

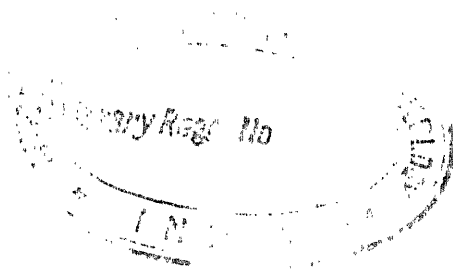
GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

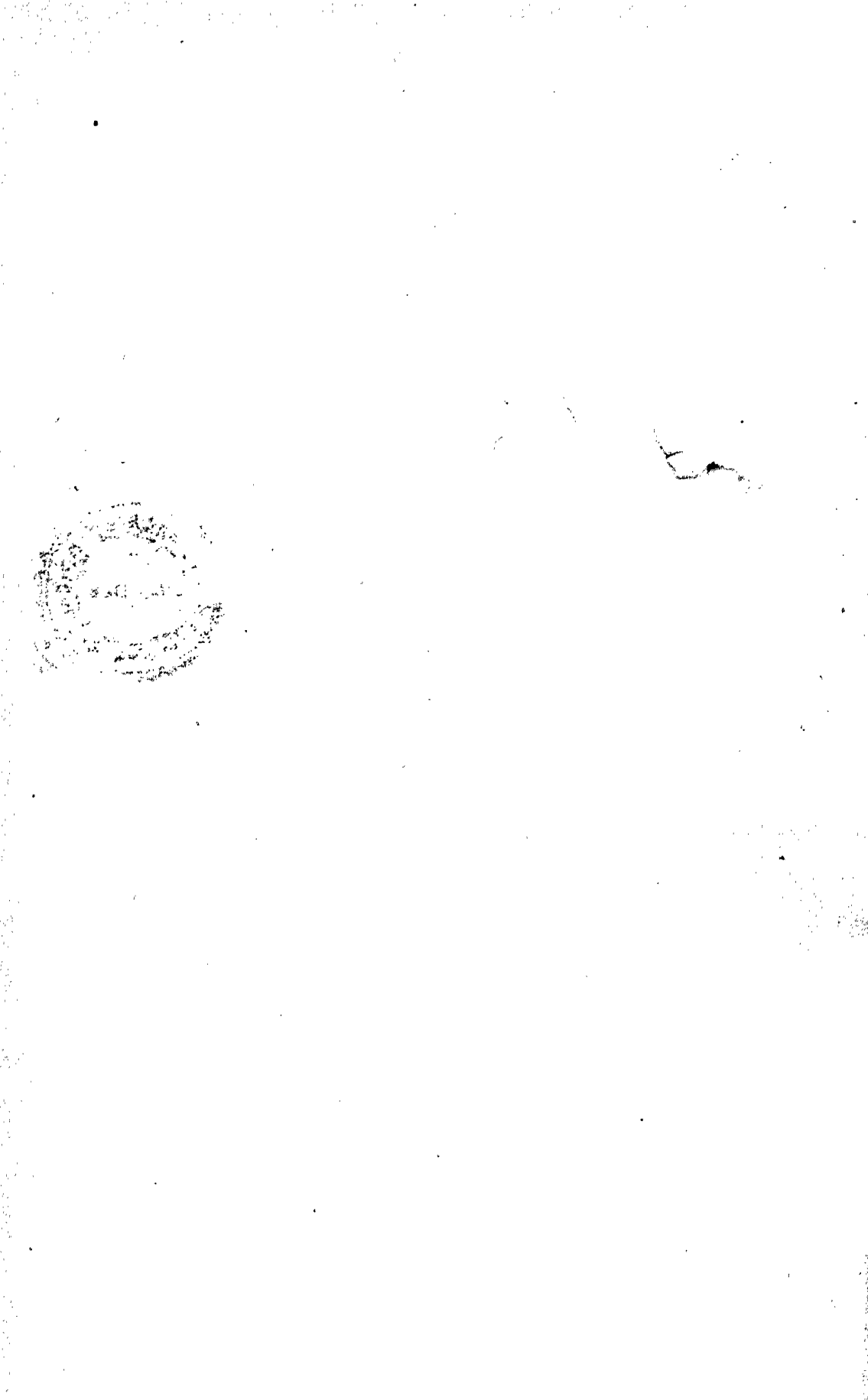

ACCESSION NO. 32077

CALL No. 891.05/V.B.G.K.W

~~111~~

BIJDRAGEN

TOT DE KENNIS VAN HET

MIDDEN MALEISCH

(BĒSĒMAHSCH EN SĒRAWAJSCH DIALECT)

DOOR

32077

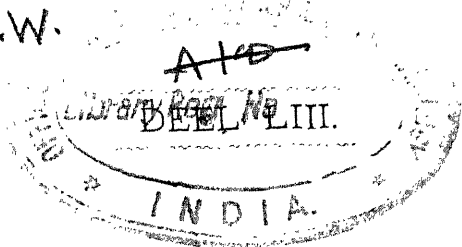
O. L. HELFRICH.

VERHANDELINGEN VAN HET BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

891.05

V. B. G. K. W.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ
1904.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. .... 32077 .. ..

Date..... 24.7.57 .. ..

Call No. .... 891.05 / V.B.G.K.W .. ..

INLEIDING.

Een ruim vierjarig verblijf in de afdeeling *Manna* en *Pasoemah Oeloe Manna* (vulgo *Mannaq* en *Bësëmäh 'Oeloe Mannaq*) van de Residentie Bengkoelen, waar ik als controleur werkzaam was, stelde mij in de gelegenheid meer dan oppervlakkig kennis te maken met twee in *die afdeeling* gesproken dialecten der Maleische taal.

De resultaten daarvan werden reeds voor een deel neergelegd in het Tijdschrift van de Ind. Taal-, Land en Volkenkunde, deel XXXVII 1893 als »Bijdragen tot de Letterkunde van den Sërawajer en Bësëmähler in de afdeeling Manna en P. O. Manna», en in het Tijdschrift van het Koninklijk Instituut 6^e volgrees deel I 1897 als »Sërawajsche en Bësëmahsche spreekwoorden, spreekwijzen en raadsels»; de overige vruchten van mijn arbeid en studie zend ik thans als »Bijdragen tot de kennis van het Midden-Maleisch» in het licht.

Zij bestaan:

1^e. uit eene woordenlijst, welke men evenals mijne Lampongsche-Hollandsche woordenlijst ⁽¹⁾ en mijne Maleische-Nederlandsche-Enganeesche woordenlijst ⁽²⁾ heeft te beschouwen als eene proeve;

Ofschoon de woorden naar de uitspraak zijn getranscribeerd, wijkt echter de transcriptie hier en in de schets van de gramatica (zie later) gevolgd eenigszins af van die in de reeds door mij gepubliceerde stukken.

Om ons slechts tot een paar voorbeelden te bepalen: in de woordenlijst: bi(j)'āwaq, bēdi(j)'ě, (ě)'mbaq, dēgri(j)'ān, moe(w)'ārě boe(w)'amat (S) enz.; elders: bijawaq, bēdijě, 'mbaq, dēgrijan, moewarě, boe'amat (S) enz.

Tot rechtvaardiging diene, dat men die woorden nu eens hoort uitspreken als: bijawaq, bēdijě, 'mbaq, moewarě, dan weder als: bi'awaq, bēdi'ě, ěmbaq, moearě; de meest voorkomende uitspraak is evenwel de eerst aangegevene.

Voor het omschrijven van de beteekenis der woorden heb ik hoofdzakelijk H. C. Klinkerts »Nieuw-Maleisch-Nederlandsch Zakwoordenboek» een enkelen keer ook de woordenboeken van Dr. Pijnappel en H. von de Wall geraadpleegd;

⁽¹⁾ Opgenomen in de Verhandelingen van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen Deel XLV 1891.

⁽²⁾ Als boven, deel XXXIV 1892.

2°. uit eenige gramaticale aanteekeningen, waarbij bijna uitsluitend Dr. J. J. de Hollander's »Handleiding bij de beoefening der Maleische Taal- en Letterkunde" op den voet is gevolgd en aangehaald.

Wat hier gegeven wordt beschouwe men ook wederom slechts als eene proeve of korte schets van de gramatica;

3°. uit eenige prozastukken de zoo geliefde »'andaj 'andaj"; goeritan (B), tjëritaw of tjëritaw'an (S)" en een paar »rëdjongs" of minneliederen.

De »'andaj 'andaj Ringgan Sëdajoe", hoewel slechts een brokstuk, heb ik vermeend niet in portefeuille te mogen houden, aangezien wij door het verhaal eenigermate kennis maken met de godsdienstbegrippen van den »Sërawajer"; al mijne pogingen om die »'andaj 'andaj" in zijn geheel te achterhalen bleven tot dusverre vruchteloos (1).

Op volledigheid en algeheele nauwkeurigheid wensch ik geen aanspraak te maken, alhoewel ik getracht heb daarnaar te streven.

Fouten en leemten zullen ongetwijfeld in het werk voorkomen; aan de taalgeleerden, ambtenaren en missionarissen de taak om ze te verbeteren en aan te vullen.

Het is ten slotte hier de plaats openlijk mijn dank te betuigen aan pastoor L. W. Jennissen voor de welwillendheid, waarmede hij mij steeds ter zijde stond bij het opsporen van de beteekenis van enkele woorden dan wel bij het nagaan of de door mij opgegeven beteekenis al dan niet de juiste was (2) en tevens in dankbare herinnering te brengen al de hulp, welke ik ook in deze heb mogen ondervinden van den te vroeg ontslapen en aan zijn werkkring onttrokken zoo kundigen miss. apost. J. P. N. van Meurs.

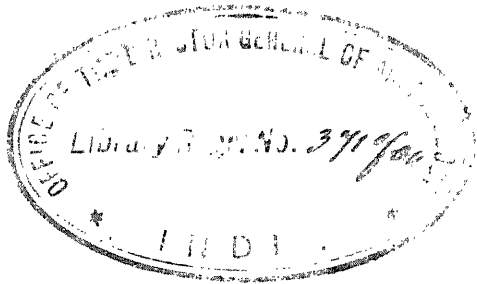
O. L. HELFRICH.

TANDJONG RADJA (Residentie Palembang) December 1899.

---

(1) Met het oog op de vele onverstaanbare woorden vooral in de Bësemasche »'andaj 'andaj" en de »rëdjong" hebben wij ons niet aan eene vertaling daarvan gewaagd.

(2) Die woorden zijn gekenmerkt door een daarbij gevoegd (J).

WOORDENLIJST.

VERKLARING DER VERKORTINGEN EN TEEKENS.

1. *B*; Bësëmahsch; *S*; Sërawajsch.

Staat achter een woord geen *B* of *S*, dan beteekent het, dat het woord zoowel in het Bësëmahsch als Sërawajsch dialect tehuis behoort.

2. *J* achter een woord, duidt aan, dat de beteekenis mij is opgegeven door pastoor Jennissen.

3. *?* beteekent achter een Nederlandsch woord twijfel aan de beteekenis, overigens of het woord wel juist is.

A.

'a ban I, wolk, regenwolk; soorten van wolken zijn:

'a ban 'a bang; 'idjoe; 'itam; koening; poti*h* (*B*); poti*h* (S); sisi*q* nagë (*B*) sisi*h* nagaw (*S*).

II 'a ban 'a ban, hemel van biesenmat boven de slaappleats van een klein kind.

'a bang; I oudere broeder of zuster (meer in de strandstreken in gebruik)

II rood.

'a bë (*B*), 'a baw (*S*); gew. 'abë 'abë (*B*) 'abaw 'abaw (*S*); schemerdonker.

'a b*s*; op, ten einde, gedaan, geheel en al, niet meer over; ngabiska(n), een einde met iets maken, opmaken, voltooien, afmaken.

'a boe; asch, stof.

'a bo*q* (*B*), 'a bo*h* (*S*); stof, inz. in graan enz.; molm.

'a dakan; titel, eere naam, bijnaam; 'adakan gëla*q*'an, spotnaam.

'a dan; bloemtros, bloemstengel.

'a dang; ngadang, in hinderlaag liggen, op weg afwachten van iemand; ngadang*-*djadi, tegengaan van een huwelijk; pëngadang; plaats, waar men opwacht; hinderlaag; pëngadang moe(w)'atan, de rechtopstaande houten aan het voor- en achtereinde van den binnenkant der zijden van eene buffelkar; het rechtopstaand tusschenschot waardoor een gedeelte van het vooreinde der binnenruimte wordt afgesloten van eene sapikar of van een »pëlangkin sapi" (zie dit woord); de »pëngadang moe(w)'atan" dient bij vrachtkarren bijna uitsluitend om het verschuiven van de vracht tegen te gaan.

'a dap; voor, in tegenwoordigheid; ngadap; met de voorzijde naar iets toegekeerd; zich bevinden voor, staan voor of tegenover iets; iets voor zich hebben, gekeerd naar.

'a da*q*; I niet zijn, niet aanwezig zijn, niet bestaan.

II tusschenwerpsel, bijv.: 'adaq ni(j)'ān, poelē bēkatē (B); [poelaw bēkataw (S)], 'adaq... madaq; hetzij... hetzij niet (?).

'adas; matje van biesen (gēgas; mēsi(j)'āng; poegron) vervaardigd, waarop padi te drogen wordt gelegd.

'adat; gewoonte; gebruik; wet en recht op gewoonte gegrond; voorvaderlijke instellingen; 'adat lēmbagē (B), [lēmbagaw (S)]; geijkte gewoonte.

'adē (B), 'adaw (S); zijn, aanwezig zijn, zich bevinden, bestaan; ngadēka(n) (B) ngadawka(n) (S), doen zijn, verwezenlijken, tot stand brengen, scheppen; sēpēngadē (B), [sēpēngadaw (S)] bapaq; van één vader; sēpēngadē niniq (B), sēpēngadaw nini'āq (S); van één grootvader enz.

'adiq (B), 'adi'āq (S); alleen bekend in samenstellingen verbonden met »sanaq»; 'adiq (B) ['adi'āq (S)] sanaq, doesongenooten; 'adiq sanaq lawan bēdoeson (B), doesongenooten, die niet met elkander mogen huwen, aangezien zij tot denzelfden stam »soembaj» behooren; 'adiq sanaq koelē dalam doeson (B), doesongenooten, die wel met elkander mogen huwen, aangezien zij tot verschillende »soembaj's» behooren.

'ading, (ook verkort tot »ding»); jongere broeder of zuster; 'ading bēgr'ading, broeders en zusters zijn.

'adjaj (B) gew. mēroenggoh'adjaj; ook mēroenggoh bētongkat 'adjaj, droevig neerzitten met de hand onder het hoofd.

'adjal; bepaalde tijd van iemands dood, iemands laatste uur.

'adjang; schotel, bak; pēngadjang (B) geschenk bestaande in »dodol», »da'ing», »loewē», »kasam matah» bij groote feesten aan de gasten gegeven bij het huiswaarts gaan.

'adjaq; ngadjaj, aansporen, uitnoodigen, opwekken tot, aanmoedigen.

'adjar = tariq (B).

'adjagr; leeren in het algemeen; bēladjagr, leeren, studeeren van den leerling; ngadjagr, leeren, onderwijzen; ngadjagr'i, leeren, kastijden; ngadjagrka(n), iets aan iemand leeren, ook laten leeren; koerang 'adjagr, lomp, onbeschoft, onbeschaafd, onbeleefd; pēladjagr, leerling; pēngadjagr, onderwijzer; pēngadjagran, onderwijs, leering, kastijding.

'adji; ngadji, lezen, leeren lezen inz. van den koran; kadji'ān, de-koran.

'adjong; I ngadjong, bevelen, gelasten, laten doen; ngadjongka(n), iemand zenden; 'adjongan, zendeling, hoodschapper. II 'adjonglah, (het mal bērilah) laat.

'adjor = lēkah.

'adoe; I ngadoeka(n), eene klacht inbrengen, over iets klagen, aangifte doen van iets; pēngadoe(w)'ān, klacht, aangifte; II ngadoe'adoe, achterklappen, kwaadstoken.

'adoh (B), 'ado'āh (S); klacht, ook als uitroep gebruikt: och!

'adoq (B), 'ado'āq (S); ngadoq (B), ngado'āq (S), twee vechthanen tegen elkander aanhitsen door ze, terwijl men ze vasthoudt, elkander te laten zien of pikken.

'adol = tēmoē.

'agah; ngagah, in de oogen kijken om aan het lachen te maken, of om uit te dagen.

'agaj; ngagaj, gelijkelijk verdeelen, gelijkelijk uitstrooien over eene oppervlakte.

'agang; I onbeschoft, ruw van een gezegde, van woorden. II zie: sēndjatē (B).

'agag; ngagag, gissen, raden; (ē)'ndiq (B) [(ē)'ndi'āq of (ē)'ndidaw (S)] tēgragaq, niet te gissen; 'agag 'agag, naar gissing.

'agas; naam van eene kleine stekende vlieg.

'agi = lagi.

'a g i h (B), 'ag i āh (S); gedeelte, deel; ngag i h (B), ngag i āh (S), deelen, ook verdeelen; bēgrag i h (B), bēgrag i āh (S), verdeeld zijn.

'a g o n g; groot; 'agong bēsaq, gezegd van iemand die zeer rijk is; in de Sēraway-strandstreken ook gezegd van den vloed, wanneer die op zijn hoogst is.

'a g o q (B), 'ago āq (S); feest, inz. huwelijksfeest; ngagoq (B) ngago āq (S), feest vieren inz. een huwelijksfeest geven, ook uithuwelijken; ngagoq (B) [ngago āq (S)] bēsaq, een huwelijksfeest geven, waarbij één of meer karbouwen wordt of worden geslacht.

'a h a d; Zondag.

'a j a m; hoen, kip, hen; 'ajam'ajaman, kinderspel; 'ajam baj, klokken; 'ajam bēlandjagr of 'ajam loepot, haan (geen vechthaan zijnde); 'ajam bēroegē (B) [beroegaw (S)] boschhaan; 'ajam biring, haan, hen, met roodbruine veeren; 'ajam diwatē (B) [diwataw (S)] cicaden; 'ajam (ē)mpol, kip met gekortwiekte staartvederen, bij sterfgevallen door ieder der zusterskinderen 'anaq bēlaj' van de overledene naar het sterfhuis gebracht, welke kip niet voor de fokkerij gebezigd mag worden, doch moet worden geslacht om als toespijs bij het maal te dienen, dat na de begrafenis aangeboden wordt aan hen, die van hunne deelneming in het sterfgeval hebben doen blijken; 'ajam katih (B) [kat i āh (S)] krielkip; 'ajam koembang; haan, hen met zwarte veeren; 'ajam pēnapakan of pēngantat ān, kip als geschenk bij feesten gegeven; 'ajam potih (B) [pot i āh (S)]; poetjat, kip met witte veeren; 'ajam potih (B) [pot i āh (S)] koening, kip met lichtgele veeren; 'ajam ragi tigē (B) [tigaw (S)] kip met witte, bruine en zwarte veeren; 'ajam roengog (B), collectieve benaming voor de toewē

boedjang (B) en de 'inang toewē (B), (zie die woorden); 'ajam sabongan, vechthaan; 'ajam sēmbēlihan (B) [sēmbēl i āhan (S)] slachtkip; 'ajam tilol; schamaan; zie tilol.

'a j a n g (B) gew. 'ajang'ajang, losse geruchten.

'a j a q; ngajaq, zeven; ook het zijdelings heen en weer bewegen van een wan bij het rijstwannen; 'ajaq ān, ronde zeef om padi te ziften; 'ajaq ān, grēboq (B) [grēbo āq (S)], zeef om meel te ziften; 'ajaq ān damagr, zeef om de damar voor de damarkaars te ziften.

'a j i q (B), 'aji āq (S) ('adj i āq — Tallosch dialect —), water, vocht, nat; ook gebezigd als samenstellend woord voor sappen of vochten enz.; 'ajiq (B), ['aji āq (S)], gantong, het water dat aan de 'gērgog (B), gērgo āq (S)' (zie dit woord) blijft hangen, nadat men den inhoud heeft uitgestort; 'ajiq (B) ['aji āq (S)] li(j)ogr, speeksel; 'ajiq matē (B), 'aji āq mataw (S), tranen; 'ajiq sigrih (B), 'aji āq sigri āh (S), sirihspog; ajiq (B) ['aji āq (S)] soembajang, het water, waarmede men voor het gebed de gebruikelijke wasschingen verricht; 'ajiq (B) ['aji āq (S)] tēboe sui-kerrietsap.

'a j o n; ngajon, wiegen, slingeren; 'ajonan wieg; bē'ajon [ook: boe(w)'ajon (S)], heen en weer slingeren, bengelen.

'a k a l; verstand, beleid, raad, middel, dat men beraamt, list, streek, ook bedrog; 'akaln jē (B), ['akal'ō (S)], mēlilit, gezegd van personen, op wier woorden geen staat te maken valt; 'akal'akal, e. s. v. raadsel.

'a k a p I = kēlēman; 'akap ka'op (ook: 'a'op) kēlēman pētjah, stikdonker;

II vroeg; als 'akap pagi of 'akap si(j) āng, vroeg in den morgen.

'a k a g r; wortel, kruipplant, slingerplant; 'akagr: 'angas'angas; bakil; banagr, boeloe; boenot; dēdapor; djanggot kēli; djitan (getah-

houdend); kantjong bĕroewaq; koewab
'oetan; lagraq (geneeskrachtige wortel);
manggol; pakoe; pĕlawi; pisang; grĕgrĕsam;
sĕbasaw, simbagr koebong; soejĕ (B),
soejaw (S); tĕlogr; tĕmpĕringat; tjigriq'ān.

'akiq (B), 'aki'āq (S), alleen bekend in
de samenstelling: batoe 'akiq (B), ['aki'āq
(S)], kornalijn, karnéool.

'akoe; ik; ngakoe, belijden, bekennen,
zich tot iets verbinden, borg blijven, voor
instaan, beweren, erkennen als het zijne.

'akoq (B), 'ako'āq (S); ngakoq (B),
ngako'āq (S) = ngakoe; zie 'akoe.

'alam I wereld; 'alam boembang, wereld
(alleen in »rĕdjongs» voorkomende;

II 'alam kĕdoewĕ (B), [kĕdoewaw (S)],
nette uitdrukking voor »grimbit» (zie dit
woord);

III vlagjes van katoen bij »kĕndoeri's»
(zie dit woord) aan bamboestaken ge-
hangen.

'alamat; kenteeken, kenmerk, herken-
ningsteeken; 'alamat soerat, adres van een
brief.

'alamkari, e. s. v. stof.

'alap, fraai, kostbaar.

'alas; onderlaag, onderstel, voetstuk,
bekleding in iets of onder iets; 'alasan,
wat tot »'alas» dient inz. een »ka'in»,
'oepih (B), 'oepi'āh (S), (zie die woorden)
op den schouder gelegd, wanneer men
daarop wil dragen.

'alaw; ook: ngalawka(n), voortdrijven,
wegjagen.

'ali = mĕni.

'alih (B), 'ali'āh (S); ngalih (B), nga-
li'āh (S), van plaats veranderen, verhuizen;
ngalih katĕ (B), ngali'āh kataw (S), naar
uitvluchten zoeken.

'alimoeran, de maand Moharam.

'alip (B), het 1° jaar van de oudtijds
in gebruik zijnde achtjarige tijdrekening.

'alir; een vischhaak, krokodillenhaak,
die men in stroomend water laat hangen.

'alit; ngalit, tot fijne reepjes splijten
van bamboe.

'allah, I de naam van God; 'allah ta'alĕ
(B), [ta'alaw (S)], God de allerhoogste.

II interj. van verwondering.

'aloe; 'aloe 'aloe'ān, wat na eene af-
gelegde groote reis wordt meegebracht om
als geschenk te dienen voor een der kin-
deren van zijn naasten bloedverwant, die
men het liefst mag lijden; dat geschenk
bestaat hoofdzakelijk uit een kain of slendang.

'aloe(w)ān; het voorste van iets; voor-
steven van een vaartuig; richting van
vaartuigen.

'aløj; gezegd van eene bevalling, welke
op het juiste tijdstip d. i. tusschen de 9^{en}
en 10^{en} dag na de negende maand van de
zwangerschap plaats heeft.

'alon I, deining;

II 'alon 'alon, langzaam, traag, talmend;
langzaam en zacht.

'aloni (B) = dikalĕ (B), zie kalĕ (B).

'aloran, geul, vaarwater.

'alos, fijn, dun, teeder, fatsoenlijk.

'alot = 'anjot.

'amat; bĕ'amat [of boe(w)'amat (S)], in
ernst, in waarheid.

'ambah, zich bemoeien; (ĕ)ndiq (B),
[(ĕ)'ndi'āq (S)], ka(n)'ambah, er niet om
geven; toe(w)'apaw ka(n)'ambah (S), wat
komt 't er op aan.

'amban, I gordel voor de weefster
bij het weefgetouw;

II 'amban 'amban, e. s. v. slingerplant;

III 'amban boerong; e. s. v. poe(w)'agr
(zie dit woord).

'ambaq; afval van de vezels van rami
(Indisch vlas) na het zuiveren voor het
maken van touw; ngambaq, touw van die
vezels vervaardigen.

'ambat = 'adang.

'ambë (B), 'ambaw (S); dienaar, ook gebruikt als persoonlijk voornaamwoord van den 1^{en} persoon.

'ambin; ngambin, op den rug dragen van vrachten door middel van banden, welke om het voorhoofd en beide schouders gaan; 'ambinan, mansvracht; 'ambinan tinggi (B); de »bakë» inhoudende: lë mang; goelaj 'ikan 'idop; goelaj 'ikan tapë; goelaj këbaw; goelaj 'ajam; doedol; loewë; pisang enz. enz.; 1 kampik; sigrih sëloungsong enz., (zie die woorden) welke door de geschaakte bruid wordt meegebracht bij het bezoek dat zij een maand na het »masoqka(n) boenting» (zie dat woord) aan hare ouders in de ouderlijke woning brengt; bë'ambin [of boe(w)'ambin (S)]; een kind in een slendang op den rug dragen; pëngambinan, draagtouw van een draagkorf.

'ambi q (B), 'ambi'äq (S); ngambi q (B), ngambi'äq (S), nemen, wegnemen, halen; tambiq (B) [tambi'äq (S)] 'anaq lëngit, tambiq 'anaq djoeraj doewë töenggoe(w)'än saloe (B), tambiq 'anaq djoeraj doewë nëgëri doewë (B), tambiq'äq'anaq töenggoe(w)'än doewaw (S), tambiq (B) [tambi'äq (S)] 'anaq ngantat, tambiq 'anaq parnanti'än (B), tambiq'äq 'anaq nënant'än (S), verschillende soorten van matriarchaal huwelijk.

'ambong I, langwerpige draagmand van »amban boerong» (zie dit woord) of van bamboe vervaardigd, waarin tabak, gambir of cardemom wordt verpakt;

II ngambong (ook: ngambong 'ambong) iets op en neer werpen met beide handen en wederom opvangen.

'amboq (B), 'ambo'äq (S); ngamboq (B), ngambo'äq (S), alles uitflappen wat maar voor den mond komt; ook: groot-spreken.

'ambol; ngambol, terugspringen, af-

stuiten, weer opduiken, van iets dat onder water gehouden is.

'ambor; ngambor, zich verspreiden, verstrooien, uitspreiden, uit elkander gaan, zich storten, uit elkander werpen; bë'amboran [ook: boe(w)'amboran (S)], overal, naar alle richtingen verspreid.

'amë (B), 'amaw (S); naam eener soort van luis op pluimvee en andere vogelen.

'amis; viesriekend zooals bijv. de lucht van rauwe visch, van een mes, waarmede haring gesneden is.

'amon, mits, bijaldien.

'amoq (B), 'amo'äq (S); ngamoq (B), ngamo'äq (S), in razernij rondloopen en zonder onderscheid moorden (van beesten ook zonder te moorden); alles overhoop steken, wat men ontmoet; ook: stoomen van een lamp; ngamoq (B), [ngamo'äq (S)], pë-lajon, inz. van beesten.

'ampaj; over iets heen hangen; ngampaj, iets over iets heenhangen; pëngampaj'än, (ook: ampaj'än), stok, rek om daaraan iets te drogen te hangen.

'ampak, ngampak; = njongsong, zie songsong.

'ampaq; 'ampaq'än, gezegd van voorwerpen, die even groot en zwaar zijn.

'ampagr; verspreid over iets; të'ampagr grëbë (B), të'ampagr [ook: toe(w)'ampagr] grëbaw (S), het uitgespreid liggen van het op de ladangs gevelde hout, dat tot bemesting van het veld moet worden verbrand.

'amparan; mat van »bëngkoewang»; langezitmat van »groembaj» (zie die woorden).

'ampas; verlegen van tabak.

'ampë (B), 'ampaw (S), ledig hol, ijl; ook het ledige bijv. de doppen, ledige aren of schillen.

'ampëlas; naam van eene houtsoort en van eenige wortelplanten, welker scherpe bladeren gebezigd worden om hout, heen-

hoorn en dergelijke te polijsten; 'ampēlas: 'akagr, kajoe; twee varieteiten.

'ampīgr (ook 'ampir); dichtbij, nabij, genaderd, bijna.

'ampoh (B), 'ampo'āh (S); ngampoh (B), ngampo'āh (S), zich met geweld een' weg banen door eene menigte menschen, door het kreupelhout.

'ampon; vergiffenis; ngampon, vergeven; ngamponka(n), iets vergeven; ngamponi, iemand iets vergeven.

'ampong; licht, niet zwaar, van weinig gewicht.

'an; aanhechtsel tot vorming van het accidenteel passief en van afgeleide naam-woordsvormen.

'anaj; 'anaj 'anaj, de witte mier.

'anaq; kind, jong van dieren en planten; 'anaq of naq, waarmede ouders hunne kinderen aanspreken; 'anaq 'ajam, kuiken; 'anaq 'angkan, aangenomen kind; 'anaq bataq'ān; stiefkind van de moeder; 'anaq batoe; steen, waarop met de »baj batoe" (zie het woord »baj") spaansche peper en andere ingredienten worden sijngewreven; 'anaq bēdēngan sanaq, broers en zusters zijn; 'anaq bēlaj; zusterskinderen als: 'anaq bēlaj djoe-latan; 'anaq bēlaj pangkal (zie ook: toetogr"); 'anaq bēgr'anaq, van kind tot kind, van vader op zoon; 'anaq bētjong bētjoetjong, afstammelingen van een groot-vader; 'anaq bini; vrouw en kinderen, gezin; 'anaq boelan; de negen laatste dagen der afnemende maan; 'anaq boewah; opgezetenen, onderhoorigen; 'anaq bongsoe; jongstgeborene; 'anaq di loewagr nikah, buitenbeentje; 'anaq djong; roeier; 'anaq 'iring toewē (B), kind volgende op eerstgeborene; 'anaq kampang, hoerekind; 'anaq koentji, sleutel; 'anaq lidah, huig; 'anaq lidah timbangan, tongetje aan een balans;

'anaq malang, eenigst overgebleven kind van een gezin; 'anaq matē (B), [mataw (S)], oogappel; 'anaq matē (B), [mataw (S)], gawi, heerendienstplichtige; 'anaq 'oemang bapang, vaderloos; 'anak 'oemang (ē)'ndoq (B), [(ē)'ndo'āq (S)], moederloos; 'anak 'oemang lēpos (of lēpong), wees, die geene bloedverwanten meer heeft; 'anaq pi(j)'atoe, wees, die nog bloedverwanten heeft; 'anaq 'oemat; het menschedom; 'anak pasangan, pen ter bevestiging van het juk aan den disselboom; 'anak pēnakan, neef, nicht, in betrekking tot oom of tante; 'anaq poepoh (B), [poepo'āh (S)], vechthaan die bij het hanenkloppen het langst stand houdt; 'anaq gridan; rond ijzeren staafje om katoen van de pitten te ontdoen; 'anaq tanggē (B), [tangaw (S)], sport van eene ladder; 'anaq tēmoni; stiefkind van den vader; 'anaq tigri stiefkind in het algemeen; 'anaq tjoetjong, nakomelingschap; 'anak bēgr'anaq, bevallen, kinderen krijgen; pēranakan, baar-moeder.

'andaj; 'andaj 'andaj, verhaal (letterkundig product); ngandaj 'andaj, reciteeren, verhalen.

'anda(w)'ot (B) (niet in de spreektaal gebezigd) = sajang.

'andaq (B) (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd); ngandaq, gijzelen, aanhouden.

'anding; ngandingka(n), vergelijken, confronteeren.

'andis; e. s. v. zwaluw.

'andjalan; gezegd van een' karethboom, welke reeds drie malen getapt is.

'andjang; 'andjang 'andjang, e. s. v. »poewagr" (zie dit woord).

'andjaq; I = 'ambol;

II = 'antjal II.

'andjat; ngandjat, touw draaien van idjockvezels.

'andjīng, hond; 'andjīng 'oetan, jakhals.

'andjoe; I = damping;

II = (ě)'mpaj;

III ngandjoe, dreigen met den vinger of met een opgeheven wapen.

'andjong; sawah- of ladanghuisje.

'andjor; ngandjor, voor iets uitsteken, naar voren uitsteken; tēlandjor, te ver om nog terug te kunnen, zich verpraten.

'andon; ngandon, gaan naar een feest van niet geïnviteerden; zich naar eene hanenvechtbaan begeven.

'angan; peinzen, denken, zinnen.

'angas; 'angas 'angas of 'angangas; e. s. v. slingerplant.

'angat; heet door vuur, van water, metaal etc.

'anggal; licht, niet zwaar.

'anggap = tarimě (B).

'anggaw I, 'anggaw 'anggaw, waterjuffer;

II 'anggaw ngalīh koelě (B) [ngalī'āh koelaw (S)]; 'anggaw ngiloq'i (B); 'anggaw samě (B), [samaw (S)], (mě)'mbēli; 'anggaw tambiq (B) [tambi'āq (S)] 'anaq; soorten van leviraatshuwelijk.

'anggit I nganggit, rijgen, aanrijgen bijv. dekriet op de latjes;

II 'anggit 'anggit, bij beetjes, (kleine hoeveelheden) van een' meegenomen leef-tocht eten.

'anggoe; nganggoe, gebruiken, aanhebben, aantrekken, aandoen van kleederen, versierselen etc.; pēnganggoe, wat gebruikt wordt inz. aan het lichaam als kleeding, versierselen.

'anggo'āh (S) e. s. v. vogelnet.

'anggong; I 'anggong 'anggong (B), hooge rustbank van bamboe vervaardigd, welke in enkele doeson's in het midden van het dorpsplein (laman) aangetroffen worden;

II 'anggong 'anggong, bank op schraagvormige pooten, ook langwerpige vierkante bank aan den achterkant van de luchtkist van den blaasbalg.

'anggoq (B), 'anggo'āq (S); nganggoq (B), nganggo'āq (S), knikken met het hoofd van slaap of ouderdom; ook als teeken van toestemming.

'angor; wijn.

'angin; wind, lucht, luchtgesteldheid, lucht van iets, winden in het lichaam; 'angin djaq di goenong of djaq di matě (B), [mataw (S)], 'agri 'idop, oosten wind; 'angin djaq di Ka'or (Ka'or = Kauer, eene der afdeelingen van de Residentie Bengkoelen); Zuiden wind; 'angin djaq di la'ot of djaq di matě (B), [mataw (S)] 'agri mati, Westen wind; 'angin poeting bēli(j)'ong; (ook bē-poesagr), wervelwind.

'angit, branderig van eene lucht bijv. van brandend haar, en van al wat aan-gebrand is.

'angka'ān; spoel bij het maken van vezeltouw (poelas).

'angkan; ngangkan, erkennen als het zijne; adopteren, aannemen in eene familie-betrekking; als 'anaq 'angkan, pleegkind, bapaq 'angkan, adoptief vader enz.

'angkāt; ngangkat, I optillen, opbeuren, verheffen tot, aannemen tot;

II ten tijde van;

III 'angkat bēloe; opgezwollen van het vleesch door toebrengen van slagen, striemen;

IV 'angkat soembaran, iemand uitdagen tot vechten.

'angkaw; (in de spreektaal niet gebezigd) gij, gijlieden.

'angkīt; ngangkit, weghalen, wegnemen of afnemen van iets, dat men tijdelijk uitgezet of ergens op gezet heeft; bijv. een' pot van het vuur, te drogen gehangen goed enz.; 'angkītan; productie inz. van rijst.

velden; pëngangkitan djëmogr; circa 3 uur in den namiddag (de tijd namelijk, dat de te drogen gelegde padi wordt binnen-gehaald).

'angkop; tangetje, knijpertje om den baard en knevelharen uit te trekken.

'angkot; I ngangkot, opnemen en wegdragen; transporteeren;

II 'angkot 'angkot e. s. v. wesp, welke natte aarde opneemt en wegdraagt, waarmee zij haar nest maakt.

'angos; geschroeid, verzengd, gebrand.

'angsanë (B), 'angsanaw (S), e. s. v. boom, die prachtig meubelhout levert.

'angsë (B), 'angsa (S); gans,

'angsor; ngangsor, bij kleine beetjes voortrukken; langzaam voorttreden, vorderen; door afbetaling minder worden van eene schuld; 'angSORan, wat in mindering wordt betaald.

'aning; I nganging, stil op iets wachten, dat men denkt te ontvangen; stil luisteren naar iets, dat men niet hooren mag;

II nganginka(n), oplossen van raadsels.

'anjam; nganjam, vlechten, klossen.

Patronen van vlechtwerk in biezen, rottan of bamboe zijn:

'anjaman bëmatë (B), [bëmataw (S)];

'anjaman bëñë (B), [bëñaw (S)]; 'anjaman

bëñih (B), [bëñ'äh (S)], sidjat; 'anjaman

bëñih doewë (B), [bëñ'äh doewaw (S)];

'anjaman boeloh rëmok (B); 'anjaman da'on

'oebi; 'anjaman djari lilipan; 'anjaman

matë (B), [mataw (S)], poenaj; 'anjaman

ni(j)'ogr sëtöendon; 'anjaman sikoe këloe-

wang; 'anjaman tandjaq'an; 'anjaman tanggë

koendoe (B).

'anjar; versch, niet oudbakken.

'anjat; të'anjat [ook: toe(w)'anjat (S)]; tegen iets aangelopen, tegen iets aangestooten, doordat men onverschillig loopt; loopt zonder op iets te letten.

'anjigr; sterk, vischachtig, traanachtig van reuk of smaak.

'anjoq (B), 'anjo'äq (S); week, zacht van kippendrek.

'anjot; met den stroom wegdrijven, wegwaaien, afzwerven, van de richting afwijken; ook door wind en stroom op het strand gedreven worden.

'anoe; een zekere N. N.; een zeker iets.

'antan; stamper van een rijstblok, van een vijzel; ngantan of ngantan 'antan, den grond aanstampen.

'antan an; wellicht, misschien; 'antanankoe, naar 't mij voorkomt, naar 't mij toeschijnt.

'antar, I ngantarka(n), iemand ergens heen begeleiden of brengen; geleiden, escorteren.

II 'antaran (S); bruidschat zie: koelë (B).

'antagraw (S) = (ë)'ntagraw, zie: (ë)'ntagrë (B).

'antat = 'antar; ngantatka(n) = ngantarka(n).

'anting; 'anting 'anting, oorbel, oorhanger.

'antjak; horde van bamboe.

'antjal; I een weinig uitgetrokken van iets, dat ergens in of om bevestigd is als: een kris uit de scheede;

II een weinig te voorschijn komen zooals de van de »poe(w)'ägr» als men den stengel afsnijdt.

'antjam; = mangsod en harap.

'antjap, I = ladjoë;

II djëmë (ë)'ndiq (B), [djëmaw (ë)'ndi'äq (S)], boe(w)'antjapan, iemand die geen cent waard is.

'antjaq; ngantjaqka(n), laten zien, laten bekijken.

'antjaw; dun, niet gebonden van pap etc.; slap van een aftreksel, koffie etc.

'antji; 'antji 'antji'an, kieskeurig, overdreven, nauwgezet.

'antjing; sterk riekend; sterke lucht zooals van een urinoir.

'antjor (S); vergruisd, verbrijzeld, ontbonden, opgelost, gesmolten.

'antoe; I spook, booze geest; 'antoe di 'ajiq (B), [di 'ajĩ'áq (S)], booze geesten die de wateren bewonen; 'antoe di grimbě (B) [di grimbaw (S)], boschgeesten; ngantoe; als spook rondwaren, ronddolen;

II 'antoe bagra, lichtgevende kever.

'a'oe; ja als bevestiging; het is zoo.

'a'om I e. s. v. tijgerkat.

II klanknabootsend woord voor het klagend brullen van een' tijger; nga'om, klagend brullen; ook brommen, grommen van een' tijger.

'a'or; 'a'or lanting, e. s. v. vogel, wiens geluid onheilspellend is.

'a'ogr I zie: boeloh (B);

II 'a'ogr dëmam, een bamboestoel, die niet tot ontwikkeling komt.

'a'os; dorst.

'apaj; luier van oud, versleten goed.

'apak; muf, duf, vunzig.

'apakan, ook papakan; de door de »boeboek" (zie dit woord) aangetaste padi in de rijstschuur; padi, welke door broeiing, tengevolge van te hooge opstapeling in de rijstschuur, minder geurig is en welks korrel spoedig rot wordt.

'apam; e. s. v. gebak.

'apě (B), 'apaw (S); wat? welk?; toe'apě (B), toe(w)'apaw (S) = 'apě (B), 'apaw (S); bęgrapě (B), bęgrapaw (S), hoeveel; ngapě (B), ngapaw (S), waarom; 'apě (B) ['apaw (S)], lagi; hoeveel te meer, hoeveel te minder.

'api; vuur, aangestoken licht.

'api(j)'on; opium.

'apir; slepen over den grond, slepen van een kain.

'apit; geklemd, opgesloten tusschen twee personen of voorwerpen; 'apit, doewagrě (B), doewagraw (S), deurpost; 'apitan tangan, eene pers om uit de »sěmpělah ni(j)'ogr" (zie »sěmpělah") olie te persen; 'apit tēnonan, de boom van het weefgetouw, waarop het afgewerkt gedeelte wordt gewoeld; bę'apit [ook boe(w)'apit (S)], dicht bij elkander opgesloten; ngapit, klemmen, opsluiten; pęngapit, klem.

'apong; wat op het water drijft en zonder leven is; ngapong, zich als zoo iets voordoen; pi(j)'apong, dobber.

'apos; weggevaagd, uitgewischt, verdwenen, weggezonden bijv. van iets in de modder; ngaposka(n), uitwischen.

'ara; zie: 'iroe.

'agrah; ngagrah, afdammen van eene rivierspruit voor de vischvangst; 'agrahan, zulk eene afdamming.

'arak, het naar behooren onthalen van gasten d. i. met een maal, waarbij eene kip geslacht wordt en den aanzittenden gebak wordt gepresenteerd.

'aram; I = kamah; II de haren, waarmede een kind ter wereld komt; nestharen.

'agram; gew. 'agram tēmagram, overal betrokken van de lucht bij maanlicht.

'arang; 'arang 'arang, gezegd van eene maand, welke evenveel droge als regendagen telt.

'agrang; kool, houtskool.

'arap; hopen, verwachten, vertrouwen, bouwen op.

'araq; statige optocht; ngaraq, iets of iemand in statigen optocht dragen, vervoeren.

'agraw; gew. 'agraw (ě)ndęgrom, gezegd van boomen, welke een grooten kruin hebben.

'arě (B) = marě (B).

'agri; I dag, weder; agri boelan, datum, de zooveelste dag der maand; 'agri: 'iboe;

bapě; de gunstige dagen, 'agri: 'oelat; bangkaj, de ongunstige dagen voor werkzaamheden aan de rijstvelden, als uitzaaien, planten enz. 'agri pějđerě (*B*), 'agri na'ās, ongelukkige dagen van een maand als: de 6e, 8e, 16e, 18e, 26e en 28e; 'agri samban (*B*) nl.: 'agri ka'in basah kěgring di pinggang; 'agri gětapan; 'agri 'api; 'agri balon; 'agri radjě radjě, de goede en slechte dagen voor het weven; 'agri tawagr; 40e dag na de bevalling; s'agri, één dag, op zekeren dag; s'agri 'agri (*B*), soe(w)agri 'agri (*S*), dag en dag, dagelijks; sagri sěmalam, één etmaal; s'agrini (s'a-gri'ini) heden, deze dag, van daag; sēsagri, elke dag, dagelijks; 'sagri doe(w)ě (*B*), [doe(w)'aw (*S*)], een dag of twee.

De verdeeling van het etmaal is als volgt:

mělēngkang padjar (*B*), padjar tēbit of mētoe padjar (*S*); circa 5¹/₄^u in den morgen; tērdjon 'ajam; tegen 5¹/₂^u in den morgen; matě 'agri toemboh (*B*), mataw 'agri toembo'āh (*S*); ook: matě 'agri (*B*), [mataw' 'agri (*S*)], njěgraj, tusschen 6 en 6¹/₂^u 's morgens;

pagi'ān pandaq, circa 7^u 's morgens;

pagi'ān pandjang, tusschen 7¹/₂^u en 9^u 's morgens;

sěpěnjoerom gėlāng, circa 10^u in den morgen;

ngarap kětēngah 'agri, circa 11^u in den voormiddag;

tēngah 'agri, 12^u in den middag;

lingsir tēngah 'agri (in het (*S*) ook: tēkilip tēngah 'agri); circa 1^u in den namiddag;

ngarap kětēngah toegron, tusschen 1¹/₂^u en 2^u in den namiddag;

tēngah toegron, circa 2¹/₂^u in den namiddag;

pěngangkitan djēmogr, circa 3^u in den namiddag;

pěnanakan boenting, tusschen 3^u en 3¹/₂^u in den namiddag;

pěnanakan 'agong, tusschen 4^u en 4¹/₂^u in den namiddag;

sějdoendjang bětong (*B*), [manjan (*S*)], tusschen 5^u en 5¹/₂^u in den namiddag;

pěngangkitan kěbaw (*B*), pěnjangkaran kěbaw (*S*), circa 5¹/₂^u in den namiddag;

'ajam, na'iq (*B*), [na'i'āq (*S*)] [ook: maso'āq sěndjaw (*S*)], iets na 6^u in den namiddag;

pěnjilapan (*B*), [pěmagraq'ān (*S*)], damagr, tusschen 6¹/₂^u en 7^u in den avond;

pěmakanan pětang circa 7^u in den avond;

sěkėlāp boedaq, circa 8^u 's avonds;

sěkėlāp toe(w)'ě (*B*), [toe(w)'aw (*S*)], tusschen 9^u en 10^u 's avonds;

ngarap kětēngah malam, circa 11^u 's avonds;

tēngah malam, middernacht;

lingsir (ook: limpas) tēngah malam, circa 1^u in den nacht;

'ajam běkoekoq (*B*) [běkoeko'āq (*S*)], sěkali, eerste hanengekraai; circa 2^u in den nacht;

'ajam běkoekoq doe(w)'ě kali (*B*), 'ajam běkoeko'āq (ě)'nděrase (*S*), tweede hanengekraai, tusschen 3^u en 4^u in den morgen;

'ajam běkoekoq (*B*), [běkoeko'āq (*S*)] rami, derde hanengekraai tegen 4¹/₂^u in den morgen;

'awagr 'awagr padjar (ook: 'awat 'awat padjar (*S*);) circa 4¹/₂^u in den morgen;

njantaq daj [ook: 'aboe 'aboe'āh si(j)'āng (*S*)]; circa 5¹/₄^u in den morgen; vergelijk mēlēngkang padjar (*B*).

II 'agri 'agri, de liezen, de onderbuik.

'aring I, gekruld of getand versiersel van een kris;

II ngaringi, omzichtig te werk gaan bij het achterhalen van gestolen of geheelde goederen.

'aris; bruin vezeltouw geregen door

de mazen van een vogelnet of van een stelnet.

'arisan; oever.

'agrom; spinazie; soorten zijn: 'agrom; ni(j)'ogr; poejoh (B), poejo'äh (S); sigaj; tangkol.

'agroman (B), groman (S), stroo met de aren er aan; afgesneden aar, als er de zaadkorrels uit zijn.

'arong I, door ziekte geplaagd (?)

II toe(w)'apě 'arong loekě djěmě 'itoe (B); wat voor wond heeft die man.

III toe(w)'apě mēgarong kabah (B); wat scheelt u; wat duivel kwelt u, (J).

IV 'arong kalong (S); baard.

'aros; stroom, drift van het water.

'asah; ngasah, slijpen, wetten, aanzetten, fijnwrijven op een steen; 'asahan, slijpsteen, wetsteen, wrijfsteen.

'asal; oorsprong, afkomst, oorspronkelijk, afkomstig.

'asam; zuur; 'asam djawě (B), [djawaw (S)], tamarinde.

'asap; rook, walm, damp, stoom.

'asat; slinken van vleesch of groenten door koken; dalen van het water; 'asat poetos kěgring (ook: 'asat tinting), volkomen eh.

'asě (B), 'asaw (S); gevoel.

'asing; afzonderlijk, afgezonderd, vreemd; 'asing roepě (B), [roepaw (S)], onderscheid, verschil.

'asoh (B), ngasoh, oppassen, verzorgen van een klein kind; ook = pali(j)'arě (B).

'asong; ngasong, iemand heimelijk tegen een ander ophitsen, achterklappen, kwaadstoken.

'atah; padikorrels in »lēmang» (zie dit woord).

'ataj; voortdrijven, weggagen van klein hoornvee, pluimgedierte.

'atap; dak, dakbedekking, soorten van dakbedekking zijn: 'atap: gēloempaj; gēn-

ting; 'idjoq (B), 'idjo'aq (S); kēnining; lalang; pangkol; poe(w)'agr; rēmbi; sēgr-dang; sirap; bē'atap (bēgr'atap), [ook: boe(w)'atap (S)], van een dak voorzien.

Naar den vorm onderscheidt men:

'atap: lipat; 'oendjogr; pēgri'oq (B), pēgri'o'āq (S); sēroedong.

'atar; 'atar 'atar, een loods met klapperbladeren gedekt op het plein van de doeson opgericht, waaronder bij kleine festiviteiten wordt gedanst.

'atas; bóven, bovenkant.

'ataw; of.

'ati; hart, binnenste, gemoed, innerlijk, merg; 'ati 'ajiq (B), 'aj'āq (S); e. s. v. plomp; 'ati 'angat, driftig; 'ati 'agri(j)'ān, wispelturig, ook: kregelig, licht geraakt, oplopend; 'ati bēsaq, trotsch, uit de hoogte; 'ati djalan, het midden van den weg; 'ati kēkēlaw'ān, driftig; 'ati tangan, palm van de hand; sē'ati [ook: soe(w)'ati (S)], eensgezind.

'atjaw; 'atjaw'ān, hetgeen bewerkt moet worden van materialen voor huisbouw etc.

'atjong; 'atjong 'atjong, e. s. v. varkensverschrikker, nl kleine scherp aangepunte bamboes, schuin of gebogen in den grond gestoken, waarop oude kains of peperhuisjes van bamboebladeren of omhulsels van bamboe worden gedaan.

'ator; geregeld, naar orde; ngator, regelen, ordenen; boe(w)'ator, in geregelde orde; 'atoran, regeling, orde.

'aw = 'a'oe.

'awaj; eventjes aanraken met den top van den wijsvinger.

'awan = 'aban.

'awang; 'awang 'awang, firmament; 'awangan; luikje of klein venster om licht door te laten.

'awaq; I lichaam; II een woord, dat vaak voor het pers. voornaamwoord van den 1^m pers. enkelv. in de plaats komt.

'awas; scherpziend, oplettend, voorzichtig.

'awat; op iemand wachten, iemand afwachten.

B.

babaj; traag, lui.

babaq; gescheurd van vischnetten.

babar; uitgespreid, uitgerold; los of opengerold van opgerolde dingen; (më)'mbabar, uitspreiden, oprollen.

babat = pëtjot.

babi; I babi 'alë (B), ['alaw (S)], tapir.

II babi (ë)'ndjërmon (B), poging tot verkrachting; (de beteekenis van (ë)'ndjërmon wist men mij niet op te geven).

babit; (më)'mbabit, knijpen met duim en wijsvinger.

babot = tjabot.

babor; zie simbor.

bada (ook: badah); plaats, plek, oord, verblijfplaats.

bada borih minjaq (B); wierookbrandervan »kajoe tjëndanë" (zie die woorden), bij offerfeesten gebruikt om daarin »borih" (zie dat woord), olie en water te doen (B); bada pënëmpatan, bada përantoe'an, begraafplaats; bada grëgradoe, rustplaats; bada tidoq (B), [tido'äq (S)], slaapplaats.

badaj I = moegal.

II hevige storm.

badan; lichaam, ook: zool van een sandaal; badan loekoe, ploegstaart; badan përoembaj, houten dwarsstuk bij de eg.

badang; pootgat, waarin men onder het beplanten van de ladang verzuimd heeft de zaadpadi te strooien.

badaq; rhinoceros.

badas; steile bergwand, rotswand.

badiq (B), bad'iäq (S); kapmes.

badjang; foetus; ook als scheldwoord gebezigd.

badjë (B), badjaw (S); staal.

badji; wig, keg.

badjik; I e. s. v. gebak.

II, verborgen, verscholen.

badjiq (B), kakang (S); woord, waarmee de vrouw van den jongeren broeder de vrouw van den ouderen broeder aanspreekt.

badjoe; kleedingstuk voor het bovenlijf; soorten zijn: badjoe bëlah boelo'äh (S); badjoe bëlah dadë (B), [dadaw (S)], baadje, dat van voren open is; badjoe boelang; badjoe dajë (B), [dajaw (S)]; badjoeginggang; badjoe ka'os, gebreid borstrok; badjoe këmidjah, hemd; badjoe kisam; badjoe koe-rong; nauw aansluitende buis met mouwen en eene opening waar juist het hoofd door kan; badjoe koetong, baadje met korte mouwen; badjoe lakan, een lakensehejas; badjoe lidjë (B); badjoe përnis; badjoe poe(w)'ägr masaq; badjoe pokoaq (B), [poko'äq (S)]; baadje met korte mouwen; badjoe sangkawriman (S); badjoe sënting; badjoe sëtërip, costuumjas van marga- en passarhoofden; badjoe sitin; badjoe soeram; badjoe tërbang; badjoe tërikë (B), [tërikaw (S)]; tericot; badjoe tjit, sits.

badok; (më)'mbadok, slaan.

badong; gouden of zilveren buikplaat aan een' gordel bevestigd.

badoaq (B) = pëntoaq (B).

badogr; onnatuurlijk naar beneden gebogen van de horens van een' mannetjes-buffel.

bagaj; soort, aard, gelijke.

bagaq (S) = banjaq.

bagi; (minder in gebruik) = agih (B); bagi (ë)mpat sëbagi; 1/4.

bagindë (B), een aanspraakswoord.

· *baham* (*B*), *ba'am* (*S*); (*mě*)'*mbaham* (*B*), (*mě*)'*mba'am* (*S*), kauwen met gesloten mond van droge en poedervormige zelfstandigheden, die er anders uit zouden vliegen.

bahan (*B*), *ba'an* (*S*); plank, waarop het lijk grafwaarts wordt gedragen.

ba'ing = *hintjal*.

ba'iq (*B*), *ba'iaq* (*S*); goed, wel; (*mě*)'*mba'iqi* of (*mě*)'*mba'iqka(n)* (*B*), [(*mě*)'*mba'iaqi* of (*mě*)'*mba'iaqka(n)* (*S*), aan iets verbeteringen aanbrengen; *ba'iqlah* (*B*), *ba'iaqlah* (*S*), het ware goed, het zoude goed zijn.

ba'igr; (*mě*)'*mba'igr* of *ma'igr* (wat meer in gebruik is), betalen, voldoen; (*mě*)'*mba'igr* (of *ma'igr*) *sangi*, zijne gelofte tegenover de goden en geesten vervullen.

ba'is; e. s. v. groote niboengpalm.

baj; moeder, moederdier; *baj 'ajam*; kloek; *baj batoc*; een steen, waarop met een' kleinen steen *'anaqbatoc* ingrediënten worden sijn gestampt of gewreven; *baj keling*, groote toon; *baj malaw*, shellak; *baj tangan*, duim; *pərbaj'an* (ook: *pəgrbaj'an*), broedsel,

bajan; I e. s. v. groote parkiet.

II *bajan 'ati*; verbod tot spreken, dat tusschen oudere broeder en de echtgenoot van zijn jongeren broeder bestaat.

bajang, I *bajang bangkil* = *pəloq'an*.

II *təbajang*; blootgekomen van de tand-zenuw bij het vijlen der tanden.

bajat = *roenot*.

bajě (*B*), *bajaw* (*S*); gevaar, nood.

bajor; e. s. v. boom met zeer groote bladeren en deugdzaam timmerhout; soorten zijn: *bajor: 'itam*; lang; *měloekot*; *potih* (*B*), *poti'ah* (*S*).

bak; klank van een dof, klappend geluid.

bakal; spoor van beesten; vore van karren (?)

bakam = *grənong*.

bakat; lidteeken, pokdalig, geschonden van het gelaat.

bakaw, rhizophore.

bakě (*B*), *bakaw* (*S*); groote korf of draagmand; ook inhoudsmaat voor padi; *bakě* (*B*), *bakaw* (*S*) *pənjapan*, groote korf of mand voorzien van een deksel, die beter en netter is afgewerkt, waarin *preciosa's* en de sijn afgewerkte kleedingstukken geborgen worden.

bakigr; schouder.

bakol; rotanmand, korf, ondiep bakje; *bakol bəbərasan* of *bətərah*, offermandje van de *'boeloh* (*B*) [*boelo'ah* (*S*)]. (zie *boeloh*) *bəmban'* vervaardigd bevattende het navolgende offergereedschap: eene kom van verglaasd aardewerk — *tjoebiq* (*B*), *tjoebi'āq* (*S*) —, een mesje — *wali* —, een ringetje — *tjintjin* — van plat geslagen zilverdraad, een toebeide sirihipruim; *bakol damagr pasang*, een klein mandje van *'boeloh* (*B*) [*boelo'ah* (*S*)] *bəmban'*, om daarin de tot verlichting dienende *damar* te bewaren; *bakol kərboq* (*B*), [*kərbo'āq* (*S*)] [ook: *kəgrboq* (*B*)], rond mandje van *'boeloh* (*B*) *boelo'ah* (*S*), *bəmban'*, waarin tijdens het beplanten van de droge velden de zaadpadi wordt gedaan; *bakol noeloq* (*B*), [*noeto'āq* (*S*)], bakvormige rottanmand; *bakol pəna-ko'āq pantjogr 'ipon* (*S*), ronde rottan mand om daarmede *'ipon'* — e. s. v. kleine riviervisch — te scheppen; *bakol ramo'an goelaj*, mandje van rottan om daarin ingrediënten als: Spaansche peper, curcuma, kemiri, enz. te bewaren.

balah; *bəbalah*, tegen iets in te brengen hebben; redetwisten.

balaj; gebouw voor het tijdelijk huisvesten van vreemdelingen; overdekte en gesloten loods bij huwelijksfeesten enz.; *balaj bətarě* (*B*) I graf; 't woord komt alleen in *'rədjong's* (zie dit woord) voor;

II land, waar de zielen der afgestorvenen, die in zonde zijn heengegaan, drie jaren moeten verblijven; di balajka(n), het brengen van het lijk onmiddellijk na het afsterven naar de »balaj'' of naar het wachthuis van de doeson, wanneer in die doeson geen »balaj'' wordt aangetroffen.

balam, I boom, die de »gëtah balam'' levert; soorten daarvan zijn:

balam: bëringin; boengë (B) [boengaw (S)] tandjong; dëgri(j)''än; përtjë (B), përtjaw (S) — de guttapercha —; simpaj; soedoe; tanggaj; II de perkoetoet (wilde duif).

balas; (më)'mbalas (ook: bëbalas), vergelden, teruggeven, doen beantwoorden, beloonen; (më)'mbalas djahat (B) [dja'ät (S)] wreken, kwaad met kwaad vergelden; balasan, antwoord, belooning.

balaw; groote lans.

balë (B), I balaw (S) = gadjah; II balaw (S) e. s. v. ziekte door kwade geesten veroorzaakt; balë (B) [balaw (S)] bësoempahan, vloek op iemand rustende tengevolge van het afleggen van valsche getuigenis; III balë (B) [balaw (S)] boeroe, e. s. v. vliegende vos; IV volgeling.

balik, I = bilik II;

II tëbalik, verkeerd, verdraaid, omgedraaid, het onderste boven;

III (më)'mbalik (B), voor den tweeden keer wieden van een ladang.

baling; de achterkant, de keerzijde, de achterzijde; dibaling, achter.

balıq (B), I balı'äq (S), teruggaan, terugkeeren, heengaan, naar huis gaan; balıq sanë (B) [balı'äq sanaw (S)] këmagri, eergisteren;

II bëbalıq (B) naar de kooi terugvliegen van duiven;

III (më)'mbalıq (B) [(më)'mbalı'äq (S)] këroegi(j)''än; iets vergoeden;

IV (më)'mbalıq (B), [(më)'mbalı'äq (S)]

batang; aanleggen van een ladang op jonge boschgronden — oorspronkelijk maagdelijk woud —, dat men, na 't in cultuur te hebben gebracht, ± 5 jaren heeft laten braak liggen; (më)'mbalıq (B), [(më)'mbalı'äq (S)] bëlikan, het beplanten van een »bëlikan'', (zie dit woord);

V balıq padoe (B) het niet doorgaan van eene echtscheiding (J).

VI balı'äq (S); (më)'mbalı'äq (S), voor den tweeden keer wieden van een sawah.

baloh (B), balo'äh (S), de houten ring om een »rëbana'' (zie dit woord).

baloj; gelijk op bij spelen; onbeslist van een hanengevecht.

balok; balk.

balon; de witte »kain'', waarin het lijk gewikkeld wordt.

balong; dij van een mensch; bout van een dier.

balot, (më)'mbalot, omwinden, omzwachtelen, omwikkelen, met iets omgeven; balotan, windsel.

bamban [ook mamban (B)]; striem, veroorzaakt door een slag met een dun zwiepend voorwerp.

bambang; kapel.

bambap, aangevallen inz. door tijgers.

bambing = kakap.

bandam; I = bambap.

II tëbandam = pangsan.

bandë (B), bandaw (S); goederen, schatten; bandë lamë (B), bandaw lamaw (S), erfgoederen.

banding; evenbeeld, weerga; dat, waarbij iets vergeleken wordt, ook wat ter vergelijking naast of tegenover elkander gesteld is.

bandjar; rij, gelid.

bandjara(n) (B), I plaats, waar de »këlamë''än'' (zie dit woord) in offerhuisjes wordt bewaard;

II teeken; kenteeken; 'anaq' itoe 'oedë masoq bandjara gadis; dat kind is reeds een "gadis"; bandjara 'ograng 'agong; kenteeken van rijkdom (J).

bangaj; gistend, goor, bedorven.

bangagr; rotte stank zooals van vuile riolen en goten.

bangat; spoedig, onverwijld; het woord wordt zelden gebezigd.

bangaw; e. s. v. reiger.

bangë (B), bangaw (S); dom, onnoozel.

bangka; e. s. v. boom met hard hout.

bangkah; pinangnoot; bangkah poetaj, oude droge pinangnoot.

bangkahan, jukbeen.

bangkaj = hoentang, welk woord meer in gebruik is.

bangkang; ledig, waar niets in is; ook van een jong meisje, dat geen maagd meer is.

bangkagrang; de tuinhagedis.

bangkas; effen geel of bruin en wit van de vederen van een' vechthaan.

bangkaw, kleine gladde en dunne zilveren ooring, dien men na de mutilatie in het oorgat steekt.

bangkil I = tjangkë (B);

II = tjagrot.

bangking; zie këgrhaj.

bangkogr (B), bangkong (S) = poekol; pëmangkogr (B), pëmangkong (S) = pëmoekol.

banglaj; e. s. v. plant, welks wortel als specerij en geneesmiddel wordt gebruikt.

bangli, de lange tanden van een dwergheert.

bangon I, opstaan, zich oprichten, overeind gaan staan; postuur, gestalte, bouworde; (më)'mbangonka(n), doen opstaan, wekken, doen verrijzen; (më)'mbangonka(n) këlëntät, onanie plegen van meisjes.

II bloedgeld, bloedprijs; bangon toegoe(w)'än, of ganti toegoe(w)'än, eene boete die de schuldige moet betalen wanneer hij den bijslaap uitoefent met iemands verloofde of echtgenoot.

bangsat = mësäkin.

bangsë (B), bangsaw (S), geslacht, stam, soort, qualiteit; sëbangsë (B), sëbangsaw (S), van hetzelfde geslacht, van dezelfde soort, van dezelfde qualiteit.

bangsi; e. s. v. dwarsfluit of flageolet van bamboe.

baning; landschildpad; soorten zijn: baning: bësaq, 'itam.

banigr; uitwas aan den stam van sommige boomen.

banjaq (B), багаq (S); veel, hoeveelheid, menigte; vele malen, zeer; banjaq di 'apë (B) ['apaw (S)], hoe veel.

banjaw (B); bëbanjaw = bëbajë (B).

bantah; woordentwist; bëbantah, twisten; bantahan, twistziek, wedersprekend; ook: twist.

bantaj; vleesch van geslachte dieren; (më)'mbantaj, slachten; bantaj djëmogr; in de zon gedroogd vleesch.

bantal; kussen; bantal soemboe, dwarslegger bij karren, tegen welks onderkant het ijzer is bevestigd, welks einden de assen vormen.

bantas (B), tjir'äq (S); een weinig gescheurd.

banting; (më)'mbanting, smijgend, slaan, neersmakken.

bantjang; I bantjangan, gemeenzaam gesprek, kout; II speech, toespraak.

bantji; I dissel; (më)'mbantji ramo'än, bewerken van materialen voor huisbouw enz. met den dissel; II schoon, zuiver, rein, zindelijk; III (më)'mbantji = tërang.

bantjogr = tjëlap.

bantjot = babot.

banton; (mě)'mbanton, met geweld uitrukken bijv. een boom met wortel en al.

bantong; zonder veeren van pluimgedierte.

bantot; mislukt, niet geslaagd, achter gebleven; neergeslagen van deeg; ook impotens.

ba'oran (S); de twee rottanlatten bij de 'anggo'äh" (S) (zie dit woord).

bapang = bapaq.

bapaq; vader; bapaq 'angkan (ook: 'angkat), aangenomen vader, pleegvader: bapaq tigri, stiefvader.

bapě (B), bapaw (S) = bapaq.

baq 'alě (B), baq 'alaw (S); gevaar, nood

bagrah, ontstoken, kwaadaardige bloedzweer; bagrah tagrap, zeer groote bloedzweer.

baraj = boebor.

barang (ook: bagrang); I goed, goederen, ding, waren; barang kēsīt, geheelde goederen; II barangkali, misschien, wellicht, mogelijk; III barang sapě (B), barang sapaw (S) [ook: barang si(j)'apě (B) si(j)'ápaw (S)], al wie, ieder die, zoo iemand; barang sikoq (B), siko'ăq (S); [sotiŋ (B), soti'ăq (S)], het een of ander; barang s'ograng, de een of ander, iemand; IV barangan (ook: bagrangan), e. s. v. wilde kastanje met eetbare vruchten.

barat I (S); west, het westen; barat dajaw (S), zuidwest; barat la'ot, noordwest; die woorden zijn alleen in de strandstreken bekend; II barat: dēngoq (B); (ě)'mboewě (B) e. s. v. rijstdiefje,

barě; zie toelaq.

bagrě (B), bagraw (S); gloeiende sintels, gloeiende kool.

barě'ăn (B), baraw'ăn (S); buffelkraal.

bari; zie boerang.

bagrih (B), bagri'ăh (S) = 'alang en moestahil.

baring (S) = sapě (B); het woord wordt in de spreektaal zelden gebezigd.

baris; rij, reeks, streep; barisan, gew. pematang barisan, de barisanketen.

bagró(w)'ăn; zie: naw.

hagroe; de waroe; e. s. v. boom, van welks bast touw wordt gemaakt.

barot; versleten kain.

basah; nat, vochtig; basahan (of: ka'in basahan) badkleed.

basaw; peper en zout kleur.

basě (B), basaw (S); taal, spraak; běbasě (B), běbasaw (S), welgemanierd, beleefd.

basi; basi basi (ook: běbasi); gistend, goor.

basi(j)'ăn = bi(j)'asě (B).

basing; wat ook, welk ook.

basoe = basoh.

basoh (B), baso'ăh (S); I (mě)'mbasoh (B), (mě)'mbaso'ăh (S), wasschen; pēmbasoh (B), [pēmbaso'ăh (S)], tangan, vingerglas, vingerkom; II basoh (B) [baso'ăh (S)], tangan, eene ceremonie, waaraan het kind op 6—7 jarigen leeftijd dan wel bij de besnijdenis wordt onderworpen.

basong; I e. s. v. boom, van welks bast eene soort van draagkorf [kēmpiq (B), kēpik (S)] wordt vervaardigd; II het met doek omwoeld boveinde van den steel van de 'bēli(j)'ong" (zie dit woord).

batan; I het of de aanstaande, wat bestemd is om te worden; II zullen, zal, tot vorming van den futurum.

batang; stam, stok, steel; ook als hulptelwoord bij het optellen van voorwerpen van dien vorm; sēbatang roekoq (B) roeko'ăq (S), tijdsbepaling nl. de tijd, die noodig is om een stroocigaretje op te rooken; sēbatang djalan, een weg; sēbatang toeboh (B) toebo'ăh (S), een persoon; batang 'agri; rivier; batang 'idong; zoowel derug van

den neus als het neuskraakbeen; batang kajoe, boomstam; batang li(j)'agr, de hals; batang tjiriq'än (B), e. s. v. slingerplant.

batangan = badan.

bataq = bawë (B); (më)'mbataq koelat tjilakë (B), eene uitdrukking door een jong meisje gebezigd om te kennen te geven dat ze in gezegende omstandigheden verkeert.

batë (B), baw (S), I gebakken steen; II één 'ibat doedol' (zie die woorden).

batin; gehuwde man; batın mërändë (B), mërändaw (S), weduwnaar; batın moedë (B), moedaw (S), jonggehuwd man; batın panggong, pas gehuwd persoon; naamaan een jonggehuwd man toegekend voordat de echtelijke gemeenschap heeft plaats gehad.

batjë (B), batjaw (S); (më)'mbatjë (B). (më)'mbatjaw (S); lezen, opzeggen van gebeden [gew. (më)'mbatjë doe q'ë (B), (më)'mbatjaw doe q'aw (S)].

batoe; I steen, erts; soorten zijn: batoe: bërändaj; bëgras; boe(w)'ih (B), boe(w)'i'äh (S), puimsteen; gënam; gi(j)'aw; 'idjaw; 'itam; kangkong; kagran-gan; kasap; koening; lëboq (B), lëbo'äq (S), fijn grind; li(j)'ot; napal; potih (B), pot'i'äh (S); sabal, grof grind; soegi; batoe 'asahan, slijpsteen; batoe djagrıng, de steenen, die als zinkers bij een schakelnet dienen; de steenen, die als gewicht dienen om een vogelnet te laten vallen; batoe 'api (B), pënëkil (S), vuursteen; II = kantın; bat-toenjë, vergezeld van.

batogr (B); (më)'mbatogr = gawi(j)'än.

bawah; onder, beneden, onderkant, ondereinde; di bawah, onder, ondergeschikt, aan den voet van.

bawang; ui, look; soorten zijn: bawang: 'abang, sjalotten; potih (B), pot'i'äh (S), knoflook; lidi.

bawaq; huid, vel.

bawë (B), bawaw (S); (më)'mbawë (B), (më)'mbawaw (S), brengen, meenemen, bij zich hebben, meedragen; (më)'mbawë (B) [(më)'mbawaw (S)], boelan, menstrueeren.

ba(w)or; zie: tjampor.

bë (B), I baw (S), waarmede jonge meisjes, jongelingen aanspreken; II voorvoegsel tot vorming van toestandswoorden en van verzamelende telwoorden; III 2° jaar van de Bësëmahsche 8-jarige tijdrekening.

bëbabi, dwarshout aan voor en achter-einde van eene kar tot afsluiting van den bodem; bëbabi pir, klampje tot verbinding van as en veer van een »pëlangkin' (zie dit woord).

bëbajë (B), bëbajaw (S), brak; van toespijzen flauw door gebrek aan zout.

bëbal; dom, onbevattelijk.

bëbalaj (B), bawbalaj (S); bank van bamboe of van planken, om daarop te slapen.

bëbalang; hermaphrodit.

bëbali'än; een »pantjang' (zie dit woord) van bamboe, geplaatst in het midden van het terrein, dat men voor het aanleggen van zijn ladang gekozen heeft; de bamboestaak ter lengte van $\pm 1,25$ M. is in vieren gespleten, waartusschen in den vorm van een kruis twee stukken hout zijn geklemd.

bëban; mansvracht.

bëbaq; hulptelwoord bij het optellen van stukjes »gambigr' (zie dit woord).

bëbagri; kapel, uil.

bëbari(j)'än; zie padi.

bëbasan I, doornachtige en stekelachtige slingerplant, welks bladeren tot dakbedekking worden gebezigd; II, de bladeren van de rotansoorten »oewi gambigr; 'oewi gëtah'', tot dakbedekking gebezigd.

bëbat, I windsel; II buikband; soorten zijn: bëbat: lantong; li(j)'ong (niet meer in gebruik); tjita.

bēbatang; e. s. v. geneeskrachtig kruid.

bēbatoe; een bedrag ad / 6. —, dat de dader bij het toebrengen van kwetsuren aan den gewonde moet betalen om de kosten van verpleging van den doekoen te kunnen bestrijden.

bēbēliq (B), bēbēl'āq (S); e. s. v. lichtgevende kever.

bēboekoe, e. s. v. hout.

bēboelang (B); een van de attributen bij de oorlogskleding.

bēboelangan; eelt, eksteroog.

bēboeli; e. s. v. raderdier.

bēdaq; I = borih (B); II bēbēdaq, het lichaam inwrijven, insmeeren met iets welriekends.

bēdīl; vuurwapen, schietgeweer; laras bēdīl, loop; pēmantoq (B), pēmanto'āq (S), bedīl, haan; pēnēsaq (ook pēlēnat) bēdīl, laadstok; pērajihan (B), [pērajī'āh'an (S)] bēdīl, trekker; pētoenang bēdīl; vizierkorrel; pokang (ook poenggong) bēdīl, kolf; soemboe bēdīl, schoorsteen; tali bēdīl, geweerriem; bēbēdīl, proppenschieter.

bēdōng; e. s. v. steekwapen.

bēdot; (ē)'mbēdot, met zeer veel geweld ontnemen, afnemen, rooven.

bēgaw; bēbēgaw (of njērangkaq bēgaw), samentrekken van de huid door koude, te berge rijzen van de haren.

bēkataq; kikvorsch; soorten; bēkataq; kangkong, padde; koegroh (B), koegro'āh (S); li(j)'ot; minjaq; e. s. v. boomkikker; pēgraq; pēgraq potih (B), poti'āh (S).

bēkē (B), bēkaw (S); grove zemelen; (dēdaq-m).

bēkit; tēbēkit, omvallen van eene woning door aardbeving, door den wind, doordat de stijlen zich loslaten.

bēkoe; gestold, gestremd.

bēlabar = gēlanggang.

bēlah; spleet, kloof, gespleten, gekloofd;

bēlahan, de helft; bēlah doewē (B), [doewaw (S)], in tweeën gespleten; (mē)'mbēlah, splijten; (ē)'mbēlahan, de helft; sēbēlah, de eene kant; sēbēlah dadē (B), [dadaw (S)], ook bēlah dadē (B), [dadaw (S)], lengtemaat nl. de afstand van het midden van de borst tot aan den vingertop van den middenvinger van den uitgestrekte arm; sēbēlah sanē (B) [Sanaw (S)], aan gindsche zijde.

bēlaj; zie 'anaq.

bēlajagr; mattenklep bevestigd aan het achtereinde van het dak.

bēlakang; achterste gedeelte, achterzijde, achterkant, rug; bēlakang kēting, [ook: koeraw kēting (S)]; wreef van den voet; bēlakang tangang; rug van de hand.

bēlalaj; snuit van een' olifant, van een mug, vlieg of vlinder.

bēlalang; sprinkhaan. Soorten zijn: bēlalang; batoe; bēgroq (B), bēgro'āq (S); djanggot; gambigr; kēdjēhaj; kēladi; kēmoemoq (B), [kēmoemo'āq (S)], 'idjang; kēmoemoq (B), [kēmoemo'āq (S)], kēlaboe; kēndalaj; kētoeraq; koenjit; lanang; pandoq (B), pando'āq (S); sēlēton; tahi; toegoq (B), toego'āq (S).

bēlambong; e. s. v. dobbelspel.

bēlanaq; e. s. v. zoutwatervisch.

bēlandē (B), bēlandaw (S), Hollandsch; bēbēlandē (B), bēbēlandaw (S), zijn eigen heer en meester zijn; geen hoofd over zich hebben.

bēlandjē (B), bēlandjaw (S), I uitgaven, kosten, geld voor de bestrijding der kosten; II lekkernijen, bestaande in soorten van gebak, welke bij 'bimbang's' (zie dit woord) door jongelingen aan hunne uitverkorenen worden gepresenteerd; (mē)'mbēlandjē (B), (mē)'mbēlandjaw (S), die lekkernijen uitdeelen.

bēlang; bont, gevlekt van de huid van dieren.

bělangě (*B*), bělangaw (*S*), van aarde gebakken schotelvormige pot o. a. om toespijzen te bereiden; bělangě (*B*) [bělangaw (*S*)] běsi, ijzeren pan.

bělanggaq; tēbēlanggaq, achterovergevallen.

bělantiq (*B*), bēlantʔāq (*S*), schietgeweer aan een toestel om wilde beesten te doden.

bēlap; bēbēlap, opflikkeren van vuur (*J*).

bēlar = bēlit.

bēlagr = bēgil.

bēlas; gebruikt om, achter de negen eerste getallen geplaatst, de getallen van elf tot negentien te vormen; sēbēlas, doewě (*B*) [doewaw (*S*)], bēlas enz.

bēlasar; (mē)'mbēlasar, smalen, uitmaken, doorhalen.

bēlatjoe; ongebleekt katoen.

bēlaw; zie: kētjaw.

bēlē (*B*) bēlaw (*S*); [uitsluitend in ontkennenden zin gebezigd]; (ē)'ndiqdē (mē)'mbēlē (*B*), (ē)'ndidaw (mē)'mbēlaw (*S*), er niet om geven.

bēli; (mē)'mbēli (ook: mēli), koopen; bēli bēli(j)'ān (zelden gebruikt), koopwaren.

bēlidang; e. s. v. scherpsnijdend gras.

bēlih (*B*), bēliʔāh (*S*); wild, niet tam of mak van dieren.

bēli(j)'aw; bēli(j)'aw banjaq, waarmede schoonouders door schoonzoon wordt aangesproken; bēli(j)'aw 'itoe, waarmede de schoonzuster haar ouderen schoonbroeder aanspreekt.

bēli(j)'ong; dissel, houweel.

bēlikan; waaronder een op urwoud aangelegde ladang verstaan wordt, die voor den tweeden keer wordt beplant; bēlikan tinggal sētā'on, een ladang op urwoud aangelegd, welke men na den 1^{en} oogst één jaar laat braak liggen.

bēlimbing; e. s. v. boom met eetbare saprijke vruchten; soorten zijn: bēlimbing; bēsi; manis; masam; toendjoq (*B*), toendjoʔāq (*S*).

bēling = kilangan.

bēlis; I de duivel; II (*B*); (mē)'mbēlis, tieren, razen.

bēlit I tēbēlit, opengespalkt van de oogen; (mē)'mbēlit, de oogen strak op iemand richten; II (*S*) kronkel, draai; bēbēlit bēlit 'akal'ō = 'akal'ō mēlit; zie 'akal; III bēbēlit bēlit; draaien met de oogen van iemand, die in toorn ontstoken is; iemand toornig aankijken.

bēloe; bont en blauw van door slagen of striemen aangedane deelen van het lichaam.

bēloebor; eene met »poe(w)'āgr» of rottan bladeren of afgesneden padihalmen afgeschoten en met »bēbasan» gedekte ruimte onder of nabij de »'andjong», waarin tijdens den rijstoogst het gesneden gewas wordt opgeschuurd; (zie de woorden: poe(w)'āgr, bēbasan en 'andjong).

bēloekagr (ook bēloekar); bēloekagr moedē (*B*), [moedaw (*S*)], gezegd van een ladang op urwoud aangelegd, waarop het laaghout, kreupelhout zich ontwikkeld heeft, nadat men het veld minstens drie jaren heeft laten braak liggen; bēloekagr pandaq gezegd van een ladang, op urwoud aangelegd, waarop het laagstammig houtgewas zich begint te ontwikkelen, nadat men het veld minstens twee jaren heeft laten braak liggen; bēloekagr pēpantjongan, gezegd van een ladang, op urwoud aangelegd, dat men minstens 4 jaren braak heeft laten liggen; bēloekagr toewě (*B*), [toewaw (*S*)], gezegd van een ladang, op urwoud aangelegd, waarop zich reeds jong bosch gevormd heeft, nadat men het veld minstens 8—10 jaren braak heeft laten liggen.

běloelang; ongelooide huid; alleen gedroogde huid.

běloelang an; eeltgezwel op schouder, veroorzaakt door het dragen van vruchten.

běloembong (B), bělēbas (S); dun afgesneden bamboe [gewoonlijk de boeloh (B) boelo'āh (S) kapal], gebruikt als omhulsel van de hars, welke als verlichtingsmiddel gebrand wordt.

bělom = lom (wat meer in gebruik is); sěbělom, zoolang als nog niet, terwijl nog niet.

bělot; e. s. v. aal of paling.

běmban; zie: boeloh (B).

běna; mēna, doen, maken, bouwen, zich houden als, iets gebruiken voor, iets doen aan; mēna gawi, vleeschelijke gemeenschap buiten echt; plegen van overapel.

běnah; plaag.

běnali; gewoonlijk: boengkoq, (B) [boengko'āq (S)], běnali; mannetje in de maan.

běnaloe (B), krop.

běnam; inzinken; tēběnam, ingezonken bijv. van een anker in het zand.

běnang; draad, garen inz. naaigaren; draad van een spinneweb; běnang boelang, dun koordje van ongebleekt katoen, gedraaid om de sporen aan den poot van een' vechthaan vast te binden; běnang moendok; garen gedoopt in »kěpajang" olie om het rood te maken; běnang samě (B) [samaw (S)] gragi (ook ragi), amulet van roode, witte en blauwe draden gedraaid snoer.

běnagr; waar, echt, wezenlijk, recht, naar den aard, juist, oprecht, ernstig, waarachtig, deugdelijk; (mě)'mběnagrka(n), gelijk geven, in het gelijk stellen; sěběnagr njě (B) sěběnagr njaw (S) [sěběnagr'ò (S)] of sěběnagr běnagr njě (B) sěběnagr běnagr njaw (S) [sěběnagr běnagr'ò (S)],

waarlijk inderdaad; kěběnagran, waarheid, oprechtheid.

* bēndalě (B), bēndalaw (S); zie mēndalě (B).

bēndon = soesah; kěbēndon, getroffen door den vloek der »pojang's", der »diwě's"; zich openbarende door ziekte of sterfgeval in de familie; een offermaal kan alleen die »pojang's" en »diwě's" weder goedgunstig stemmen (zie de woorden »pojang" en »diwě").

bēně (B), bēnaw (S) I drukkend, zwaar van het hoofd, zoodat men lusteloos is; II zie: 'anjam.

bēngis = hoe(w)'ās.

bēngkah; oververzadigd; overmatig verzadigd, volgedronken.

bēngkalaw; inhoudsmaat van padi = 3 à 4 »koelak".

bēngkaq; gezwollen inz. van een lichaamsdeel.

bēngkawan; latten, waarop de dekbladeren of atap voor de daken worden geregen en waarbij ook die »'atap" wordt geteld.

bēngkělan; I zich verslikt hebben aan eten; een brok in de keel hebben; II overstelpt van werk, oververzadigd van eten J).

bēngkawang; e. s. v. plant.

bēngkěgrassan; bedriegelijk van eene vrucht, welke van buiten rijp schijnt maar het niet is.

bēngk'ing; dik en vooruitstekend van den buik.

bēngkoe; schoffel.

bēngkoerong; zie boedjang.

bēngkoe(w)'āng; e. s. v. plant gelijkende op een pandanus van welks bladeren hoofddeksels, matten enz. vervaardigd worden.

bēngkong; I zacht gekromd van een »siwar", »pědang"; (zie die woorden),

gebogen, halvemaanvormig; ook kromming, bocht in den weg; II op iets leunende met de ellebogen.

běniĥ (B), běni'āh (S); zaad voor droge velden.

běnjaj; flauw, onsmakelijk, zonder geur of smaak van spijzen; ook gezegd van vruchten, welke minder zoet zijn,

běnoe(w)'ě (B) I = poelaw; II gew. sěběnoe(w)'ě = banjaq; (komt alleen in 'rědjong's' voor).

běnop (?).

běntal (ook běntalan); pak, bundel, pakket, omslag.

běntang; (mě)'mběntang, uitspannen, uitspreiden zooals een mat.

běnting; lederen riem.

běntji; haat.

běntoq (B), běnto'āq (S); hulptelwoord voor ringen, armbanden, halsringen, kunstsporen voor vechthanen.

běrahi; verzot zijn op iemand of iets; ook in zijn nopjes zijn.

běraj (ook běgraj); verspreid; zie ook tjěraj.

běrajang (B), mērajang (S); (mě)'mběrajang (B), mēmērajang (S), waggelen, wankelen.

běrajaq (grondwoord rajaq?); kuieren zonder bepaald doel, van de eene plaats naar de andere plaats gaan.

běrandě (B), běrandaw (S); veranda, gallerij.

běgrang = *sěběgrang.

běrangķě (B), běrangkaw (S); scheede van kris, siwar enz.; běrangķě (B) [běrangkaw (S)] 'oerak, de cylinder van den betelnootstamper.

běgrani; moedig, dapper, stout, vermetel, brutaal, driest, durven.

běrap = ngadap.

běraq = rabaq.

běgraq; tēbēgraq, weggezonden in het water.

běgras; gepelde rijst en verder elk gebolsterd graan of zaad; běgras koenjit, met kurkuma geel gekleurde rijst, die bij offermalen wordt gestrooid.

běgrat; zwaar, drukkend, gewichtig, belangrijk; zwaarte, belangrijkheid; ķēbēgratan, 'wichtigheid, belangrijkheid; (mě)'mběgratka(n), bezwaren, verzwaren; běgrat pētanganan, gezegd van het moeilijk genezen van den navel van een jonggeborene.

běrbas (B); (mě)'mběrbas, zich alom verspreiden van geur, stank (J).

běrēmban; I dwarslat ter verbinding van palissaden en derg.; II (B), pilēs (S), zilveren voorhoofdsband.

běgrēngaw (S); (mě)'mběgrēngaw = mēti'āh (S); zie pētiĥ (B).

běgrēsih (B), běgrēsi'āh (S), merg; běgrēsih (B) [běgrēsi'āh (S)], toelang běla-kang, ruggemerg.

běgri(j)'āng; e. s. v. hard hout, uitstekend geschikt voor dakribben enz.

běringin I, de indische vijgenboom; II běringin (B): koenīng; pitoe; rajě; soeng-sang; verblijfplaats der goden; III běringin moedě (B), eene waardigheid oudtijds in het landschap Bēsēmah 'Oeloe manaq gelijkstaand met die van pēnggawě (B).

běrirang (B), bělirang (S); zwavel.

běgrkas; (mě)'mběgrkas, binden, samenbinden, vastbinden; běgrkasan, bos, bundel, takkebos, bos stroo.

běrkat; zegen.

běgrkiq (B) (ook: bėrkiq), běgrki'āq (S) (ook: bėrki'āq); e. s. v. snip.

běgrlos; tēbēgrlos, door iets heengetrapt of in iets geschoten, bijv. een gat.

běgrnas; vol, goed gevuld inz. van padiaren, peulvruchten e. a. [in tegenstelling van 'ampě (B)].

bəgroedoe (ook: sangbəgroedoe); jonge kikvorsch, welke nog geen pooten heeft.

bəroegə (*B*), **binting** (*S*), zie: **ajam** en **groemah**.

bəgroekal; zie **təlogr**.

bəroembong, I kokertje gew. van bamboe om daarin de kunstsporen voor vechthanen te bewaren; II **bəroembong matə** (*B*) [**mataw** (*S*)] 'agri, middenpunt van de zon.

bəgroenang (*B*), **minggangan** (*S*), groote draagkorf voor padi.

bəroengaq (*B*), **djəroengaq** (*S*); zie: 'idong.

bəroe(w)'äng; **bəroe(w)'äng** toegoe (*B*) = **bahan** (*B*), [alleen in **rədjong's** gebezigd].

bəgroe(w)'äng; de maleische beer.

bəroe(w)'äs; e. s. v. boom met geneeskrachtigen wortel.

bəroe(w)it; e. s. v. harpoen om visch te steken.

bəgroq (*B*), **bəgro'äq** (*S*), e. s. v. groote zeer leerzame aap; **bəgroq** (*B*) [**bəgro'äq** (*S*)] səmoendi.

bəgrsin; niezen.

bərtih (*B*), **bərti'äh** (*S*); vagebond, gauwdief, bandiet.

bəgrti'h (*B*), **bəgrti'äh** (*S*), ongebolsterde rijst in de pan geroosterd, totdat de dop gebarsten is.

bəsaq; groot, dik, zwaar, hevig, volwassen, gewichtig, aanzienlijk, van hoogen rang; (**mə**)'mbəsaqka(n), vergrooten, groot achten.

bəsi, I ijzer; **bəsi boegroq** (*B*) [**boegro'äq** (*S*)], oud ijzerwerk, oud roest; II **bəsi gilə** (*B*) **gilaw** (*S*), dommekracht; III **hakmes**, houwer in het algemeen; IV **bəsi gilingan**, ijzeren band om een wiel, ijzeren hoepel.

bəsisir (*B*); de strandstreken.

bətal; (**mə**)'mbətal, raden, gissen.

bətarə (*B*), zie: **balaj**.

bətawi; **Batavia**.

bətərah; zie: **bakol**.

bətəri (*B*); prinses, vorstin; **bətəri sidang bətoelang** = **Sangsəri**.

bəti'h (*B*), **bəti'äh** (*S*); (**mə**)'mbəti'h (*B*), (**mə**)'mbəti'äh (*S*), uitdijen van rijst.

bətil; (**mə**)'mbətil, oplichten met een spaak of hefboom.

bətinə (*B*), **bətinaw** (*S*); vrouwelijk van menschen en dieren; **bətinə dagrə** (*B*), **bətinaw dagraw** (*S*), gehuwde vrouw, die nog geen kinderen gebaar heeft.

bətiq (*B*), **bəti'äq** (*S*); e. s. v. komkommer (**ləpang**); soorten zijn: **bətiq** (*B*) **bəti'äq** (*S*): 'abang; 'api; **bagrə** (*B*), **bagraw** (*S*); da'on; **ləntang**; **məmagr**.

bəti's; het been tusschen knie en voet, (scheenbeen).

bətok, I naam van een zoutwater-vischje; II (**mə**)'mbətok = di(j)'äm.

bətol; juist, recht, echt, waar, wezenlijk, waarachtig, oprecht (meer in gebruik is »bənagr»).

bibas; (**mə**)'mbibas, een korte »səram» (zie dit woord) uitspreken.

bibik, I manillaeend; II (**mə**)'mbibik, klappen op de »partes posteriores» van een klein kind tijdens het »kondon» (zie dit woord); streelen van een weenend kind.

bibiq (*B*), I **bibi'äq** (*S*); **səbibiq 'oejë** (*B*), **səbibi'äq 'oejaw** (ook: **toejaw**) (*S*), ontelbaar; II (**mə**)'mbibiq (*B*), rijst of padi in een »bakə» (zie dit woord) heen en weer schudden.

bibir; (**mə**)'mbibir, fladderen van een vlinder; **bibiran** moelot, bibberen, klapper-tanden.

bibigr; I lip van den mond; **bibigr mēroenjang**, babbelaar, wauwelaar; **bibigr: koelop** (*B*); **patoq** (*B*), **pato'äq** (*S*); **tilaj** (*B*); **tjantil** (*S*) labia maj. en labia min.;

II *bibigran* (*B*), klikken, alles vertellen (*J*).

bibit = *habit*.

bidaj; evenwijdig dicht aan elkander geregen smalle bamboereepen voor horde, mat om daarop wat te drogen; *bidaj* *sindangan*, staketsel van bamboe latjes bij vischvangst in rivierspruiten gebruikt.

bidang; I vlaktemaat voor sawahs, koffietuinen enz.; II ook hulptelwoord bij het opnoemen van sommige platte voorwerpen.

bidi (*B*) = *paksě* (*B*).

bidiq (*B*), *bid'āq* (*S*) = *pandaj*.

bidjan; oliegevend zaad.

bidjat; (*mě*)'*mbidjat*, in de hand houden met de vingers omhoog getrokken.

bidoedari; *nimf*; ook naam aan jonge meisjes in »*rědjong's*» toegekend.

bigan; zie: *groemah*.

bigě (*B*), *bigaw* (*S*); (*mě*)'*mbigě* (*B*), (*mě*)'*mbigaw* (*S*), [of *běbigě* (*B*), *běbigaw* (*S*)], een haan zoodanig aanvatten, dat men hem gemakkelijk een kunstspoor kan aanbinden.

bi(j) 'āng; zwaluw.

bi(j) 'āq; (*mě*)'*mbi(j) 'āq*, zich vermenigvuldigen.

bi(j) 'āgr; e. s. v. worm.

bi(j) 'ās; hard, luid van het spreken; ook: zeer erg, bovenmate.

bi(j) 'āsan; *bi(j) 'āsan djěgrat*, recht-opstaand bamboe bij den vogelstrik, aan welks boven einde een rood zijden snoer »*tali matě* (*B*) [*mataw* (*S*)] *djěgrat*» is bevestigd; *bi(j) 'āsan gěroebing* (*B*) *roebing* (*S*), het op eene hengelroede gelijkend bamboezen latje bij de »*djěbak těkoekoe*»; zie *djěbak*.

bi(j) 'āsě (*B*), *bi(j) 'āsaw* (*S*); gewoon, gewend, bedreven, geoefend in, gewoonte.

bi(j) 'āwaq; leguaan; soorten zijn: *bi(j) 'āwaq*: »*itam*; *koetong*; *poenggogr*; *sěroenaj*.

bi(j) 'ong; zie *kěbaw*.

bikil; I niet rijp wordend van zweeren; II = *kikal* (*J*).

bilah; spaander, dun splijtsel van bamboe; ook: gebezigd als hulptelwoord bij het opnoemen van platte, scherpe voorwerpen, zooals messen, planken enz.

bilal; de oproeper tot het gebed.

bilang; I tellen; (*ě*)'*ndiq* (*B*) [(*ě*)'*ndr'āq* (*S*)] *kěbilang* lagi; ontelbaar; *bilang 'agri*, dagzegger, weekkalender; II = *těti(j) 'āp*.

bilas = *bikis*.

bilě (*B*), *bilaw* (*S*); tijdstip.

bilik; I *běbilak*, omkeeren tijdens den slaap; II (*mě*)'*mbilik*, onderste boven keeren en in hoopen leggen van het onkruid dat ge»*pantjah*» (zie dit woord) is om het te laten verrotten (één der bewerkingen bij den sawahbouw).

bil'ing; *běbil'ing*, om een middelpunt draaiend.

biliq (*B*), *bil'āq* (*S*); slaapkamer.

bilis; rood ontstoken van de oogen met uitvloeien van vocht, leepoogen.

bimbang; feest (dit woord heeft eerst in de laatste jaren in de taal burgerrecht verkregen).

bim'ing; I (*mě*)'*mbim'ing*, ondersteunen van een zieke opdat hij niet valt; II *běbim'ingan*, hand aan hand gaan.

bimě (*B*); zie *toendě* (*B*).

bimpoh (*B*), *bimpo'āh* (*S*), I »*kain basahan*» om na het bad daarmede het lijf af te drogen; II een langwerpige stuk kain om het hoofd geslagen bij wijze van hoofddoek.

binasě (*B*), *binasaw* (*S*); verwoest, vergaan, bedorven, mislukt, te gronde gaan, verongelukt, omgekomen, vernietigd, vernield, in het verderf gestort; (*mě*)'*mbinasěka(n)* (*B*), (*mě*)'*mbinasawka(n)* (*S*), te gronde richten, verwoesten, doen omkomen.

binatang; dier, beest in tegenstelling van andere wezens.

bindjaj; e. s. v. vruchthoorn.

bindjat; iets op beide handen dragen, opnemen.

bingkaj; aangezette rand, boordseel, vierkante of platte rottanhoepels bij netten, fuiken, enz.

bingkas; I (më)'mbingkas, terugspringen, losspringen van een »djêrat" (zie dit woord); II het vallen van den haan van een geweer, na afgetrokken te zijn, op de percussie.

bingkoq (B), bingko'äq (S); krom, gebogen, verkromd.

bingong = soesah.

bingsal (B) = grimbit.

bini; echtgenoot, vrouw, waarmede iemand gehuwd is.

bintang; ster; bintang 'agong, planeet Venus; bintang bëgrasap, komeet; bintang matë tahon (B) mataw ta'on (S), gordel van Orion; bintang matë tahon (B) [mataw ta'on (S) 'antoe] (?), het Zuiderkruis; bintang poegröe (ook: pëpoegröe) de plejaden; bëbintangan, geflikker van zonnestralen, die door gat, reet of dakbedekking breken.

bintangor; e. s. v. boom met taai hout.

bintat; mnggebeet.

bintjil (ook bintil) = bintat.

bintjol; buil.

bintol; e. s. v. steenpuist.

bintongan; e. s. v. moerasplant.

bigra; e. s. v. plant, welks knollen gegeten worden; soorten zijn: bigra: 'abang; potih (B), poti'äh (S).

bigrah = bigra.

bigraj; het van kruisende rotanreepen gevlochten dak van een vogelknip.

birang; woede, toorn, verontwaardiging, kwaadaardig, opvliegend, vinnig.

birih (B), biri'äh (S); gew. (më)'mbirih

(B), (më)'mbiri'äh (S), gezegd van vechthanen, die elkander durven aanvallen.

biring; zie: 'ajam.

bisan, waarmede de ouders de schoonmoeder van hun zoon of hunne dochter aanspreken; pang bisan, (ë)'ndong of (ë)'ndoq (B) [(ë)'ndo'äq (S)] bisan, waarmede broer of zuster respectievelijk schoonvader en schoonmoeder van zuster of broeder aanspreekt.

bisë (B), bisaw (S); vergif, venijn; (gew. gebruikt voor dierlijk vergif).

bisiq (B), bisi'äq (S); (më)'mbisiq (B), (më)'mbisi'äq (S), fluisteren; bëbisiq'än (B), bëbisi'äq'än (S), elkander toefluisteren.

bisoe; stom.

bisol; steenpuist.

bisot, bëbisot; niet hard huilen.

biti; alleen bekend in samenstelling met »tandë" (B); zie dit woord.

bodong = bangë (B).

boeboe; fuik van rotan of bamboes; boeboe saraw, e. s. v. cilindrisch fuik.

boebol, (më)'mboebol; op nieuw den brand steken in het nog niet geheel verbrande hout op de ladangs.

boeboq (B), boebo'äq (S); de klander; boeboq'än (B), boebo'äq'än (S), vermolmd, verwormd.

boebor, (më)'mboebor, in eens uitgieten van water uit een »gërgoq" (B) (zie dit woord); tëboebor, uitgestort, uitgeloopen van vaste lichamen; ook een miskraam hebben.

boebogr; pap, brij als gebak genuttigd; soorten zijn: boebogr: bëlantän; 'ilam; koekoq (B), koeko'äq (S); koening; manis; mësoensom; boebogr 'ipangan; in reepen of kleine stukjes gesneden gestolte pap.

boebos; I er door kunnen, als een stoel door de deur; ruim genoeg om iets door te laten, doorgaan.

II *kēboebosan dagrah*, storting.

boebot, I e. s. v. vogel.

II (*mē*)*mboeboti*, plukken van pluimgedier; uittrekken van de laatste stoppels gras en onkruid op de sawahs.

boedal; gedijen van dieren.

boedaq; I slaaf, slavin.

II *boedaq boeagr*; jongeling (een woord, dat alleen in »*rēdjong's*» voorkomt; *boedaq kētiq* (*B*) *kēti'āq* (*S*), een klein kind; *boedaq pērdjakē* (*B*), *pērdjakaw* (*S*), jongeling, jong meisje; *boedaq rēniq* (*B*), *rēni'āq* (*S*), een klein kind.

III *boedaq tēngah*; zie *koelē* (*B*).

boedi = *'akal*; *bēboedi*, huichelen.

boedjal (*B*), *boesot* (*S*); uitpuilend, uitstekend zooals de navel.

boedjang; ongehuwd jongeling; *boedjang*: *bēlatīng* (*bēlantīng*) *'itam*; *bēngkoe-rong*; *lawajan*; *rēmawaj*; *rēmawaq*, namen aan gestorven jeugdige celibatairs toegekend, die een onberispelijken levenswandel hebben geleid; in het zielenland onderscheiden zij zich door bijzondere schoonheid; *boedjang djawē* (*B*) = *bēringin moedē* (*B*); zie *bēringin*; *boedjang* (*ē*)*'ndap* of *boedjang ringkih* (*B*), *ringki'āh* (*S*); benamingen aan een varken toegekend.

boedjiq (*B*), *boedji'āq* (*S*), I gezegd van een kind, dat gaarne wordt aangehaald.

II (*mē*)*mboedjiq* (*B*), (*mē*)*mboedji'āq* (*S*), liefhebben, beminnen enz. zijne ouders.

III (*mē*)*mboedjiq* (*B*) (*mē*)*mboedji'āq* (*S*), naāpen van de gedragingen der ouders door kinderen.

boedjor; uitstrekking in de lengte.

boegal = *gēgandin*; ook de hamer van hout, waarmee de houten pennen in den boom, waarin een »*sijalang*» (zie dit woord) wordt aangetroffen, worden gedreven.

boeagr; mannetje van groote dieren als van een olifant.

boegis; alleen bekend in »*ka'in boegis*», *boegineesche kain*.

boehong, (*pēmboehong*) [ook *boe'ong*, (*pēmboe'ong*) (*S*)], leugen, onwaarheid.

boehoq (*B*), *boe'o'āq* (*S*); krop, kropgezwel; *boehoq* (*B*) *boe'o'āq* (*S*) *sēsāt*, bochel.

boejong = *boelat*; (*mē*)*mboejongka*(*n*) *djalan*, tonrondte aan den weg geven.

boekān; het niet zijn, iets niet zijn, geenszins; *boekān salī'āq 'alaj* = *boekān patot* (in de spreektaal niet gebezigd).

boekāq; open, geopend, wijd, uit elkaar; (*mē*)*mboekāka*(*n*), openen, ontvouwen, uit elkander nemen. openbaren, afnemen, ontblooten, voor iemand iets openen; *tēboekāq*, geopend, open, opengeraakt.

boekāt; dik, lijmig, niet vloeibaar, gebonden.

boekē (*B*), *boekaw* (*S*) = *libagr*.

boekit; heuvel, berg; *boekit bēsāq* = *pēmatang barisan*; zie: *pēmatang*.

boekoe; knoest, knobbel, gewricht, knokkel, geleding; ook als hulptelwoord gebezigd; bijv. *boekoe gagram*; *boekoe boeloh* (*B*) *boelo'āh* (*S*); *boekoe kalajan*, de knokkels bij den pols; *boekoe kēloengkongan*, luchtpijp.

boekol, I knoest, knobbel; inz. groote knoestige uitwas boven den wortel van sommige boomen; *boekol 'ali*, enkel.

II (*ē*)*mboekol*; opgezet als de wang door een' pruim.

boekong; *mons veneris*.

boelan; de maan, maand; *boelan* (*ē*)*mbaq di grap*, 1^e en laatste kwartier; *boelan pēnamē* (*B*), *pēnamaw* (*S*); [ook *pēnoh* (*B*), *pēno'āh* (*S*)], volle maan; *boelan soerot*, nieuwe-maan.

boelang; I draad, waarmee de kunstsporen aan de pooten van een' vechthaan worden gebonden; (*mē*)*mboelang*, het onbinden van genoemden draad.

II boelang-baling of boelang baliq (B) bal'äq (S), heen en weer wentelen van paarden.

III zie: djēmē (B).

boelangan; eene houtsoort.

boelaq = boehong.

boelagr; licht van kleur; blauwgrijs van de oogen.

boelat; rond. bol, zonder hoeken of kanten; cirkel; (mē)'mboelatka(n), rond maken, kneeden; nassi di boelatka(n), gekneede bal van gekookte rijst.

boeli; boeli-boeli, fleschje met dikken buik en nauwen hals; zie ook »pakaj'an».

boeling; boeling kēbaw, boei.

boeloe; haren op het lichaam; vederen, dons, (ook schaamharen); boeloe 'ajam, vederen; boeloe 'anaq, nestharen; boeloe 'andjing, haren van een hond; boeloe baliq (B) bal'äq (S), gezegd van veeren van eene kip die naar den kop toe zijn gekeerd; (tegen het beëloep in); boeloe dadē (B) dadaw (S), borst van gevogelte; boeloe djēnggē (B) djēnggaw (S), haartjes op voet en hand; boeloe 'idong, neushaartjes; boeloe pakoe 'alis, wenkbrauw haren; boeloe matē (B) mataw (S), ooghaartjes.

boeloh (B), boelo'äh (S), het bamboesriet; soorten zijn: boeloh (B) [boelo'äh (S)]: 'alagr; 'a'ogr (ook a'or) batoe; doegri; gading; minjaq; moenti; tjinē (B), tjinaw (S), bēlong 'akagr; bēlong 'awi; bēlong koering; daboq (B) dabo'äq (S) lēngaw; daboq (B) dabo'äq (S); sēriq (B) sēri'äq (S), gading; kapal; kēbaw; pipit; majan (B) manjan (S); 'akagr laboe; moempo; riti; tēlang; tēlogr; tēmi(j)'äng; toetol; boeloh (B), boelo'äh (S) boembang, bamboe zonder geledeng; boeloh (B) [boelo'äh (S)] dasan bamboelid om daarin »goelaj» (zie dit woord) te koken; boeloh (B), [boelo'äh (S)] kēbot, een bamboe van grooten omvang met zeer

kleine opening; boeloh ngikoq (B) [boelo'äh ngiko'äq (S)] sawi, jong uitspruitel van het bamboesriet, dat nog geen blad heeft.

boelogr (ook: boelogran of pēmbologran); stroomdraad in eene rivier.

boelos; I tēboelos, getroffen, geraakt bij het »mēntjaq» (zie dit woord).

II gaaf, mooi van het vel.

boembōn, boomtakken met dicht gebladerte (zwaar loof) op elkander gehoopt en bij de vischvangst op verschillende plaatsen in de rivier geworpen, waarin de visch gedreven wordt om met netten gevangen te worden.

boembong; I de bamboe bij het weefgetouw, waardoor de draden der scheering in twee lagen worden verdeeld; II boembong (B) [bēroembong (S)], tadj; bamboezen koker voor kunstsporen.

boemi; de aarde, aardbol, de grond of bodem; boemi dan langit, hemel en aarde.

boendē (B), boendaw (S); e. s. v. gras op de dijken der sawahs groeiende, als toespis bij de rijst gebruikt.

boendong; besmettelijke veeziekte, miltvuur, veepest.

boengaran; begin, oorsprong, aanleidende oorzaak.

boengē (B), boengaw (S), I bloem bloesem; soorten zijn: boengē (B) boengaw (S): 'abang; bēlidang; 'ikoq (B) ['iko'äq (S)] 'andjing; kēdērat; mirah; pēngantīn; potih (B) poti'äh (S); kēdoegrong; kēmbang pētang; potih (B) poti'äh (S); kēmbang sēta'on; koening; koetjing; kipas 'antoe; mēraq 'abang; mēraq koening; pajlan 'ajam; pandan la'ot; rajaw; sēlaw; sēmoelap; si(j)'äp koetoe; simbar; tandjong; tēbēgraw; tjēngkih (B), tjēngki'äh (S), foelie; boengē (B) boengaw (S) 'api, vonk; boengē badjē (B) boengaw badjaw (S) vonken, welke bij

het smeden opvliegen; boengě koedjor (*B*), lansversiering, bestaande in de:

- a. doeri landaq (*B*), bos kippeveëren met geelbruine touwtjes bevestigd om een' als steel dienenden stekel van het stekelvarken;
- b. bėnang sětėgrė tiq'oelat (*B*), bosje bestaande uit eenige bladeren, eenige kippeveëren, en aan het onder einde omwoeld met ongebleekte en roodbruin geverfde vezels, welke versierselen op de lans worden aangebracht welke bij het »masoqka(n) boenting» — een der huwelijks ceremonien — bruid of bruidgom worden nagedragen.

boengě (*B*) boengaw (*S*), ri(j)'āl [of wang]; rente, interest in geld.

boengě (*B*) boengaw (*S*) padi; rente in padi te voldoen; [ook wel wang bėboengě padi (*B*)].

(ė)'mboengě badjė (*B*) (ė)'mboengaw badjaw (*S*), roodgloeiend.

(ė)'mboengě badjė tēgalė (*B*) (ė)'mboengaw badjaw tēgalaw (*S*), witgloeiend.

bėboengě'ān (*B*) beboengaw'ān (*S*); bloemen; boengě boengě'ān (*B*) boengaw boengaw'ān (*S*), allerlei gebloemde.

II boengě (*B*); geraspte kokosnoot over enkele soorten van gebak gestrooid:

boeng'in; aangespoeld grind; boeng'in sabal, grof grind.

boengkā; rist van uien enz.

boengkah; een groot stuk of brok, blok, kluit.

boengkal = tandė biti; zie tandė (*B*).

boengkar (ook: bongkar); overhoop, uit iets halen of lichten; (ė)'mboengkar, lossen, omverhalen, uit elkander nemen.

boengkas, I het getornde van een kleed; II (ė)'mboengkas; drossen, wegloopen, ontvluchten.

boengkol, I de onderste bloemtros van den arenpalm;

II e. s. v. gebak.

boengkos; pak, bundel; ingepakt, ingewikkeld; boengkosan, pakje, bundel, pakket, omslag, omhulsel; (mė)'mboengkos, inwikkelen, inpakken; pėmboengkos, pakmiddel.

boengkoq (*B*), boengko'āq (*S*); krom, gebogen; boengkoq (*B*) [boengko'āq (*S*)] tjabol? zie verder »bėnali».

boengoq (*B*), boengo'āq (*S*), vet, goed in het vleesch zittend, gezet.

boengsoe; (ook bongsoe), jongste geborene, jongste, laatste.

boeni; I verborgen, verscholen; (mė)'mboenika(n), iets verbergen.

II geluid; bėboeni'ān, geluiden; boeni boeni'ān, allerlei geluiden.

boenong = bėnoe(w)ė (*B*).

boenoh (*B*) boeno'āh (*S*); I (mė)'mboenoh (*B*), (mė)'mboeno'āh (*S*) [ook: moenoh (*B*), moeno'āh (*S*)], dooden, ombrengen, vermoorden; boenohan (*B*), boeno'āhan (*S*); moord, doodslag.

II (*B*) = koetoeq.

boental; I = boentaq; II hulptelwoord bij het opnoemen van ronde voorwerpen als: sėboental bėnang, een kluwen garen; III boentalan, spoel, klos, rol, hoepel.

boentang; dood lichaam, aas, kreng, lijk; boentang kapot, wals, cylinder voor wegbewerking.

boentaq; rond, doch niet cirkelrond.

boenting; bruid, verloofde, geėngageerd meisje [ook: boenting Bėtinė (*B*)]; boenting lanang (*B*), pėngantinan (*S*), bruidgom; boenting matah = (ė)'ndoq 'inang (*B*).

boentjit; I = bėngking; II opgezwollen van den buik.

boentoe = »bangsat» en »mėsėkin».

boentot; achtereinde van menschen en dieren; de dwarslat, die den uit eene rotanlat samengebogen voet onder den bodem

van een „kindjagr” (zie dit woord) in tweeën verdeelt.

boeq; klanknabootsend woord.

boerang; gew. boerang bari, al het „huisraad als: tikagr's, nigroe's, bakol's enz., (zie die woorden) welke op de zoldering bewaard of aan de nok gelangen worden en alleen bij feestelijke gelegenheden worden gebruikt.

boerak; tēboerak, achteroverliggen zooals bijv. in een' luiaardstoel.

boeras = „gēmbogr” en „kēmbong”.

boeri I = pingging; II nginaqka(n) kēboeri, achter iets kijken bijv. achter eene woning.

boeriq (B), boeri'āq (S); gespikkeld, pokdalig.

boeroc; (mē)'mboeroe, jagen, jachten, er achter heen zitten; pēmboeroe, jager; bēboeroe, op de jacht zijn of gaan.

boerong; vogel; soorten zijn: boerong: 'andis; bajan; bambang kapot; bangē (B), bangaw (S); bēharaw; bēbigriq (B), bēbigri'āq (S); bēkakē (B), bēkakaw (S); bēkoewa; bēlanting koening; bēni(j)'ol; bēranting; bērēbah; bērēbas; bēgrkiq (B), bēgrki'āq (S); binti; boebot; boengē (B), [boengaw (S)] poentong; dēndang; djantan poesaran; djantarē (B), djantaraw (S); djērī'āh (S); djoedjoq (B), djoedjo'āq (S); (ē)'nggang; gading; gadjah; gēdang kēpalē (B), gēdang kēpalaw (S); 'itiq (B), 'ilr'āq (S); kambing; kapagr; kaq; karam; kawan; kēdoeboe; kēka'oe; kēkilagr; kēkoewal; kēladi; kēling; kēmoening; kēradoq (B), kērado'āq (S); kētjilji; kidjang; kidong (S); koelaq; koenji; koewaw; laki 'angin; lanting; lēlatiq (B), lēlati'āq (S); lēmoq'ān; lihin; limaw'ān; matē tēgrap (B); mirah; moegraj; 'oelagr; pērgam; pērtjang; pipaw; pinang; poenaj; poesaran; poetjong; grē-

groewa; sapah radjē (B); sawi; sēkēdidi; radjaw (S); sēkikih (B), sēkikī'āh (S); sēloeloq (B), sēloelo'āq (S); sintagr da'on; sit; soendē (B), soendaw (S); takogr. tangkētaraw (B), tangkētaq'aw (S); tēki; tērong; tēmpēlanaw (B), tēmbēlanaw (S); tērong; ti(j)'ong; ti(j)'op 'api; tjandaq; tjaqbi'āq (S); tjēkoq (B), tjēko'āq (S); tjēloelol (B); tjēgrliq padang (B); toegang; toekoq (B), toeko'āq (S); waqdanaw.

boeroq (B), boero'āq (S); boeroq'ān (B), boero'āq'ān (S); bedorven, vuil geworden van een bebroed ei, waarin het kuiken zich reeds ontwikkeld heeft.

boegroq (B), boegro'āq (S) = „karot”; verrot, bouwvallig, versleten, vergaan, vervallen.

boeros; tēboeros, door iets heen gezakt; door iets heen gevallen.

boerot (gew. 'idapan boerot), breuk, hernia.

boesong; buik ook pens; boesong bēsaq, maag (?).

boesoq (B), boeso'āq (S); stinkend, verrot, bedorven, rotte stank, zooals van vuile riolen en goten; van stinkend water in een vat, onaangenaam van lucht van eene massa menschen, sommige insecten.

boesogr; werktuig van hout in den vorm van een boog met een snaar van rottan om de „kapas” uit te pluizen.

boetē (B), boetaw (S); blind; boetē (B) [boetaw (S)] 'ajaman, des avonds niet goed kunnen zien; boetē (B), [boetaw (S)] rancangan; over dag en 's avonds minder goed kunnen zien.

boetiq (B), boeti'āq (S) [ook: botiq (B), boti'āq (S)], hulptelwoord voor kleine ronde voorwerpen als ringen enz.

boetjor; I lek, II dyarhēe.

boetoh (B), boeto'āh (S); part. pud. masc.

boetol; flesch.

boetong = langgong.

boetoq (B), pilat (S) = boetoh (B).

boe(w)'āh; vrucht, bol, knop; hulp-
telwoord bij het opnoemen van voorwerpen,
die onder geen bepaalden vorm te brengen
zijn, bijv. huizen; boe(w)ah boe(w)ahan,
(ook: bēboe(w)'ahan) fruit; allerlei vruchten;
boe(w)'ah nona; e. s. v. vrucht; boewah
groesoq (B) groeso'āq (S) = kidjol; boe(w)'āh
pēnjēlē (B), pēnjēlaw (S); waaronder de
vruchten verstaan worden van den voor
het eerst dragenden koffieboom; boe(w)'āh
pangkāl; idem van den koffieboom, die
voor den tweeden keer vrucht draagt;
boe(w)'āh 'oedjong; idem van den koffieboom
na zes jaren dracht; boe(w)'āh tjēngkīh
(B), tjēngkī'āh (S); moernagel.

boe(w)aj; schommelen, slingeren; boe-
(w)ajan (B), 'ajonan (S). wieg.

boewajē (B), boewajaw (S); krokodil;
soorten zijn: boewajē (B) boewajaw (S):
bēkataq; koembang.

boe(w)'āng; I wegwerpen; (het woord
wordt echter zelden gebezigd, zie ook:
'aram'.

II een hertskever, waarvan de hoorn
als amulet aan de »pēgrobatan» (zie dit
woord) wordt gehangen.

boe(w)'āgr = karaj.

boe(w)'ās; wild, woest van menschen
en dieren.

boe(w)'āt; (mē)'mboe(w)'āt, doen,
maken, bouwen, zich houden als, iets doen
aan, iets gebruiken voor; bēboe(w)'ātan,
onrechtmatige behandeling, onrecht, onder-
drukking.

boe(w)'ih (B), boe(w)'i'āh (S), schuim.
bojan; stomp van geest.

bokor; waterkom, als vingerglas ge-
bezigd, voor gemeenschappelijk gebruik.

bolih (B), bolī'āh (S); kunnen, mogen;
ook = grolih (B); bolih poesakē (B)
bolī'āh poesakaw (S), erven, eene erfenis
krijgen; sēbolih bolihnjē (ook: sēbēbolih
bolihnjē) (B); sēbolī'āh bolī'āh'ō [ook:
sēbolī'āh bolī'āhnjaw (S)], zooveel mogelijk.

bor; hoor, gewone handboor.

borih (B), borī'āh (S) = koenjit; zie
verder sub »bada(h)».

borong; I tot een geheel, in het geheel,
bijeën; (mē)'mborong, in één koop op-
kopen, het geheel aannemen. II pēmborong
gawi, één der ceremoniën bij het »nji(j)'āng
gawi» zuiveren van de doeson o. m. bij
gepleegden moord door een der doeson-
ingezetenen, bestaande in het uitgieten van
water tusschen de zitplaatsen van de doeson-
genooten van den moordenaar en van den
verslagene.

D.

daboh (B), dabo'āh (S); bēdaboh (B),
bēdabo'āh (S), verdeelen, ronddeelen van
het offermaal aan de aanzittenden.

dabong; bēdabong; vijlen van de tanden;
bēdabong: bēpangguh; boe(w)'aris pinggan;
kēmbang kipas; lentiq (B), lēntī'āq (S);
rēpat (grēpat) [ook pasat]; tarah papan;
verschillende wijzen, waarop de tanden
worden gevijld.

dabor; bēdabor, klank, nabootsend ge-
luid.

dadah; warm aanvoelen van het lichaam;
kēdadahan, bevangen door warmte.

dadar (ook dadagr); eierstruif, omelet.

dadē (B), dadaw (S); de horst.

dadih (B), dadī'āh (S); melk; mēn-
dadih (B), mendadi'āh (S), melken.

dadoe; dobbelsteen.

dagang; bēdagang, handelen, handel-drijven.

daging; vleesch ook van visch; daging pasahan; ribstuk; daging sēlat; het haasje.

dagoe; kin; dagoe sangkal, de lood-rechte groeve waarin het ijzer van de »bēli(j)'ong" (zie dit woord) bevestigd is.

dagoq (B), dago'āq (S); de mond met het vlagvormig uitsleeksel van de »siwar" (zie dit woord).

daham (B), da'am (S); bēdaham (B), bēda'am (S), kuchen om iemands attentie te trekken.

dahan (B), da'an (S), dikke boomtak, zware tak.

dahaq; fluim, slijm, rochel.

da'ing; opengespuwen visch.

daj; gelaat, aangezicht; daj (ē)'ntjē-langot [(ē)'ntjērēmōl], zuur gezicht.

dajang; waarmede oom zijn aange-trouwde nicht aanspreekt.

dajaq; dēdajaq, zich met moeite voort-bewegen door zwaarlijvigheid, waggelend loopen als een eend.

dajat (B) = watang (B).

dajong; roeieriem, borstvin van visschen.

dakē (B), dakaw (S); stok of stuk hout aan hoofd- en voeteneinde in eene lijn op het graf geplaatst.

daki; huidvuil, huidsmeer.

dal; 5^e jaar van de achtjarige tijd-rekening.

dalam; diep, diepte; dalam doeson (B), djoegroe (S), leden, afstammende van den-zelfden grootvader van den betovergroot-vader [(ē)'mpat kali pojang]; dalam groemah (B), leden afstammende van den vader van den betovergrootvader (tigē kali pojang); dalam tidoq'an (B), waarmede bedoeld wordt de engagementstijd tusschen het »masoq boenting (B)" en het huwelijk.

dalaq; (mē)'ndalaq = tjakagr.

dali; (ē)'ndali(j)'ān, gezegd van eene wond, welke zich weer sluit.

damaj; vrede als einde van twist of oorlog; bēdamaj, met elkander verzoend.

damaq; blaaspijltjes voor het blaas-roer.

damagr; hars, toorts, fakkel; soorten zijn: damagr: 'angkoetan; boe(w)'āh; daging; gēgēlē (B), gēgēlaw (S); 'itam: kēloeng-kong da'on; kēndikat (B), tēndikat (S); potih (B), pot'āh (S); sēmoe-graw; (mē)'n-damagr; breeuwen van een vaartuig, be-staande in het stoppen van de naden met klapperbast, die daarna met damar wordt besmeerd.

damē (B), damaw (S) = namē (B); damē pasong, naam van een beest; af-schuwelijke naam aan een kind gegeven.

dami; I bij: in eeden, bij aanroepen van Goden; II damiki(j)'ān, zoo, aldus, alzoo, zoodanig, dusdanig, zodoende; (zelden in gebruik); III toen, als, (zelden in ge-bruik).

damping; dicht bij.

danaw; meer, poel.

dandan; ordening, regeling; danda-nan = sēgrkaj; bēdandandandanan, gereed houden van hetgeen noodig is om iets te verrichten.

dang; juist, juist van pas, juist op zijn maat of op zijn tijd, juist goed, juist rijp, juist bezig met iets.

dangaw (B), 'andjong (S), hut in tuinen, rijstvelden; ook wel tijdelijke kleine woning in een doeson.

danggoq (B), danggo'āq (S); gew. danggoq danggoq (B), danggo'āq danggo'āq (S), op en ncer buigen met het hoofd.

dangkal; ondiep, verzand.

da'on; blad, net; da'on da'onan, ge-bladerte; da'on gēroebing (B) roebing (S);

het van wit garen gebreide valnet met boogvormigen rottanbeugel bij een vogelknip (djëbak tēkoekoe); da'on 'iros, klap-perdop van den potlepel; da'on kintjgr; bamboezen vleugels van het spinnewiel; da'on tēlingë (B), [tēlingaw (S)], oorlel; (ook: da'on tjoeping).

da'op; I bekken; II dēda'op, knorren van een varken (J).

dapat; vinden, kunnen, in staat zijn, bevinden, verkrijgen, in zijne macht krijgen, in de macht komen; in bezit genomen, gevangen genomen, ingenomen; kēdapatan, verkregen, gevonden worden.

dapogr; stookplaats, keuken; bakvormige steenen vuring bij eene smidse (poepotan tēpoelik; poepotan mas).

daqsë (B), daqsaw (S); daqsë bētinë (B), daqsaw bētinaw (S); dagsë (B), [dagsaw (S)] lanang; de twee mannen en vrouwen, die bij groote feesten het opdisschen en rondnemen van de spijsen regelen.

dagrah; bloed; dagrah (ë)'ndēlēman, bont en blauw door kneuzing (J); dagrah nanti (S), eierstok; (dit woord is alleen bekend bij de »doekon's» van »Passar Mannaq» en »Passar Pinaw».

dagrat; land in tegenoverstelling met water; vaste wal, vastland; (më)'ndagrat, over land gaan.

dagrë (B), dagraw (S), maagd.

dasar = tēkēdir.

dasagr; vloer, bodemplank van eene buffelkar.

datang; komen; tot, totaal; gebeuren, geschieden; kadatangan, overvallen raken.

datagr; effen, gelijk, vlak; datagr groemah, het geëgaliseerd terrein, waarop de woning is gebouwd.

datjing; unster.

datoq (B), dato'āq (S); titel van het passar hoofd.

dawaj; I eene verwensching; II een »pi(j)'āmot» (zie dit woord) van metaal-draad.

dawat; inkt.

dëbaq; klanknabootsend woord voor een zwaar, ploffend geluid.

dëbar; klopping van het hart; bēdëbar, kloppen, popelen van het hart.

dëbagr; dēdëbagr 'angat, rillen van heete koorts.

dëbas; bēdëbas, klanknabootsend woord voor een knetterend geluid als het ontbranden van kruit.

dëboe; stof; bēdëboe, stuiven.

dëbor; plomp.

dēdaq; zemelen.

dēdjot; kloppen, zooals de polsader; dēdēdjot, pols, slagader.

dēdoegroq (B), dēdoegro'āq (S) e. s. v. plant; soorten zijn: dēdoegroq (B), [dēdoegro'āq (S)]; lalang; patjing.

dēdos; (më)'ndēdos, met een' ruk aan iets trekken.

dëgë (B), dëgaw (S); (ë)'ndëgë (B), (ë)'ndëgaw (S) = (ë)'ndiq soekë (B), (ë)'ndi'āq soekaw (S). (Zie die woorden).

dëgom; bēdëgom, klanknabootsend woord voor het geluid van den donder, van het klotsen van de golven.

dëgor; klanknabootsend woord voor het geluid als van het stampvoeten; als van het stooten van een karretje bij op- of afrit van eene brug, welke niet van een stootbalk voorzien is.

dëhagë (B), dëhagaw (S); dorst.

dëham; h'm; (më)'ndëham, kuchen als wenk of teeken.

dëkap; (më)'ndëkap, de armen om iets heen slaan, omarmen.

dëkoe (B), (më)'ndëkoe = dëkoq.

dëkoq (B) = (më)'mpoenjë (B), zie poenjë (B).

děkot; paardenvlieg, horzel.

dělah (B), doelah (S) = djangan.

dělapan; acht; dělapan bëlas, achttien; dělapan likor, acht en twintig; dělapan poeloh (B) [poelo'äh (S)], tachtig; kědělapan, de achtste maand van het jaar.

dělagr; gew. dědělagr, loopen zonder op iets te letten; argeloos voortloopen.

dělas; gew. dědělasedělas, uit- en ingaan.

dělěman; (ě)'ndělěman, drachtig zijn; (ě)'ndělěman sarat, hoogst drachtig.

dělong; e. s. v. boom, waarvan de bast als geneesmiddel wordt gebezigd.

děmam; koorts; děmam di poegroq (B), [poegro'ăq (S)], kraamvrouwkoorts; děmam mi'adi, kraamvrouwenkoorts met buikziekte gepaard gaande.

děmbol (B), děmbot (S); gew. děděmbol (B), děděmbot (S) = garaw.

děmětas; e. s. v. heester.

děmpang; děmpang děmping (B), děděngking (S), nabootsend geluid voor het geschreeuw van den tijger.

děmping; zie děmpang.

děmpol; stopverf.

děnan; bědėnan, zwemmen.

děndam (ook: děmdam); inwendig verlangen ook in kwaden zin.

děndan; gespannen rotan om daaraan kleëren te hangen, (die rotan wordt gewoonlijk gespannen van de »gagrang» (zie dit woord) naar den naastbijzijnden klapperboom).

děndang; děndang 'a'osan, onverzagdiglijk.

děndě (B), děndaw (S); boete als straf, geldboete.

děngah; I děděngah, hijgen, buiten adem zijn bijv. tengevolge van zware vermoeienis.

II bědėngah, loeien van het rund.

děngan; I voorz. met; voor.

II pers. voornaamwoord 2^e pers. meerv.; gij, gijlieden;

III = kaba; gew. gebezigd door jongeling tot jong meisje;

IV bědėngan sanaq, broeder en zuster van elkander zijn.

děngar (děngagr), hooren; (ě)'ndiqdě děngagr katě (B), (ě)'ndi'ăq děngagr kataw (S), weerspanning, ongehoorzaam; něngagr, iets hooren; kědėngagran, gehoord worden; tědėngagr, toevallig hooren; pěndėngagran, wat men hoort, het geboorde; něngagrka'(n), aanhooren, toehooren, toeluisteren; sěpěndėngagran; lengtemaat, nl. de afstand van den voet tot de kin langs eene rechte lijn gemeten. (?)

děngi; gew. dědėngi, piepend ademhalen zooals een asthmalijder.

děnging; bědėnging = děsing.

děngki; nijdig, wangunstig, nijd, haat.

děngkiq (B) = kapot.

děngkol; misvormd, kort en krom, gebocheld.

děngoe; gew. dědėngoe, huilen van kleine kinderen.

děngong; bědėngong, dreunen, weergalmen, gonzen, snorren, brommen, loeien bijv. van eene vlieg, tor, kogel, van den storm; ook: het galmend geluid van een klok, van een »gong», (zie dit woord).

děngot; děngot děngot, zeuren, zaniken, met aandrang vragen.

děni(j)'ě (B), děni(j)'aw (S); de wereld, het tegenwoordig leven.

děnjap; pijlsnel slikkeren.

děnjar; bědėnjar, tintelend zooals het gevoel als men zich tegen den elleboog stoot.

děntang; děntang-děntang; klanknabootsend woord voor het geluid van de »tjanang», (zie dit woord).

děntam; zwaar ploffend geluid, zooals van een' boom, die op den grond valt.

děntom; zwaar ploffend geluid, zooals het geluid van den val van een zwaar lichaam.

děpat; děpat'i, iemand uitnoodigen, afhalen.

děpati; titel van doesonhoofden.

děpě (B), dēpaw (S); vadem, nl. de afstand van de vingertoppen bij uitgestrekte armen.

děpik; klanknabootsend woord voor het geluid van een slag tegen het aangezicht.

děraj; groote menigte, stroom van valende of zich voortbewegende voorwerpen; bēdērajdēraj, bij stroomen vallen of zich voortbewegen van den regen, eene menigte menschen, bladeren, tranen enz.

děrak; klanknabootsend woord voor een krakend geluid zooals van geboomte, dat bij hevigen wind heen en weer bewogen wordt.

děrakě, [gew. (ě)'nděrakě] (B), nērakaw (S); zoo arm als job.

děgrali; (mě)'nděgrali, een ontuchtig leven leiden, hoereeren.

děram; I dēram dēram, klanknabootsend woord van het geluid van metalen bekkens;

II dēdēram, gejuich, vreugdekreten.

děrap; klanknabootsend woord voor doffe geluiden, zooals paardengetrappel.

děraq; dēdēraq, klanknabootsend woord voor een krakend geluid, zooals van hout en bamboes, dat gespleten wordt; van het geluid als men door de modder loopt.

děras; klanknabootsend woord voor een ritselend geluid.

děgras; snel, ras, gezwind, sterk van alle bewegingen zooals van gang, stroom, wind, regen, enz.

děgraw; dēdēgraw, gezegd van een dag met afwisselend weder.

děgri(j)'ān; e. s. v. vrucht; soorten

zijn: dēgri(j)'ān: 'adjan; bantal; da'on; kidjang; mēloekot; sēlēbang; tēmbagě (B), tēmbagaw (S); timboq (B), timbo'āq (S); tēgrēlap, de wilde doerian.

děrit; bēdērit, afgemat door ziekte of pijnen.

děrodoq (B) = didih (B) (J).

děrok; dēdērok, tuiten van de ooren, doordat daarin water gekomen is.

děgrong; (mě)'nděgrong, loeien, gonzen van vuur, van den storm enz.

děgrop; dēdēgrop, hard en krakend bij het kauwen bij hard eten.

děrot; dēdērot, klanknabootsend woord voor het geluid, dat voortgebracht wordt, als men klappers raspt, met de vingers iets afkrabt.

děsah; dēdēsah; ruischen van bamboe, alang², water enz.

děsing; bēdēsing, tuiten, suizen van de ooren, fluiten van den wind.

děsir; (ook: dēsigr) dēdēsir, rillen bij opkomende koorts.

děsit; dēdēsit, klanknabootsend woord voor een schrill geluid.

dětaq; bēdētaq, slaan, kloppen met een hamer.

dětas; klanknabootsend woord zooals voor het geluid van papier en bladeren, die worden doorgeknipt.

dětīp; dětīp dětīp, klanknabootsend woord voor het geluid van het likken.

dětjas; dēdětjas, klanknabootsend woord voor het geluid als in taaie modder getrapt wordt.

dětjaw; bēdětjaw, van boven naar beneden springen.

dětjīng; klanknabootsend woord voor het geluid van klein geld, dat geteld wordt; (mě)'ndětjīng, dat geluid voortbrengen.

dětjīs; (mě)'ndětjīs, blazen van tijgers, katten, slangen.

dětjit; (mě)'ndětjit, piepen, zooals jonge vogels, muizen en derg.

dětjop; bĕdětjop, indringen in iets zooals van een' kogel; duiken van een' visch, die uit het water gesprongen is.

dětjor; klanknabootsend woord voor het geluid, voortgebracht bij het uitgieten van water uit een' ketel, teweegebracht door den val van een' waterstraal.

di; I = (ě)nggi; II het *mal.* 'oleh; III voorvoegsel tot vorming van het passief der werkwoorden; IV wat betreft; dikoe wat mij betreft enz.; V voorz., in, te, op, aan enz., di 'atas; op, boven op; di bawah; beneden, aan den voet van; di dalam, binnen, binnen in; di loe(w)'agr buiten; VI dikalĕ (*B*), dikalaw (*S*), [ook: pagr'ini (*S*)]; eertijds, vroeger, wijlen; VII zie: banjaq en lamĕ (*B*).

didih (*B*), didi'āh (*S*); (mě)'ndidih (*B*), (mě)'ndidi'āh (*S*); kokend ziedend van vloeistoffen; ook opborrelen van kokend water.

digal; gew. (mě)'ndigal digal, rondslenteren zonder iets te doen.

digam (*B*); twee aan elkander genaaide stukken wit katoen.

di(j)'ām; zwijgen, stil zijn, wonen, verblijf houden.

di(j)'āng; bĕdi(j)'āng, zich bij vuur warmen; mĕndi(j)'āng, iets bij vuur warmen.

di(j)'ĕ (*B*), di(j)'aw (*S*); pers. voor-naamwoord van den 5^{en} persoon; in den 4^{en} n. m. v. ook bezittelijk gebruikt; di(j)'ĕlah (*B*), [di(j)'awlah (*S*)] 'itoe; dat wil zeggen, namelijk.

dikit; beetje, siertje; sĕdikit, een weinig.

dimaq (*B*) madaq (*S*); niet lekker van smaak, gevoel, bevinding, onplezierig, onaangenaam.

dindaq [van (ě)'ndiq (ě)'ndaq] = (ě)'nggop.

dinding; wand, beschot, schut, boord van een schip; opstaan, de zijstukken van eene kar; dinding 'agri; een witte kĕin, dat langs het lijk, waarboven de »bahan'', (zie dit woord) ligt, gelegd wordt.

ding = 'ading.

dingin; koud, koude; (ě)'ndingin, betten.

dinjis; gew. dĕdinjis, klanknabootsend woord voor het sissend geluid van water op eene gloeiende plaat, op heet ijzer.

diq = 'adiq;

diq boedjang, waarmede de gehuwde vrouw haar ongehuwden zwager — jongere broeder van haar echtgenoot — aanspreekt.

diq boenting; waarmede men zijne schoon-zuster — echtgenoot van zijn jongeren broeder — aanspreekt.

digri; zelf, eigen, gij, je.

digrikoe, ik zelf; digrimoe, gij zelf; digrinjĕ (*B*), digrinjaw (*S*), hij zelf.

sĕndigri, van zelf, uit zich zelve.

diwatĕ (*B*); diwataw (*S*), meervoud van goden.

diwĕ (*B*), diwaw (*S*); goden als: diwĕ (*B*), diwaw (*S*): 'andasan; boengsoe; di goenong; di la'ot; kĕtoenggalan, nating njawĕ (*B*), njating njawaw (*S*); nating [nja-ting (*S*)] sa'ot; ngiloq'i (*B*); noegronka(n) kĕboemi; toegron ganti; sĕngkoenĕ (*B*).

djabal; I = tjakagr; djabalan, gedroste veroordeelde.

II = gagaw.

djabat; I (mě)'ndjabat, met de hand vatten inz. de keel van een beest om het te slachten.

II het afhalen, afstroopen van het vel van hoornvee.

djabir; (ook: djabigr); zoowel vagina als de vaginamond.

djabong; e. s. v. eetbaar gras.

djabot; harig, vezelig, ruig, ook bebaard, baardig.

djadi; I worden, iets zijn, geboren worden, ontstaan, tot stand komen, tieren, groeien, gelukken, gedijen, doorgaan, geschieden; zoo gebeurde het dat; *pědjadi* of *pědjadi mo'anaj*, ouders;

II = *'iloq* (*B*).

djadjagr; recht uitstrekken van het been bij het slapen; stijf, hard worden zooals een dood lichaam.

djadjě (*B*), *djadah* (*S*); zie *djemě* (*B*).

djadol; zware borsten bij meisjes.

djagal; I in het klein verkoopen, rondventen; *djagalan*, koopwaren van rondventers.

II (*mě*)*'ndjagal*, voortdrijven, weggagen; ook achternazetten, vervolgen, trachten in te halen.

djagat; landstreek.

djagě (*B*), *djagaw* (*S*), wakker, ontwaakt, ontwaken; (*mě*)*'ndjagě* (*B*), (*mě*)*'ndjagaw* (*S*), waken, de wacht houden, bewaken; *tědjagě* (*B*), bewustheid hebben; zich zelven of van iets anders bewust.

djagong; mais; soorten daarvan zijn: *djagong*: *'awap*; *bělandě* (*B*), *měngalaw* (*S*); *běsěmah* (*B*); *doe(w)'ě* (*B*), [*doewaw* (*S*)]; *boelan*; *kajoe 'agrě* (*B*), [*'agraw* (*S*)]; *lilin*; *moesi*; *'oedang*; *potih* (*B*), *pot'ăh* (*S*).

djahat (*B*), *dja'ăt* (*S*); slecht, boos, kwaad, leelijk; *pěndjahatan* = *kěrampang*.

djahit (*B*), *dja'it* (*S*), naaien; het naaien; (*mě*)*'ndjahit* (*B*), (*mě*)*'ndja'it* (*S*), iets naaien; *pěndjahitan* (*B*), *pěndja'itan* (*S*), het naaisel, wat genaaid is of moet worden.

dja'ih (*B*), *dja'ăh* (*S*), hazardspel; soorten zijn: *dja'ih* (*B*): *doe(w)'ě*; *tigě*; *dělapan*. [*dja'ăh* (*S*): *doe(w)'aw*; *tigaw*; *dělapan*].

dja; 7^e jaar van de achtjarige tijdrekening.

djalan; weg, pad, gang, handelwijs, middel, gelegenheid voor iets, aard; *bědjalan*,

loopen, gaan, op weg zijn, op weg gaan, vertrekken. (*mě*)*'ndjalani*, begaan, bewandelen; (*mě*)*'ndjalanka(n)*, ten uitvoerbrennen; geld uitzetten. *djalan sěpintjang doe(w)'ě* (*B*), [*doe(w)'aw* (*S*)], de gang van kleine kinderen, die pas beginnen te loopen.

djalang; I verwilderd, van de troep afgezworven, rondzwervend;

II *djалан*, weideplaats;

III *djаланган 'ikan*, de grootste bij het „oebaj” (zie dit woord) gevangen visch, welken men het margahoofd moet aanbieden.

djalaq; e. s. v. vechthaan.

djalagr; I (*mě*)*'ndjalagr*, kruipen van dieren en planten zoowel over den grond als omhoog langs een' stok.

II (*mě*)*'ndjalagr*, naar iets kijken, loeren, terwijl men op eene zijde ligt.

djalat; endeldarm.

djalě (*B*), *djalaw* (*S*); I werpnet; (*mě*)*'ndjalě* (*B*), (*mě*)*'ndjalaw* (*S*), visch vangen met een werpnet;

II *djalě* (*B*); *djemě* di *djalě'i*, iemand die, door zijn doesongenooten dood verklaard zijnde, de doeson voor goed verlaten heeft.

djalin; tegen elkander gebonden of geregen van lange smalle voorwerpen, zoodat op die wijze een vlak wordt gevormd; (*mě*)*'ndjalin*, aldus rijgen of binden; *pěndjalin*, bamboelatjes of staafjes, welke met doorvlechting van rotanreepen aan elkander zijn verbonden.

djaligr; gew. *měntik djaligr*, mannen gek, vrouwen gek.

djaloe; [volgens *J.* ook: *djaloh* (*B*)], korte hanespoor; *djaloe taring*; kromme hanespoor.

djam; uurwerk, uur.

djaman; eeuw.

djamaq = *kěrdjě* (*B*).

djamban = *pisingan*; zie *pising*.

djambaq; bos, handvol, kuif van haar, vederen.

djambat; brug.

djambat boewaj (bĕgrajon), hangbrug;

djambat lĕkol, lange ronde houten staaf van de eekhoornknip.

djamboe; e. s. v. vrucht; soorten daarvan zijn: djamboe: 'ajiġ (B), 'aj'āġ (S); bĕsaġ; hol; djambaq; djoewat; kĕlĕng; lakaw (S); landĕ (B), landaw (S); mĕntiga (advocaat); monjĭt; tjĭnĕ (B), tjĭnaw (S).

djambor; het springen in het water van eene hoogte.

djamoe (B); (alleen in gebruik in het „Kĕdorangsche” een der districten van de afdeeling Manna en P. O. Manna); godsdienstige maaltijd.

djampi; tooverformulier; djampi: 'adjaġ; 'antoe; 'asal (ook: mĕtjah koentom); kĕrangkos; pĕtjah dasagr, enz.

djanah (B); = djangan.

djanam = djigrat.

djandĕ (B), djandaw (S); weduwnaar; djandĕ boengĕ (B), djandaw boengaw (S); naam aan den bruiġom toegekend, bij het afsterven van zijne bruid. Zie verder: kĕgrbaj.

djandjan I, bĕdjandjan, onophoudelijk; achter elkander (P);

II het uitschudden zooals een rist uien.

djandji; belofte, overeenkomst, voorwaarde, afspraak, termijn, uitstel; njampajka(n) djandji, zijne belofte nakomen, vervullen; djandji 'oedĕ (B), ['oedaw (S)] pĕgat, de termijn bijv. van afbetaling is verstreken; pardjandji'ān, overeenkomst, verbond.

djangah (B) = djangan.

djangan; wordt gebezigt tot vorming van de verbiedende wijze van spreken; laat niet; dat niet; djangan 'agi; het is niet meer noodig; het behoeft niet meer.

djangat; reepen van karbouwenhuid voor touw gebezigt.

djanggam; het met de hand vasthouden.

djanggot; sik.

djangkar = 'akagr.

djangkĕ (B), djangkaw (S); I afgepaste ruimte; bepaling van een maximum of minimum; gewone, voor iets gestelde tijd;

II berekenen, oordeelen; wanen, meenen.

djangki; gesloten raam van bamboe, waarop de vracht wordt gebonden door middel van drie banden van boomschors; een er van rust tegen het voorhoofd, door de beide zijdelingsche worden de armen gestoken.

djangkong; zacht gekromd van een kris.

djantar = gĕrgoġ, (zie dit woord) van 2—3 geledingen bamboe.

djantiġ (B), djant'āġ (S), bevallig, sierlijk.

djantong; het hart van menschen en dieren; hartvormige punt van den pisangtros; djantong balong; djantong bĕtis, kuit; djantong lĕngan, biseps; djantong tangan, muisje van de hand.

dja'oġ (B), dja'o'āġ (S); ook djĕdja'oġ (B), djĕdja'o'āġ (S), ver, verte, afstand; sĕdja'oġ dja'oġnjĕ (B), sĕdja'o'āġ dja'o'āġnjaw (S), op zijn verst.

djaġ; (ook: djaġ di), voorz. van, van af; van den kant; gemaakt van; afkomstig van; uit.

djarak; e. s. v. boom; soorten zijn: djarak: 'abang; ni(j)'ogr; potih (B), pot'āġ (S).

djarambah (ook: djĕrambah) = djambat.

djarang; zeldzaam, schaarsch, zelden; ijl, wijd uit elkander; dun gezaaid; spaarzaam; weinig.

djaraw; afsluiting, nl. van bamboe-kokers, nabij beide uiteinden doorboord, zoodat zij gemakkelijk kunnen worden verschoven langs twee horizontaal geplaatste ronde stokken, waaraan zij als het ware geregen zijn.

djagri; vinger; djagri lipan; zie pinggan; djagri manis, ringvinger; djagri tēngah, middenvinger; djagri lilipan; zie pinggan, djēdjagri; spaak van een wiel.

djaring; een groot net zoowel om visch als om groote landdieren te vangen; schakelnet; djaring boerong; vogelnet.

djagrom; naald; wijzer van een uurwerk.

djatoh (B), djato'āh (S) = laboh (B); (mē)ndjatohka(n) (B), (mē)'ndjato'āhka(n) hoekoman: een vonnis vellen.

djawab; antwoord.

djawat; = kērdjē (B).

djawē (B), djawaw (S); I Javaansch; II e. s. v. gierst; soorten zijn: djawē (B), djawaw (S): koening; padi bēgram.

djawi; djawi djawi e. s. v. hout.

djawi'q (B), djawi'āq (S); bēdjawi'q (B), bēdjawi'āq (S), de lippen zwart verven met het sap verkregen bij het branden van de 'akajoe mēgrpojan'.

djēbak; vogelknip.

djēbaj; manen van een paard.

djēbih (B); vlakke rand van een bord (J).

djēdjaboe; zie pi(j)'ās.

djēdjaq; I tred, stap; (mē)'ndjēdjaq, treden, den voet op den grond neerzetten; II (B) = doegē (B).

djēdē (B) = kēnē; didjēdē pēnjakī = kēnē pēnjakī.

djēgīl; (mē)'ndjēgīl, de oogen openen bij het ontwaken.

djēkalē (B) = djēkaloe.

djēkaloe; indien, als, zoo.

djēlapang; rondelhoutenschijf, waarvan enkele rijtschuren zijn voorzien om de rotten te beletten in de schuur te komen; djēlapang: mas; ēmas; de hemel, alleen in rēdjong's voorkomende.

djēlas; afgedaan, vereffend; voltooid, gereed.

djēlatang; brandnetel; soorten daarvan zijn: djēlatang: 'akagr; boelan; kajoe 'agrē (B), ['agraw (S)]; kēbaw; nigroe, poejoh (B), poejo'āh (S); groesē (B) groesaw (S).

djēlēmē (B), djēlēmaw (S); gew. (ē)'ndjēlēmē (B), (ē)'ndjēlēmaw (S); gezegd van een' jongeling, die reeds besneden is, doch wiens tanden nog niet zijn gevijld.

djēlēngaw; (mē)'ndjēlēngaw, staren op iets, strak kijken op iets.

djēlēntiq (B), [ook djēdjēlēntiq], (mē)'ndjēdjēlēntiq (B), al hinkende loopen zooals iemand, die op een doorn heeft getrapt.

djēlimpoq (B), djēlimpo'āq (S); (mē)'ndjēlimpoq (B), (mē)'ndjēlimpo'āq (S), zich nederleggen van menschen (ook van groote dieren) met de beenen (pooten) tegen het lichaam aangetrokken.

djēlīng; (mē)'ndjēlīng, zijdelings zien, scheel zien.

djēloepong; jonge plant, welke pas uitgelopen is en nog geen bladeren heeft.

djēloe(w)'āq = djēloe(w)'iq.

djēloe(w)'ih; djēdjēloe(w)'ih (B), bedwelmd, bevangen.

djēloe(w)'iq (B), djēdjēloe(w)'iq, klanknabootsend woord voor het geluid, dat men maakt als men op het punt is van te vomeeren; djēdjēloe(w)'iq'ān; onverzadigd van een' zuigeling, (J).

djēlongar (B); tēdjēlongar, gedeeltelijk te voorschijn gekomen zooals bijv. een slak uit haar huisje (J).

djēloq (B), djēlo'āq (S); gew. djēdjēloq (B), djēdjēlo'āq (S) = djēloe(w)'iq.

djěmadilahir; naam van de zesde maand van het arabisch jaar.

djěmadilawar; naam van de vijfde maand van het arabisch jaar.

djěmahat (*B*), *djěma'at* (*S*); Vrijdag.

djěma'ir; achtste jaar van de 8-jarige tijdrekening.

djěmalě (*B*), woord, dat alleen in „*Rědjong's*” voorkomt, en waarvan men de beteekenis niet wist op te geven.

djěman (*B*); ziekte door djins veroorzaakt.

djěmbaq; e. s. v. prei; soorten zijn: *djěmbaq*: doeson; *gipih* (*B*), *gip'ah* (*S*); *nipih* (*B*), *nip'ah* (*S*); poegron.

djěmbagran; zie *djěmbaw'an*.

djěmbaw'an; [ook: *djěmbagran* (*J*)], waaronder een stuk grond wordt verstaan, dat men van zins is te ontginnen.

djěmě (*B*), *djěmaw* (*S*); persoon, individu, mensch; iemand; men;

djěmě 'agong (*B*), richard; *djěmaw* (*S*) betantji, richard; *djěmě* (*B*) [*djěmaw* (*S*)] boelang; een rondventer uit de Lembakstreek, (afdeeling Ommelanden van Bengkoelen);

djěmě (*B*), *djěmaw* (*S*) *di'araq* = toerotan;

djěmě (ě) *ndiq* (ě) *ndjadi* (*B*), *djěmaw* (ě) *ndi'ăq* (ě) *ndjadi* (*S*), gezegd van iemand die lomp, linksch is.

djěmě (ě) *ndjadjě* (*B*), *djěmaw* (ě) *ndjadjah* (*S*), uitlooper;

djěmě (*B*), [*djěmaw* (*S*)], kambangan; de menigte;

djěmě (*B*), [*djěmaw* (*S*)], mēlajoe; maleier;

djěmě mēgra'ih mērandan (*B*); schuldenmaker;

djěmě (*B*), [*djěmaw* (*S*)] *ngangkat soembaran*; een praatjesmaker, schetteraar, opsnijder; *djěmě* (*B*), [*djěmaw* (*S*)] *noenggoe'i*; pandeling.

djěmēlah; som van eene optelling; opsomming.

djěmēnang diwě (*B*) = *mēlikat pojang*.

djěmogr; aan de zonnehitte blootgesteld, gedroogd; (mě) *ndjěmogr*; iets in de zon te drogen hangen; *bědjěmogr 'agri*, zich in de zon koesteren inz. van krokodillen.

djěmpot; *sědjěmpot*, zooveel als men met de toppen der vijf vingers vatten kan; (mě) *ndjěmpot*, I met de vingers iets vatten of nemen, II iemand uitnoodigen, afhalen.

djěnang; I degene, die bij het hanenkloppen de inzetgelden houdt;

II = *'inaq* (in de spreektaal niet gebezigd).

djěněka'an (*B*); guitenstreek, grap.

djěngal; (mě) *ndjěngal*, eventjes gluren, loeren.

djěngkalaq = toelaq.

djěngkirat; *djědjěngkirat*, loopen al zwiikkende op een been.

djěngkit; gew. verbonden met *djěřringking* = *djělēntiq* (*B*).

djěngkoegroh (*B*); zie *doewagrě* (*B*).

djěngoq (*B*), *djěngo'ăq* (*S*); een rouwbezoek afleggen; in 't *S* beteekent 't ook: zijne opwachting maken, verschijnen voor.

djěni; vocht uit de voorstanderklier; afscheiding van het slijmvlies in de vagina.

djěntěriq; e. s. v. „toekaq”; (zie dit woord).

djěragan; gezagvoerder, schipper.

djěrambah; I = *djarambah*; II *pandeling* (?).

djěgrami; I stoppels op het veld overgebleven, nadat de padi gesneden is;

II *djěgrami da'on*, wandelende tak.

djěrang; een oogenblik, een zeer korte tijd.

djěrangaw; e. s. v. lieswortel, kalmus.

djěgrangkang; toestel dienende voor het branden van eene damarkaars; djě-

grangkang 'ambaq'ān, toestel om sijn raméh-touw voor netten te maken.

djērat; e. s. v. visch (?).

djēgrat; strik, strop

djērawat; uitslag, vurigheid in het aangezicht.

djēgrē (B), djēgraw (S); bang, bevreesd, overbluft.

djēgrēdjaq; I zie groemah.

II de korte middenstijlen van het dak eener buffelkar.

djērēnang; drakenbloed; zie ook 'oewi'.

djēgrēnīh (B); djēgrēn'āh (S), helder, doorschijnend van water, glas enz.; zuiver, oprecht van hart.

djērēringking; zie djēngkīl.

djēridjih (B), djēridji'āh (S); (mē)'n-djēridjih (B), (mē)'ndjēridji'āh (S), opwelen van water (J).

djēgrih (B), djēgri'āh (S), moeilijkheid, moeilijke positie, moedeloos, tegen iets opziend.

djēri(j)'aw; zie groemah.

djērikoq (B), djēriko'āq (S); tēdjērikoq (B), [tēdjēriko'āq (S)], verzwikt, verstuit.

djēgrīng (ook: djēring); e. s. v. boom met stinkende vruchten, welke als toespijs bij de rijst worden gegeten; soorten daarvan zijn: djēgrīng: kēlawang; koewaw.

djēgrīngot; (ē)'ndjēgrīngot, gewrongen, scheefgetrokken van den mond.

djēriq (B), djēri'āq (S) = kērik.

djēriwat; elkander knipoogjes geven; elkander lonkjes toewerpen.

djēroemos; plat voorover vallen.

djēroengkong; op 't punt zijn van voorover te vallen.

djēroengkop; tēdjēroengkop, voorover gevallen.

djēgrom; (mē)'ndjēgrom, zeggen, vertellen, mededeelen.

djēgroq (B), djēgro'āq (S); vrucht van de »kēpajang'' (zie dit woord), welke men, na te zijn uitgeperst, onder toevoeging van water en zout, laat gisten.

djidjagr (B); (mē)'ndjidjagrka(n), eene zaak verdagen (J).

djidjir = gagaw.

djidjit (B), djoedjot (S); (mē)'ndjidjit (B), (mē)'ndjoedjot (S), iets zacht bewegen of aan iets een' zachten ruk geven zooals aan de vischlijn.

djikalē (B), djikalaw (S); indien, ofschoon.

djikē (B); indien, als, zoo.

djil; gevangenis.

djilat; (mē)'ndjilat, likken; ook van de vlammen gebruikt.

djim; vierde jaar van de 8-jarige tijdrekening.

djimat; amulet.

djin; daemon, kwade geest; djīn: 'ajiq (B), 'aji'āq (S); bēroewang; pēlēt,

djinaq; tam, mak, gewend.

djindjing I = bataq; II bēdjindjing; eene wijze van dragen van een kind bij het doorwaden van eene vrij diepe rivier; het kind staat dan recht op, steunende met de voeten op de schouders van drager of draagster, die het kind bij de armen vasthoudt.

djindjingan; [grwd.: djindjing I (?)] djindjingan mati (B); de goederen, die ook door de vrouw bij een »koelē'' (B) huwelijk moeten worden medegenomen bestaande in verschillende zit- en ligmatjes, matjes om de padi te drogen, 4 soorten van gekleurd garen, één kopje, één schotel, één mes, 2 ri(j)'āl (pēnjambotan boedak), 2 ri(j)'āl (pēmasong). (Zie die woorden).

djingkaw; met horizontaal of nagenoeg zoo uitgestreken arm, van boven naar beneden vallen; reiken naar iets, waar men niet bij kan.

djirat; (më)'ndjirat, ter aarde bestellen.
djitan; = kagrit 'akagr, (zie kagrit).
djiwat; (më)'ndjiwat, toestemmend met de oogen wenken.

djiwë (B), djiwaw (S); ziel, leven.

djobah; lang opperkleed bij de hadjis in gebruik.

djoe; I tegen elkander stooten zooals vechtende stieren, bokken enz.; II tegenstand, tegenweer bieden, zich verzetten tegen.

djoedi; hazardspel, dobbelspel.

djoedjot; = silap.

djoedjot; (më)'ndjoedjot, aan iets trekken, zooals een visch aan de lijn.

djoedoe; ook: djoedoe pi(j)'alang, gezegd van personen, die op elkander het oog hebben, op elkander verliefd zijn.

djoegang; bēdjoegang, een kind dragen op de wijze voorgesteld in de fig. 11 en 12 van Ploss »das kleine kind vom Tragbett bis zum ersten schritt».

djoegë (B), djoegaw (S); zelf, wel, ook; steeds, aldoor, steeds voort.

djoegi(j)'an (B); grappig, kluchtig (J).

djoegit; een dans alleen bij het gaw(i)'an uitgevoerd.

djoekoh (B) = tjoegong.

djoekot; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

djoelang; (më)'ndjoelang, schrijlings op nek of schouder zitten; een kind zoo dragen.

djoelat; een groote onbepaalde tijd of ruimte; djoelatan; meetlijn; graad, verwantschap.

djoeli; gebruikt als hulptelwoord bij het opnoemen van visschen; (dit woord wordt echter zelden gebezigd).

djoeling; scheel, loensch.

djoeliq (B); gult, schalk.

djoelong; eersteling, begin (?).

djoeloq (B), djoelo'āq (S); (më)'ndjoeloq (B), (më)'ndjoelo'āq (S), vruchten afstooten; pēndjoeloq (B), pēndjoelo'āq (S), lange stok of bamboe om vruchten af te stooten; sēpēndjoeloq'an (B), [sēpēndjoelo'āq'an (S)] koedjor, eene lengtemaat nl.: de afstand van den voet tot aan de punt van eene lans, welke men omhoog heeft gestoken, langs eene rechte lijn gemeten.

djoelogr; (më)'ndjoelogrka(n), recht-uitsteken inz. van de tong uit den mond.

djoembang (S) = bagos, ('t woord komt alleen in »rēdjong's» voor).

djoempōng; I haarvlok op de kruin van het hoofd; II = tigrāh.

djoempotan (B); zie koelë (B).

djoenan; het beplanten van eene ladang, welke op urwoud is aangelegd.

djoendjang; eene vierkantsmaat voor bouwvelden. Zie ook: 'agri.

djoendjong; I (më)'ndjoendjong, op zijn hoofd nemen, leggen, dragen.

II djoendjong: bēloekagr; boekit, e. s. v. hout.

III djoendjongan = landjaran.

djoenggang; cholera.

djoengkang; = toelaq.

djoengkas; het boven den grond uitsteken van de wortels van een' omgevallen boom.

djoengogr; bovenlip.

djoengot; I ovaal (?); II hoek van een vlak of van vlakke voorwerpen.

djoentaj; bēdjoentaj djoentaj; slingerend of los neerhangen, bijv. van de beenen als iemand zit; ook: slap neerhangen van de borsten van eene vrouw.

djoeraj; I = waris.

II djoeraj toewë (B), [toewaw (S)], oudste tak in een geslacht.

djoeroe; (ook: djoegrooe), I iemand, die in het een of ander bijzonder bedreven is,

daarin voorgaat, daarin uitsteekt of uitmunt; djoeroe moedi; stuurman, roerganger; djoeroe tinggi; de doekoen bij het inzamelen van was en honig van den »si(j)'alang» (zie dit woord); djoeroe toelis; schrijver; de Inlandsche afdeelingsschrijver.

II djoeroe pajong, degeen die bij het »tari pro(w)'atin» (zie dit woord), de »pajong» houdt boven den dansende.

III Zie »groemah».

djoeros (B); trouw en oprecht (het *mal.*: toeloes dan ichlas).

djoewadah; alle soorten van gebak.

djoe(w)'äl; verkopen; (më)'ndjoe(w)'äl, iets verkopen; djoewal—bëli, koop en verkoop; djoe(w)'älan, koopwaar.

djoe(w)'äng; I (B) = toendjang.

II bëdjoe(w)'äng; vechten van groote dieren, die tegen elkander inloopen, zooals olifanten enz.

djoe(w)'äran; strikboog; de als veer dienende dunne bamboe bij een palingknip.

djoe(w)'ärë (B), djoe(w)'ärav (S); dobbelaar, hanenklopper.

djoe(w)'it; op en neder wippen zooals de staart van een kwikstaartje; djëdjoe(w)'it, kwikstaart.

djong; vaartuig.

djongkang; I groot, fors gebouwd; II gezegd van een ontwortelden boom, welks takken den grond nog niet bereiken.

djongkit; gezegd van een' ontwortelden boom, welks takken den grond bereiken.

djoq (B), djo'äq (S) = (ë)'ndjoq (B).

dodol (ook: doedol); e. s. v. gebak.

dodong (ook: doedong); een stootwapen; e. s. v. korte dolk met breed lemmer.

doedoq (B), doedo'äq (S); zitten, gezeten zijn, wonen, verblijf houden, gaan zitten, gelegen zijn, zich zetten tot; doedoq bësimoq (B); [doedo'äq bësimo'äq

(S)]; doedoq (B), [doedo'äq (S)]; lëpang; ngimpor; toegkat 'adja; verschillende wijzen van zitten; pëndoedoq'än (B), de voet van een »bakë (B)». (Zie dit woord).

doegal; blijvende ongesteldheid na het sluiten van de wond bij zware verwonding.

doegë (B), doegaw (S); I peilen; II wanneer de werper wint, bij het dobbelspel »kruis en munt»; doegë (B), [doegaw (S)]; palaq, gezegd van het onbeslist zijn van het spel bij het dobbelspel: dja'ih tigë (B), dja'i'äh tigaw (S), (zie dja'ih).

doekam (B); de steenen die na het »gawi(j)'än» (zie dit woord) op het graf bij hoofd en voeteinde van de afgestorvenen worden geplaatst.

doekë (B), doekaw (S); smart; (ook wel voorkomende in de beteekenis van: nijdig, haat); doekë tjitë (B), doekaw tjitaw (S), droefheid.

doekoe; e. s. v. zeer aangename vrucht.

doekon; inlandsch geneeskundige; doekon tari'äq [(S), Pr Mannaq]; de doekon, die bij de 7^e maand van de zwangerschap de voorgeschreven ceremoniën verricht bij afwezen van de eigen doekoen.

doelah (S) = djangan.

doelang; ondiepe houten bak, plat-boomd met opstaanden rand; doelang sërëbë; bëlantan; 'itam; këndoeri(j)'än; koening (B), zie: këndoeri.

doelka'idah; de voorlaatste maand van het Mohamedaansch jaar.

doelka'idah 'ati; de laatste maand van het Mohamedaansch jaar.

doeloe; eer, vroeger.

doelor (B); = këlawaj.

doendang; doendang padi, offerfeest ter eere van »Sangsëri» — de godin der rijst, — aangelegd om haar een' rijken oogst af te smeeken, indien die van het vorig jaar mislukt is.

doendon; zie: sawi.

doendong; bij iemand inwonen, logeeren.

doengan = dëngan.

doengkoq (B), doengko'äq (S); gew. dëdoengkoq (B), dëdoengko'äq (S); gebukt, schoorvoetend voortgaan zooals oude lieden

doeni = dëni(j)'ë (B).

doe'ò (ook: doe'ò); gebed, bezweringsformule.

doepë'an (B), doepaw'an (S); wier-rookbrander.

doegri; doorn, stekel, puntige graat; doegri landaq (B), [zie: boengë koedjor (B), sub boengë (B)].

doerong; (më)'ndoerong, stooten van een karbouw.

doesë (B), doesaw (S); zonde, misdaad; bëdoesë (B), bëdoesaw (S), zondig.

doeson; dorp; doeson laman, ingezetenen van eene doeson, die bijna allen aan elkander geparanteerd zijn; sëdoeson, dorpsgenooten.

doe(w)'är; gew. dëdoewar, klankna-

bootsend woord voor het geluid, dat bijv. eene aardstorting teweebrengt.

doe(w)'ägrë (B), doe(w)'ägraw (S); deur; doe(w)'ägrë këtjiq (B), doe(w)'agraw këtji'äq (S); venster, luik; doe(w)'agraw djëngkoegroh (B), doe(w)'agraw djëngkoe-gro'äh (S) = djaraw.

doe(w)'ätë (B), doe(w)'ätaw (S) = di(w)'ätë (B).

doe(w)'ë (B), doe(w)'aw (S), twee; doe(w)'ë (B), [doe(w)'aw (S)] bëlas, twaalf; doe(w)'ë poeloh (B), doe(w)'aw poelo'äh (S), twee en twintig; doe(w)'ë (B), [doe(w)'aw (S)] sëkëlamìn, echtelieden; këdoe(w)'ë (B), këdoe(w)'aw (S), de tweede; ook de tweede maand van het jaar.

doe(w)'il; (më)'ndoe(w)'il = 'oempil.

doe(w)'it; duit.

dolang = dolaq.

dolaq; gew. dolaq daliq (B), [dal'äq (S)]; verdraaid, verkeerd.

dongan = doengan.

dorong; tëdorong, te ver gegaan bijv. in het spreken.

E.

ëlang = lang.

ëmas = mas.

(ë)'mbakoe; tabak.

(ë)'mbal; gehoorzaam; (ë)'ndiqdë (B), (ë)'ndidaw (S) (ë)'mbal, onverschillig voor vermaningen, ongehoorzaam.

(ë)'mban boerong; e. s. v. poewagr.

(ë)'mbaq; even, als, van dezelfde gedaante; (ë)'mbaq: 'ini, zoo, aldus, zooals dit; 'itoe; dus, aldus, zoo, zoodanig; 'itoelah (B), sëdaq njawlah (S), zoo staat 't ermee, zoo is 't ermee gelegen; manë (B), manaw (S), hoe, op welke wijze.

(ë)'mbatjang; e. s. v. boom met eetbare vruchten; soorten zijn: (ë)'mbatjang;

bëloelang; manis; masam; 'oetan; pa'o'äh (S); sëkantoq (B), sëkanto'äq (S); sëkoembang; sëmboelaw (ook: masam boelaw).

(ë)'mbaw; lucht, reuk, geur; bëgrëmbaw, een luchtje hebben.

(ë)'mbëlah (ook: mëlatah); cylindrische fuik.

(ë)'mbëgrang; e. s. v. otter.

(ë)'mbëroekal; onvoltooid, niet geslaagd, niet uitgebroed.

(ë)'mbidang bagi; een huwelijks-ceremonie.

(ë)'mbiq (B), (ë)'mbi'äq (S); ngëmbiq (B), ngëmbi'äq (S), blaten van geiten en schapen.

(ë)'mboelo(w)'än; kweekplantjes tot

inboeting, welke geplant worden op desawahdijkjes grenzende aan onbebouwd terrein.

(ě)'mboelogan (ook: (ě)'mboeloran); drift stroom.

(ě)'mboegroe; ngěmboegroe, achterdochtig, ijverzuchtig, jaloersch.

(ě)'mboe(w)ě (B), (ě)'mboe(w)'aw (S); asch, stof.

(ě)'mbon; dauw; (ě)'mbon bětine (B), bětina (S), zware dauw; (ě)'mbon lanang, mist die als regen neerslaat.

(ě)'mbos; luchtstroom, door blazen teweeggebracht; ngěmbos, blazen met bek of mond; ook: van den wind; wegblazen, aanblazen.

(ě)'mpaj; nieuw, eerst.

(ě)'mpamě (B), (ě)'mpamaw (S); gelijk, gelijk als, bij voorbeeld, gelijkenis.

(ě)'mpang. ngěmpang, versperren van een' weg, van eene rivier; bedammen, bedijken, tegenhouden door versperring.

(ě)'mpaq (B); běmpaq bě'imbě'ăn, zonder wedergade; (ě)'mpaq'ăn (B) = kantın;

(ě)'mpas; ngěmpas, neersmijten, neersmakken.

(ě)'mpat; vier; (ě)'mpat bėlas, veertien; (ě)'mpat poeloh (B), [poelo'ăh (S)], vier en twintig; kěmpat, de 4^e maand van het jaar.

(ě)'mpědoe; I gal; II (ě)'mpědoe tangan, muisje van de hand.

(ě)'mpělam; de mangga

(ě)'mpėlas; e. s. v. boom, welks bladeren voor het polijsten van hout worden gebruikt.

(ě)'mpi(j)'ăs; e. s. v. welriekend gewas (?).

(ě)'mping; jonge rijst of ander graan in den bolster geroost en daarna gestampt; ngěmping, het aanrechten van een gezamenlijk feestmaal in de doeson na den

oogst, voordat de padie in de rijstschuren is opgeschuurd, waarbij (ě)'mping het hoofdebak uitmaakt.

(ě)'mpoe; (ě)'mpoenjě (B), [(ě)'mpoenjaw (S)]; běmpoe = toe(w)'ăn.

(ě)'mpoelogr; plantenmergpit; (ě)'mpoelogr gigi, tandzenuw.

(ě)'mpol; zie. 'ajam en kėbaw.

(ě)'mpong; onderwijl, intusschen, gedurende, tijdelijk.

(ě)'mpoq (B), (ě)'mpo'ăq (S); I als, evenals, gelijk, zooals, overeenkomstig, als ware het;

II (ě)'mpoq (ě)'mbaqmaně (B), (ě)'mpo'ăq (ě)'mbaqmanaw (S), op welke wijze ook;

III (ě)'mpoq (ě)'mpoq (B) = lěloehon;

IV (ě)'mpoq . . . (ě)'mpoq (B), (ě)'mpo'ăq . . . (ě)'mpo'ăq (S), hetzij . . . hetzij; hetzij . . . of.

ěnam; zes; ěnam bėlas, zestien; ěnam poeloh (B), [poelo'ăh (S)], zes en twintig; kěnam, de zesde maand van het jaar.

(ě)'ndalahān; eene houtsoort bij moerassen groeiende.

(ě)'ndali(j)'ăn; dichtgaan, zich sluiten van eene wond, van een gezwel.

(ě)'ndap; laag, nederig; laag staan van de zon, laag van het houtgewas; ngěndap, zich aan het gezicht onttrekken bijv. door te bukken.

(ě)'ndaq; I wenschend willen, begeeren; verlangen, wenschen; (ě)'ndaqlah; het moet; kěndaq, wensch, wil, verlangen begeerte, bedoeling;

II ook: gebezigd tot aanduiding van den toekomenden tijd der zegwoorden: (het mal. »'akan').

(ě)'ndas; ngěndas, op eene onderlaag leggen om er kracht op uit te oefenen.

(ě)'ndě (B), een stopwoord.

(ě)'nděkoq (B); 't behoort mij toe, mijn eigendom; van mij; ik ben er eigenaar van.

(ě)'ndəlapən; e. s. v. gras.

(ě)'ndələngě (B), (ě)'ndələngaw (S), e. s. v. boom, welks bast veel looizuur bevat.

(ě)'ndəlimě (B), (ě)'ndəlimaw (S), de granaatappel; soorten zijn: (ě)'ndəlimě (B), (ě)'ndəlimaw (S): 'abang; potih (B), pot'āh (S).

(ě)'ndəlong; e. s. v. hout.

(ě)'ndəndəq'ān (B); het aanspreken van de moeder met den naam van haar oudste kind onder toevoeging van het predicaat, (ě)'ndəq; dus (ě)'ndəq Sima; (ě)'ndəq Rəbanon enz. (moeder van »Sima»; moeder van »Rebanon»).

(ě)'ndəpas = loe(w)'ās.

(ě)'ndi; van; bestaande uit, bestaande in; tēdikit (ě)'ndi, minder dan ....

(ě)'ndidaw (S) = (ě)'ndi'āq 'adaw (S), zie (ě)'ndiq (B); (ě)'ndidaw kəkalaw, nooit.

(ě)'ndigī (B), (ě)'ndig'āq (S); niet meer.

(ě)'ndikě (B), (ě)'ndikaw (S); persoonlijk voornaamwoord van den 2^{en} pers. enkelv. en meerv.

(ě)'ndiq (B), (ě)'ndi'āq (S), neen, niet; (ě)'ndiq 'adě (B) of (ě)'ndiqdě (B), [(ě)'ndi'āq 'adaw (S)], er niet zijn, niet aanwezig zijn, niet bestaan, onbestaanbaar; (ě)'ndiq tēgr'adě (B), niet uit te houden, onhoudbaar; (ě)'ndiq ta'oe (ě)'ndiqdě (B), (ě)'ndi'āq ta'oe (ě)'ndi'āq (S), het moet, het zal gebeuren; coûte que coûte.

(ě)'ndjəlaj; e. s. v. gerst.

(ě)'ndjərmən (ook djərmən), nest van een wild varken. (?)

(ě)'ndjoe(w)'āng; e. s. v. heester; (ě)'ndjoe(w)'āng 'abang.

(ě)'ndjoq (B), (ě)'ndjo'āq (S); ngəndjoq (B), ngəndjo'āq (S), geven, verleenen, toestaan, vergunnen, toelaten, opgeven; ook: overreiken, aangeven, overhandigen; pē-

ngəndjoq (B), pəngəndjo'āq (S), gift, gave, geschenk.

(ě)'ndong (B) = (ě)'ndəq (B); (ě)'ndong bisan, aanspraakswoord nl. waarmede iemand de moeder van zijne schoonzuster aanspreekt.

(ě)'ndəq (B), (ě)'ndo'āq (S); moeder, moedertje; ook: als aanspraakswoord.

(ě)'ndəq (B), (ě)'ndo'āq (S): 'angkat, aangenomen moeder; bapaq, ouders; vader en moeder; səmang, geldschietter; iemand voor wiens rekening men handel drijft; tigri, stiefmoeder.

(ě)'ngga [ook: (ě)'nggah] = bənagr en bətol.

(ě)'nggal; gew. (ě)'nggal (ě)'nggal, half rijp van vruchten.

(ě)'nggan; grens, tot, tot aan.

(ě)'nggang; zie boerong.

(ě)'nggəlang; de aardworm; soorten zijn: (ě)'nggəlang: bəli'āh (B), bəli'āh (S); djinaq; tjatjing.

(ě)'nggi = padě (B).

(ě)'nggi(j)'āng; e. s. v. riet.

(ě)'nggop; ik wil niet, (het *Mal.* ta' maoe 'akoe).

(ě)'nggoq (B), (ě)'nggoe (S); gew. verbonden met ni(j)'ān = bənagr.

(ě)'nggot I = səkot.

II = djaq, wat meer in gebruik is.

(ě)'ngkas; nagelaten spoor, indruk.

(ě)'ngkoedoe, e. s. v. boom, welks wortel eene gele verfstof levert; (ě)'ngkoedoe pama; e. s. v. boom bij de moerassen groeiende.

(ě)'ngkoe(w)'ājě (B) = (ě)'ntoewě (B).

(ě)'ngkoe(w)'ās; e. s. v. specerijachtige wortel, die bij spijsbereiding wordt gebruikt.

ěning = ning.

(ě)'ntadoe; e. s. v. rups die zich met de bladeren van de »kəladī" voedt.

(ě)'ntah; of, in twijfelachtige vragende beteeckenis; zie ook: kěroe(w)'ān; (ě)'ntah....
.....(ě)'ntah, of.... of.

(ě)'ntam; ngěntam, met geweld op iets trappen, vertrappen.

(ě)'ntaq, het aanstampen van eene lading kruit met den laadstok; pěngěntaq'ān 'oeraq, houten pen waaraan een ijzeren beitelje om den betel te stampen.

(ě)'ntarě [ook: (ě)'ntagrě (B)], (ě)'ntaraw [ook: (ě)'ntagraw (S)], tusschen, tusschenruimte, tusschenverloop, tusschenpoos, tusschentijd, onderlinge afstand, ruimte tusschen, ongeveer op de hoogte van.

(ě)'ntari; e. s. v. gras.

(ě)'ntěmoe; e. s. v. plant met specerij-achtigen wortel, gelijkende op de curcuma.

(ě)'ntěnta; betovergrootvader.

(ě)'ntoe(w)'āt; knieschijf.

(ě)'ntoe(w)'ě (B), (ě)'ntoe(w)'aw (S), schoonvader, schoonmoeder.

(ě)'rtě (B), (ě)'rtaw (S), goederen, schatten, geld; (ě)'rtě bawě'ān (B), (ě)'rtaw pěmbawaw (S), goederen ten huwelijk meêgebracht; (ě)'rtě (B), [(ě)'rtaw (S)] pěngintangan (ook: pěntjari'ān), goederen staande het huwelijk verkregen.

(ě)'rti; beteeckenis, meening; (ě)'rtinjě (B), (ě)'rti'ō (S); dat wil zeggen; ngěrti, verstaan, begrijpen.

G.

gabas; het tegenovergestelde van »poelan».

gabol; eene inrichting om visch te vangen. (pl. CXXVI n°. 9, v. H.).

gadak; het 2½ centstuk.

gadě (B), gadaw (S); ook: pěnggadě (B), pěnggadaw (S), knots.

gadik; zie goedak.

gading; olifantstant, ivoor; gading gadjah baj, slagtang van een wijfjesolifant.

gadis; jong meisje, maagd; pěnggadisan, geboorteplaats of laatste woonplaats van de vrouw vóór het huwelijk; gadis: darmen tjajě (B), [tjajaw (S)], alleen in »rědjong's» voorkomende; koelě (B), koelaw (S); jong meisje met wie een huwelijk kan worden aangegaan; ngantat; de jonge meisjes die de geschaakte bruid één maand na het »masoqka(n) boenting», (zie dit woord), bij het bezoek aan hare ouders naar de ouderlijke woning vergezellen; toe(w)'ě (B), toe(w)'aw (S), oude vrijster.

gadjah; olifant; gadjah moengkor; oudtijds eene wijze van gevechtstelling.

gadjat (B) = djagat.

gadji; gage, tractement, salaris, soldij.

gadjol; I (mě)'nggadjolka(n), zich niet aan geloften houden.

II = gandjor.

gadoh (B), [gado'āh (S)], I leven, lawaai, rumoer; hěgadoh (B), hěgado'āh (S), rumoer, lawaai maken; ook: plukharen, ruzie maken.

II (mě)'nggadoh (B), [(mě)'nggado'āh (S)], lapansěmbahan; heelen van gestolen goederen.

gadong; e. s. v. gewas, welks knol gegeten, zwellend der ledematen en salivatie veroorzāakt, maar goed toe bereid wel eetbaar is; soorten zijn: gadong: běngkarong; 'itam; potih (B), potih'āh (S); soeran.

gagal; (mě)'nggagal = poekol.

gagang; I bloem- en bladsteel.

II steel van een potlepel, bamboezen steel van een egge.

gagap; stamelen, stotteren.

gagaq; gekko.

gagas; gew. verbonden met »palaq»: kaalkop.

gagaw; těgagaw, geheel ontsteld, ont

hutst van schrik; *təgagaw səŋki(i)ʔap*, onthutst van zwangere vrouwen door geesten veroorzaakt.

gagoʔəm = *dəŋkol*.

gagor; (*mě*)*ʔnggagor*, kloppen, bijv. op de deur om iemand wakker te maken.

gajaq; I *gəməjaq* = *gəməbiq* (*B*); II *bəgajaq*, bewegen van den grond bij aardbeving (*J*); III *bəgajaq*, met een' arm zwemmen, terwijl men den anderen arm boven water houdt om het een en ander (gew. zijne kleedingstukken) te kunnen vasthouden.

gajə (*B*), *gajaw* (*S*); (*mě*)*ʔnggajəka(n)* (*B*), [(*mě*)*ʔnggajawka(n)* (*S*)] *ʔapi*, gloeiende kolen etc. uitspreiden.

gajoe; *bəgajoe səmbah*, een *«səmbah»* komen maken.

gajong; I waterschepper;

II *bəgajongan*, spiegelgevecht houden, (*J*).

gajogr; I toppunt van groei bereikt hebben;

II *təgajor*, buitengewoon, uitermate, te, al te.

gajot; het uitloopen van oude klappernoten, welke men aan een boom heeft gelangen.

galang; I zie: *kalang*;

II *təgalang* = *bəŋkəlan*.

galaq = *soekə* (*B*).

galas; een *«djangki»* van grooter afmeting.

galaw; *təgalaw* = *liwat*, *təliwat*; zie: *liwat*.

galə (*B*), *galaw* (*S*); gew. *gəgalə* (*B*), *gəgalaw* (*S*) = *səgalə* (*B*).

gamaq; (*mě*)*ʔnggamaq* *gamaq*, de hand aan een wapen slaan en het een weinig uit en in de scheede brengen, bij wijze van bedreiging.

gambagr; afbeeldsel, beeld, portret, schilderij, tekening, kaart.

gambigr; de gambir; soorten zijn: *gambigr*: *kəbaraw*; *lakə* (*B*), *lakaw* (*S*); *təbal*.

gamis; het lange witte onderkleed van

de hadji-kleederdracht; *goeloh gamis*; hals (insnijding van een baadje), (*J*).

gamit; (*mě*)*ʔngamit*, wegvegen van stof met den vinger.

ganal (*B*); boete bestaande in een *«təŋkoeloq»* *«ka'in»* of *«gəlang»*, het meisje en in een *«gitar»* of *«səlimot»* den jongeling opgelegd, welke boete aan den persoon wordt afgedragen, die hen op het uitoefenen van den coitus heeft betrapt, dan wel de eerste verschijnselen van de zwangerschap bij het meisje heeft opgemerkt, (zie die woorden).

gandaj; *bəgandaj*, slaan op het rijstblok door meisjes als amusement.

gandar; het gedeelte van de *«parang»* boven de *«poeting»*. (Zie dit woord).

gandə (*B*), *gandaw* (*S*); dubbel, voudig, maal zooveel.

gandit (*S*); amulet.

gandjar; I (*mě*)*ʔnggandjar* = *toelong* *noelong*; zelden in de spreektaal gebezigd.

II (*B*), *kandjar* (*S*); *bəgandjar* (*B*), *bəkandjar* (*S*), onder handgeklap juichen, tieren, schreeuwen.

gandjil; I oneven; II *kəgandjilan*, gezegd van iemand, die zoowel in goede als in kwade eigenschappen uitblinkt.

gandjor (ook: *gandjogr*); (*mě*)*ʔnggandjorka(n)* *djandji*; niet nakomen van eene belofte, eene belofte verbreken; eene belofte veranderen.

gandong; (*mě*)*ʔnggandongka(n)*, iemand dragen in eene hangmat; dragen van balken door vele personen.

gandos (*S*); zie: *toembong*.

ganggang; reet, spleet, opening, scheur.

gangging = *ʔampagr*.

ganggoe; I, plagen, storen, lastig vallen; II = *grimbít*.

gangsə (*B*), *gangsaw* (*S*); brons.

gantaj; zie: *təbing*; *gantaj sandar*

lēmang, flauwe helling zooals de helling waaronder de bamboe geleding, waarin kleefrijst wordt gaar gekookt (lēmang) boven het houtvuur staat.

gantāl; = 'ibos kēladi.

gantang; uitgeholde dunne bamboe.

ganti; I vervangen, in de plaats van, in stede van, opvolger, vervanger; meer in gebruik is: gintan;

II ganti toegngoe(w)'ān (B), bangon toegngoe(w)'ān (S), boete op geslachts-gemeenschap buiten echt;

III een touw uit de hand draaien met een gewicht aan het eene einde; ganti(j)'ān, het toestel.

gantih (B), ganti'āh (S); spinnen.

gantjang; vlug in zijne bewegingen; gēgantjang, zeer vlug in zijne bewegingen, schielijk.

gantong; hangen; (mē)'nggantongka(n) digri, zich ophangen; gantongan; galg, gantong bēnih (B), [bēn'āh (S)], het bewaren van de bij den oogst nauwlettend uitgezochte zaadpadi in een »bakē'', welke achter de deur wordt gehangen; tēgantong, opgehangen.

ga'op; (mē)'ngga'op = pēgang; ook = 'ambiq (B).

gapiq (B), gapī'āq (S); stokoud, zeer oud van voorwerpen. (?).

gapit = sēpit.

garam (ook: gagram); zout, keukenzout; garam sandang; zout, dat men vroeger zelf aanmaakte.

gagrang; zie: groemah.

garaw; I goed rijp zijn van de vruchten van de »kēndidaj'';

II = tjēngkaroh.

garap; e. s. v. krab.

gagri; I van, van af;

II (mē)'nggagri, iemand zoeken, halen, afhalen.

III (mē)'nggagri, zijne opwachting komen maken.

garīng; hard gebakken of geroosterd, knappend.

garīs; kras, schrap, kerf met iets scherps.

garoe; agilahout; soorten daarvan zijn: garoe kagrat en garoe pinang ba(j)'i'āq (S).

garot (ook: gagrot); (mē)'nggarot, krabben in het algemeen ook van het lichaam.

gasah; het in het voorbijgaan met de schouders tegen elkander stooten van twee mensen. (J).

gasal; onbeslist van het spel bij dja'ih (B), [dja'ī'āh (S)] dēlapan.

gasē (B), gasaw (S); (mē)'nggasē (B), (mē)'nggasaw (S), met iets hards bijv. een stuk hout tegen iets dergelijks wrijven; kajoe bēgasē (B), [bēgasaw (S)], gezegd van een' boom, welks takken zoodanig in elkander grijpen, dat zij, bij eenig wind heen en weer bewogen wordende, een krassend geluid voortbrengen.

gasing; tol; gasing boeloh (B), [boelo'āh (S)], bromtol; gasing kajoe, priktol.

gasip; = gantjang; gēgasip = gēgantjang.

gatal; I jeuk, jeukte, met jeuk geplaagd;

II gatal moelot, gezegd van iemand, die zich met alles bemoeit, in den slechten zin van het woord;

III = tjanggi (B).

gatjol = gandjor.

gawang; vrij, onbelemmerd, ruim van uitzicht.

gawangan; zie: ti(j)'āng.

gawaq (B) = bawē (B).

gawi; I schuld, zonde; bēgawi, oorlogvoeren; mēna (ook: moe(w)'āt) gawi; verboden geslachtsgemeenschap, overspel; gawi

boentoe; zwangerschap buiten echt, zonder dat het meisje den minnaar wil aanwijzen; zie ook: soembang;

II gawi(j)'ān (*B*); (mē)'mbator (*S*), eene ceremonie bij een doodenfeest;

III = kērdjē (*B*) (doch zelden gebezigd);

IV gawi radjē (*B*), [radjaw (*S*)], heeren-dienst.

gawil; iets even met den vinger aanraken

gawin (*B*) = kērdjē (*B*).

gē (*B*), gaw (*S*); het 5^e jaar van de 8-jarige tijdrekening.

gēhang (*B*); kēgēhangan = tjaram.

gēhiq (*B*), gēh'āq (*S*); gewoonlijk gēmēbiq (*B*), gēmēh'āq (*S*). het op en neer wippen van een planken of bamboezen vloer, wanneer men daarop loopt; ook het bewegen van voorwerpen bij eene aardbeving.

gēbor = hoebor.

gēdah; drinkglas zonder voetstuk.

gēdēbong; bast (stam) van den pisang.

gēdōbang; zwaard.

gēdoehoe; e. s. v. donkerroode boschduif.

gēdong; groote ruime woning; inz. de woning van den besturende ambtenaar.

gēdōq (*B*), gēdō'āq (*S*); I kwasterig, fatterig;

II onbeschaamd, verwaand, brutaal, aanmatigend; v. g. I poengah.

gēgading; velgen van een wiel.

gēgadjah; hertschoornkever.

gēgah; kracht, sterkte, krachtig.

gēgaj; (mē)'nggēgaj; I iets heen en weer schudden bijv. een paal om dien los te krijgen;

II plagen, storen, lastig vallen.

gēgarang; I roosterwerk van bamboe om borden etc. te drogen of op te zetten; ook: om er op te staan bij het kappen

van boomen of het tappen van den bloemtros van den arenpalm.

gēgat; mot.

gēgēdah; droog fijn vuil.

gēgēdaq; droesem, moerbezinksel.

gēgēlē (*B*), gēgēlaw (*S*), e. s. v. wesp (*Mal.*: 'angkoet²).

gēgēnting; e. s. v. wesp.

gēgēgrit; e. s. v. dans.

gēgētoq (*B*), gēgēto'āq (*S*); gēgētoq 'ajiq (*B*), [gēgēto'āq 'aj'āq (*S*)], e. s. v. vogelverschrikker op de sawahs.

gēgiriq (*B*), gēgiri'āq (*S*); oorpeuter.

gēgong (*B*), sēlētop 'aj'āq (*S*) (ook: tjēngkong 'aj'āq), waterhel.

gēlang; arm- of voetring, die om pols of enkel wordt gedragen; gēlang: bēlidah; boelat; kētjiq (*B*); poentoe; soorten van armringen; gēlang kērontjong; kēting: soorten van voetringen; gēlang nagē (*B*), een armring, destijds een deel van de oorlogskleding der Bēsēmakers uitmakende.

gēlanggang; banenvechtbaan.

gēlap; donker, duister; (mē)'nggēlap gēlap, langzaam uitgaan van eene lamp bij gebrek aan olie.

gēlas; glas (drinkglas).

gēlat; part pud. masc.

gēlēbang; tēgēlēbang; omgevallen van eene, in slechten staat verkeerende, omheining door wind of regen.

gēlēbē'ān (*B*), gēlēbaw'ān (*S*); waar- onder eene ladang wordt verstaan, welke men niet heeft kunnen beplanten, omdat daarin de brand niet is gestoken kunnen worden tengevolge van voortdurend natte weersgesteldheid; (mē)'mboekaq gēlēbē'ān (*B*), [gēlēbaw'ān (*S*)], het daarop volgend jaar in bewerking nemen van zulk eene ladang.

gēlēgaq; (mē)'nggēlēgaq, borrelen, bobbelen van kokend water; gēmēlēgaq,

kloppen van het hart tengevolge van vermoeidheid.

gělëgasan; rillen en beven bij opkomende koorts. (Zelden: van koude gebezigd).

gělëmbang; zie: toembang.

gělëmbong; waterbel, blaas.

gělënggaman; rilling krijgen van schrik door 't plotseling verschijnen van iets, wat onheil kan aanbrengen.

gělëpaj; (më)'nggëlëpaj, springen van het eene voorwerp op het andere zooals een eekhoorn van tak op tak.

gělëpong; klanknabootsend geluid zooals van een groot lichaam, dat in het water ploft.

gëli; kitteling.

gëlinggaman; walgen van iets. (J).

gëlinggang; e. s. v. heester, welks bladeren met curcuma en kalk vermengd tegen den ringwurm worden gebruikt.

gëlintjigr; telkens uitglijden, glibberig: tęgëlintjigr, uitgeleden.

gëlita (B), goelita (S); karaf.

gëloebong = loetjong.

gëloebor; zie: 'ikan.

gëloegoh (B); schudden van het lachen. (J).

gëloegor; I rommelen van den donder;

II klanknabootsend woord, voor het geluid, dat teweegebracht wordt, wanneer men bamboe tegen den grond werpt;

III afgeschoten ruimte bestaande uit eene opeenstapeling van balken welke kruislings op elkander zijn geplaatst, met een dakbedekking van »gëloempaj» of »bëbasan», waarin destijds gekken en krankzinnigen werden gevangen gehouden.

gëloegoran; steenhoop, plaats, waar vele groote steenen liggen.

gëloembang = toembang. (Het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd.

gëloemon (B) = gëloemot.

gëloemot; I gëloemot gëmoeloemot, rillen van koude, (J);

II gëmoeloemot = goembol en = këlompoeck; ook: een school visch.

gëloempaj; dak van gespleten bamboe; zie: »atap».

gëloendi; e. s. v. heester.

gëloetar = rëmok.

gëlombang; sloten destijds om de aarden wallen bij eene versterking om de doesons.

gëlong; half cirkelvormige buiging of bocht, zooals die, waarmede hindrottan in den handel voorkomt; ook gebruikt als hulp-telw. bij het opnoemen van rottan.

gëlot; bęgëlot, stoeien, vechten; worstelen inz. met de armen omvatten en zoo worstelen; gęgëlot, gestoei, worsteling.

gëmal; een voorwerp in de gesloten hand houden.

gëma'os; loeien, inz. van vuur.

gëmagran; gew.: gęgëmagran, met ontstuimigheid of gretigheid handelen.

gëmbagr; tweeling; gëmbagr soembang, tweeling, waarvan één jongen en één meisje.

gëmbaraw; de vierkante stukken hout, waaruit de egge bestaat.

gëmbong; opgezet, opgeblazen; ook van den buik door winden; bol, bolle kant van iets.

gëmbogr; zuchtige zwelling van het lichaam.

gëmëgas = tjërëgas.

gëmëlëbiran; I dooreen vliegen van vogels door de lucht (J).

II zoo vet, dat het vel als kwabben er bij hangt.

gëmëlintë (B), gëmëlintaw (S) = gëmoeroeh.

gëmëli(j)'oh (B); zich in bochten bewegen (J).

gēmēnim; afgeloopt, effen van het water.

gēmēntam (grwd. gēntam); donderend geluid bijv. van een instortend huis.

gēmērining (grwd. gērining); geluid op een afstand van een' helderklinkenden »gong»; nagalm van eene zware klok, die geluid wordt.

gēmērintjing (grwd. gērintjing); zie: tēbing.

gēmoeroenoeman; geluid van den donder op verren afstand.

gēmōq (B), gēmō'āq (S); dik, vet, van menschen, dieren, aarde; mest; vet; gēmōq (B), [gēmō'āq (S)], ni(j)'ogr, kokosmelk.

gēmpē (B), gēmpaw (S); aardbeving.

gēnap; vol, voltallig, in zijn geheel, even.

gēndang; e. s. v. trom met geitenvel bespannen.

gēndar; = gēraq en gojang,

gēndit; zie: tjaq.

gēndoelē (B), gēndoelaw (S); e. s. v. groene geribde vrucht, welke gekookt als groente wordt gegeten.

gēndom; tarwe meel.

gēndoman; (in de spreektaal niet gebezigd, voorkomende hoofdzakelijk in djampi's); macht van den Allerhoogsten.

gēnēmbong; blaar.

gēnggam; de gesloten hand, vuist; sēgēnggam; eene vuist vol.

gēnjiq (B), gēnji'āq (S); haat, afgunst, nijd.

gēntar; sidderen, trillen, beven, schudden, daveren.

gēntē (B) = gēntar.

gēnti; vervangen, in de plaats van, in stede van; opvolgen, vervangen; vergoeding; ook = »silih» en »simbang»; bēgēnti gēnti; bij beurten; mēnggēnti, vervangen, vergoeden.

gēnting; I dun in het midden, dunner dan op andere plaatsen, fijn van leest; gēnting bētis, voetgewricht, enkel; gēnting kalajan, pols;

II pan, dakpan.

gēntong; zie: pēgat II en poetos.

gēragaj; egge.

gēragaq; (mē)'nggēragaq, lachen van zenuwachtigheid, van schrik.

gērah; bēgērah, woordentwist hebben.

gēralik; zie gēroelang.

gēgram; (mē)'nggēgram, grommen, brommen, inz. van een tijger.

gēraq; I = 'oegaq en gojang;

II bēgēraq (ē)'mboengaw, opkomen van den vloed.

gērawē (B), gērawaw (S); (mē)'ng-gērawē (B), (mē)'nggērawaw (S); stoeien van jongelingen; gekheid maken van jongelingen en jonge meisjes; ook: flirteeren.

gērbos = boeros.

gērēgoq (ook: gērgoq) (B), gērēgo'āq (ook: gērgo'āq) (S); bamboezen waterkoker.

gērēntam; (mē)'nggērēntam, stampvoeten inz. van driftige kinderen.

gērētap; flonkeren van sterren, juweelen, glimwormen enz.

gērgadji; zaag; gērgadji pēndabong; zaagje bij het tandenvijlen in gebruik.

gērgatan; zoo nijdig als eene spin (J).

gērgaw; (mē)'nggērgaw, aanvatten en op den grond werpen van een gadis om haar tot het uitoefenen van den coitus te dwingen.

gērihng (B), gēri'ng (S); (mē)'ng-gērihng (B), (mē)'nggēri'ng (S), hinneken van een paard.

gērimit; (mē)'nggērimit, terugbetalen van de waarde van een geleend voorwerp, (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd).

gērinam; I = mēndam;

II gezegd van iets, dat te zwaar is om opgelicht of vervoerd te worden.

gëringdë (*B*), *gëringdaw* (*S*); slijpsteen, die om een as draait.

gëring I (ook: *gëgring*), koortsig zijn;

II bang zijn, bevreesd zijn inz. om des avonds buitenshuis te gaan.

gëgris; (*më*)'nggëgris, een kras, een streep maken met den nagel.

gëgrising; vuil 'op het lichaam van iemand, die zich al geruimen tijd niet gewasschen of gebaad heeft.

gëgrisiq (*B*), *gëgrisi'äq* (*S*); e. s. v. kinderspel.

gëgrit; mieren krieuwel; ook een gevoel van loomheid, stramheid of stijfheid in de leden.

gëriti; besmettelijke en gevaarlijke ziekte als cholera, pokken, veetyphus, veepest enz.; *gëriti moediq* (*B*), [*moedi'äq* (*S*)], uitbreken van zulk eene ziekte.

gëritiq (*B*), *gëriti'äq* (*S*) = (*më*)'ndjidjil, zie: *djidjil*.

gëriwit; (*më*)'nggëriwit, snoepen, stelen van voorwerpen van geringe waarde; *pëng-gëriwit*, snoeper.

gëgrman; kies; *gëgrman tapë* (*B*), [*tapaw* (*S*)], verstandskies.

gëroe (*B*) = boendong.

gëroebling; I klapdeur; II (*B*), *roebling* (*S*), knip om rijstdiefjes, tortelduiven en kwartels te vangen.

gëroebos; (*më*)'nggëroebos, snel wegvluchten inz. in kreupelhout, alang².

gëroedi; boor, drillboor.

gëroelang; *gëroelang gëralak* = goelak *galik*; zie: *goelak*.

geroening; e. s. v. cameleon.

gëroentang; koker [nl. de kruikvormige noot van de »kajoe pasang» (e. s. v. boom), waarvan een gedeelte van het steeleinde is afgesneden], gebezigd voor sirihkalk of tabak.

gëroetoe (*B*); (*më*)'nggëroetoe, er niet om geven.

gësik; (*më*)'nggësik, de tanden met de vingers poetsen.

gësiq (*B*), *gësi'äq* (*S*); wasschen, afwasschen (zelden in de spreektaal gebezigd).

gësor; glijden, sullen; *tëgësor*, uitgleden.

gëtah; plantengom, vogellijm; *gëtah*: *balam*; e. s. v. *guttapercha*; *nangkë* (*B*), *nangkaw* (*S*), de kleverige draden van de pitten van de »nangkë» (*B*). (Zie dit woord).

gëtang; I (*më*)'nggëtang, toebinden zooals bijv. een flesch, een pot met een stuk linnen, met papier; inz. toebinden van eene bamboegeleding inhoudende »lëmang» met een pisang blad;

II (*B*), *këgrënjat* (*S*), e. s. v. gras op sawahdijkjes groeiende, en als toespijs genomen.

gëtang an; vastgesteld tijdstip; ook = *watas*.

gëtap; (*më*)'nggëtap, bijten, stukbijten, afbijten.

gëtagr (ook: *gëtar*); beven, trillen; rillen, sidderen, schudden, daveren; *gëmëtagr*; bevend, sidderend; trillend (ook: klapperen van de tanden); *gëmëtagr* koe-tjng; zenuwachtig.

gëtas; broos, licht, breekbaar.

gëtäl; (*më*)'nggëtäl; een weinig knippen met de nagels; nemen van »gambigr» voor den betelpruim.

gëtjar; zie: »idapan.

gëtok (*B*), *gëto'äq* (*S*); *gëmëtok* (*B*), *gëmëto'äq* (*S*); gew. verbonden met *dagrah* en *dadë* (*B*), [*dadaw* (*S*)]; hartklopping door schrik veroorzaakt; hevige kloppingen van het hart. (Zie die woorden).

gi (*S*) = *lagi*.

gidas; uitslag, schurft; *gidas*: »angat;

e. s. v. uitslag; *pěloh* (*B*), [*pělo'äh* (*S*)], roode hond; *sarap*; e. s. v. schurft.

gigi; tand in alle beteekenissen; *gigi njagroe* (*pětos*), donderkeil.

gigis; (*mě*)'nggigis, zich het hoofd krabben; ook: zich krabben zooals de apen.

gigit; (*mě*)'nggigit, bijten, stuk bijten, afbijten; ook: steken van een duizendpoot, schorpioen.

gi(j)'äm; e. s. v. heester, welks bladeren voor tijdelijke dakbedekking worden gebezigd.

gilang; I glinsteren van kleur, gelaat, kleederen enz.; *gilang gēmīlang*; overal glinsterend. zeer glinsteren;

II (*mě*)'nggilang, polijsten, oppoetsen;

III *gilang-gilang*, wilde postelein;

IV *sēgilang sēgilih gilih* (*B*), [*sēgil'äh gil'äh* (*S*)], zeer mooi, prachtig.

gilē (*B*), *gilaw* (*S*); gek, dwaas, zineloos, verzot op iets; dol; ook van dieren; *gilē* (*B*), [*gilaw* (*S*)]: bangkaj; epilepsie; kandji; geil, wellustig, hysterisch; *mēdam*; onnoozel.

gilih (*B*), *gil'äh* (*S*); zie: *gilang* IV.

giling; (*mě*)'nggiling, door rollen vermalen zooals in een' suikermolen, op een wrijfsteen; *gilingan*; = *roda*.

gilīq (*B*), *gil'āq* (*S*); (*mě*)'nggilīq (*B*), [*(mě)*'nggil'āq (*S*)], *ka(n) badan*, het lichaam heen en weer en op zijde bewegen bij vermoeidheid.

gilīr; beurt, aflossing; fig. menschengeslacht; *bēgilīr*, elkander vervangen, aflossen; *giliran*, beurt, aflossing.

gimbar = *gandjar*.

gimpil = *timpil*.

gindēsoli (*B*), *gindawsoli* (*S*), e. s. v. plant met fraaie bloemen; *gindēsoli potih* (*B*), *gindawsoli poti'äh* (*S*), met geneeskrachtige bladen.

gindol; e. s. v. tapir.

ginggang; geruit goed.

ginggong; e. s. v. bamboezen instrument, dat men tusschen de tanden neemt en daarmede het geluid „ginggong” voortbrengt; mondtrom.

gingsir; tegen iets aanstooten; = *singgong*.

gintan; ruilen, wisselen; verruilen, verwisselen, veranderen, vervangen, vergoeden.

gigring; ring met groote belletjes om de enkels.

giriq [ook: *gigriq* (*B*)], *giri'āq* [ook: *gigri'āq* (*S*)]; (*mě*)'nggiriq (*B*), (*mě*)'nggiri'āq (*S*), een gat boren met een boor; ook: boren van insecten.

gisil; (*mě*)'nggisil, zich schuren tegen iets, zooals een beest soms doet; hout tegen elkander wrijven, om vuur te maken.

gisir; tegen iets strijken, schuren.

gitar; hoofddoek; *gitar mori*; *sērēbajē* (*B*); *sērēbajaw* (*S*), soorten van hoofddoek naar de stof; *gitar*: *katjang doewē sētarōq* (*B*), [*doewaw sētarō'āq* (*S*)]; *kēmbang toetop*; *lēkam tigē* (*B*), [*tigaw* (*S*)]; *padoe kētilang*; *padoe kētoepong*; *padoe sēkop*; *padoe tēbit*; *sēlōq timbē* (*B*), [*sēlō'āq timhaw* (*S*)]; *tilang kēroenjon*; modellen van met rijststijfel gesteven en in de zon gedroogde hoofddoeken, welke over de knie gevouwen worden en bij wijze van muts worden opgezet.

go'āq; zie: *kitijq* (*B*).

gobang; een mes bij de vischvangst in gebruik dan wel om den bloemtros van den arenpalm, die getapt moet worden, af te snijden; een kleiner soort wordt door de vrouwen gebezigd om bladeren voor de huishouding te snijden.

goebal; spint van het hout.

goedak; (*mě*)'nggoedak *gadik*, heen en weer bewegen om iets uit iets, waar het in vast zit, te trekken.

goedang; pakhuis, magazijn.
goedigr (B), gēloedigr (S); slijm;
taaië stof, kleverig, slijmerig.

goedoe; flesch inz. de Europeesche
wijn- of bierflesch.

goedong; top, kruin; goedong pēka-
joe'ān; stand van de zon tegen circa 7^u in
den morgen; nl. wanneer de zon de hoogte
heeft bereikt van de kruin van het hoogste
geboomte op het gebergte.

goegoe = goegoh (B).

goegoh (B), goego'āh (S), de majas.

goegoman; bēgoegoman = kēmam.

goegoq (B) = goegoh (B).

goegor; I = toetos;

II (mē)'nggoegor, inslaan, indrijven van
spijkers; pēnggoegor, hamer van zwaar
hard hout, waarmee de houten pennen
in den sijalangboom worden gedreven;
rond stuk hout waarin dwarse voren ge-
smeden zijn en waarmee de vezelige bin-
nenschors van den »tērap'' wordt geklopt
om de vezels los en buigzaam te maken;
van die boomschors worden kleedingstukken
vervaardigd.

goegot = tjētoq (B).

goeha; grot, hol, spelonk.

goehok (B), goe'ok (S); (mē)'nggoehok (B),
(mē)'nggoe'ok (S), schreeuwend toeroepen.

goejoe = 'adjok.

goejok; sidderen, beven van ouderdom
en zwakte; ook: wankelend, zwak, onzeker
van gang.

goejong = groegaq.

goelaj; natte toespis bij de rijst;
mē)'nggoelaj, groenten koken; goelaj;
gēmol; gorīng; rēndang; sēngkoewang;
toespizzen van kip of vleesch bereid.

goelang; goelang-galing = boelang-
baling = goelang baliq (B), [bal'āq (S)].

goelak; goelak galik, onrustig slapen,
woelen in den slaap.

goelē (B), goelaw (S); suiker; goelē
(B), goelaw (S): naw; arensuiker; pasir:
rietsuiker.

goeling; rollen, voortrollen, wentelen;
rolkussen; goeling pantē (B); oudtijds eene
wijze van gevechtstelling.

goeliq (B), goel'āq (S); (mē)'nggoe-
liqka(n), (mē)'nggoel'āqka(n), iets voort-
rollen bijv. eene doos.

goelong; opgerold, een rol; (mē)'ng-
goelong, oprollen inz. van matten; pēng-
goelong sigrih (B), [sigri'āh (S)], vierkant
stuk hertenvel om daarin sirihbladen te
wikkelen.

goelot; (mē)'nggoelot, blindelings als
een varken vooruitschieten.

goembaq; (ook: groembaq), hoofd-
haar.

goembol; I = kēroehong;

II bēgoembol; met zijn velen op iets
afgaan zooals bijv. kippen op uitgestrooide
padi; mieren op stroop; ook: in menigte
iets bedekken zooals vliegen de stroop of
het vleesch.

goendaj (B), djambol (S); haarvlok
op de kruin van het hoofd.

goendjaq; (mē)'nggoendjaq goendjaq,
voorgeven spotten, voor den gek houden;
ook: huichelen.

goendjong; I e. s. v. haarwring;
goendjong tjinē (B), [tjinaw (S)], veel over-
eenkomst hebbende met de »sanggol bē-
goelong;

II = djoendjong.

goenē (B), goenaw (S); nut; (ē)'ndūq
bēgoenē (B), [(ē)'ndū'āq bēgoenaw (S)];
onnut; niet van nut zijn.

goenggong; (ook: gonggong); gezegd
van honden en katten, die buitenshuis naar
eten zoeken en 't naar huis brengen om
't op te eten. (J).

goeni; zak van jutevlas vervaardigd.

goenong; berg; goenong bĕrirang (*B*).
[bĕlirang (*S*)]; vulkaan.

goenting; I schaar om te knippen;
(mĕ)'nggoenting, met eene schaar knippen,
afsnijden; (mĕ)'nggoenting soerongan, rond
en gelijkelijk afknippen van het hoofdhaar
bij en achter de ooren;

II (mĕ)'nggoenting, omsingelen van den
vijand of van enkele strijdenden.

goentong; niet voleindigd, gestaakt
van een werk.

goepoh (*B*), goepo'āh (*S*); overhaast.

goeris; krab, schram, kras, streep.

goeritan; verhaal (litteratuurproduct).

goeroe; leeraar inz. in den godsdienst,
onderwijzer, leermeester schoolmeester;
ook: vroedvrouw; pĕnggoeroe'ān = 'ilmoe.

goeroh (*B*), goero'āh (*S*); donder;
goeroh (*B*), [goero'āh (*S*)] gĕlap, ratelende
donderslag; ook gezegd van den donderslag
die tegelijk komt met den bliksem (*J*);
wordt ook overdrachtelijk gebruikt van iets,
dat buitengewoon treffend is, (*J*); (het
woord: gĕmoeroh (*B*), gĕmoero'āh (*S*), is
weinig in gebruik).

goerop; bĕgoerop soe(w)'āp, een handje
vol rijst en toespijs elkander in den mond
steken als bewijs van verliefdheid, gene-
genheid.

goesor; (mĕ)'nggoesor, afvegen of af-
wrijven van aarde aan den voet aan mat
of iets dergelijks.

goesti; I = goeroe, in den zin van

vroedvrouw: (mĕ)'nggoestika(n) 'anaq; een
ceremonieel bij het offermaal, dat drie
avonden na het »nĕpongi 'anaq" plaats heeft;
zie tĕpong.

II uitroep als: och, och arm!

goetji; verglaasde aarden kruik.

goetjoh = tjekoh (*B*).

goetok; (mĕ)'nggoetok, gooien, werpen,
met een hard voorwerp; goetok 'oemban,
slinger.

goe(w)'āl; (mĕ)'nggoe(w)'āl, slaan,
kloppen; pĕnggoe(w)'āl, klepel; een rond
hout, waarmede op »kĕlintang" en »gong"
wordt geslagen, zie die woorden; ook =
pĕmĕntok.

goe(w)'ām; booze neuszweeren; vene-
rische neuszweer.

goe(w)'āq; (mĕ)'nggoe(w)'āq, opsnijden,
zwetsen, schetteren.

goe(w)'ing; eksteroog.

gojang (*B*) = (ĕ)'mbakoe; soorten zijn:
gojang: gagang pandjang; kĕlapang; tidĕng.

gom; klanknabootsend geluid voor het
dreunen bijv. van een' omvallenden boom.

gong; I metalen bekken.

II gong 'ajiq (*B*), ['aj'āq (*S*)]; bel op
het water.

goring; gebakken, gebraden zoowel
met als zonder vet; geroost in een pan;
ook: baksel, braadsel.

goriq (*B*), gori'āq (*S*); (mĕ)'nggoriq
(*B*), (mĕ)'nggori'āq (*S*) met iets pnttigs
krabben, graven, peutenen.

H.

habis; op, ten einde, gedaan, geheel
en al, niets meer over; schoon op van
spijzen, geld; sĕhabis habis njĕ (*B*), sĕhabis
habis njaw (*S*), geheel en al; ngabiska(n),
een einde met iets maken, opmaken, vol-
toeien, afmaken; uitmaken van zaken; pĕng-

habisan, einde, dat aan iets wordt gemaakt.

hadji; bedevaartganger naar Mekka.

haj; he', foei.

hakim; rechter, overheidspersoon.

hanjĕ (*B*), hanjaw (*S*); behalve, tenzij,
slechts, maar alleen.

hasil; opbrengst, product, voordeel.
 hati; hart, binnenste, gemoed, innerlijk,
 merg, kern, maag.
 himpit; vlak tegen iets aangesloten;
 ook = tindih (B).
 hoekom; [ook: 'oekom (S)], wet, rech-

terlijke uitspraak, vonnis, straf; hoekom
 sipat ngan pětali; rechtvaardige beslissing,
 uitspraak; hoekoman; straf.
 hoetan; alleen gebezigd in samenstel-
 ling met »niq'' (B). (Zie dit woord).
 hormat; eerbied, eer.

I.

'i; aanhechtsel tot vorming van een
 transitief werkwoord.

'ibat; I in iets verpakt, in iets gewikkeld
 inz. rijst in bladeren van de »sapat sēman-
 tong'', »pisang kēwali'', (zie die woorden);

II ook gebruikt als hulptelwoord; s'ibat
 (B), [soe(w)'ibat (S)] nasi; doe(w)'ě (B),
 [doe(w)'aw (S)] 'ibat nasi.

'ibě (B), 'ibaw (S); weemoedig, be-
 wogen, ontroerd, aangedaan; ook: gunst,
 genegenheid; ngibě'i (B), ngibaw'i (S), met
 iemand medelijden hebben.

'iboe; moeder van mensen; 'iboe bapaq;
 vader en moeder, ouders; 'iboe kēlam, de
 moeder van de »soenting'' (zie dit woord);
 siboe sēbapě (B), soe(w)'iboe sēbapaw, den-
 zelfden vader en dezelfde moeder hebben; 'iboe
 moeqsě (B), de beschermgodin der geliefden;
 pě(gr)'iboe'ān, oom en tante van moederszijde.

'ibong; aanspraakswoord; moeder, moe-
 dertje; pě(gr)'ibongan; oom en tante van
 vaders zijde.

'idang; I honigraat;

II 'idang kali, telkens, telken male,
 iederen keer;

III 'idang 'idang = 'idang kalě.

'idap; I 'idapan, ziekte; boe(w)'idapan
 (ook: bidapan), ziek zijn, lijden; 'idapan:
 kērih (B), [kēri'āh (S)]; sangat, zware,
 hevige ziekte; 'alang ta(h)on, ziekte bij kin-
 deren onder de 3 jaren door geesten veroor-
 zaakt; bantot, impotent; batoe gilingan, de
 steen; bēngkaq, gezwollen van het lichaam;

bērandaj, de steen in hevigen graad; bisol,
 steenpuist; boesong ngan moetah, chole-
 rine, cholera; botjor, buikloop; dēmam,
 koorts; dēmam 'apoj, ziekte van de milt;
 dēmam 'apoj kanan, leverziekte; dēmam
 dalam poegroq (B), [poegro'āq (S)], kraam-
 vrouwen koorts; dēmam dingin, remit-
 teerende koorts; dēmam koelit; intermit-
 teerende koorts; dēmam sagrap, dēmam
 tjidaw; (ě)'ntěloj; ziekte bij kinderen door
 geesten veroorzaakt; gēmbogr, opgeblazen
 van den buik; gērīng (ook: gēgrīng) kēla-
 li'ān, stuipen van kinderen beneden het
 jaar; gētjar, dijarhēe; gigi, kiespijn; 'i(j)'āq
 ngat, asthma; kēka'īlan, keelpijn; kēmpot
 'api; kēmpot si(j)'amang; kēmpot tēmbagaw
 (S); kēmpot timah, lepra; kērāngkos, rheu-
 matisme in hevigen graad; koerě (B),
 koeraw (S), ziekte van de milt; (zie boven);
 loedaj, verlamming; matě (B), mataw (S),
 (ook verbonden met het woord »bēgrisi''),
 oogziekte; mindah, besmettelijke ziekte;
 misīngka(n) dagrah, dysenterie; moetabka(n)
 dagrah, [ook wel verbonden met het woord:
 batōq (B), batō'āq (S)], bloedspuwing;
 palaq, hoofdpijn; pēmboelě (B), = (ě)'ntěloj;
 pinggang; pijn in de lendenen; rētong,
 verzwering aan den neus; saban, stuipen;
 sabon, venerische ziekte; sarap en sarap
 'api, spruw; sēmbab, waterzucht; sēmpit
 ngaq, aamborstigheid; tangkapan li(j)'āgr,
 beroerte; tjar, pokken; tjoeping, oor-
 pijn, enz.;

II = tarimě (B).

'idar; ngidar, van plaats veranderen, rondgaan, omloopen, omwentelen; pě'idaran (poe(w)'idaran), wichelarij.

'idjang; blauw.

'idjat; trappen op iets.

'idjat; korrel, zaadkorrel, pitje, zaadje; 'idjat matě (B), mataw (S), de iris; het woord verbonden met een der woorden voor part. pud. masc. heeft de beteekenis van: testiculi.

'idjaw; groen.

'idjě (B), 'idjaw (S); bě'idjě (B), ook: boe(w)'idjaw (S), met elkander beraadslagen, overleggen, iets bespreken.

'idjon; grappenmaker, hansworst.

'idjoq (B), 'idjo'ăq (S); de paardenhaarachtige zelfstandigheid groeiende tusschen stam en blad van den arenpalm.

'idoe, e. s. v. »djampi».

'idong; neus; 'idong: bětis, scheenbeen; (ě)mběroengaq (B), (ě)'ndjěroengaq (S), wipneus.

'idop; leven, levend, frisch, versch; ngidopi, in het leven laten, het leven geven; ngidopi 'api, een vuurtje aanwakkeren; kidopan [of: kě'idopan; koe(w)'idopan (S)], levensonderhoud.

'igal; ngigal, pronken van mannelijke vogels met den staart.

'igamě (B), 'igamaw (S), godsdienst inz. de Islam.

'igě (B), 'igaw (S); zeer bovenmate.

'i(j)'ăq; hoest, hoesten.

'i(j)'ăw; ngi(j)'ăw, mauwen van eene kat.

'i(j)'oe; haai; soorten zijn: 'i(j)'oe: lawaj'ăn; parang, hamervis; poenaj.

'ikal; haarkrul, krullend doch niet kroes; 'ikal pěrimping, waaronder het een weinig krullen van de haren bij de slapen eener vrouw wordt verstaan.

'ikan; visch. Soorten van zeevisschen: 'ikan: 'araw; bandang la'ot; bėlalang,

vliegende visch; bėrkong; djěni'in; (ě)'ndělamaw; gagok; gěhogr; gědang matě (B), [mataw (S)]; gěrot; kadar; kakap; kěki(j)'ăw; kigrong; koeraw; lěloemba; lěntiq (B), lěnti'ăq (S); matjaw; moelot; pari lalat; pari loelo'ăq (S); pari mēriwa; poti'ăh (B), poti'ăh (S); sėlangin; sėlōewang; sisiq (B), [sisi'ăq (S)], kěgras; tēnggiri; tirosan. Soorten van zoetwatervisschen: 'ikan: balir (S); bėlanaq; bėringit; bětok; bilis; kēli; kěpagr; kěrapoe; koengkon; mēriwa; nawi; palaw; pēpinang (S); pēpoelasan; ringkis; groewan; sawi; sėlintjah (S); sėlōewang; sēmah; sēpat; sēpědaq; sērēni; sēridding (S); soerat; tēgroewan; toekop pēgri'o'ăq (B); 'ikan 'ikan; e. s. v. spel van de volwassen jeugd.

'ikaq; gew. 'ikaq ngikaq, wijdbeens loopen.

'ikat; band, bundel, bos; 'ikat pinggang, gordel, buikband; ngikat, binden, samenbinden, vastbinden, toebinden, bij elkander binden; ngikat njawě (B), den adem inhouden; pēngikat, bindmiddel.

'ikoq (B), 'iko'ăq (S); staart; ook gebruikt als hulptelwoord bij de optelling van dieren; 'ikoq (B), ['iko'ăq (S)] poelaw, dat gedeelte van de »poelaw», (zie dit woord) dat niet tegen den stroom gekeerd is.

'ikot; ngikot, volgen, achterna gaan, behooren tot, meegaan, vergezellen, gehoorzamen, vervolgen, volgens; 'ikotan, voorbeeld ter navolging; bēgr'ikot 'ikot, herhaaldelijk, achtereenvolgens [ook: boe(w)'ikot 'ikot (S)].

'ilaq; ngilaq, ontwijken, uitwijken voor een' houw enz.; 'ilaq 'ilonan; zie kakaq.

'ilě (B); ilě 'ilě, lauwwarm van eenig vocht; 'ilě 'ilě koekoe, zoo warm, dat, als men er de vingers indoopt, men de warmte aan de nagels voelen kan.

'iling = 'intaj.

'iligr; stroomafwaarts; ngiligr, stroomafwaarts gaan, eene rivier afzakken.

'ilmoe; wetenschap; gew. spreukformulier, waarmede men iets buitengewoons kan tot stand brengen; 'ilmoe: bësi, waardoor men de wetenschap bezit, om zich onkwetsbaar te maken; koetjor, waardoor men de wetenschap bezit, om jonge meisjes op zich verliefd te doen raken; mënang bédjoeraj, waardoor men de wetenschap bezit om veel kinderen te verwekken, enz., enz.

'iloq (B), 'ilo'ăq (S); mooi, schoon, fraai, sierlijk, bevallig; 'iloqlah (B), 'ilo'ăqlah (S); het is goed, het zoude goed zijn; sě'iloq 'iloq'ăn (B), soe(w)'ilo'ăq 'ilo'ăq'ăn (S); vertrouwelijk met elkander omgaan.

'iman; gedachte, denken,

'imbang; ngimbang, op iets loeren als een tijger, eene kat op het prooi.

'imbaq; 'imbaq sěnimbor, uit elkander gaan, zich verspreiden; (in de spreektaal nooit gebezigd).

'imbě'ăn (B), 'imbawan (S) = kantın.

'impěn; bergen, opbergen, bewaren, in voorraad hebben.

'impît; vlak tegen iets aangesloten; ngimpît, aansluiten, dringen tegen iets.

'impon; verzameld, vergaderd; bě'impon [ook: boe(w)'impon (S); běgrimpon (B)]; bij elkander zijn of komen, zich verzamelen.

'inaj; de balsamine; soorten zijn: 'inaj kajoe; patjar.

'inang = paliharě (B); 'inang toe(w)ě (B) de »toewě boedjang» bij »gawi'ăn». (Zie die woorden).

'inaq; nginaq, zien kijken, aanzien, bezien, opnemen; ook naar iets kijken, bekijken; kinaq'ăn; gezien, zichtbaar, in het gezicht komen; pënginaq'ăn, hetgeziene, inzicht, het gezicht.

'inaw = 'asoh (B).

'indah; kalm, tevreden, gemakkelijk.

'indang; ngindang, heen en weer schudden zooals graan op een wan.

'indě'ăn (B), 'indaw'ăn (S), model, voorbeeld.

'indiq (B), 'ind'ăq (S); ngindiq (B), ngind'ăq (S). I trappen op iets; II zenuwachtig op en neer wippen van de beenen, terwijl men zit.

'indjan; ngindjan, met geweld aan iets rukken bijv. aan iemands arm.

'indjap; de trechtervormige ingang bij fuiken.

'indjaq; 'indjaq 'indjaq'ăn, gezegd van personen, die spoedig met elkander overhoop liggen, doch weder spoedig vrienden worden.

'indjiq (B), 'indji'ăq (S) = seekě (B).

'indon = paliharě (B); pëngindonan of wang pëngindonan, schadevergoeding bij echtscheiding door man aan de vrouw uit te keeren, indien nog een kind aanwezig is, dat de moederzorgen nog niet ontberen kan.

'ingat; aan iets denken, attent zijn, op zijne hoede zijn, zich iets herinneren; ngingatka(n); iets aan iemand herinneren; op iets opletten, ergens op bedacht zijn; 'ingat 'ingat, pas op; 'ingatan; 'ingatankoe, naar ik mij herinner.

'ingaw; 'ingaw 'ingaw kěbaw, een plant met geneeskrachtige bladeren.

'inggap; neerstrijkend, zich op iets zetten, zooals een vogel op een tak, eene vlieg op het een of ander.

'inggě (B), 'inggaw (S); tot, tot aan; vgl. singgě (B).

'inggoe; duivelsdrek.

'ingin; begeeren, belust zijn, verlangen naar, trek hebben in.

'ingkang; 'ingkang ngingkang, wijd-beens loopen.

'ingkoq (*B*); 'ingkoq bĕlingkoq (*B*), 'ingko'āq bĕlingko'āq (*S*); met bochten, gekromd, gebogen.

'ingon; ngingon, verzorgen, bewaken, er op na houden, grootbrengen, inz. van dieren; 'ingonan, huisdieren; ngingon djabalan, heulen met slecht volk; slecht volk van het noodige voorzien.

'ingor; 'ingor 'ingor, e. s. v. plant.

'ingogr; snot; pĕlantjogran 'ingogr, split in de bovenlip.

'ini; deze, dit; hier, nu, op het oogneblik; sini, hier, thans.

'inoĥ (*B*); 'inoĥ 'inoĥ (*B*), tali kĕtajaw (*S*), (ook: samban dagoe), het rottantouw, dat bevestigd is aan de pennen van het juk van eene egge enz.

'intaj; langzaam, (*J*).

'intan; diamant.

'intar; ngintar, zeven; 'intaran, zeef; 'intaran: bĕgras; damagr; padi; grĕĥoq (*B*), grĕĥo'āq (*S*); zeef om respectievelijk voor rijst, damar, padi en meel.

'insan; sperma. ('t Woord is alleen bekend bij de doekoen's te Passar Mannaq en Passar Pinow).

'inti; 'inti. gĕlinti in raadsels voorkomende; de woorden hebben geene betekenissen.

'intjĭt; ngintjĭt, persen, drukken inz. bij hardlijvigheid.

'ipang; het afknippen van den rand van een »'ipoq» met een schaar.

'ipon; e. s. v. kleine riviervisch.

'ipoq (*B*), 'ipo'āq (*S*), tasch, van katoen vervaardigd voor tabak, sirih enz.

'iram; van kleur veranderd van het gelaat, uit beschaamdheid of verlegenheid.

'irang; rood.

'iriĥ (*B*), 'iri'āĥ (*S*); ngiriĥ (*B*), ngiri'āĥ (*S*), pronken van mannelijke vogels met den staart, zooals pauwen enz.; flirten.

'iring; ngiring, volgen, begeleiden, vergezellen als volgeling van een' persoon; bĕ'iring [ook: boe(w)'iring (*S*)], achter elkander; 'iring gawi; voor iemand anders heerendienst doen.

'iriq (*B*), 'iri'āq (*S*); ngiriq (*B*), ngiri'āq (*S*), trappen, treden, betreden, uitreden met voeten of pooten bijv. van de padi.

'iroe; 'iroe 'ara, verwarring en oploop; allerlei tumult; ontroering.

'irop (ook: 'igrop); ngirop, slorpen, leppen; drinken zooals de beesten.

'igros (ook: 'iros); potlepel.

'irot; scheef van den mond.

'isang; de kieuwen van een' visch.

'isap; ngisap, zuigen, inzuigen, opzuigen, opium schuiven; in den grond dringen van regenwater; 'isap 'isap of ngisap 'isap, den neus ophalen in letterlijken zin (*J*).

'isarat; wenk, teeken, zinnebeeld, doelwit.

'isi; inhoud, vulsel, dat, wat ergens in is; begrisi, bevatten, inhouden, gevuld zijn; 'isi pĕgrot; de ingewanden.

'isoq (*B*) = pagi; 'isoq 'agri = pagi 'agri.

'istĕ (*B*), 'itaw (*S*); lengte maat, afstand van den elleboog tot den vingertop; sistĕ (*B*), soe(w)'itaw (*S*); één »'istĕ», één »'itaw»; sistĕ (*B*), [soe(w)'itaw (*S*)]: gĕnggam; afstand van den elleboog tot vuist; lĕpas; idem tot den top van den middenvinger.

'itam; zwart, donkerkleurig, donkerbruin of blauw.

'itaq; 'itaq 'itaq, paardenvlieg, horzel.

'itiq (*B*), 'iti'āq (*S*); eend; 'itiq (*B*), ['iti'āq (*S*)], 'oendan; e. s. v. watervogel; 'itiq 'itiq (*B*), 'iti'āq 'iti'āq (*S*); wilde eend.

'itoe; die, dat, de; sitoe, daar, ginds.

'itong; ngitong [ook: bĕgr'itong (boe(w)-itong (*S*))]; rekenen, berekenen, afrekenen.

'iwaq (*B*) = 'ikan.

K.

ka; I ook »kan»; hulpw. tot vorming van het futurum;

II aanhechtsel tot vorming van het transitief werkwoord; (meer in gebruik is echter »kë»).

kaba; pers. voornaamwoord 2^e pers., enkelv.; ook als bezit. voornaamw. 2^e pers. gebezigd.

kaban (B) = kaba.

kabagr; bericht, tijding, gerucht, nieuwstijding, kennis van iets; kabagr 'angin, losse geruchten.

kabih (B); gij, gijlieden.

kabigran; sĕkabigran = twee »pĕgrot»; zie: pĕgrot.

kaboe; kaboe kaboe, wilde kapok: de bladeren zijn geneeskrachtig.

kabong; I, lengtemaat van geweven stoffen; II (B), sadjang (S), ongegist, afgetapt palmsap.

kabogr; duister, nevelachtig, ook van de oogen; niet duidelijk zichtbaar; ook bewolkt van de lucht.

kabot; nevel, dikke duisternis, mist; kĕlam kabot, stikdonker.

kadam; voet.

kadang; kĕkadakan, I mogelijk geval, mogelijkheid; II soms, somtijds, somwijlen, nu en dan.

kadi; als, evenals, gelijk, zooals, overeenkomstig, bij voorbeeld.

kadjah; I, ngadjah, opbreken van steenen met een koevoet of breekijs, graven, delven, opdelven;

II kadjah mĕkam, een graf delven.

kadjang; I e. s. v. matten, vervaardigd van »pandan» of »bĕngkoewang» (zie die woorden); zijn ze in tweeen gevouwen, dan worden ze gebruikt tot bedekking van vaartuigen enz.; kadjang: bĕlantān; limaran, die-

nende als onderlaag voor buitzakken, fijnere matten; kadjang boebong; zie »pinggan»;

II gebruikt als hulptelw. voor vellen papier; kĕgrtas sĕkadjang, een vel papier. kadji'ān; de koran.

kagol (B), gagoe (S); verward, in de war; verbijsterd.

kahar; kar.

ka'il; I hengel: II kĕka'ilan, zich verslikt hebben.

ka'in; doek, geweven stof, kledingstuk tot bedekking van het lichaam; ka'in batik solo; op Javaansche wijze beschilderd kleedje; ka'in bĕlatjoe, ongebleekt katoen; ka'in panas; flanel, wollen deken; ka'in sĕtĕrĕ (B), [sĕtĕraw (S)], zijden kain.

Verschillende soorten van eigen geweven »ka'in's» al naar gelang van patroon zijn: ka'in: 'abang; boeloh grĕmok (B); boenjōn (B); diwan 'abang (B); diwan tiq'oelat (B); gindawsoli (S); kĕmbang (ĕ)mbatjang (B); koeling ginggong; koeling 'idjang; koeling mataw kambing (S); koeling ngoengoe; koeling sĕtĕraw (S); koeling soeri bĕtani (S); moedaw raman (S); rāgi 'itam (S); rāgi koening (B); sĕlēbap; soeri 'asam soe(w)'iras bĕtani; soeri koening tjoelar 'abang; tjoetar 'itam; ka'in (ĕ)'mpat (S), waaronder de 4 »ka'in» en de 4 »tĕngkoeloq» (B) worden verstaan, die na echtscheiding van de »pĕmbataq'ān aan de vrouw blijven; ka'in libagr (S); een groote kain, die op de linker schouder van de »pĕngantĭn» bij het gaan naar de rivier om zich te baden en bij terugkeer wordt geplaatst, om als onderlaag te dienen voor de door hem te dragen »koedjor»; ka'in samporan, lange tot de hielen reikende kain; zie: bataq, pĕngantĭn, koedjor.

ka'igr (ook: ka'ir); nga'igr I bij elkander

vegen (aanvegen) van vuil op de ladang met een' bamboezen hark;

II van kippen: met de opgezette veeren en vlerken in het zand woelen om een kuilte te maken;

III wegharken van den grond met de pooten door kippen, om voedsel te zoeken, (J).

ka'it; haak; haak van hoorn aan de schede o. a. van een kapmes; tēka'it, vastgehaakt, vastgehecht; komt ook voor in de beteekenis van ergens aan blijven haken, hangen, vastzitten; ka'itan, houten haak uit kromgegroeiden tak gesneden om daaraan huisraad of koopwaren te hangen; pēnga'itan, houten haak om vogelkooien op te hangen; sēpēnga'it, lengtemaat nl. de afstand van duim tot den omgebogen middenvinger langs eene rechte lijn gemeten; sēpēnga'it toendjoq (B), [toendjo'āq (S)], lengtemaat nl. de afstand van duim tot den omgebogen wijsvinger langs eene rechte lijn gemeten.

kajangan; godenverblijf.

kajaw; ngajaw, omroeren, inz. het beslag van »doedol»; pēngajaw, lange lepel van bamboe of hout voor het omroeren gebruikt.

kajē (B), kajaw (S); rijk, (bijv. en bijw.).

kajoe; I hout, stuk hout; pēkajoe'an, geboomte; kajoe: 'agraw; e. s. v. ebbenhout; 'agrē (B) ['agraw (S)] koebang; 'agrē (B), [agraw (S)] mabagr; 'agrē (B), [agraw (S)] koening; 'agrē (B), ['agraw (S)], nasi; 'agrē (B), ['agraw (S)] sēndawar; 'agrē (B), [agraw (S)] sēroedang ficussoorten; baliq 'angin, (deugdzame houtsoort); bantjong, (levert een vrij welriekende hars); bawang, [waarvan de houten ringen (»baloh») om de rebana's worden vervaardigd]; bēdi, (geneeskrachtig); bēngang, (welks vrucht als amulet boven de deur wordt gehangen);

bēgras, (waarvan rijststampers worden vervaardigd); bēgri(j)'āng, (deugdzaam hout); bēgroe(w)'ās, (waarvan rijststampers worden vervaardigd); bi(j)'awaq (timmerhout); dēdoegroq (B), dēdoegro'āq (S); djēlawat; (ē)'ndēlēngē (B), (ē)'ndēlēngaw (S); (ē)'ndilaw 'oedang (S); (ē)'ndilaw (S); nasi (S); (ē)'ndilong; (ē)'nggēris; (ē)'ngkoedoe; (ē)'ntoedq (B); (ē)'ntoekaw, (vrij bruikbaar timmerhout); gadis koening, gadis potih (B), [poti'āh (S)], uitmuntend timmerhout; gambigr; gapoq (B); gēroentang; goegor ranting; goeroh (B), waarvan de vruchten gebruikt worden voor de »pēgrobatan» (zie dit woord); kambing; kēkoetoe; kēloengkong da'on 'itam, kēloengkong da'on potih (B), [poti'āh (S)], (goed timmerhout); kēloeraq; kēmētās; koendogr, (goed timmerhout); koendogr dalahan, (geneeskrachtig); koening; koepang, (waarvan de vruchten gebruikt worden voor de »pēgrobatan») (zie dit woord); koegrot; langigr; lasi, loetih (B), loelos (vrij goed timmerhout); mampat; manis, (zoet hout); matē kintjigr (B); mēdang 'ampong, mēdang daging, mēdang djoendjong boekit, mēdang gadis, mēdang kandal, mēdang kēladi, mēdang kēpinding, mēdang koening, mēdang pangkat, mēdang pēgrawas, mēdang sangkaq, mēdang sētanahan, mēdang sētoengging, mēdang tēlogr, mēdang tēmbilo'āq (S), mēdang toempoj, (zeer goed timmerhout); mēlilē (B), mēlilaw (S), (geneeskrachtig); mēgrambong, (goed timmerhout); mēgrampojan (ook: marpojan) van welks hard hout men tandenzwartsel maakt en dat uitnemend houtskool levert; mērantih (B), [mērantī'āh (S)] 'itam, mērantih potih (B), [mērantāh poti'āh (S)], mērantih (B), [mērantī'āh (S)] sabot, (goed timmerhout); mērba'oe (uitstekend timmerhout); nagaw (S); nangkē (B), nangkaw (S), goed tim-

merhout); nasi; 'oedang 'oedang (vrij goed timmerhout); pandan; pandjang 'oemor; pasang boengë (B), [boengaw (S)], pasang boengkos, pasang grëgas, (vrij goed timmerhout); pëlawi, (waarvan destijds de schilden werden vervaardigd); pëndawan manis (S), pënoewang manis (S), pindis, (bruikbaar timmerhout); grëljaj; rëngas, (goed timmerhout); gringin; sapat (waarvan de bladeren in de huishouding aanwending vinden); sëboeroe (waarvan de vruchten als amulet gebezigd worden); sëlœ(w)'aj boengaw (S), sëlœ(w)'aj 'itam, sëlœ(w)'aj tandoq (B), [tando'äq (S)], (deugdzaam timmerhout); sëmantong, (waarvan de bladeren in de huishouding aanwending vinden); sëmboeraw (S); sëmœlat; sëm-pëgih (B), sëm-pëgi'äh (S); sëpang, (het afkooksel van den stam wordt tot het rood verven van stoffen gebezigd); sëri(j)'än (zeer goed timmerhout); singgah pëgri'oq (B), [pëgri'o'äq (S)] 'antoe, singgah bëndaloe, singgah këboewang biring, singgah këti'äq, parasielen; soengkap; soengkaw; tambon tanah; tampang, goed timmerhout; (soorten zijn: tampang poeri; tampang grëgis; tampang tëlœgr); tampœj; tapos; tëlœm; tëmbatoe; tëmpëlësi; tënam sabot; (goed timmerhout); tëpong; tëndikat [waarvan de vruchten voor de »pëgrobatan» (zie dit woord), worden gebezigd]; tërëntang; tëlœlë (B); timbang; tinggiran poenaj (voor het vervaardigen van rijststampers); tjangaq; tjapë (B); tjëmarë 'itam (B), tjëmarë potih (B), uitstekend timmerhout; toepaq; e. a.

kajoh (B), kajo'äh (S); pagaai, roeiriem; ngajoh (B), ngajo'äh (S). pagaaien; pëngajoh (B), pëngajo'äh (S), roer.

kakang (B); = kakaq.

kakap; hulptelwoord bij het tellen van »idjoq», (zie dit woord).

kakaq I [ook: pëkakaq'än toewaw (S)], oudere broeder of zuster; aanspraakswoord voor ouderen in leeftijd; kakaq 'indaq 'indonan; een verbod voor mannen om zich te mengen in twisten tusschen hunne echtgenooten; kakaq 'ilaq 'ilonan; een verbod voor ouders om zich te mengen in twisten van hunne kinderen;

II ngakaq, kakelen van kippen.

kakoe; hard, stijf, taai, onbuigzaam.

kalah; onderdoen, verliezen, het verloren hebben, overwonnen zijn.

kalaj; touwtje om den pols als amulet; kalaj kœ(w)'ajang, kalaj maniq (B), amulet, zijnde aan een touwtje geregen schelpen of koralen, behoorende bij de »këkas», (zie dit woord).

kalajan; pols der hand; vgl. boekoe kalajan.

kalam; pen, schrijven; ook de Maleische pen.

kalamboe(w)aj; e. s. v. zoutwaterschelp.

kalang; steunpunt, zwaartepunt van den last; ngalang, op stutten zetten.

kalangan; I = (ë)'ntarë (B);

II = watas;

III (B), tijd verlopen tusschen den eenen marktdag en den daaropvolgenden; ook gebezigd voor den marktdag zelf.

kalat (ook: kalatan) (B) = katjoq (B).

kalë (B), kalaw (S); I indien, ofschoon; II tijd

kali; I graven, delven, opdelven; II maal als: sëkali, doewë kali enz.; eenmaal, tweemaal enz.

kaling I dwarshoutjes (paaltjes) aan een' boom bevestigd, om het beklimmen daarvan gemakkelijk te maken;

II blik, het materiaal.

kalis; gezegd van een mes, dat moeilijk

snijdt; ook van het op ladangs gevelde hout, wanneer het lastig verbrandt.

kaloe = kalě (*B*); kaloe kaloe (ook: kěkaloe), wellicht, misschien.

kalong; halsband, collier, halsketen; ook een touwtje om den hals als amulet gebruikt.

kamah; vuil, onrein, smerig; ook = kěřědaq.

kambang; ngambangka(n), uitleggen van zaad, ter ontkieming; kambangan, kweekplantjes.

kambangan; zie: djěmě (*B*) en kambang.

kambas batoe; e. s. v. geneeskrachtige wortel.

kambing; geit, schaaap; kambing 'oetan; e. s. v. antilope.

kamboe; vischbun dienende tot het bewaren van het aas.

kami; pers. voornw. 1° pers. meerv.; vaak ook gebruikt voor het enkelv. *ik*.

kamir; běkamir = tjampor ba'or.

kamoe; pers. voornw. 2° pers. meerv.; gij, gijlieden; ook gebezigd als bezittelijk voornw. 2° pers.

kampang; zie: 'anaq.

kampě'ăn (*B*), kampaw'ăn (*S*); olie en gambirpers.

kampil; tasch van pandanbladrepn gevlochten, doos van »boeloh běmban» gevlochten, voor tabak, sirih enz.; zie boeloh.

kampiḡ (*B*), kampě'ăḡ (*S*), taschje of zak van »groembaj» tot het bewaren van de ingrediënten voor den sirihpruim.

kampoh (*B*), kampo'ăh (*S*); [ook: roegḡ kampoh (*B*), roego'ăḡ kampo'ăh (*S*)] = kěrip.

kamong; verzameld; sěkampong, aan elkander verwant zijn.

kan; I waarmede neef of nicht door oom en tante wordt aangesproken; ook:

aanspraakwoord voor jongeren in leeftijd; II zie: ka; II.

kanah (*B*); zie: koenoh (*B*).

kanan; rechts, rechter; sěbělah kanan, rechterkant.

kandal; zie: koekoh (*B*).

kandang; omsluiting van eene ruimte, een hok, stal, kraal; ngandangka(n), (of: ngandangi) in een hok, stal, kraal doen; omheinen; soorten van omheiningen zijn: kandang: djěgrangkang; pěmagangan (*B*); rangkaj (*S*); salang.

kandas; op iets als onderlaag liggen; aan den grond geraakt, van een vaartuig.

kandiḡ (*B*); = kating; zie koerongan; het woord komt alleen in »řědjong's» voor.

kandis; e. s. v. boom met zeer zure vruchten, welke als surrogaat voor tamarinde of lemmetjes bij toespijzen worden gebruikt.

kandjat = kělēndjagr.

kandji; sterk belust van geslachtsdrift.

kandong; zak om iets in te dragen; kandong boebokkan, roofje, korstje op een wond; ngandong = grimbit.

kangkang; těkangkang, achterover op den rug vallen.

kangkong; e. s. v. kikker, naar zijn roep zoo genoemd.

kaniḡ = makan.

kantjap; vast, standvastig, bestendig, rustig.

kantil; zie: koental.

kantın; = kawan.

kantjě (*B*), kantjaw (*S*) = kawan.

kantjil; dwergheert.

kantjing; kantjing badjoe; knoop; kantjing doe(w)'agrě (*B*), [doe(w)'agraw (*S*)]; ook: pěngantjing doe(w)'agrě (*B*), [doe(w)-'agraw (*S*)]; grendel, klink van een deur.

kantjong; een doosje van de gezuiverde

ramévezels vervaardigd tot het bergen van garen.

kantjot; vestis menstrualis.

kantoli(j)'or (ook: kantorli(j)'or) = pitor.

kantog (B), kanto'ăq (S); tĕkantog (B), tĕkantog'ăq (S); I met elleboog of knie even tegen iets aangestooten, (zelden in gebruik); II knikkebollen.

kantor (B); wachthuisje.

ka'op (B), 'a'op (S) = kĕlĕman.

ka'os; gebreid katoen; zie ook: badjoe.

ka'ot; nga'ot, met de hand of den arm bijeenschrapen.

kapal; schip; overwalsch vaartuig in tegenoverstelling van het inlandsch vaartuig; kapal: 'api, stoomschip; lajar, zeilschip.

kapang; paalworm.

kapag; bijl; ngapaq met een bijl kappen, (ook: met een' houwer slaan); ngapaq kiwĕ (B), [kiwaw (S)], van links naar rechts en omgekeerd met een bijl kappen.

kapagr; vuil, vuilnis op het land in tegenstelling van: »tabon» (zie dit woord); kapagran, de plaats achter de woning, waar de vuilnis bij elkander wordt geworpen.

kapas; katoen, de grondstof; soorten zijn: kapas: boeloe koetjing; kajoe; kapas 'antoe, eene laagstammige houtsoort met geneeskrachtigen bast.

kapaw; de pareerstang aan het lemmer van een steekwapen; kapaw dodong, het mondeinde van de scheede van de »dodong» (zie dit woord).

kaping; bloem van de »pĕrĕnggi» die lang op de vrucht blijft zitten; zie: pĕrĕnggi.

kapong; e. s. v. boom, welks bast samentrekkend is; kapong la'ot, de bidara laot.

kapog (B), kapok (S); de kapok.

kapogr; kalk; kapogr lilin; si(j)'ăh, sirihkalk.

kapot; wild varken; soorten zijn: kapot: nangoj; sĕmantong.

kaq I = kakaq; kaq boenting, waarmede iemand de echtgenoot van zijn ouderen broeder aanspreekt zoolang ze kinderloos is; II zie boerong.

karah (B), pĕmĕndak (S), ring onder aan eene krisscheede, band, heugel.

karaj; mannetje van dieren inz. van viervoetige.

karam; vergaan, verongelukt, te gronde gegaan van vaartuigen, in 't verderf raken.

karang; I koraalrif, klip, koraalbank, polyp;

II bekarang, op de vischvangst uitgaan voor een aan te richten feestmaal;

III ngarang, samenschikken, samenstellen, in elkander zetten, rangschikken van bloemen, edelgesteenten etc.; karang 'ajon, hoofdversiersel.

kagrangan; kleine kiezelsteentjes.

karap [ook: kĕkarapan (?) (S)], doel, dat men beoogt, bedoeling, voorgenomen zaak.

kagrap; zie tĕnonan.

kagras; schors van een boom; (zie ook: kitab).

karat I (B), tĕkarat, geklemd van de deur, (J);

II (ook: kagrat), roest; karatan (kagrat), verroest goed, oudroest.

kagrat I (B), plooi van een' vetten nek, (J);

II ngagrak(n) gĕgrman, de tanden knarsen.

kari = sĕdi(j)'ĕ.

kagrit; naam van den boom, die de gomĕlastiek levert, soorten zijn: kagrit: gitan; moegraj; kagrit 'akagr: e. s. v. liaan, welke ook »gĕtah» levert.

karoh (B), karo'ăh (S) = pariksĕ (B).

karohan (B); teeken, merk, dat iemand

maakt om zijn eigendomsrecht inz. op dam-marboomen, roltan ranken etc. aan te duiden.

kagroh (*B*), *kagro'äh* (*S*) = *pali(j)'arë* (*B*).

kagrot (ook: *karot*); I bouwvallig, versleten, vergaan, slecht, leelijk, smerig, vuil, afschuwelijk; II = *këbat* (?).

kasah; roltan zitmat op de »loewan» (zie dit woord), uitgespreid, wanneer gasten zijn.

kasang; onvruchtbaar van den grond: steriel.

kasap; ruw, ruig voor het gevoel; knoesterig van hoornen.

kasat; *tëkasat*, aan den grond geraakt van vaartuigen.

kasih (*B*), *kasi'äh* (*S*); genegen zijn; liefde, toegenegenheid; (*më*)'mbalas *kasih* (*B*), [*kasi'äh* (*S*)], liefde vergelden; gelofte aan de geesten gestand doen, wanneer het verzoek, hun gedaan, ingewilligd is; *këkasih* (*B*), *këkasi'äh* (*S*); beminde, vriend.

kasigr (*B*), *katigr* (*S*); krekkel.

kasoemba; e. s. v. plant, die eene roode verfstof levert.

kasor; I e. s. v. heester; soorten zijn: *kasor*: *boewajë* (*B*); *djawi*; II hultzak.

kasot, moeras, poel gevormd door een riviértje, wiens monding in zee verzand is; *kasot matah*, wanneer de rivier bij hoogen watersland zich weder een' uitweg in zee heeft gebaand.

kata (ook: *katah*) = *banjaq*.

katang; (zelden: *ngatang*), optillen, opbeuren

katë (*B*), *kataw* (*S*); woord, gezegde; *bëkatë* (*B*), *bëkataw* (*S*), spreken, zeggen; *ngatëka(n)* (*B*), *ngatawka(n)* (*S*), van iemand, of iets zeggen; *tëkatë* (*B*), *tëkataw* (*S*), beroemd, berucht; *katë* (*ë*)'ntas *pinggal* (*B*), den datum bepalen voor het gestand doen van eene gelofte; *katë* (*B*), [*kataw* (*S*)] 'ograng; men zegt.

kati; het honderdste deel van een pikol; (= 1¼ Amst. *℥*).

katih (*B*), *kat'äh* (*S*); zie 'ajam.

kat'ing; klapperdop of kleine holle bamboes, dienende voor voederbak van den vechthaan in zijne kooi.

katjang; boon, erwt, peulvrucht; soorten zijn: *katjang*: *doedoq* (*B*), *doedo'äq* (*S*), (stokboontjes); (*ë*)'ntadoe; *gimbol* (de *këdëlé*); *goring*; *kajoe* (stamboontjes); *këdëbong*; *këripit* (*S*); *koeli*; *lidi*; *padi*; *pandaq*; *parang* (geneeskrachtig); *pëgrot* 'ajam; *rëdjang*; *rëgis*; *tëtikos*.

katjë (*B*), *katjaw* (*S*); glas, als grondstof; *karast*.

katjip; schaar, waarmede men stukjes van de pinangnoot snijdt.

katjoq; *katjok* (*S*), *katjoq'än*, *bëkatjoq* (*B*), [*bëkatjok* (*S*)], den coïtus uitoefenen; *ngatjoq boerit*; *paederastie*; *ngatjoq këbaw*; *bestialitas*.

katon = *tampak*; het woord wordt zelden in de spreektaal gebruikt.

katong; zeeschildpad; soorten zijn: *katong*: *bëlimbing*; *kara*; 'oetip.

katop; toe, dicht, toegedaan, dichtgemaakt; *ngatop*, dicht maken, sluiten; *pëngatop katjë* (*B*), [*katjaw* (*S*)] = *sëmpal* en *soepaq*; *tëkatop*, gesloten, toegedaan, dichtgemaakt.

kawah (*B*), *kantjah* (*S*); een zeer groote ijzeren pan of ketel.

kawaj; *ngawaj*, iemand roepen door met de hand te wenken; *sëkawaj'än*, een teeken dat jongelingen en jonge meisjes elkander geven als bewijs, dat zij het oog op elkander hebben, als knipoogjes geven etc.

kawal; *ngawal*, in hechtenis stellen; *kawalan*, gestrafte, veroordeelde.

kawan; makker, kameraad; volgeling; *kudde*, vlucht, troep.

kawat; metaaldraad.

k a w ě (*B*), kawaw (*S*), koffieboom; kawě (*B*), [kawaw (*S*): bēsēmah; coffēa arabica; lanang; libéria koffie. Tijdperken van bloei en groei van de plant heeten: ngidjang; wanneer de plant de hoogte van het in bloei staand padigewas heeft bereikt; bětjap, wanneer de boom in bloei staat; njoegrong poetiq (*B*), [poeti'āq (*S*)], wanneer de bloesems afvallen; bēboe(w)'āh pangkal; wanneer de boom voor het eerst vrucht draagt; bēboe(w)'āh pēnjělě (*B*), [pēnjělāw (*S*)], wanneer de boom goed vrucht begint te dragen; (tegen het 5^e jaar althans in de Bēsēmah-Oeloe-Mannaq, Pasoema-Oeloe-Manna); moekol (ook: moepoe) 'agong; wanneer de oogst het grootst is; (tegen het 6^e jaar); ading moekol (ook: moepoe) 'agong, als de boom 7 jaren oud is.

k a w īn; kawīn 'adam, huwelijk volgens den heidenschen ritus.

k a w o q (*B*), kawo'āq (*S*), ingevallen, ingezonken van de oogen.

k ě = ka I; ook voorvoegsel tot vorming van het accidenteel pasief en van rangschikkende en verzamelende telwoorden: II naar; katas [ook: koe(w)'atas (*S*)] of kě'atas, naar boven; kěbawah, naar beneden; kědalam, naar binnen; kěloe(w)'āgr, naar buiten.

k ě b a l; onkwetsbaar.

k ě b a g r; ngěbagrka(n) sajak, uitspreiden van de vleugels zooals een kloek om hare jongen te beschermen; zich uitspreiden zooals roofvogels in de lucht (*J*).

k ě b a t; ngěbat, binden, vastbinden, aan iets vastbinden, vastleggen; kěbat pinggang, gordel, middel, band.

k ě b a w; buffel. Naar den vorm van de hoorns onderscheidt men de buffels in: kěbaw: bi(j)'ong; (ě)'mpang (*B*), gěgant'āh (*S*); koengkom; ranggah: 'alos; tjanggiq (*B*), [tjanggi'āq (*S*)]; tjapang

soendoej; rantjāng; lawas; tjoekogr. Naar den vorm van de insnijding in het oor onderscheidt men de buffels in: kěbaw: bēdjawir; bēlah goenting; pingas (*B*), tingas (*S*); rantjong; rantjong tabong; roemping; sēping ti(j)'āng; tēboq (*B*), [tēbo'āq (*S*)] koembang; kěbaw djalangan, wilde buffel; kěbaw djěroendjongan, jonge buffel, wiens hoorns $\pm$ 1 span lang zijn; kěbaw sa'otan; de buffel, die bij een »bimbang» geofferd wordt, en welks vleesch noodig is voor de »ramo'an poendjong», zie die woorden; kěbaw grěbong pakoe; de buffel die voor het aan te richten maal bij een »bimbang» nevens den »kěbaw sa'otan» wordt geslacht; kěbaw (ě)'mpol (*S*), de buffel die bij een sterfgeval wordt geslacht [in die beteekenis in een »'andaj 'andaj» (zie dit woord) aangetroffen].

k ě b i (j) ' o l; e. s. v. boom.

k ě b i l a n; vreugde, blijdschap, genoeg.

k ě b i l ě (*B*) (grwd.: bilě); kěbilaw (*S*), (grwd.: bilaw); wanneer ook, op welk oogenblik ook.

k ě b i r i; gesneden, gecastreerd.

k ě b o e (w) ' ā l; wang.

k ě b o n; tuin, plantage; kěbonan, tuin van tweede gewassen op een ladang aangelegd, wanneer de ladang minder geschikt is om weder met padi te worden beplant.

k ě b o n g (*B*), tabir (*S*), voorhangsel, gordijn; kěbong 'alamkari (*B*), een gordijn van mooi chits vervaardigd, indertijd dienende om de »balaj» (zie dit woord), tijdens eene rapatzitting in twee helften af te scheiden.

k ě b o r (*B*), gěbor (*S*): tēkěbor (*B*), tēgěbor (*S*), uitgekomen, te voorschijn gekomen van de ingewanden.

k ě b o t; zie boeloh (*B*).

k ě d a d a p; tēkědadap, gezegd van iemand, die ziek zijnde eten nog drinken wil.

k ě d a j; open, niet achterhoudend; ook

gezegd van iemand, die recht door zee gaat.

kědakah (*B*); scheldnaam voor een varken.

kědal; e. s. v. huidziekte.

kědan; těkėdan, in de klem zitten, bijv. niet voor- of achteruit kunnen, geen geld hebben enz.; ook = těkėkot, zie: »kėkot».

kěda'oq (*B*); een scheldwoord; zooveel als ons sukkel, suffert; ook als vloek gebezigd.

kědagraw (*S*), een mand voor padie; inhoudsmaat overeenkomende met 4—5 »koelak», (zie dit woord).

kědaroh (*B*), kědaro'äh (*S*) = kědakah.

kěděmpoŋg; klanknabootsend woord voor een poffend geluid.

kědi(j)'ät; wenk, teeken; zinnbeeld, doelwit.

kědjap; knip met het oog.

kědjagr; ngědjagr, nazetten, vervolgen, trachten in te halen.

kědjat; ngědjat, samentrekkend.

kědji; ngědji, iemand bij den keel of bij de hand vatten om hem tot eene bekenenis te dwingen.

kědjil = kědji.

kědjot; schrikken, schok van het lichaam; těkėdjot, verschrikt, ontsteld, onthutst, eensklaps, onverwachts; sěkėdjot, kruidje roer mij niet; ngědjotka(n), iemand aan het schrikken maken, doen schrikken.

kědoedor; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

kědoemponŋg; e. s. v. riviervisch.

kědoengkoq (*B*) = kapot.

kědoeroŋh (*B*) = kapot.

kědondong; e. s. v. boom.

kědok; zoekende in iets tasten, bijv. met de hand in den zak.

kědoq (*B*), kědo'äq (*S*); gew. kěkėdoq (*B*) en kěkėdo'äq (*S*); sternumkuil.

kědos; ngědos, een onvriendelijk gezicht trekken.

kěganti; bedeesd kijken van iemand, die verlegen gemaakt is.

kěka'ing = kėkingking.

kěkal; bestendig, blijvend, duurzaam, eeuwigdurend, onvergankelijk.

kěkalab; ooit; (ě)'ndiqdė (*B*), [(ě)'ndidaw (*S*)], kěkalah, nooit.

kěkambit; wandelend blad, wandelende tak.

kěkandji; glazenmaker; soorten zijn: kěkandji: 'abang; galaq; 'idjang; 'itam; kětjiq (*B*), kětji'äq (*S*); tagoq (*B*).

kěkando'äq (*S*); muts van boomschors daags na het huwelijk in de »soembaj 'anaq boeloe tėlång» gedragen door de vrouw bij het zoeken naar varens (»pakoe») welke als toespijs moeten dienen bij het maal, dat zij haren echtgenoot bereidt; zie »soembaj».

kěkang; gebit; tali kěkang, leidsel.

kěkagr (ook: kėkar); I uitgraven, weggraven der helling; II met de klauwen krabben, omkrabben bijv. de aarde.

kěkaroh (*B*), kěkaro'äh (*S*); I bondgenootschap tusschen doesongenooten: kėkaroh (*B*), [kěkaro'äh (*S*)] sedoeson (ook: sėlaman); II het maal, dat men aanricht, ter eere van iemand die denzelfden naam »sėnamě (*B*), [sėnamaw (*S*)]] draagt.

kěkas; goederen door de vrouw bij een »koelě (*B*), koelaw (*S*)» huwelijk ten huwelijk medegenomen; de hoeveelheid en waarde daarvan hangt af van de soort van »koelě (*B*), [koelaw (*S*)] huwelijk; [zie koelě (*B*)].

kěkat; I onaangenaam van lucht in een vertrek inz. tengevolge van veel rook; běkėkat (ook: běkėkat 'asap), het niet kunnen uithouden van den rook; II dicht van den nevel.

kěkawang; I zie groemah; II (*B*), heen en weer bewegen van vruchten (*J*).

kěkědoq (*B*), zie: kědoq kěkělah (*S*) = bi(j)'asě (*B*).

kěkibang; e. s. v. vogelverschrikker op de rijstvelden.

kěkingking; huilend, jankend van honden.

kěkigrě (*B*), nangkaw kigrav (*S*); e. s. v. boom.

kěkitir = kinting-kinting.

kěkoedaw (*S*); de houten klampen beneden en aan weerszijden van eene buffelkar enz.

kěkoepaq; e. s. v. vogelverschrikker op de rijstvelden.

kěkoenang; glimvlieg.

kěkoe(w)'ät; e. s. v. vogelverschrikker op de rijstvelden.

kěkoe(w)'äq = gěnggam.

kěkoq (*B*), kěko'äq (*S*) I = gěnggam; II den inhoud eener vrucht met een' vinger uithalen, (*J*).

kěkogr (*S*) = koekogr.

kělaboe; grauw, aschkleurig, grijs.

kěladi; e. s. v. plant met eetbaren knol; soorten daarvan zijn: kěladi: djoepi: mapogr; moebon; nangkaw (*S*); nibong; pati 'itam; sělasih (*B*), sělas'äh (*S*); rawang.

kělahagr (*B*), kěla'agr (*S*); tēkělahagr (*B*), [tēkěla'agr (*S*)], voor den dag gekomen, in eens te voorschijn gekomen, zooals iets dat in keel of neus zit.

kělahi; bēkělahi, vechten, plukharen.

kělam; I donker, duister, zwart van den nacht, de zon, de maan van haar laatste tot eerste kwartier, de oogen: kělam kabot, stikdonker; kělam roemě (*B*), [roemaw (*S*)] of kělam boeloe, schemerdonker;

II verdwenen van personen;

III kělam kělam, onduidelijk zichtbaar van ver verwijderde voorwerpen;

IV kělam pagi (*S*), e. s. v. kleine »sěra'ot'' (zie dit woord), door het Sěrawajsch meisje ook als amulet gehezigd tegen kwade invloeden van geesten.

kělambang; tēkělambang, afgespoeld van aarde, grind, door hevigen regen.

kělambit; vleermuis; soorten zijn: kělambit: hiring; 'itam; potih (*B*), [poti'äh (*S*)].

kělambhoe; gordijn, bedgordijn.

kělamin; paar, bijv. man en vrouw, huisgezin.

kělandongan = kandong: II.

kělang; zie: kělop.

kělantong; dorre, gele bladeren, welke nog niet zijn afgevallen.

kělap; tēkělap, vast in slaap; sěkělap: hoedaq; toe(w)ě (*B*), toe(w)'aw (*S*), zie: 'agri.

kělapě (*B*), kělapaw (*S*), kokosnoot, die goed rijp is wier bast reeds donker-grijs van kleur is.

kělasang; het vocht, dat uit een stuk »kajoe lēban'' of »kajoe mēgrampojan'' (zie »kajoe''), druipt na het in een olie of petroleumvlammetje te hebben verbrand, welk vocht alsdan opgevangen wordt op een »parang'' (zie dit woord), of een stuk ijzer, dat speciaal daartoe in het midden eene uitholling heeft; ngělasang, de tanden met dat vocht bestrijken, waardoor ze zwart glimmend worden.

kělasě (*B*); voorschoft van een dier (*J*).

kělat; samentrekkend, wrang; kělat masam, wrang en zuur, zooals onrijpe mangga.

kělatoe; roet.

kělawaj; waarmee de broeder zijne zuster aanspreekt.

kělawing; zie: randě (*B*).

kělě (*B*), kělaw (*S*); aanstonds, weldra, zoo met een.

kělěbap (ook: kěkělěbap); slaan met pooten en vlerken, spartelen, zooals een dier, dat pas geslacht of aangeschoten is.

kələbi (ook: sələbi); stuitbeen.
 kələbis = kojaq.
 kələdon (B) = mandaq.
 kələgit = kələndjagr.
 kələkaq; I ngələkaq, een weinig het
 baadje open maken, omdat men 't te warm
 krijgt; II = kojaq; III = gələbang.
 kələman; donker, duister.
 kələndjagr; I = gagaw;
 II təkələndjagr, aan stuipen lijden.
 kələntong; gew. toelang kələntong
 I = kələbi (?); II schoft (schouder).
 kələpat (B); kələpat kələpat, slingeren
 van de kwabben van een os (J).
 kələpaq; bəkələpaq, klapwieken.
 kələpit; kələpit: matə (B), [mataw
 (S)], ooglid.
 kələtik = kələkaq.
 kələtiq (B), kələti'əq (S); spartelen
 zoals de afgehouden staart van hagedis
 of slang.
 kələtjos = koetjil.
 kəli(j)'əng; ngəli(j)'əng, stuipachtig
 heen en weer krommen (J).
 kəliling; rondom, in het rond, omtrek.
 kəlim; smalle zoom aan een kleed;
 ngələm; zoomen.
 kəlindan; het touwtje, waarmede de
 versierselen van de »tali pasong» (zie: tali),
 zijn bevestigd; kəlindan kintjigr; de om het
 rad van het spinnewiel gelegde draad.
 kəlindang; I langwerpige houten kist,
 rustende op een voetstuk van rondhouten
 voor het opbergen van precioca's, dienende
 tevens als slaappleats voor den heer des
 huizes; II opeenstapeling van balken, die
 kruislings op elkander geplaatst zijn, waarop
 enkele woningen rusten.
 kəlingkingan (zelden: kəlingking);
 pink; kəlingkingan kəting; de kleine teen.
 kəlinsip (B), djantong (S); hartvormige
 punt van den bloemtros van den pisang.

kəlintang; muziekinstrument.
 kəlinting = kəlinsip.
 kəlintong; zie: toelang.
 kəlintoq (B), kəlinto'əq (S); schuin
 op een oor staan van hoofddeksels; ook
 met een schouder op een andermans
 schouder leunen.
 kəlipin = kəliroe.
 kəliroe; misleiding, dwaling; verkeerd,
 in de war, vergist.
 kəlisi; vliezig omhulsel van het bam-
 boesriet, van rottan.
 kəlisoə = kəridoq (B).
 kəloəjaq, təkəloəjaq; I geschroeid;
 II geheel of gedeeltelijk losgaan, loslaten
 van vel, schil en derg.
 kəloelot (S); vleugel van de »koembang
 padang» die met een zilveren kettinkje aan de
 »sobang» wordt gehangen; (zie die woorden).
 kəloemas; praeputium clitoridis.
 kəloembaj; een schaaldier, waarvan
 het huisje aan een »kalong» (zie dit woord),
 wordt geregen.
 kəloembos; helm waarmede een kind
 geboren wordt.
 kəloemot; jong vruchtvleesch van de
 kokosnoot.
 kəloempoeq; hoop, groep.
 kəloengkong; I de nog zachte en
 eetbare dop van de kokosnoot; II kəloeng-
 kong boesogr; e. s. v. wesp.
 kəloengkongan; luchtpijp; (ook:
 strot); kəloengkongan karatan; kriebeling
 in de keel, zonder dat men behoeft te
 hoesten.
 kəloepaq; hulsel of dekblad, dat zich
 van het voorwerp loslaat.
 kəloepas; geschild, onthuid, ontveld.
 kəloeping (B), kəloepas (S); dekblad
 (hulsel) van het eetbaar uitspruitsel o. a.
 van bamboe.
 kəloepoq (B), kəloepo'əq (S) = kələbap.

kěloeraq; een in het wild voorkomend en eetbaar gewas.

kěloetjong = koetjil.

kěloe(w)'āng; e. s. v. groote vleermuis; soorten zijn: kěloe(w)'āng; biring; potih (B), poti'āh (S).

kěloe(w)ih (B), kěloewi'āh (S); de broodboom, welks vruchten van groote pitten zijn voorzien.

kěloh (B), kělo'āh (S); ngěloh (B), ngělo'āh (S), naar zijn adem snakken, diep ademen om tot adem te komen.

kěloj; het bekende indisch vlas, waarvan e. s. v. touw wordt gemaakt.

kělong; I steenen vuring van een smidse; II in het midden omgebogen bijv. van rottan, zoodat de einden evenwijdig loopen.

kělop; holte, kuiltje; ingedrukt in het midden bijv. van het hoofd; voren van een karrenrad; kělop dagoe; kuiltje in de kin; kělang kělopan, met holten en hulten van een' weg.

kěmali = pěmali.

kěmalong; e. s. v. eetbare meelachtige knol.

kěmang; e. s. v. boom op de 'bindjaj' gelijkende, welks vruchten echter grooter zijn dan die van de 'bindjaj'; (zie: 'bindjaj').

kěmangan; verwonderd.

kěmagraw; droog van het jaargetijde.

kěmagri; gisteren.

kěmbahang (B), kěmba'āng (S), e. s. v. 'kěladi' (zie dit woord), met groote bladeren.

kěmban; e. s. v. borstdoek.

kěmbang; I ngěmbang, uit elkander, zooals gekamde boomwol; grooter worden, zwellen van vruchten;

II ontplooid, open, ontloken van alles, wat men zich samengevouwen en in elkander gesloten denkt bijv. bloemen, zonnescermen; kěmbang matě 'agri (B), [mataw 'agri (S)], tegen half zeven ure 's morgens;

III kěkěmbangan, groote progenituur;

IV kěmbang sěta'on; e. s. v. plant met bloemen die het geheele jaar door bloeien.

kěmboehong; e. s. v. 'kasam' (zie dit woord), van rijst.

kěmboe(w)'aj; e. s. v. zoutwaterslak.

kěmbong; I opgezet, opgeblazen, bol, bolle kant van iets; ook: vol, gespannen, goed gevuld; II kěmbong bětis, kuit; kěmbong lěngan; een maat nl. de omvang van den benedenarm bij het dikste deel.

kěmědjot [grwd. kědjot; (?)] hartaderslag.

kěmělampiran (B), gěmělampiran (S), kossem, kwabbe aan den hals van een os; de lel van een' haan.

kěmělěsir = běrajaq.

kěměndir (B) = kongsir.

kěměndon; weemoedig, bewogen. ontroerd, aangedaan (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd).

kěměndor; gezagvoerder; ook: stuurman.

kěměnjan; de benzoë, (e. s. v. wierook of welriekende bars).

kěměnti'āh (S); zeer mooi, fraai, uitnemend; (het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd).

kěměrěnjit (B), kěměrěnting (S); rad, snaterend van de tong.

kěměrěsiq'ān = gěgrisiq (B).

kěměrěngihan; poreus zooals puimsteen (J).

kěměti; e. s. v. houtmijt.

kěmih (B), kěm'āh (S); urine; urineeren.

kěmiling; e. s. v. boom, die oliehoudende noten levert. welke bij de spijsbereiding worden gebruikt.

kěmindom; kěmindom pěloh di sělangkě (B), tětělikong pělo'āh di sělangkaw (S), door en door bezweet (lett. zoo 'en nage'

zijn, dat het zweet van het voorhoofd op het sleutelbeen neerdruppelt).

kěminjaw; vloeien, biggelen van tranen.

kěmigroh (B), gěmiso'äh (S); ongestadig van personen die niet stil zitten.

kěmis; Donderdag.

kěmisir; rondslechteren.

kěmisol (B) = kěmigroh.

kěmit; I wachtvolk; kěmit djoelatan, heeredienstplichtige, die van »doeson» tot »doeson» een brief of boodschap overbrengt, goederen transporteert enz.; kěmit tandjaq; heeredienstplichtige, die gedurende den tijd, waarop zijne doesongenooten heeredienst verrichten buiten de »doeson», het dorp bewaakt;

II kěmit 'awaq; zie: »pakajan përanq».

kěmoedi; roer van een vaartuig.

kěmoemoe; e. s. v. kěladi.

kěmoemoq (B), kěmoemo'äq (S); e. s. v. sprinkhaan.

kěmoening; e. s. v. boom.

kěmoegroeg; een droogrek inz. een bamboe (ook wel: een stuk rottan).

kěmoetak; rammelen van pitten in droge vruchten.

kěmot (B); ngěmot, bijten, stukbijten, afbijten.

kěmpěgrasan [grw.: pěgras (?)], instuiven van den regen.

kěmpiq (B). kěpik (S); draagkorf van boomschors met opschuivend deksel.

kěmpis; ingevallen van de wangen van den hui.

kěmpot; zie: 'idapan.

kěnal; kennen. herkennen.

kěnan; = di(j)'ě (B); gewoonlijk gebezigd tegen zijn ouders.

kěnang; behagen, welgevallen.

kěnangaw; e. s. v. »pi(j)'anggang».

kěnangě (B), kěnangaw (S), e. s. v. boom met welriekende bloemen.

kěndang; e. s. v. mandje, waarin de werktuigen voor het weven worden bewaard.

kěndaq; minnaar, minnares.

kěndëri; e. s. v. gewas, waarvan de vrucht (half zwart, half rood boontje), gebezigd wordt tot het wegen van goud.

kěndi; aarden waterkruik met tuit.

kěndidaj; e. s. v. boom, naar welks bloei, vruchtzetting enz. de werkzaamheden van den ladangarbeid in de beneden Sërawaj en Běsëmahstreken geregeld worden; de bast van den boom dient ook als surrogaat voor de pinangnoot.

kěndiri; e. s. v. groote tomaat.

kěndoeri; godsdienstig feest (verzoeningsfeest); soorten van kěndoeri's naar gelang van den hoofdschotel. kěndoeri: 'apam; bënasi; boebogr bëlantan; boebogr 'itam; doelang; poendjong; sanggagr; tigě (B), [tigaw (S)] pinggan; (zie die woorden).

kěndogr; slap, los, niet gespannen bijv. van een touw, de teugels.

kěně (B), kěnaw (S); geraakt, getroffen, aangedaan door, juist, passend, van pas zijn; gekregen hebben van eene ziekte, vloek enz.; kěně děndě (B), kěnaw děndaw (S), boete belopen; beboet worden; kěně (B), kěnaw (S): pi(j)'ăläng djoedoe; gezegd van getrouwde vrouwen, die door kwade geesten (djin) bezeten, zich op jongelingen verlieven en den bijslaap met hun' echtgenoot niet meer willen uitoefenen, welke vrouwen zich vaak ten slotte het leven door ophanging benemen; pinggang; menstrueeren; pojang, kippencholera; tawar, de pokken krijgen; tipoe, bedrogen (worden); opgelicht (worden).

kěning; voorhoofd, (zelden de wenkbrauwen; zie »boeloe»); pěngěningan = pělipisan.

kěnining; e. s. v. boom, welks bladen voor dakbedekking worden gebezigd.

kěnjang; verzadigd.

kěnjoenjoq (B), kěnjoenjo'ăq (S) = leinbot.

kěnong; galmend geluid zooals van een groote klok, van een' koperen »gong», (zie dit woord).

kěntal; dik, lijmig, niet vloeibaar, gebonden.

kěntjang; strak, stijf aangehaald.

kěntjat; ngěntjatka(n), bij kleine hoeveelheden uitstorten van het water uit een »gěrgoq (B)» (zie dit woord), na de opening een weinig met den duim te hebben afgesloten.

kěntjom = koentom en koentjop.

kěntong; galmend geluid zooals van eene kleine klok, een holle bamboe met spleet, waarop geslagen wordt met iets hards.

kěntot; veest, wind; těkěntot, bij ongeluk een veest laten.

kěpadě (B), kěpadaw (S), aan, naar, bij, op; meer in gebruik is (ě)nggi en padě (B).

kěpah; e. s. v. eetbare zoetwater mossel.

kěpaj; kěpaj mėlajang; een vierkante sirihbak van de »boeloh bėmban», (zie. boeloh).

kěpajang; e. s. v. boom met eetbare vruchten, die eene bittere en bedwelvende pit hebben.

kěpal; I klont, kluit;

II (B), geschenk, bestaande in: »lěmang», da'ing, kasam, doedol, loc(w)'ě, en één of meer kippen, gegeven aan de »'inang toe(w)'ě» [toe(w)'ě boedjang: toe(w)'ě gadis] (zie die woorden), na elk feest, waarbij een karbaw geslacht wordt.

kěpalangan [grw. wellicht 'alang; (?)], ontoereikend, niet afgewerkt, op een weinig na.

kěparat; zoenoffer voor het niet houden van een eed of tot boete voor andere zonden.

kěpat = ti(j)'op.

kěpěrah; gewoon, gewoonlijk, gewoonte. kěpi(j)'ăh; kalotje.

kěpinding; wandluis; kěpinding tanah e. s. v. wandluis; kěpinding 'ajiq (B), ['ajiq'ăq (S)], e. s. v. waterjuffertje.

kěpit; geklemd tusschen den arm en het lijf; ngěpit, iets zoo dragen, iets tusschen de beenen drukken als een rolkussen; sěkěpit (B); e. s. v. kinderspel.

kěpiting; e. s. v. eetbare zeekrab; kěpiting rěndjongan; kreeft.

kěpong; ngěpong, omsingelen, omringen, insluiten, belegeren; sěkěpong, e. s. v. kinderspel.

kěpoq (B), I kěpo'ăq (S); klapwieken; běkěpoq (B), [běkěpo'ăq (S)], sambıl běkoekoq (B), běkoeko'ăq (S), klapwieken en kraaien;

II (B), een groote korf om daarin de kweekplantjes te doen.

kěraboe; e. s. v. plat rond oorversiersel van goud.

kěgraj; korrelig van gare rijst.

kěrakat; e. s. v. stelnet.

kěramat; heilig graf.

kěrambit; sikkelvormige dolk.

kěrampang; liesploodi.

kěran; stookplaats buiten de woning, waarin arensap wordt opgekookt. (Volgens (J) elke stookplaats buiten het huis).

kěrandah; ngěrandah, iemand telkens in de rede vallen.

kěrandji; e. s. v. boom met rinsche vruchten.

kěrang; e. s. v. zeeschelpdier.

kěrap; dicht naast elkander, dicht bijeen, goed aansluitend; kěrap kali, dikwijls, dikwerf, vaak.

kěrapik; een hazardspel nl. »kruis en munt».

kěgraq; aanbrandsel, aangebrande korst in pan of pot.

kəgras; hard, stevig, sterk, straf, streng; stijf van het lichaam; **ngəgrasi**, geweld aandoen, dwingen.

kəgrat; afgesneden stuk of brok, stuk, gedeelte van een geheel; **səkəgrat**, een stuk, gedeeltelijk.

kəgraw; roos op het hoofd, schiffers.

kəgrawaj; e. s. v. groote wesp, die haar nest in den grond maakt.

kəgrawat (ook: **kərawat**); rottan reepen, waarmede de dissels door omwoeling aan den steel wordt vastgemaakt.

kəgrabaj (**kəgrəbaj**), (ook: **kə(r)əbaj**); getrouwde vrouw in tegenstelling van ongehuwd meisje; **kəgrabaj**; **bangking**; eene vrouw, die niet meer menstrueert; **boenting**; eene jong gehuwde vrouw, die nog niet gebaard heeft.

kəgrboq (*B*); gew. **bakol** **kəgrboq**; zie: **bakol**.

kərdi; = **boengkas** (?).

kərdjap; knip met het oog; **kərdjap** **kərap**, knipoogen.

kərdjə (*B*), **kərdjaw** (*S*), werk, bezigheid, arbeid, bedrijf, handeling; **kərdjəʼan** = 'agoq (*B*).

kəgrə (*B*), **kəgraw** (*S*); aap inz. de meerkat.

kəreḏaq; aangedroogd vuil inz. vuil aan borden, kopjes en schoteltjes.

kəgrənggə (*B*), **kəgrənggaw** (*S*); e. s. v. groote, roode mier, welks beet sterk brandt.

kəgrənjot; knarsen van de tanden, van de deuren.

kəreṅting; klinken, zooals bijv. een glas, waartegen men met een mes tikt.

kəreḗpak; een krakend geluid; **bəkəreḗpak** **kəreḗpak**, trappelen zooals paarden.

kəgrət: (?).

kəgrəṭaq; krakend geluid zooals van een stuk hout, dat doorgebroken wordt; ook: knarsen van de tanden.

kəridoq (*B*). **kəridoʼāq** (*S*); **təkəridoq** (*B*), **təkəridoʼāq** (*S*); verstuit, verzwikt; ook: vallen van een zieke uit zwakte.

kəgrih (*B*), (ook: **kərih**); **kəgrīʼāh** (*S*), (ook: **kəriʼāh**) = **litaq** en **sangat**.

kərik = **giriq** (*B*).

kərikiq (*B*), **kərikiʼāq** (*S*), schateren bij het lachen, hardop lachen.

kərilagr; (ook: **kəkərilagr**) (*B*); heen en weer rollend van de oogen, (*J*).

kərilīq (*B*), **kərilīʼāq** (*S*); e. s. v. krekel.

kəriloe (*B*), **kərilong** (*S*); een bamboezen dwarsfluit.

kəgrindjing (ook: **kərindjing**); e. s. v. boom.

kəgring; droog, dor.

kərinjop; **təkərinjop**, ingevallen van de wangen.

kərip; bloedverwanten, familie (nl. afstammelingen van grootvader in de rechte linie, die bij »adat koelē (*B*), [koelaw (*S*)]" (zie »koelē"), zijn gehuwd; ook: erfgenaam.

kəriq (*B*), **kəriʼāq** (*S*); **ngəriq** (*B*), **ngəriʼāq** (*S*), uitkrabben, afschrappen.

kəgris; I kris, de indische dolk; soorten zijn: **kəgris**: 'ankat **limə** (*B*); 'asam **pədas**; **damagr** **karaw** **ginan** (*S*); **djangkong**; **nandarang**; **pandawan** (*S*); **paniwin** (*S*); **parong**; **rangga** **tjatjing**; **santan**; **səpoekal**; **tjəritaw** **bisoe** (*S*);

II **kəkəgris**; a. de nog niet geopende pluim van palmen; b. zie: **pinggan**.

kərising; vijlsel; ijzerdeeltjes die bij het smeden afvallen.

kərisiq (*B*), **kərisiʼāq** (*S*); grind, grof zand.

kəgrit; I stijf in elkander gesponnen van garen; II = **səkot**; **pəngərāt**, vrek.

kəgritaw; inktvisch.

kəriting; kroes, een weinig gekruld van het haar.

kəgrnaj; zie »**sigrih**» (*B*).

kěrně (*B*), [ook: kěřně (*B*)], kěrnaw (*S*), [ook: kěřnaw (*S*)]; omdat, wijl, aangezien, dewijl; om, wegens, ter zake van; oorzaak, reden.

kěro; e. s. v. wortel als surrogaat voor de pinangnoot gebruikt.

kěgroebot; e. s. v. plant.

kěgroekaq; schaal van de »baning laton»; (zie baning).

kěroekot (*B*); krampen in de ledematen (*J*); verrekt van spier of pees.

kěroelat; ngěroelat, zoodanig met de oogen draaien, dat alleen het wit zichtbaar is.

kěgroempang; cocon.

kěgroengkang (ook: kěroengkang); een kokosnoot, die nog niet geheel doorvreten is door eekhoorns; kěgroengkang palaq = tēmpoerong palaq; zie: palaq.

kěroenjoq (*B*), kěroenjo'āq (*S*); tēkěroenjoq (*B*), tēkěroenjo'āq (*S*); gekreukt van gesteven goederen.

kěroentong; een mandje van gevlochten »boeloh bēmban» (zie boeloh), om bij de vischvangst daarin den gevangen visch te doen.

kěroetjak; I ngěroetjak, smakken met den mond onder en na het eten;

II kěroetjak-kěroetjak, klanknabootsend woord voor het geluid veroorzaakt door het loopen in diepe modderpoelen, bij het branden van bamboe.

kěroetot; vergroeid, verkromd; klein en krom gegroeid, van personen, vruchten enz.

kěroe(w)'ān; (ě)'ndiq (*B*), [(ě)'nda'āq (*S*)] kěroe(w)'ān; onzeker, ongeregeld, in de war; ik weet 't niet, (het woord wordt meestentijds in ontkennenden zin gebezigd).

kěroh (*B*), kěro'āh (*S*); troebel van water.

kěgroh (*B*), kěgro'āh (*S*); ngěgroh (*B*), ngěgro'āh (*S*), snorken van een varken.

kěgrok (ook: kěrok); ngěgrok, uitsnijden, uitkrabben bijv. het vruchtvleesch van de kokosnoot; het aanbrandsel van rijst uit pan of pot.

kěroliq (*B*), kěroli'āq (*S*); eene tonvormige fuik.

kěrong; kring; ring om iets; kěrong mēndalē (*B*), [mēndalaw (*S*)], kring om maan of zon.

kěrontjong; holle zilveren of gouden ringen om de enkels; met steentjes er in of belletjes er aan.

kěrosok; ritselen, schuifelen, geritsel.

kěrosi; stoel.

kěgrot; gew. ngěgrot, geschrompeld, geslonken van vel van de handen; ook: samentrekkend; kěgrot kěning; rimpel op het voorhoofd; ngěgrotka(n) kěning; het voorhoofd fronsen.

kěrotak; kěrotak kěratik; e. s. v. vogelverschrikker.

kěrpē (*B*), kěrpaw (*S*); het van rottan gevlochten gedeelte van de »djangki», (zie dit woord).

kěgrtas; papier.

kěgrtaw; de moerbezieboom.

kěrtē (*B*); kěrtē ngan pēgantē (*B*); hoogst gemanierd, fatsoenlijk, de adat overeenkomstig. (In de spreektaal, zelden of nooit gebezigd).

kěsaj = kintjah.

kěsat; ruw, ruig, oneffen van een plank.

kěsēmōn; beschaamd zijn, verlegen, schaamte, ontzag.

kěsēnē (*B*), kěsēnaw (*S*) [ook: tjēmīn (*S*)], spiegel; kěsēnē matē (*B*). kěsēnaw mataw (*S*), bril.

kěsi(j)'ān (*B*) = boentoe, (het woord komt alleen in »rědjong's» voor).

kěsi(j)'oe; (ook: kěsi(j)'oe badan), de loodrechte naden van rottanreepen, waardoor enkele stukken van de schorsbekleding

aan de buitenzijde van korf en deksel van de „kěmpiq” (zie dit woord), zijn verbonden.

kěsigr (ook: kěsir); ngěsigr, verschuiven, verplaatsen; ngěsigr (ě)ntarě (B), [(ě)ntaraw (S)], verplaatsen van merkteekens, grensteekens; ngěsigr pėlang; een „pėlang” (zie dit woord), die te smal is bijwerken.

kěsıt; helen van gestolen goederen; zie ook: „barang”.

kěsoembě (B), kěsoembaw (S); e. s. v. plant, die het orlean levert; variëteiten daarvan zijn de: kěsoembě (B), kěsoembaw (S): sětahon (B), [sěta'on (S)] 'abang: sětahon potih (B), sěta'on poti'äh (S).

kětajaw; zie: 'inoh.

kětam; I schaaft; II krabbe; soorten zijn: kětam: 'angıt; bangkě (B), bangkaw (S); bėlimbing; kapagr; poengo'äq (S).

kětapang; e. s. v. boom met eetbare vruchten.

kětaq; e. s. v. kliergezwel, dat openbreekt.

kětaris; gew. toe(w)'än kětaris; de gewestelijke secretaris.

kětikě (B), kětikaw (S); tijdstip, oogenblik, rechte of geschikte tijd voor iets, ten tijde, tijdens toen; sėkětikě (B), sėkětikaw (S), op den tijd, op het tijdstip.

kětıng; voet, poot.

kětır; ngětır, bang zijn, bevreesd zijn, om iemand te ontmoeten.

kětıtıran; tortelduif.

kětjambah; uitgelopen kiem van zaden.

kětjap; smakken bij het eten.

kětjaq; ngětjaqka(n); iemand aanvatten, aanpakken, bij de hand grijpen en vasthouden.

kětjaw; gew. kětjaw bėlaw, alles door elkander; verward, vermengd, door elkander.

kětjımpoŋ; tot vermaak in het water spartelen.

kětjiq (B), kětji'äq (S); klein; ook gebruikt voor onzen verkleinvorm: „je”; kětjiq (B), [kětji'äq (S)] 'ati, ergernis; geraaktheid, kwalijk nemen; ook: droefgeestig; kětjiq rėgě (B), kětji'äq rėgaw (S); goedkoop.

kětjıp; ngětjıp ngětjıp, klanknabootsend woord voor het geluid, dat men maakt bij het smakken met den mond; dat een kind maakt bij het zuigen.

kětjitji; e. s. v. musch.

kětjoebong; de doornappel, wiens zaad vergiftig is; een aftreksel daarvan werkt bedwelmend.

kětjoendang; vechthaan, die bij het kampen het onderspit gedolven heeft.

kětjol; verkeerd, mis; niet geraakt bijv. van een' klap, enz.; vergist; dwaling; kětjol 'antanan; teleurgesteld, met ledige handen afkomen; kětjol pintjang = grimbit.

kětjop; = 'isop en tjoetjop.

kěttoembar; korianderzaad.

kěttoepat; in van jonge klapperbladeren gevlochten kubussen gaar gestoomde rijst die zeer vast in elkander zit; kěttoepat 'ambın; kěttoepat ratos; zie pinggan.

kěttoepoŋ; hoofddeksel vervaardigd uit een stuk van de taaie bladscheede van den pinangpalm; een bolvormige muts van de vezeltjes van de „gěndoelě” (B) (zie dit woord), gemaakt.

kětıot (B), tilaj (S) [ook: tjantıl (S)]; part. pud. fem.

kěwali; zie: pisang.

kěwarasan (gr. wd. „waras”, dat niet in gebruik is); gezond, hersteld.

kěwik; kěwik kěwik; klanknabootsend woord voor het geluid van den kiekendief.

kıbal (B); kıbal kıbal (B), (ook: sėkıbal kıbal), dėdimbal (S); gedurig iemand onder de oogenloopen en zodoende iemand vervelen.

kıbang; kıbang kıbang; heen en weer

schudden, bewegen als water in een flesch, in een glas.

kibar; I ngibarka(n) een' toorts door heen en weer zwaaien laten opvlammen;

II kibar bali (B), kort snijden van gras met »parang» of met een »pëdang boeloh», eerst van rechts naar links, dan van links naar rechts; heen en weer zwaaien hetzij met een toorts, hetzij met een zwaard of stok enz. (J); zie »parang» en pëdang.

kibit; ngibit, knippen met de nagels.

kibor; dikiborka(n), in iets kleverigs rondgewenteld.

kidang; kidang kidang; iemand, die door een ongeluk getroffen wezenloos ter neder zit, niets meer ter harte nemend. (J).

kidaq = kajaw.

kidaw; links, linkerzijden.

kidjah (B); doorweekt zijn van den grond. (J).

kidjang; ree; een middelmatig soort van hert met ongetakte hoorns; soorten zijn: kidjang: bëloekagr; goenong; këkidjangan; (grwd. kidjang ?) het verschijnen van de menstrua tijdens beginnende zwangerschap.

kidjap (B); ngidjap pitis bantingan; uitroep bij het dubbelspel als men »veine» heeft.

kidjing; e. s. v. zoetwatermossel.

ki(j)'amat; de opstanding.

ki(j)'ambang; e. s. v. lotus; soorten zijn: ki(j)'ambang: barot djalë (B); boengë (B), boengaw (S); hoedaq; djalë (B); djawoh (B); gi(j)'amon; ki(j)'ambang djagri; e. s. v. eendenkroos.

ki(j)'ân; dusdanig, zoodanig; sëki(j)'ân; zoo (zoo veel, zoo weinig enz.); doe(w)'ë (B), [doe(w)'aw (S)] ki(j)'an, twee maal zoo veel enz.; sëki(j)'ân lamë (B), [lamaw (S)], [ook: sëmbaq 'itoe lamaw (S)]; zoo lang (van tijd).

kikil; teen van eene kip, eend; de voet bij den enkel.

kikir; vijl; kikir 'alos, fijne vijl in gebruik bij het »dabong», (zie dit woord).

kikigr; I = kikir; II kikigran = këgrit.

kikis; ngikis I afkrabben, afschrappen; II afstrijken van een overvolle »koelak» (zie dit woord), met een stuk bamboe (»pëngikis»).

kikitan (B) = këgrit.

kilah = kinah.

kilam = kimot.

kilan; span als maat; sëkilan lëpas; afstand van duim tot middenvinger langs eene rechte lijn gemeten; sëkilan toendjoq (B), [toendjo'äq (S)], afstand van duim tot wijsvinger langs eene rechte lijn gemeten.

kilang; ngilang, suikerriet persen voor het maken van »manis» (zie dit woord); kilangan. suikerrietpers; këkilangan, een ronddraaiend toestel van bamboe of rottan op het plein der doeson opgesteld om de kinderen te leeren loopen.

kilap; tëkilap = loepë (B); ook: zich vergist hebben.

kilagr; storten, uitstorten van het vocht; tëkilagr, uitgestort, vergoten; ook: uit elkander, verstrooid liggen.

kilat; schitteren, blinken, bliksem, weerlicht, weerschijn; bëkilat kilatan, sterk schitteren, blinken; kilat gadjah, bliksem.

kilim = këlim.

kilip; I tëkilip, aan eene zijde overhellen bijv. van een vaartuig; tëkilip têngah 'agri (S), zie: 'agri;

II = tiding.

kiliq (B), kil'äq (S); een kind op de heup zittend dragen; bëkiliq (B), [bëkil'äq (S)], gindong 'ajam; een kind wat nog te klein is om op de heup zittend te dragen, met beide beentjes bij elkander dragen en wel

de rechterhand onder de beentjes, de linkerhand om het lichaam geslagen.

kiligr; (ook: *kilir*); *ngiligr*, aanzetten van een mes of wapen op een' kleinen slijpsteen door het snel daarop heen en weer te vegen.

kilong (*B*); I *békilong*, kring zooals aan buffelhoorns; jaarring; II *békilong*, kringen trekken in de lucht van vogels.

kilogr; *ngilogr*, slijpen, wetten, aanzetten.

timbang; *ngimbang*, op iets loeren als een tijger op zijne prooi.

kimě (*B*), *kimaw* (*S*); de reuzenschelp.

kimot; *ngimotka*(*n*) *bibigr*; de lippen op elkander sluiten.

kimpong = koentoel.

kinah [ook: *kinah* (*B*)], *kila* (*S*) = *djoegě* (*B*).

kindang; *ngindang* *nampi*, heen en weer schudden van de rijst op een wan tijdens het wannen.

kindjagr; een van rottan gevlochten ronde mand met een' band van een reep boomschors om het voorhoofd gedragen; *kindjagr kapagran*, vuilnismand (waarin nl. al het vuil, dat in de woning wordt aangeveegd wordt gedeponeed).

kindon (*B*); I e. s. v. klaaglied; II *békindon*, het heen en weer bewegen van het bovenlijf tijdens men een kind op den arm draagt om het stil te houden of in slaap te sussen, terwijl men het kind daarbij op de part. posteriores slaat [»(mě)'mbibik''].

kingking; *kingking kingking* (*B*); aanslaan van jachthonden (*J*).

kini; nu, thans, tegenwoordig, met een.

kinjaw; ook: *kěminjaw* (*B*); glans, weerkaatsing, uitstraling.

kinting; *kinting kinting*, eenzelfde versiersel als de »*kěloelot*» (zie dit woord), waarvan het zilveren kettinkje door een' garen band is vervangen.

kintjah; de belletjes aan de »*tjaping*», (zie dit woord).

kintjat; *těkintjat* = *těkědi*(*j*)'an; zie: *kědi*(*j*)'an.

kintjigr; spinnewiel; *kintjigr*: »*ajiq* (*B*), »*aj'ăq* (*S*), waterrad; »*angin*; windmolentje.

kintjit; kleine hoeveelheden drekstof die onwillekeurig bijv. bij het laten van een' wind afgaan.

kintjot; scheef, kreupel, mank; van vorm of gestalte.

kipang; klapdeur van gevlochten bamboe.

kipaq; schoot; *ngipaqka*(*n*), een kind op den schoot houden.

kipar; *ngiparka*(*n*), iets naar achter brengen wat vóór zat, bijv. een kris achter in den gordel.

kipas; waaier.

kipat; I *vin*; *ngipat kipat*, bewegen met de vinstralen van visschen; II *kipat-kipat*, slingeren met iets in de hand; III *kipat poepotan*, de klep, waarmee het luchtgat van een blaasbalg [*poepotan tēpoeti*h (*B*)], gesloten wordt.

kipi; I haarvlok, die men op den slaap van het overigens kaal geschoren hoofd van kleine kinderen laat staan; II (*B*), rand, die bij een sawah onbewerkt blijft (*J*).

kipih (*B*); niet rond, een weinig plat.

kiraj (*B*), *tiraj* (*S*); los naar beneden hangend versiersel; neerhangende franjes inz. van de »*kěbong*», (zie dit woord).

kirang; lange rechthoekige bamboezen horde aan de zoldering van de woning gehangen, waarop men tijdens een »*bimbang*» de »*doedol*» bewaart; waarop men de »*oelat sětěgrě* (*B*), [*sětěgraw* (*S*)]» kweekt, (zie die woorden).

kigrap; *kigrap kigrap* = *linggoq linggoq* (*B*).

kirě (*B*), *kiraw* (*S*), gew. *kirě kirě* (*B*), *kiraw kiraw* (*S*), gissen, raden, meenen,

denken, vermoeden, berekenen; gissing, meening; naar gissing ongeveer; *kirənjě* (B), *kirawnjaw* (S); toch, eilieve, maar.

kiri; links, linkerzijde.

kigrih (B), *kigri'äh* (S), [ook: *këritak* *këratik* (S)], e. s. v. vogelverschrikker.

kirik; I *ngirik*, iets met een scherp werktuig uitpeuteren; II (B), *kili* (S), plaatje van klapperdop, waarmee de twee koorden van de »tali 'ajam sabongan» (zie »tali»), verbonden zijn; III *kirik djaring*, het overdwars doorboord stuk riet bevestigd aan het bovenende van een der opstaande palen van de »djaring boerong», (zie »djaring»).

kirim; *ngirim*, zenden van zaken; *kiriman*, bezending, gezonden geschenk.

kiriq (B), I = *tjitjät* II; II *kiri'äq* (S); *kiriq kiriq* (B), *kiri'äq kiri'äq* (S), een vechthaan inz. voor het gevecht op borst en poot wrijven om hem te kalmeeren, niet bevreesd te doen zijn.

kiroh (B), *kiro'äh* (S); droog in een pan roosten; schroeien van vleesch in eene heete pan, (J).

kigrong; I half cirkelvormig; ook gebruikt als hulp-telw. bij het opnoemen van in stukjes gesneden kokosnoten; II iets rond uitsnijden of uithollen bijv. den hals van een baadje, den inhoud van een kokosnoot enz.

kiroq (B), *kiro'äq* (S); *ngiroq* (B), [*ngiro'äq* (S)] *nampi*; na het wannen de rijstkorrels op de wan op een hoop bij elkander brengen door het heen en weer bewegen van de wan.

kisah; oorsprong, afkomst, afkomstig.

kisit; I opschuiven, opschikken; II *kisillah*; »scheer je weg».

kisor; I een weinig op zij duwen, wegschuiven; II het heen en weer bewegen in den mond van een pruimpje tabak.

kisot; = *kisor* I.

kitab; boek inz. van godsdienstigen of wetenschappelijken inhoud; *kitab kagras*, een geschrift destijds voor en tijdens den oorlog geraadpleegd.

kitě (B), *kitaw* (S); wij met insluiting van den aangesproken persoon; »ik», wanneer men uit de hoogte spreekt.

kitir (B); *ngitir* *pěntjang*, het dansen om de »pěntjang» bij »gawi(j)'än», (zie die woorden).

kitjap; soja.

kitj*q (B), *kitj'äq* (S); *ngitj*q* (B), *ngitj'äq* (S), praten, babbelen, kletsen; *kitj*q* (B), [*kitj'äq* (S)] *go'äq*; opsnijden, bluffen.

kitjoe; bedrog, list; *ngitjoe*, bedriegen, oplichten; *pěngitjoe*; oplichter.

kitjoh (B), *kitjo'äh* (S) = *kitjoe*.

kiwě (B), I oneven (J); II *kiwaw* (S); zie: *kapaq*.

kobangan; buffelwed, modderpoel voor buffels.

kobaq; pellen, ontbolsteren, villen, (zelden).

kodi; een snees of twintigtal; de twintig bijv. el.

koebal; het hout; ook: het spint.

koebis, *kool*; *koebis sělepah*; eene varieteit.

koebit; een greep tusschen duim en een van de vingers.

koebong; I e. s. v. vliegende vos met gevlekte huid; soorten zijn: *koebong*: *bělang*; *kělaboe*; *koebong tjětjaq*; vliegende *hagedis*; II *běkoebong*; Lesbische liefde.

koebongan; gezegd van eene wormstekige »*děgri(j)'än*» (zie dit woord), die valt vóór ze rijp is.

koedaj; eerst, even.

koedap; telkens snoepen; [volgens (J) *koedapan*]; *kěkoedapan*, snoepachtig.

koedě (B), *koedaw* (S); paard; *běkoedě* (B), *běkoedaw* (S), te paard.

koedis; schurft, uitslag.

koedjor; lans; soorten zijn: koedjor: balaw; balaw (ð)'ntaq; bëramboe; da'on boeloh (B), [boelo'äh (S) pandahan; tjana] matë tigë (B), [mataw tigaw (S)]; këkoedjor; zie: pinggan.

koedjot; bëkoedjot, zich wurgen.

koedong; I e. s. v. ziekte aan de eindleden; verminkt van de eindleden; stomp; II ngoedong; het tijdperk van het vruchtzetten van de padi. (Zie padi).

koedoq (B), koedo'äq (S); benedendeel van den nek (?).

koejat = këloejat.

koekang; de luiaard.

koekap (B) tjaping (S); een zilveren plaatje met eenige belletjes aan een touw geregen, dat door meisjes beneden de zes jaren voor de pudenda gedragen wordt.

koekaq = këgroekaq.

koekoe; nagel, klauw, pennen van de egge.

koekoh (B), koeko'äh (S); gew. verbonden met »kandal», stevig, vast, sterk.

koekop; het dragen van een kind op den rug in een slendang waarbij alleen het gezicht een weinig onbedekt blijft.

koekoq (B), I koeko'äq (S); bëkoekoq (B), bëkoeko'äq (S). kraaien; zie ook: sub: »'agri»;

II e. s. v. pap; koekoq djawë (B), pap van gierst.

koekogr; ngoekogr, afkrabben, afschrappen, raspen; koekogran ni'ogr, klapperrasp.

koekos; (niet in gebruik); koekosan bëlangë (B), [bëlangaw (S)], komvormige bak van roodbruin gebakken aarde om kleefrijst gaar te stoomen; koekosan kajoe, cilindrisch houten bak om kleefrijst gaar te stoomen.

koekot; hoef.

koelaj; slap neerhangend van iets, dat geknakt is bijv. een tak; tëkoelaj; geknakt.

koelak (ook: koelaq); inhoudsmaat voor droge waren; koelak 'oeloe; $\pm 5\frac{1}{3}$ kati inhoudende; koelak padaq, koelak gëdong ± 5 kati inhoudende; koelak samar; een »koelak» die tot den rand toe gevuld is; koelak goenong roentoh (B), goegor majang (S), boordevol, overvloeierend.

koelam; kunstmatige vijver.

koelagr; plagen, kwellen, tergen, overlast aandoen.

koelat; I, niet helder zijn, wat niet schoon is, wat niet blinkt, wat niet glanzend is; vuil op de tanden, in de ooren; II bataq koelat tjëlakë (B), zwanger zijn, buiten echt; III lasteren; IV = kërëdaq.

koelë (B), koelaw (S); patriarchaal huwelijk; bruidschat (djoedjoer); soorten van dat huwelijk zijn: koelë (B): 'agong; 'alët; bibët ti(j)'op (ook: këtëkanan); kintang kalih (ook: pësanganan); sërbe sëbëdandanan; koelaw (S): 'agong; 'alët; hëdot koelaw tëkani.

Bij het huwelijk bij »adat koelë (B)» gesloten worden de volgende geschenken in de Bësëmahlanden door den bruidegom »pëngantın» gegeven:

- a. de »oepah bëgr'ading» eene som gelds ad 1 ri(j)'äl (f 2.50) aan de zuster van de bruid, die deze in ouderdom onmiddelijk voorafgaat;
- b. de »oepah bëtjoetjong» eene som gelds ad 1 ri(j)'äl (f 2.50) aan de grootmoeder van vaderszijde van de bruid;
- c. de »wang rëbotan» (het bedrag ad libitum) aan de beste vrienden van de bruid uit haar doeson;
- d. de »tjëgraj bëkoendang», eene som gelds ad f 0.20 aan de beste vriendin van de bruid uit haar doeson;
- e. de »pintë'än (më)'nggari 'anaq mo'anaj

bapaq, (zie: »toetogran») eene som gelds ad 1 ri(j)āl (f 2.50) aan de tante van de bruid, wier (tantes) (bruid-schat) »koelē» rechtens toekomt aan den vader van de bruid;

f. de »pintē'ān mēradjē», eene som gelds ad f 25, wanneer de bruidegom gaat trouwen met de oudste of jongste dochter van het gezin — anders bedraagt die som f 12.50 — aan de »mēradjē pangkal» en bij ontstentenis van dezen aan de »mēradjē loe(w)'ān groemah» (zie »toetogran»);

g. de »pintē'ān miloe mangkal», eene som gelds ad f 25, aan de »mo'anaq loe(w)'ān groemah bapaq bēdēngan sanaq» (zie »toetogran») of diens erfgenamen;

h. de »pintē'ān mangkal loe(w)'agr» eene som gelds ad f 12.50 aan den »mo'anaq loe(w)'ān groemah niniq bēdēngan sanaq of diens erfgenamen; (zie toetogran);

i. de »djoempotan», eene som gelds ad f 25, aan den oudsten neef van de bruid.

In de Sērawaystreken bestaan die geschenken uit:

a. de »oepah bēgr'ading (hoe(w)'ading), zie boven;

b. de »pintaq'ān 'anaq mo'anaq boenting» zijnde 1 »siwar bēsalo» aan den neef van de bruid ('anaq mo'anaq boenting); (zie toetogran en siwar);

c. de »pintaq'ān mangkal» zijnde eene som gelds ad f 8, of één »kēris» van die waarde, aan den »mēradjē pangkal»; (zie toetogran en kēris);

d. de »pintaq'ān nini'āq» zijnde 1 »koedjor» (genaamd »koedjor toengkat toe(w)'aw boenting) aan den »mo'anaq loe(w)'ān groemah nini'āq bēdēngan sanaq» of diens erfgenamen, (zie toetogran en koedjor).

Voorts worden daarnevens de volgende vaste bedragen uitgekeerd:

a. in de »Bēsēmah» streken;

1^e de »oerop njawē» bedragende 40 ringgit (rijksdaalder); voor alle soorten van »koelē» is dat bedrag hetzelfde;

2^e de »rēgē kēpēgatan» bedragende: voor: koelē 'agong; kintang kalih: 70 ringgit; koelē sērbē sēbēdandanan, 55 ringgit; koelē 'alit, 25 ringgit; koelē bibit ti(j)'op, 20 ringgit;

3^e de »boedaq tēngah» bedragende voor: koelē 'agong; kintang kalih: 35 ringgit; koelē sērbē sēbēdandanan 'alit bibit ti(j)'op: 15 ringgit.

Van dit bedrag wordt 5 »ringgit» als »tali koelē» ingehouden, (zie »tali»).

Ten slotte zij aangeteekend, dat de bruid ten huwelijk moet meebrengen de »kēkas» en »djindjangan mati», (zie die woorden).

In de sērawaystreken bestaan die bedragen uit:

a. de »oerop njawaw» ad 40 ri(j)ālā f 2, die voor alle »koelaw's» dezelfde is; dit bedrag wordt in den regel niet betaald en als »tali koelaw» ingehouden; (zie »tali»);

b. de »antaran» bedragende voor de »koelaw 'agong» en de »koelaw bēdot koelaw tēkani» 100 ri(j)āl, voor de »koelaw 'alit», 24 ri(j)āl. Alleen bij de eerst en laatstgenoemde »koelaw» moet de bruid de »kēkas» medebrengen.

koeli'q (B); kēkoeliq'ān, benauwd door te veel eten, (J).

koelit; huid, schil, vel, dop, schelp; koelit 'agri, schors; koelit manis; bast.

koelon; bēkoelon, aanroepen van geesten onder het »Sēram» en het in de hoogte werpen van »bēgras koenjit»; (zie die woorden).

koelot; verward, in de war van haar, garen enz.

koeman; kleine zweer.

koembang; I zwart; II hommel;

soorten zijn: koembang: lilin; padang, përadë (B), përadaw (S); tagë (B), tagaw (S).

koemis; snor, knevel.

koemo; (B), koemo'ah (S); = kamah.

koemogr; bëkoemogr, den mond spoelen, gorgelen.

koempal (B); bëkoempal, elkander omvatten bij het worstelen.

koempëni; het Gouvernement.

koempol; verzameld, bijeen; bëkoempol, bijeenkomen, bijeenzijn, vergaderd zijn; ngoempolka(u), verzamelen, vergaderen, bijeenbrengen; koempolan; verzameling, vereeniging, bijeenkomst.

koempoq (B), koempo'äq (S) = koempol en loenggoq (B).

koenang; koenangkoenang, vuurvlieg.

koenangan = 'antanan en karohan.

koendang; = kantjë (B); koendang'ë; annex, vergezeld van.

koendë (B), koendaw (S); malaria (?).

koendoe; zielenland; als koendoe: baringin; boelan; djaq di: goenong, la'ot, matë (B), [mataw (S)] 'agri; sëbakas; tëtögoe; koendoe bëbaliq'an (B), [bëbali'äq'an (S)], gezegd van huisgezinnen, waarin het ene kind na het andere sterft.

koendogr; e. s. v. slingerplant.

koengkang; ngoengkang, kruipen.

koengkil; e. s. v. boom, met geneeskrachtigen wortel.

koengkol; konkelen.

koengkön; laten halen, laten roepen, ontbieden; ook: kennisgeven.

koening; geel; koeningan, geel koper, messing; koening telogr, dooier van een ei.

koenjah; ngoenjah, mommelen, kauwen van lieden, die geen tanden meer hebben.

koenjët; kurkema.

koenoh (B); gew. koenoh kanah; wat nog meer is, en nog meer bovendien.

koenon; zie: »lang».

koentaj = linggang.

koental; gew. koental kantl, heen en weer slingeren, bengelen; ook: van de borsten eener vrouw.

koentji; sluiting met slot en sleutel; sleutel; koentji tërong, slot; koentji koerë (B), [koeraw (S)], hangslot; ngoentji, sluiten van eene wond, doordat een roofje daarop komt; roofje (J).

koentjët; haarvlok in den nek; een alleen staand haarbosje; koentjët, dja-gong, de fijne vezelbos (baard) van de djagong.

koentjom; (volgens J) = koentom.

koentjop; gesloten, ineengeplooid van bloemen, bladen; bladknop, bloemknop.

koentoel; staarteloos van hoenders.

koentol; rond, stomp, bol.

koentom; onontloken knop van bloem of blad; helm, waarmede een kind wordt geboren; de eivliezen.

koepas; ngoepas, schillen, onthuiden, pellen; tëkoepas, geschild, onthuid, ontveld.

koepë (B) = koetjam.

koepiq (B), koepi'äq (S) = 'anaq; bëkoepiq (B), [bëkoepi'äq (S)], bevallen.

koepong; van het hoofd- of boven-einde beroofd, geknot, getopt.

koerang; (zelden »koegrang»); ontbreken, te weinig, te kort, niet genoeg, te min, verminderen, afnemen; koerang përtjajë (B), [përtjajaw (S)], ongeloof, wantrouwen; këkoerangan, gebrek hebben aan, te weinig hebben van; sëkoerang koerangnjë (B), [sëkoerang koerangnjaw (S)]; op zijn minst.

N.B. De meeste bijv. naamw. met »on» hebben ook »koerang» in het dialectisch Maleisch.

koegráp; e. s. v. besmettelijke huidziekte; ringworm.

koerat; e. s. v. boom met geneeskrachtigen wortel.

koeratan; stijf van de gewrichten, van het been enz.

koerë (*B*), koeraw (*S*): e. s. v. zeeschildpad; soorten zijn: koerë (*B*), koeraw (*S*): bëkap; ringgit.

koegrë (*B*), koegrav (*S*); I milt;

II koegrë (*B*), [koegrav (*S*)]: këling; wreef van den voet; tangan; rug van de hand.

koegri; smeltkroes (smidsgereedschap).

koering = tjoering.

koerong; besloten ruimte, hok, kooi.

koerongan (*B*); slaappleaats voor de vechthanen binnen de woning.

koegrös; mager, schraal, tenger, uitgeleerd.

koegrot; bëkoegrot, het onder het baden afkrabben van het vuil van het lichaam met een steentje.

koesi; een kleine soort van »bakë» (*B*); zie dit woord.

käesikan (*B*), (grwd. koesik?) = ris.

koesot; I verward, in de war, van haar, garen, touw, eene zaak enz.;

II pëngoesotan (grwd. »koesot»?), boete door den jonggehuwden man aan zijne vrouw te voldoen bij het verstooten van die vrouw voordat de coitus heeft plaats gehad.

koetë (*B*), koetaw (*S*); wal, versterkte plaats, vesting; verschansing, omheining; koetë (*B*), koetaw (*S*) tanah; aarden wal; koetë: randjak (*B*); aarden wal waarin aangepunte bamboestaken zijn gedreven; tabong rantjang (*B*); palissadeering van bamboestaken.

koeti = kaba.

koetil; wrat, vleesachtig uitwas.

koeting; fakkel, toorts.

koetjam; verduisterd van glans; donker, duister, somber.

koetjaq; plagen, storen, lastig vallen.

koetjil; ontglippen, ontschieten, uitschieten, afglijden, losraken; tëkoetjil; ontglipt, ontschoten, losgeraakt.

koetjing; kat; këkoetjingan, hysterie.

koetjop; (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd); ngoetjop, groeien, gelukken, gedijen.

koetoe; luis; koetoe 'andjing, vlooi; koetoe këbaw, teek; bëkoetoe koetoe'än (ook: koetoe'än), elkander luizen.

koetoeq; vloek, vervloeking, vervloekt.

koetong; verminkt van het uiteinde van de ledematen.

koe(w)'äh; sauce van iets.

koe(w)'adaj (*S*); zie: »titi».

koe(w)'ajang; kleine schelpen bij wijze van versiersel op baadjes genaaid.

koe(w)'agri; deur, bestaande uit een stuk breede plank.

koe(w)'asë (*B*), koe(w)'asaw (*S*); macht, volmacht, machtig, gezaghebbend, in staat tot iets; gevolmachtigde.

koe(w)'at; I kracht, dikwerf;

II (më)'ngkoe(w)'atka(n) soeloh (*B*), [soeloh'äh (*S*)], een toorts heen en weer zwaaien om die te laten opvlammen.

koe(w)'atir; (het woord is alleen bekend op de Passar's); beduchtheid, vrees of bezorgdheid voor naderend leed.

koe(w)'aw; I de argusfazant; II e. s. v. »djëgring»; zie dit woord.

koe(w)'awë (*B*), [koewawaw (*S*)]; koe(w)'asë (*B*).

koe(w)i = koegri.

koe(w)'is; ngoe(w)'is, vegen, opvegen, aanvegen; pëngoe(w)'is, veger, bezem.

kojan; e. s. v. groote maat voor ladingen van vaartuigen, pakhuizen.

kojaq; ontveld, geheel of gedeeltelijk, losgelaten, losgaan van vel, schil.

kojas; pellen, ontbolsteren.

komis; (vgl. koemis), snor, knevel.

kong; klanknabootsend woord voor een hol klinkend geluid.

kongsir; kuieren, rondslechteren.

kor; geluid, waarmee men de kippen bij elkander roept; **kor sēmangaj**; keer terug levensgeest; uitroep van ontsteltenis.

koran [ook: **koera'an** (S)]; de koran.

korsi; stoel.

kosoq (B), **koso'āq** (S); **ngosoq** (B), **ngoso'āq** (S), wrijven. schuren, poetsen en op een plank slijpen, zooals wij onze tafelmessen; **ngosoq matě** (B), **ngoso'āq matalaw** (S), uitwrijven van de oogen na den slaap, bij jeukte.

kotaq; lade van eene tafel.

kotěrik; kurketrekker.

L.

labě (B), **labaw** (S); winst, baat, voordeel.

labi; e. s. v. zoetwaterschildpad.

labilahir; 4e maand van het Mohamédaansch jaar.

labilawar; 5e maand van het Mohamédaansch jaar.

laboe; I pompoen, kalbas, soorten zijn: **laboe: běli(j)'āgr**; **boentaq**; **girong**; **manis**; **pajar**; **pandjang**; **pipit**;

II **sělaboe'an**; een paar van halskettelingen.

laboh (B), **labo'āh** (S); I **bělaboh** (B), **bělabo'āh** (S); voor anker liggen; geankerd zijn;

II beginnen, aanvangen;

III neervallen van den regen;

IV **mělabohka(n)** (B), [**mělabo'āhka(n)** (S)], **hoekoman**, een vonnis vellen.

labor; **pělabor** (ook: **moesim pělabor**), de regenmoesson.

ladang; bouwland, [meer in gebruik is: **'oemě** (B)].

ladě (B), **ladaw** (S); peper.

lading; e. s. v. mes of houwer.

ladjoe; snel, vlug, vaart bij eene voortbeweging bijv. van varen, vliegen; ook in dezelfde richting voortgaande.

ladong; alles wat op een hoop opgestapeld ligt, inz. de padi van den vorigen oogst, die nog in de rijstschuur is opge-

schuurd bij het begin van den nieuwen oogst.

lagě (B), **lagaw** (S); **bělagě** (B), **bělagaw** (S), tegen elkander stooten van vechtende dieren; het klotsen van de golven tegen elkander.

lagi; nog, nog steeds; ook; en daarbij; zelfs meer; bovendien; en zelfs; en wel; **lagi poelě** (B), [**poelaw** (S)], daarenboven, bovendien, voorts, wijders; en ook.

lagoe; melodie, wijsje.

lagoendi; e. s. v. geneeskrachtige plant.

lah; I een achtervoegsel, dat in stellige zinnen dikwerf aan het hoofdwoord van het praedicaat wordt gehecht;

II bereids, reeds; gebruikt tot vorming van den volkomen verleden tijd;

III **lah kata(h)** **laměnjě** (B), **lah soe'andang lamawnjaw** (S) = **sěki(j)'ān lamě** (B), [**lamaw** (S)], zie: **ki(j)'ān**.

lahaj (B), **la'aj** (S); luidruchtig lachen, schateren.

lahě (B), **lahaw** (S); **mělahě** (B), **mělahaw** (S); blazen van de **'oelagr moegrě** (B), [**moegraw** (S)], eene hoogst vergiftige slang.

lahir; geboren worden.

la'in; ander, anders, onderscheid (gew. **la'in roepě** (B), [**roepaw** (S)]), onderscheiden zijn; behalve; zonder, buitendien; **měla'in-ka(n)**, uitzonderen, veranderen, uitgezon-

derd, integendeel; mits, tenzij, behalve, maar; *běla'inan*, verschil, onderscheid.

lajah = *tjipir* (?).

lajang; I *mělajang*, zweven; II voortgejaagd in de lucht door den wind van bladeren, vonken, stofenz.; III *mělajangka(n)* majat, uitdragen van het lijk buiten de doeson.

lajar; zeil, (de namen der verschillende zeilen zijn den *Běsēmaher* en *Sērawajer* onbekend); *bělajar*, zeilen, uitvaren, onder zeil gaan, reizen te water.

lajaw = *banjaq*.

lajoe; verwelkt, verlept, verwelken, verleppe van bloemen en planten; verzengd, verschroeid van bladeren; ook slinken van groenten (*J*).

lajong; I *mělajong* *lajong*, horizontaal heen en weer bewegen van de rechterhand boven wierrook tijdens het »*sěram*» (zie dit woord); II heen en weer vliegen van een vogel, voor hij gaat zitten (*J*).

lajor; e. s. v. huidziekte.

lajogr; *mělajogr*, iets boven het vuur houden om het te blaken, te zegen als koffiebladeren, om daaruit de »*kopi da'on*» te trekken.

lakan; laken (stof).

lakap; *mělakap*, schoonmaken van de »*oemě* (*B*)» met de »*sěngkoe(w)'il*» na het »*mandoq*» (*B*).

lakar; wat voor iets bestemd maar nog niet bewerkt is; onbewerkt materiaal; *mělakagr*, bouwstoffen, materialen verzamelen; zie ook sub.: *sawah*.

laki; gehuwd man, echtgenoot; *laki laki*, mannelijk; *bělaki bini'anaq běgr'anaq* (*S*). het huisgezin.

lakin = *la'in*; het grondwoord is evenwel niet of weinig in gebruik daarentegen zeer veel het afgeleide »*mělakinka(n)*».

lakoe; gang, loop, handelwijze, gedrag,

manier, handel, wandel, in zwang zijn, gangbaar zijn, in gebruik zijn, aftrek hebben, van de hand gaan, aan den man brengen, gewild zijn, marcheeren, goed gaan, ingang vinden.

laksaně (*B*), *laksanaw* (*S*); e. s. v. boom; soorten zijn: *laksaně* (*B*), *laksanaw* (*S*): *koening*; *mirah*.

laksě (*B*), *laksaw* (*S*); tienduizend.

lalah; zorgeloos, onachtzaam, afgetrokken, zijn gedachten niet bij elkander hebbend, onverschillig, onoplettend.

lalang; hoog rietgras; soorten zijn: *alang*: *gadjah*; *sětěgrě* (*B*); *sětěgraw* (*S*).

lalar; *těmėlalar*, loopen zonder op iets te letten; ook: zonder schaamte (*J*).

lalas; gew. verbonden met »*palaq*» (zie dit woord); geheel kaal, zonder haar.

lalat; vlieg, de gewone huisvlieg.

laliq (*B*), *lalis* (*S*); zie »*mantjik*».

laloe; voorbij, gepasseerd; voorbijgaan, passeeren; vervolgens, tot aan; *sělaloe*, steeds, voortdurend, aanhoudend; *tělaloe*, uitstekend, zeer.

lalo; *mělalo*, onanie plegen.

laman; voorplein, plein van de »*doeson*»; *lělaman* = *doeson laman*; zie: *doeson*.

lambaj; gevlochten »*'anaw*» bladeren aan de »*pěntjang*» gehangen (zie die woorden); lange afhangende jonge klapper- of andere bladeren aan een' eereboog; *pělambaj'awaq*, gezegd van iemand, die van kleeren moet verwisselen maar niets heeft dan oude voddën en zich daarmede moet dekken. (*J*).

lambagr; vel, blad; als hulptelwoord gebezigd voor het aantal van papier, kleederen, manden enz.

lambas; *mělambas*, springen bijv. van den eenen tak op den anderen zooals de apen.

lambat; langzaam, lang toevend, veel tijd behoevend, traag, talmend, laat, te laat; *lělambat*, zeer traag.

lambing; I sleepen over den grond, zooals de sleep van een japon; II = landjot.

lamboe; ngëlamboe, goed kokend van water.

lambong; I = 'oedjong en goedong; II di lambong = kēdi(j)'ān; III lambong tawang (S), een opgerolde »tikagr kē-tj'āq (S)», zie tikagr.

lamē (B), lamaw (S), I lengte of duur van tijd, vroeger, vorig, oud in dien zin, langdurig; lamē di 'apē (B), lamaw di 'apaw (S). hoe lang is het geleden; lamē ngan lamēnjē (B), lamaw ngan lamawnjaw [ook: lamaw'ō) (S)], op zijn langst, eeuwig en altoos; lēlamē (B), lēlamaw (S), steeds, voortdurend; sēlēlamē (B), sēlēlamaw (S); [ook: sēlēlamēnjē (B), sēlēlamawnjaw (S)], steeds, altijd, voortdurend, van vroeger af; van altijd her;

II kēlamē'ān (B), kēlamaw'ān (S), erfgoed, erfstuk, familiestuk.

lami; mēlami, elkander onderweg begroeten en de gebruikelijke vragen doen als »waar komt ge van daan», »waar gaat ge heen» enz.; verwelkomen.

lamoran; de zeepvrucht, welke ook aan de »gandit» wordt gehangen; zie »gandit».

lampaj; lang en dun, slank, rank, tenger.

lampaw; overheen, voorbij, verder dan; tēlampaw, te boven gaand.

lampik; kleine mat van rottan, waarvan het patroon door inbranding is verkregen, en waarop de »boenting» (zie dit woord) zit bij de huwelijksfeesten in de Sēraway-streken; lampik bēlimar (B), (ook: lampik limaran; lampik boelosan), rottanmat waarvan het patroon eveneens door inbranding is verkregen, bij offerfeesten in gebruik om daarop de »ramo'ān njilap kēmēnjan» te plaatsen nl. de: »doepē'ān» de »badah borih minjaq» en de »bakol bēbērasan»

(zie die woorden); lampik roemah dani (B); klein tapijt.

lampin; luier, luiergoed.

lanang; mannelijk, mannetje van menschen en dieren; voor dieren zijn meer in gebruik de woorden: »boe(w)'agr» en »karaj»; zie die woorden.

landangan; waaronder men aangeplante hoogstammige woudboomen (inz. welke deugdzaam timmerhout leveren), begrijpt als sēri(j)'ān, kajoe gadis enz.

landap; I mēlandap, scherp van wapens, gereedschappen, het gezicht en het verstand;

II mēlandap, kleuren van garens met »lēmboq» (B), (zie dit woord).

landa; stekelvarken; soorten zijn: landa; padi; toeggal.

landas; onderlaag tot steun om iets op te hakken of te beuken; landasan, aanbeeld; landasan paron, aanbeeld bij de »poepotan tēpoelk», (zie poepotan).

landjaran; leiboom.

landjoe; mēlandjoe'i, halen van goederen, die men verzuimd heeft bij het heengaan mee te brengen.

landjong; een »bakē (B), bakaw (S)», (zie dit woord) waaraan als verlengstuk — sampong — geklopte boomschors — lantong — of een mat — pēgroegrong (B), sampong tikagr (S) genaamd — bevestigd is.

landjot, langdurig van het leven; lang naar beneden hangend, verlengd.

lang; I kiekendief; soorten zijn: lang; boeriq (B), boerī'āq (S); kēlaboe; koembang; palaq potih (B), [potī'āh (S)]; sikap; tēm-bikar; tjoeping; lang badjang; waarin de zielen huizen van kinderen, die beneden het jaar oud gestorven zijn; II lang..... koeon; zelfs..... hoeveel te meer.

langaj; mēlangaj, ongeluk, tegenspoed hebben.

langaw; groote bromvlieg; soorten zijn:
langaw; bəsaq; 'idjang; kantjal.

langgar; offerhuis.

langgoq (B), langgo'āq (S); verwaand, opgeblazen.

langigr; al wat bij het baden dient om het hoofd te wasschen inz. citroensap met bedorven uitgeperste vezels van de kokosnoot; bəlangigr, het hoofd daarmede reinigen, wasschen.

langit; hemel; ləlangit, hemel van doek aan een ledikant; ləlangit djēmč (B), [djēmaw (S)]; verhemelte.

langkah; stap, pas, schrede, tred; langkahan doe(w)'āgrč (B), [doe(w)'agraw (S)], onderdorpel.

langkap; I compleet, van het noodige voorzien, voltallig, toegerust, alomvattend;

II gew. kajoe langkap, e. s. v. palmboom.

langkasč (B); hemel. uitspansel; het woord komt alleen in »rədjong's» voor, (zie rədjong).

langsāt; een smakelijke vrucht met bittere pit; soorten zijn: langsāt; gətapan; kəgrč (B), kəgraw (S); tjətjaq 'ajir.

lantaj; vloer van een op palen staand huis.

lantang (B), 'isat (S); helder, duidelijk; ruim, onbelemmerd.

lantira: lantaarn.

lantjagr; I təlantjagr, ontijdig ter wereld gekomen; miskraam; II van of uit iets gegleden zooals een kris uit de scheede; III vlug voortschieten zooals een slang; plotseling uitschieten, schielijk te voorschijn komen uit eene opening; vlug, vlot; voorbarig; IV niet stroef zijn.

lantjong; nagemaakt, onecht, valsch, vervalscht door bijmenging van metalen enz.

lantjop; mėlantjop, een weinig aanpunten van staken voor omheiningen ten einde die gemakkelijker in den grond te drijven.

lantjogr, uitspuiten zooals water uit eene pijp, de urine bij het urineeren.

lantong; geklopte boomschors waarvan o. m. kleedingstukken worden vervaardigd.

la'ot; zee.

la'otan; zie: toetogran.

lapan (B); een »koedjor» of »bədīl», ter waarde van 10 ringgīt destijds een deel uitmakende van de »tandč sərəh» bij gewichtige rapatzittingen, (zie die woorden).

lapang; wijd, ruim, vrij van bezigheden; ruimte, wat wijd of ruim is.

lapagr; honger, hongerig zijn; kəlapagan, honger lijden.

lapaw; lapaw səmbahan (B), geheelde goederen.

lapiq (B), lapī'āq (S); mat, zitmatje; lapiq (B), lapī'āq (S); bəringgit; pandjang; groote zitmat van »groembaj» (zie dit woord) vervaardigd, bij offermalen in gebruik; pəlapiq (B), pəlapi'āq (S) = »antaran.

lapis; I lang van platte voorwerpen hetzij op, hetzij achter elkander; II mėlapis (S), ploegen over de breedte van het veld op de »tənggalaw'an» (zie dit woord); III dubbel; (č)mpat lapis, vier dubbel.

laqtjo'ān; zie: səroewal.

lagram; djēmč (B), [djēmaw (S)], bəlagram, iemand, die zeer vlijtig is, steeds in de puntjes is.

larang; verboden; larangan, wat verboden is, verboden zaak, verbod; zie ook: »sandč» (B).

lagras; zie: bədīl.

larat; mėlarat, verspreiden, verlopen, aan lager wal raken.

larč (B), laraw (S); I mėlarč (B), mėlaraw (S), scheiden inz. van vechtenden; II = sapih (B).

lari (ook: lagri); bəlari (ook: bəlagri), vluchten, wegllopen, drossen; bəlagri lagri, hard aanloopen; mėlarika(n), doen weg-

loopen; mēlarika(n) boentīng, schaken, ontvoeren; een der ceremonien bij het koelē (B), [koelaw (S)], huwelijk.

larīq (B), larī'āq (S), I rij, streep, reeks; bēlarīq (B), bēlarī'āq (S), in eene rij naast elkander zitten; II mēlarīq (B), mēlarī'āq (S), draaien op eene draaibank; pēlarīq'ān (B), pēlarī'āq'ān (S), draaibank.

lasaq; woelen, onrustig zijn in den slaap; gejaagd zijn.

lasi; e. s. v. boom.

lasong; mēlasongka(n), iets doen doorgaan bijv. een feest; tot stand doen komen.

latjaq; drassig, week, modderig, slikkerig, slibberig.

latjaw (S); mēlatjaw, beploegen van de »tēnggalaw'ān" (zie dit woord) over de lengte van het veld.

latji; e. s. v. kastanje.

laton; I e. s. v. zeeschildpad; II de melkweg.

lator; mēlator, iets op een hard voorwerp stuk slaan.

lawaj'ān; toestel, waarop gesponnen garen gewonden wordt om er strengen van te maken.

lawan; tegenpartij, tegenstander, wedergade, in strijd met; mēlawan, tegenstaan, tegenweer bieden, zich verzetten tegen.

lawang; deur, ingang van de doeson; de vaginamond.

la(w)'ong; mēlawong = goehok (B).

la(w)'or; zie: pandjang.

lēbah; honigbij.

lēbaj; gew. lēbaj lēbaj, mooi, knap van uiterlijk inz. van jonge meisjes.

lēban; e. s. v. boom, welks hout tot dezelfde doeleinden gebezigd wordt als de kajoe mēgrampojan, (zie: kajoe).

lēbang; mēlēbang, uitkappen van het geboomte langs een' te beschaduwden weg.

lēbap; ngēlēbap lēbap, spartelen als eene geslachte kip, (J).

lēbar; afgelooopen, geëindigd, van een feest, van een hanenklop enz.

lēbat; dicht, dicht bijeen, van het loof der boomen, den regen. bloemen en vruchten op den boom enz.

lēbīh (B), lēbī'āh (S); meer, te veel, over, overschot; tēlēbīh (B), tēlēbī'āh (S), vermeerderd, meer geworden, meer; tēlēbīh poelē (B), tēlēbī'āh poelaw (S), bovendien.

lēbo'āq (S); mēlēbo'āq, voor den tweeden keer omwerken van de natte rijstvelden door de pooten van buffels.

lēboe; zie toetogran.

lēbong; mēlēbong, vruchten door broeiing rijp laten worden.

lēbongan; eene door »pēloepoh" (B), (zie dit woord) ter hoogte van eene span omsloten ruimte van 2—3 vaām in het vierkant, waarin de koffiebessen bijeen worden geworpen om ze tot ontbinding te doen overgaan.

lēboq (B), lēbo'āq (S); fijn, dun.

lēbor; I plomp; klanknabootsend woord voor het geluid, veroorzaakt door een groot voorwerp, dat in het water of in de modder valt; II gesmolten van metalen; mēlēbor, smelten, omsmelten; III mēlēbor, gelijkmaken van twee ongelijke stukken grond (J).

lēdjang; mēlēdjang = lari; (het woord wordt in de spreektaal zelden gebezigd).

lēgoe; mug.

lēkah; bēlēkah (ook: mēlēkah), bevuild, bemorst, met slijk; ook: hier en daar door bloedvlekken bemorst.

lēkam; I vouw van papier; II mēlēkam, splijten, uit elkander splijten.

lēkang; reet, kloof; gebersten van de huid, van voeten, die dan aan 't etteren gaan.

lēkap = mēndam.

lēkaq; mēlēkaqka(n), afstroopen, af-trekken, afvillen.

lĕkagr; e. s. v. vrij hooge ring gevlochten van rotan, waarop men heele pannen en potten zet, zoodra ze van het vuur worden genomen; soorten zijn: *lĕkagr*: (ĕ)'ndap; laboe; *lĕkagr* bisol; korfje van rottan op de knie gebonden ter bescherming van eene wond.

lĕkat; kleven, aankleven op iets of aan iets blijven kleven of hechten; *mĕlĕkatka(n)*, doen kleven, aan iets bevestigen.

lĕkĕ (*B*), *lĕkaw* (*S*); gescheiden, uit of van elkander.

lĕkiq (*B*) = *tjĕkiq* (*B*).

lĕlading; sheplepel van bamboe in gebruik bij het omroeren van het beslag van »doedel», (zie dit woord).

lĕlah; hijgen van vermoeienis.

lĕlajang; I vlieger; II zwaluw, die de eetbare nestjes bouwt; soorten zijn: *lĕlajang*: boeja; tadj; *tĕrong*; *lĕlajang taraw* (*B*) = *taq kĕtaraw* (*B*).

lĕlajagr; verplaatsbaar scherm van bladeren gebezigd bij het oogsten om zich tegen de zonnewarmte te beschutten.

lĕlajoe'an = *tagrok*.

lĕlakoe (grwd. *lakoe*?) = *pĕrangaj*.

lĕlap; I het brengen van een' pandeling tot den slavenstand als straf wegens het plegen van overspel met de echtgenooten van zijn meester; II ergens vol van zijn; bijv. de tafel met goederen, de grond met water enz. (*J*); III *lĕlap* 'oetang, met schulden bedekt en van daar door zijn schuldeischer tot alle werk gebruikt, (*J*).

lĕlagroe (*B*), *bĕbagri* (*S*); de vliegende witte mier in den paartijd.

lĕlawā; spin; *lĕlawā*: dindĕng, kamer-spin; (ĕ)'ndjaring, groote spin, die kakkerlakken aanvalt; *si(j)'amang*; *tangkĕgroe(w)'āng*, e. s. v. vergiftige spin.

lĕlĕdōng; voorwerp van »tjĕndanĕ (*B*)» hout in den vorm van een rijstblok met

drie openingen, bij offermalen gebezigd; in de middelste opening wordt water gedaan, in de openingen aan weerszijde daarvan respectievelijk een stukje katoen met olie doortrokken en een stuk kurkema.

lĕlĕkap; stil zitten met de armen op den schoot.

lĕlibat; e. s. v. kapel; soorten zijn: *lĕlibat*: 'idjang; 'itam; koening; koerong; 'oelat; *potih* (*B*), *pot'āh* (*S*).

lĕli(j)'ĕ (*B*), *lĕli(j)'āw* (*S*); fluitje van een' padihalm; *lĕli(j)'ĕ* (*B*), [*lĕli(j)'āw* (*S*)] betjoerong; fluitje van een' padihalm, met een klapper- of suikerrietblad omwonden.

lĕloebon; fontanel; de kruin van het hoofd.

lĕlopaq; zie *lopaq*.

lĕlot; *mĕlĕlot*, den bast van de »*kĕloj*» (zie dit woord) afstroopen.

lĕmah; slap, zwak; impotens.

lĕmang; gaar gekookte kleeftijst in een bamboe geleding; *mĕlĕmang*, gaar kookken van kleeftijst in een bamboe geleding, een der werkzaamheden en feestelijkheden vóór een »bimbang» ('agoq), (zie die woorden) soorten van *lĕmang*: *lĕmang*: *gĕmoq* (*B*), *gĕmo'āq* (*S*); *malaw*; *pisang manis*; *sĕrawĕ* (*B*), *sĕrawaw* (*S*); *lĕmang batoe*; de met steenen gevulde bamboezen cylindere diennende als zinkers bij het stelnet (*kĕrakat*).

lĕmaq; I smakelijk, lekker toe bereid; II *lĕmaq pĕgrasi(j)'ān* [of *lĕmaq grasĕ grasi* (*B*), [*grasaw grasi* (*S*)], zich prettig, welbehaaglijk gevoelen.

lĕmagr; geronnen bloed binnen of buiten het lichaam; (ook: 'obat *lĕmagr*) smeersel van geronnen bloed van hert of rhinoceros om daarmede gekneusde, verzwikte of gezwollen ledematen te wrijven.

lĕmas; I bij ongeluk in eene verkeerde opening terecht komen bijv. spijzen in den neus; II (*B*), aangelegde tuin die onder water loopt, (*J*).

lĕmat (*B*); lĕmat 'ati, begaan zijn met iemand, met iets, (*J*).

lĕmbagĕ (*B*), lĕmbagaw (*S*); zie: 'adat; (ĕ)'ndiqdĕ lĕmbagĕ (*B*), onbeschoft, onge-manierd, ondankbaar.

lĕmbah (ook: lĕmbahan); dal, vallei, laagte aan den voet van eene hoogte.

lĕmbang; gew. lĕmbang lĕmbing of kĕlĕmbang lĕmbing; = kĕlang kĕlopan; (zie: kĕlop).

lĕmbap; vochtig, klam; lĕlĕmbap, uitgeslagen door vocht.

lĕmbaq = lĕmbah.

lĕmbing; zie: lĕmbang.

lĕmbiq (*B*), lĕmbi'āq (*S*); week, klei-achtig, weeke klei.

lĕmbot; zacht, buigzaam, lenig; ook: malsch, zacht van gekookt vleesch.

lĕmiq (*B*) = lĕmbiq (*B*).

lĕmoesigr; vleesch langs de rugge-streng van hoornvee.

lĕmpaj; e. s. v. gebak waarvan het beslag bestaat uit dat voor »doedol" en uit het vrucht-vleesch van de »dĕgri(j)ān", (zie die woorden).

lĕmpa'ong; e. s. v. boom met eetbare zure vruchten.

lĕmpi(j)'ong (*B*), (ĕ)'mpi(j)'ong (*S*); mand van bamboe om daarin aangeveegd vuilnis te doen.

lĕmpigr (*B*); pappig, week van het lichaam, (*J*).

lĕmpoe(w)'ing; e. s. v. boom; lĕmpoe(w)'ing (ĕ)'mbirangan, eene variëteit daarvan.

lĕmpoejang; e. s. v. heester.

lĕmpoh (*B*); murw, (*J*).

lĕmpong; licht, voos, kurkachtig bijv. van hout.

lĕmpoq (*B*), lĕmpo'āq (*S*); pappig, meelig van vruchten.

lĕnat; mĕlĕnat, met geweld in iets duwen, stoppen; ook een geweer laden.

lĕndajan; ronde schacht (gew. van palmhout) van een lans.

lĕndong; mĕlĕndong, los naar beneden hangen van touw en dergelijke; ook gezegd van een stuk touw, dat na sterk gespannen te zijn, een weinig terugtreedt.

lĕngan; arm, mouw van een kleed.

lĕngang; eenzaam, verlaten doch slechts tijdelijk zooals bijv. van een »doeson" waarvan de ingezetenen zich allen naar den veldarbeid hebben begeven.

lĕngĕ (*B*), minjaq (*S*); olie.

lĕngit; verdwenen, verloren, wegge-raakt; kĕlĕngitan, door verlies getroffen worden; verlies.

lĕngkaran; de boogvormige rotan-beugel van het valnet van de »djĕbak tĕkoekoe" (zie: djĕbak).

lĕngkor; I tĕlĕngkor, neergebogen van takken door de zwaarte van vruchten of bloemen; II mĕlĕngkor, naar beneden halen, naar zich toe halen, naar beneden trekken van takken.

lĕnggoe(w)'aj (*S*); een koperen si-rihdoos.

lĕnggoe(w)'āng; e. s. v. pissenbed.

lĕnjap; buiten kennis zijn bij ziekte; ook: = loepĕ (*B*).

lĕnjing (*B*), lĕnjigr (*S*); kĕmĕlĕnjingan (*B*), kĕmĕlĕnjigran (*S*); zwaar gevoel in de onderste ledematen; suizen en tinten van de ooren.

lĕnjor (*B*), loenjor (*S*); overrijp.

lĕntang; tĕlĕntang, achterover liggen, op den rug liggen.

lĕntaq; zie: lĕntor.

lĕntiq (*B*), lĕnti'āq (*S*); mĕlĕntiq (*B*), mĕlĕnti'āq (*S*), veerkrachtig.

lĕntor; mĕlĕntor, buigen, doorbuigen zooals het uiteinde van een bamboes-riet.

lĕpaj; I mĕlĕpaj, in een bocht neer-

hangen zooals de bladeren van de palm-boomen; II = loenjah.

lēpang; e. s. v. komkommer; soorten zijn: lēpang batang; bēntawaj; boelan; tikos; tjinē (B), tjinaw (S).

lēpaq (B); lēlēpaq, neerhangend zooals een vlag bij windstilte, (J).

lēpas; I los, vrij, niet meer aan vast of aan iets gebonden, ontslagen, ontkomen, voorbij; II mēlēpas, verlaten van een bijen-nest; III = loe(w)'ās.

lēpat; kreuk, vouw, rimpel; mēlēpat, vouwen o. a. van papier.

lēpaw (B); eene uitbouwing aan eene Bēsēmahsche woning ter hoogte van ± 1 elleboogs-lengte boven den grond met hellend dak en zonder omwanding, waar in de morgenuren door jonge meisjes geweven wordt en door hen bezoeken worden ontvangen van jongelingen.

lēpāt; rimpel; bēlēpāt, gerimpeld van het voorhoofd.

lēpoe; e. s. v. zeevisch met zeer harde huid en giftigen angel.

lēpok; mēlēpok; de houding, welke men al zittende of liggende aanneemt tengevolge van zware vermoeidheid.

lēpos; geheel en al, verdwenen, bijv. een stok in de modder.

lēraj; mēlēraj, scheiden, van elkander doen gaan van vechtenden of twistenden.

lēgraq; mēlēgraq'i, uit elkander halen, losmaken van een knoop, lostornen.

lēsaj; beslecht. uitgemaakt, vereffend, afgedaan, afdoende, voldoende; mēlēsajka(n), uitmaken, beslechten, afdoen, vereffenen, uit de war maken, ontwarren.

lēsat (B); iets in het oog hebben, (J).

lēsoe; I mēlēsoe = (mē)'mbēlasar; zie: bēlasar; II vermoeid, afgemat.

lētan; hardlijvig.

lētaq; mēlētaqka(n), iets neerzetten, neerleggen, plaatsen op iets.

lētar; een weinig gebarsten.

lētas; doorgebroken van een ei.

lētik; mēlētik, terugspringen, afkaatsen, afstuiten bijv. van een veerkrachtig lichaam.

lētjing; mēlētjengi, besprengen door de hand in het vocht te doopen en dan die slap houdende uit te slaan.

lētjit; mēlētjit, persen, drukken bij hardlijvigheid.

lētop; mēlētop, ontploffen, uitbarsten, springen, knappen.

lētogr; blaar.

lētos; mēlētos, openbersten, open-springen.

li(j)'āh; mēli(j)'āh, gebogen, boogswijze over iets, gewelfd.

li(j)'āgr; hals; li(j)'āgr gangsaw pir (S), de haken, waarin de veeren van een *pēlangkin sapi" (zie pēlangkin) hangen; li(j)'āgr kēbaw'ān, ophooping van vet in den nek; aan uiteinden dun in het midden dik, (J).

libagr; breed, breedte; zie: ook *ka'in".

lidah; tong, de zijde van een plank, die in de gleuf van de nevenplank past; lidah 'api, het uiteinde van een vlam, lidah santing, het dun bamboezen staafje dat door het gesloten achtereinde van de bamboe bij den rattenval gaat.

lidi; I verf, hoofdrib der palmbladeren; II het dun bamboezen latje bij het weefgetouw, dienende tot afscheiding van een gedeelte der draden en waardoor het gewenschte patroon wordt verkregen.

lidor; slaperig, slaaplustig, slaapkop.

ligat; bēligat, snel in de rondte draaien; wentelen of draaien om een as of middel-punt; *pēligat, kruk van het spinnewiel.

lih (B), li'āh (S); I *munt" bij *kruis en munt"; II (ē)'ndiq kēroe(w)'ān lih koe (B), (ē)'ndi'āq kēroe(w)'ān li'āh koe (S),

het is (aan) mij niet bekend enz.; III *lĥ* 'apě (ĕ)'ndiqka(n) poerik (B), *lĥ* 'āh 'apaw (ĕ)'ndi'āqka(n) poerik (S); hoe zou ik niet boos zijn; IV het *Mal.* »'oleh''; V bij, uit, wegen.

li(j) 'āng; opening, gat, grafkuil.

li(j) 'ong; het van netachtig vlechtwerk vervaardigd koepeldak van een kooi voor tortelduiven.

li(j) 'ogr; speeksel, fluim, kwijl.

li(j) 'ot; glad, glibberig.

likoh (B), *liko'āh* (S); verboden, ongeoorloofd, inz. van een huwelijk.

likor; twintig in de samenstellingen van 21—29; *sĕlikoran*; het »vingt-et-un''.

likos; samengebonden; *mĕlikos*, iemand met de handen op den rug knevelen.

lilĥ (B), *lil'āh* (S); I *mĕlilĥ* (B), *mĕlil'āh* (S), zacht vloeien, vlieten;

II *mĕlilĥ* (B), *mĕlil'āh* (S), veel tijd behoevend, traag, talmend.

lilin; was.

lilĥng; I = *si(j) 'āh*; II *mĕlilĥng*, ringen van boomen.

lilĥq (B); *mĕlilĥq* = *sĕmbĕlĥ* (B).

lilis; gew. *mĕntik* *lilis*; zie *mĕntik*.

lilit; slinger of slag in de rondte of rondom iets; omvang van iets; *mĕlilit*, om iets heen slingeren zooals bijv. een slang, een slingerplant e. d.

limahan; I ontsteking van den neus bij een kind, tengevolge van verkoudheid; II een van de vele »pantangan's'' (zie *pantang*) voor eene vrouw tijdens den zoogtijd.

liman; oorwurm.

limar (B); gesponnen zijden garen; soorten zijn: *limar* *boengkoq*; *mĕntok*.

limasan; = 5 *takir*, (zie dit woord).

limat; *mĕlimat*, een' duw, een' stoot geven.

limaw; limoen, citroen; soorten zijn: *limaw*: *badaq*; *djĕpon*; (ĕ)'nggiring; *kapas*

'antoe; *koentji*; *manis*; *mĕgraj*; *ni(j) 'ogr*; *nipis*; *pĕnggalan*; *poegrot*; *soendĕ* (B), *soendaw* (S); *toengging*; *limaw* *pĕntjĕraj'ān*, de citroen met welks sap de kinderen worden besprenkeld bij 't afsterven van hunne ouders, bloedverwanten en vrienden, die het kind zeer genegen waren; *limaw* *sĕrdadoe*; *pompelmoes*.

limbor; zie: »*tĕgor*''.

limĕ (B), *limaw* (S); vijf; *kĕlimĕ* (B), *kĕlimaw* (S), de 5^e maand van het maanjaar; *kĕlimĕ* 'oewit (B), vijfvoudig (in de spreektaal niet gebezigd; het woord kwam ik tegen in het boetestelsel dat oudtijds bij den Bĕsemaher toepassing vond).

limonan; e. s. v. »*djampi*''; (zie dit woord).

limpaq; *mĕlimpaq*, overvloeiend, boordevol.

limpar; *mĕlimpar*, gooien, werpen, smijten.

limpas; = *lingsir*.

limpĕ (B), *limpaw* (S); de lever.

limping (B); I een kleine »*ibat*'' van »*kasam*'' (zie die woorden); II iets inwikkelen.

limpis; I *mĕlimpis*, nedertreden van padiaaren of »*ilalang*'' met den voet; II = *tindĥ* (B).

limpoh (B); e. s. v. »*sampang* *djarang*'' (zie *sampang*).

lindap = *lindong*.

lindjang; verliefd zijn, verzot zijn op iemand of iets; *sĕlindjangan*, met elkander in het geheim verkeerend hebben.

lindong; beschut, beschermd, verborgen, bedekt; *mĕlindong'i*, beschutten, beschermen, bedekken.

lingaw; *kĕlingaw'ān*, overgebleven, verlaten.

linggang; *mĕlinggang*, slingeren met de armen; zoo met de armen zwaaien dat 't de aandacht trekt, daarmede pronkende.

linggis; breekijzer, koevoet.

linggoq (B), linggo'āq (S); mēlinggoq (B), mēlinggo'āq (S); slingeren bijv. van een schip.

lingigr; mēlingigr, bestrijken van de opgezette sawahdijkjes met slijk en modder.

lingkar; kronkel, kromte, bocht.

lingkop; mēlingkop, omheinen van een bouwland (geen ladang).

lingkoq (B), lingko'āq (S); zie »'ingkoq' (B).

lingoq I (B); mēlingoq, door den neus spreken, (J).

II mēlingoq (B), mēlingo'āq (S), wartaal spreken, (?).

lingos; mēlingos, met afkeer het gelaat afwenden.

lingsi (B) = moendor; (in de spreektaal wordt het woord niet gebruikt).

lingsir; neigen, dalen; voorbij, gepasseerd.

linsap (B), liusot (S); mēlinsap (B), mēlinsot (S), aanduiding van den excessief.

lintah; bloedzuiger; soorten zijn: lintah: 'ajiq (B), 'aji'āq (S); da'on; dagrat; djēmbaq; kēbaw; 'oegol; poti'āh (B), poti'āh (S); roeman.

lintang; dwars, overdwars, in de breedte; mēlintang, dwars over heen gaan, dwars in den weg staan; ook: tegenwerken, dwarsboomen, verhinderen; tēlintang, dwars in den weg.

lintas; mēlintas, schielijk aan iets voorbijgaan.

lintjaq; zie: tanggē (B).

lipaj; e. s. v. sērdangpalm.

lipan; (ook: lilipan), vergiftige duizendpoot; soorten zijn: lipan: haraw; 'idjang; lēboq (B); palaq 'abang.

lipas; kakkerlak; soorten zijn: lipas: biring; 'itam.

lipat; I vouw; gevouwen, dubbel; mēlipat, vouwen; lipat pandan, een patroon

voor vlechtwerk; e. s. v. haarwring; II mēlipat lipat; heen en wēer spartelen zooals een hond, die zich niet laat meetrekken, (J).

lipih (B), lipi'āh (S); zie: tandjongan.

lipo (S) = lipaw (S), zie: litagr.

lipong; I overrijp van de salivrucht; II [volgens (J): liping (B)], een windsel van rottan om het heft van een »parang'', (zie dit woord).

lisah; mēlisah, onrustig, woelig zijn.

litaq, vermoeid, slap, verzwakt, afzijn na eene ziekte.

litagr (B), lipaw (S); mēlitagr (B), mēlipaw'i (S), bestrijken van woningen met kalk of iets dergelijks.

litjaq = loempor.

litji (B); op, niet meer over, (J).

litjin; glad, glibberig; ook kaal, onbehaard van de schaamdeelen.

lobang; gat, kuil; lobang kēmih (B), [kēm'āh (S)], opening van de urethra bij de vrouw.

lobong (B); tēlohong, op eene plaats blijven liggen, staan van water, (J).

loeboq (B), loebo'āq (S), diepe plaats in eene rivier.

loedos; mēloedos, rot van overrijpheid.

loehor; middag.

loejag; meelig.

loejong; slap door gebruik van gewezen stoffen.

loek; bocht in het lemmer van een kris.

loekē (B), loekaw (S); wond, gewond; mēloekē'i (B), mēloekaw'i (S), verwonden.

loekoe (B), badjaq (S); ploeg.

loekot; lang van de »sambanan'', (zie dit woord).

loeli; vlokatoen, die men bij het spinnen in de hand houdt.

loeloh (B), loelo'āh (S); tot stof, tot poeder; 'antjor loeloh (B), [loelo'āh (S)], vergruisd, vermorzeld.

loelon; = goelong; loelonan, een rol van 5—10 stuks zitmatten.

loelong; huilend kermen inz. van honden; maanblaffen.

loelop; benaming van de kapas, vóór dat ze geklopt is.

loeloq (B), loelo'āq (S); mēloeloq (B), mēloelo'āq (S), met modder bestrijken van het talud der sawah; gedurende eenigen tijd in de modder leggen van dunne bamboe-reepjes of biezen (te bezigen voor vlechtwerk) om daaraan eene zwarte kleur te geven; (na afloop van het proces worden de reepjes en biezen gedroogd terwijl de modder-deeltjes, welke zich daaraan hebben gehecht voorzichtig met een stuk bamboe of mesje worden afgekrabd).

loelos; I = loedos; II zie: »kajoe».

loemaj; e. s. v. plant, waarvan de jonge bladeren als toespijs worden genuttigd.

loemagr = loemigr.

loemat; mēloemat, iemand uitschelden, den mantel uitvegen.

loembē (B), loembaw (S); e. s. v. heester.

loembong (B); e. s. v. »bakē» (B) van »pēloepoh» (B), vervaardigd, waarin eertijds kruit werd gefabriceerd; zie: »bakē» en »pēloepoh».

loemigr; bēloemigr; vol besmeerd, bestreken van het gelaat of de handen.

loemoq (B), loemo'āq (S); besmeerd; bezoedeld met.

loemos = boelos.

loemot; kroos, wier, schimmel, mos, uitslag door de vocht; loemot: 'idjang; kajoe; li(j)'ot; mossoorten.

loempang; een opengesneden geleding van de »boeloh (B), bēmban», (zie »boeloh») of een uitgehold stuk hout, in den vorm van een prauw, waarin garen rood wordt geverfd.

loempat; I mēloempatka(n) 'ajiq (B), [aj'āq (S)], het water in de waterleidingen

der sawahs voeren; II mēloempatka(n) moebongan, den nok van een huis opstellen; III springen; pēloempatan = tjoerop.

loempoh (B), loempo'āh (S), verlamd. lam van leden.

loempor; modder, slijk, slib.

loenaq; zacht, week, los van den grond.

loendang; I vruchtvliesch van den »dēgri(j)'ān» (zie dit woord); II mēloendang, splijten, kloven.

loendjok; een houten in den grond gedreven paaltje ter lengte van ± 1 meter en van nagenoeg den omvang van den pols, waaromheen bij festiviteiten gedaanst wordt.

loendjor; I uitgestrekt, niet gebogen van een been; II landstreek, zelden district; loendjor »kēlam», de kēlamstreek; sēloendjor; landgenoot.

loengaj; het gedeelte van sawah of ladang, dat het eerst bewerkt of beplant wordt.

loenggoq (B), loenggo'āq (S) = toempoq (B).

loengsor; afnemen, verminderen, slinken.

loenjah; mēloenjah, omwerken van de natte rijstvelden door de pooten van buffels in plaats van met den ploeg.

loenjoh (B), loenjo'āh (S), (ook: loeso'āh); versleten, inz. van kleedingstukken.

loenjor I = loedos; II = djoengot I.

loenjot (B), 'oenjot (S); mēloenjot (B), ngoenjot (S); uitrekken, langer maken.

loentang; tonvormig fuikje van fijne bamboelatjes vervaardigd.

loentjat; (gew. mēloentjat (mē)'m-balas), opspringen, terugspringen van veerkrachtige lichamen.

loentjong; mēloentjong, wegsnijden van een stuk van de hanekam van een' vechthaan.

loentjoq (*B*), loentjo'āq (*S*); scherp van den bek van een' visch.

loentor; pēloentor, afdrijvend middel inz. om een abortus in de hand te werken.

loepē (*B*), loepaw (*S*); vergeten, ook: bewusteloos zijn; tēloepē (*B*), tēloepaw (*S*), toevallig vergeten.

loepoh (*B*), loepo'āh (*S*); mēloepoh (*B*), mēloepo'āh (*S*), beuken, plat slaan van bamboe; pēloepoh (*B*), pēloepo'āh (*S*), platgeslagen bamboe.

loepot; ontkomen, ontglippen, vrijkomen, ontsnappen inz. van pluimgedierte.

loerah; landstreek.

loegrīh (*B*), loegrī'āh (*S*); bēloegrīh (*B*), bēloegrī'āh (*S*), in overvloed vloeien van tranen, sirihspog, enz.

loeroe (*B*) = loeroh (*B*).

loeroh (*B*); mēloeroh'i, een' zieke naar behooren oppassen, verzorgen; een' afgestorvene naar behooren de laatste eer bewijzen.

loegros; recht, zonder omwegen, zonder bochten; oprecht van gemoed.

loegrot; mēloegrot, wrijven, inwrijven, insmeren.

loesē (*B*), loesaw (*S*); den derden dag, overmorgen.

loeso'āh (*S*); zie: loenjoh (*B*).

loesong; e. s. v. schurft.

loetjan; Chineesch kaartspel.

loetjom; kletsnat, doornat.

loetjong; mēloetjong, uitdoen van kledingstukken.

loetoe; djēmē (ē)'ndīq kēroe(w)'ān loetoenjē (*B*), djēmaw (ē)'ndī'āq kēroe(w)'ān loetoenjaw (loetoe'ō) (*S*), iemand op wiens woorden geen staat te maken valt; (het

woord wordt alleen in neg. zinnen gebruikt).

loetong; het winnen van den werper bij het spel »dja'ih dēlapān (*B*)", (zie: dja'ih).

loetop; mēloetop, = lētos, mēlētos.

loe(w)'ān; zie: toetogran.

loe(w)'āng; ravijn, holle weg, engte, kloof in het gebergte.

loe(w)'āq = soesot en koerang.

loe(w)'āgr; uitwendig, buiten; diloe(w)'āgr, uit, buiten, zonder, behalve; kēloe(w)'āgr, naar buiten, naar buiten gaan, uitgaan; ngēloe(w)'āgrka(n), naar buiten doen gaan en uithalen, voor den dag halen; iets ergens uithalen of uitkrijgen.

loe(w)'ās; ruim, wijd; uitgestrekt, van een vlakte.

loe(w)'āt; haat; haten.

loe(w)'ē (*B*), loc(w)'aw (*S*); e. s. v. gebak.

lohong (*B*), lolong (*S*) = rawoh (*B*).

lojang; geel koper, messing.

lojaq; kleverig van te gare rijst; meelig.

lokan; e. s. v. mossel; soorten zijn:

lokan: bakaw; 'iloq (*B*), 'ilo'āq (*S*).

lom; nog niet.

longgagr; ruim, wijd, van kleederen, van een gat, waarin een spijker aan zit; los van een touw, van een rad van een kar, enz.

lopaq (ook: lēlopaq); kuil, waarin het water is blijven staan; plas.

loq (*B*), lo'āq (*S*) = sēroepē; zie: roepē (*B*).

los; gids, geleider, drijver.

losin; sēlosin, een dozijn.

lotih (*B*); mat tot wandversiering gevlochten van de »boeloh bēmban (*B*)", (zie dit woord).

M.

maboq (*B*), mabo'āq (*S*); dronken, bedwelmd zoowel door het eten als

drinken van iets; maboq 'asam (*B*), mabo'āq dagrah (*S*), flauw door bloed.

verlies; maboq (B), [mabo'ăq (S)] la'ot, zeeziek.

madaq; I niet lekker van smaak, gevoel; onplezierig; II zie: 'adaq.

mada t; bereide opium; pëmadat, opium-schuiver.

madjal; ongezeggelijk; er niet om geven.

madjoe; voorwaarts.

mahal (B), ma'al (S); duur, hoog in prijs, moeilijk te krijgen of te vinden, zeldzaam.

mahap (B), ma'ăp (S); vergeving, vergiffenis.

ma'in; spelen; pëma'inan, spel, speelgoed; ma'in sëbaliq matë (B), [sëbali'ăq mataw (S)], goochelen.

majajagr (B), moe(w)'ăjagr (S) = lïdor.

majang I (B), manjang (S); de bloemtroos van palmen, aar van granen en grassen; II (B) bëmajang, gezegd van de »këndidaj» (zie dit woord) wanneer die begint te bloeien.

majat (B), manjat (S); lijk.

majaw (B), manjaw (S); bëmajaw (B), bëmanjaw (S); alleen gebruikt in ontkenkende zinnen; (ë)'ndiq bëmajaw (B), (ë)'ndi'ăq bëmanjaw (S), niet krachtig meer zijn, afgeleefd.

makal (B); slinksch, bedriegelijk, valsch.

makam; (ook: mëkam), graf.

makan; eten, vreten, invreten, verteren, indringen van iets scherp, snijden, nuttigen; aanbijten van visch; makan: 'akap, ochtendmaal nuttigen; nassi 'agri, middagmaal nuttigen; pëtang, avondmaal nuttigen; dagrah, iemand tot het uiterste benadeelen; gadji, loon, tractement verdienen; groempot, weiden, grazen; bëkërong, boentaq, aanzitten aan een maaltijd bij festiviteiten; loewan groemah, een ceremonie bij het huwelijksfeest; pëlampon, maal alleen be-

staande in gebak, des morgens aan de helpers bij het beplanten van de sawah voorgezet; sëlloq'ăn (B), sëllo'ăq'ăn (S), het maal daags na het huwelijksfeest door de jonge echtgenoot bereid, en alleen door haar en haar man genuttigd; makanan, spijs.

malaj; pluim van bloemen; bloesem van den pinangpalm.

malam; nacht, avond; malam 'agri, 's nachts, bij nacht; sëmalam, een nacht geleden, gisteren.

malang; I malang moedjor, tegenspoed, weerbarstig lot; II malangan; sukkelen in zijne ondernemingen, ongeluk, tegenspoed hebben.

malap; flauw van het branden van licht of vuur; treuzelachtig.

malar; recht door loopen.

malas; lui, traag, lusteloos; vadzig.

malaw; e. s. v. hars, waarmede het puntig uiteinde (poeting) van hakmes, houwer, kris enz. in de greep (poeloe) wordt bevestigd.

mali; këmalï'ăn = pantangan; zie: pantang.

malim; een persoon, die goed vertrouwd is met de voorschriften van den Islam.

maling; stelen; pëmaling (zelden in gebruik), dief.

malis; het hoofd afwenden als teken van haat, van afschuw.

maloe; zich schamen, beschaamd zijn; verlegen; schaamte.

mamah; kauwen.

mamang; verbijsterd; in de war; weifelachtig, (J).

mamaq; oom.

mamih (B), mami'ăh (S); I zich bemoeien met, geven om, belangstellen in, notitie nemen van, talen naar; II ijverig, naarstig (?).

mampos I (B) = kĕmoetongan; zie: moetong en toenon; II met geld werpen, verkwesten, onnoodig geld verteren.

manat; I vertrouwen; vertrouweling; II bevel, last, opdracht.

mandaq; ophouden, stilhouden, stil blijven staan, rusten, vertoeven.

mandĕsi(j)'ĕ (B), mandawsi(j)'ăw; mensch in tegenoverstelling van andere wezens.

mandi; baden, zich baden; mandi pĕloh (B), [pĕlo'ăh (S)], in zweet baden.

mandira; vlag.

mandjangan (B) = groesĕ (B).

mandol; onvruchtbare.

mandor; opzichter over werkvolk.

manĕ (B), manaw (S); I vraagwoord: welke, waar; di manĕ (B), [manaw (S)], waar ter plaatse; kĕmanĕ (B), [manaw (S)], [ook: kĕmanĕ manĕ (B), kĕmanaw manaw (S)], waarheen; sĕmanĕ manĕ (B), [sĕmanaw manaw (S)], alwaar, overal waar, waar het ook zij, overal; sa di manĕ (B), [manaw (S)], (ĕ)'ndi manĕ (B), [manaw (S)], djaq di manĕ (B), [manaw (S)]; van waar; II (B); hoe zou, laat staan; bijv. djaqri (ĕ)'ndiqka(n) boebos manĕka(n) palaq (B); de vinger gaat er niet door laat staan het hoofd.

manggos; de manggistan (zeer aange-name vrucht).

mangkas; e. s. v. snip.

mangkĕ (B), mangkaw (S); en, dat, daarom, zoo, waarom, toen.

mangkoq (B), mangko'ăq (S); kom, kommetje, kopje.

mangot; zuur van het gezicht; stuurs kijken.

mangsod; doel, dat men beoogt; be-doeling, doelwit, voorgenomen zaak, betee-kenis.

manikam; e. s. v. edelsteen, robijn.

manĕs; I zoet, lief, vriendelijk, lief-tallig, innemend; pĕmanisan of manisān mĕdoe, honig; II suikerstroop van rietsuiker.

manjaw; manjawmanjaw, e. s. v. heester.

manoe'ăh (S) = kĕparat.

mantaj; meer hellend dan 'tjondong'.

mantan; zooveel als éméritaat; in ruste, doch gewoonlijk alleen gebezigd voor 'pasirah's'; indien hun zoons de waar-digheid niet bekleeden; (vgl. 'ratoe').

mantjĕ (B), mantjaw (S) = pikigr; mantjĕ'ăn (B), mantjaw'ăn = pikigran.

mantjik; mantjik lalik (B), [lalĕs (S)] = 'oentjang 'antjil; zie: 'oentjang II.

ma'ong; muf, duf, vunzig, onaangenaam van smaak of reuk.

mapaq; (B. Padang Goetjisch dialect) = 'masoqka(n) boenting'; zie masoq.

mapoq (B) = tjĕlĕlĕpogr.

maq; I = mamaq; II maq 'oeroe [ook: 'oengkoq (B)], = kapot.

marah; toorn, toornig; hoosheid; boos; pĕmarah, brompot, knorrepot, iemand die altijd boos is; marahi, op iemand toornig zijn.

magrang; mĕmagrang, koortsig gevoel; mĕmagrangan, koortswarmte; magrang magrang, opkomen van de koorts.

maraq = dĕpat.

magraq; opvlammen; mĕmagraq, aan-steken, doen opvlammen; pĕmagraq'ăn da-magr, zie: 'agri.

marĕ (B), maraw (S); komaan, voort, welaan.

magrĕ (B), magraw (S) = pĕmadĕ (B).

mar(i)ăm; kanon, grof geschut.

mas; goud, een goud gewicht, = $\frac{1}{16}$ thail; mas kawin, huwelijksgift; mas 'oeraj, stofgoud.

masam; I zuur, stroefstaand van het gelaat; II alles wat tot surrogaat van tama-rinde dient; III = tĕmpoejaq (?).

masaq; gaar, rijp; gereed (klaarge-

maakt); volkomen; tot stand gebracht; ook: het goed droog zijn van padi, die haar tot stampen geschikt maakt.

masě (*B*), masaw (*S*); I, tijd, tijdperk, seizoen; II = mastahil; III immers niet, masě sadjě si 'anoe kan noendjoq'i djahat (*B*), [masaw sadjaw si 'anoe kan noendjo'ăq'i dja'ăt (*S*)].

masěbah; rozenkrans.

masih (*B*), masi'ăh (*S*); nog, meer; masih (*B*), [masi'ăh (*S*)] lagi, nog altoos meer.

masin; zout, ziltig.

masing; masing masing, een iegelijk, ieder in het bijzonder, ieder wie ook, een iegelijk.

masoq (*B*), maso'ăq (*S*); ingaan, binnengaan, overgaan tot, zich mengen in; masoqka(n) (*B*), [maso'ăqka(n) (*S*)], naar binnen brengen, doen ingaan; masoqka(n) (*B*), [maso'ăqka(n) (*S*)] boenting, eene ceremonie na het schaken van de bruid: masoqka(n) 'ajiq (*B*), [maso'ăqka(n) 'aji'ăq (*S*)], bevloeien van rijstvelden; masoq sindjě (*B*), maso'ăq sindjaw (*S*); zie: 'agri.

mastahil; absurd, onmogelijk; hoe zou; het mocht wat.

matah; rauw, onrijp.

matě (*B*), mataw (*S*); oog; lemmet; punt van een pijl; matě (*B*), [mataw (*S*)]: 'agri, zon; 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*S*)], oorsprong van de hoofdwatleiding voor sawahs, gawi; heerendienstplichtige; kintjigr; het rond houten staafje, waarom de »keliindan kintjigr" (zie dit woord) loopt; loekoe, ploegijzer; 'oerat, ijzeren beitelte van den betelnootstamper; ta'on, de gordel van Orion; mēmatě (*B*), mēmataw (*S*); spion.

mati; dood, overleden, uitgebluscht, ten einde, onbewegelijk, vast, stil, gaan liggen van den wind; mati: badjang, gezegd van het afsterven van een nog niet besneden

jongeling of meisje; boengkos (ook: dalam sengkëranan of: tēsëngkang), sterven onder de bevalling nl. omdat het kind niet ter wereld kan komen; kagrot, gezegd van het afsterven van eene vrouw gedurende de periode van het begin der zwangerschap af tot na den 40^{en} dag van de bevalling; palaq, gezegd wanneer het spel bij »dja'ih dëlapan (*B*)" (zie dit woord), onbeslist blijft; de werper verliest echter het recht om op nieuw te werpen; pëdjërě (*B*), pëdjëraw (*S*), een onnatuurlijken dood sterven; soenar, verliezen van den werper bij »dja'ih dëlapan", (zie dit woord); tēsëmpit, doodgeboren tengevolge van beklemming; kēmati'ăn, bestorven, door den dood verloren hebben.

matiq (*B*); = mati.

matjam; monster, soort, model, proef.

matjan (*B*); = sëtowě (*B*).

mëdjëlis; vergadering, raad.

mëdoo; e. s. v. honighij; soorten zijn: mëdoo; lobang; sajaq.

mëgërib; waktoe mëgërib, tijdstip van het gebed bij zonsondergang.

mëgok; scheldwoord; ons: ezelsoor, stomkop, stommerik, domoor.

mëkam; zie: makam.

mëkoq (*B*), mëko'ăq (*S*) = sëlësaj.

mëlajoe; zie: djëmě (*B*).

mëlakinkon (*B*); uitgezonderd, integendeel, behalve, maar, dan . . . . . maar; niet anders dan.

mëlalagr; tēmëlalagr = dëdëlagr; zie: dëlagr.

mëlang; sëmëlang; zie: nisogr; (ik heb het woord alleen gehoord in de samenstelling »nisogr sëmëlang"; de beteekenis van sëmëlang — grwd. »mëlang" (?) — wist men mij niet optegeven.

mëlatah; zie: (ë)'mbëlatah.

měli; (ook: mēmēli), half rijp inz. van de dėgri(j)'ān-vrucht.

mēlikat; engel, geest; mēlikat si(j)'ān, geest van jongelingen of jonge meisjes; mēlikat: bajang potih (B); kawat rasoel-'oellah; kēkasih'allah (B); mangkoe sakti; mangkorbin; sidjong ka'oe koening; beschermengelen; mēlikat: gēmēranan gēmērinom; kētaban kētibin; mēlinggang sakti; toe(w)'ān dėrsahmoelē sakti (B); toe(w)'ān sēgērigol, engelen; mēlikat: bapaq; (ē)'ndoq (B), (ē)'ndo'āq (S); niniq (B), nini'āq (S); pojang; (ē)'ntenta, geest van de afgestorvenen nl. vader, moeder, grootvader, grootmoeder, overgrootvader, overgrootmoeder, betovergrootvader, betovergrootmoeder.

mēloekot; gezegd van rijst, die veel gebroken korrels bevat.

mēlor (ook: mēlogr); de »mēlati'' waarvan twee soorten: de enkele en de dubbele.

mēmajē (B), mēmajaw (S), e. s. v. heester; mēmajē (B), [mēmajaw (S)] bēboeloe, een varieteit.

mēmagr; e. s. v. tijgerkat.

mēnang; winnen, overwinnen.

mēnda(h); gast.

mēndaki; beklimmen van hoogten; stijgen, geaccidenteerd van het terrein.

mēndalē (B), mēndalaw (S); ook wel: bēndalē (B), bēndalaw (S), kring om maan of zon.

mēndam; stil voor zich uitstaren, sullen.

mēndira; vlag.

mēnggaq; erectie van den penis.

mēngkas; (B), doordringend van stank (J).

mēngoq (B), mēngo'āq (S); snuffen, door den neus spreken.

mēngot; steken inz. van eene steen-puist.

mēni; sperma; mēni 'ampē (B), ['ampaw (S), mannelijk zaad, dat niet in staat is het vrouwelijk ei te bevruchten.

mēnjan; = kēmēnjan.

mēnong; tēmēnong, in gepeins verzonken; strak voor zich uitzien.

mēntarang (B); I zonde; mēna mēntarang, zondigen; gebod overtreden; II onbillijk, onrechtvaardig.

mēntēri; de afdeelingen mantri (Inl. beampte).

mēnti 'arē (B), mēnti 'araw (S); parel.

mēntiga; boter.

mēntik; hysterisch; mēntik: djaligr, mannengek; likis, vrouwengek.

mēradjē (B), mēradjaw (S); zie: toetogran, sub »toetogr''.

mērak; I scheldwoord voor: kippen; II groote soort kip (J).

mēgramat; kramp in de maag.

mēranggong; hangende van eene zaak.

mēgrap I, overrompelen, innemen van eene versterkte stelling; II (ook: mērap); blozen van schaamte, verlegenheid.

mērdandam; betrokken van de lucht.

mēgrēndang (ook: mērēndang); eene palmsoort in het wild, gelijkende op den arenpalm.

mērgē (B), mērgaw (S); marga (district).

mērih (B), mēri'āh (S); strot (?).

mēri(j)'ān (ook: mēgri(j)'ān), het bloed, dat na de bevalling tot den 40^{en} dag uit de vagina vloeit; ook, doch zelden: het menstrueel bloed; mēri(j)'ān (mēgri(j)'ān) potih (B), [poti'āh (S)], witte vloed.

mēgrilahan; feestelijke vergadering; vergadering, waarop de aanwezenden in feestdosch zijn getooid.

mērimot [grwoord: rimot(?)], leu-

teren; praatjes zonder slot of zin houden; onzin praten.

mëringiq (*B*), [grwoord: ringiq (*?*)] = bëbintangan, zie: bintang.

mërka; toornig, toorn van God; gew. mërka 'allah ta'alë (*B*), [allah ta'alaw (*S*)].

mëroenggaj (*B*), rëmoenggaj (*S*); e. s. v. boom, welks vruchten als groenten worden gebruikt.

mërong (ook: mëgrong); door elkander zwermen van eene menigte vliegen, hommels enz., ook: het geluid daardoor veroorzaakt.

mësang; e. s. v. klein roofdier, soorten zijn: mësang: boelan; koembang; pënggal; përahoë; tënggalong; mësang moenë (*B*), [moenaw (*S*)], geest van eene afgestorven kraamvrouw, die als een »mësang» rondloopt en er op uit is kraamvrouwen te kwellen.

mësëbah; rozenkrans.

mësëhor; alom bekend, beroemd, vermaard, ruchtbaar.

mësëkin; arm, behoeftig.

mësi (*B*); ngëgrënan (*S*); I het onaangenaam gevoel aan de tanden, wanneer men bijv. op ongare rijstkorrels bijt; II padi van den bolster ontdoen door de korrels te breken.

mësigit (*B*); offerhuisje, kleiner dan de »langgar» (zie dit woord) en op 4—5 rol steenen rustende.

mësi(j)'äng; e. s. v. matten hies.

mësi(j)'ät; = këdi(j)'ät.

mësi(j)'oe; buskruit, salpeter.

mësoemaj; e. s. v. werwolf.

mësol; jonge opslag van den pinangpalm.

mëtaq; smakken met den mond onder het eten.

mëtjam; monster, soort, model, proef.

mëttoe; uitkomen; voor den dag komen;

opkomen van hemellichamen; opwellen uit het hart.

mibar (ook: mëmibar); zich dwarrelend door elkander bewegen zooals eene menigte vledermuizen in een grot; in de lucht fladderen.

midang; loopen, gaan, op weg gaan.

midja; tafel.

midjan; grafsteen; midjan toenggal, naam toegekend aan de geesten van jongelingen en jonge meisjes (deze personen krijgen slechts één grafsteen en wel aan het hoofdeinde).

migë (*B*), migaw (*S*); wolk.

mi(j)'äng; naaldvormige vezels, zooals aan jonge bamboe, welke eene branderige jeukte veroorzaken.

mi(j)'ot; zie: ngi(j)'ot.

miling; e. s. v. boom, die oliehoudende noten levert, welke bij de spijsbereiding worden gebruikt; miling boejong; mannetjes »miling».

miloe = toerot.

mimang (*B*), ragoe (*S*); niet weten wat men moet doen; hinken op twee gedachten.

mimpi; droom; mimpi tëlëbos (ook: tëlëbos këboemi) hard op droomen; mimpi tëmas, nachtmerrie; mimpi mimpi(j)'än, uiten van onverstaanbare woorden in den droom; mëmimpi(j)'än, benauwd en hardop droomen.

min; e. s. v. gras, dat als toespijs genuttigd wordt.

mindjan (*B*) = dëni(j)'ë; het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd.

mingagr; hevig tuiten van de ooren.

minggangan; een rond mandje of korfje van de »boeloh bëmban» (*B*), (zie dit woord) waarin tijdens het oogsten het geogste product wordt gedaan; minggangan

gantong; als boven bij het oogsten op ladangs in gebruik.

minggoq (*B*); minggoq miring = mēlinggoq līnggoq; zie: līnggoq.

mingot; scheef getrokken van den mond.

minjaq; olie; minjaq: kēbal; tangaj; tēmbēlang, de olien, waarmede de krijgers zich het lijf besmeerden om zich onkwetsbaar te maken; pēminjaq'ān, vetblaasje op de stuit van pluimgedierte inz. van vechthanen.

minom; drinken; minoman, drank.

mintar; = bēdjalan, zie: djalan.

mirah; rood; dooier van een ei.

miring; hellend, schuin aflopend.

migris; uitlekken, doorsijpelen.

mīs; bijna, op het punt van; bijv. mīs 'oemban, op 't punt van te vallen.

mīsti; het moet bepaald, volstrekt.

miwang; min of meer mager; niet gezet.

mo'anaj; aanspraakswoord, nl. waarmede broeder door zuster wordt aangesproken.

modar; gew. »mati modar» gestorven zonder geslacht te zijn inz. van pluimgedierte.

moedah; gemakkelijk, licht.

moedē (*B*), moedaw (*S*); jong, onrijp, licht van kleur.

moedim (*B*) = pēnditē (*B*).

moediq (*B*), moedi'āq (*S*); rivier opwaarts.

moedoq (*B*) (ook: 'oedoq) = kagrot.

moedjor; rechtuit; gelukkig o. a. in het spel.

moegal; uit vermoeidheid zich ergens — het komt er niet op aan waar — neerleggen.

moegil; slapen van dieren.

moehol; scheldnaam van een varken.

moekē (*B*), moekaw (*S*); voorzijde; di moekē (*B*), [moekaw (*S*)]; vóór.

moekim; de inwoners van een district met een moskee.

moelan; zaad, zaailing.

moelē (*B*), moelaw (*S*); begin, oorsprong, aanleidende oorzaak; moelē moelē (*B*), moelaw moelaw (*S*); aanvankelijk; bēmoelē (*B*), bēmoelaw (*S*) = tēmbaj tēmbaj; kēmoelē'ān (*B*) = mēradjē pojang, [zie: mēradjē (*B*)].

moelik; zich neerleggen van dieren om te slapen.

moelōng; op hoopen liggen van het gewiede gras en onkruid op ladangs en sawahs.

moelot; mond in alle beteekenissen; opening van een tasch.

moembang; zeer jong van vruchten; de kokosnoot in haar eerste ontwikkeling.

moembē (*B*), moembaw (*S*); e. s. v. eetbare plant, veel overeenkomst hebbende met de »kēladi» (zie dit woord).

moemot; bēmoemot, prevelen.

moendam; groote metalen kom.

moenē (*B*), moenaw (*S*); zie: »mē-sang».

moenggah; moenggah balaj; zich bij een groot feest in grooten getale vereenigen op de »balaj» (zie dit woord).

moengkir; loochenen, verwerpen, ontkennen, er niet van willen weten, afvallig worden.

moeni; zie: boeni II.

moening; I overgrootvader; II moening moening of mēmoeningan, raadsel.

moengsal; zich over den grond wettelen van dieren; ook op den grond spartelen van kinderen, die hun zin niet krijgen.

moentjong; puntig, spits, vooruitstekend, zooals bijv. de snuit van een varken.

moepëkat; overeenstemming, overeenkomst, afspraak; beraadslagen.

moepor; met de opgezette veëren en vlerken in het zand woelen om een kuiltje te maken of met opgezette veëren zich tegen een' roofvogel verdedigen van kippen enz.

moerah (B) = banjaq.

moegrís (B), loegrís (S); rechte streek; kras, insnijding.

moerong (B), tjirik (S); ketel om daarin water te koken; trekpot.

moesar; wentelen van kleine kinderen (J).

moesě (B), moesaw (S); geheel gesmolten van metalen.

moesim; seizoen, moeson; jaargetijde; bepaald jaargetijde voor iets bijv. voor vruchten.

moesoh (B), moeso'äh (S); vijand, landsvijand.

moetah; braken.

moetjong; oprapen van gevallen rijpe vruchten.

moetong; geschroeid, verzengd, gebrand; kěmoetongan = toenon.

moe(w)'ät; inhouden, bevatten; geladen zijn met.

moe(w)'arě (B), moe(w)'araw (S); monding eener rivier zoowel in eene andere rivier als in zee.

mori; zie: gitar.

N.

nagě (B), nagaw (S); draak.

nah = lah.

nahas (B), na'äs (S); zie: 'agri.

nahong (B); bėnahong, bewaken, toezicht houden op iets. (Het woord wordt in de spreektaal zelden of nooit gebruikt).

na'iq (B), na'i'ăq (S); stijgen, klimmen, naar de hoogte gaan; opkomen, toenemen, opgaan tot; rijzen inz. van deeg.

na'iq (B), [na'i'ăq (S)] toegron, op en af, klimmen en dalen; op en neder; ook: stampen van een vaartuig.

nakal; stout, ondeugend, baldadig.

nam = ěnam (dat meer in gebruik is).

nambar; numero.

nambi; e. s. v. huiduitslag.

namě (B), namaw (S); naam; sėnamě (B), sėnamaw (S), waarmede personen, die denzelfden naam hebben elkander aanspreken.

nanah; etter; bėnanah, etteren.

nanas; de ananas. Soorten zijn: nanas: 'abang; nėgri; potsh (B), pot'ăh (S).

nanggar; doorwaden van eene snelstroomende rivier.

ngankan; ngankanah (B), ngankělah (S); laat het geschieden of zijn; ngankannah (B), [ngankělah (S)] baq 'itoe, laat het zoo zijn.

ngangkě (B), ngangkaw (S); e. s. v. broodboom met aangenaam smakende vruchten; soorten zijn: ngangkě (B), [ngangkaw (S)] boebogr; poeri; ngangkě kigrě (B), ngangkaw kigraw (S); e. s. v. boom.

naning; e. s. v. gele wesp.

nantoe; schoonzoon, schoondochter.

napal; e. s. v. wergel.

napas; adem.

napoh (B), napo'äh (S); e. s. v. klein muskushert.

napoq [(ook: nėmpoh) (B), nėmpo'äh (S)]; verward raken van een hert of dwerg-hert in een net.

napsoe; begeerte, lust.

nasi; gekookte rijst; nasi groewas; rijst in een bamboegeleding gaar gekookt;

nasi kiroh (*B*), [*grëndang* (*S*)], koude rijst met zout en kokosmelk in een ijzeren pot geroost.

naw; (gew.: batang naw); de arenpalm; soorten zijn: naw: biring; kapogr; rëndingan; naw bagrě'ān (*B*), gezegd van een arenpalm, die voor 't eerst wordt getapt.

na(w)'on; afgevallen vruchten van de „kēmiling” (zie dit woord), die reeds geruimen tijd op den grond liggen.

něbal; I verandering van gelaatskleur bij toorn, drift; II aanvullen, aandikken (*J*).

něbingan; verkeerd verstaan (?).

nědas; een knetterend geluid maken.

něgal = djěrang.

něgě (*B*) = gradoe.

něgěri; stad, hoofdstad, land, gewest, staat; něgěri ning; een streek waar rust en welvaart heerschen.

něki; een weinig het hoofd voorover buigen.

nělajang (*B*) = 'akoe; (het woord komt alleen in „rědjong's” (zie dit woord), voor).

nělisiq (*B*), nělisi'āq (*S*); netten van de vederen zooals de vogels gewoon zijn met ze door den bek te halen.

něm; = nam.

němpoh (*B*); zie: napoq (*B*).

něnaj; e. s. v. leguaan.

něnang (*B*), dēnang (*S*); bēnēnang (*B*), bēdēnang (*S*); zwemmen.

něnangop (*B*), noengap-noengap (*S*); open en dicht gaan; nijpen.

něngajogr (*B*); sukkelend (*J*).

něnggěri; = něgěri.

něngkabang; huppelen, springen van een dier.

něngkoedě (*B*), něngkoedaw (*S*); [ook: nangkoedaw en něngkědah], kapitein, gezaghebber van een schip.

něngkoelong; zie: tidoq (*B*).

něnoeroq (*B*), něnoero'āq (*S*); iets doen waarvan men geen verstand heeft en 't dan slecht afbrengen; bijv. een taal spreken, welke men niet machtig is; enz.

něrakě (*B*), něrakaw (*S*); [ook: něrěkaw (*S*)]; de hel.

něranap; I in menigte storten van tranen; II (*B*), regen van vonken, (*J*).

něranaw; in menigte neervallen van bladeren, bloemen.

něrětaq; ratelend van den donder.

něrining = gēmērining.

ngabong; gezegd van eene rivier, die een weinig ge„bandjir”'d heeft.

ngajaw; mēngajaw, het maken van „doedol” (zie dit woord); pēngajaw, houten of bamboezen (pol)lepel, om het beslag van de „doedol” om te roeren.

ngalngal (*B*); nog niet murw. (*J*).

ngalor; zweetdruppels op de borst.

ngan; I = dēngan; ngan sēbēnagrñě (*B*), [ngan sēbēnagrñjaw of: ngan sēbēnagr'ō (*S*)]; in, naar waarheid, in werkelijkheid, eigenlijk; ngan sēpatotñě (*B*), ngan sēpatotñjaw (*S*), naar behooren; II, en.

ngandjaq; (mē)'ngngandjaq, op en neer buigen bijv. het einde van eene zwiepende roede in stroomend water.

ngandjoe; ngandjoe ngandjoe, recht uitgestrekt van den arm, geveld van een lans.

ngangě (*B*), ngangaw (*S*); open van den mond; bēngangě (*B*), bēngangaw (*S*), met open mond bijv. staan te kijken.

nganggaj (?); iemand in zijne woning den mantel uitvegen.

nganggoe = pakaj; pēnganggoe = pakaj'ān.

nga'os; klanknabootsend woord voor het geluid van uitstroomend water.

ngarap (ook: ngagrap); I zie: 'agri;
II roekeloos, overmoedig, (J).

ngasar; het rondlopen op aarde van
goden in menselijke gedaante.

ngawih (B), ngawaj (S); sěpěngawihan
(B), sěpěngawaj'ān (S); een lengtemaat;
sěpěngawihan (B), [sěpěngawajan (S)] pě-
dang; afstand van de punt van een »pědang"
(zie dit woord), tot aan den voet langs eene
rechte lijn gemeten, na de »pědang" om-
hoog te hebben gestoken; sěpěngawihan (B),
[sěpěngawajan (S)]; pisaw; koedjor; enz.

ngěbang; een' stervende hard toe-
roepen om hem iets begrijpelijk te maken (J).

ngěbagr; ontluiken, opengaaui, zich
openen.

ngědos; I gekreukeld, gerimpeld; II
eene ceremonie voor het uittrekken tot
den strijd.

ngělamboe; gezegd van water, dat
goed kokend is.

ngělas; minder worden van een ge-
zwel; geschrompeld; geslonken van vleesch
door het koken.

ngěmaj; stijven van het garen met
stijfisel, vóórdat het bij het weven wordt
gebezigd.

ngěngoejě (B), ngěngoejaw (S) verbon-
den met djěmě (B), djěmaw (S); gew. djěmě
ngěngoejě (B), djěmaw ngěngoejaw (S),
gezegd van iemand, die alles nadoet en
napraat op een zotte zenuwachtige manier.

ngěni(j)'ān (grwd.: ni(j)'ān) (?) =
běnagr.

ngěrinjop; ingevallen van de wangen
door het uitvallen van tanden of kiezen.

ngěrintom; zie: tidoq.

ngěroekot; kramp in de leden.

ngěroe(w)'it; ngěngěroewit (měngěroe-
wit); op en neer wippen van teen of vinger.

ngěroh (B), ngěro'āh (S); spinnen van
eene kat.

ngětah; gew. ngěngětah (B), gěgětah
(S); nog niet geheel gaar van rijst,
lěmang enz.

ngětjing; (grwd.: tjing ?) werpen van
het muntstuk bij het dobbelspel »dja'ih (B)"
(zie dit woord); klanknabootsend woord voor
het geluid van het vallen van geldstukken.

ngětjip; ngětjip ngětjip, klanknaboot-
send woord voor het geluid bij het smak-
ken.

ngidam; pěngidaman, lust, begeerte,
belustheid, met lusten zijn inz. van zwan-
gere vrouwen.

ngigoq (B), ngigo'āq (S); loopen als
een eend of gans.

ngikaq; wijd openstaan van de beenen;
wijdbeens.

ngiloe; stroef, wreed van de tanden
zoals na het gebruik van iets wrangs of
iets zuurs.

ngimpor; zie doedoq; pěngimporan;
zitplaats (J).

ngingat (B), (ě)'ndjingot (S); open,
gapend van een wond.

ngingilan; gezegd van een kind, dat
drenst, dat zijne ouders telkens lastig valt
met het een of ander.

ngintir; het hof maken inz. van een
haan aan een kip.

ngipat; měngipatngipat, kwispel-
staarten.

ngi(j)'ot; [volgens J: mi(j)'ot], snij-
dingen in den buik; ngi(j)'ot sopaq, krampen.

ngirap; inboeten.

ngigri; I »pantangan" (zie dit woord),
voor zwangere vrouwen om gedurende
eenigen tijd vóór de bevalling zwaar werk
te verrichten; II gezegd van iemand die
bij gemeenschappelijke arbeid het zware
werk aan de medearbeiders overlaat.

ngirot; krom van den onderarm (J).

ngo'āq; bulken, loeien van groot hoornvee.

ngoekoek (*B*); ngěngoekoek = mē-
ngakaq; zie: kakaq.

ngoekos (*B*); afgeleefd (*J*).

ngoembong; ijdel, grootsprakig.

ngoeni; mēngoeni, uitzaaien van padi
op het kweekbed.

ngoesigr = miloe.

ngoe(w)'alik (*B*) = balik.

ngoe(w)'ām; gapen.

ngondol; tegen iets aanloopen met den
kop naar den grond gekeerd zooals groot
hoornvee.

nibong; e. s. v. palm, welks stam ge-
bruikt wordt om er harde latten van te
splijten.

ni(j)'ān; dient om den superlatief uit
te drukken; zeer, bovenmate, al te zeer.

ni(j)'aj (*B*); waarmede de vrouw van
een kamponghoofd in de »Bēsēmah-Oeloe
Manaq» (Pasoemah-Oeloe Manna) wordt
aangesproken.

nikah; het trouwen voor den priester.

ni(j)'āt; voornemen, plan; meer in
gebruik is »sangi» (zie dit woord).

ni(j)'ogr; de kokospalm; soorten zijn:
ni(j)'ogr: boelan; (ē)'ntagri; gading; 'idjang;
këndēlam; koening; koentjang; poejoh (*B*),
poejo'āh (*S*); salaq; sēlasī'āh (*S*); ni(j)'ogr
kēlapē (*B*), [kēlapaw (*S*)], kokosnoot waar-
van de bast zwart is door overrijpheid;
ni(j)'ogr matah, geraspte kokosnoot.

nikal = gandē (*B*).

nikiq (*B*); loopen op de teenen.

nilaw; e. s. v. hout.

ning; rustig van een land, landstreek,
waar orde, rust en veiligheid heerschen.

ningkah; dan, bij den compératief
der Bijv. nw.

ningkan = ningkah.

nining (*B*) = niniq (*B*).

niniq (*B*), nini'āq (*S*); grootmoeder
van vaders zijde.

nipah; de water- of moeraspalm.

nipis; dun van platte, souple voor-
werpen; ook: plat, ondiep van borden,
schalen en derg.

niq (*B*), ni'āq (*S*); grootvader, groot-
moeder; niq (*B*), hoetan; = sētoe(w)'ē (*B*).

nigris; zeven; pēnigrisan ni'ogr; zeef
van bamboe voor kokosmelk.

nigroe; wan [gevlochten van de »boeloh
bēmban»]; (zie die woorden)].

nisil; aan iets knagen als een rot.

nisogr; nisogr sēmēlang, een tros kokos-
noten, waarvan de helft rijp, de andere
helft onrijp is.

njalaq; (mēnjalaq), blaffen, aanslaan
van honden.

njalē (*B*); njalaw (*S*); bēnjalē (*B*),
bēnjalaw njalaw (*S*), [ook: bēnjēnjalē (*B*),
bēnjēnjalaw (*S*)], flikkeren.

njambogr; 't uitproesten van het
lachen, (*J*).

njamoq (*B*), njamo'āq (*S*); muskiet,
mug.

njantaq; licht, helder van het weder
en den hemel; duidelijk, zichtbaar.

njagring; helder, duidelijk van de
stem.

njagroe; dreunen, met hevige vlagen
aankomen van wind en vuur.

njatē (*B*), njataw (*S*); blijkbaar, dui-
delijk, openbaar gebleken, waar; blijken.

njawē (*B*), njawaw (*S*); ziel, leven;
njawē (*B*), [njawaw (*S*)] mēripāt; titipan;
warani; de zielen van den mensch. Enkele
godgeleerden uit de Bēsēmah-Oeloe-Manaq
(Pasoemah-Oeloe Manna) kennen nog de
volgende zielen aan den mensch toe: njawē:
djasmēni; 'oerlapi; 'oerni, pēroman'nikēnjē
'allah; sanibati; njēnjawēka(n) (*B*), njē-
njawawka(n) (*S*), stuiptrekken van een
stervende; sēnjawē (*B*) sēnjawaw (*S*),
zucht.

njě (B), I njaw (of: *ô*) (*S*), betrek. voornaamwoord; die, dat, welke, hetwelk, degene, hetgeen; **njělah (B), njawlah (S)**, als bevestigend antwoord op eene vraag: dat is 't, die is 't, zoo is 't; ook in het midden van een volzin gebruikt in de plaats van **•mangkě (B), mangkaw (S)**; **njě (B), [njaw (S)] pëngabisan**, de laatste; **njěmaně (B), di(j)'ăw manaw (S)**, al wat; **njě kědoe(w)'ě (B), [njaw kědoe(w)'aw (S)]**, de tweede; **njě kětigě (B), [njaw kětigaw (S)]**, de derde enz.; **II •njaw'' of •ô'' (S)**; bezittelijk voornaamwoord van den derden persoon; (¹).

njěbot; e. s. v. verzwering inz. aan de zool, waarbij die openspringt.

njěgot; licht geraakt inz. van kleine kinderen.

njěmaq; het opkomen van den bandjir; ook volgens (*J*) het op- en neerkomen van de golven bij de branding.

njěmbol; uit eene holte te voorschijn komen zooals de oogen uit hunne kassen; wild vleesch uit eene wond; een worm uit een vrucht.

njěmpěloe = **njagoe**.

njěnja nap; leuteren, doorpraten zonder op zijne woorden te letten.

njěnjaq; vast, diep van den slaap.

(¹) Het aanhechtsel **•ô''** wordt naar men ons mededeelt niet aangetroffen in het *S* van de **•Andělas** en de afdeeling **•Sěloema**, (Residentie Bengkoelen).

njěgraj; I het even te voorschijn komen van de zon boven den hoogsten top van het gebergte; II het opkomen van geplante rietsuiker (*J*).

njěrěngaq; plat en breed gedrukt.

njěridam; eenigszins bedwelmd, bevangen.

njěroedjoh (B); misselijk van zwangere vrouwen.

njidom; bij een of ander feest zich potsierlijk uitdosschen, als nar spelen en grappen maken.

njiloe; stroef, wreed van de tanden zooals na het gebruik van iets wrangs.

njigrap; bijna; bijv. **njigrap koening**, bijna geel van bladeren.

njoegrom; I voortdurende ziekte waarmee de man behept kan zijn tijdens de zwangerschap van zijn vrouw, welke men aan den kwaden invloed der geesten toeschrijft; II het trekken door het water van arenbladeren bij de vischvangst om de visschen in de fuik te drijven, (*J*); (grwd. **•soegrom''?**).

noesok; een nieuwe **•doeson''** of **•pagaran''** aanleggen, (zie die woorden).

noesot; afnemen, verminderen bijv. van rijkdom; vermageren.

nonah; jongejuifvrouw; ongehuwde dochter inz. van Europeanen.

nong; klanknabootsend woord voor een galmend geluid zooals van eene groote klok.

nor; het menschelijk **•embrijo''**.

O.

'obah; **ngobah** [ook: **běgr'obah** of **bobah (S)**], anders worden, veranderen, anders maken, wijzigen, verkeeren, verschieten.

'oban; grijs van het haar.

'obat; geneesmiddel; bijmengsel om iets te veroorzaken; **'obat bědil**, buskruit;

'obat bingong; vruchtbaar makend middel; **ngobat** met geneesmiddelen behandelen; **ngobati**, iemand van geneesmiddelen voorzien; **pěgrobatan (B), gandit (S)**; amulet, door moeders als een soort van kroon op het hoofd gedragen dan wel aan den arm

om de zuigelingen tegen booze geesten te bewaren.

'oebaj; bladeren van den kokos- of arenpalm aan een stok of idjoektouw gebonden, welke men bij het »ngoeabaj» e. s. v. vischvangst bezigt, om den visch naar de suiken te drijven.

'oebal; 'oebal 'oebal (B), djalir (S); e. s. v. gebak.

'oebaq; ngoebaq, iets in het water zoeken.

'oebagr; e. s. v. boom met welks bast netten en zeilen bruin worden gekleurd; soorten zijn: 'oebagr: padi; poelot; sęgraj.

'oebě (B), 'oebaw (S); I dom, onnoozel, onwetend; II 'oebě goelě (B), 'oebaw goelaw (S); e. s. v. kom vervaardigd van bamhoe of van de taaie bladscheede van den pinang om daarin suikerstroop te bewaren; III, 'oebě 'oebagr (B), 'oebaw 'oebagr (S); eene houtsoort bij moerassen groeiende.

'oebi; algemeene benaming voor meelachtige knollen; soorten zijn: 'oebi: 'abang; bęsilě kęmboedjě (B), bęsilaw kęmboedjaw (S); bęsilě (B), [bęsilaw (S)] kępar; bęsilě potih (B), bęsilaw potih (S); bęsilě (B), [bęsilaw (S)] ringgit; bęsilaw tjabih (S) djagri; kajoe 'abang; kajoe 'itam; kajoe kapogr, kajoe męntoq (męntok); kajoe singawpoeraw (S); kęmalong; 'oelagr; sęlasih (B), sęlasih (S); ta'on (S); tępapag badaq.

'oedang; I garnaal. Soorten zijn: 'oedang batoe; bęnoewang; bęgras; galah; gantong; kandji; karang; kętapang; lęboq (B), lębo'ąq (S); 'oeloe; satang; sętęgrę (B), sętęgraw (S); tjęlęngę (B), tjęlęngaw (S); II 'oedang 'oedang; begonia; soorten zijn: 'oedang 'oedang: kajoe; kętam; lęboq (B), lębo'ąq (S).

'oedarě (B), 'oedaraw (S); luchtruim, de lucht, de atmosfeer.

'oedě (B), 'oedaw (S) [ook: soedaw (S)]; afgedaan, klaar, ten einde, bereids, reeds, geheel; uit is het; laat blijven; ook gebruikt tot vorming van den volkomen verleden tijd.

'oedim = 'oedě (B); pęngoedim, de laatste faeces, welke men bij ontlasting kwijtraakt.

'oediq (B) = 'oeloe.

'oedjan; regen; 'oedjan rintiq (B), [rintih (S)], motregen.

'oedji; I ngoedji, toetsen; batoe 'oedji'an, toetssteen; II = katě (B); III als stopwoord gebezigd.

'oedjong; uiteinde, uiterste punt; 'oedjong boeloe, zie: »padan».

'oedjot = sangi.

'oedot; ngoedot, rooken inz. van tabak; pęngoedot, stroocigareet.

'oegaq = gęraq; ngoegaqka(n), iemand wekken.

'oegon; krioelen, wemelen (J); in de spreektaal zelden gebezigd.

'oejon; hoe(w)'oejon, voortstuwten, zich golvend voortbewegen, stroomen van een menigte menschen enz.

'oekir; ngoekir, snijden van figuren inz. in hout.

'oekiran; snijwerk.

'oekoman (S) = hoekoman.

'oekor; ngoekor, met de lengtemaat meten; 'oekoran, maat.

'oelah; manier van doen, kuren, kunsten, fratsen.

'oelam; rauwe plantaardige toespijs bij de rijst.

'oelang; I 'oelangka(n) katě (B), [kataw (S)], kaba, zeg 't maar weer eens, herhaal wat ge gezegd hebt; bę'oelang 'oelang (B), boelang 'oelang (S), bij herhaling (ook: ngoelang 'oelang); II 'oelang pępat, kuieren; III bęgroelang = męndjalang.

'oelag; stil, kalm, bedaard van water.

'oelagr; slang; soorten zijn: 'oelagr: 'ajiḡ (B), 'aj'āḡ (S); baloe tikagr; bēkataḡ; bētandoḡ (B), bētando'āḡ (S); bidaj; boeroḡ'ān tikagr (B); gadong majang; girang; kēlindan; li(j)'āh (S); lidi; mati ikoḡ (B), ['iko'āḡ (S)]; moegrē (B), moegraw (S); 'oesiḡ (B); pakoe; pēdak; pidjāt; poengkot; poenti; grat; sawē (B), sawaw (S); tahan; tandjong kēling; tēdong bērētāh (B), bērēt'āh (S); tēdong kēli; tēdong kēgroebot; tēdong koengkot; tēdong matē (B), [mataw (S)] 'agri; tēdong mērapaw'ān; tēdong mērapi; tēdong sapi; ti(j)'ong; ti(j)'ong pahat; tjintē (B), tjintaw (S).

'oelat; worm, rups, insect. Soorten zijn: 'oelat: 'akagr; batoe; bētandoḡ (B), bētando'āḡ (S); boekoe; boelong; djēngkal; (ē)'mbatagr; (ē)'ntadoe; galang; gēngkal (B); goelong; 'ibos; kēndakap; koening; lajagr; ni(j)'ogr; padi; poe(w)'āgr; ranting; sētēgrē (B), sētēgraw (S); 'oelatan; wormstekig; vol maden van spijzen.

'oeloe; voorste, begin, bovenland, oorsprong eener rivier; 'oeloe'ati; maagstreek, maagholte; 'oeloe balang, legerhoofd, voorvechter; 'oeloe 'iligr, boven- en benedenloop; 'oeloe toelong; bron.

'oelong = 'itam.

'oelogr; ngoelogr, vieren, aflaten van een touw enz.

'oemang; I zie: 'anaḡ; II e. s. v. kleine zoutwaterkrabbe.

'oemat; I zie; »'anaḡ»; II 'oemat bakē dagrē (B), 'oemat kēdagraw (S), mand van rottan of van »boeloh bēmban» (B), (zie »boeloh») om daarin padi te bewaren.

'oembaj; franje, losneerhangend versiersel; 'oembaj 'oembaj, franjes van jonge klapperbladeren o. a. aan eerepoorten.

'oemban; vallen, neerkomen; afvallen

zooals vruchten en bladeren door den wind; ondergaan van hemellichamen.

'oembaḡ = 'ombaḡ.

'oembi; dat deel, waarmede iets ergens aan of in vastzit; hoofd of penwortel; bol of knol van gewassen; 'oembi: gēgrman (of si(j)ong), wortel van eene kies; gigi, wortel van een tand.

'oembol; 'oembol 'oembol, vlaggetje; ook de vlaggetjes geplaatst op het graf van jongelingen of jonge meisjes aan hoofd en voeten einde.

'oemboḡ (B), 'oembo'āḡ (S); gezegd van de borsten van eene vrouw, die reeds gebaard heeft.

'oembot; palmiet; het hart uit de kroon der palmen of van de »'oewi manaw», (zie 'oewi); 'oembot: ba'is; naw; nibong; ni'ogr; pinang; sēndawagr.

'oemē (B), 'oemaw (S); bouwland; 'oemē (B). ['oemaw (S)]: dagrat, ladang; sawah, sawah; lipih (B), lipi'āh (S), ladang op vlakke gronden aangelegd; grēnah, ladang op licht golvend terrein aangelegd; tandjongan, ladang aangelegd langs uitstekende landpunten in rivieren.

'oempan; aas, lokaas, lokspijs; (ook de pijl van het blaasroer); ngoempan, daarmede lokken.

'oempot = sambong.

'oenaḡ; I omgebogen haakvormige doorn; II fuikje van rotanstengels.

'oendang; I ngoendang = bataḡ; II 'oendang 'oendang; wetten, verordeningen, voorschriften.

'oendaḡ; vermengd, dooreen, onderengemengd; 'oendaḡ goelaj, specerijen, kruiden.

'oendjar (ook: 'oendjagr); de verticale houten of bamboezen staken of palen van eene omheining; II 'oendjar 'oendjar = 'asong.

'oendji; e. s. v. poe(w)'āgr.

'oendjoek; 'oendjoek 'oendjoek, de in den bodem der rivier gestoken bamboezen palen met aangepuut onderinde waaraan het stelnet »kërakat» is bevestigd.

'oendjon; ngoendjon, met geweld aan iets rukken bijv. aan iemands arm, aan een zwaar touw enz.

'oendjoq (B), 'oendjo'äq (S); ngoendjoq (B), ngoendjo'äq (S), overreiken, aangeven, aanreiken, overhandigen.

'oendjogr; uitgestrekt, niet gebogen van een been.

'oendor; achterwaarts gaan, retireeren, terugtrekken, afdeinzen, wijken, zich verwijderen, van iets afgaan bijv. van een voornemen.

'oenggoj (B) = gëlat.

'oenggon; een houtvuur, een smeulhout om het vuur aan te houden; 'oenggonan, smeulhout of blok; përoenggonan, familie, gezin.

'oengkar; overhoop, uit iets halen of lichten, overhoop halen.

'oengkoq (B); zie: maq.

'oengoe; paars, bruinrood.

'oeni; zaailingen voor sawah-padi; ngoeni (ook: nëpiq (B), [nëpi'äq (S)] 'oeni), uitzaaïen van zaadpadi.

'oenjol = bëbal.

'oenjot; rekken inz. van touw enz.; aan iets rekbaars trekken.

'oenos; vezelstof, die aan de idjoek zit en gebezigd wordt als hengeltuig en tot het strikken van vogels.

'oentaj; ngoentaj, los nederhangen, beieren, bengelen.

'oental; I pil, balletje van eenige weeke zelfstandigheid; II ngoental, wegwerpen, weggooien; wegsnijten.

'oentë (B), 'oentaw (S); kameel.

'oenti'äq (S) = boetoh (B).

'oenting; een kleine bos nipabladeren.

'oentjang; I reiszak, reistasch, nécessaire; II 'oentjang 'antjal (?).

'oentjir (B), kipi (S); haarvlokje aan weerszijden van het hoofd.

'oentjoe 'oentjong (B), 'oetjong, 'oetjong (S); e. s. v. gebak.

'oentjoj; tabakspijp van Chineesch maaksel.

'oentong; voordeel, geluk, lot, fortuin, winst, baat.

'oentot; waterzuchtige zwelling van het onderbeen.

'oepah (ook: 'oepahan), loon voor diensten, werkloon, geld, waarvoor men iemand huurt om iets te doen; 'oepah: bëgrading; bëtjoetjong; zie: koelë (B); ngoepah, iemand huren om iets te doen.

'oepam; polijstsel.

'oepas; oppasser (inlandsch bediende bij de verschillende takken van bestuur).

'oepat; ngoepat, kwaadspreken, achterklappen, iemands goeden naam benadeelen.

'oepaw = roepaw.

'oepih (B), 'oepi'äh (S); de taaie bladescheede van de pinang en niboengpalmen.

'oepong = këpong.

'oepok; ngoepok, vleien, bepraten.

'oeraj; los, ontbonden, losgewikkeld, uit elkander, open, geslaakt, van iets dat gebonden, geknoopt of gevlochten was; slap neerhangen van de borsten van eene vrouw (J); 'oeraj goembaq, los en verward van de haren.

'oerak; betelnootstamper.

'oegras; ngoeras, smeren, bestrijken met iets.

'oerat (ook: 'oegrat); vezel, draad van hout of vleesch; zenuw, spier, pees, ader; 'oerat bëgringot, slagader, polsader (J); 'oerat kambas, gezwollen aderen van de vrouw bij zwangerschap; volgens (J): teeken van ongelukkige zwangerschap waar

de moeder bij sterven zal; 'oerat kambing, achillespees.

'oeri; bloedstremsel, dat na de nageboorte volgt; 'oeri: batoe; djantong; djantong boelat; 'idop; kërítaw; lang; sěbėnagran.

'oering; gleuf, spleet.

'oerip (B) = 'idop.

'oeritě (B) = tjěritě (B).

'oeroe; zie: maq.

'oegron; (S) = toegron, doch alleen voorkomende in de uitdrukking »oegron tēmoe Gron» = toegron tēmoe Gron.

'oerop; ngoerop, in ruil nemen, wisselen, inwisselen van muntstukken; 'oerop njawě (B), [njawaw (S)]; zie: koelě (B).

'oerot; ngoerot, met de handen drukkend of knijpend een lichaamsdeel wrijven.

'oesah (S); noodig, noodzakelijk zijn.

'oesaj; lekker van smaak, gevoel (?).

'oesang; droog, dor van graan, tabak enz.; padi 'oesang, oogst van een vorig jaar of hoogstens van twee jaren oud.

'oesigr; = kědjagr.

'oesong; ngoesong, met zijn beiden of meerderen op de schouders dragen bijv. een draagkoets, lijkbaar enz., ngoesongan, lijkbaar; 'oesongan, een pikoelan.

'oesoran; 'oesoran pětě (B), = pardjandji'ăn; (in de spreektaal niet gebruikt).

'oetan; bosch, wildernis; wild; 'oetan: moedě (B), moedaw (S), ladang, die na 5 jaren braak te hebben gelegen met kreupelhout en jong bosch bedekt is; toe(w)ě (B), [toe(w)'aw (S)]; een ladang die ± 10 jaren braak heeft gelegen en reeds met oud bosch is bedekt; 'oetan bětōe(w)'ăn (B), [běmpoe (S)]; ladang, die op maagdelijk woud aangelegd slechts één jaar met padi beplant en daarna braak gelaten wordt; (de eerste ontginning kan nog immer daarop zijne ontginningsrechten

doen gelden), vgl. de woorden: »toe(w)'ăn» en »(ě)'mpoe».

'oetang; schuld, geldschuld, op zich genomen verplichting; bėgroetang; schuld hebben, schuldig zijn; ngoetangi; op crediet geven of verkoopen; pi'oetang; schuldvoordering, inschuld; 'oetang pi'oetang; schuld en inschuld; 'oetang (ě)'ntantah, de »bangan» (zie dit woord), oudtijds bij kindermoord opgelegd.

'oetas; overtreksel uit twee of meer zilveren banden bestaande; de houder der scheede van een wapen hetzij van zilver, hetzij van rottan, hetzij van ijzer, (J).

'oetip; kleine zeeschildpad.

'oetjap; opzeggen, uitspreken.

'oetjol; ngoetjol, loslaten van de vechthanen op een hanenvechtbaan; (het aantal keeren dat men hanen laat vechten in eene vechtbaan wordt aangeduid door het woord »'oetjol» als: sě'oetjol (B), soe(w)'oetjol (S); doe(w)'ě (B), [doe(w)'aw (S)] 'oetjol, enz.

'oewang = wang.

'oewap; I damp, wasem, stoom, uitwaseming; II ngoewap, geeuwen, gapen.

'oewaq = waq.

'oewaw; het 6^e jaar van de achtjarige tijdrekening.

'oewi; rottingriet; rottan. Soorten zijn: 'oewi: balam; bėlāh kindjagr; bingkaj nigroe; dahanan (B), da'anan (S); djěgrě-nang; gambigr; 'itam mati; kantjil; kėsogr; koegraw (S); lanang; landaq; manaw; 'oedang; pakoe; pělėdas; sabot; sěgě (B), sěgaw (S); sēmamboe; sēmōt; sēsagr; sěgrimit (B), sěgrinit (S); tigaw djoeegro (S); tiq manjaq (B); toenggal.

'oloq; 'oloq 'oloq (B), spot, voor de gekhouderij.

'omba q; golf, deining.

'ombar; gapend van eene wond, (J).

'omong; 'omong 'omong (ngomong 'omong), keuvelen, praten; 'omongan banjaq, veel praats hebben.

'onggol; I 'onggol 'onggol = 'oenjol; II 'onggol 'onggol katě (B), iemand met vragen lastig vallen.

'ograng; persoon, individu, man, mensch; sograng, alleen, iedereen, de een of ander, een iegelijk; sěsograng, ieder mensch, iedereen; sograğan, een iegelijk, ieder in het bijzonder; 'ograng: bětandang; de vrouw, die een andermanskind gedurende

de drie eerste dagen na de geboorte zoogt; min; (ě)'ndap, naam aan een varken toegerekend; 'iloq (B), 'ilo'ăq (S), vrij, in tegenstelling van 'boedaq' (slaaf); kambangan, de menigte, de verzamelde menigte; ngěrti; (B) = pënditě (B); noenggoej, pandeling; toe(w)'ě (B), toe(w)'aw (S); de oudsten van een doeson.

'orong; (een negatie) het afspringen; het niet gebeuren; van daar: (ě)'ndiq (B), [(ě)'nd'ăq (S)] ta'oe 'orong, het moet gebeuren.

'otaq; de hersenen; merg.

P.

padam; uitgebluscht van licht, vuur; (ook: ondergaan van hemellichamen; madamka(n) (ook: madam'i), uitdooven, blussen; uitblussen; pěmadam, blusmiddel.

padan; I passend, evenredig, partuur, wederga; II wijzen van het aanbinden van kunstsporen als: padan mantjong samě (B), [samaw (S)]; de hanen zijn op het oog gelijk van kracht; de kunstspoor wordt de hanen aan een der pooten (bijna uitsluitend aan den linkerpoot aangebonden); padan mantjong bawa djangkir; padan mantjong paq tako (paq tako, naam van den persoon, die deze wijze van het aanbinden van de kunstspoor het eerst in practijk bracht) of padan mantjong bětōekop; padan mantjong loe(w)'ăr; padan běboeling; padan běrtjaq loe(w)'ăr [of padan bělinggiq loe(w)'ăr (B)]; padan běrtjaq dalam; padan 'antil; padan sětengah batang kaki; padan tijpaj sěboewah; padan toendjoq (B), toendjo'ăq (S); padan 'oedjong tandjong; padan 'indiq kělingking (B); waarbij de kunstspoor bij den kleinsten of op het oog minder sterken haan wordt aangebonden op de wijze 'padan mantjong samě (B)",

terwijl die bij den grootsten of op het oog sterkeren haan wordt aangebonden respectievelijk: tusschen den kleinen en binnenteen; aan den kleinen teen; tusschen hanenspoor en den kleinen teen aan den buitenkant van den linker poot; aan buitenkant van den linker poot ter hoogte van de hanenspoor; aan den buitenkant van den linkerpoot vlak boven de hanenspoor; aan den binnenkant van den linkerpoot vlak boven de hanenspoor; aan den buitenkant van den linker poot bij den teen; aan den buitenkant van den linkerpoot op circa de helft van den afstand tusschen middenteen tot het gedeelte van den poot, waar de vederen beginnen ('oedjong boeloe); aan een der teenen aan den buitenkant van den linkerpoot; tusschen middelste teen en een der andere teenen; aan het uiteinde van den middelsten teen van den linkerpoot; aan den binnenkant van den linkerpoot op circa een pinkslengte afstand van de 'oedjong boeloe"; padan mantjong gadjoq (B), padan mantjong gadjo'ăq (S), waarbij elk der hanen een 'tadji gadjoq (B), (zie dit woord), wordt aangebonden, dan wel den kleinsten of

op het oog minder sterken haan een »tadji gadjoq (B)», den anderen een »tadji bëringkong» (zie die woorden), op de wijze »padan mantjong samë (B)»; padan tadjoq doe(w)ë (B), [tadjo'ăq doe(w)'aw (S)], waarbij den kleinsten of op het oog minder sterken haan aan elken poot een kunstspoor wordt aangebonden.

padang; I open vlakte veld, weide; pëpadangan, (ook: sëpadangan), eene kudde; II padang përi(j)'asan = borih minjaq (B); III padang soemoran, rood; (in de spreektaal niet gebezigd).

padar (B); I = lëmaq pëgrasi(j)'ăn; II als het eten nog niet goed gaar is zegt men: padarka(n) koedaj, wacht nog wat, laat het nog wat koken, (J).

padat; madat, met geweld in iets duwen, stoppen, stuwen.

padë (B), padaw (S); aan, naar, bij, op, voor, jegens, tot.

padi; de rijstplant, rijst in den halm; onontbolsterde zaadkorrel in het algemeen. Voornaamste soorten van padi (rijstplant) zijn: padi bësaq: 'abang; 'agaj; bëringin; boentaq; djëmbot (S); këlingi (S); kilang; majang; mëgron; rëkam (S); grëmas (S); grëniq (B), grëni'ăq (S); sa'ir pintal (S); sa'ir poti'ăh (S); tingkih (B), tingki'ăh (S); padi bëram (zwartkorrelig): 'ajiq këgroh (B); djanggot; këgras; 'itam; padi poelot, kleefrijst; soorten zijn: padi poelot: 'abang; bëtong; bësi; gading; goelë (B), goelaw (S); kapor; mëdoe; ni(j)'ogr;

Namen der tijdperken van groei en bloei zijn:

a. voor de sawahrijst:

bëloelos (ook: bëbaloj); ngidjang (B); pangkë bëgranaq (B), përëndangan bëgranaq (S); 'oedë bëgranaq (B), 'oedaw bëgranaq (S); ngipat pëlpah;

b. voor de ladangrijst:

mëgrëbong; (më)'ndjëdjagrom; mërambaj pipit; doe(w)'ë (B), [doe(w)'ăw (S) da'on; nipih (B), [nipi'ăh (S)] batang;

Daarna voor beide: 'anaq 'apit; nariq (B), [nari'ăq (S)] roe(w)'ăs; koedong sëni; koedong baj; koedong rëpat; ngëloe(w)'ăgr sëtangkaj doe(w)ë (B), [doe(w)'ăw (S)]; pëpanahan; toempa(h) lalang (B), tjampogr da'on (S); noempah (B), ngampagr (S); tëlajap (B), mëlajap [ook: pëgat këloe(w)'ăgr] (S); (më)'ndapogr (B), dëdapogran (S); njamar padang (B), masaq bëtangkaj (S); gratë koening (B), këmambas masaq (S); masaq; padi 'oesang; zie: 'oesang; padi bëbari(j)'ăn, padi, die reeds langer dan twee jaren in de rijstschuur is opgeschuurd; padi ni'(j)'ogr, pluim van den kokospalm; padi pinang; = malaj.

padjam (B), pëdjap (S) = padam.

padjaq; pacht, belasting.

padjar; aanbreken van den dageraad; morgenschemering.

padjoe (B) = padjoh (B); pëpadjoe'ăn, iemand, die alles lust, van alles lust, wat hem wordt voorgezet.

padjoh (B), padjo'ăh (S); gulzig eten, vreten; di padjoh (B): sëtoue(w)'ë; boewajë; 'ograng di la'ot (B); di padjo'ăh (S): sëtoue(w)'aw; boewajaw; 'ograng di la'ot (S), verwenschingen overeenkomende met ons »stik», »val dood», »verrek».

padoe; I tegen elkander houden en passen van dingen, die aan elkander moeten worden gevoegd; door vergelijking keuren of waardeeren van edele metalen; II padoe(n) rasan, over de een of andere quaestie beraadslagen; III padoe këtilang; këtoepong; sëkop; tëbit; de verschillende manieren om een hoofddoek te dragen.

padoeka; een titel van aanzienlijke personen.

padon = djoeroe (ook: djoegro) van een »balaj» (zie dit woord).

pagar; (meer in gebruik is »kandang») omheining, heg, schutting, omwalling; pagar babi (B), hoofdversiersel; magari, omheinen, van eene omheining voorzien.

pagas; magas, met één houw afhouden, hakken.

pagě'ăn (B), pagaw'ăn (S); verwonderd, verwondering, wonder.

pagi; ochtend, morgenstond; pagi'ăn; zie: 'agri; pagi 'agri, morgen.

pagoe (B), pagraw (S); zolder, zoldering, vliering.

pagot; snavel, bek van een vogel; pagot kělëntit, glans clitoridis.

pahar (B), pa'ār (S); groote ronde bak van koper op voet; gebruikt om de toespijzen op te zetten.

pahat (B), pa'āt (S); beitel, gebeiteld, gehouwen, gedreven; mahat, beitel; pahat (B), [pa'āt (S)] pĕmoetong, ijzeren beitelteje (smidgereedschap voor 't vervaardigen van goud en zilverwerk).

pahing (B) = pa'ing.

pahit (B), pa'it (S); bitter van smaak.

pahoe groesaw (S), e. s. v. boom.

pa'ing; verstandskies, slagland.

pa'is; visch of vleesch met kruiden in een blad geroost of gekookt.

pajah; moeilijk van een werk, zwaar van eene ziekte, vermoeid, afgemat.

pajlan: pajlan: 'atas, de hanekam; bawah; lel aan den hals van gevogelte.

pajoe (B), tila (S); komaan!; voort!; welaan!.

pajong; scherm, (zonnescerm, regenscherm); majongi, met een' scherm beschutten; di pajongi radjĕ (B), [radjaw (S)], onder de bevelen van een vorst staan.

pajos; pajos kĕboewah, gezegd van een rijstplant, welke lange halmen heeft, doch weinig vruchten draagt.

pajot; een likje of veeg met den vinger van de een of andere weeke zelfstandigheid bijv. kalk.

pakaj; makaj, gebruiken, aan hebben, aandoen van kleederen, versierselen, wapenen enz.; makaj boelan, menstrueeren; pakaj'ăn, wat gebruikt wordt inz. aan het lichaam; versierselen, kleeding, tuig; pakaj'ăn pĕrang (B), oorlogskleeding bestaande uit de volgende onderdeelen: bĕboelang, dikke ring van reepen katoen, schorsen papier ineengewoeld, die op het hoofd wordt gedragen; badjoe pokoq, baadje zonder mouwen; badjoe tĕrang; borst en rugkleed, in welks midden zich een gat voor hals en borstspleet bevindt; kĕmit 'awaq, amuletzak, inhoudende fleschjes of kruikjes »boeli boeli», waarin de verschillende oliën werden gedaan, waarmede de krijger zich besmeerde om zich onkwetsbaar te maken; sĕroe(w)'āl pĕtaq, broek met korte pijpen; tĕpakaj; in gebruik zijn; in samenstellingen met een der ontkeningswoorden: niet in gebruik, ongebruikelijk, onnut.

pakal; makal, breeuwen, de naden van vaartuigen dicht maken door er werk van touw of boombast in te kloppen.

pakan; inslag bij het weven.

pakat; beraadslagen; sĕpakat sĕkoentji, eensgezind.

pakaw; I houten staken enz. tegen de berghelling in den grond gedreven om het afstorten van den bergwandte voorkomen; II (ĕ)'ndiqdĕ (B), [(ĕ)'ndi'āq (S)] pakaw, het past niet, betaamt niet, is niet geoorloofd.

pakit; zak van eene jas.

pakoe I, spijker, nagel; makoe, spijkere; tĕpakoe, gespijkerd; II varen;

soorten zijn: pakoe: 'abang; 'adji; bėringin; bindoe; (ė)'nggoe(w)'ang; gadjah; 'ikan; kėlat; mėloekot; pėnggoelaj'an; simpaj; ti(j)'ang; mirah en koenjit, beide geneeskrachtig; III pakoe 'alis, wenkbrauw.

palaj; roosten, roosteren.

palaj'an (B), pėnoeronan (S); een bedrag ad f 6.— (zes gulden) dat pasirah en depati van den jongeling krijgt bij schaking van zijn meisje uit hun marga en doeson.

palaq; hoofd; afgeknot kegelvormige knop van een sandaal; de greep van steekwapenen; palaq 'angin; boven den wind; palaq bantal, met kralen bewerkte stukken rood laken, welke aan de uiteinden van de langwerpige kussens worden genaaid; palaq (ė)'ntoe(w)'at, knie; palaq poelaw, dat gedeelte van de »poelaw» (zie dit woord), dat tegen den stroom gekeerd is en waar bij »bandjir's» het drijfhout tegen aan stoot; palaq rawan; de halswervels.

palat = pėligr.

palė (B), palaw (S); muskaatnoot; boengė palė (B), boengaw palaw (S), foelie.

pali'arė (B), pi'araw (S); verzorgen, behoeden, bewaken, bewaren, er op na houden, grootbrengen, opvoeden; pali'arė (B). [pali'araw (S); mėgat; gėntong; tėnong; waarzegger; mali'arėka(n) (B), mali'arawka(n) (S); voor iemand of iets zorgen.

palingan; roer van een houten of bamboezen vlot, waarmee men de rivier afzakt.

palis; malis, gramstorig het aangezicht wenden naar, boos aankijken.

palit; I tėpalit = tėsinggong; zie: »singgong»; II veeg, smeer met den vinger.

palloe = takdir 'allah.

paloe = poekol.

paloh (B), palo'ah (S); moeras gevormd doordat een rivier haar bedding heeft verlegd

pamah; moeras.

pamit; vergunning, verlof vragen; inz. om heen te gaan.

pamor; e. s. v. wit ijzer, waarmee wapens worden gedamasceerd; het damasceersel op krissen en sabels.

pampang = likos.

pampas; boeten voor verwonding.

pampė (B), pampaw (S); (mė)'mpampė (B), (mė)'mpampaw (S), op beide handen dragen; met beide handen een' zieke onder het gaan ondersteunen.

panah; I hoog; 'anaq panah, pijl; II slinger van touw; (mė)'mpanah = (mė)'ngoetok; zie: goetok.

panas; heet, hitte, warm, warmte; panas pėnėbasan, de droge dagen in de maanden Juni en Juli, waarvan profijt getrokken wordt voor het »nėbas» (zie dit woord); panas pėnigasan, de droge tijd die zich nu en dan tijdens de vruchtzetting van het padigewas voordoet en oorzaak is, dat de oogst ten deele mislukt; panas pėngėtaman, de droge dagen tijdens den oogsttijd; panas 'ampagr djėgrami, droge dagen na den oogst.

panaw; plekken van eene lichtere kleur op de menschelijke huid.

pandaj; knap, bedreven; (meer in gebruik is: »patjaq»).

pandan; e. s. v. boom (pandanus) van welks doornachtige lange bladeren inz. matten worden vervaardigd. Soorten zijn: pandan: bėngkoe(w)'ang; doedoq (B), doedo'aq (S); doegri; 'igrang; la'ot; wangi.

pandang; mandang, aanschouwen, aankijken, aanzien, beschouwen, zien naar; pėmandangan, uitzicht op iets, kijkje, gezichtsafstand.

pandaq; kort, niet lang, niet hoog van lichamen en tijd.

pandas; bēpandas, beraadslagen over, bespreken van een en ander voor een te vieren feest; inz. een huwelijksfeest.

pandikar; voorvechter, schermmeester; meester op de wapens.

panditē (B). panditaw (S); een mannelijke doekoen, (geneeskundige en godgeleerde).

pandjang; lang, uitgestrekt van ruimte en tijd, ver; pandjang mēlawor, lang en mager; sēpandjang djalan, den geheelen weg langs, langs den weg; sēpandjang 'agri, den ganschen dag.

pandjar; I e. s. v. drillboor om gaten in ijzer te boren; II het aanpunten van een stuk ijzer om er gaten mee te boren (J); III voorschot geven op koopwaren (J); IV collectieve benaming voor de gereedschappen van den werkman.

pandji; regenboog aan westelijk firmament.

pandjing = koeroq; (mē)'mpandjing sēlam, den Islam omhelzen.

pandoe(w)'ān; vierkante houten lat bij het weefgetouw, waaraan een deel van de scheering wordt bevestigd.

pandoq (B), pando'āq (S); mandoq (B), mando'āq (S), op een pas ontgonnen ladang een vuur of brandstapel maken van al de ruigte, die nog overgebleven is; mandoq (B), [mando'āq (S)] 'ajap; een vuur of brandstapel maken van al de ruigte, die men, na in kleine stukken te hebben gehakt, ter hoogte van eene rijst-schuur heeft opgestapeld.

pang; pang bisan, waarmede men den vader van zijne schoonzuster aanspreekt.

panggang; panggang (manggang): bēgaring, roosten aan het houten speetje;

panggang; poepor; poffen in gloeiende asch of kool; tjabor; poffen.

panggil; manggil, roepen. bij den naam roepen, noemen, ontbieden, noodigen; panggilan, genoodigde.

panggong; I zie: batin; II tēpanggong, op iets gedrukt liggen (drukken) zooals een omgevallen boom op een' anderen boom; III stellaadje.

pang'ran; I titel van vorstelijke personen en hoofden; II aanspraakswoord nl. waarmede schoonvader door zijne schoondochters wordt aangesproken.

pangkē (B), pangkaw (S); tijd, tijdstip; bijv. pangkē (B), [pangkaw (S)] ngētām, de oogsttijd.

pangkah; zie: tanggē (B).

pangkal; begin, het tegenovergestelde van uiteinde; wat het dichtst bij den oorsprong is; dikste einde van een tak, stok, stam enz.; dat gedeelte van een wapen of werktuig, dat in het gevest of heft zit; pangkal: bēdagang, bedrijfs-handelskapitaal;imbang, degene die een feest geeft; goembaq, wortels van het haar; tēlingē (B), tēlingaw (S), dat gedeelte, waarmede het oor aan het hoofd zit.

pangkagr [ook: bangkagr (S)]; mangkagr, verbranden van het omgekapte hout bij kleine hoopen op pas ontgonnen ladangs, waarin men van wege de natte weersgesteldheid den brand niet heeft kunnen steken.

pangkat; waardigheid, rang, graad.

pangkatan; e. s. v. wichelarijboek.

pangkoe; I schoot; mangkoe, op den schoot houden; II mangkoe = maliharē; zie: paliharē (B).

pangkol; dakbedekking van gespleten bamboe; zie: 'atap.

pangkogr; hak, waarmede men den grond omwerkt en graaft.

pangkot (*B*); iets bij herhaling doen of zeggen; *tigë pangkot*, drie malen hetzelfde zeggen of doen.

pangsan; bewusteloos, in zwijm.

panjagr (*B*), *manjagr*, iets zoeken in begroeid terrein inz. met gras, rietgras.

panjaw; indringen van iets scherps; snijden; di *panjaw pëdang*, door het zwaard verteerd.

pantaj; het zeestrand.

pantang; I zich onthouden van iets, verboden als schadelijk; zich onthouden; *pantangan*, door het gebruik verboden, onder verbod liggend; ongeoorloofd; verbod; II *mantang 'agri*, den regen bezweren.

pantaq = *toedjah*.

pantas = *tjèpat*.

pantaw; roepen, uitroepen; ook: ontbieden, noodigen; *mantaw*, iets of iemand roepen, toeroepen; *pantaw'an*, genoodigde; *pantaw pandjang*, het op lang gerekten toon uitschreeuwen van de woorden: *i'ngoelang njawë* (*B*), *njawaw* (*S*)..... (den naam van den persoon) bij het oor van een stervende.

pantiłan; de halfdoorgekapte bamboepen, die veerkrachtig is en waaraan het touw van de vallans om olifanten te doden is vastgemaakt; de stok, waaraan de deur van een tijgerval is vastgehecht (volgens (*J*); *bi(j)'asan*); het balkje waaraan het aas is gebonden, bij een tijgerval, (volgens (*J*); *bi(j)'asan*).

pantiŋg = *pantiš* II.

pantiš; I *mantis*, uithalen van de laatste grassprietjes met de »sëngkoe(w)it'' (zie dit woord), op een ladang; II *mantis*, uitsnijden van het ooglid van een' vechthaan om dien beter te kunnen laten zien.

pantiť (*B*), *këlëntit* (*S*); clitoris.

pantjah; I *mantjah*, bewerken (d. i. verwijderen van gras en onkruid) van

de »sawah pama'' met de »sëngkoe(w)it'' (zie die woorden); II = *tërdjon*.

pantjang; paal; stijl; staak; *pantjang* (*ë*)*'mpat*, de door het dak van een buffelkar of »*pëlangkin sapi*'' (zie dit woord), heenstekende eindstijlen.

pantjar; I met een' straal uitschieten of spuiten van vloeistoffen, den bliksem; *tëpantjar*, spatten bijv. van bloed; II *mantjar*, vuur verkregen door twee stukken hout hard tegen elkander te wrijven.

pantjě (*B*), *pantjaw* (*S*); gew. *pëpantiť* (*B*), *pëpantjaw* (*S*); een rustbank op de sawahs; *pantiť* *goemaj* (*B*), eene rustbank op zeer hoge stijlen op sawah's, ladang's, talang's.

pantiťeroebě (*B*), *pantjawroebaw* (*S*); iets ongewoon bijv. een pisangstoel, die twee keeren vrucht draagt.

panti = *tandě* (*B*).

pantiŋg; hengel; *mantjŋg*, hengelen.

pantiŋg; *mantjŋg*, het bovenste deel van iets afhouwen; in eens schuin afhakken.

pantiogr; horizontaal of naar beneden uitspuiten; *pantiogran*, waterstraal, waterleiding van bamboe.

pantoq (*B*), *panto'ăq* (*S*); pikken, zooals een specht; *pantoq* (*B*), [*panto'ăq* (*S*)] *těki*, pikhouweel.

pa'oq (*B*), *pa'o'ăq* (*S*); een kleine »*těbat*''; (zie dit woord), ook: een kleine uitholling in een napalwand om het bergwater op te vangen dat door wegwerkers en voorbijgangers voor drinkwater wordt benut.

pa'ot; vastgeklemd aan iets; *bëpa'ot*, zich aan iets vastklemmen, stijf vasthouden; *pa'otan*, de leuning van een trap.

papah; lang van een dak.

papakan; = »*apakan*.

papan; plank; *papan*: doelang; de

houten schijf van de doelang; (zie dit woord) *kintjigr*; de langwerpige vierkante plank van de »*kintjigr*» waarop de »*ti(j)ʼang* *tělingě* (*B*), [*tělingaw* (*S*)] *kintjigr*» en de *ti(j)ʼang grangaw kintjigr*» bevestigd zijn; (zie: *kintjigr*).

papaq (*B*), *talaw* (*S*); schuin hellend van een dak.

papas; *mapaska*(*n*), over een kam scheren.

papat = *pəpat*.

paq; vader; bijv. *paq Saman*, de vader van *Saman*; *pəpaqʼan*; het aanspreken van gehuwde mannen of weduwnaars bij den naam van hun eersteling voorafgegaan door het woord »*paq*».

paqsě (*B*), *paqsaw* (*S*); dwang, dwingen, noodzaken

pagr; *pagr* boenting, waarmede de bruid wordt aangesproken door de oudere zuster van den bruijom.

pagraj; een naregentje na een zware bui.

parang; I hakmes, houwer in het algemeen; II e. s. v. huidziekte; III *pəmarang*, iets wat schade aanricht, moordend, moorddadig.

paras; I geheel en al (?); II = goetok (?).

paraw; heesch, schor.

parintah; bevel, last van de overheid, bestuursmaatregel; voorschrift; *marintah-ka*(*n*), besturen, regelen; *parintahan*, bestuur, regeling.

parit; I *parit tanah*, aarden dijk, aarden wal; II twee ijzers onder een hoek geplaatst om rottan door te halen en tot fijne reepjes te splijten.

paroh (*B*); lange snavel, zooals die van den neushoornvogel.

parot; rasp; *marot*, raspen.

pasah; *masah*, afsnijden van stukjes

vleesch uit de huid; van een stuk vet uit het vleesch.

pasang; bij elkander behoorend en als zoodanig samengevoegd, paar, weerga; wassen van het water bij vloed; *sěpasang*, een paar, een koppel; *masang*: »*agong*, vloed; »*asat*, eb; *djěgrat*, een strik spannen, uitzetten; *pědati*, een kar bespannen; *sěnapang*, een geweer afschieten; *sangi* (ook: *pasang sangi*) een gelofte afleggen; *tělingě* (*B*), [*tělingaw* (*S*)], het oor spitsen; *pasangan*; het juk bij ploeg, buffelkar enz.

pasaq; pen, nagel, bout; *pasaq parit*, pennen, waarin de »*bantal soembhoe*» (zie dit woord), wordt opgesloten; *pasaq soembhoe*, pen dienende om het afloopen van het wiel eener buffelkar enz. te beletten.

pasar; nederzetting van vreemdelingen onder het bestuur van een »*datoq*» (*B*), *datoʼăq* (*S*)» (zie die woorden).

pasat = *papat*.

pasigr = *damping*; *sěpasigran* = *sanding*.

pasirah; titel van een districts(*marga*)-hoofd. (Zie het woord: »*mantan*»).

pasoe; kom, waschkom; langwerpige vierkante houten bak om garen, dat gekleurd moet worden, te weken.

pasong; I (ook: *pəmasong*), gouden plaatjes, één op de borst en een op den rug gedragen; door vier gaten gaan touwtjes »*tali pasong*», waarvan twee over de schouders en twee onder den arm doorgaan; zulke plaatjes worden ook van zilver gemaakt dan wel vervangen door twee M. Thérésia daalders; II blok om gevangenen of krankzinnigen in te sluiten.

patah; gebroken en breken van harde, lange, betrekkelijk dunne, ronde voorwerpen zooals beenderen, stokken armen

en beenen; səpatah katě (*B*), [kataw (*S*)], een enkel woord.

pataj = babaj.

patar = gobang III.

patagr; zie: groemah.

pati; I = santěn; II buiten echt den coitus uitoefenen; pati: bėkoerong; bloed-schande; lėsaj, geslachtelijke gemeenschap van personen, wien 't niet geoorloofd is een huwelijk aan te gaan, omdat zij tot dezelfde »soembaj» (zie dit woord), behooren; simbongan; het uitoefenen van den bijslaap met iemands verloofde.

patil; smalle dissel, waarvan het ijzer over langs staat.

pating; houten pennen geslagen in den boom, waar een bijennest »si(j)'alang» (zie dit woord), wordt gevonden, om zoo-doende een ladder te vormen, waar langs de »toekang labah» (zie dit woord), opklimt om bij de nesten te kunnen komen.

patjang (*B*) = bėdot (het woord wordt in de spreektaal zelden gebezigd).

patjaq; ervaren, bedreven, geoefend in iets.

patjar; naam voor verschillende soorten van planten; als: patjar: 'ajiŋ (*B*), 'aji'ăq (*S*); koening; potih (*B*), poti'ăh (*S*); mirah.

patjat; kleine springbloedzuiger; soorten zijn: patjat: da'on; lilėn; groeman (ook: groman); tanah.

patjoe; matjoe koedě (*B*), [koedaw (*S*)], een paard berijden.

patjol; loslaten van iets, dat ergens aan of in vastzit; tēpatjol, uitgevallen, inz. van tanden en kiezen; van zelf uit iets vallen.

patoq (*B*), pato'ăq (*S*); part. pud. van een nog niet besneden meisje.

patot; behoorlijk, betamend, passend, geschikt, voegzaam; 't kon wel niet anders; overeenkomend, overeenstemmend, harmo-nieerend; zie: ngan.

pě; woord tusschen teller en noemer geplaatst om breuken te vormen.

pěda (gew. 'ikan pěda); ingepekelde visch aan stukken; ook: zoute visch.

pědadě (*B*), pědadaw (*S*); e. s. v. groote strandboom met zure, platronde vruchten.

pědajě (*B*), pědajaw (*S*); list, kunst-greep, bedrog, hulpmiddel.

pědamaj'ăn; (ook: 'ograng damaj), personen, die de macht hebben tijdelijk de gestalte van een dier inz. den tijdger aan te nemen.

pědang; zwaard, sabel; soorten zijn: pědang: karaw; 'oeloe; piling; tjindih (*B*); pědang bėsəlot, waarvan het gevest met zilver beslagen en de scheede aan den bovenkant over 4 vingers breedte, aan den benedenkant over 3 vingers breedte met zilver is belegd; pědang bėri(j)'ăs, waarvan scheede en gevest met zilver beslagen en belegd zijn; pědang boeloh; een stuk bamboe in den vorm van een »pědang» gesneden om het gras weg te maaien.

pědas; I gember; soorten zijn: pědas: padi; poe(w)'ăgr; lilipan; II prikkelen, steken van eene wond.

pědati; voertuig, kar; pědati kėbaw; buffelkar.

pědiŋ (*B*), pědi'ăh (*S*); schrijven, steken, zeer doen, zooals bijv. de oogen door peper, enz.

pědjam; gesloten, geloken van de oogen; ook: kleiner worden van een vlam.

pědjěřě (*B*), pědjěraw (*S*); pijniging, straf; ziekte door geesten veroorzaakt.

pědoeli; zich bemoeien met; (ě)'ndiŋ (*B*), [(ě)'ndi'ăq (*S*)] pědoeli, er niet om geven.

pědoman; kompas.

pěgal; een gevoel van stramheid of stijfheid in de leden.

pěgang; męgang, in of met de hand iets vasthouden, in de hand hebben, besturen, bij zich houden; pěngangan, beheer, onderhoorigheid; męgang daging (B), męntikaw tahi (S), ongemanierd, onbeschoft, onwellevend.

pěgantě (B); zie: kěrtě (B).

pěgat; I verstrijken van den termijn gesteld voor het vervullen van eene belofte enz.; II męgat gęntong = poetos gęntong; zie: poetos.

pěgawaj; de beambten aan een moskee verbonden.

pěgi; gaan, weggaan, heengaan.

pěgoĥ (B); suffen, mijmeren.

pěkan; markt, marktplein.

pěkang; zacht, week, zooals gepelde rijst, indien men het weekt in warm water.

pěkaq; hardhoorig.

pěķķas; werktuig, gereedschap, huisraad, tuigbenoodigdheden.

pěkiq (B), pěķ'ăq (S); mękiq (B), męķ'ăq (S), gillend schreeuwen van menschen en sommige dieren als tijgers, herten.

pěkoe; duizendtal; sępěkoe, één duizend.

pěkor; bępěkor, iemand kwaad en verwoed aanstaren zonder te spreken.

pělabor; de regenmoesson.

pěladangan; e. s. v. kleine heester; pěladangan mirah, eene varieteit daarvan.

pělajon; zie: 'amoq (B).

pělakat; houten stijlen geplaatst op diverse afstanden over de breedte van weg of voetpad langs zeer geaccidenteerd terrein aangelegd, om het uitspoelen zooveel mogelijk te voorkomen.

pělam; e. s. v. maugga.

pělampon; zie: makan.

pělandoq (B), pělando'ăq (S); e. s. v. boom.

pělaně (B), pělauaw (S); zadel; pakzadel.

pělang; I sawahdijk; II de partij, welke destijds in den oorlog de vechtenden scheidde.

pělangaj; e. s. v. »sęlędang''; (sjaal), die door de vrouwen gewoonlijk over het hoofd wordt gedragen.

pělangkin; pělangkin sapi, wagen voor het vervoer van personen.

pělap'i'ăq (S) = 'antaran.

pělap'iq (B), pělap'i'ăq (S); pělap'iq (B), pělap'i'ăq (S); djęgrangkang, de langwerpige vierkante plank van de damarkaars; poetotan; de luchtkist van de blaasbalg.

pělaq; erf, tuintje bij de woning.

pělarinan; afvoergoot.

pělawi; e. s. v. boom bij moerassen groeiende, van welks zachte bast »tjapa's'' (zie dit woord), en indertijd ook schilden werden vervaardigd; palawi pipit; eene soort daarvan.

pělēdjě (B), pělēdjaw (S); męlēdjě (B), męlēdjaw (S), schelden, uitschelden.

pělēli'oq'ăn; zijde boven den riem (J).

pělēmpogr; een stuk chits, waarop de »koedjor bęramboe'' (zie »koedjor''), bij het dragen geplaatst wordt.

pělēngar; tępělēngar, verwonderd, ontutst.

pělēpah; hoofdnerf van een palmblad.

pělēpatan; knieschijf.

pělēsoe; valsch, onecht.

pělētjit; tępělētjit, uitspringen zooals een pit uit de knijpende vingers, (J).

pěli'arě (B) = pali'arě (B).

pělinjaq; tępělinjaq, gedrukt, gedrukt.

pělipisan; slaap van het hoofd.

pěligr; part. pud, van een' nog niet besneden jongeling.

pělitě (*B*), pělitaw (*S*); lamp; inz. olielamp.

pěloentjongan; hanekam.

pěloepoh (*B*), pěloepo'äh (*S*); platgeslagen bamboe voor vloeren en wanden; pěloepoh (*B*), pěloepo'äh (*S*); lintang, wanneer de bamboe horizontaal bevestigd wordt aan de stijlen; tēgaq, wanneer de bamboe verticaal aan de stijlen wordt bevestigd.

pěloh (*B*), pělo'äh (*S*); zweet; verdikte wazem, die zich als droppels tegen iets aanzet; bēpěloh (*B*), [bēpělo'äh (*S*)] (ě)'mbaq mandi; baden in het zweet.

pěloq (*B*), pělo'äq (*S*); omhelzing, omarming, omvademing; mēloq (*B*), mēlo'äq (*S*), omhelzen, omarmen, omvatten met de armen; pěloq'än (*B*), pělo'äq'än, den 'bisslaap uitoefenen; sēpēmēloq'än (*B*), sēpēmēlo'äq'än (*S*); een maal.

pělos; aal, paling.

pěmadě (*B*), pěmadaw (*S*); gevaar, onheil, vijand; ook: gezegd van dieren, die menschen kwaad doen of aan gewassen schade aanrichten.

pěmandaq'än; het tonvormig stuk hout aan een »tandan djangat» (zie »tandan»).

pěmantak; zwaard bij het weefgetouw.

pěmantōq (*B*); zie »bēdēl».

pěmasong; zie: »pasong» en »djindjangan».

pěmatang; bergrug; pěmatang barisan, de barisan; pěmatang: gantaj; sandar lēmang, een zachthellende bergrug; pěmatang lēkě (*B*), [lēkaw (*S*)], een bergrug, die eerst recht loopt, zich daarna ombuigt om dan weder recht te lopen.

pěmēndaq; hol metalen versiersel tusschen gevest en lemmet van een kris.

pěmēngkagr; handvat bijv. van een' emmer; de dwarslat van een »gēragaj» (zie dit woord).

pěmēntong; knots.

pěmētong; I duiker; II de bamboezen kokers welke vroeger in de aarden wallen waren gestoken om als schietgaten te dienen; III de uitgeholde boomstam of bamboezen koker welke door het beneden-einde van den dam van een vijver is gestoken.

pěmindoe; een »koedjor» ter waarde van 10 »ringgil» oudtijds nevens de »bangon» (zie die woorden) als boete bij moord geheven.

pěmoeloe; zuiger van een blaasbalg.

pěmoengkōr (*B*); achterzijde, achterkant, (in de spreektaal zelden gebezigd); di pěmoengkōr; achterna.

pěmoentjě'än (*B*); e. s. v. mannenbaadje.

pěmoeras; donderbus.

pěmoeti'h (*B*), pěmoeti'äh (*S*); de drijvers bij de »kērakat», (zie dit woord).

pěnagě (*B*), pěnagaw (*S*); e. s. v. boom met zeer taai hout, dat voor scheepshouten gebruikt wordt.

pěnakan; zie: »'anaq».

pěnampan (*S*); een kleine metalen schotel om sirih rond te dienen.

pěnampaq [ook: pěnampak (*B*)]; hovensnijtand.

pěnangan; ten tijde dat; ten tijde van.

pěnatih (*B*), pěnatih'äh (*S*); titel van de echtgenoot van den pasirah.

pěnaw; = tiroe.

pěndap; e. s. v. »kasam».

pěnding; gouden of zilveren plaat van een ceintuur; pěnding gilapan.

pěndjarě (*B*), pěndjaraw (*S*); gevan-genis, kerker.

pěndjoelong; een van boven in den vorm van een »sangkaq» (zie dit woord), gespleten bamboestaak, welke midden op een sawah of ladang wordt geplaatst en

bij welke staak wordt geofferd bij het begin van de verschillende bewerkingen van het bouwveld.

pëndjoeloq (*B*), pëndjoelo'āq (*S*); een lange stok of bamboe om vruchten af te stooten.

pëndok; metalen overtrek van eene krisscheede; bēpëndok lēpos, wanneer de scheede geheel in zilver of goud gevat is.

pēnēkil (*B*), pēmantj'āq (*S*); het ijzer, waarmee men op den vuursteen slaat om den tondel te ontsteken.

pēnēpok; toestel om katoen te kloppen.

pēngalojan; surrogaat.

pēngaq; tēpēngaq, verbluft, versuft van verbazing.

pēngatē (*B*); 'adjang pēngatē (*B*) = djoe(w)'adah, (in de spreektaal zelden gebezigd).

pēngēloe; kogel.

pēnggadē (*B*), pēnggadaw (*S*); e. s. v. knots.

pēnggagē (*B*), pēnggagaw (*S*); e. s. v. eetbare kruipplant op de sawabs groeiende.

pēnggal; afgesneden of afgehakt stuk.

pēnggalang; waardoor de »pantilan» (zie dit woord) wordt gestut.

pēnggawē (*B*), pēnggawaw (*S*); onderdoesonhoofd.

pēngigris; een houten mes gebruikt om bijennesten af te stooten (?).

pēngong (?); onthutst, ontsteld, verbaasd.

pēnigasan; zie: »panas».

pēning; drukkend, zwaar van het hoofd; duizelig.

pēnigrisan; zeef voor klapperolie.

pēniti; speld.

pēnjantap; beneden snijland.

pēnjap; bergen, opbergen, bewaren.

pēnjēngat; e. s. v. wesp.

pēnoe(w)'āgr; tot als schuif dienend

rottanstaafje bij de »tanggoq» (*B*), (zie dit woord).

pēnoh (*B*), pēno'āh (*S*); vol, gevuld, volkomen zijn, vervuld zijn, in menigte ergens zijn; vol in iets zijn.

pēntas I = pintas; II (*S*) = bēbalaj (*B*).

pēntjang; een in den grond geplant stuk »boeloh daboq» (*B*), (zie boeloh), ter lengte van circa 2 vaam, waarvan het boven einde in den vorm van eene kegelvormige mand (als nest voor kippen om in te leggen) is gespleten; waaromheen bij »gaw'ān» (zie dit woord) wordt gedanst, (»djoegit»); op de onderste geleiding na zijn al de geleidingen van de »pēntjang» die met water gevuld wordt, doorgestoken; op circa de halve hoogte is in de »pēntjang» eene opening gemaakt groot genoeg om een stuk bamboe van kleinen omvang door te laten; de bamboe wordt afgesloten door een kippenveer.

pēntjaq; e. s. v. zwaarde dans; mēntjaq; dien dans uitvoeren.

pēntjētjap; pēntjētjap 'api, bezem (smidsgereedschap).

pēntoq (*B*); een' slag geven met een klein stukje hout of bamboe.

pēpaq (volgens (*J*)): sēpaq; pēpaq kēmōt (volgens (*J*)): sēpaq kēmōt) met gesloten mond kauwen.

pēparē (*B*), pēparaw (*S*); horde, rek, losse stelling, horizontaal liggend rasterwerk.

pēpas; tēlēpas, aangekomen, binnen gevallen, beland.

pēpēngih (*B*), pēpēng'āh (*S*); verlegen raken bijv. na een val te midden van het publiek.

pēpēsān; gew. pēpēsān groemah; e. s. v. duizendpoot.

pēpētaq'ān; lel.

pěgrabon; zie: *pěgrah*.

pěgrabong (grwd. *grabong* ?); zie: *groemah*.

pěradě (*B*), *pěradaw* (*S*); bladmetaal, bladgoud of zilver.

pěradjě I (*B*), teeken, voorteeiken; *pěradjě boenting*; een teeken dat vele huwelijken zullen worden gesloten, nl. wanneer bij „eerste kwartier” een heldere ster boven de maan op ± 1 vaâm afstand van haar schaduw te zien is; *pěradjě tikam*; een teeken, dat vele verwondingen of moorden zullen worden gepleegd; nl. wanneer bij „eerste kwartier” een heldere ster links of rechts van de maan wordt gezien op circa 1 vaâm afstand van haar schaduw; *pěradjě toekoq*; een teeken, dat vele personen door tijgers zullen worden aangevallen; nl. wanneer bij „eerste kwartier” eene heldere ster onder de maan wordt gezien op circa 1 vaâm afstand van haar schaduw; II (*B*), *pěradjaw* (*S*); gelijk, gelijk als, bijvoorbeeld, gelijkenis.

pěragě (*B*); *djěmě* (ook: 'ograng), *pěragě* (*B*), (bantjang), degene die eene toespraak houdt voor het „sěram” (zie dit woord).

pěgrah; I uitpersen door drukking of knijping met de handen; II melken; III *pěgrah pěgrabon*; het druppelen met een zeker geneesmiddel in de oogen, op het voorhoofd en 't fontanel van een klein kind bij ziekte; ook: het daarbij aangerichte offermaal.

pěrahoe; inlandsch vaartuig; vaartuig in het algemeen.

pěgraj; men spreekt van „*pěgraj*” indien bij het beplanten van een' ladang in een pootgat minstens 2 rijstplantjes zijn opgekomen.

pěrajihan; zie „*běđil*”.

pěgram; I *měgram*, vruchten door

broeiing (bijv. in rijst) laten rijpen; II *pěgraman*, engagementstijd; dalam *pěgraman*, geëngageerd zijn.

pěgrambing; zie: *pinang*.

pěgrandjaman; gezegd van padihalmen, die nog niet oogstbaar zijn, terwijl de andere halmen reeds kunnen worden geoogst.

pěrang; oorlog, gevecht, slag; *pěpě-rangan*, slagveld.

pěrangaj; aard, inborst.

pěranggi; zie: *siwar*.

pěrangkap; val om wild gedierte inz. tijgers te vangen.

pěrap; *měrap*, tegen elkander opvliegen van pluimgedierte.

pěrapaq; (ook: *pěgrapaq*), e. s. v. liaan, welks bladeren als surrogaat dienen voor citroen; *pěrapaq kapogr*, een liaan met geneeskrachtigen wortel.

pěrapas; een fijne slijpsteen.

pěrapin (*B*), *těnggarangan* (*S*), aangepunte steen bij het vijlen der tanden in gebruik.

pěgrawman; *pěgrawman kěling*; voetwortel.

pěrbě (*B*), *pěrbaw* (*S*); *pěrbě* (*B*), [*pěrbaw* (*S*)]: 'idop, het oosten; *mati* [ook: *matiq* (*B*)]; het westen.

pěrbot; collectieve benaming voor wapenen in het algemeen.

pěrdjakě (*B*), *pěrdjakaw* (*S*); gew. voorafgegaan door „*boedaq*”; *boedaq pěrdjakě* (*B*) [*pěrdjakaw* (*S*)]; zoowel jongeling als jong meisje; *pěrdjakě 'apit pěngandang*, *postillon d'amour* (gew. een kleine jongen).

pěgrěba (ook: 'agri *pěgrěba*); regenmoesson.

pěřęgang; het latje bij eene buffelkar, dat dient om de „*tali těmbęrang*” (zie dit woord), te spannen.

pěřęnggi; e. s. v. kalebas; soorten

zijn: pĕrĕnggi: bakol; boelan; boeriġ (B), boeri'āq (S); girong; koembang; lapiġ (B), lapi'āq (S); gratos.

pĕrĕpat; volgeling, geleide.

pĕgrĕtong (ook: pĕrĕtong); e. s. v. padde.

pĕrgam; e. s. v. groote bruinroode wilde duif; pĕrgam bĕkoewaġ, een variëteit.

pĕri; I nymf; II een ziekte door vrouwelijke geesten veroorzaakt.

pĕri(j)'asan, zie padang.

pĕgrikaj (ook: pĕrikaj); klopwerktuig dienende voor de bewerking van de bast van de »batang tĕgrap» (zie dit woord), bij het vervaardigen van kleedingstukken.

pĕrikot; voorbehoedmiddel.

pĕrimping; zie: 'ikal.

pĕrimponan (?); pĕrimponan djagri; = pĕgroemponan djagri; zie; groempon.

pĕrintah = parintah.

pĕrintjġ; mĕrintjġ, met een steen langs de oppervlakte van het water werpen; keilen.

pĕgri'oq (B), pĕgri'o'āq (S); holvormige van bruinzwarte aarde gebakken pot om rijst te koken.

pĕriqsĕ (B), pĕriqsaw (S); onderzoek, navraag; mĕriqsĕka(n) (B), mĕriqsawka(n) (S), onderzoek naar of omtrent iets doen.

pĕrisaj; een rond schild van rottan.

pĕgritjol; tĕpĕgritjol, verstuit, verzwikt van den voet.

pĕrkarĕ (B), pĕrkaraw (S); zaak, onderwerp, geval.

pĕgrkiġ (B), pĕgrki'āq (S); e. s. v. snip.

pĕgrlan; steenpuist bij de lies.

pĕrlintih (B), pĕrlint'āh (S); leeglooper; fat in den fatsoenlijken zin van het woord.

pĕrmadani; tapijt, tapijtwerk.

pĕrmatĕ (B), pĕrmataw (S); edelge-

steente, juweel; pĕrmatĕ (B), pĕrmataw (S); batoe 'aki'āq (S); batoe mĕkalġ; batoe mĕsoerong; batoe pĕmawar; batoe pĕros; maniġ (B), mani'āq (S).

pĕrnamĕ (B), pĕrnamaw (S); zie: »boelan».

pĕgrobān; pĕgrobān bĕgras, onverglaasd holvormige pot van roode aarde gebakken tot bewaring van rijst.

pĕgrobātān; zie: 'obāt.

pĕroembaj; egge; mĕroembaj; nĕbar, voor den eersten keer eggen; 'alos, voor den tweeden keer eggen.

pĕroempon; tĕpĕroempon, verzameld, bij elkaar.

pĕgroegrong; zie: lantong.

pĕgrot; ingewanden; pĕgrot; bĕsaġ, de maag; moedĕ (B), moedaw (S); darmen; grajĕ (B), grajaw (S), groote slokdarm.

pĕro(w)'it; mĕro(w)'it, eventjes oplichten met een spaak.

pĕrsalahan = salah, (alleen voorkomende in »rĕdjong's» en »'andaj 'andaj») (zie die woorden).

pĕrtamĕ (B), pĕrtamaw (S); de eerste, vooreerst, in de eerste plaats.

pĕrtjajĕ (B), pĕrtjajaw (S); geloof, vertrouwen. gelooven; kĕpĕrtjajĕ'ān (B), kĕpĕrtjajaw'ān (S); vertrouwd, vertrouwde, vertrouweling.

pĕsan; last, bevel, opdracht, boodschap van een vertrekkende aan een achterblijvende en omgekeerd; bĕpĕsan, opdragen, bestellen.

pĕsap; e. s. v. schepnet.

pĕsĕmin; pasement.

pĕsoq (B), pĕso'āq (S); gat in iets, met een gat er in, doorboord; bĕpĕsoq (B), bĕpĕso'āq (S), met gaten.

pĕtaj; e. s. v. boom met stinkende boonen; soorten zijn: pĕtaj; padi; poe(w)'āgr; lilipan.

pētandangan; voorteeken.
 pētang; achtermiddag en avond; pētang 'agri; 's avonds.
 pētē (B); zie: »oesoran".
 pēti; kist, koffer.
 pētih (B), pēt'āh (S); mētih (B), mēt'āh (S); openbarsten van de geweekte zaadpadi; ook: ontkiemen.
 pētiq (B), pēt'āq (S); I mētiq (B), mēt'āq (S); wegnippen met den wijsvinger; II afrekken van den trekker van een geweer (?).
 pētjah; gebroken, stuk, kapot, van zoogenaamd breekbare waar, gereedschap enz.; opengebroken van zweren en gezwellen; mētjahka(n), breken, doen breken.
 pētiq (B), = roepē (B).
 pētjat; afgezet, ontslagen uit ambt of betrekking.
 pētjot; mētjot, slaan met een rottanzweep of ander buigzaam voorwerp; pētjot taq kētaraw [ook: lēlajang taraw (B)], doodslaan van de »taq kētaraw" (zie dat woord), met een lange zwiepende bamboes op de sawahs tegen schemerdonker; (een vermaak van den »Bēsēmaher" in het landschap »Bēsēmah Oeloe Manaq").
 pētoelē (B), pētoelaw (S); e. s. v. komkommer.
 pētoenang; zie: bēdīl.
 pētos; bliksem.
 pidjaq; trappen op iets; pēmidjaq'ān, trede, sport.
 pidjit; bēpidjūt, eene geringe hoeveelheid eetwaren of iets dergelijks onder verschillende personen moeten verdeelen en zorgen, dat ieder een gelijk aandeel krijgt.
 pigang; migang, in of met de hand iets vasthouden; djēmē (B), [djēmaw (S)] migang; mangkoq (B), [mangko'āq (S)], limaw; een doekoen.

pigi: = marē (B).
 pi(j)'alang; zie: djoedoe.
 pi(j)'aling; e. s. v. parkiet.
 pi(j)'amot; draad waarmede men de vischhaak aan de lijn vasthecht.
 pi(j)'anggang; e. s. v. insect dat aan het rijstgewas schade aanricht.
 pi(j)'apong; zie: 'apong.
 pi(j)'āq; kant, zijde, richting; sēpi(j)'āq, de eene helft.
 pi(j)'agraw; e. s. v. uil (vlinder).
 pi(j)'ās (B), (ē)'mpi(j)'ās (S); pi(j)'ās (B), [(ē)'mpi(j)'ās (S)] tēgaq, e. s. v. haarversiersel.
 pi(j)'awang; I de helper van den »djoeroe (djoegro) tinggi"; zie: djoeroe; II (S), vrouwelijke doekoen inz. voor zwangere vrouwen.
 pi(j)'oh (B), pi(j)'o'āh (S); verdraaid, verwrongen van een arm of sleutel; ook uitwringen van natte doeken.
 pi(j)'ong; een mand van bamboe, rottan of »amban boerong" (zie 'amban), om gegraven of losgewerkte aarde te scheppen of vuil weg te brengen.
 pi(j)'ot; trekken aan en draaien van het oor van een kind bij wijze van kastijding.
 pikat, [ook pēnoenggo'āq (S)]; lokvogel; mikat; lokken, vangen van vogels enz.
 pikigr (ook: pikir); mikigr, denken; bēpikigr, aan het denken zijn; pikigran, het nadenken, gedachte; pikigran koesot, = bingong; pikigran (ē)'ndiqdē (B), [(ē)'ndi'āq (S)] tētap; wispelturig.
 pikol; draagvracht van een man; indisch centenaar van 100 kati of 125 Amsterdamsche ponden.
 pikoq (B), piko'āq (S), gew. verbonden met: »pingkol"; pikoq (B), [piko'āq (S)] pingkol, gebroken en gebogen.
 pilat = pēligr.
 pilih (B), pil'āh (S); milih (B), mil'āh

(S), kiezen, uitkiezen, uitzoeken; pilhan; keuze, het gekozene.

pilin; milin, in elkander draaien, twijnen van touw door de draden met de hand bijv. op de dij ineens te rollen.

piloq (B), pilo'āq (S); een visch glad als een aal met spitsen en zeer scherpen bek.

pinang; de betelnootpalm; soorten zijn: pinang: gadjah; lakë (B), lakaw (S); sangkor; sëlœ(w)āng; tēlogr; wangi; pinang djëdjingkaw'ān (of pëgrāmbing), pinangpalm, die pas vrucht begint te dragen.

pindah; verhuizen, verhuisd, verplaatst; mindahka(n), doen verhuizen, verplaatsen, overbrengen.

pindëkawan (B), pindawkawan (S); vergezellend bediende, volgeling, lijfknecht.

pindjam; te leen, wat teruggegeven moet worden; mindjam, leenen, van iemand te leen vragen.

pindjongan; I knoop van een hoofddoek; ook: de afhangende punten van een hoofddoek; II een geschenk bestaande in een »koedjor», »këgris» of »pëdang», ter waarde van 1 réaal (Spaansche mat) gegeven aan dengene die het offerfeest leidt bij het »nji(j)āng» in een doeson, waar overspel is gepleegd. (Zie de woorden »këgris», »koedjor», »pëdang» en »si(j)āng»).

pinawkawan (S) = pindawkawan (S); zie: pindëkawan (B).

ping; ping 'itam (koning), winnen van den werper bij »dja'ih dëlapan» (zie »dja'ih»).

pingas (B), tingas (S); insnijding in het oor van een karbaw als herkenningsteeken; als: pingas (B), tingas (S): bëdjawir; bëlāh goentāng; rantjong tabong; roempong; tēboq (B), [tēbo'āq (S)] kanan; tēboq (B), [tēbo'āq (S)] kiri; tēboq (B), [tēbo'āq (S)] koembang; tjawir; sēping ti(j)āng.

pinggah; bëpinggah, wisselen van tanden of kiezen.

pinggan; bord, etensbord; tafelbord; pinggan bësāq; schotel; pinggan pëmoendjongan; groote schotel (ook wel een mand) alleen in gebruik bij offerfeesten, houdende diverse soorten van gebak als: »tjoetjogr», »doedol», »lëmaq manis» enz. en 7 stuks visch en geplaatst op een matje voor de zitmat van bruid en bruidegom nevens de: a. këtoepat: »ambin; manggos; ratos; b. »tjëljëpaq»; c. »djagri lilipan»; d. »kadjang moebongan»; e. »'oedang 'oedang»; f. »tëlingë (B), [tëlingaw (S)], lambing»; g. »këkëgris»; h. »këkoedjor»; i. »pëpëdang» (van jonge klapperbladeren gevlochten in den vorm van een garnaal, een kris, een lans, enz.); pinggan kajoe (B) tjapa (S); houten bak om kopjes om te spoelen en borden te wasschen.

pinggang; de lendenen, de middel; pinggang poelaw; de zijden van een »poelaw» (vgl. »'ikoq poelaw» en »palaq poelaw»).

pingging (B), poenggong (S); de posteriores.

pinggiq (B), pinggi'āq (S); gezegd van iemand, die achterlijk is in het groeien.

pinggir; rand, zoom.

pingih (B); onontwikkeld van menschen of dieren, (J).

pingkaj = ramping.

pingkol; zie: pikoq.

pinjaq = pitjaq.

pinoekawan = pindëkawan (B).

pintal; in elkander gedraaid, getwijnd; mintal, in elkaâr draaien, twijnen.

pintaq; verzoek, bede; mintaq, verzoeken, vragen om iets; mintaq 'ampon, vergiffenis vragen; pëpintaq, verlof, toestemming.

pintar; snugger, schrander, verstandig, slim.

pintas; mintas, den weg afsnijden door een' korten weg te nemen; den kortsten weg nemen.

pintaw; e. s. v. rijstdiefje.

pintě'an (B), pintaq'an (S); geschenk; zie: koelě (B).

pintjang; tijdelijk kreupel, mank; zie ook: kětjöl.

pinton; mintonka(n) mimpi, een droom uitleggen, verklaren.

pipi; e. s. v. hout (?).

pipih (B), pipi'äh (S); piepen van een insect.

pipiq (B), pipi'äq (S); plat als een koek.

pipis; mipis, met een steen op een' anderen steen iets fijn wrijven zooals specerijen voor de spijzen; pipisan, zulk een steen.

pipit, rijstdiefje; soorten zijn: pipit: 'oeban; 'oeriq (B); palaq potih (B), [poti'äh (S)]; pinang; tjakëti; toeli.

pir; veer; ijzeren veer van een »pělangkin sapi" (zie dit woord).

piraq; zilver.

piring; schoteltje, bordje.

piriq (B), piri'äq (S), miriq (B), miri'äq (S), tot poeder wrijven, fijn wrijven van ingredienten op een' steen met een steen, (het woord is meer in gebruik dan: »pipis").

pirit; zie: »pasaq".

pirot; tēpirot = miring.

pisaj; de eetbare vrucht van de »'oewi lēlaq" (zie »'oewi").

pisan; gew. pisan pisan, goed gemikt, juist getroffen bij schieten.

pisang; de banaan; soorten zijn: pisang: 'ajam; bēlēhaj; bēmban; bibiq (B); djawě (B); (ě)nggajang; gading; gigi

boewajaw (S); goendal; kēlat; kēlēngkong; kēpal; lakě (B), lakaw (S); loengkě (B), loengkaw (S); mas potih (B), [poti'äh (S)]; masaq 'idjang; masaq sēmalam; 'oedang; pandjang; radjě (B), radjaw (S); groesě (B), groesaw (S); sabě (B), sabaw (S); sangkor; sēloe(w)'ang; sēngkēliq (B); sēngkēwali (B), kēwali (S); tēlogr; tēmbatōe; tēnggajaq; tihis (B), ti'is (S); pisang goring; in olie (of boter) gebakken pisang.

pisag; tusschenzetsel.

pisar; I (B), draaien in de rondte; II pēmisaran, omloop, afwisseling; pēmisaran: boelan, verandering van maan; tahon, einde van het oogstjaar en begin van het nieuwe; III (B), padi, die gedroogd is, met den voet wrijven om te zien of ze goed droog is (J); (vgl. »pisar I").

pisaw; hakmes, houwer in het algemeen; pisaw bēsaq, een kapmes.

pisang; misang zijn gevoeg doen; pē-misingan (ook: pisingan); n°. 100.

pisoh (B), piso'äh (S); misoh (B), miso'äh (S), schelden, uitschelden.

pisongan = sēmpi(j)'ongan.

pistawě (B), pistawaw (S); rechtspreuk.

pisti; het moet, het zal gebeuren.

pitaq; bed van een tuin.

pitang; klein matje, waarop, na met bladeren belegd te zijn de rijstketel wordt geplaatst, zoodra die van het vuur is opgenomen; pitang tandjaq'an sēladjoe, eene soort daarvan.

pitjaq; I (B) = pipiq (B), (ook: ingedrukt van den neus); II zacht, week inz. van kippedrek.

pitjit; mitjit, plat drukken van onge-dierte op de nagels.

pitong; mitong, dragen van een kind (fig. 7 pag. 25 en fig. 45 van »Ploss" »das kleine kind vom Tragebette bis zum ersten Schritte).

pitor; gew. toe(w)'ân pitor de controleur.

poedagr; flets van kleur, verbleekt van glans.

poeding; zeker struikgewas met veelkleurig blad; soorten zijn. poeding: 'abang; 'irang; tēros.

poedjě (B); moedjě doeson, een offermaal aanrichten in de «mēsigit» (zie dit woord) van de doeson bij «kēbēndon»; (zie: bēndon).

poedji; lof, prijs; moedji, loven, prijzen; poedji moedji, elkander prijzen; kēpoe-dji'ân, lofwaardigheid.

poedjoeq (B), pinaq (S); met vriendelijke woorden tot iets trachten over te halen, vleien en verleiden.

poedong; spoel van het weefgetouw; poedong pětaj; knobbel, stomp in den bloesem van de «pětaj» (zie dit woord), waaruit de boon voortspruit.

poedotan; (?).

poegal; moegal, zich nederleggen om uit te rusten van menschen.

poegan (B); uitgebreide aanplanting inz. van doerian; (volgens (J), plaats, waar vele vruchtboomen worden aangeplant).

poegaw (B), pēpoegaw'ân = mēmim-pi'ân; zie: mimpī.

poegě (B), poegaw (S) = lakagr.

poegol; kaal van het hoofd,

poegoq (B), poego'āq (S) = poegol.

poejoh (B), poejo'āh (S); kwartel; soorten zijn: poejoh (B), [poejo'āh (S)]; gading; miri.

poejoq (B), poejo'āq (S); schimmel; bepoejoq'ân (B), bēpoejo'āq'ân (S); beschimmeld.

poekal I, ontwikkeld van kinderen, planten en dieren, (J); II = boengoaq (B); III zie: kēgris.

poekang; hout van een geslacht beest;

poekang: 'agong (of balong), achterbout; 'anjot, voorbout.

poekat; groot trek- of sleepnet.

poekol; moekol, slaan, kloppen, klop geven; poekol moekol, elkander slaan; be-poekolan, eene kloppartij hebben; moekol sampaj 'idjang, bont en blauw slaan.

poekoq (B), poeko'āq (S); kapitaal, (bedrijfskapitaal, handelskapitaal), inleg, inzet.

poelan; smakelijk van gekookte aardvruchten, van kalebassen, papaja.

poelang; I naar huis gaan; terugkeeren; poelang 'oendang, verdubbeld (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd); moelangka(n), iets teruggeven aan den eigenaar, naar huis brengen, enz.; II zie: sigrat.

poelas; I vezeltouw; II moelas, wringen, uitwringen, verwringen, omdraaien.

poelaw; eiland; poelaw karangan, steenbedding of zandplaat in eene rivier, welke bij laag water droog loopt en bij hoogen waterstand onderloopt.

poelě (B), poelaw (S); weder, wederom, op nieuw, insgelijks; ook: zelfs, verder, voort, toch wel.

poelih (B), poeli (S); verkrijgen; in handen komen; poelihan (B), poeli'ân (S); erlanging, verkrijging, verwerving, voordeel, inkomsten; poelihan; ook = sēdēkahan.

poeliq; moeliq, zich nederleggen van groote dieren.

poeligr = loemigr.

poeloe; greep van een mes, schoffel, houwer; hecht.

poeloh (B), poelo'āh (S); tiental; sē-poeloh (B), sēpoelo'āh (S); een tiental, tien; poelohan (B), poelo'āhan (S), $\frac{1}{10}$.

poelong; het inhalen, ophalen van loshangend touw.

poelot; zie: «padi»; pēpoelot; hees-

tertje, waarvan de stam, na met katoen of garen omwonden te zijn gebruikt wordt om tanden, mond, ooren en oogen van een afgestorvene te reinigen.

poempon; moempon, verbranden van de »djëgrami» na den oogst op »tënggalaw'an» of ladang's (zie die woorden); aanleggen van een vuur ter verbranding van de ruigte en stoppels op een ter bebouwing bestemd boschland.

poenaj; de wilde groene duif: soorten zijn: poenaj; badjoe; bëloekagr; 'oegol; rakaq; si'olan.

poendji'an; gezegd van twee honden, die elkaar den strijd durven aan te binden.

poendjin; gew. poendjin pëloeroe, zak van chits waarin vroeger de kogels werden bewaard.

poendjong; e. s. v. offermaal; soorten zijn: poendjong; boelos; boerong darë (B); padi bëram; kambing; këbaw; rajë (B), rajaw (S).

poengah; verwaand, opgeblazen, trotsch.

poengar (B); (ook: pëpoengaran), soengar (S), (ook: sësoengaran); gezegd van iemand die als buskruit opvliegt; die spoedig driftig wordt, wiens drift echter spoedig bekoeld is.

poenggag; moenggag, een bouwgrond zuiveren van ruigte en onkruid.

poenggong; de posteriores; zie ook: bëdä.

poenggoq (B), poenggo'äq (S); nachtuil.

poenggor (ook: poenggogr); doode boom zonder takken, stronk.

poengot; moengot, oprapen, opzamelen, van den grond plukken of inzamelen; sëpoengot; e. s. v. kinderspel.

poengkaq; I afknotten, afbreken van stengels, takken, enz.; II pëmoengkaq boengë (B); boete den jongeling opgelegd, wanneer hij vóór het »masoqka(n) boenting» (zie

dit woord), het engagement verbreekt, welke boete aan het meisje wordt uitgekeerd; III poengkaq pakoe; een van de huwelijksceremonien.

poengkor = rëpat.

poentjaq; top, kruin.

poentjë (B), poentjaw (S); zie: groemah; moentjë 'api, gezegd van de woning waar het eerst de brand is uitgebroken.

poentoe; e. s. v. armband.

poentong; afgehouden stomp, stompie, eindje, overgebleven stuk; ook: brandhout; poentong: loepë (B), loepaw (S), e. s. v. hout, dat van binnen kurkdroog, van buiten vochtig is.

poepoh (B), poepo'äh (S); vlijtig, naarstig, ijverig; poepoh (B), [poepo'äh (S)] djawat, aan één stuk doorwerken; onder het werken niet van uitscheiden willen weten.

poepol; = poetigr, dat meer in gebruik is; poepol 'agong, de groote pluk.

poepor (ook: poepogr); I zie: »panggang»; II zich in het zand baden van gevogelte; poeporan, het kuiltje inz. door kippen in zand gegraven.

poepot; I blazen, waaien; poepotan, blaasbalg; poepotan: tëgaq, smidse; tëpoelik, smidse van een passaringezetene; mas, smidse voor goud en zilverwerkers; II afgeloopen, ten einde van een »bantjangan» (zie dit woord).

poeraq; poeraq poeraq = (ë)'nggërawë (B).

poerik; kwaad, nijdig zijn op iemand.

poegroo; de frambozen uitslag.

poeron; (ook: poegron); e. s. v. matenbies.

poegroq (B), poegro'äq (S); I = bëlakang; II plaats op de »salon» (zie dit woord), waar de vrouw des huizes hare bevalling afwacht en verblijft tot den 40^{en} dag na de bevalling.

poesakě (*B*), poesakaw (*S*); erfgoed, erfstuk, erfenis, familiestuk.

poesagr; I horizontaal, in de rondte draaien zooals bijv. water in de draaikolk; II poesagran (ook: poesaran); kruin op het hoofd; poesagran (ook: poesaran) tasik; het middelpunt der aarde.

poesat; navel; poesat: boedjal (*B*), boesot (*S*), uitpuilende navel; tanggoq (*B*), tanggo'āq (*S*), de gewone vorm van den navel; matě (*B*), mataw (*S*); de traanheuvel.

poesiq (*B*), poesi'āq (*S*); spelen; poesiq'ān (*B*), poesi'āq'ān (*S*), spel, speelgoed.

poetaj; zie: „bangkah”.

poetagr; moetagr, in de rondte draaien, opwinden bijv. van een horloge.

poeting; puntig einde, dat ergens in moet komen, zooals van een mes in het heft; poeting gigi; wortel van eene tand.

poetiq (*B*), poeti'āq (*S*); de vrucht in haar eerste ontwikkeling na het afvallen van den bloesem.

poetigr; moetigr; plukken, oogsten van sommige cultuurgewassen als peper, koffie, kruidnagelen enz., doch niet van rijst.

poetjat; bleek van gelaatskleur door schrik of ziekte; (volgens (*J*), ook: betrokken van het gezicht); poetjat tětěrosan, doodshleek.

poetjong; e. s. v. geneeskrachtige plant.

poetjoq (*B*), poetjo'āq (*S*); jonge spruit, teeder uiteinde van planten. Verder gebruikt als hulptelwoord voor een aantal brieven; sěpoetjoq (*B*), [sěpoetjo'āq (*S*)] soerat, één brief; poetjoq 'oemboq (*B*), poetjo'āq 'oembo'āq (*S*), tepel.

poetos; I afgebroken van alles wat zich

in de lengte uitstrekt bijv. touw, ketting van eene, beraadslaging, verhaal, het leven, levensonderhoud, onderhandeling over prijs of andere zaken; poetos bitjarě (*B*), [bitjaraw (*S*)], einde van de beraadslaging, ook: ten einde raad; poetos rěgě (*B*), [rěgaw (*S*)], naaste prijs; poetos njawě (*B*), [njawaw (*S*)], den geest gever. sterven; kěpoetosan rapat, eindvonnis, uitspraak; moetoska(n), afbreken, afsnijden; moetoska(n) pěrkarě (*B*), [pěrkaraw (*S*)], eene zaak beeindigen, eene beslissing nemen in eene rechtszaak; poetos paras; geheel en al afgedaan, beslist; II poetos gěntong, eene heidensche ceremonie, waarbij onder aanroeping van de geesten hun verzocht wordt een onbekend ziekteverschijnsel te openbaren.

poe(w)'āgr; e. s. v. aromatische plant, soorten zijn: poe(w)'āgr: lakě (*B*), [lakaw (*S*)], de cardamom; lěnggigigr; lilipan; nasi; 'oetan; 'pěgrkat; soeloh (*B*) [soelo'āh (*S*)]; timbang; toeko'āq (*S*); toetot.

poe(w)'ās; verzadigd, voldaan, genoeg.

poe(w)'asě (*B*), poe(w)'asaw (*S*); vasten, de Mohamedaansche vasten.

pohon (*B*), poe'on (*S*); boom.

pojang; overgrootvader; voorouders; stamvader; pojang kětoenggalan, algemeen stamvader.

pokoq (*B*), poko'āq (*S*); zie: poekokoq (*B*).

pokang; zie: bědil.

pong; klanknabootsend woord voor een plompdend geluid bijv. van een emmer, die onderste boven in het water gedompeld wordt.

potih (*B*), poti'āh (*S*); wit, blank, zuiver van het gemoed; potih (*B*), [poti'āh (*S*)] tělogr, wit van het ei.

potong; afgesneden stuk; motong, snijden, afsnijden.

R.

grabal = *grabě* (*B*); ook: blindelings in de rondte tasten.

grabě (*B*), *grabaw* (*S*), [ook: *rahě* (*B*), *rabaw* (*S*)]; *měgrabě* (*B*), *měgrabaw* (*S*), tasten, tastend bevoelen of aanraken.

grabon; niet goed kunnen zien.

grabog (*B*), *grabog* (*S*); zwaam inz. van den arenpalm.

radah; *těradah* boelan, rechtop loopen, met het gelaat een weinig naar boven gericht; een meisje dat van nature zoo loopt zal ongetwijfeld bij de bevalling sterven; (volgens *J*), zal de echtgenoot van iemand die aldus loopt spoedig sterven).

radang; aardappel; soorten zijn: *radang*: *kisal*; *tjině* (*B*), *tjinaw* (*S*).

gradjang (*B*) = pantjang.

radjě (*B*), *radjaw* (*S*); vorst; gewoonlijk wordt daarmede het »margahoofd» bedoeld; *měradjě* (*B*), *měradjaw* (*S*), zie: *toetogran*.

radjin; ijverig, vlijtig, naarstig.

gradoe; (ook: *gregradoe*), I ophouden, stilhouden, stil blijven staan, rusten, ver-
toeven; II genezen van eene ziekte.

ragah; I gezegd van jongelingen die niet meer groeien; maximum van lengte hebben bereikt; II gezegd van een op leeftijd zijnden celibitair; III *měragah*; schuin geveld van een lans, een geweer enz.; IV *měragah*, met een lans of iets dergelijks steken.

ragaj; *běragaj* = *tjěgraj*; *běragaj*’ān; ontbonden van doode lichamen (*J*).

ragam; I wijze, manier waarop iets geschiedt; luim, kuur; ook: aard, inborst; II wat door kwade geesten wordt veroorzaakt.

ragaq; het opkopen van padi bij groote hoeveelheden.

ragi; I de kleuren in een weefsel; II kunne.

ragoe; verward, in de war zijn.

rahi; *běrahi*, bekoord zijn, liefhebben.

ra’ih (*B*), *ra’i’āh* (*S*) [ook: *gra’ih* (*B*), *gra’i’āh* (*S*)]; I zie: *djěmě* (*B*); II *měra’ih* (*B*), *měra’i’āh* (*S*); den haan van een ge-
weer aftrekken.

raja; I *měraja*, kruipen van planten en insecten; II = *banja*.

rajaq; *běrajaq*, voor zijn genoegens ergens naar toe gaan; kuieren.

rajas (*B*) = *rajě* (*B*); (het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd).

rajě (*B*), *rajaw* (*S*); I aanduiding van de excessief; II groot en zwaar gebouwd van een’ man; goed in blad en tak zitten.

rajoe; zie: *poetjat*.

rakit; vlot.

gralang; *měgralang*, ontoereikend.

gramah; *měgramah* = *bědjabal*; zie: »*djabal*».

ramas; = *ěmas*.

grambah; *měgrambah*, een veld voor den tweeden keer wieden.

rambaj; de staartvederen van gevogelte en pluimgedierte; *rambaj pandjang*, lange overhangende staartvederen van hanen; *rambaj toegang*, de rechte lange staartvederen, onder de overhangende staartvederen; *pěmboenbon rambaj*, de sijne kleine staartvederen van een haan.

grambam; gezegd van padi, die niet voor dagelijksch voedsel gebruikt wordt, als »*padi poelot*», »*padi bēram*».

rambang; I op goed geluk af, luk of raak; II vezeltouw van een werpnet.

ramboe; (ook *gramboe*); franje; de overgebleven uitstekende draden van een afgeweven kain, welke worden afgesneden.

ramboetan; e. s. v. vrucht met haar-
achtige schil; soorten zijn: ramboetan:
këbanjakan; toegaw.

ramě (*B*); (ook: gramě), ramaw (*S*);
[ook: gramaw (*S*)], gew. sěgramě (*B*).
sěgramaw (*S*); wat communaal door de
doesongenooten wordt bezeten, zooals door
den stamvader aangelegde vischvijvers,
aanplantingen enz.

rami; druk, vroolijk, levendig, met zijn
vele, sterk bevolk; bërami rami'ân, zich
met elkander vermaken.

ramoe; mërampoe of bëramoe, het be-
noodigde materiaal bijeenbrengen bijv. voor
het bouwen van iets; de benodigdheden
verzamelen voor het bereiden van een
geneesmiddel, voor een offermaal; in ge-
reedschap brengen van alles wat voor een
feest benodigd is; ramoe'ân, dat materiaal
enz.; ramoe'ân pëngatë (*B*), wat voor het
maken van gebak nodig is.

rampaj; fijn hakken, in stukken hakken.

rampas; mërampas, met geweld ont-
nemen, afnemen, rooven, verbeurd ver-
klaren.

grampas; męgrampas, kort snijden van
gras enz. met een »pëdang boeloh (*B*)»
(zie »pëdang»).

ramping; slank, tener van leest, dun
van middel.

rampok; mërampok, iemand overrom-
pelen, berooven.

rampos; I rëramposan, grof, onbeschoft
van taal; II mërampos, gezegd inz. van
een' tuin, die geheel en al in onkruid,
gras, ilalang enz. zit.

randaj; I randaj randaj = 'oejon; II
(*B*), door het water rondwaden om met de
voeten iets te zoeken (*J*).

grandan; męgrandan, zie: djëmě (*B*).

randaw (ook grandaw); mërandaw,
spijzen met iets vermengen bijv. rijst met

djăgoeng of »gadong» bij gebrek van het
eerste voedingsmiddel.

randě (*B*), randaw (*S*); weduwe; randě
boengě (*B*), randaw boengaw (*S*), gezegd
van een jong gehuwde vrouw, die na het
»nikah 'adam» alvorens den hijslaap te
hebben uitgeoefend haar echtgenoot door
den dood verliest; randě (*B*), [randaw (*S*)]
tëkëlawing van tafel en bed gescheiden
vrouw.

randjaw; voetangels, doorgaan van
bamboe vaak met geharde punten.

grandjaw; grandjaw: loempatan, ra-
kit; inrichtingen inz. om tijgers te vangen.

randjangan; sërandjangan, een paar
van ringen en armbanden.

randoq (*B*), rando'ăq (*S*); mërandoq
(*B*), mërando'ăq (*S*), iets op crediet koopen.

grandoq (*B*), grando'ăq (*S*); I lange
afhangende haren van een ouden bok II
volwassen van mannetjes dieren, (uitslui-
tend van klein hoornvee).

grangaj; gezegd van boomen, die slecht
in blad zetten.

grangaw; spaak van een wiel; rad van
een spinnewiel; de bamboelatjes, die met
het eene einde in de »tęgring» van de
»tangkol» gestoken zijn (zie die woorden).

rangghah; zie: »këbaw».

ranggay = ranggas.

ranggas; ontbladerd en dor, een dorre
tak.

granggas; męgranggas, slingeren van
lianen.

rangkah; vermolmd van een boom-
stam.

rangkaj; wat tot een verbonden is;
trosje.

rangkang; sërangkang, een paar van
oorknoppen;

rangkak; dubbel, paar inz. van pieken,
lansen enz.

rangkag (*B*), *rangkang* (*S*); *mërangkaq* (*B*), *mërangkang* (*S*); op vier pooten of op handen en voeten gaan, op handen en knieën kruipen.

grangkaw; lang en tenger.

rangkë (*B*), *rangkaw* (*S*); geraamte.

grangkil; wat tot een verbonden is; trosje.

granjang (*B*), *granang* (*S*); 't zeer benauwd, zeer warm hebben.

grangos; gleuf in de bovenlip; ook; gespleten van de bovenlip.

rantaj; keten, ketting; *sërantaj*, hand aan hand.

rantang; (ook: *grantang*) = *grapoh* (*B*); ook gezegd van hout, dat zich gemakkelijk laat kloven.

rantaw; I streek, uitgestrekte kust, recht gedeelte van eene rivier; II *mërantaw*, reizen naar een vreemd land gaan; *mërantaw* (*ë*)*'ndiq* (*B*) [(*ë*)*'ndi'äq* (*S*)] *bëdapogr*, zich ergens in den vreemde metterwoon vestigen met het voornemen echter t. g. t. naar zijne geboorteplaats terug te keeren; in het tegenovergesteld geval spreekt men van *•mërantaw bëdapogr*."

ranting; twijgje, dun takje zonder bladen; *mëranting* 'a'ogr zeer oud worden nl. als een bladerlooze bamboestool.

rantjak; I kleine vierkante horde van bamboe om daarop offergaven te plaatsen; II e. s. v. gouden oorhanger voor jonge meisjes (*J*).

rantjang = *tjëntjang*.

rantjangan; jonge uitgeplante *dadap*-stekken dienende tot lei- en schaduw boom van de peperplant.

rantjiq (*B*), *rantji'äq* (*S*) = *rëtiq*.

rantjong; schuin aangepunt.

rantot = *roenton*.

ra'oh (*B*), = *padë* (*B*).

ra'op (ook: *gra'op*); *mëra'op*; zooveel

als men in de twee aaneengesloten holle handen kan nemen; met de beide handen aldus meten of opscheppen, naar zich toetrekken of halen.

ra'ot; *mëra'ot*, met een klein mes *•sëra'ot*" iets bewerken (bijv. rottan kerven), de ruwe kanten afsnijden, iets besnijden.

rap; *•kruis*" bij: *•kruis en munt*",

grap; *ngëgrap*, tabak kerven.

rapat; I dicht, bijeen, goed aansluitend, gesloten; II vergadering met de hoofden zoowel om bestuurs- als rechtszaken te behandelen.

grapat; dikwijls, vaak, iedere keer.

grapot (*B*), *grapo'äh* (*S*); broos, brokkelig, molmig, verteeld van hout, touw enz.

grapong; *mëgrapong*, dobberen op het water.

rarang (*B*) = *larang*.

rarat (*B*) = *larat* en = 'oendor.

rariq (*B*), *lari'äq* (*S*); *mërariq* (*B*), *mëlar'i'äq* (*S*), draaien op een draaibank.

rasan; beraadslaging, bespreking; ook: rechtszaak.

rasë (*B*) [ook: *grasë* (*B*)]. *rasaw* (*S*) [ook: *grasaw* (*S*)]; gevoel, smaak van iets, geur; gevoelen, meening; *mërasë'i* (*B*), *mërasaw'i* (*S*), gevoelen, ondervinden.

rasi (ook: *grasi*) = *rasë* (*B*); gew. *rasë rasi* (*grasë grasi*) (*B*); *rasaw rasi* (*grasaw grasi*) (*S*).

rasol; gezant Gods.

rat = *rapas*.

ratap (*ratapan*); klaaglied.

ratë (*B*), [ook: *gratë* (*B*)], *rataw* (*S*) [ook: *grataw* (*S*)]; gelijk, effen, vlak.

ratib; *mëratib*, onophoudelijk de woorden *•la 'ilaha 'illa 'allah*" uitroepen.

ratjap = *grapat*.

ratjik [ook: *ratjiq* (*B*)]; e. s. v. vogel-

strik, voorzien van paardeharen, strikken om vogels te vangen.

ratjon; vergif; mēratjon, vergeven, vergiftigen.

ratoe; I vorst; II aanspraakwoord nl. waarmede een gewezen pasirah wordt aangesproken indien een zijner zoons hem in de waardigheid is opgevolgd.

ratos; honderdtal; sēratos, honderd; hēratos ratos, bij honderden; mēratos 'agri den 100^{en} dag (na iemands dood) vieren.

grawah; ijdel, te vergeefs.

rawan; een zevental, een stel van zeven; als hulptelwoord gebezigd bij netten: djalē (B), [djalaw (S)] sērawan, een stel netten; bij knopen: kantjing sērawan, een stel knopen (uit zeven stuks bestaande); zie ook sub. palaq.

rawang; overstrooming door water van de bovenlanden.

rawaq; mērawaq, villen, van het vel ontdoen.

rawat; = kērdjē (B); rawatan = pē-kērdjē'ān (B).

rawē (B), rawaw (S); eigennaam van het monster, dat bij eclipsen, zon of maan heet inteslikken; tangkap rawē (B) [rawaw (S)] zon, — maaneclips.

grawing; doorgescheurd van de oorlel tengevolge van het doorboren daarvan om er een ring in te doen.

rawoh (B), rawo'āh (S) = goehok; lawong; lohong.

grawoh (B), grangkaw (S); gezegd van een lang en mager persoon.

rēbah; viool, die met een hoog gestreken wordt.

rēbah; I neerstorten, omvallen van zware voorwerpen zooals een boom enz.; II rēbah di pintoe'ān, sterven bij de bevalling.

grēbah; neergebogen zooals een volle rijstaar.

rēban; kippenloop.

rēbang; e. s. v. sjaal, die de vrouwen over het hoofd dragen.

grēbē (B), grēbaw (S); I een hoop dorre takken of geveld houtgewas gew. op een' pas ontgonnen akker; II mēgrēbē (B) mēgrēbaw (S), voor den eersten keer bevalen; III drijfvuil in zee of in rivieren.

rēbi(j)'āh; vrouwelijke doekoen en godgeleerde.

rēboe; Woensdag.

grēboh (B), grēbo'āh (S); grēgrēboh (B), grēgrēbo'āh (S), buiten adem zijn, vermoeid zijn bij klimming met een vracht op het hoofd.

grēbong; jong eetbaar uitspruitsel van de bamboesoorten: boeloh (B) [boelo'āh (S)] bētung; kapal; mansan; moenti.

grēboq (B), grēbo'āq (S); meel van rijst.

rēbos; alleen in water gekookt zooals aardappelen, sommige groenten; mērēbos, aldus koken.

rēbot; mērēbot om het eerst trachten te bemachtigen, voor een ander iets trachten te grijpen; rēbotan; zie: wang en koelē (B).

rēdah (ook: grēdah); mērēdah (ook: mēgrēdah) in stukken hakken van takken, van reeds gevelde boomen op een' akker.

grēdam; gezegd van een houtvuur, dat na even te zijn opgeflikkerd, weder uitgaat.

rēdang; bērēdang, door elkander liggen bijv. van kopjes.

rēdap; e. s. v. handtrommel.

grēdē (B), grēdaw (S); plotseling ophouden van een slagregen.

rēdjap; I naam van de 7de maand van het mohamedaansch jaar; II mērēdjap, flikkeren van den bliksem

rēdjēki; levensonderhoud, levensmiddelen, dagelijksch brood.

grědji (*B*), *grěging* (*S*); vies den neus voor iets optrekken.

rědjong (ook: *grědjong*); minnelied, beurtlied; *běřědjong*, elkander beurtliederen toezingen.

rědos (ook: *grědos*) = roenton; ook: met geweld aan iets rukken, bijv. aan iemands arm.

grěgaq = takot; huiverig om iets te doen

grěgas (*B*), *gěgas* (*S*); e. s. v. matenbies.

rěgat = *rěntas*.

rěgě (*B*), *rěgaw* (*S*); prijs, waarde

rěgědjemě (*B*) = *koelě* (*B*), *rěgě njawě* (*B*), *rěgaw njawaw* (*S*); boete destijds bij doodslag op slaaf of slavin den delinquent opgelegd, gelijkstaande met de waarde van den (de) verslagene; *rěgě kěpěgatan* (*B*); zie: *koelě* (*B*).

grěging I = *kamah*; II = *běntji*.

rěgiq (*B*), *těgi'āq* (*S*); pokdalig.

grěgis; de stokjes, welke in de idjock worden gevonden.

rěkah; gebarsten van de schil van sommige vruchten, van de huid van handen of voeten.

rěkat; kleven, plakken; *pěřěkat*, kleefstuf, lijm.

grěkoe; even uitgekomen van hoorns.

grěkop; terugkaatsing of flikkering van het licht op het water, in regen en dauwdruppels enz

rěmajang; *rěmajang sakti*; naam aan jonge meisjes in „*rědjongs*”, toegekend.

rěmas = *ěmas*.

grěmas; verguisd, verbrijzeld, gesmolten, opgelost.

rěmbas; opstijgen van stank (*J*).

grěmbi (ook: *rěmbi*); de ongedoornde sagopalm.

grěmbi(j)'ě (*B*), *grěmbi(j)'aw* (*S*), de gedoornde sagopalm.

rěmbon = (*ě*)*'mbon*.

rěmělan; de vasten maand.

rěmis (ook: *grěmis*); e. s. v. eetbare mossel.

grěmpan; gew.: *grěgrěmpan*; drijfhout die bij een bandjir bij de oevers van de rivieren achterblijft, waardoor de rivier voor een deel versperd wordt.

rěmoenggaj; e. s. v. boom welke vruchten als groente wordt gebruikt.

rěmok; vermorzeld, verbrijzeld, vergruisd.

rěmpah; specerijen, kruiden, drogerijen.

rěmpaq; *sěřěmpaq*, op eenmaal, in eens, allen tegelijk.

rěmpat; dwars naar iets toe, (*J*).

rěmpěnaj; e. s. v. boom.

rěmpok; *měřěmpok*, tegen iets beuken, bijv. tegen een deur.

grěnah (ook: *tanah grěnah*); uitgestrekte en vlakke strook lands.

grěnaq; op hoogst onfatsoenlijke manier zitten nl. de beenen rechtuitgestrekt en wijd uit elkaar geopend, het lichaam achter over gebogen op beide handen rustende.

grěnas; rijstdiefje, soorten zijn: *grěnas*: barat; rambaj pandjang.

rěndah; laag, nederig.

rěndam, (ook: *grěndam*); in het water staan, in de week staan.

rěndang, (ook *grěndang*); bakken, fruiten.

rěndaq; *běřěndaq*, stilhouden, rusten, vertoeven.

rěndjih (*B*); [ook: *batin rěndjih* (*B*)]; een oude vrijer, een oude gek, die nog gaarne met de meisjes flirt.

rëndjongan; e. s. v. eetbaar zoutwaterkrabbe.

grëngam = soesah.

rëngaq; I (*B*), *mërëngaq*, iemand af-snauwen, II = *bi(j)'ās*.

rëngas; e. s. v. huidziekte, veroorzaakt door aanraking van de „*gétah këmang*” (zie die woorden).

rënggot; *mërënggot*, vlug in alles, snel, schielijk.

rëngih (*B*), *rëngi'āh* (*S*), [*mërëngih* (*B*) *mërëngi'āh* (*S*)]; streng, wreed, hard, hardvochtig, ook: lichtgeraakt, oplopend.

rëngis; *mërëngis*, iemand een standje maken.

rëngit (ook: *grëngit*); kleine zeer ste-kende muggen.

grëngkam; zooveel als men ineens met eene hand kan nemen.

grëngos; *bëgrëngos*, den neus snuiten met den duim tegen de neusvleugels ge-drukt, (zooals de inlanders doen).

rëngot; *mërëngot*, gezegd van iemand, die op elke hem gestelde vraag het ant-woord schuldig blijft.

grëngot (*B*), *roengot* (*S*); *mëgrëngot* (*B*), *mëroengot* (*S*); drijven van kinderen, zeuren.

grëniq (*B*) = *këtijq* (*B*).

rënjaj (*B*); flauw, zoeteloos (*J*).

grënjaj; gew. 'oedjan *grënjaj*; motregen.

rënnong (ook: *grënnong*); I betrokken van de lucht, niet helderschijnend van de zon; II *mërënnong* (*S*); stuurs kijken.

grëntang; I *mëgrëntang*, uitspraak doen in twisten tusschen leden van een „*kaoem*” door den „*mëradjē* (*B*) [*mëradjaw* (*S*)”]; (zie die woorden).

rëntaq; *bërëntaq*, met de voeten op den grond stampen.

grëntaq; *grëntaq grëntaq*, kraken van den vloer, (*J*).

rëntas; *mërëntas*, een' omweg afsnij-den, een korteren weg nemen.

rëntjaka; e. s. v. geschut.

grëntjam; *mëgrëntjam*, opborrelen van het water als het pas begint te koken; ook: wel *mëgrëntjam mërinih* (*B*) [*mëri-ni'āh* (*S*)].

rëpang (ook: *grëpang*); geregelde aan-plant van vruchtboomen, bamboe enz.

rëpat (ook: *grëpat*); I effen, gelijk, niet met uitstekende punten; *mërëpat*, effen afkappen, zooals een kokosnoot met een: „*parang*” (zie dit woord); II *sëgrëpat ngan bakigr*, afstand van den schouder tot den voet; *sëgrëpat ngan(ē)'ntoe(w)'āt*; afstand van de knie tot den voet; *sëgrëpat ngan këning*; *sëgrëpat ngan palaq*, afstand van de kruin van het hoofd tot den voet; *sëgrëpat ngan pinggang*; afstand van den middel tot den voet; afstand van het voorhoofd tot den voet; ook: gezegd van twee personen, die naast elkander loopende even lang zijn; iets juist gelijk houden met het voorhoofd, bijv. om de lengte te meten; 't haar gelijk langs het voorhoofd afknippen (*J*); III *sëgrëpat*, eens gezind; overeenstemmend.

rëpi(j)'āh; *rëpi(j)'āh* (*ē*)'mpaj, ons guldenstuk; *rëpi(j)'āh koewaw*, *rëpi(j)'āh nipis*; zilveren muntstukken van de grootte van ons guldenstuk.

rëpo'āh (*S*); *mërëpo'āh*, voor den twee-den keer bewerken van een „*oemaw* (*S*)” (zie dit woord), wanneer men behalve van de schoffel ook nog van het kapmes moet gebruik maken.

rëraj (*B*) = *lëraj*.

grëgramē (*B*), *grëgramaw* (*S*); vlin-der; soorten zijn: *grëgramē* (*B*) [*grëgra-maw* (*S*)]; 'abang; *bësaq*; 'idjang; koe-ning; *potih* (*B*), *poti'āh* (*S*).

grëgri(j)'ē (*B*), *grëgri(j)'aw* (*S*); [*mëgrëgri(j)'ē* (*B*), *mëgrëgr(ij)'aw* (*S*)];

onstuimig, dringend verlangen naar iets, zooals bijv. een zuigeling naar de borst enz.

grëgrimbaw (*B*); slechte oogen hebben (*J*).

grëgrimang; kleine kakkerlak.

rëgrigring; gevoel, dat men heeft bij 't opkomen van de koorts.

rëroebë (*B*), *rëroebaw* (*S*); I wat voor eene reis medegenomen wordt om als geschenk te dienen; II *mërëroebë'i* (*B*), *mërëroebaw'i* (*S*); iemand met geschenken voor zich trachten te winnen; geschenken aanbrengeu om geene weigering op zijn verzoek te krijgen.

grëgroekoe; e. s. v. gras als toespijs gebruikt.

grëgroewaq; e. s. v. snip.

grëgrojan (ook: *rërojan*); iemand, die moetende vomeeren niets dan spog opgeeft; misselijk (*J*).

rësajë (*B*), *rësajaw* (*S*); *mërësajë* (*B*), *mërësajaw* (*S*); hulp vragen aan kennissen, vrienden en bloedverwanten bij het beplanten van zijn velden, bij het opzetten van eene woning.

grësam; e. s. v. varenplant, waarvan schrijfspennen worden gemaakt; soorten zijn: *grësam*: babi; boeboe; doedoq (*B*), doedo'äq (*S*); oenos.

rësap; *mërësap*; eene onbekende of onbegane plaats blindelings binnendringen; iets opzuigen zooals water door den bodem

rësëdin; (gew. toe(w)'än *rësëdin*) resident.

rësih (*B*); *mërësih*, hard gebakken, geroosterd (*J*).

rësi(j)'ë (*B*), *rësi(j)'aw* (*S*); geheim.

rësing (*B*); *mërësing*, sterk prikkelend in den neus (*J*).

grësiq (*B*), *grësi'äq* (*S*); kurkdroog.

rëtaq (ook: *grëtaq*); I gebarsten, barst; *mërëtaq*, barsten; II klanknabootsend woord

voor het geluid van het knakken der gewrichten; III *rërëtaq* (meer in gebruik): *grëgrëtaq*, barensweeën.

grëtas; *mëgrëtas*, doorhakken van rottan, touwwerk.

rëtiñ (*B*), (ook: *grëtiñ*), *rëti'äh* (*S*) (ook: *grëti'äh*); *mërëtiñ* (*B*) (ook: *mëgrëtiñ*), *mërëti'äh* (*S*) (ook: *mëgrëti'äh*); knetteren, knappen van het hout in het vuur.

rëtaj'än; zie: *rëtaq*.

rëljaq; gew. verbonden met *rëtaj'än*; *mërëljaq* *mërëtaj'än*, heen en weer bewegen van lichte voorwerpen (ook: door den wind) zooals bijv. gouden lovertjes aan de haarversierselen van jonge meisjes; (in de spreektaal worden die woorden zelden of nooit gebezigd).

rëtië (*B*), *tjërtjaw* (*S*); iets berispelijks, smet, gebrek; *mërëtië'i* (*B*), (*më*)'ntjërtjaw (*S*), versmaden, afkeeren, blameeren.

rëtiq (*B*), *rëti'äq* (*S*); spat; *mërëtiq* (*B*), *mërëti'äq* (*S*), spatten.

rëtoq (*B*); iemand voor alles voorspannen, voor alles gebruiken, (*J*).

ribang; gezegd van hijsterische aan hallucinaties lijdende jonge meisjes, die, wijl hun 't hoofd op hol is gebracht zich ten laatste inbeelden door hemelsche jongelingen te zijn uitgenoodigd hen te volgen en vaak dagen achtereen in het bosch verblijven.

ribë (*B*); de onroerende goederen, welke worden aangesproken bij het niet voldoen van een boete door den delinquent.

riboe; duizendtal; *sëriboe*, een duizend.

griboe (*B*); oorhanger door jonggehuwde vrouwen gedragen tot hunne eerste zwangerschap of tot na de bevalling.

ribot; storm.

griding (*B*), *biding* (*S*); boord rand, zoom.

ridjih (*B*); opborrelen van lucht, (*J*).

ri(j)'äl; I Spaansche mat; soorten zijn: ri(j)'äl: 'ipangan; ter waarde van f 1.— f 1.50; mërkin; ter waarde van f 2; tjagaq; ter waarde van f 2.50; kipas; ter waarde van f 3".

ri(j)'äng; mëri(j)'ang 'ati; prettig, aangenaam gestemd.

gri(j)'äng; mëgri(j)'äng dadah; verhit door koorts (?).

ri(j)'äq; gew. verbonden met ri(j)'ë (B), [ri(j)'aw (S)]; ri(j)'äq ri(j)'ë (B), ri(j)'äq ri(j)'aw (S); leven, rumoer, lawaai, luidruchtig.

ri(j)'äs; zie: pëdang.

ri(j)'ë (B), ri(j)'aw (S); zie: ri(j)'äq.

ri(j)'oh (B), ri(j)'o'äh (S); = ri(j)'äq.

gri(j)'oh (B), gri(j)'o'äh (S); = soesah.

rikaq = banjaq; (het woord wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

grikil; grikilan, steenachtig van vruchten.

ril; hekwerk, rasterwerk, leuning van een brug.

рила; tevredenheid toestemming, gunst; mërila(n), iets toestemmen, tevreden met iets zijn.

rilaw (ook: grilaw); e. s. v. paling.

rim; lederen riem; rim kagrît, rim bawaq.

grimah; kruimel; de rijstkorrels, die over den grond verspreid liggen, nadat kinderen gegeten hebben.

grimaw; grimaw: dahan (B), da'än (S); tēnong; toetol; soorten van wilde katten; sēgrimaw; e. s. v. kinderspel; rimbang; e. s. v. kinderspel van meisjes.

rimbaq; maal, keer.

grimbaq; bëgrimbaq = groejaq.

rimbas; e. s. v. dissel.

grimbas; mëgrimbas, schoonmaken (nl. zuiveren van gras en onkruid) van de »pëlang" (zie dit woord).

grimbë (B), grimbaw (S); het woord; grimbë (B) grimbaw (S) dalam; oerwoud; ook: bosch, dat nog nooit in cultuur is gebracht; mëgrimbë (B), mëgrimbaw (S), in cultuur brengen van zulk een bosch, van oerwoud; grimbë dagrë (B), grimbaw dagraw (S), maagdelijk woud.

rimbih (B), rimbi'äh (S); bemoeilijkt worden in het gaan, doordat men kleine kinderen bij zich heeft.

grimbil; zwanger, drachtig; grimbil këbaw, een zwangerschap van 11 à 12 maanden; grimbil kambing; wanneer, tijdens de zwangerschap gedurende de dagen waarop de vrouw anders zou menstrueeren zich een slijmachtig vocht uit de vagina afscheidt.

rimbon; hoog van gras; vol, bladrijk van boomen.

rimpi'än; zakje van laken of chits, waarin de »bëhang boelang" (zie dit woord) wordt bewaard.

rimping; mërimping, zigzag.

rimpit; I bërimpit, vlak tegen iets aangesloten; II bërimpitan = sēpasigran.

rindoe; (ook: grindoe); sterk verlangen, smachten naar iets.

ringaj; gezegd van boomen, die slecht in takken, bladeren, en vrucht zitten; ook gezegd van damar en karetboomen, welke niet meer kunnen worden getapt.

ringgaj; mëringgaj, dun bezet van bladeren, (J).

ringgit; gew. ringgit boerong, onze rijksdaalder in onderscheiding van »ringgit": kapas, Maria Thérésiadaalder; tjagaq, Carolusdaalder.

ringgong = groejaq.

ringing (B), rinjing (S); bëringing (B), bërinjing (S) = gadoh (B).

ringit; mëringit, een »rëdjong" (zie dit woord) zachtjes binnensmonds neurien.

ringkas = gantjang.

ringkih (*B*), ringk'äh (*S*); mooi, schoon, fraai, sierlijk, bevallig; rëringkih (*B*), rëringk'äh (*S*), zeer fraai, buiten-gewoon mooi.

ringkot; e. s. v. ziekte aan de gewrichten.

grinih (*B*) = gëgong.

rinjing; rumoer, geraas, getier.

rintiq (*B*), rint'äq (*S*); zie: 'oedjan.

grintiq (*B*), grint'äq (*S*); spikkel; grintiq (*B*), [grint'äq (*S*)] tēkoekoe, tepel-ring.

rirang; (ook: grirang) = kabong.

ris; = tjoelok bëlirang en koesikkan.

risaj; bamboezen horde om daarop „dëgri(j)'än" (zie dit woord) fijn te wrijven.

risaw; slecht, liederlijk; landlooper, vagebond, bandiet.

risit; dicht, naast elkander, goed aansluitend, gesloten.

gristë (*B*); mëgristë (*B*), de gebruikelijke vragen, die men iemand doet bij eene eerste ontmoeting.

ritok (*B*), (ook: ritok); ritok (*S*) = roesoh (*B*).

riwis; e. s. v. watervogel.

roda; rad, wiel.

rodi; I order, bevel; II hoofdelijke belasting, (meer in gebruik is: tjoekaj).

groe'äp; e. s. v. worm.

roeban; roeban këlam, een in zee huizende geest.

roebë (*B*), roebaw (*S*); ?

roeboh (*B*), roebo'äh (*S*), [ook: groeboh (*B*), groebo'äh (*S*)], instorten, bijv. van gebouwen.

roedos; e. s. v. steekwapen.

groegaq; bëgroegaq, slingeren, heen en weer bewegen.

roegi; verlies, schade.

roegoq (*B*), roego'äq (*S*) = kërip.

groejong; het lont der palmboomen in tegenoverstelling van het merg.

groekam; e. s. v. gewas met doorns en weerhaken.

roekop; tēroekop, omgekeerd; de zijde van het koperen plaatje bij „dja'ih dëlapan" in gebruik, waarop de zwarte stip niet is ingebrand (zie: dja'ih).

roekoq; (*B*), roeko'äq (*S*); strooci-garetje, sigaar.

groelang; bëgroelang, het zich na het huwelijk [bij „adat koelë (*B*)" (zie koelë) gesloten], voor den eersten keer begeven van jonggehuwden naar de ouders der vrouw.

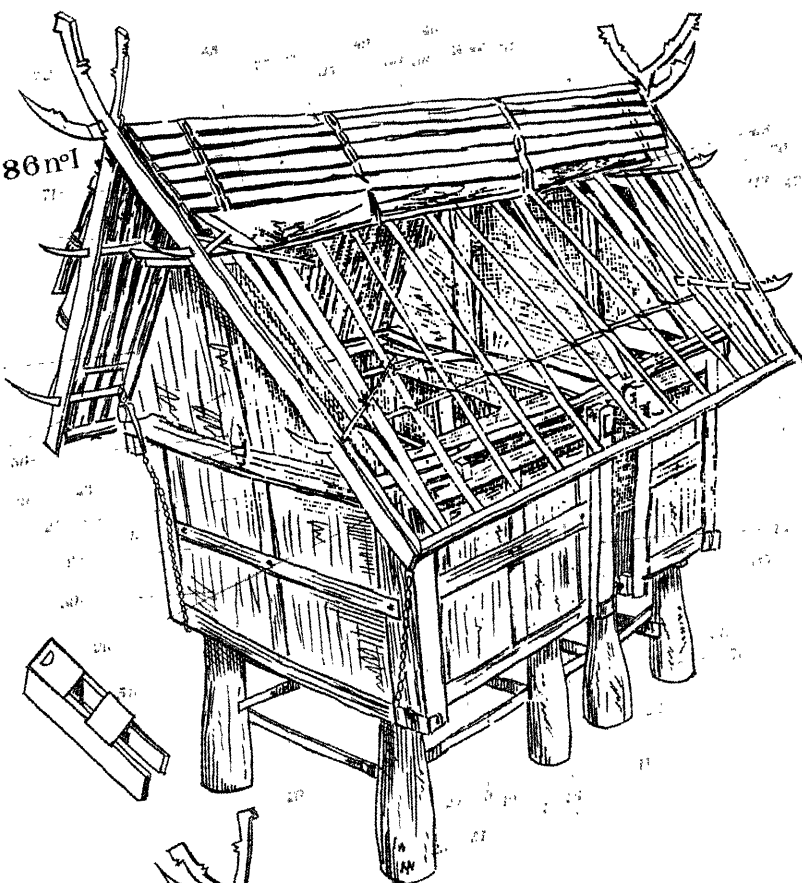
roelih (*B*), roeli'äh (*S*); [ook: groelih (*B*), groeli'äh (*S*)] = grolih (*B*).

roelong, omkrullen, (*J*).

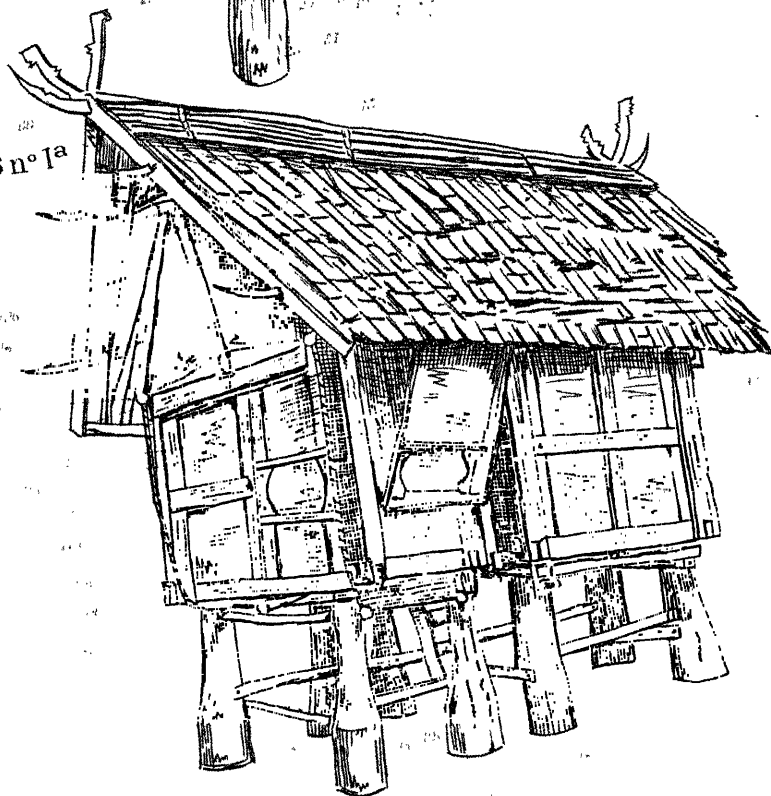
groemah; woning; soorten van woningen zijn: groemah: bëbëroegë [ook: bëroegë (*B*)]; boeloh padoe (ook: padoe'än) bëtong (*B*); boeloh padoe daboq (*B*); boeloh padoe majan (*B*); dalam dinding tēgaq (*B*); pi'abong padoe (ook: padoe'än) kajoe (*B*); pi'abong pitjaq (*B*); pi'abong tiking (*B*); tatahan (ook: gilapan) (*B*); bëroegaw (*S*); bëroegaw bandong (*S*); pa'ätan sëlapis (*S*); pi'abong (*S*). Over de inrichting en de namen van de bestanddeelen van eene Bësëmahsche en Sërawajsche woning welke ontleend is aan eene beschrijving (naar door ons verstrekte gegevens) van de hand van den toenmaligen Directeur van 's Rijks Museum te Leiden wijlen Mr. L. Serrurier (zie publicaties van het museum serie 886 a°. 1893) zij het volgende medegedeeld:

N°. 1. Model van Bësëmahsche woning, groemah, bëbëroegë of bëroegë (*B*) van een gegoed persoon, bestaande uit een grooter en een kleiner gebouwtje, ieder op 4 palen, over de helft van de

S.886n°1

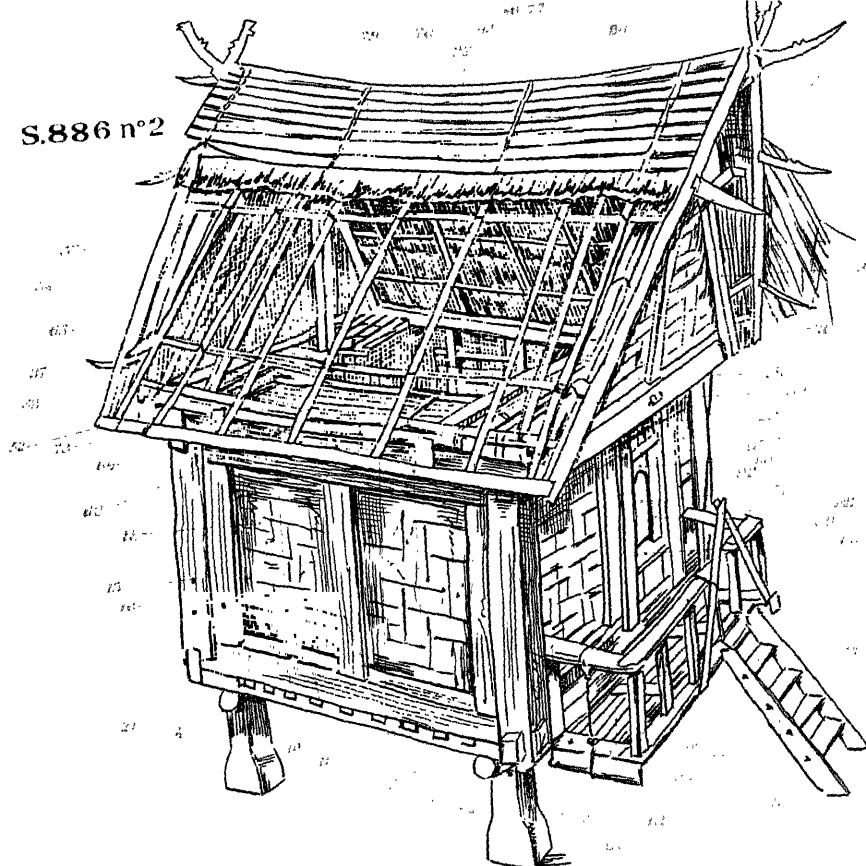

S.886n°1a

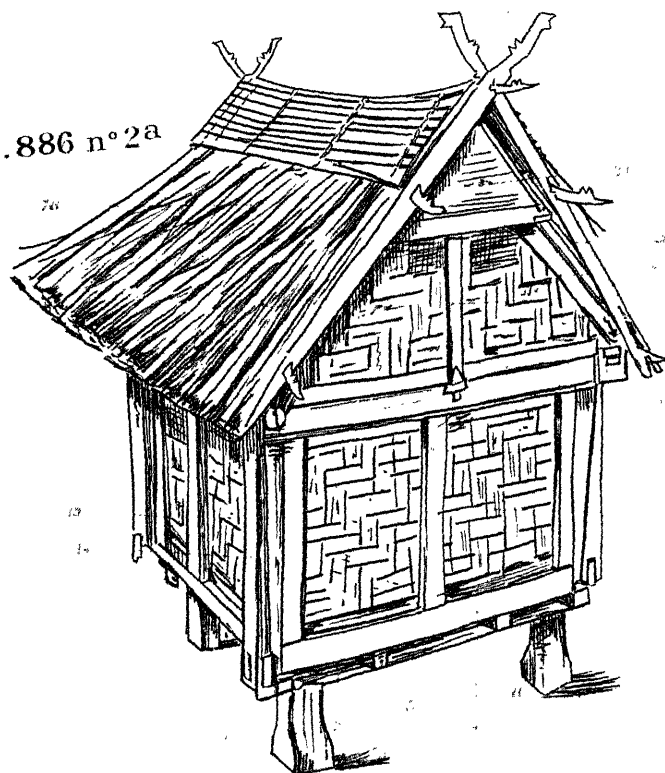

S.886 n°2

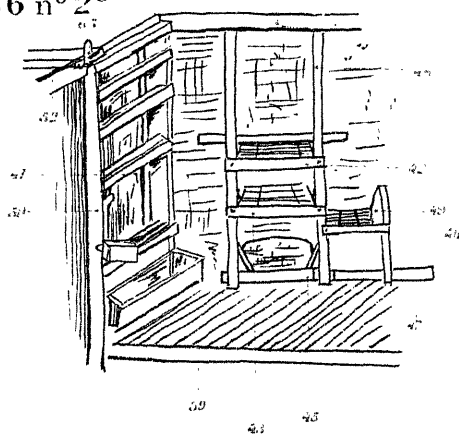
S.886 n°2a

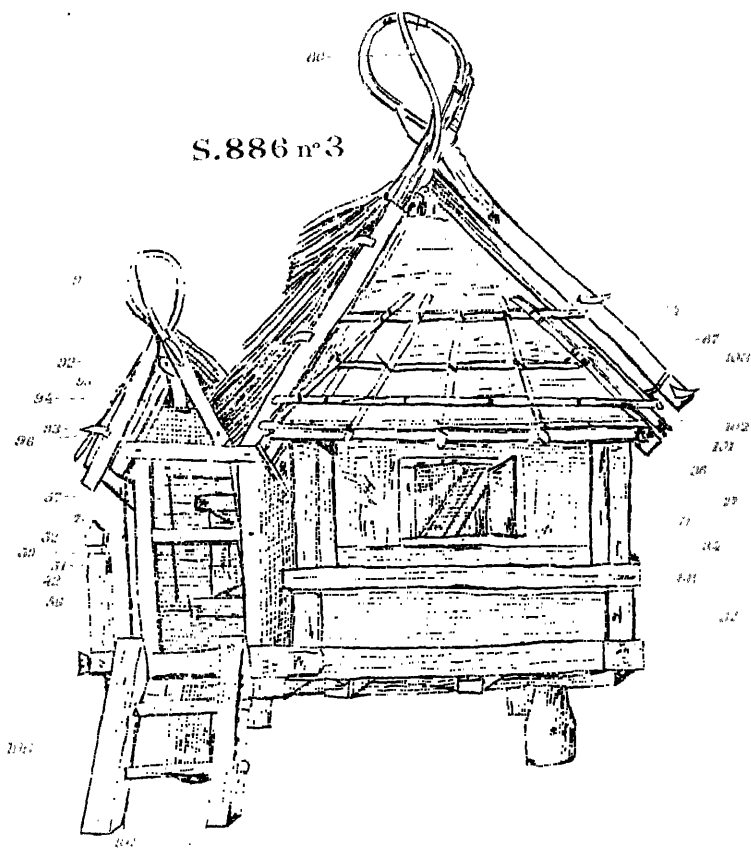

S.886 n°2^b

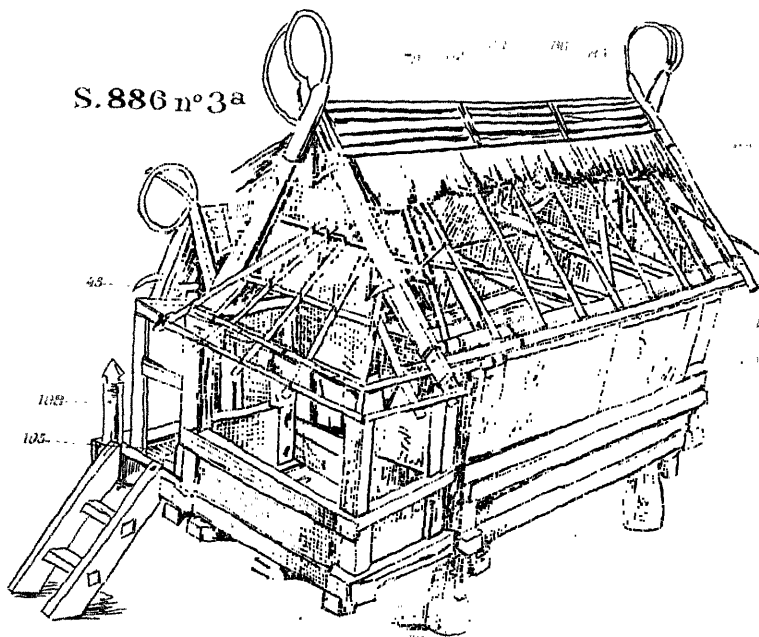

S.886 n°3

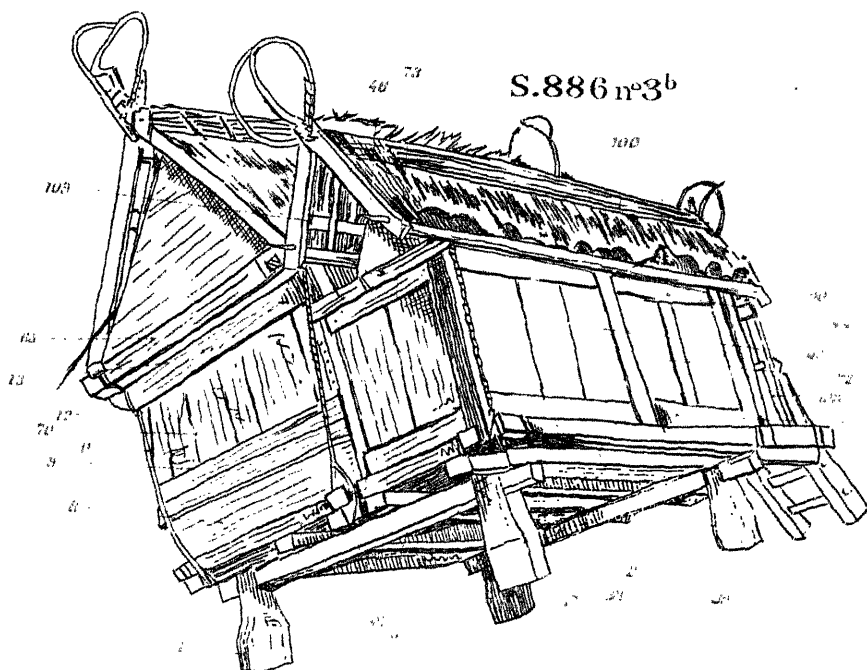

S.886 n°3^a

S.886 n°3^b

breedte door een loopplank vereenigd en onder een dak. In het midden tusschen de beide gebouwen staat de trap tegen den doorloop aan. Het kleinste gebouwtje heet *běroegě* en is de slaappleats van de ongetrouwde manspersonen (*boedjang*) Is een der zoons pas getrouwd en heeft hij nog geen eigen woning, dan verhuizen voorloopig de ouders naar de *běroegě*, en de pas getrouwen betrekken dan de woning. In de *běroegě* bevindt zich ook een stookplaats. De jonge meisjes slapen op den zolder, tenzij er een klein vertrek voor haar is afgeschoten.

De woning is door de *sěngkar* (n°. 54) in twee deelen gescheiden: de *loe(w)'ăn* en de *těmpoe(w)'ăn*. De *loe(w)'ăn* (met planken vloer en dito zoldering) is de slaappleats, tevens de plaats om de gasten te ontvangen. Bevindt zich in de woning een verloofde (*boenting*), dan wordt er in de *loe(w)'ăn* aan den kant van de deur een vertrekje (*kěbong boenting*) voor haar afgeschoten door middel van een gordijn (*tabir*). De ruimte tusschen de woning en de *běroegě* noemt men *gěrbongan*, de plaats waar het rijstblok wordt bewaard, en waar men rijst stamp. Gewoonlijk treft men geen *gěrbongan* aan. De geheele constructie is met gat en pen verbonden. De spantribben (n°. 70) zijn aan de gordingen (n°. 68) met reepen rotan vastgebonden; bovendien loopen van rotan ineengedraaide stropen van de koppen van de muurplaat (n°. 25) naar die van de hoofdliggers (n°. 79) en van de muurplaat naar de verbindingsrib (n°. 67). De meeste woningen hebben een oppervlakte van 9 □ vaam buiten de *běroegě*. Gewone lengte eener woning 5—3,5 vaam, breedte 2—3 vaam, lengte der *běroegě* 2 vaam, hoogte van de woning van den vloer

tot den nok 3 vaam, hoogte van de palen doorgaans 1 vaam.

Onderdeelen:

1. *ti(j)'ăng doedog*; binnenpaal.
2. *kitaw*; hoofddwarsligger op de palen, zie n°s. 8 en 79.
3. *tajlan*; langsligger op n°s. 2 en 79. Aan de eene zijde is zoowel onder het vóór- als onder het achtergebouw een afzonderlijke langsligger aangebracht. Aan de andere zijde loopt de langsligger door, en is daar, waar hij onder het kleinste gebouw ligt, gemerkt n°. 80.
4. *gělěagr*; kinderbinten liggende op n°s. 3 en 80, directe dragers van den vloer, zie n°s. 7, 81 en 82.
- 5*. *loengsir*; onderkant van den vloer van gespleten bamboe.
- 6*. *dasagr*; aangesloten houten vloer, zie n°. 85.
- 7*. *pěnjiwaran dasagr* of *pěnjigrat dasagr*; liggertje onder de houten en bamboezen vloeren, zie n°s. 4, 81 en 82.
8. *padoe'ăn pandjang*; hoofddwarsligger op de palen, zie n°s. 2 en 79.
9. *padoe'ăn pandaq*; onderligger van het buitenbeschoot.
10. *padoe'ăn pandjang 'atas*; bovenligger van het buitenbeschoot.
11. *padoe'ăn pandaq 'atas*; zie n°. 10.
12. *pědjoe groe loe(w)'ăn*; tuschenstijl van de hoofdconstructie, tevens stijl van den doorgang, waarvan n°. 117 de vloer is.
13. *pědjoe groe těmpoe(w)'ăn*; als n°. 12.

(*) Met een sterretje zijn aangeduid de onderdeelen die van buiten niet te zien zijn, althans in den op de plaat aangegeven stand.

14. pëminggang loe(w)'än; tus-schenligger van het buitenbeschoot.
15. pëminggang tēmpoe(w)'än; als n°. 14.
16. pëminggang poegroq dalam; als n°. 14.
17. pëminggang poegroq loe(w)'ägr; tusschenligger, steunende het binnenbeschoot van het grootste gebouw, in den doorgang
18. 'adak'adak loe(w)'än; tusschenstijl dienende tot steun van het buitenbeschoot.
19. 'adak'adak tēmpoe(w)'än; als n°. 18.
20. 'adak'adak poegroq dalam; als n°. 18, aan de achterzijde.
21. 'adak'adak poegroq loe(w)'ägr; tusschenstijl van het binnenbeschoot van het grootste gebouw, in den doorgang, naast de deurstijl.
22. pëhatapan; (of patapan) loe(w)'än; gording of muurplaat.
23. pëhatapan tēmpoe(w)'än; als n°. 22.
24. bi(j)'awaq loe(w)'än; (ook: pëmbi(j)'awaq loe(w)'än); draagbalk voor het overstekende gedeelte van het dak en verbonden aan n°. 25.
25. bi(j)'awaq tēmpoe(w)'än; als voren.
26. toekop pagoe dalam; kapbalk.
27. " " loe(w)'ägr; buitenkapbalk.
28. dindīng loe(w)'än; buitenbeschoot.
29. dindīng tēmpoe(w)'än; buitenbeschoot.
30. dindīng poegroq dalam; buitenbeschoot.
31. dindīng poegroq loe(w)'ägr; binnenbeschoot in den doorgang.
32. dasagr pagoe poegroq dalam; gaanderij rondom den bovenkant van het vertrek.
33. dasagr pagoe poegroq loe(w)'ägr; als n°. 32.
34. pëngëntaq'än pëntjantjang poegroq dalam; liggertje onder den makelaar.
35. pëngëntaq'än pëntjantjang; poegroq loe(w)'ägr; als n°. 35.
36. soebang pëngëntaq'än pëntjantjang; gefigureerde wig, dienende tot onderlinge verbinding van den kapbalk (n°. 36) en den ligger onder den makelaar (n°. 35).
37. pëntjantjang poegroq dalam; makelaar.
38. pëntjantjang poegroq loe(w)'ägr; makelaar.
39. djoendjongan bēlajagr poegroq dalam; makelaar tevens dienende tot versterking van n°. 43.
40. djoendjongan bēlajagr poegroq loe(w)'ägr; stijl dienende om n°. 44 steun te geven.
41. pëngëndaran bēlaja(gr) poegroq dalam; schuinsche ligger dienende als steun voor het buitenbeschoot.
42. pëngëndaran bēlajagr poegroq loe(w)'ägr; schuinsche ligger dienende om n°. 44 steun te geven.
43. bēlajagr poegroq dalam; buitenbeschoot.
44. bēlajagr poegroq loe(w)'ägr; scheidingswand in de kap tusschen de twee gebouwen.
45. sēmagr goenting poegroq dalam; spantbeen.
46. sēmagr goenting poegroq loe(w)'ägr; spantbeen.
47. kadjang langkap loe(w)'än; als n°. 32.

48. toekop kadjang langkap; verbindingsrib tusschen n°. 26 en den tegenoverliggenden kaphalk, waarop de gaanderij n°. 47 rust.

49. panggalan di tēmpoe(w)'ān; dekplank van eene tegen den binnenwand geplaatste étagère, tevens dienende als gaanderij langs den bovenkant van het grootste vertrek.

50. dindīng toepik poegroq dalam; onder het midden van iederen kapbalk (n°. 26) is een stijl (nos. 50 en 51) aangebracht, die tegen den overlangschen vloerligger n°. 54 werkende, het opwippen van den vloer belet.

51. dindīng toepik poegroq loe(w)'āgr; zie n°. 50.

52. tjintě (tjintě = voorbeeld) badah pinggan; étagère voor bergplaats van borden, schotels etc.

53. Gědongan.

54. sěngkar; overlangsche ligger op den vloer van het vertrek.

55. padoe'ān dapogr; ligger op den vloer binnen in het grootste vertrek en langs de étagère.

56. lantaj 'ajiq dalam; stellage.

57. djěgrangkang damagr; lamp.

58. langkahan; onderdorpel van de tusschendeur naar het grootste vertrek.

59. 'aban'aban doe(w)'agrě; ligger boven die tusschendeur, ter versterking van het daarboven aangebrachte beschoot.

60. kakawang doe(w)'agrě; getoogde bovendorpel van de deuropening der tusschendeur naar het grootste vertrek.

61. apit doe(w)'agrě; stijl van de tusschendeur naar het grootste vertrek.

62. koe(w)'agri; tusschendeur naar het grootste vertrek.

63. pagoe 'antoe poegroq dalam; buitenwand van de vliering.

64. pagoe 'antoe poegroq loe(w)'agr; als n°. 63.

65. moebongan; nok.

66. bi(j)'awaq moebongan; einden van den nok.

67. pěngantaq'ān kasaw; verbindingsrib van de spantribben aan de onderzijde.

68. pěngarang kasaw bawah; gording.

69. pěngarang kasaw 'atas; gording.

70. kasaw; spantrib.

71. pěndjoegring; buitenboeideel of windveer.

72. pěntjoetjoq pěndjoegring; gefigureerde verbinding van de windveeren met de kap.

73. sělampiq lahas; bovenkant van den vloer van gespleten bamboe.

74. lahas; onderkant van de dakbedekking van gespleten bamboe.

75. 'atap gěloempaj; bovenkant van de dakbedekking van gespleten bamboe.

76. pěgrabong; idjoekbedekking over den nok. Bij onze pannenedekking heet dit de vorst, en wordt van steen of lood vervaardigd.

77. bidaj pěněkan pěgrabong; bamboezen latten, in de plaats tredende van onze stormlatten, doch overlangs loopende.

78. ti(j)'āng běroegě; hoekpaal.

79. kitaw " hoofddigger op de palen. Zie nos. 2 en 8.

80. tajlan běroegě; langsligger op nos. 2 en 79, zie n°. 3.

81. gělēgagr běroegě; liggertjes onder den bamboezen vloer.

82. loengsir běroegě; liggertjes onder den bamboezen vloer, kruislings op n°. 81 liggende.

83*. *dasagr* *běroegě*; aangesloten houten vloer.

84. *padoe'ăn* *pandjang* *běroegě* *bawa*; onderligger van het buitenbeschot.

85. *padoe(w)'ăn* *pandaq* *běroegě* *bawa*; als n°. 84.

86. *padoe(w)'ăn* *pandjang* *'atas* *běroegě*; buitenkaphalk, zie n°. 27.

87. *padoe(w)'ăn* *pandaq* *'atas* *běroegě*; bovenligger van het buitenbeschot.

88. *pědjoe groe* *loe(w)'ăgr* *běroegě*; hoekstijl van de hoofdconstructie.

89. *pědjoe groe* *těmpoe(w)'ăn* *běroegě*; hoekstijl van de hoofdconstructie.

90. *pěminggang* *poegroq* *loe(w)'ăgr* *běroegě*; tusschenligger van het buitenbeschot, zie n°. 14—16.

91. *pěminggang* *těmpoe(w)'ăn* *běroegě*; als n°. 90.

92. *'oendang²* *běroegě*; buitenbeschot.

95. *pěnjělampaj'ăn* *běroegě*; ligger aan de onderzijde van de luikopening.

94. *kipang* *běroegě*; luik, zie n°. 101.

95. *'apit* *pěnjělampaj'ăn* *běroegě*; aanslag van het luik.

96. *'oendang²* *'atas* *běroegě*; voorwand van de uitgebouwde kast.

97. *pěnjělampaj'ăn* *poegroq* *loe(w)'ăgr* *běroegě*; ligger aan de onderzijde van de luikopening.

98. *djoendjongan* *toepik* *běroegě*; de schuinsche stijlen van de uitgebouwde kast.

99. *toepik* *běroegě*; zijwand van de uitgebouwde kast.

100. *'oendang²* *poegroq* *loe(w)'agr*; buitenbeschot, zie n°. 90.

101. *toekop* *doewagrě* *běroegě*; luik.

102. *dinding* *běroegě* *loe(w)'ăgr*; buitenbeschot.

105. *dinding* *těmpoe(w)'ăn* *běroegě*; buitenbeschot.

104. *bělajagr* *běroegě*; buitenbeschot.

105. *pěngěntaq'ăn* *bělajagr* *běroegě*; haanhout.

106. *sěmagr* *goenting* *běroegě*; schuinsche ligger dienende als steun voor het buitenbeschot, zie n°. 41.

107*. *'apit* *doewagrě* *běroegě*; stijl van de deur n°. 108.

108*. *koe(w)'agri* *běroegě*; deur leidende naar het kleinste gebouw.

109*. *langkahan* *doewagrě* *běroegě*; onderdorpel van de deur n°. 108.

110. *lantaj* *běroegě*; dekplank van eene tegen den binnenwand geplaatste *étagère*, tevens dienende als gaanderij langs den bovenkant van het kleinste vertrek.

111. *'ababan* (ook *'aban'aban*) *doewagrě* *běroegě*; bovendorpel van de deur n°. 108.

112*. *pěngěntaq'ăn* *ti(j)'ăng* *běroegě*; ligger onder den makelaar n°. 113.

115. *ti(j)'ăng* *moebongan* *běroegě*; makelaar, zie n°. 58.

114. *djoendjong* *bělajagr* *běroegě*; makelaar tevens dienende tot versterking van het buitenbeschot, zie n°. 59.

115*. *pěnjandagr* *lantaj* *'ajiq*.

116*. *lantaj* *'ajiq* *běroegě*.

117*. *gagrang* *běroegě*; vloer van den doorloop tusschen de twee gebouwtjes.

118. *baj* *tanggě*; trapboomen.

119. *ti(j)ʼāt tanggě*; treden van de trap die toegang tot het huis geeft.

N°. 2. Model eener woning; *groemah piʼabong* geheeten, voorstellende het gewone type der Běsēmahsche woning, zelden in de Sěrawaj streken voorkomende. Zij bestaat uit een enkel vertrek, in tweeën gescheiden, evenals bij n°. 1, door de *sěngkar* (n°. 39), waarvan de eene helft, waarin de deur uitkomt, de *těmpoe(w)ʼăn* of het woonvertrek, de andere helft de *loe(w)ʼăn* of het slaapvertrek is. Rondom den binnenwand tegen het dak gaat een loopplank of vliering. Aan de voorzijde bevindt zich een balcon, waartoe de trap toegang geeft. Het huis rust op vier palen. Bevestiging met rotanbindsel en rotan-stroppen als bij n°. 1. Lengte, breedte en hoogte zijn nagenoeg gelijk, zie het vorige model. Bij een *groemah piʼabong* in de sěrawaj streken wordt nu en dan een afgeschoten kamer (*biliʼaq*) aangetroffen. De boedjangs slapen in de gardoe of bij familieleden bij wier woningen een *běroegě* wordt aangetroffen; dit noemt men *tandang tidoq* (*B*), *tidoʼăq* (*S*).

De namen der onderdeelen zijn opgegeven in het Běsēmahsch dialect. In het Sěrawajsch is in plaats van *ʼajiq*, *ʼajiʼăq*, in plaats van *poegroq*, *poegroʼăq*, in plaats van *tanggě*, *tanggauw*, in plaats van *doewagrě*, *doewagraw*, in plaats van *doedoq*, *doedoʼăq*.

Onderdeelen:

1. *ti(j)ʼăng doedoq*; palen.
2. *kitaw*; directe liggers op de palen.
3. *tajlan*; dwarsliggers op de vorige.
4. *gělěgagr*; langsliggertje op n°. 5.
5. *loengsir*; dwarsliggertje op n°. 4, dragende den vloer.

6. *dasagr*; vloer van latten.

7. *padoeʼan pandjang*; onderligger verbindende de stijlen (n°s. 15 en 16) van het buitenbeschot en direct dragende op de langsliggertjes n°. 4.

8. *padoeʼan pandaq*; als n°. 7.

9. *padoeʼan pandjang ʼatas*; bovenligger, verbindende de stijlen (n°s. 15 en 16) van het buitenbeschot.

10. *padoeʼan pandaq ʼatas*; als n°. 9.

11. *pěngěndaran dinding bawa*; houten aanslag aan de onderzijde, om het uitwijken van het buitenbeschot te voorkomen.

12. *pěngěndaran dinding ʼatas*; dito aan de bovenzijde.

13. *pědjoe groe loe(w)ʼăn*; hoekstijl van de hoofdconstructie.

14. *pědjoe groe těmpoe(w)ʼăn*; als n°. 15.

15. *ʼadakʼadak loe(w)ʼăn*; middelste tusschenstijl van het buitenbeschot.

16. *ʼadakʼadak těmpoe(w)ʼăn*; tusschenstijlen van het buitenbeschot.

17. *ʼadakʼadak poegroq dalam* als n°. 15.

18. *dinding loe(w)ʼăn*; buitenbeschot van gevlochten bamboe.

19. *dinding těmpoe(w)ʼăn*; als n°. 18.

20. *dinding poegroq dalam*; als n°. 18.

21. *poeʼatapan loe(w)ʼăn*; verbindingsrib van de kapbalken.

22. *poeʼatapan těmpoe(w)ʼăn*; als n°. 21.

23. *toekop pagoe poegroq loe(w)ʼăgr*; buitenkapbalken.

24. *toekop pagoe poegroq dalam*; als n°. 23.

25. pëngëndaran bëlajagr poe-groq dalam; bamboezen onderligger van het bovenbuitenbeschoot.
26. pëngëndaran bëlajagr tēgaq; houten tusschenstijl tot verbinding van het bovenbuitenbeschoot.
27. pëngëndaran bëlajagr mantaj; schuinsche ligger dienende tot verbinding van het bovenbuitenbeschoot.
28. pëngëndaran bëlajagr poe-groq loe(w)'āgr; als n°. 25.
29. pëngëndaran bëlajagr tēgaq poegroq loe(w)'āgr; als n°. 26.
30. pëngëndaran bëlajagr mantaj poegroq loe(w)'āgr; als n°. 27.
31. bëlajagr poegroq loe(w)'āgr; bovenbuitenbeschoot van gevlochten bamboe.
32. bëlajagr poegroq dalam; als n°. 31.
33. pagoe'antoe poegroq dalam; buitenwand van de vliering (achterzijde).
34. pagoe'antoe poegroq loe(w)'āgr; dito voorzijde.
35. pëndjoering poegroq loe(w)'āgr; buitenboeideel of windveer.
36. pëndjoering poegroq dalam; als n°. 35.
37. pëntjoetjoq pëndjoering poegroq dalam; gefigureerde verbinding van de windveeren met de kap.
38. pëntjoetjoq pëndjoering poegroq loe(w)'āgr; als n°. 37.
- 39*. sēngkar; ligger, dienende om het opschuiven van den vloer te belletten.
40. gēdongan.
- 41*. tjintē (voorbeeld van) badah pinggan; étagère.
42. lantaj tēngah.
- 43*. lantaj (ē)'ndap.
- 44*. ti(j)'āng lantaj; stijl van de étagère.
- 45*. bigan dapogr.
46. panggalan tēmpoe(w)'ān; bovenligger tot bevestiging der stijlen n°. 44.
- 47*. koerongan 'ajam.
- 48*. lantaj 'ajiq.
- 49*. ti(j)'āng lantaj 'ajiq.
- 50*. dindīng toepiq poegroq dalam; stijl, verbonden aan den kapbalk en op den vloer staande op den ligger n°. 39.
- 51*. dindīng toepik poegroq loe(w)'āgr; als n°. 50.
52. pēngēntaq'ān pëntjantjang poegroq dalam; ligger onder den makelaar n°. 54.
53. pēngēntaq'ān pëntjantjang poegroq loe(w)'āgr; ligger onder den makelaar n°. 55.
54. ti(j)'āng moebongan poegroq dalam; makelaar.
55. ti(j)'āng moebongan poegroq loe(w)'āgr; makelaar.
56. sēmagr goenting poegroq loe(w)'āgr; spantbeen.
57. sēmagr goenting poegroq dalam; spantbeen.
58. dasagr pagoe poegroq dalam; gaanderij met vloer van gespleten bamboe rondom den bovenkant van het vertrek. Zie ook n°. 64.
59. dasagr pagoe poegroq loe(w)'āgr; als n°. 58.
60. gēlēgagr pagoe poegroq loe(w)'āgr; dwarsligger onder de gaanderij n°. 59, tevens dienende tot steun van den kapbalk n°. 25.
61. gēlēgagr pagoe poegroq dalam; dwarsliggers van de gaanderij n°. 58,

tevens dienende tot steun van den kapbalk n°. 24.

62. toekop lantaj pinggan; draagbalk van de gaanderij n°. 64.

63. gělëgagr lantaj pinggan; dwarsliggers van de gaanderij n°. 64.

64. dasagr lantaj pinggan; als n°. 58.

65. pasaq toekop pagoe; niet gefigureerde wig, dienende tot onderlinge verbinding van den buitenkapbalk n°. 24 met den binnenkapbalk en den ligger n°. 52 onder den makelaar n°. 54.

66. langkahan doe(w)'ăgrë; onderdorpel van de deuropening.

67. 'aban'aban doe(w)'ăgrë; ligger ter versterking van n°s. 68 en 69 en van het daarboven aangebracht beschot.

68. këkawang doe(w)'ăgrë; ge-
toogde bovendorpel van de deuropening.

69. 'apit doe(w)'ăgrë; stijlen van de deuropening.

70. koe(w)'ăgri; draaibare deur.

71. pëngëntaq'ăn kasaw; verbindingsrib van de spantribben aan de onderzijde.

72. kasaw; spantrib.

73. pëngarang kasaw; gording.

74. bi(j)'awaq bawa; draagbalk voor het overstekende gedeelte van het dak en verbonden aan n°. 21.

75. bi(j)'awaq 'atas; einden van den nok.

76. sëlampit; onderkant der dakbedekking.

77. lahas; gording.

78. 'atap lalang; bovenkant der dakbedekking van alang alang.

79. pëgrabong; bij pannendaken van steen of van lood, en heet dan vorst.

80. pënëkan pëgrabong; bamboe-

zen latten, in de plaats tredende van onze stormlatten, doch overlans loopende.

81. dasagr gagrang; balconvloer van gespleten bamboe.

82. ti(j)'ăng pënjëlampaj'ăn; hoekstijl van het balcon.

83. djëgrëdjak pënjëlampaj'ăn; tusschenstijl van het balcon.

84. toekop pënjëlampaj'ăn pandjang; bovenligger van de balustrade aan de voorzijde van het balcon.

85. toekop pënjëlampaj'ăn pandaq; dito op zij van het balcon.

86. pahatan pandjang; onderligger van de balustrade aan de voorzijde van het balcon.

87. pahatan pandaq; dito op zij van het balcon.

88. tangkil; driehoekige poort, tevens dienende tot schoring van de balustrade.

89. pëngëbaj tanggë; trapboom.

90. ti(j)'ăt tanggë; traptreden.

91. gëdik tēmpoe(w)'ăn; houten buitenbeschot.

92. pëminggang gëdik; tusschenligger van het buitenbeschot n°. 91.

N°. 3. Model eener Sërawajsche woning voor gegoeden „groemah sëraway”. Bij minder gegoeden is de plankenomwanding vervangen door pëloepoe of platgeslagen bamboereepen of 'anjam bënaw (bamboevlechtwerk).

Het gebouw bestaat uit een breeder smaller vertrek (salon) zonder tusschenwand, doch ieder met een afzonderlijk dak met gemeenschappelijke goot. In het breedere vertrek bevindt zich het afgeschoten kamertje voor de jonge meisjes, en daar naast de slaappleats voor de ouders, pëngëtas. Vóór het breedere vertrek is een bakvormig balcon „binting”, waarin de

deur uitkomt en waar de boedjangs slapen. Ontbreekt de *hinting*, zoo gaan deze den nacht doorbrengen bij familieleden, bij wier woningen zulk een »*binting*» wordt aangetroffen; men noemt dit »*tandang tido'ăq*».

Voor den »*salon*» bevindt zich een platform, »*gagrang*» waartoe de trap van de woning toegang geeft; en op dit platform een stellaadje voor keukengebruik.

Het huis staat op vier palen. Bevestiging met rotanbindsel en rotanstoppen als bij n°. 1.

Lengte van de geheele woning 4 vaam, geheele breedte 5½ vaam, breedte van den »*salon*» alleen 1½ vaam, hoogte der palen ongeveer 1 vaam, hoogte van den vloer tot aan den nok ongeveer 3 vaam, diepte zoo van »*binting*» als *gagrang* 1½ vaam.

Bij enkele woningen wordt ook wel een »*gërbongan*» gevonden.

De namen der onderdeelen zijn opgegeven in het Sërawajsch dialect.

1. *ti(j)'ăng doedo'ăq*; palen.

2. *kitaw*; directe dwarsliggers op de palen, zie n°. 59.

3. *tajlan*; langsliggers op de vorige, zie n°s. 28 en 29.

4. *dasagr papan*; plankenvloer in het hoofdgebouw.

5. *pahatan pandaq*; het platte gedeelte van den ligger onder den hoekstijl van de hoofdconstructie.

6. 'oendang² *pandjang*; onderste deel van het buitenbeschot of de borstwering.

7. *pahatan pandjang*; onderligger verbindende de hoekstijlen van de hoofdconstructie, rustende op de langsliggers n°. 3 en daaraan evenwijdig.

8. 'oendang² *pandaq*; als n°. 6, doch van de achterzijde.

9. *tapak daraw pandaq*; onderste ligger van het buitenbeschot boven de borstwering van de achterzijde.

10. *tapak daraw pandjang*; als n°. 9 op zij.

11. *pëdjoegro*; hoekstijl van de hoofdconstructie.

12. *pëngëbaj dinding*; wigvormig zijbeschot van het naar buiten hellend beschot n°. 69.

13. *tapak daraw di'atas boekaw*; bovenligger van het buitenbeschot, aan de achterzijde.

14. *tapak daraw pandjang 'atas*; bovenligger van het buitenbeschot n°. 69.

15. *pëngoengkong*, zware kapbalk.

16. *sampaj'ăn*; verbindingsrib van de kapbalken.

17. *pëngëtas*; slaappleats voor de ouders.

18. *pëdjoegro têngah*; middenstijl dragende den kapbalk n°. 15.

19. *dinding bili'ăq*; zijwand van het afgeschoten vertrekje.

20. *bigan doe(w)'agraw bili'ăq*; onder- en

21. *bigan doe(w)'agraw bili'ăq 'atas*; bovendorpel van den ingang van het afgeschoten vertrekje.

22. *pagraw bili'ăq*; plafond van het afgeschoten vertrekje.

23. *doe(w)'agraw bili'ăq*; luik voor den ingang van het afgeschoten vertrekje.

24. *badah pinggan*.

25. *bigan 'awangan dibawa*; gefigureerde onderdorpel van de deur.

26. *bigan 'awangan di'atas*; gefigureerde bovendorpel van de deur.

27. *pëngatap 'awangan*.

28. *tajlan binting*; het platte gedeelte van den langsligger, die evenwijdig loopt aan n°. 3 en eveneens op den dwarsligger n°. 2 rust.

29. *pələpi'ăq pahatan binting*; de smalle kant van denzelfden langsligger.

30. *pa'ătan boekaw binting bawa*; onderligger van de voorgalerij op zij.

31. *pahatan pandjang binting bawa*; onderligger van de voorgalerij, voorzijde, dragende op n°. 3.

32. *'oendang² pandjang binting*; houten borstwering van de voorgalerij voorzijde.

33. *'oendang² boekaw binting*; dito op zij.

34. *pədjoe groe*; hoekstijlen van de voorgalerij.

35. *pa'ătan boekaw di'atas binting*; bovenligger, verbindende de hoekstijlen van de voorgalerij op zij.

36. *pa'ătan pandjang di'tas binting*; dito voorzijde.

37. *pa'ătan pandjang salon*; als n°. 7.

38. *pələpi'ăq pahatan salon*; als n°. 29.

39. *kitaw salon*; uitstekende koppen van de dwarsliggers n°. 2.

40. *ti(j)'ăng doedo'ăq salon*; paal.

41. *tapak daraw salon dibawa*; onderligger van het buitenbeschoot.

42. *pədjoe groe salon*; hoekstijl van de hoofdconstructie.

43. *pədjoe groe têngah salon*; tusschenstijl van de hoofdconstructie.

44. *tapak daraw di'atas salon*; bovenligger voor het buitenbeschoot.

45. *pa'ătan di'atas salon*; verbindingsligger van de stijlen van de hoofdconstructie aan den bovenkant van de lange zijde van het bijgebouw.

46. *pa'ătan boekaw salon di'atas*; als n°. 45 aan de achterzijde.

47. *pa'ătan boekaw salon dibawa*; het verlengde van den ligger, waarvan n°. 5 het platte gedeelte is.

48. *tapak daraw salon boekaw dibawa*; onderligger van het buitenbeschoot achterzijde.

49. *pəmboentor salon*.

50. *bigan dapogr*; verbindingslatten van de stelling vóór het bijgebouw.

51. *ti(j)'ăng lantaj dapogr*.

52. *lantaj dapogr*.

53. *koerongan badah 'ajam*; kippenhok.

54. *lantaj 'aji'ăq*.

55. *pagraw*; zolder.

56. *bigan doe(w)'agraw 'agong bawa*; onderdorpel van de deuropening.

57. *bigan doe(w)'agraw 'agong di'atas*; bovendorpel van de deuropening.

58. *'apit doe(w)'agraw*; aanslag van de deur.

59. *koe(w)'ari*; deur.

60. *pəntjantjang*; makelaar.

61. " *têngah*.

62. *səmagr goenting*; spantbeen.

63. " *rakit*; kapschoor.

64. *bələjagr*; houten bovenbuitenbeschoot.

65. *toekop bələjagr*; ligger ter ondersteuning van n°. 64.

66. *pagraw poegro'ăq*; dekstuk van het opene, overstekende einde van het dak aan de voorzijde, tevens als loopplank, dienende.

67. *pagraw 'adapan*; dito aan de achterzijde.

68. *toekop pagaw loe(w)'ăn*; verbindingsrib tusschen n°. 15 en den daartegenover liggenden kapbalk, dragende de gaanderij.

69. *dinding pandjang loe(w)'ān*; naar buiten hellend buitenbeschof.
70. *dinding boekaw poegro'āq*; houten buitenbeschof van het hoofdgebouw aan de achterzijde.
71. *dinding boekaw 'adapan*; dito vóorzijde.
72. *dinding pandjang salon*; dito bijgebouw op zij.
73. *dinding boekaw poegro'āq salon*; dito achterzijde.
74. *dinding boekaw 'adapan salon*.
75. *moebongan*; nok.
76. *pěngarang kasaw*; gording?
77. *pěngěntaq'ān*; verbindingsrib van de spanribben en de boeideelen.
78. *pěndjoegring*, buitenboeideel of windveer.
79. *pěntjoetjo'āq pěndjoegring*; gefigureerde verbinding van de windveer met de kap.
80. *grěgroesaw loenas*; verlengstukken van idjoek van de buitenboeideelen en van de nok, welke verlengstukken met de toppen in elkaar overgaan.
81. *kasaw lanang*; buitenste spantrib;
82. *kasaw hětinaw*; spantribben.
83. *pěněkan palaq kasaw*.
84. *'atap sěgrědang*.
85. *pěrabong*; bedekking van atap in plaats van de vorst tredende.
86. *pěněkan pěrabong loenas*; stormlatten.
87. *kasaw lanang binting*; hoek-keper.
88. *pa'ātan pandjang binting*; ligger op de horstwering n°. 52.
89. *pa'ātan boekaw binting*; dito op zij.
90. *pěngěntaq'ān kasaw salon*; ligger ter verbinding van de onderzijde van de spanribben en de buitenboeideelen van het bijgebouw.
91. *kasaw salon*; spanribben van het bijgebouw.
92. *moebongan salon*; nok van idem.
93. *bělajagr salon*; buitenbeschof boven den kapbalk, van idem.
94. *pěntjantjang salon*; makelaar, van idem.
95. *pěndjoegring salon*; buitenboeideel of windveer, van idem.
96. *pěntjoetjo'āq pěndjoegring salon*; gefigureerde verbinding van de windveer met de kap, van idem.
97. *grěgroesaw salon*; als n°. 80.
98. *'atap salon*; bladeren dakbedekking van het bijgebouw.
99. *pěrabong salon*; zie n°. 85.
100. *pěněkan pěrabong salon*; stormlatten, aan het bijgebouw.
101. *pěngěntaq'ān kasaw binting*; verbindingsrib van de spanribben van de voorgalerij aan de onderzijde.
102. *pěngapit kasaw binting*; gording liggende op de spanribben van de voorgalerij.
103. *pěngarang kasaw binting*; gording liggende onder de spanribben van de voorgalerij.
104. *pěmanggalan kasaw binting*; gording als n°. 103, tevens dienende tot verbinding van de spanribben aan de bovenzijde.
105. *gagrang 'adapan*; vloer van het platform voor het bijgebouw.
106. *baj tanggaw*; trapboom.
107. *ti(j)'āt tanggaw*; traptreden.
108. *pěma'otan*; leuning van de trap.
109. *pangkol 'aji'āq dakgoot tus-schen hoofd- en bijgebouw*.

groemah: doendongan; woning, waar men logeert, waar men tijdelijk verblijft houdt; *poentjē (B)*, *poentjaw (S)*; huis waar feest gevierd wordt; *tanggē (B)* = *toerotan*; *groemah kantjangan*; knoopsgat; *groemah boerong darē (B)*, [*daraw (S)*], duiventil.

groembaj; e. s. v. mattenbies.

groembaq = *goembaq*.

roembing; scheur in de benedenlip.

roemē (B), *roemaw (S)*; de fijne haartjes op het lichaam; *roemē (B)*, [*roemaw (S)*] *soengsang (?)*.

roemih (B), *roemi'āh (S)*; *mëroemih (B)*, *mëroemi'āh (S)*; onstuimig verlangen van eene moeder naar een kind.

roempas = *groenggang*.

groempon; stoel, struik van planten, die uitstoelen als gras, suikerriet, bamboe; *pëgroemponan djagri*; middelhand, koot van den vinger; ook: handwortel.

roempong = *koepong*.

groempot; gras. Soorten zijn: *groempot*: 'arom; *bambap*; *bēlidang*; *djanggot*; *djagrom gëgrman badaq*; *gëtang*; *goerom*; 'ikal'ikal; 'iri'iros; 'isisē (*B*), 'isisaw (*S*); *kambing*; *kēdoegrong*; *kēkēloj*; *kēkēgraq*; *kēkoetjing*; *kēgrēnjat*; *koekang*; *lēpas*; *manis*; *mësoemaj*; *mëmani'āq (S)*; *mëmatē (B)*; *padi*; *pëparē (B)*; *sambaw*; *sagrang boe(w)'ajaw (S)*; *sigrap*; *tëbong*; *tërang*; *tëtēki*; *toelang da'ing*; *toendjoq langit*; *groempot sēkēdjot*; kruidje roer mij niet; *mëgroempot*; wieden van het padigewas op ladangs.

groendang; e. s. v. heester met ge-neeskrachtigen wortel; *groendang sēni*; eene variëteit.

roendē (B); *sëroendē* = *sërēmpaq*.

groendjat; *mëgroendjat*, voorwaarts in de hoogte springen op iets, zooals eene kat op de tafel, springen of hippen van vogels.

roendjong; kegelvormig omhoog loopend zooals een kogelstapel.

roendon; *këroendonan*, in tel zijn, in den smaak vallen van jonge meisjes.

roenggang (ook: *groenggang*); I geen tanden of kiezen meer hebben; II niet naar behooren uitgesteld van padi, zoodat die moet worden ingeboet.

roenggoh (B); zie: 'adjaj.

groengkat; opgelicht zooals de wortels van een omgevallen boom.

roengkop; I hellend, meer dan »mantaj» (zie dit woord); II *mëroengkop*, verdrukken, onrechtvaardig behandelen.

roengkoq (B), *lakaw (S)*; draagmand voor padi; ook: inhoudsmaat voor padi (20—25 koelak's).

roengkos = *boengkos*; *përoengkos*, het wit laken, waarin de dooden worden gewikkeld; (het woord is zelden in gebruik).

roenih (B), *roeni'āh (S)*; *mëroenih (B)*, *mëroeni'āh (S)*; gezegd van een tros pisang, waarvan eenige vruchten rijp de anderen nog onrijp zijn.

groenih (B), *groeni'āh (S)*; regenboog inz. aan het oostelijk firmament.

roenjang; *mëroenjang*, habbelachtig.

roenot; (ook: *groenot*); spoor, vore.

groensaj; *mëgroensaj goembaq*; het hoofdhaar met de vingers kammen, in orde schikken.

roensing; (ook: *groensing*) = *bingong* en *soesah*; II *mëroensing*, ontevreden zijn, mopperen, pruttelen.

groentē (B), *groentaw (S)*; *mëgroentē (B)*, *mëgroentaw (S)*; tegenstribbelen, zich trachten lostrukken van iemand, die gevat is.

roentjah (B); overkoken.

roentoh (B), *roento'āh (S)*; ineensstorten; van een huis, berg, grot enz.; ook: voor den tijd afvallen van bladeren, bloesems, vruchten, haar, enz.

roenton; afrukken, afristen.

roentong (*B*), sangki'āq (*S*); roentong (*B*) [sangki'āq (*S*)] toewaj; mandje van rottan om daarin het oogstmesje te bewaren.

groentong; schepnet voor garnalen.

roentot (*B*); mēroentot ri(j)'āl; besprekingen houden voor een engagement, ten huize van de ouders van het meisje.

roepě (*B*), roepaw (*S*); uiterlijk, voorkomen, gedaante, soort; sēroepě (*B*), sēroepaw (*S*); van dezelfde gedaante, evenals, gelijken.

roepoq (*B*) = pikigr.

roepot (ook: groepot); mēroepot, naāpen, nabootsen, iemand nadoen om hem bespottelijk te maken.

roerah (*B*) = loerah.

roeroh (*B*); mēroerohi; behandelen van een' zieke, inz. van kleine kinderen, die ziek geworden zijn tengevolge van den kwaden invloed van geesten.

roerong = madjēlis (?).

groerong = goelong.

roeros = timpas.

roerot (ook: groerot); met geweld aan iets trekken, rukken; ook: = roenton.

roesaj = groengsaj.

groesap; begroesap, het gezicht waschen.

roesaq; bedorven, geschonden, vernield; mēroesaqka(n); bederven, schenden, vernielen.

groesě (*B*), groesaw (*S*); hert; soorten zijn: groesě (*B*) groesaw (*S*): koembang; 'oebi; padi; sapot; toendjoq (*B*), toendjo'āq (*S*).

groesiq (*B*), groesi'āq (*S*); bēgroesiq (*B*),

bēgroesi'āq (*S*); spelen inz. van kinderen.

roesoq [ook: groesoq (*B*)]; roeso'āq (*S*) (ook: groeso'āq); gew. verbonden met »toelang» de ribben.

roe(w)'āng (ook: groe(w)'āng); ruimte tusschen twee rijen palen, welke in de diepte van eene woning staan; ribben van vruchten.

groe(w)'āp; lintworm

groe(w)'ās; geleding of pijp tusschen twee gewrichten; boeloh (*B*) [boelo'āh (*S*)], sēgroe(w)'ās, eene bamboegeleding; groe(w)'ās djagri, vingerlid; segroe(w)'as toelang; afstand van den elleboog tot aan den pols.

groe(w)'is = tjoegring.

roe(w)'it = bētil.

grolih (*B*), grolī'āh (*S*); iets krijgen, verkrijgen; pēgrolīhan (*B*), pēgrolī'āhan (*S*); geschenk.

grom; welriekend, geurig.

rombaq; mērombaq, omverhalen, sloopen, afbreken.

rompang; aan flarden, van weefsels enz.; romping ramping, met gaten en scheuren.

grongkat = roebob (*B*).

ropong; lēropong, ingesloten door water tengevolge van hoogen waterstand bijv. op een eiland in eene rivier, waardoor men het eiland niet verlaten kan.

rot; rotrot, sterk aangespannen, stevig aangehaald van een stuk touw.

grotaq (*B*); rammelen zooals een kat in een kist, (*J*).

roti; brood.

growan; e. s. v. riviervisch.

S.

sa; = »djaq»; zie: »maně (*B*)».

sabab; reden, om, omdat, ter wille van, ter oorzaak van.

sabal; grof, ruw.

saban; elk, ieder, telkens.

sabat (*S*); engel; sabat mēlikat, be-

schermengel; *sabat*: *gëmbëling sakti*; 'itam *bërbajang koembang sakti*; *mangkorbin sakti*; *sëbambang sakti*.

sabit; *sikkel*, *grasmes*; *njabit*, met zulk een mes snijden.

sabok; I stuk doek, dat men om het lichaam slaat hetzij om de lenden of om de borst; II zeer lange *kain* (*slendang*) van kostbare zijde gemaakt, die de mannen eertijds ook als buikband gebruikten.

sabon; I zeep; II zie: 'idapan.

sabong; tegen in vliegen; *njabong*; laten vechten van hanen, een hannengevecht houden.

sabot; vezelige bast, zooals van de kokosnoot.

sadap; *njadap*, palmen aftappen inz. den arenpalm.

sadat; het moh. geloofs formulier.

sadë (*B*); *sadë* 'itoelah, zoo is 't er mee gelegen, zoo staat het er mee.

sadjë (*B*), *sadjaw* (*S*); I slechts eenvoudig, alleen, maar, dan maar; II opzet; di *sadjëka*(*n*) (*B*), di *sadjawka*(*n*) (*S*); opzettelijk; III *sadjëka*(*n*) (*B*), inwilligen van een verzoek, opvolgen (*J*).

sadoran; laag metaal over iets.

sagat (*B*); als, evenals, gelijk, overeenkomstig, bij voorbeeld.

sagon; e. s. v. versnapering.

sagot (*B*); iets met geweld uit iets afrukken zooals de haren uit het hoofd (*J*).

sagoe; plantenmerg inz. dat van den *sagopalm*.

sah; weggaan, heengaan, verhuizen inz. verlaten van het ouderlijk huis door het meisje, dat bij 'adat *koelë* (*B*) [*koelaw* (*S*)] of door den jongeling, die bij 'adat *tambiq* (*B*) [*tamb'äq* (*S*)] 'anaq is gehuwd: (zie 'adat).

sahang; de peperrank, peper; soorten zijn: *sahang*; *djambi*; *soedol*.

sahot; *njahot*, antwoorden.

sajang; het jammer vinden, begaan zijn met iets, medelijden hebben.

sajap; vleugel, vlerk.

sajë (*B*), *sajaw* (*S*); dienaar, slaaf, pers. voornaamw. 1^e persoon; II *sajë* . . . . *sajë* (*B*) [*sajaw* . . . . . *sajaw* (*S*)]; hoe . . . . . hoe, met den compar. van het bijv. naamw.

sajih (*B*), *saji'äh* (*S*) = *pali'arë* (*B*).

saj'jaq; *saj'jaq ni(j)'ogr*; de helft van een kokosnoot, kokosdop.

sajop; het doel onvolkomen of in het geheel niet bereikend; misloopen van iets, mindergoed slagen zooals het padigewas, omdat men het rijstveld te laat heeft beplant.

sakaj; *njakaj*, kuit schieten.

sakat; kwellen, tergen, plagen, storen, lastig vallen.

sakë (*B*), *sakaw* (*S*); niet zeer vruchtbaar van den grond; weinig vruchtdragend van vruchtbomen.

saki; *saki'än* = *katjoq'än*.

sakit; ziek, ziekte, pijn, moeite, kwelling; *kësakitan*, in de pijn zijn, in moeilijkheden verkeeren; *mënjaküt'i*, iemand smart aandoen, pijnigen; (het woord: *pënjaküt*, kwaal, ziekte is zelden in gebruik; zie: 'idapan).

saksi; getuige, getuigenis.

sakti; boven natuurlijk vermogen; *kësakiti'än*, door zulk een vermogen of kracht aangedaan.

salah; I fout, verkeerd, mis, misdrijf, ongelijk, verkeerdheid, ongelijk hebben; *kësalaban* (ook: *pësalaban*) fout, misdrijf; *salah katë* (*B*) [*kataw* (*S*)]; zich verkeerd uitdrukken, onjuist spreken; *salah 'oegrat*, verstuit, verrekt; II *njalabka*(*n*) *këndoe-ri(j)'än*, een offermaal aanrichten.

salaj; *njalaj*, drogen in de zonnewarmte van een twintigtal op elkander

gestapelde visschen, welke men na in tweeën gesneden en van de ingewanden gezuiverd te hebben, geplet (geperst) heeft onder eene, met steenen bezwaarde mand.

salam; vrede, heil, vredegroet; b̥salamān, elkander begroeten op de manier der Maleiers.

salangan; onder de woning opgestapeld brandhout, dat alleen bij feestelijke gelegenheden gebezigd wordt.

salaq; e. s. v. rottanpalm met eetbare vrucht.

salagr; e. s. v. eetbare »kēladi” (zie dit woord).

sali; e. s. v. boom met eetbare vruchten; soorten zijn: sali: b̥saq; tiq kambing (B).

sali’āq (S); b̥sali’āq, van gedaante veranderen; sali’āq ’alaj; zie: boekan (het woord werd in een ’andaj ’andaj aange troffen).

saliḥ (B), sali’āh (S); njaliḥ (B), njali’āh (S); zuiveren van vloeistoffen.

salin; njalin, verwisselen; het een door het andere vervangen; vertalen, overschrijven.

salot; overtreksel, omhulsel, bekleedsel, beslag; b̥salot, het zilver beslag, waarmee de scheede van een »kēris” of »pēdang” belegd is; b̥salot lēpos, gezegd van een »kēris” of »pēdang” waar van de scheede geheel met zilver is belegd.

sam; zie: nēgēri.

samaq (S) = sēmpal en toetop.

samar; I verborgen, vermond; njamar, zich verbergen of vernommen; II hoordevol; III op dezelfde hoogte; samar goedong p̥kajoe’ān, gezegd van den stand van de zon, ter hoogte van de kruin van het hoogst geboomte op het gebergte.

sambaj; njambaj = b̥rēdjong; zie: »rēdjong”.

samban; I (ook: sambanan), toestel, waarop het garen pasklaar wordt gemaakt voor het weeftoestel; II samban batang, eene inrichting om tijgers te vangen; III samban sagoe (S) = ’inoḥ (B).

sambang; I een groote bamboezen waterkoker van eene geleding, waarvan het sequent vormig gat dient om er den vinger door te steken; II njambang = njongsong; zie: songsong.

sambar (B), simbar (S); I njambar (B), njimbar (S); iets in snelle vaart grijpen zooals een roofvogel zijne prooi; II di sambar gēlap, getroffen door den bliksem.

sambat; I (B), tambat (S); njambatka(n) (B), nambatka(n) = (mē)gradoekan; zie: gradoe; II njambat; smeeken, jammeren, om hulp vragen (?).

sambaw; e. s. v. gras.

sambil; tevens, terwijl, tegelijkertijd.

sambong; gelascht, aangezet, verlengd; njambong, lasschen, verlengen, een stuk aanzetten.

sambogr; = rētjiq (B).

sambot; njambot, beleefd aannemen, ontvangen, inhalen, overnemen; njambot sēmangaj, een offerfeestje voor kinderen; p̥njambotan boedaq; I (zie: djindjangan); II (B) zoodra het oudste kind kan kruipen brengt de adat mede, dat het door de ouders gebracht wordt naar zijn »mēradjē (B)” (zie: toetogran); deze neemt het kind onder den arm (njambot) onder het uitspreken van de woorden »si’anoē” (naam van het kind) ka(n) grēgrēpat ngoelang mēradjē en stelt bij het huiswaarts gaan de moeder een bedrag ad f 2,50 (1 »ri(j)āl”) ter hand »p̥njambotan boedaq” genoemd.

samē (B), samaw (S); gelijk, even, tegelijk, samen, eenerlei, een en hetzelfde; samē djoegē (B), samaw djoegaw (S); het

is geheel hetzelfde, komt overeen met, het is onverschillig welke of wat; *njamě (B)* [*njamaw (S)*] *ka(n)*, gelijkstellen en gelijkachten; *běsamě samě (B)*, *běsamaw samaw (S)* [ook: *sěsamě (B)*, *sěsamaw (S)*], gezamenlijk of gelijkelijk iets doen, te samen zijn; *běsamě samě ngan (B)*, *běsamaw samaw ngan (S)* = *sěrtě ngan (B)*; zie: *sěrtě (B)*; *samě ratě (B)*, *samaw rataw (S)*, gelijkelijk, glad af.

samon; *njamon*, struikrooverij plegen; rooven.

sampaj; I gekomen tot, aangekomen, tot aan tot; II *njampajka(n)*, het klaaglied reciteeren bij het schoonmaken van den mond, de tanden, oogen, ooren en neus van een' afgestorvene.

sampang; een kain voor mannen, soorten zijn: *sampang: bēgoegam: bēlantān: bētjoli'āq: bēramboe pandjang (S): pērsēman; koentol*.

sampir; I schuitvormig bovenste gedeelte van eene kris scheede; II *sampiran*, kapstok.

sampit; eene ziekte van den klapperboom, vermoedelijk door een insect veroorzaakt, waarbij het palmiel wordt aangetast; II (?) ; zie: „soesoe”.

sampol; overtreksel, sloop.

sampung; zie: „landjong”.

samporan; een lange zijden saroeng (vrouwenrok) of Boegineesche kain, die tot aan de enkels reikt.

sanaq; bloedverwant, nabestaande; zie ook: „dēngan”.

sandang; I draagband; *njandang*, door één band ondersteunen, in één band dragen; II *sandang pēnganggoe (S)*, alle kleedingstukken voor dagelijksche gebruik of voor gebruik bij feestelijke gelegenheden.

sandar; *běsandar*, leunen; *těsandar*, geleund.

sandě (B), *sandaw (S)*; *pand*; *njandě (B)*, *njandaw (S)*; verpanden; *njanděka(n) (B)*, *njandawka(n)*, iets verpanden; *njandě: soekě samě soekě*; verpanden zonder rente berekening; *ngan pardjandji'ān*; met rente berekening, indien het pand binnen den bepaalden termijn niet wordt ingelost; *boengě*; met rente berekening; „*agong*; gelijkstaande met verkoop (*B*); *sandě djěmě (B)*, *sandaw djěmaw (S)*; *pandeling-schap*; *sandě: toeggooe koelě*; gezegd van een pandelingschap gelijkstaande met slavernij; in dien toestand is de pandeling vervallen ter zake van overtreding van het verbod „*larang noenggoe'i*” hierin bestaande: dat het den pandeling verboden is wegtelooen, het deksel van de „*bakě pēnjapan*” (ook: „*bakě pangkal*” genoemd) te openen (zie dit woord); *toenggooe pēgranakan (B)* waarbij een bloedverwant of aangehuwde in de plaats van den pandeling treedt, omdat hij ongeschikt is tot verderen arbeid dan wel overleden is.

sandjě (B); het in hinderlaag liggen bij een vijandige „doeson”.

sandong; *njandongka(n)*, iets aan een lus ophangen.

sang; I voorvoegsel, dat voor eigenamen en bijnamen wordt geplaatst (dit woord wordt aldus zelden of nooit gebezigd); II *sang sěri*, de „*děwi sěri*” der Javanen; III *sang bēgroedoe*; zie: *bēgroedoe*.

sangat; I zeer, uitermate; II ook: zwak, afgemat.

sanggan; een metalen schotel of houten bak als presenteerblad gebruikt.

sanggagr; eene horde van bamboe om daarop het offermaal te plaatsen.

sanggol I = *sanggolan*; II *sanggol sangkal*, het gebogen vooreinde van den steel van een' dissel.

sanggolan; opgebonden haarwring; soorten: **sanggolan**: bĕgĕlong; goendjong; lipat pandan; sĕlēpas.

sanggop; op zich nemen, er voor instaan, aannemen om iets ten uitvoer te brengen.

sanggōt; schaar van eene kreeft.

sangi (ook: sĕsangi); voornemen, plan; gelofte; zie ook: ba'igr.

sangkal; steel van een dissel, bijl enz.

sangkalan; ronde houten plank, waarop met de »'anaq batoe" (zie dit woord). Spaansche peper en andere ingrediënten worden sijn gewreven.

sangkan; reden, om, omdat, ter wille van, ter oorzaak van.

sangkaq; kegelvormige korf van gevlochten bamboe als legplaats voor de kippen; **sangkaq bisol**; korfje van rottan op de knie gebonden tot bescherming van eene wond.

sangkagr (*B*), **sangkaran** (*S*); kooi, hok; **sangkagr** (*B*), **sangkaran** (*S*): 'ajam, kippenhok; **djĕbaq** (ook: **sangkaq poejoh** (*B*), [poejō'āh (*S*)], kooi voor kwartels; **kambing**, geitenhok: lajang, kooi voor de »balam" (zie dit woord); **pi(j)'aling**, papegaaistok; **pipit**, kooi voor rijstdiefjes; **grĕnas**; **sĕrindil**, kooi voor parkieten; **tĕkoekoe**, **titiran**, duivenkooien; **sĕsang-kagran** (*B*), **sĕsangkaran** (*S*); eene kudde geiten, schapen.

sangkĕ (*B*), **sangkaw** (*S*); meenen, wanen, vermoeden; argwaan, verdenking.

sangkīlan; weinig vruchtdragend inz. van de peperrank.

sangkop I **sĕsangkopen** = **sĕpasigran**; zie: **pasigr**; II **sangkop malam** (*S*), tegen 6 u. 's avonds.

sangkōr; overhellend, neerbuigend van takken.

sangkōt; **tĕsangkot**, ergens aan blijven haken, hangen, vastzitten, haperen, door iets tegengehouden; **sangkotan**, hinderpaal, beletsel.

sangoe; leefstocht, mondvoorraad, proviand; **njangoe'i**: **tigĕ** (*B*), [tigaw (*S*)] 'agri; **toedjoh** (*B*) [toedjo'āh (*S*)] 'agri, enz., het maal dat den 3^{en}, 7^{en} dag enz. na iemands overlijden op het graf wordt gebracht.

sangsarĕ (*B*), **sangsaraw** (*S*); [grwd: **sarĕ** (*B*) **saraw** (*S*)], kwelling, lijden, leed, plaag, moeilijkheid; ook = **sĕrik**.

sangsilĕ (*B*), **sangsilaw** (*S*); de pepaja; **sangsilĕ** (*B*), **sangsilaw** (*S*): **lanang**, 'oeraj.

santaq: steken van een' visch van eene wesp.

santĕn; kokosmelk.

santĭng; bamboezen pen, bij rottanvallen, eekhoornknippen, enz.

santoq (*B*), **santo'āq** (*S*); I **tĕsantoq** (*B*), **tĕsantoaq** (*S*), ergens tegen aanloopen, ergens tegen aanstooten; II **njanto'āqka(n)** 'anaq (*S*); zijn kind uithuwelijken.

sa'oh (*B*), **sa'o'āh** (*S*); anker dreg.

sa'ong; spelonk, grot.

sa'oq (*B*) = **katop**.

sa'ot (ook: **sĕsa'ot**) = **mangsod**.

sapa; de bamboezen latjes bij een vogelstrik.

sapat; e. s. v. heester in kreupelhout voorkomende, waarvan de bladeren gebezigd worden om daarin rijst te wikkelen.

sapĕ (*B*), **sapaw** (*S*); I **sapĕ'ān** (*B*), **sapaw'ān** (*S*), nasi; geeuwhonger; II **tĕsapĕ** (*B*), [ook: **kĕnĕ sapĕ'ān** (*B*)], **tĕsapaw** (*S*), plotseling ongesteld raken door den kwaden invloed der geesten III wie.

sapīh (*B*), **sapī'āh** (*S*); I scheiden van vechtenden; II speenen.

sapiran; (gew. toe(w)'ān **sapiran**), aspirant controleur.

sapoe; vegen, veger, bezem; njapoe; vegen, afvegen; sapoe tangan; (meer in gebruik is sëtangan) zie: sëtangan.

sapot; dekkleed, deken: sapot: lantong; dekkleed van geklopte boomschors; tangan; kleedje van ongebleekt katoen.

saptoe; Zaterdag.

saq; iemand van iets verdenken.

sar; klanknabootsend woord voor een sissend geluid, zooals van water, dat op vuur valt.

sagrang; nest; sagrang lëbah; bijen-nest; sagrang: gëlita; tēmbëla; mangkoq (B), mangko'āq (S), mandje gevlochten van mattenbies of pandan bladeren, om daarin respectievelijk glaswerk en kopjes tot bewaring te hangen; sagrang lang; verhoogd wachthuisje indertijd bij den ingang van de doeson tot bewaking daarvan geplaatst; sagrang nanah; etter prop van een zweer, gezwel puist.

sagrap; de spruw.

sagraq; gescheiden van iets of van elkander af zooals bij echtscheiding; sagraq ngan tēmbilang; de(n) echtgenoot (echtgenoot) door den dood verliezen.

sarat; zwaar geladen inz. van vaartuigen; gepakl en gezadeld; zie ook: (ë)'ndëlëman.

sagraw; sagraw bisol = sangkaq bisol; zie: bisol.

sarë (B), saraw (S); = boentoe; mësëkin.

sarong; scheede van steekwapenen.

sasaq; grof vlechtwerk van bamboe.

satang = sëbatang.

satë (B) = sërtë (B).

sawah; nat rijstveld; bouwland, dat onder water kan worden gezet; sawah poegë'an (B), [lakaran (S)], pas ontgonnen sawah; sawah lamë (B), [lamaw (S)], ook: »sawah 'oesang'', sawah die lang

braak heeft gelegen en waarop vaak reeds jong bosch zich heeft ontwikkeld; sawah pama(h); moeras sawah; sawah matë 'ajiq (B), [mataw 'aj'āq (S)], sawah, niet van den regen afhankelijk in tegenstelling van »sawah tadah oedjan''.

sawal; (ook: boelan sawal) de 10^e maand van het moham. jaar.

sawat; pësawat, beweegmiddel, drijfmiddel; ook: een touw van rottan over een ladang gespannen om dieren van het veld aftehouden.

sawi; I (B) 50; II sawi 'oedan (ook: sawi hoendan); e. s. v. vogel; III het uiteinde van de lange staartvederen van sommige vogels zooals van den argusfaizant; IV sawi bardoendon; een »ratapan'' (zie dit woord) bij huwelijken.

së I (B), saw (S), één; kësë (B), kësaw (S); de eerste, de eerste maand van het oogstjaar; II [ook: soe (S)] voorvoegsel; al, geheel gansch; met; dient tot vorming van bijwoordelijke uitdrukkingen, bijwoorden van tijd, van plaats, enz.; zie verder: sub. 'agri, doeson, loendjor; roepë (B).

sëbab; reden, om, omdat, ter wille van, wegens, van wege, uit, ter oorzaak van.

sëbakiq (B), sëbaki'āq (S); e. s. v. kinderspel.

sëbasah; eene in het wild groeiende houtsoort, waar van de bast benut wordt voor het rood kleuren van garen.

sëbat, verbonden, aan een.

sëbëgrang; overzijde van een water, overkant, overwal, overwalsch; njëbëgrang; naar de overzijde gaan, oversteken; njëbëgrangka(n); iemand of iets overzetten.

sëbigr; I sëbigr njëbigr, verscheuren van wilde dieren; II njëbigr, uittrekken van de overtollige kweekplantjes in een pootgat.

sěbit (*B*); wraak gierig, wraak zuchtig.
sěbitoe (*B*), sěndjitoe (*S*); vroeger,
eertijds, oudtijds.

sěboetě (*B*), sěboetaw (*S*); e. s. v.
wesp.

sěbot; melden, inmelding maken; njěbot,
iets melden, of vermelden; ook: uitspreken
gewagen; běsěbot; prevelen van gebeden
van »sěram's"; běsěbot pandjang; prevelen
van lange »sěram's" (zie »sěram"); těsě-
bot, vermeld, gemeld.

sědap; lekker, aangenaam voor de zin-
tuigen, aangenaam; verkwikt van het
lichaam, smakelijk van spijzen; sědapan,
lekkernij.

sědaq; (ook: sadaq); sědaq 'aděnjě (*B*),
[adawnjaw (*S*)], [ook: sědaq 'aděnjělah
(*B*), sědaq 'adawnjawlah (*S*)]; zoo is 't er
mee gelegen, zoo staat het er mee, aldus.

sědar; I = sědap; II = kěnjang.

sědawě (*B*), sědawaw (*S*); oprisping,
boer.

sěděgar; koopman, handelaar.

sěděkah; aalmoes; sěděkahan; opper-
maal.

sědi(j)'ě (*B*), sědi(j)'aw (*S*); klaar,
gereed, bereid.

sěding; spijt, berouw.

sědjagr; I bij gedeelten iets doen, iets
langzaam aan bewerken; II de van uit
het pootgat uitgeplante plantjes (*J*).

sědoq (*B*), sědo'ăq (*S*); snik, hik.

sědot; I onaangenaam gestemd, ver-
drietig; ook: tegenzin hebben om iets te
doen; afkeerig zijn van; II een klein ge-
deelte van den arbeid, wat nog overblijft
te doen (*J*); III pěnjědot, lui aard.

sěgah; I njěgah njěgah (*B*), iemand
den mantel uitvegen (*J*); II vol, gespannen
van den buik, hetzij door veel eten, hetzij
door verstopping.

sěgamit; e. s. v. boom.

sěgaq; njěgaqka(n), iemand aan het
schrikken maken.

sěgalě (*B*), sěgalaw (*S*); alle, geheel,
gansch.

sěgarě (*B*), sěgaraw (*S*); de zee.

sěgěgalě (*B*) = galě (*B*) en sěgalě (*B*).

sěgěmpal = kantin.

sěgi; zijde, kant; pěrsěgi (ě)'mpat,
vierkant.

sěgit; gescheurd, uitgescheurd, ver-
scheurd.

sěgoegot (*S*); sěgoegot bangkaj, mis-
kraam; sěgoegot njawaw, levenloos geboren
kind.

sěkam; gew. sěkam běkě (*B*) [běkaw
(*S*)], de bolster van gepeld graan, kaf;
sěkaman; plaats waar zemelen stroo, kaf,
worden weggeworpen.

sěkang; njěkang'i, overhalen van den
haan van een geweer,

sěkapas; de ramboetan.

sěkědidi; e. s. v. snip.

sěkědjot; zie: kědjot.

sěkělamin; zie: doe(w)'ě (*B*).

sěkělat; laken (stof).

sěkěgring; e. s. v. heester met ge-
neeskragtige bladeren.

sěkěrop; schroef.

sěkim bong; e. s. v. slingerplant.

sěkoekoewě (*B*), sěkoekoewaw (*S*) (?);
e. s. v. neushoornvogel.

sěkop; zie: gitar.

sěkot; = gantjang en gasip.

sělakě (*B*), sělakaw (*S*); zilver; sělakě
lěboq (*B*), sělakaw lěbo'ăq (*S*); dunne
zilveren priem, waarmee de gaten in de
oorlellen worden gestoken.

sělaksě (*B*), sělaksaw (*S*); Dinsdag.

sělalaq; e. s. v. slak.

sělam; duiken; njělam, naar iets duiken.

sělamat; heil, voorspoed, welvaren,
gezondheid, behoud, geluk, zaligheid.

sələambar (*B*); splinter van den »ni-bong» palm (*J*).

sələmpoŋ; I tēsələmpoŋ, gezegd van eene vracht, die te zwaar is om te worden gedragen; van eene draagmand, waarvan banden te zwak zijn om eene zware vracht te houden; II het afvallen van' hoofddoek of ander hoofdbedeksel; III gezegd van het afschuiven van de banden van een draagmand van het hoofd (*J*).

sələŋ; I tussenruimte, tussenverloop, tussenpoos; II sələŋ dinding, reet in eene omwandring; III sələŋ djagri, tussenhandsbeenderen; (?); sələŋ kəting, tusschenvoetsbeenderen; IV sələŋan, het eten dat tussen tanden of kiezen blijft zitten.

sələŋkə (*B*), sələŋkaw (*S*); het sleutelbeen.

sələntjap; e. s. v. rups.

sələpan = dəlapan.

sələaŋ; begeerlijkheid, inhaligheid; begeerig, inhalig.

sələsar (*B*), sasar (*S*); schotel.

sələt = sələŋ I.

sələtan; het Zuiden.

sələwat; e. s. v. gras.

sələwi (*B*), sələwi'āh (*S*); 25.

sələ (*B*), koeting (*S*); flambouw van klapperbladeren.

sələbi; zie: toelang.

sələboe; een mand zonder voet en aangezette rand om rijst intebewaren.

sələgam; e. s. v. boom met geneeskrachtige bladeren.

sələkan; sələkan pinggang (?).

sələmə (*B*), sələmaw (*S*); zware verkoudheid gepaard gaande met hoesten.

sələpa(h); doosje van goud, zilver of koper dienende tot berging van de ingrediënten voor het betelkauwen.

sələsaj = ləsaj.

səligi; korte houten werpspies, werpschicht.

səligot = səlisih (*B*).

səli(j)'āh (*B*); I njeli(j)'āh, zich met geweld een' weg door de menigte banen; II iets ontwijken wat van boven valt (*J*).

səlikə (*B*), səlikaw (*S*); de armen om iets heen slaan, omarmen; verbonden met »tangan» komt het voor in de beteekenis van »de handen» zoodanig over elkander op den rug leggen, dat de rechterhand rust op den palm van de linkerhand.

səlikoe; I bəsəlikoe (ook: njələmpaj səlikoe (*J*)), met beide ellebogen op de tafel rusten; II gezegd van een' heuvel of berg die den vorm heeft van een' elleboog (*J*).

səlimot; dekkleed, mantel; bəsəlimot, zich dekken, toedekken.

səlimpang; I patroentasch van geitenvel; II een langwerpige vierkant doosje of mandje met opschuivend deksel vervaardigd van de »boeloh bəmban» (*B*) (zie: boeloh), dat de mannen bij den veldarbeid bij zich dragen en waarin behalve de ingrediënten voor den sirihpruim en het maken van strooigaretten ook hengeltuig en vogelstrik worden geborgen.

səlimpat; e. s. v. eetbare »kələdi» (zie dit woord).

səlindang; e. s. v. sjaal om de borst of over het hoofd gedragen.

səlipi; vierkante doos met opschuivend deksel van de »boeloh bəmban» (zie boeloh) vervaardigd en gebruikt voor het bewaren van de ingrediënten voor den sirihpruim.

səlisih (*B*), səlisi'āh (*S*); geschill bəsəlisih (*B*), bəsəlisi'āh (*S*); een geschil hebben, verschillen, met elkander in strijd

zijn; përsëlisihan (*B*), përsëlisi'ahan (*S*); geschillen die men heeft.

sëlisir; mat (bamboezen vlechtwerk) voor wandversiering.

sëloebigr; njëloebigr, een stukje ergens aftrekken.

sëloebaj; een meisjesspel.

sëloedang; hulsel van den bloesem der palmgewassen, en sommige bloemen.

sëloeloq (*B*), sëloelo'äq (*S*); e. s. v. geneeskrachtige liaan.

sëloemoe'i; njëloemoe'i, verschroeien van de veeren van eene kip na het plukken.

sëloempong; sëloempong da'on, peperhuisje.

sëloengsong; sëloengsong da'on, peperhuisje.

sëloensong; ovarium.

sëloepat; vliesje, velletje, schiëletje; afgetrokken omhulsel van de »djagong» (zie dit woord).

sëloeso'äh (*S*); allerlei geneesmiddelen die aangewend worden om het baren te bespoedigen door opwekking der barensweeën.

sëloe(w)'äng; e. s. v. zoetwater vischje.

sëlot; tandvleesch.

sëmang; I njëmang, oprapen inz. van op den grond gevallen koffiebessen; II zie (ë)'ndoq (*B*).

sëmangaj; levensgeest, ziel; kor sëmangaj; zie »kor».

sëmangkë (*B*), sëmangkaw (*S*); watermeloen. Soorten zijn: sëmangkë (*B*), sëmangkaw (*S*): bësaq; lëmboedjë (*B*), lëmboedjaw (*S*).

sëmangsatsat (ook: sëmansatsat); e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

sëmantarë (*B*), sëmantaraw (*S*); onderwijn, middelerwijn.

sëmantong; I e. s. v. heester waarvan de bladeren in de huishouding aan-

wending vinden; II njëmantong, onthalen van zijne verloofde door den jongeling tijdens het engagement (de jongeling koopt kippen, rijst, enz. waarvan door de verloofde een maal wordt aangericht dat des avonds door hen met vrienden en vriendinnen ten huize van de ouders van het meisje wordt genuttigd).

sëmap (*B*), sëmak (*S*); bril; [vgl. kësënë (*B*)].

sëmaq; I ruigte, struikgewas, dicht begroeid met lage gewassen; II njëmaq groemah, eene nieuwe woning betrekken.

sëmat; I pen, doorn, waarmede men iets vasthecht; njëmat, aaneenhechter, aaneenrijgen van bladeren voor dakbedekking; II ziekte van het tandvleesch (?).

sëmbadë (*B*), sëmbadaw (*S*); groote roode mier.

sëmbah; I teeken van aanbidding bestaande in het brengen van de beide plat tegen elkander gelegde handen tot het voorhoofd, terwijl de beide duimen den neus raken; II njëmbah; moge, (bij wenschen of beden); III sëmba(h)jang; het verplichte ritueel bidden; sëmba(h)jang përang (*B*), eene ceremonie bij het afsterven van personen, die doodslag of moord op hun geweten hebben, en van vrouwen die in of tengevolge van het kraambed overleden zijn; eertijds ook eene ceremonie vóór het uittrekken tot den krijg.

sëmbajaw'än (ook: sësëmbajaw'än), bedwelend, in zwijm vallen.

sëmban = sëlindang.

sëmbangar (*B*), sëbangar (*S*); kleine olifantensoort.

sëmbap; ziekelijk, gezwollen, bol van het gelaat.

sëmbëli'h (*B*), sëmbëli'äh (*S*); slachten van dieren door den strot door te snijden,

sëmbikë (*B*), sëmbikaw (*S*); band,

waaraan de »kindjagr» (zie dit woord) gedragen wordt.

sěmbilan; negen; kěsěmbilan, de negende maand van het oogstjaar; sěmbilan bělas; negentien; sěmbilan poeloh (B), [poelo'äh (S)]; negentig.

sěmbiloe; I mesje, op een scheermes gelijkende, van eene reep bamboe vervaardigd, waarmede de navelstreng wordt afgesneden; II sěmbiloe'ăn 'ati, kleinmoedig, moedeloos; ook: kwalijk nemen, geraaktheid.

sěmbitoe (B), sěndjitoe (S) = dikalě (B).

sěmboeh (sěmboh); genezen, zoowel van de ziekte als van den persoon.

sěmboeni = boeni.

sěmboe(w)'ăgr; těsěmboe(w)'ăgr, ontstoken inz. van de pupil van het oog.

sěmbo'ăq (S); njěmbo'ăq, opborrelen van het water of van eene wel of van kokend water; in dikke wolken opstijgen van den rook.

sěmbor; njěmbor, uitspuiten, uitproesten, uitbruisen, beproesten, bespuiten.

sěměgi; om het even, van dezelfde gedaante, het is geheel dezelfde, het is onverschillig welk of wat.

sěměntarě (B), sěměntaraw (S); terwyl.

sěměgrit; e. s. v. uil, die op jonge mieren aast.

sěmilah; sěmilah roe'ähman noerahim; in naam van den albarhmartigen en goedertieren God.

sěmoe; schijn, bedrog, list.

sěmoengaw; cameleon.

sěmoewě (B), sěmoewaw (S); alle, geheel en al, allen.

sěmon; njěmon, naäpen, nabootsen iemand nadoen om hem bespottelijk te maken.

sěmot; mier; soorten zijn: sěmot: 'api; běloeloq (B); gatal; 'itam.

sěmpal; sluiten met kurk of prop; stop, prop; ook: soepaq.

sěmpaq = sěnaq.

sěmpěgih (B), sěmpěgi'äh (S); e. s. v. slingerplant.

sěmpělah; gew. sěmpělah ni'ogr, de uitgeperste vezels van de kokosnoot.

sěmpěgrat; touw of iets dergelijks om de voeten geslagen om gemakkelijker een' klapperboom te beklimmen.

sěmpěrně (B), sěmpěrnaw (S); volmaakt, volkomen, volledig, zonder gebreken.

sěmpěgroh (B), sěmpěgro'äh (S); termietenheuvel.

sěmpi'ongan; draaikolk.

sěmpit; I nauw, eng, bekrompen; sěmpit njawě (B), [njawaw (S)]; hijgen; II těsěmpit; beklemd van een kind in de geboorte; zie ook: mati.

sěmpoe'alam (B), njěmpěloe (S); te veel, walgen, neiging tot braken hebben; misselijk.

sěmpoelat; těsěmpoelat, een weinig omgevouwen van de mouwen van eene jas.

sěnadjě (B) = sěnghadjě (B).

sěnaj (gew. sěsěnaj); langzaam aan.

sěnam; korrellangetje van goud- en zilversmeden.

sěnand'ing; evenbeeld, weerga.

sěnang; kalm, tevreden, gemakkelijk, het goed hebben, tot iets gestemd zijn.

sěnapang = bėdł.

sěnaq; gezwollen van eene rivier; benauwd in de maagstreek gepaard met opgezetheid.

sěndawagr; e. s. v. palm veel gelijkende op den pinangpalm.

sěndawě (B), sěndawaw (S); salpeter.

sěndi; gewricht, geleding; sěndi kalaj'ăn, polsgewricht.

səndjatě (*B*), səndjataw (*S*); wapen;
səndjatě (*B*) [səndjataw (*S*)] 'agang, in volle
wapenrusting; tot de tanden toe gewapend.

səngaq = sənaq.

səngat; angel van een insect; pənjě-
ngat, e. s. v. wesp.

səngatan; e. s. v. besmettelijke vee-
ziekte (vermoedelijk veetyphus).

sənggěram; groot van olifanten, rhi-
nocerosen.

sənggoeri; e. s. v. heester.

səngigr (*B*), silah (*S*); tēsəngigr (*B*),
tēsilah (*S*); open, gapend van eene wond.

səngkang = səmpit; II zie ook: mati.

səngkaq; gew. verbonden met səngki;
səngkaq səngki, naar den adem hijgen.

səngkagr; smal bamboezen staafje bij
het weefselouw dienende om het afgewerkt
gedeelte overdwars uit elkander of gespan-
nen te houden.

səngkarě (*B*), səngkaraw (*S*) = tang-
gong; səngkarě'an (*B*), səngkaraw'an =
kětanggongan.

səngkělang; het dragen van de »kěris»
in de »běbat» aan de rechterzijde van het
lichaam (zie dit woorden).

səngkělaw; wand van rottanlatjes
van de »boeboe saraw» en de »kěroliq (*B*)».

səngkěling; ineengestrengeld, zooals
schalmen van een ketting.

səngkěrangān; zie: »mati».

səngkěwali (*B*), kěwali (*S*); e. s. v.
wilde pisang, welks bladeren in de huis-
houding aanwending vinden.

səngki; zie: səngkaq.

səngki(j)'āp; I bevangen door vrees;
II njěngki(j)'āp, oplichten, wegschuiven,
opnemen bijv. van een voorwerp om te
zien wat daaronder ligt; de padihalmen
van elkander scheiden om te zien of de
tusschen de padi uitgeplante koffie is op-
gekomen.

səngkoe(w)it; schoffel.

sənin; Maandag.

sənjap; duizelig, verdoofd.

sənongan (ook: sinongan); kenteeken,
herkenningsteeken, voortteeken; sənongan:
'iloq (*B*), 'ilo'āq (*S*); goed voortteeken;
kagrot; slecht voortteeken.

səntak; verzadigd, overvol.

sənti(j)'asě (*B*), sěnti(j)'asaw (*S*);
steeds, voortdurend, doorgaans.

sənting; blauw, rood, groen satijn.

səntol; I gedeeltelijk uit eene opening
te voorschijn komen, uitpuilend; II njěn-
tol; eene ziekte, waarbij de zool van den
voet openspringt (?).

sěpah; gekauwd betelpruimpje.

sěpajě (*B*), sěpajaw (*S*); opdat, ten
einde.

sěpangkah; e. s. v. kinderspel.

sěpar; naam van de 2e maand van
het moh. jaar.

sěparoe (*B*), sěparaw (*S*); een half,
de helft.

sěpatoe; schoen.

sěpěsan; duizendpoot.

sěpīl; met kleine stukjes er uit.

sěpin; haarspeld, haarpen van hout.

sěping; sěping boerit (ook: pingging);
périneum.

sěpit; I nauw, benepen, bekneld;
njěpit; nijpen met een tang enz.; pěnjěpit,
besnijdingsgereedschap van bamboe om bij
de besnijdenis tot klemming der voorhuid
te dienen; II nijptang; ook: braadspit;
sěpit běsi; tang, korreltangetje; III kleine
diepe ravijn; IV běsěpit (*S*) = běmajang;
zie: majang II.

sěpoh (*B*), sěpoeh (*S*); njěpoh (*B*),
njěpoeh (*S*); goud donker van kleur maken,
door het in een bad te brengen; metaal
harden; door het in een bad van koud
water te dompelen.

sěrabī; e. s. v. gebak.

sěrah; overgave; njěrahka(n), overgeven, toevertrouwen, overleveren; zie ook: sub »tandě (B)».

sěgraj; e. s. v. welriekend citroengras, als ingredient gebruikt.

sěram (B), sělam (S); het aanroepen van »pojang's», diwě's enz.; sěram 'alajkom sěram, (ook: sěram kalajkom sěram) (B); sělam 'alajkom sělam (ook: sělam kalajkom sělam) (S); sěram (B), [sělam (S)]; makalahikom sěram (B) [sělam (S)]; of sěram (B), [sělam (S)]; mēkalahikom sěram (B) [sělam (S)]; aanhef van »doeq'ě (B)» sawi bardoendon etc. (zie die woorden); het vrede zij ulieden, vrede zij over u.

sěrampoe; gonzend geluid, tuiten van de ooren bij het ontwaken.

sěrana; (B) = kaloe; 't woord wordt echter zelden gebruikt.

sěrang; reet van eene deur.

sěgrap (S); sěgrap.....sěgrap = saw (S), zie: sajě (B).

sěrat (B); aderen en vlammen in het hout (J).

sěrawě (B), sěrawaw (S); e. s. v. lek-kernij (gebak); njěrawě njěmběłh (B), [njěrawaw njěmběł'āh (S)] 'ajam, een feestje dat men o. a. geeft bij ontvangst van gasten, bestaande in »sěrawě (B)» sěrawaw (S) en een maal, waarvan gerechten van kip den hoofdschotel uitmaken.

sěrbě (B), sěrbaw (S); alle, allerlei.

sěrdam; e. s. v. fluit.

sěgrdang; e. s. v. palm, van welks bladeren »'atap» wordt gemaakt.

sěrěbajě (B), sěrěbajaw (S); Soera-baja; zie ook: »gitar en ka'in».

sěgrěkah (B); geknakt van een tak,

welke te zwaar met vruchten beladen is, (J).

sěgrělop (sěgrlop) = bėrlos.

sěgrěndi; overeenstemmend, overeenstemming; bėšgrěndi, beraadslagen.

sěgrěngit; e. s. v. mijt.

sěrěpil; I een stuk er af bijv. een tak van een' boom, een stuk van een tand; II afbrokkelen, breken van broosheid, (J).

sěrgě (B), [ook: sěrgě (B)], sěrgaw (S), [ook: sěrgaw (S)]; de hemel; verblijfplaats der goden, verblijf der zaligen; ook nu en dan voorkomende in de betekenis van: »koendoe» (zie dit woord); sěrgě (B), sěrgaw (S): doeloe(mě)'n djadi, nğěri 'asaj; nğěri bandoe ri(j)'āng, nğěri kělam kabot, nğěri sam; tēngah, tigě panggong (B); sěrgě děrakě (B), sěrgaw děrakaw (S), hel.

sěridadoe; zoowel soldaat, als gewapend politie dienaar.

sěrik; = boentoe en mēšėkin.

sěrikajě (B), sěrikajaw (S); e. s. v. vrucht.

sěrikam; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladen.

sěrikan; e. s. v. slingerplant.

sěrilě (B), sělıraw (S); begeerte, lust.

sěrimongan (B), sělimongan (S); schemering, schemerdonker.

sěrindaq; e. s. v. zonnehoe, vervaardigd van de »boeloh bėmban» (B) (zie boeloh), bij den veldarbeid zoowel door mannen als vrouwen gebruikt.

sěrindit; e. s. v. kleine parkiet.

sěgr(ě)kaj; dandanan, reisgoed, reisbagage; makanan, leeftocht; sědėkahan, ingredienten en benodigheden voor een »sědėkahan» (zie dit woord).

sěgr(ě)kap; kegelvormige korf zonder bodem van bamboelatjes en rottanhoepels

gemaakt, om daarmede in moerassen visch te vangen door dien te overstolpen.

səgr(ə)kit; houten lepel om daarmede rijst uit den pot te scheppen.

sərning (B) = səgalə (B).

səroban; tulband.

səroejong (ook: səsəroejong); njəroejong, waggelen, voornamelijk door topzwaarte.

səroenaj; e. s. v. fluit.

səroendan; e. s. v. »sərdam».

səroe(w)'al; broek; səroe(w)'al; bəsoelam, wijde broek met lang kruis en korte pijpen, van wit ongebleekt katoen en met zwart zijde gevoerd; aan de pijpen is het goed doorweven met gouddraad, voorzien van lovertjes en omboord met goud galon; laqtjo(w)'ān; zwarte Chineesche broek; singkat (B), 'atj'āh (S), Atjehbroek; zie verder sub: pakaj'ān pərang.

səgrot; ruigte, struikgewas, dicht begroeid met lage gewassen zooals distels, doornen, brandnetels, enz.

sərtə (B), sərtaw (S); I met, mede, benevens, en; sərtə (B), [sərtaw (S)], ngan, met en benevens; II tevens, tegelijk, zoodra.

səsah; wasschen, schoonmaken.

səsal; spijt, berouw; njəsal, berouw hebben.

səsala; voornemen, plan, (?).

səsaq; nauw, gedrongen, benauwd, beklemd; ook gezegd van iemand die »court d'argent» is; səsəq njawə (B), njawaw (S), aamborstig.

səsara; mest, afval.

səsarap; vuilnishoop.

səsət; I verdwalen, verdwaald; II zich vergissen, dwalen.

səsələtan?

səsələ (B), səsələw (S); tusschen koud en warm.

səsənjom; glimlachen.

səsilə (B), səsilaw (S); e. s. v. waterjuffer.

səsimbon; = simbon, dat meer in gebruik is.

sətangan; zakdoek.

sətaq; (van tētaq) een afgesneden stuk, gebruikt als hulptelwoord bij het opnoemen van ronde voorwerpen als: sētaq: batang; boeloh (B), boelo'ah (S); roekoq (B), roeko'āq (S).

sətaw (S); het een of ander.

sətəbal; e. s. v. gras.

sətəgor; e. s. v. kinderspel.

sətəgrə (B), sətəgraw (S); [ook: soetaw (S)]; zijde; zie ook sub. 'oelat.

sətərip; zie: badjoe.

sətəroe; persoonlijke vijand.

sətinggar; e. s. v. vuurwapen.

sətoejoe; e. s. v. vogelverschrikker.

sətoempas; e. s. v. kinderspel.

sətoengkoe; e. s. v. kinderspel.

səwidaq [ook səwidaq en soewidaq (S)]; 60.

sibə (B), sibaw (S); offeren inz. bij de »makam».

sīdang; sidang sah (B), [sakt'āh (S)], naam aan een' jongeling in »rədjong's» toegekend.

sīdi = sakti.

siding; een strik om boschhanen te vangen.

sīdīq; (B), sīdī'āq (S); jong uitbotsel, uitspruitsel inz. van takken.

sidoe; lepel, houten spatel; sidoe 'agrarang; ijzeren schop (smids gereedschap).

sigaj; een lange bamboezen staak, waarin treden zijn gekapt, welke staak tegen den arenboom wordt geplaatst om den bloemtros te kunnen aftappen.

sigar; haardracht van mannen, hierin bestaande, dat de haren uitgenomen bij de

ooren gelijkelijk in de rondte worden afgeknipt.

si(j)'āh; I nji(j)'āh, op zij duwen, uit elkander brengen van menschen; II e.s.v. slak welks schaal na branding de kalk levert voor het sirih kauwen.

si(j)'āl; onheilspellend.

si(j)'alang; bijennest.

si(j)'amang; zwarte aap met lange armen; zie ook: dēpě (B).

si(j)'ampon; e.s.v. heester met ge-neeskrachtige bladeren.

si(j)'āng; schoon, helder, door op-ruiming; nji(j)'āng; uitkappen van een bosch, schoonmaken, wieden van velden of tuinen; nji(j)'āng gawi, zuiveren van schuld, zonde door het aanrichten van een offermaal.

si(j)'apě (B), si(j)'apaw (S); = sapě (B).

si(j)'agr; cicade.

si(j)'ol; bēsi(j)'ol, met den mond fluiten; ook het fluiten van vogels.

si(j)'ong; I slachttand; II pinang sē-si(j)'ong, een stukje pinang zooveel als bij den betelpruim wordt gebruikt.

si(j)'oq (B), si(j)'o'āq (S); bēsi(j)'oq (B), bēsi(j)'o'āq (S); zich op zijn netst uitdossen; zich in feestgewaad steken.

sikiq (B), siki'āq (S); gewone beenen kam.

sikoe; elleboog; timmermans recht-hoek; sēpēnjikoe; afstand van den top van den middenvinger, rechter- of linkerhand tot elleboog, linker- of rechterhand langs eene rechte lijn gemeten.

siksě (B), siksaw (S); pijniging, straf inz. aan den lijve; moeite, pijnigend.

silam = 'alāh (B); (het wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

silap; njilap, verbranden, in brand steken.

silāq = 'ilaq.

silaw; door licht verblind of schemeren voor de oogen.

silě (B), silaw (S); bēsilě (B), bēsilaw (S); op fatsoenlijke wijze d. i. met onder het lijf gekruiste beenen zitten.

silip; het tegenovergestelde van sēnga-djě (B).

siliq; (B), sili'āq (S); schermen, afwee-ren, pareeren van slag of stoot met wapen.

simah (B), panggulan (S); gast, ge-noodigde; inz. in de Bēsēmahstreken de »mēradjě pojang» (zie mēradjě), met al de afstammelingen; sēsimah; I bij el-kander gaan eten, waarbij de een de rijst, de andere de toespijken medebrengt; »sēsimah», II kinderspel.

simbang = gēnti; bēsimbang simbang = bēgēnti gēnti.

simbagr; orchidée; soorten zijn: sim-bagr: badaq; balong; boewah; gindawsoli (S); kakap; kalong; pitis; singal; soelogr.

simbon; bēsimbon, zich verschuilen of verborgen houden; njimbonka(n), iets verbergen.

simbor; simbor babor, gezegd van iemand, die geen steek waard is.

simong; e.s.v. offer.

simpaj; e.s.v. aap.

simpang; afwijken van de rechte richting; simpang (ook: simpangan), zij-weg, zijstraat, kruispunt van wegen.

simping; vederen op den rug inz. van een' vechthaan.

simpit; borstdoek; bēsimpit, een doek om de borst binden.

simpol; I njimpoli, iets met een stuk doek afvegen; II het onder het rijststampen telkenmale met den grooten toon werpen van de padikorreels in het rijstblok, welke daaruit zijn gestooten.

sin; cent.

sinagr; lichtstraal; sinagr matě (B), [mataw (S)] 'agri; zonnestraal; ook: gloed, die uitgaat van een brandend of gloeiend lichaam.

sindang; regeling, orde; (het woord wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

sindangan; e. s. v. afdamming in de rivier voor de vischvangst.

sindawali; zeer diep; (het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd).

sindiran; zinspeling, bespotting.

sindjaran; sindjaran boelan; e. s. v. versiersel aan een »soegoe» gehangen.

sindjě (B), sindjaw (S); het opkomen van het avondrood; zie ook: 'agri.

singal; e. s. v. haarversiersel.

singě (B), singaw (S); leeuw.

singgah; aanleggen, aangaan, aanwippen, tijdelijk vertoeven; pënjinggahan, gezegd van een meisje dat zich met iedereen afgeeft; zie ook: »kajoe».

singgan (B) = waktoe.

singgang; bësinggang, gezegd van woningen, kisten, tafels, enz. die netjes zijn gebouwd, vervaardigd.

singgě (B), [ook: sě'inggě (B)], soe(w)'inggaw (S); totdat, zoodat, niet voordat, toen.

singgirik; ijzeren priempje (smids-gereedschap).

singgit; jong uitbotsel, uitspruitsel, knop inz. van takken.

singgong; tësinggong, bij vergissing, zonder opzet tegen iemand aankomen.

singit; op een kier gezet, niet goed gesloten van een deur.

singkap; opgelicht van een bedekking, weggeschoven van een voorwerp of gordijn; njingkapka(n) oplichten, wegschuiven.

singkil; zilveren halsketting. Soorten daarvan zijn: singkil: boelat; boe(w)'äh

lilit; pětjah; sigrih (B); singkil batang; de rottan lussen van de »samban batang».

singkol; njingkol, met den elleboog met opzet tegen iemand stooten.

singsat; opgeschort, opgebonden van kleeding.

singsing; opgestroopt van mouwen of broekspijpen.

sini; hier.

sintaq; trekken; sintaq njawě (B), [njawaw (S)], hijgen, buiten adem zijn.

sintong; I (B) tjintong (S); rijstlepel; II njintong përambaq'än, iemand in de rede vallen.

sipaq; iets met de voeten op zij schoppen.

sipat; I lid van het lichaam; ook: lijn, afmeting; II zie: hoekom.

sipi; even geraakt bij den zwaarden-dans, schampschot.

sipot; algemeene naam voor éénschalige schelpdieren.

sir; iijzig gevoel krijgen omdat men door een bovennatuurlijk wezen wordt aangeraakt.

sirah; sirah palaq; hersenen.

siram; njiram, sproeiën, gieten.

sirang; sirang siroe, telkens een vertrek uit- en binnen gaan.

sigrang; op het vuur zetten om te koken bijv. een' pot.

sirap; I houten dakpan; II njirap, van kleur veranderen van het gelaat uit beschaamheid of verlegenheid; III njirap gagang, voor het eerst tak schieten van klimplanten; IV tësirap, bewusteloos raken; V njirap, strooien van te veel zaadpadi in een pootgat; VI sirap malam, tegen den avond.

sirat; strik tot het vangen van dieren.

sigrat; I knoop die in iets gelegd wordt; sigrat: pëdjam; vaste knoop;

poelang, lus; sĕkoedjot, losse knoop; II njigrat, samenbinden.

sigrĭh (B), sigrĭ'āh (S); e. s. v. klimplant, welks bladeren bij het betelkauwen gebruikt worden; sigrĭh (B), [sigrĭ'āh (S)], bĕlot; boelang; 'oedang; tĕmoerat; soorten van sirih; sigrĭh (B), [sigrĭ'āh (S)], (ĕ)'ntoedok, eene klimplant, die veel op de sirih gelijkt; sigrĭh (B), [sigrĭ'āh (S)]; kĕrnaj; toebeide sirih, welke na in stukjes gesneden te zijn op het graf wordt gelegd; sĕloengsong (B); 20 bladeren sirih, gambigr, stroocigaretten, tabak en pinang, in een »sapot tangan» (zie: sapot), gewikkeld; (zie: »'ambinan tinggi» sub. »'ambin); batoe djalaw (S); bĕgrangkaj; gantal; pitis; poesagr; sĕmbah sigaj; silor (B); sigrat; sobang; tĕrbang; sirih bladeren tot verschillende figuren bewerkt, en geheel toebeleid, welke bij offermalen niet mogen ontbreken; elk offermaal heeft echter om 't zoo te noemen zijn bepaalde »sirih figuren».

sirĭng; afvoergoot.

siroe; zie: sirang.

sirongan; I sirongan batoe, de van kalisteenen daargestelde afdamming in eene rivier bij vischvangst; II zie: »goentĭng».

siroq (B); sĕsiroq'ān, over en weder elkander iets uitleenen.

sisĕ (B), sisaw (S); overgebleven of overgelaten, rest overschot, overblijfsel, kliekje.

sisi; goed gevormd, goed in het vleesch zitten.

sisih (B), sisĭ'āh (S) = kisit.

sisiq (B), sisĭ'āq (S); schubbe.

sitĭn; salijn.

sitoe; daar, ginder.

siwa; huur, huurgeld; siwa boemi; grondhuur; siwa pĕndjoelong, de hoeveelheid padi waarmede de bevolking hare

verplichte werkzaamheden op de rijstvelden der hoofden afkoopt.

siwar; dolk; siwar: bĕpĕranggi; bĕtĕpang lĕpos.

siwatan; een klein in de bosschen voorkomend insect, dat zich op de huid van menschen en dieren hechtende een' gevoeligen beet veroorzaakt.

siwĕ (B), siwaw (S); melden, melding maken, vermelden.

siwit; lange kain als buikband door de kraamvrouw eenige dagen na de bevaling gebruikt.

sobang (ook: soebang); oorknop, soorten zijn: sobang: 'antĭng 'antĭng; gilapan; kĕkitir; kĕraboe; kilip; rantjang.

soeboq (B), soebo'āq (S); njoeboq (B), njoebo'āq (S); gluren, loeren; pĕnjoeboq'ān (B), pĕnjoebo'āq'ān (S); luik, venster.

soedoe = sidoe.

soedok; geschenk om iemand om te koopen; njoedok, iemand omkoopen; een geschenk geven aan zijn margahoofd bij het aanbrengen van eene zaak, om zijne hulp in te roepen.

soedot; hoek van een vlak of van vlakke voorwerpen.

soegi; een pruim tabak, waarmede men de tanden bij het sirih kauwen schoonmaakt en de sirihspog van de lippen afveegt.

soegoe; kam; soorten zijn: soegoe: bĕgiwang; bĕ'oendong 'oendong; boelan; kĕrap; pandjang; soegoe kajoe; schaaf (?).

soejon; kudde, school, menigte.

soekagr; moeilijk, lastig, zwaar; kĕsoekagran, moeilijkheid, zich in moeilijkheid bevinden.

soekat; voordeel, gelijk, lot, fortuin.

soekaw (S); I soekaw soekaw (S) = tĕngkar; II zie soekĕ (B).

soekë (*B*), seekaw (*S*); genoeg, vreugde, verheugd, gaarne hebben of doen, houden van, tevreden zijn met; bësöekë'än (*B*) (ook: bësösoekë'än), bësöekaw'än (*S*) (ook: bësösoekaw'än) zich met elkander vermaken.

soekoe'än; een halve guldenstuk.

soekom; I njoekom pëlang = *lingigr*; II een van de bestanddeelen van het offermaal »pëgrah pëgrabon; zie: pëgrah II b. soekon; de broodboom.

soelaw (*S*); I ergenis, kwalijk nemen, geraaktheid; II zie: soelë (*B*).

soelah; kaal, kaalkop.

soelang; njoelang, kappen, kloven van brandhout.

soelë (*B*), soelaw (*S*); eene houten staak van twee inkepingen voorzien, waarin dwarshouten loodrecht op elkander worden geplaatst; bësöelë (*B*), bësöelaw (*S*); plaatsen van die staak midden op het terrein, dat men voornemens is in cultuur te brengen.

soeling; fluit; soeling 'angin, acolusharp.

soeloh (*B*), soelo'äh (*S*); toorts, fakkel.

soelogr; spruit, loot; waterloot.

soemahan; vrouw, waarmede iemand gehuwd is; echtgenoot; soemahan kë-di(j)'aw, tweede vrouw.

soemar; de insnijdingen in damar of getah boom, waaruit de hars en gom vloeit.

soembaj; stam, afstammelingen van een algemeen stamvader.

soembajang = sëmba(h)'jang.

soembang; I njoembang, drinken uit een »gërgoq", het water van een »pantjoran" met den mond opvangen om het te drinken; drinken van klapperwater uit de noot door den mond aan de opening te brengen dan wel het klapperwater in de keel te gieten; (zie gërgoq en pantjoran).

II bloedschande; (gew. gawi soembang);

III zie: gëmbagr.

soembaran; zie: »'angkat" en »djëmë" (*B*).

soembang; schaarbig, met stukjes er uit van snijdende werktuigen, aardewerk, enz.

soemboe; lampepit, pit van een kaars, as van een kar, wagen.

soembol (*B*), toembol (*S*); zie: toekoe.

soemor; put, waterput.

soempah; eed, vervloeking; bësöempah, een eed zweren; soorten van eeden zijn: soempah: bëtaroh sëpëngadë bapaq, bëtaroh sëpëngadë niniq, bëtaroh sëpëngadë pojang (*B*), [bëtaroh'äh sëpëngadaw bapaq, bëtaroh'äh sëpëngadaw niniq, bëtaroh'äh sëpëngadaw pojang (*S*); këlamë'än (*B*), këlamaw'än (*S*); padang përi(j)'asan; di këpojang; di tanah boemi.

soempa (B); beschadigd aan den rand.

soemping (*B*); I versiersel van zilver, dat achter het oor wordt gestoken; II = soenting I (*J*).

soempit; blaasroer, blaaspijp.

soenar; zie: mati.

soedi; onvoeglijk voor het gezicht of het zedelijk gevoel.

soendoej; zie: këbaw.

soengaj; kleine rivier.

soenggo (*B*), soenggo'äh (*S*); wezenlijk, juist, werkelijk, in ernst, waarachtig, inderdaad, in waarheid, bepaald, stellig, zeker; sësöenggoñjë (*B*), sësöenggo'ähñjaw (*S*); voorwaar, inderdaad; njoenggoñka(n) (*B*), njoenggo'ähka(n) (*S*); bevestigen, verwezenlijken.

soenggot; njoenggot, ergens aankomen, aanlanden; pënjoenggotan, ook ankerplaats.

soengkan; niet bereid gevonden worden om iets te zeggen in bijzijn van anderen.

soengkit; houten spatel om rijst uit den ketel te scheppen; njoengkit, scheppen van rijst uit den ketel met een houten spatel; ook: de gare rijst in den ketel met den spatel omroeren.

soengkoq (B), soengko'ăq (S); kalotje pet.

soengot; snor, knevel; soengot hoe-loebalang; knevel aan een' kant van de lip.

soengsang; tegen het beloop in.

soeni; ledig, onbewoond, eenzaam, verlaten, doodstil.

soentan; (?).

soenting; I dat, wat men achter het oor of in het haar aldaar steekt; II hulp-telwoord gebruikt bij het opnoemen van stroocigaretten; III de naam aan den afgestorvene in het zielenland toegekend.

soentop; verzadigd.

soepajë (B), soepajaw (S); opdat, ten einde.

soepaq; propvol van menschen.

soerak (B), soeraq (S); juichkreet, gejuich, vreugde, kreet, krijgsgeschreeuw; bësoerak (B), bësoeraq (S); juichen, vreugde kreten aanheffen.

soerat; (ook: soegrat), geschrift, brief, boek; soerat pardjandji'ăn, schriftelijke overeenkomst; soerat karangan, manuscript, op bamboes gegrift; soerat tangan, de lijnen op de palm van de hand; njoerat, schrijven.

soeraw; bidkapel.

soeri; rietkam of aanzetter, (weefgetouw).

soerong; njoerong, voortschuiven, voortduwen, toeschuiven; njoerong sanggan, sigrih (B), [sigri'ăh (S)], aanbieden van de sirih (nl. waarbij de "sanggan" den persoon wordt toegeschoven), (zie dit woord).

soeroq (B), soero'ăq (S); njoeroq (B), njoero'ăq (S); zich verschuilen of verborgen

houden; ook: wegsluipen, wegkruipen als slangen onder het gras; pënjoeroq (B), pënjoero'ăq (S), e s. v. insect, dit in den grond leeft.

soegrot (ook: soerot); afloopen, ebben, vallen van het water; ook: ondiep van het water.

soesah; moeite, last, zorg, moeilijk, lastig; kësoesahan, in moeite of last zijn, moeilijkheid waarin men zich bevindt; njoesahka(n), het iemand moeilijk of lastig maken, bemoeilijken.

soesoe; borsten van eene vrouw; naar den vorm, lengte, enz. onderscheidt men ze in: soesoe: boentar; samë dagë (B), samaw dagaw (S); sampit 'oedang; sëlimang; tingkis; njoesoe; aan den borst zuigen; njoesoeka(n), te zuigen geven; njoesoe'i, zogen.

soesoh (B), soeso'ăh (S); lange natuurlijke spoor van een haan; soesoh hëroegë (B), e. s. v. heester met lange doornen.

soesoj; e. s. v. vogelverschrikker; inz. de touwen, die over het bouwveld gespannen worden.

soesok; bësoesok; een nieuw gehucht, eene nieuwe doeson stichten.

soesol; njoesol, achterna loopen, achtervolgen om iemand of iets in te halen.

soeson; in geregelde volgorde op in of naast elkander geplaatste bij elkander behorende voorwerpen; stapel, stel bijv. van dozen, mandjes, kommen, enz.

soesop; I slurpen, opslurpen; II ook: kussen (J).

soesoq (B), soeso'ăq (S) = soeroq (B).

soesor; gelijden, afglijden; tësesor, gegleden, afgegleden.

soesot; afnemen, verminderen, slinken (ook: van groenten onder het koken), vermageren; minder worden van eene schuld.

soetji; zuiver, rein, schoon, vlekkeloos.

soe(w)'äm; lauwwan van eene vocht.

soe(w)'äp; hap, bete, mondvoll van spijs; njoewäp, bij hapjes in den mond stoppen, voeren.

soe(w)'äre (B), soe(w)äraw (S); stem; soe(w)'äre (B), [soe(w)'äraw (S)] dalam; zwaar, diep, vol geluid.

soe(w)'äsë (B), soe(w)'äsaw (S); spinsbek, klokkenmetaal.

soe(w)'ë (B), soe(w)'aw (S); I gew. verbonden met »boeloe»; halsvederen inz. van een' haan; II amalgama; III bësöe(w)'ë (B), bësöe(w)'aw (S); ontmoeten, eene ontmoeting hebben.

songsong; tegen in, tegemoet; njongsong, tegen iets ingaan, tegemoetgaan, sopaq; gew. ngi(j)'ot sopaq; zie: ngi(j)'ot. sor; klanknabootsend woordje voor een sissend geluid, zooals van water, dat op vuur valt.

sograh; verkwisten, roijaal met geld omspringen.

sorong; I njorong = njoerong, zie: soerong; II een »kain» aandoen; III sorongan (S), het aandeel (gewoonlijk de helft) in den padioogst, dat door den bezitter van de sawah aan den eigenaar van het ploegvee, die de bewerking van het veld op zich genomen heeft, moet worden uitgekeerd.

sotiq (B), sot'äq (S), één.

T.

ta'alë (B), ta'alaw (S); hij is verheven (gew. geplaatst achter den naam van God).

tabang (B), soendang (S); een holle bamboes van 2—3 geledingen die het drinkwater inhoudt voor de ladangbewerders.

tabiq (B), tabi'äq (S); sëtabiq (B), sëtabi'äq (S); groet, begroeting; gegroet, wees gegroet.

tabir (B); een mat tot wandversiering vervaardigd of van de »boeloh bëmban» [zie boeloh (B)], alleen of van deze bamboesoort en van den bast der »(ë)'ndilaw» (zie dit woord); al naar gelang van het patroon, onderscheidt men: tabir; boeloh rëmök; tandjaq'än; tandjaq'än sëka'it; tandjaq'än sëladjoe.

taboe'än; groote wesp.

taboh; I korte stok soms met een stuk doek omwoeld om daarmee op slag-instrumenten te slaan; II wijze van het bespelen van den »gamolan»; als: taboh: bësëmah (B); pasisir (S); talë (B), talaw (S); tjare lintang (B); tjatjing (B); tabohan; I slaginstrument inz. de »gong»;

II e. s. v. groote trom met zwaar en diep geluid in de moskeeën in gebruik.

tabon; vuilnis, stapel vuil aan oever of kust.

tabong; bamboezen koker om het een of ander in te bewaren bijv. geld, kunst-hanesporen.

tabor; I nabor, zaaien, strooien; tabor malaj; geld strooien bij begrafenissen; II (B); bëtabor; dun bezet van vruchten, (J); III de bovenste houten pen die in een' »si(j)'alang» boom wordt gedreven en kleiner is dan de overige pennen.

tadah; I nadah, iets opvangen door er iets onder te houden; II met geweld tegen iets in of door iets dringen, bijv. de wind (nadah 'angin).

tadi; pas, zoo even, daar straks, onlangs.

tadjam; I scherp van wapens, gereedschappen het gezicht, het verstand; II sëtadjam ba'oe; e. s. v. rups.

tadjaw; e. s. v. groot aarden vaas tot het bewaren van suikerstroop.

tadji; kunstspoor voor vechthanen; soorten zijn: tadji: bëringkong; gadjoq [ook: goloq (B)], gadjo'äq (S).

tadjin; stijfsel.

tadjoq (B), tadjo'äq (S); insteeksel, kapsel met bloemen in het haar; tadjoq (B), [tadjo'äq (S)]: bëlidang; bëringin; këmang.

tadjor; aas van levend visch.

tagang; nagang, uitzetten, van een' hengel; visschen met een' hengel, die wordt vastgelegd.

tagar (alleen in de strandstreken bekend); onderaardsch geluid, dat volgens de bevolking verandering van jaargetijde aankondigt.

tagih (B), tagi'äh (S); nagih (B), nagi'äh (S); manen, eene schuld invorderen.

tagoe; model, staal, monster.

tahan (B), ta'an (S); I uithouden, tegenhouden, verdragen, standhouden, duurzaam zijn; II bëtahan, in gezegende omstandigheden verkeerren; III nahan djëgrat, een strik spannen, uitzetten.

ta(h)djaw; ta(h)djaw 'ajiq (B), [aj'äq (S)]; donkere wolken in het oosten of westen, bij zonsopgang of zonsondergang (teeken van regen).

tahoe (B), ta'oe (S); weten, gewoon zijn, verstand van iets hebben, het kunnen, bewustzijn van iets hebben; sëtahoe (B), [sëtaoe (S)], sërasan, medeweten; ngëtahoe'i (B), ngëta'oe'i (S); kennis hebben van of aan iets; II gelegenheid voor iets hebben; lom tahoe (B), lom ta'oe; geen gelegenheid, geen tijd hebben voor iets.

tahon (B), ta'on (S); jaar; tahon (B), ta'on (S): pëtarë (B), [pëtaraw (S)] goeroe; oogstjaar; sabaq, maanjaar.

ta'i = tiq.

tak; klanknabootsend woord voor een kloppend geluid.

taktik; klanknabootsend woord voor het kloppen van het hart.

takil; nakil, tappen van dammar en getah door het maken van insnijdingen.

takin; als hulptelwoord bebezigd bij het optellen van vogels (het woord wordt in de spreektaal echter zelden gebezigd).

takir; een pisangblad in den vorm van een schuitje waarin bij offermalen de »boebogr» (zie dit woord), gedaan wordt.

takoq (B), tako'äq (S); iets opvangen bijv. palmsap in een bamboezen koker.

takot; vrees, vreezen; pënakot, lafaard, vreesachtig; këtakotan; bevreesd, bevreesdheid.

talam; groot metalen of houten schotel, gebruikt als presenteerblad.

talang; talang poenggasan, een afgeschoten gedeelte van een ladang, dat na den oogst beplant wordt met djagong, cassave, suikerriet, pisang, enz.; talang tëlatahan, een op boschgrond ontgonnen en met bovengenoemde tweede gewassen en vruchtboomen beplant veld.

talaq; echtscheiding.

talas; e. s. v. »këladî».

talë (B), talaw (S); sëtälë (B), sëtälaw (S); zie: tiding.

tali; touw, band, koord, lijn; strik van rottan bij een rattenval; tali: 'ajam sabongan, koord van wit garen om vechthanen vast te leggen; 'andong (B), gëndali (S); rottan reep, welke door een vierkant gat nabij het vooreinde van den dissel der ploeg geregen is; 'angin; e. s. v. wolk; bi(j)'asan; buigzaam rottanstaafje dit als hefboom dient bij de »tëkol» en bevestigd is aan de »djambatan tëkol» (zie tëkol); ka'il, hengelsnoer; këtajaw, halsriem van een buffel; 'oelogr; touw van rottangevlochten, waarmede de »tëmpilong» (zie dit woord) wordt nedergelaten;

pasong; zie: pasong; poesat, navelstreng; tēmali, (ook: litēmali of 'ali tēmali), allerlei touwwerk; tēmbirang, een rottantouw waaraan het einde van de »pasop pirit» (zie dit woord) is bevestigd; toedong, ringbaard; toe(w)'āng, het trekkoord bij de »djaring boerong» (zie dit woord).

tali'ān: (ē)'mpaj; het $\frac{1}{4}$ gulden stuk; lamē (B), lamaw (S); een oud muntstuk ter waarde van een kwartje.

talloe; e. s. v. »pantangan» nl. om op den dag der week waarop men geboren is niet op reis te gaan, te huwen, den coitus uitte oefenen, aangezien die dag ook de sterfdag zal zijn; ongeluksdagen.

taman, kleine vijver.

tambah; bētambah, vermeerderen, toenemen; bētambah tambah, gestadig vermeerderen, steeds toenemen; nambahi, iets vermeerderen met iets.

tambal balang; e. s. v. gras.

tamban = mandak.

tambaq; dijk, dam, bedijking, afgedamd; nambaq, afdammen, bedijken, opheogen; nambaq pēlang; opzetten van sawahdijkjes met afgestoken graszoden, aardkluiten.

tambaw groekaq; een geneeskrachtige wortel.

taming; een rond schied van hout.

tampah; taschje van fijne bamboes om daarin gambirbladeren te doen; (bij het gaan naar de ladang worden in de »tampah» vaak nog hengeltuig en vogelstrik gedaan); ook: een tabaksdoos vervaardigd van de met »oebagr» geveerde reepen van de »boeloh bēmhan» (B), (zie »oebagr en boeloh).

tampal; opgezette lap, pleister.

tampaq; te zien zijn, zichtbaar zijn, gezien kunnen worden, er uit zien als; nampaq, zien kunnen van de oogen.

tampagr; slag met de vlakke hand, klap. tampē (B), tampaw (S); raden, gissen. tampi; nampi, rijstwannen door haar telkens op te gooien en weder optevangen op de wan.

tampil; I om het begin van eene handeling uit te drukken; op het punt staan van iets te doen; II zich op iets neerzetten bijv. van vogels; [di manē (B), [manaw (S)], boe(w)'āh masaq, di sitoe boerong banjaq tampil, (spreekwijze)].

tampin; gelijk, dezelfde van een inzel bij weddingschappen: gew. tampin taroh (B), [taro'āh (S)].

tampoej; eene wilde houtsoort met eetbare vruchten.

tampol; nampol, (nampol'i), zoogen van een andermans kind gedurende de drie eerste dagen na de geboorte.

tampon; aangezel stuk of lap; nampon, aan elkander zetten, lappen.

tamong; I voorhoofdsband (versiersel), soorten zijn: tampong: pandan; piraq, van zilver; man'āq (S), van glaskoralen; II nampong ti(j)'āng, uitbeitelen van de stijlen om daarop de »kitaw» (zie dit woord) te plaatsen; III nampong tadj, omwikkelen van een kunstspoor met een stukje goed.

tampoq (B), tampo'āq (S); tampoq (B), tampo'āq (S): soesoe; tepel; dēgri(j)'ān, steel van den doerian.

tampor; sētampor (ook: sēnampor), een oogenblik.

tamtoe; bepaald, stellig, zeker, vast, uitgemaakt.

tanah; aarde, grond, land; tanah boengkah, aardkluit.

танаq; nanaq, rijst koken in een pot met water; sēpēnanaq; tijdsbepaling nl. de tijd, die noodig is om een potje rijst te koken; pēnanaq'ān; zie: 'agri.

tandan; I een tros van vruchten; II touw om hoornvee vast te leggen als: tandan (ook: tali) djangat; van een karbouwenhuid vervaardigd; tandan 'idjoq (*B*), ['idjo'ăq (*S*)], van idjoekvezels vervaardigd; tandan 'oewi; van rottan vervaardigd.

tandang; bezoek, ontmoeting, zonder bepaalde doel; bêtandang; bezoeken, op bezoek gaan, bezoeken gaan maken zonder bepaald doel, bij iemand oploopen; tandangka(n) griboe; bezoek door de jonggehuwden aan vrienden en kennissen gebracht; përtandang; gast; zie verder: 'ograng.

tanding; wat ter vergelijking naast of tegenover elkander gesteld is; ook = banding.

tandjal; stampvoeten, trappelen.

tandě (*B*), tandaw (*S*); teeken, merk, kenteeken, voorteeiken, bewijs; tandě (*B*), tandaw (*S*): tanga, handteekening; groeimat pi'ăkoe = bakol bēbērasan; bêtandě (*B*), [bêtandaw (*S*)], tanga, eene handteekening zetten.

tandjong; kaap, uitstekende landpunt in zee of rivier.

tandoe; e. s. v. draagstoel.

tandoq (*B*), tando'ăq (*S*); hoorn; (ook: van den hertshoornkever); dat gedeelte van de bladscheede, waarmede die aan den palm vastzit.

tang; klanknabootsend woord voor een kleinkind geluid, zooals van een stuk geld, dat op een' steen valt.

tangan; de hand, hand en arm; tangan badjoe; mouw, (vgl. lëngan); pënanngan; ten tijde van; nangani, iemand een slag toebrengen.

tanggaj; lang gegroeide nagel, aan vinger of pink, die men als sierraad groeien laat, ook in de plaats daarvan: gouden of zilveren kunstnagel.

tanggajot; los afhangen, slingerend hangen.

tanggal; losgelaten, afgevallen van iets. dat ergens aan vastzat.

tanggam; e. s. v. houtverbinding.

tanggě (*B*), tanggaw (*S*); trap, ladder; tanggě (*B*), tanggaw (*S*): pangkah (*B*), pëpantjaw (*S*); kleine »balaj» (zie dit woord) op sawahs, waarin kleine kinderen door hunne ouders tijdens zij aan den sawah arbeid zijn, worden achtergelaten; lintjap; gewone trap van bamboe of hout; sasaq; een trap van bamboe, tegen welks sporten een stuk grof vlechtwerk van bamboe bevestigd is.

tanggěloeloe; e. s. v. krekel.

tanggong; (më)nanggong, op de schouders dragen, torschen, ondergaan, dulden, lijden, op zich nemen, borgstaan, verantwoordelijk zijn, verdragen, verduren, er voor instaan; tanggongan; last, verantwoordelijkheid; tanggong bajě (*B*) [bajaw (*S*)], verantwoordelijk zijn; tanggong më-nanggong (ook verbonden met »'adat»), solidaire verantwoordelijkheid.

tanggoq (*B*), tanggo'ăq (*S*); e. s. v. schepnet.

tangi; bêtangi, opdreunen van »'andaj' andaj» na een sterfgeval, (zie dat woord).

tangis; gewezen; nangis, weenen; nangis'i, beweenen; bêtangisan, gewezen van vele mensen.

tangkaj; stengel, steel in alg. zin; van bloemen, bladen, vruchten, potten, pannen, dissels, houwelen, enz., ook als hulptelwoord gebezigd; tagroq (*B*) sêtangkaj, tagro'ăq (*S*).

tangkal; amulet.

tangkap; nangkap; grijpen, pakken, vatten, vangen, gevangen nemen, opvatten; di tangkap: mësoemaj, ziekte door boscheesten veroorzaakt tengevolge waarvan men van zijn stuk raakt; 'oetan, den weg

kwijt raken en in het bosch verdwalen; *groemah*; slaapwandelen; *kětangkapan*, op heeterdaad betrapt.

tangkëroe(w)äng; zie: *lëlawä*.

tangkis; *nangkis*, afweren, afwenden, pareeren, uitwijken voor een houw.

tangkol; e. s. v. kruisnet.

tangkop; tegen of op elkander gesloten van dingen, die op elkander passen inz. holle; *bětangkop*, op elkander sluiten.

tangoh (B); *bětangoh*, verzinnen van praatjes.

tangop; *nangop*, zich iets uit de holte van de hand in den mond gooien.

tanjě (B), *tanjaw (S)*; *bětanjě (B)*, *bětanjaw (S)*; vragen, navraag doen, verhoorn.

tantang; *nantang*, iemand uitdagen om er onder uit te komen onder het opheffen van de gebalde vuisten (ook van een wapen) en het toevoegen van scheldwoorden.

tanti; (zelden: *nanti*), wachten.

tantji; duit.

tantoe; bepaald, stellig, zeker, vast, uitgemaakt; *nantoeka(n)*, bevestigen, bepalen, vaststellen, verzekeren, uitmaken.

ta'op; *běta'op*, uitmonden van de zijrivier in den hoofdstroom; *pěna'opan*, de monding.

tapaj; eene versnapering nl. gekookte of kleefrijst of (*ě*)*ndjělaj* (zie dit woord), die men heeft laten gisten.

tapak; *tapak tanah*, grond, waarop een huis heeft gestaan.

tapan; plaats; waar, waarin.

tapaq; palm van de hand, zool van den voet (ook als maat); *sětapaq sěpělintangan*, eene lengte maat nl. de breedte van den linkervoet, vermeerderd met de lengte van den rechtervoet, na dien loodrecht tegen den linkervoet te hebben geplaatst.

tapě (B), *tapaw (S)*; gerookt van visch of gevogelte, waarbij de visch of het gevogelte bij den buik wordt opengesneden, van de ingewanden ontdaan en opengelegd daarna boven een goed onderhouden vuur gerookt.

tapi; maar, doch.

tapih (B); kruis van eene broek.

tapoe; afvallen van den navelstreng.

tapsir; taxeeren.

taqkětara w (B), *kětangkětaq'ô (S)*; e. s. v. zwaluw; zie ook: *pětjat*.

tagrah; *nagrah*, hout, de eerste ruwe bewerking doen ondergaan met bijl of dissel.

tarak; *bětarak*, zich onthouden van eenig genot, ingelogen leven.

tagram; betrokken van de lucht bij maanlicht, niet helder doorschijnen van de maan en sterren; *tagram tēmagram*, overal betrokken, zeer bewolkt zijn.

tarap; *narap*, met opgezette veëren tegen iets aanvliegen zooals de kloek.

tari; dans; *nari*, dansen, soorten van dans zijn: *tari*; *boenting*; *gandaj*; *kěbanjakan*; *kěgrbaj*; *kipas*; *mělikat*; *pro'(w)'atin*; *sawaj*; *sěngkěling*.

tarıng (B); de niet afgesneden »soesoh (*B*)» (zie dit woord); die om het heen wordt gebogen (*J*); zie ook: *djaloe*.

tariq (B), *tari'ăq (S)*; trekken; *pěnariq'ăn (B)*, *pěnari'ăq'ăn (S)*; plank of stuk ijzer, waarin op gelijke afstanden gaten zijn geboord (een werktuig dienende om rottan te snijden); *tariq'ăn (B)*, *tari'ăq'ăn (S)*; reepje plaatijzer van gaatjes voorzien om draad te trekken.

tarloemohan (B); verhaal, dat opgedreund wordt bij »gawi'ăn» (zie dit woord), of bij een feest, dat een *pasirah* bij zijne aanstelling geeft.

tagroh (B), *tagro'ăh (S)*; [ook: *taroh (B)*, *taro'ăh (S)*]; *nagroh (B)*, [*nagro'ăh (S)*]; inzetten bij spel of weddenschap; (zie:

tampin); *bětagroh* (*B*), *bětagro'äh* (*S*); met elkander of met iemand wedden, [ook wel: *bětagrohan* (*B*), *bětagro'ahan* (*S*)]; ook: leggen, zetten, plaatsen, dépo. neeren.

tagroq (*B*), *tagro'äq* (*S*); uitspruitsels als natte toespis genuttigd; *taroq* (*B*), [*taro'äq* (*S*)] 'abang; bladeren rauw als toespis gegeten.

tasik; groot meer om het middelpunt der aarde; (het woord komt alleen in »andaj 'andaj's" (zie dit woord), voor).

tatah; natah, inzetten, inleggen van edelgesteenten, goud, zilver, enz.

tatal; spaander; *tatal gërgadji*, zaagsel, houtkrul, schaafkrul.

tatap; aanpakken, aanvatten, bevoelen, belasten.

tating = bindjat; bijv. van een presenteerblad.

tatkalë (*B*), *tatkalaw* (*S*); ten tijde, toen.

tawanan; krijgsgevangene.

tawar; I tooverformulier; II zie *kënë* (*B*); III afdingen, bieden.

tawas; aluin.

tawë (*B*), *tawaw* (*S*); *tětawë* (*B*), *tětawaw* (*S*); lachen; *tětawë mati* *q* *koewaw* (*B*); om te stikken van het lachen.

të; voorvoegsel tot vorming van het accidenteel passief.

tëbah = laloe.

tëbal; dik van platte voorwerpen zooals papier, doek, enz.; dicht bijeen van haar, gras en deug; *sětëbal*; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladen.

tëbang; *nëbang*, vellen van groote boomen.

tëbas; *nëbas*, weggappen van ruigte, struiken van kreupelhout.

tëbat; vischvijver; ook: afdamming, afdijking.

tëbëgraw (*B*), *tëmbëgraw* (*S*); grof en lang rietgras.

tëbing; hooge kant van eene rivier; ook: hoogte, heuvel; *tëbing gëmërintjing*; loodrechte wand.

tëboe; suikerriet; soorten zijn: *tëboe*: 'abang, 'asap, (ë)'ndi*q* *bëmi*(j)'äng, itam, këloembos, këmboewaj, kikil, koe(w)'äl, linggë (*B*), manaw.

tëboq (*B*), *tëbo'äq* (*S*); doorgeslagen, met een gat er doorheen, doorboord, gat, opening; *tëboq* (*B*), *tëbo'äq* (*S*): *boegrät* of (*djahat*) anus; 'idong; neusgat.

tëbos; *nëbos*, loskopen, vrijkopen, lossen; *tëbosan*, lossing, losprijs.

tëdë (*B*), *tëdaw* (*S*) = *pinta* *q*; (het woord wordt echter in de spreektaal zelden gebezigd).

tëdoh (*B*), *tëdo'äh* (*S*); luwte, bedaard, van wind, van de golven.

tëgah; *nëgahka*(n), weerhouden, verbieden, tegenhouden, beletten; (ë)'ndi*q* (*B*), [(ë)'ndi'ä*q* (*S*)] *kětëgahan*, bij iets volharden.

tëgam; *nëgam*, iemand een vuistslag geven.

tëgang; I gespannen, strak, stijf van den nek; II = *tahan*.

tëgaq; I opstaan, oprijzen; *bětëgaq*; staan, in eene staande houding zijn; *tëgag tëntaq*, staan als een kind, dat pas leert staan; II = *loeros*.

tëgar; het tegenovergestelde van: *litaq*.

tëgas; zin, beteekenis; 'apaw *kětëgas kataw* 'ini (*S*); ra, ra, wat is dat.

tëgë (*B*); *nëgë*, ophouden, stilhouden, stil blijven staan, vertoeven, rusten.

tëgo h (*B*), *tëgo'äh* (*S*); stevig, vast, hecht, robust, sterk, duurzaam.

tëgoq (*B*), *tëgo'äq* (*S*); I *sětëgoq* (*B*), *sětëgo'äq* (*S*); een slok, een teug; II ook = *tëlan*.

tëgor; I *nëgorka*(n), in opschudding brengen; II *tëgor limbor*, verschrikt, ontsteld.

těkal; vast, standvastig, bestendig, rustig.
 těkalě (*B*), těkalaw (*S*); ten tijde,
 toen; vgl. kalě (*B*).

těkan; datgene, waarop men met de
 hand drukt, leunt of steunt; někan'i, iets
 met hand of poot drukken, aandrukken.

těkang; I in tweeën kloven van eene
 klappernoot; II als hulptelwoord gebezigd
 bij het opnoemen van manden.

těkap; I gekneede bal bijv. van ge-
 kookte rijst; II aandeel dat iemand van
 een maal toekomt, dat iemand van een
 werk wordt toegewezen.

těkaw; e. s. v. varkenverschrikker op
 rijstvelden, talang's.

těki; I e. s. v. specht; II zie: *groempot*.

těki(j)'ăq; oksel.

těkiq (*B*), těkřăq (*S*); někiq (*B*), někřăq
 (*S*); drukken, plat drukken ook met den
 nagel, dooddrukken van ongedierte.

těkoekoe; tortelduif; soorten zijn:
 těkoekoe: kapogr, sipang, tikos.

těkol; knip om eekhoorns te vangen.

těkoq (*B*), těko'ăq (*S*) = těboq (*B*).

těkot; tětěkot, ten einde raad.

těladan; voorbeeld, model.

těladas; cataract.

tělagě (*B*), tělagaw (*S*); meer.

tělajaq (*B*), tělajap (*S*) = hanjaq; (het
 woord komt alleen in 'andaj 'andaj" (zie
 dit woord) voor).

tělajong; nělajong, met een 'kěris"
 om het hoofd zwaaien.

tělandjang; naakt, bloot.

tělap; nělap, een van de bewerkingen
 bij het rood verven van garen.

tělapaq; (vgl. tapaq), voetzool; tělapaq
 tangan, palm van de hand, ook de platte
 lus, waartoe het einde van het eene koord
 van de 'tali sabongan" is bevestigd; těla-
 paq gang, de schotel voor den steen bij
 de 'panah 'oemban" (zie die woorden).

tělaq; een koker met bodem en stop
 inz. van 'kajoe sěri(j)'ăn" (zie: kajoe)
 vervaardigd om daarin pruimtabak te be-
 weren; tabaksdoosje vervaardigd van een
 eivormig van boven afgeplatten klapperdop
 voorzien van een ovaal binnen het doosje
 sluitend deksel.

tělar (ook: tělagr); een weinig ge-
 barsten.

tělas; spierwit; tělasan, wit badkleed.

tělat; e. s. v. bezem, veger,

tělēgoe; muskus dier.

tělēkong; bidsluier der vrouwen.

tělēntang; achteroverleggen, op den
 rug leggen, de zijde van de dunne geel-
 koperen plaat bij het spel 'dj'ăh dēlapan"
 (zie dja'ih) in gebruik, waarop eene zwarte
 stip is ingebrand; de keerzijde daarvan
 heet 'těroekop" (van daar: tělēntang 'itam,
 těroekop koening).

tělikě (*B*); e. s. v. singkil.

tělikong; tělikong da'on, peperhuisje.

tělikor (*B*); e. s. v. 'singkil".

tělingě (*B*), tělingaw (*S*); oor; tělingě
 (*B*). [tělingaw (*S*)] kintjiqr; de uitschul-
 pingen afwisselend met groepen van in-
 kepingen waarvan de rechtopstaande stijl
 van het spinnewiel is voorzien.

tělitip; klanknabootsend geluid voor
 het neervallen van den regen bij druppels.

tělobong; poel van stilstand water.

těloetoq (*B*), těloeto'ăq (*S*); hoofd-
 nerf van andere dan palmbladeren.

těloq (*B*) I tělo'ăq (*S*); baai, inham;
 II = badah.

tělor; gebrekkig van spreken, enkele
 letters gebrekkig uitspreken.

tělogr; ei; tělogr bēlis, kuit; tělogr
 bēgroekal = bēgroekal; (nl. een ei dat
 niet is uitgebroed)

tělot; e. s. v. veger, bezem.

těmas; zie: mimpī.

těmbagě (*B*), těmbagaw (*S*); koper: těmbagě soewasě (*B*), těmbagaw soewasaw (*S*); verguld.

těmbaj; I [ook: těmbajnjě (*B*), těmbajnjaw of těmbaj'ò (*S*)] = pěrtamě (*B*); tětěmbajnjě (*B*), tětěmbaj'ò (*S*), de eerste; II lang geleden, vroeger, vorig, lang geleden enz. zijn; III těmbaj těmbaj [ook: těmbajnjě (*B*), (těmbaj'ò of těmbajnjaw (*S*))], een begin hebben, beginnen, om te beginnen, ook als voegwoord gebezigd aan het begin van een verhaal of als aanhef.

těmbědaq (*B*), těmědaq (*S*); e. s. v. broodboom met eetbare vruchten; těmbědaq nangkě (*B*), těmědaq nangkaw (*S*); eene variëteit daarvan.

těmběla; glas zonder voetstuk.

těmbělětaw; e. s. v. »mėsang" (zie dit woord).

těmběgran; touw van den geklopten bast van de »tėrap", als draagband van »kindjagr's" gebezigd; (zie die woorden).

těmběgraw; e. s. v. glagahriet.

těmbikagr; verglaasd aardewerk, porselein, scherf daarvan, ook van glas.

těmbilang; e. s. v. koevoet of breeklizzer.

těmbiloq (*B*), těmbilo'ăq (*S*); wormstekig van mangga soorten.

těmbirang; een rottan touw om vlotten vastelekken.

těmboekoe; I naaf van het wiel van eene kar; II de koperen knop van de »kělintang" (zie dit woord).

těmboeloq'ăn (*B*), těmboelo'ăq'ăn (*S*); krop van een' vogel.

těmboeni; nageboorte.

těmbos; těmbos kaboemi, nachtmerrie.

temekah (*B*); schel van een geluid (*J*).

těmėngoe (*B*); verbluft, versuft van verbazing.

těmėnong; strak voor zich uitzien, aanstaren; ook: verbijsterd, in de war.

těmi(j)'ăng; e. s. v. dunne bamboe; těmi(j)'ăng: bėgasě (*B*), [bėgasaw (*S*)] ; gezegd van iemand, wiens knieën onder het gaan bijna tegen elkander aankomen.

těmoe; bětěmoe, ontmoeten, aantreffen, samenkomen.

těmon; nėmon = soenggoh (*B*).

těmpalě (*B*), těmpalaw (*S*); nėmpalě (*B*), nėmpalaw (*S*); lustig, dartel, rondspringen van een paard of stier, die pas uit den stal wordt gebracht.

těmpajan; e. s. v. groot aarden watervat met dikken buik en nauwen hals.

těmpap; handbreedte over de 5 vingers als maat.

těmpas (*B*), toempas (*S*); op den grond vallen.

těmpat; I plaats, waar; II di těmpati, begraven worden.

těmpě (*B*), těmpauw (*S*); nėmpě (*B*), nėmpaw (*S*); smeden, hameren.

těmpěras (*B*), kėmpěras (*S*); těmpěrasan (*B*), kėmpěrasan (*S*); instuiven van den regen, ingeregend.

těmpěringat; e. s. v. boom.

těmpiling; oorveeg, klap om de ooren.

těmpilong; I peperhuisje van de taaie bladscheede van den pinangpalm; II kegelvormige bak van boomschors en rottan of wel van hertevel vervaardigd, om was en honig op te vangen.

těmpoejaq; eene verzuurde brij van gegiste doerian; těmpoejaq koebongan, eene verzuurde brij van wormstekige en afgevallen doerian.

těmpoeling; e. s. v. harpoen met ijzeren punt en weerhaak.

těmpoerong; de helft van eene kokosdop; těmpoerong boetě (*B*), [boetaw (*S*)], de helft van een kokosdop zonder oog; těmpoerong palaq, schedel.

těmpo'ăn; inzet op een' haan bij hanengevecht.

těmpor = tangkap; (het woord wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

těnanğ; stil, kalm, bedaard van water.

těngah; midden, het midden, te midden van; sětěngah, een half, de helft, de eene helft, eenigen, sommige; těngahan = soekoe'ăn; těngah: 'agri; malam; toegron (zie: 'agri).

těnggajaj; gew. pisang těnggajaj; zie: pisang.

těnggalaw'ăn (S); vlakke alang² gronden in de benedenstreken die na met ploeg en eg bewerkt te zijn met padi worden beplant.

těnggagrě (B), grěban (S); kippenloop.

těnggělam; zinken, verzonken.

těnggiling; de miereneter.

těnggoejoq (B), těnggoejo'ăq (S); zwemmen, waarbij alleen de beenen worden uitgeslagen.

těngi, ranzig, sterk van reuk inz, van vetten.

těngkalaq; e. s. v. fuik.

těngkar; krakeel, harrewarrerij; bětěngkar; krakelen, plukharen

těngkěrawaq; e. s. v. donkergrijze groote eekhoorn.

těngkěroe(w)'ăng; orbitilae.

těngki(j)'ăng; rijstschuur; soorten zijn: těngki(j)'ang; bějjarě (B), bějjaraw (S); bějjelapang; padoe(w)'ăn boeloh (B), pa'atan boelo'ăh (S); padoe(w)'ăn kajoe; pi(j)'abong.

těngkoeloq (B), těngkoelo'ăq (S); e. s. v. borstdoek; soorten zijn: naar het patroon: těngkoeloq: děragam; diwan tığ 'oelat; djantong pandan; pělong; pětě; ragi 'itam; tikas (B); těngkoelo'ăq (S): 'asam soe(w)'iris; boelong; diwan; ragi manis; rawah; patjėng; rimbaw těnanğ

(S); těngkoeloq (B), [těngkoelo'ăq (S)]; djantong pandan; naar het weefsel: těngkoeloq (B), [těngkoelo'ăq (S)]; běnanğ banjoe (ě)mas; běnanğ toegaw běrajaq; běnanğ pětě (B), [pětaw (S)]; lintang; běnanğ soeri 'abang; běnanğ soeri gading; těngkoeloq boelong (B), těngkoelo'ăq běbintang (S); aan den rand van lovertjes voorzien.

těngol; něngolka(n), iemand iets onder het oog brengen.

těnon; bětěnon, weven; těnonan sěbi-dang; waarbij de »soeri» (zie dit woord) gebruikt wordt; těnonan doegan, waarbij zonder »soeri» geweven wordt.

těnong; waarzeggen, voorspellen; těnong: běli(j)'ong, padi pinang.

těntangan; vlak tegenover, juist van eene plaats.

těntong; I kappen, afkappen; II een aandeel in den weg van één heerendienst-plichtige.

těpang; I bekleedsel, beslag van een wapen »koedjor» »kěgris» »siwar» (zie die woorden); bětěpang lěpos; als het handvat van een »koedjor» geheel met zilver of goud belegd is; II ook: de helft van een bamboegeleding.

těpaq; klap, slag; pěněpaq'ăn 'agas, schouderblad.

těpělěsi; e. s. v. hout.

těpi; kant, rand, boord, zoom, oever; těpi(j)'an, badplaats nl. het ondiep gedeelte van eene rivier nabij den oever, dat als zoodanig gebruikt wordt.

těpi(j)'oq (B), těpi(j)'o'ăq (S); gew. verbonden met »ati»; zich onaangenaam gevoelen, niet aangenaam gestemd zijn.

těpiq (B), těpi'ăq (S); I něpiq (B), něpi'ăq (S); leggen, zetten, plaatsen, neerleggen, neerzetten; II něpiq (B), [něpi'ăq (S)], ri(j)'ăl, eene ceremonie bij het huwelijk; III něpiq (B), [něpi'ăq (S)], sědě-

kahan een offermaal aanbieden; IV *něpiq* (B), [*něpi'āq* (S)] 'oeni, een kweekbed beplanten; V *tětěpiq* (B), *tětěpi'āq* (S), ontzet uit een ambt, ontslagen uit eene betrekking.

těpoe; eene vergiftige houtsoort.

těpoeq (B); verlamd aan de beenen of arm (J).

těpong; I smartgeld, zoenoffer, bij wijze van boete den delinquent ter zake van het toebrengen van kwetsuren opgelegd; II *tětěpong* 'idop, één kip, die die men aan den doekoen geeft wegens verleende geneeskundige hulp; III *něpongi* 'anaq, eene ceremonie die plaats heeft 2 dagen nadat het kind voor het eerst het hoofd wordt kaal geschoren.

těpoq (B), *těpo'āq* (S); *něpoq* (B), *něpo'āq* (S); kloppen, klappen, met de vlakke hand slaan; *bětěpoq* (B), [*bětěpo'āq* (S)], tangan, in de handen klappen; *pěněpoq* (B), *pěněpo'āq* (S); toestel van rottan om katoen te kloppen; *pěněpoq* (B), [*pěněpo'āq* (S)], 'agas; schouderblad.

těradjang; schoppen, ook van dieren.

těrambi; e. s. v. heester.

těrang; I licht, helder, duidelijk; *ně-rangka(n)*. verlichten, iets ophelderen, duidelijk maken; *těrang bënděrang*, *těrang lantang*, zeer helder; II *bětěrang*, besnijden.

těra'oe; *těra'oera'oe*, schreeuwend en jankend dwingen van kinderen; gezegd van kinderen, die huilen omdat zij steeds willen eten (J).

těgrap; e. s. v. boom van welks bast o. m. kleederen worden gemaakt.

těgras; het hart, de kern, van boomen; ook wel: het spint.

těgrban; afstorten inz. van berghellingen.

těgrbang; vliegen, stuiven, opstuiven van stof enz.

těgrbis = *těgrban*; ook (doch zelden) nederstorten, invallen.

těgrbit; voortpruiten, oprijzen, ontstaan, opkomen van hemellichamen; *těgrbit* padjar; de dageraad; *těgrbit*: matě 'agri (B), [*mataw 'agri* (S)]; opkomen van de zon, enz.

těrdjon; afspringen, zich van iets afstorten; zie ook: 'agri.

těrěmpoh; I (ook: pantangan *těrěmpoh*) (B); een der verbodsbepalingen voor eene kraamvrouw nl. om geen rivier overtesteken; II volgens (J) het overtreden van verbodsbepalingen in het algemeen bij ziekten.

těrěnggaw; e. s. v. boom.

těrětiq (B), *těrěti'āq* (S); *něrětiq* (B), *něrěti'āq* (S); klanknabootsend woord voor het geluid van het kraken van een ledikant.

těgri; angstig, huiverig om iets te doen.

těrikě (B), *těrikaw* (S); tricot.

těrimě (B), *těrimaw* (S); ontvangen, aannemen, goedvinden, toestaan van een verzoek; *těrimě kasih* (B), *těrimaw kasi'āh* (S); dank.

těgring; blaasbalg van bamboe, dunne bamboe van 1 of 2 geledingen om vuur aan te blazen; cylinder van bamboe om het losraken van de vleugels van de »kintjigr 'angin» te voorkomen; de rieten cylinders bij de »tangkol»; *těgring*: *poe-potan*, de bamboezen luchtpijp; *pandaq*, de rieten pijpjes; *pandjang*, de uit een eind riet bestaande luchtkoker, waarin de rieten pijpjes (ook: »*těgring sambongan*» genoemd) zijn bevestigd, bij eene smidse; (zie die woorden).

těriti; e. s. v. rietgras bij de oevers van de rivieren.

těgrkam; *něgrkam*, bespringen, zich met een vaart op iets of iemand werpen.

těroekop; vooroverliggend op den buik; zie ook: tělěntang.

těroempah; houten of van den bast van den arenpalm vervaardigde sandalen; těroempah hětjang, sandalen voorzien van een' afgeknot kegelvormigen knop.

těroempaně (B), těroempanaw (S); e. s. v. drillboor.

těgroesi; kopervitriool.

těgrong; e. s. v. klimplant, met vruchten, die alleen gekookt als groenten of gebraden kunnen worden gegeten; soorten zijn: těgrong: 'abong, běloelang, bintang, boelan, boeriq (B), lawar, lawar koembang, masam, palimbang; (oneetbaar, in het wild groeiend); pipit, poejoh (B), poejoh'äh (S); grapoh (B), grapo'äh (S); tjině (B), tjinaw (S); toendjoq (B), toendjo'äq (S); těgrong kědirě (B), [kědiraw (S)]; e. s. v. tomaat.

těrongpaně (B) = singgirik.

těgros; er door heen, regelrecht door, zonder omwegen bijv. iets zeggen.

tětěrosan; doorschijnend, helder van glas.

těgrot; uitwringen, in de hand uitpersen.

tětali; disselboom.

tětalo'än (B) = sěsənaj.

tětap; I vast, standvastig, bestendig, rustig, vast bepaald, vast besloten; II het door insnijding verkregen geneeskrachtig sap van sommige boomen en wortels.

tětapi = tapi, dat meer in gebruik is.

tětaq; I nětaq, afhakken, afhouden, recht en gelijk afsnijden; II als hulptelwoord gebezigd bij het noemen van strooicigaretten, enz.; sětětaq (gew. sětaq): kajoe; boeloh (B), boelo'äh (S); poentong, roekoq (B), roeko'äq (S), enz.; III pěnětaq'än bantal (B), scheidingsgeld; IV (B), afzagen van de tanden met een sijnē zaag;

V tědaq gantang, in rechte richting eene rivier oversteken; VI tětaq kipi, het gelijkelijk afknippen van de voorhoofdsharen door jonge meisjes.

tětaran; tětaran loekoe, de dissel of balk van de ploeg; de bamboezen stok bij de »tangkol», aan welks doorboord boven-einde de »těgring» kruislings zijn bevestigd; de hoepels van rottanlatjes vervaardigd van de »pěsap»; de rottanlatjes van de »kěroliq (B)», die dwars door zand en bodem van de »tabong» gaat; de rottanlat van de »loentang» waaraan door rietreepen de »sěngkělaw» is bevestigd; de bamboe, die bij de »tjěkak» als hefboom dient; de snoer van rottan aan de »tali bi(j)äsan» van de »tėkol» bevestigd; (zie die woorden).

tětagrě (B), tětagraw (S); e. s. v. liaan.

tětās; I doorgebroken van een ei; II ook = tětaq.

tětěgrong (B), tětoban (S); geboortevlies.

tět(ij)'äp; elk, telkens.

tibiq [ook: tibak (B)], tibi'äk (S); I sětibiq [ook: sětibik (B)], [sětibi'äq (S)] (ě)'mbakoe, eene hoeveelheid tabak ter waarde van tien duiten; II ook als hulptelwoord gebezigd bij het optellen van ruitjes »badjik» (zie dit woord), en pakjes tabak.

tiding; (ook tětiding), schuin van het hoofd, scheef van den nek; hellend, schuin afloopen; tiding sětalě (B), [sětalaw (S)]; op het punt van te vallen, te sterven.

tidoq (B), tido'äq (S); slapen, gestold van olie; pěnidoq (B), pěnido'äq (S); slaapkop; tidoq (B), tido'äq (S); měroekop, slapen op den buik; něngkolong (ook: ngěrintom), slapen met opgetrokken beenen; nělěntang těgaq (ě)'ntoe(w)'ät; op den rug slapen met opgetrokken beenen; niding; op de zijde slapen; niding ngěpit

tangan; op een zijde slapen met opgetrokken beenen en de armen gedeeltelijk tusschen de beenen; zie ook: dalam.

tigě (*B*), tigaw (*S*); drie; tigě (*B*), [tigaw (*S*)] bělas, dertien; tigě poeloh (*B*), tigaw poelo'āh (*S*), dertig; nigě (*B*), [nigaw (*S*)] 'agri, den derden dag (na iemands dood) vieren; kětigě (*B*), kětigaw (*S*), de 5^e maand van het oogstjaar.

tih (*B*), t'āh (*S*); thee.

ti(j)'āng; mast, paal, stijl; ti(j)'āng; bandira, vlaggestok; gawangan; het stuk bamboe, waaruit de 'toekol' (zie dit woord) bestaat; djangkoelong; de twee recht opstaande palen van de 'djaring boerong', (zie djaring).

ti(j)'āt; inkeping, dienende als trede, gekapt in balk of bamboegeleding, welke voor trap wordt gebezigd.

ti(j)ěp; bēti(j)ěp, blazen, ook op een instrument; van den wind waaien; aanstoken, opstoken van vuur.

tikam; nikam, steken, prikken met een wapen of scherp werktuig; doodsteken, overhoopsteken; nikamka(n), ergens mede steken.

tikampoh (*B*); e. s. v. dobbelspel.

tikagr; mat, slaapmat; inz. sijn gevlochten mat; soorten zijn: tikagr: 'amparan, boentaq, pandan; (mat van pandan bladeren), pandjang, patjar. grēgas, groembaj (mat van biesen vervaardigd).

tiko; theepot, trekpot.

tikos; rat, muis; soorten zijn: tikos: hēbanjakan (de gewone muis); moendok (de huisrat); moeri (stinkmuis); padi (veldmuis); tjaq 'ajiq (*B*), ['ajiq (*S*)] (water-rat); tjong.

tila = pajoe.

tilaj = kělěntit.

tiliq (*B*), til'āq (*S*); niliq (*B*), nil'āq (*S*); aandachtig gadeslaan, waarnemen.

tilol; eene heidensche shamanistische ceremonie (nl. het onderzoeken bij de pojang's naar de oorzaak van een of ander kwaad, ziekte).

tilogr; krom, gebrekkig van spreken zooals kleine kinderen, (vgl. tēlogr).

timah; tin, lood, zink.

timang; op en neer wippen van een kind, dat men op beide handen draagt.

timbaj; nimbaj, geld opmaken, verkwisten.

timbal; antwoorden, antwoord.

timbang; nimbang, wegen, overwegen, wikken, betalen met iets als tegenwicht, het tegenwicht houden aan iets; timbangan, dat, wat gewogen wordt of tot wegen wordt gebruikt; timbang gantjang, wedijver, wedstrijd.

timbap; opgehoopt, ruwe hoop of stapel van iets.

timbaq; nimbaq, schieten met een vuurwapen; vuren, afvuren; timbaq pētōs; inslaan van den bliksem.

timbē (*B*), timbaw (*S*); schepemmer, putemmer, aker, meestal van 'oepih (*B*)', (zie dit woord) vervaardigd; nimbē (*B*), nimbaw (*S*); putten, water scheppen, met een putemmer of aker hoozen.

timbol; aan de oppervlakte komen, hovenkomen, opkomen van planten; timbol tēnggēlam, op en neer of heen en weer bewegen op het water bijv. het hoofd van een zwemmer, een vaartuig of iets wat drijft; nimbolka(n), doen opkomen of hovenkomen of bovendrijven; ook: te voorschijn brengen.

timboq (*B*), timbo'āq (*S*); de indigo-plant; soorten zijn: timboq (*B*), timbo'āq (*S*); 'akagr; pipit.

timbos; nimbos, bedelven, bedekken.

timor; het oosten.

timpas; I het uitslaan van de armen

onder het zwemmen; II *timpas* (*B*), *rimpas* (*S*) = 'abis; III *kĕtimpasan*; miskraam.

timpil; opgeplakt, aangekleefd; *nimpilka*(*n*), opplakken, aanplakken, doen kleven.

timpoh (*B*), *timpaw* (*S*); tijd, verval-tijd, termijn; *timpoh sĕbitoe* (*B*), *timpaw sĕndjitoe* (*S*); toen, in der tijd.

timpong; I een laboe vrucht om daar-uit te drinken; II *nimpongi*, iemand den pas afsnijden.

tinaw (*S*) = *bĕtinĕ* (*B*).

tinda (*S*); katoenen gordijn aan een „*pĕlangkin*”; (zie dit woord).

tindanan; papegaaistok.

tindih (*B*), *tindĭ'āh* (*S*); drukken op iets; tegen iets aangedrukt; *pĕnindih* (*B*), [*pĕnindĭ'āh* (*S*)] *pasangan*; afsluitpen van het juk van een kar.

tindiq (*B*), *tindĭ'āq* (*S*); *nindiq* (*B*), *nindĭ'āq* (*S*); doorprikken, doorsteken, doorboren van iets duns bijv. de oorlellen om er ringen in te doen.

tindjaq; tred, stap, trap; ook: af-druksel van voet of poot; *tindjaq mĕsangmoenĕ* (*B*), [*moenaw* (*S*)], kuiltje in de wang, in het schouderblad (een vrouw, die zoodanig teeken heeft zal onherroepelijk in de kraam sterven).

tindjaw; I *mindjaw*, van boven uitkijken; ook = *lihat*; *pĕnindjaw'ān*, plaats van waar men een vrij, onbelemmerd uitzicht heeft; II *nindjaw 'anaq*, een kraam-visite afleggen; III een strik van idjoek of van den bast van de „*tĕrap*” (zie dit woord) vervaardigd om herten en dwerg-herten te vangen.

tindjoe; *nindjoe*, met de vuist of knokkels stooten inz. in het gelaat of op het hoofd.

tinggal; overblijven, achterblijven, blijven, vertoeven, verblijf houden; ook verlaten zooals een doesen; begonnen werk,

dat men laat varen; *ninggalka*(*n*), doen achterblijven, doen blijven; *sĕpĕninggal*, sedert, bij het vertrek, na het vertrek.

tinggi; hoog, hoogte.

tinggĭr, (?); *tinggiran*, papegaaistok; *pĕninggiran*, het in het midden van den bodem en op den kant staand plankje van eene kooi voor tortelduiven.

tinggong; I *bĕtinggong*, nederhurken, gehurkt zitten op iets smals zooals vogels op een tak; II (*B*); *tinggongi lidah*, ten gunste van iemand spreken, die van iets beschuldigd is.

tinggog (*B*), *tinggo'āq* (*S*); *ninggoq* (*B*), [*ninggo'āq* (*S*)] „*api*, den brand steken in vuilnis, hout, enz.; een vuurtje aanleggen.

tingkah; dwaze inval, kuur.

tingkih (*B*), *tingkĭ'āh* (*S*); naar voren staand van bovenlip en hoventanden; ook op elkander liggen van twee tanden.

tinting; zie: „*asat*.”

tipaq; houten sirihdoosje.

tipis; dun van platte, souple voorwerpen bijv. papier, huid, schil, de lippen, enz.; vlg. *nipis*.

tipoe; list, bedrog; *tipoe daja*, listen en streken; *nipoe*, bedriegen, foppen; zie ook: „*kĕnĕ*” (*B*).

tiq (*B*), *tĭ'āq* (*S*); drek, stront, vuil; *tiq 'ajiq* (*B*), *tĭ'āq 'ajĭ'āq* (*S*); slib, drab; *tiq* (*B*), [*tĭ'āq* (*S*)]: (ĕ)'mpoe, stof in graan enz.; *molm*; *gigi*, vuil op de tanden; *lalat*; sproeten, ook het weer in linnengoed.

tigrah; overgebleven of overgelaten rest, overschot, overblijfsel, kliekje.

tiraj; gordijn, voorhang.

tiram; e. s. v. oester.

tilaw ook: *tigraw*); paddestoel, grove schimmel; soorten van paddestoelen zijn: *tiraw* (*tigraw*): *badjaq*, *bibiġr*, *djĕlamaq*, *gĕrigit* (*S*), *kigrim*, *koekoran* (*B*), *gragrop*,

toe(w)'i; (welke allen eetbaar zijn); en de niet eetbare; tiraw (*tigraw*): *dadi'āh* (*S*); *djagrom*; *kajoe 'agrē* (*B*) [*'agraw* (*S*)]; *koening*; *lalang*; *mēlilē* (*B*), [*mēlilaw* (*S*)]; *moetah* doe(w)'ātē (*B*), [*doe(w)'ātaw* (*S*)]; *poelēh* (*B*), *poelē'āh* (*S*); *tambang 'ajam*; *tēdong*; (zeer vergiftige soort).

tigri; stief in: *'anaq tigri*, *bapaq tigri* enz.

tigris = *migris*.

tiroe; *niroe*, nabootsen, nadoen; *tiroe'ān*, nabootsing.

tiroq (*B*); een snippensoort.

tiros; klein en smal van handen en voeten, mollig van den bovenarm, dun van den benedenarm, (volgens anderen: lang en tener).

titi; iets smals; *niti*, over iets smals loopen, gaan; *titi'ān*, smal bruggetje, vonder; *niti koe(w)'adaj*, een der ceremoniën bij een huwelijksfeest.

titiq (*B*), *titi'āq* (*S*); spat, spikkel, druppel; *titiq* (*B*), [*titi'āq* (*S*)] (*ē*)'mbon, dauwdruppel.

titir; *titiran*, e. s. v. duif.

titis; gew. *titis* moedē (*B*), [*moedaw* (*S*)], ingewanden.

tjabang; gevorkte tak en al wat dien vorm heeft.

tjabar; zich schamen, beschaamd zijn.

tjabī (*B*), (ook: *tjabih*), *tjabī'āh* (*S*); lange spaansche peper; soorten zijn: *tjabī* (*B*), [*tjabī'āh* (*S*): *'akagr*; *'atjih* (*B*), *'atji'āh* (*S*); *bēlēri*; *hoelan*; (*ē*)'mbon; (*ē*)'ng-giring; *koembang*; *tandoq* (*B*), *tando'āq* (*S*); *tēgrong*.

tjabīq (*B*), *tjabī'āq* (*S*); verscheurd, aan stukken, gescheurd.

tjabol; I ongemanierd, onwelvoegelijk, plat; II ook: buitengewoon uitermate; III zie: *boengkoq*.

tjaboq (*B*); zweep.

tjabor; I e. s. v. fuik; II zie: *pang-gang*.

tjabot; (*mē*)'ntjabot, uittrekken nan iets, dat ergens in of om bevestigd is bijv. een plant uit den grond; een *'kēris*" uit de scheede; *bētjabot*, uitgetrokken, ontbloomt van een wapen.

tjadang; (*mē*)'ntjadang, iets klaar leggen bijv. het maal voor gasten; *tjadangan*, maal, dat wordt klaargelegd.

tjagaq; schraag; (*mē*)'ntjagaq, een stuk hout onder een ander zetten opdat het niet valle (*J*).

tjakap; kunnen, in staat zijn tot iets, zeggen dat men tot iets in staat is.

tjakar; (ook: *tjakagr*); zoeken; (*mē*)'ntjakargka(n), voor iemand iets zoeken.

tjalaq; (ook: *doeh* zelden *tjalak*): snugger, schrande, verstandig, slim; ook; ervaren, bedreven, geoefend in iets.

tjalaw; (*mē*)'ntjalaw, wieden op sawahs met de *'sēngkoe(w)'it*" (zie dit woord); (*mē*)'ntjalaw *balig'i* (*B*), [*balig'āq'i* (*S*)]; voor den tweeden keer wieden van een sawah, welke men met de *'sēngkoewit*" heeft bewerkt (*pantjah*).

tjalitji (*B*); inhalig; (*J*).

tjalom = *bēlom* (*J*).

tjalon; I vergruisd, verbrijzeld, opgelost, gesmolten; II gezegd van een meisje, dat met iedereen minnehandel drijft; (gew. *gadis* (*mē*)'ndjadi *tjalon*).

tjaloq (*B*), *bēlatjan* (*S*); een dikke bruine conserf van kleine vischjes of garnalen gebruikt in toespijzen.

tjambah; opslag van koffie enz.

tjambaj; de wilde siri; *tjambaj gado'āq* (*S*), eene soort daarvan met geneeskrachtige bladeren.

tjambam (*B*), *tjantom* (*S*); vallen, neerkomen, belanden, terechtkomen.

tjambar = *bantong*.

tjampang; I = tjabang I; II tjampang karinang, rechts en links verspreid van voorwerpen (?).

tjampor; vermengd, door een, onderceengemengd.

tjanaj; I e. s. v. kleine lans; II fijn gestampt glas voor schuurwerk gebruikt.

tjanang; omroepersbekken.

tjandoe; I geprepareerde opium; II bezinsel, drab inz. van koffie.

tjandong; e. s. v. kapmes.

tjangaq; I met geweld iemand iets in de keel gieten; II bĕ(tĕ)tjangaq = bĕngangĕ (B) (zie: ngangĕ).

tjanggĭh (B), tjanggĭ'ăh (S); tjanggĭh (B), [tjanggĭ'ăh (S)] moelot; gezegd van iemand die onbeschoft en brutaal is; tjanggĭh (B), [tjanggĭ'ăh (S)] tangan; gezegd zoowel van een persoon die lange vingers heeft als van een persoon, die onmiddellijk klaar staat om te slaan, te stompen, enz.

tjanggong; ongestadig, ongedurig, niet vast, niet zeker, onbestemd.

tjangĭh (B); welbespraakt, geslepen, bij de hand, van zessen klaar.

tjangka; tjangka 'oenaq; vork in de wachthuizen gebezigd.

tjangkah = tjabang.

tjangkĕ (B), tjangkaw (S); onfatsoenlijk, onwelvegelijk; niet »comme il faut», vuil, obscene van woorden.

tjangking = bindjat.

tjangkĭr; kopje met een oor of voet.

tjangkong; (mĕ)'ntjangkong, hurken, neerhurken met het achterste den grond rakend.

tjanggot = mangot.

tjantal; (mĕ)'ntjantal, een vrouw bij de horsten pakken.

tjantil = kĕlĕntit; (volgens anderen de nog niet besneden part. pud. fem.).

tja'oentjong (B), tja'oetjong (S); e. s. v. gebak.

tja'ol; (gew. ka'in tja'ol) e. s. v. smalle fijne doek, dat om het lijf wordt geslagen.

tja'oq (B), tja'o'ăq (S) = ra'op.

tjap; zegel, cachet.

tjapa(h); ronde houten bak inz. van de »kajoe pĕlawi» (zie kajoe), gemaakt.

tjapaj; een weinig verlamd aan beenen of voeten.

tjapang; zie: »kĕbaw».

tjapaq; (mĕ)'ntjapaq, iets neersmijten, smakken, wegsnijten, afdrijven van de vrucht; (mĕ)'ntjapaqka(n) bĕtinĕ (B), [bĕ: tinaw (S)], scheiden; (mĕ)'ntjapaqka(n) wang, verkwisten.

tjaping; metalen plaatje, al dan niet voorzien van koperen belletjes, aan een touwtje geregen tot bedekking van de schaamdeelen, door nog naakt loopende meisjes gedragen.

tjapot; I tĕtjapot = tĕbĕrlos; zie: bĕrlos; II (mĕ)'ntjapot, een spijker zooveel mogelijk in den wand drijven.

tjaq; I tjaq gĕndit, een stukje touw om den middel boven de schaamdeelen bij wijze van amulet gedragen; II tjaq pinggang, een om de lendenen geslagen kain; III tjaq 'ingking, al hinkende loopen.

tjaram; geweeklaag, gejammer en gevee in een sterfhuis.

tjarang; loot, twijg.

tjarĕ (B), tjaraw (S); wijze, manier, trant.

tjari; tĕtjari'ăn, blindemannetje spelen.

tjaroq (B), tjaro'ăq (S); een klapperdop als maat voor droge waren inz. padi, rijst; (gew. bevat de klapperdop voldoende rijst [bĕgras] voor het maal van een persoon).

tjagrot; vuile, gemeene praat; mĕn-tjagrot, vuile taal uitkramen.

tjatjapan; de kweekplantjes, die aan

de kanten van de dijkjes worden geplant, en voor het inboeten moeten dienen.

tjatjat; gebrek, fout, vlek, smet; (më)'ntjatjaka(n), iets gebrekkig vinden, smaden, smalen op iets.

tjatč (B), tjatjaw (S); e. s. v. gebak.

tjatji; steken inz. van bijen, wespen, hommels.

tjatjing; aarsmaden.

tjatok; pëntjatok, een werktuig om op de »tënggalaw'an» (zie dit woord) de aardkluiten stuk te slaan.

tjator; I schaakspel; II (më)'ntjator = bagi (?).

tjawan (B); houten vork met langen steel.

tjawagr = tjoempoq (B).

tjawir (ook: tjawigr); hazenlip.

tjawis = sēdi(j)č (B).

tjēbagr = tjabiq (B).

tjēbor (ook: tjēbogr); plomp, het geluid van iets zwaars, dat in het water valt.

tjēgor; e. s. v. vogel en varken verschrikker op de sawah's; tjēgor 'ajiq (B), [aj'āq (B)]; als boven.

tjēkah; rottenval.

tjēkaw; I niet willen betalen bij het verliezen; II (më)'ntjēkaw; grijpen, vatten, wegnemen met klauwen, handen of bek inz. van een roofdier.

tjēkiq (B), tjēki'āq (S); (më)'ntjēkiq (B), (më)'ntjēki'āq (S); de keel dichtknijppen, worgen.

tjēkong; holte, kuiltje, ook: bult in den weg.

tjēkor; e. s. v. geneeskrachtige plant, die laag bij den grond groeit

tjēlakč (B), tjēlakaw (S); onheil, ramp, ongeluk; ook: fout, feil; (më)'ntjēlakčeka(n) (B), (më)'ntjēlakawka(n) (S); achterklappen, gispen, beschuldigen.

tjēlangot; zie: daj.

tjēlap; nat, vochtig; tjēlap di pēloh (B), [pēlo'āh (S)]; geheel in het zweet, overal uitbreken van het zweet; tjēlap bantjogr; kletsnat.

tjēlaq; e. s. v. fijn, zwart poeder dat men gebruikt om daarmee de oogleden te blanketten.

tjēlē (B), tjēlaw (S); iets berispelijs, smet, gebrek.

tjēlēlēpogr; (më)'ntjēlēlēpogr, met de handen in het water slaan, plassen bijv. bij het baden.

tjēlēngas (B), tjēloewaw (S); (më)'ntjēlēngas (B), (më)'ntjēloengaw (S); het ge-laat, den bek naar boven keeren; recht opstaan van padiaren.

tjēlingos; (më)'ntjēlingos = malis.

tjēlintjing; klanknabootsend woord voor het geluid van twee zilveren geldstukken, welke men tegen elkander slaat.

tjēlop; even bij iemand aanloopen, aangaan.

tjēlor; even bij iemand aanloopen, aangaan.

tjēmin = kēsēnč; tjēmin karit, spiegel-doosje.

tjēmong; ontroering verwarring.

tjēmpakč (B), tjēmpakaw (S); e. s. v. boom met zeer welriekende bloemen.

tjēmpalč (B), tjēmpalaw (S); gew. tjēmpalč (B), [tjēmpalaw (S)] moelot; be-leediging, hoon, laster; tjēmpalč (B), [tjēmpalaw (S)] tangan, toebrengen van slagen en kwetsuren.

tjēndaj; gebloemd zijden stof.

tjēndanč (B), tjēndanaw (S); e. s. v. zeer welriekend hout.

tjēndoe(w)'aj; padihalm, welke na den oogst nabloeit.

tjēngang; verbluft, versuft van verbazing.

tjēnggaq; gew. tjēnggaq ri(j)'āl, hals-

ketting bestaande uit aaneengeregen geldstukken.

tjəŋgih (B), tjəŋg'āh (S); tjə'tjəŋgih (B), tjə'tjəŋg'āh (S); grijnslachend.

tjəŋgis; (mə)'ntjəŋgis, iemand aangrijzen; ook: den neus optrekken voor iets, dat onaangenaam ruikt, het gezicht vertrekken bij het eten van iets zuurs.

tjəŋgkam; I greep met de volle hand (?); II (mə)'ntjəŋgkam, naar iets grijpen bijv. naar een kapel.

tjəŋgkaroh (B); gekookte rijst, die gedroogd dan wel geroosterd [kiroh (B)] wordt.

tjəŋgkəringān; e.s.v. snel groeiende schaduwboom.

tjəŋgkih (B), tjəŋgk'āh (S); kruidnagelboom; zie: »boewah" en »boengē" (B).

tjəŋgkirong; e.s.v. kromme »siwar" (zie dit woord), (J).

tjəŋgkong; (B), kintjah (S); I ring met kleine belletjes, welke om den enkel wordt gedragen; II klokje uit een stuk hout gesneden, waarin drie houten klepels hangen, dat middels idjoektouw om den nek van een karbouw wordt gebonden; bij de koeien is dat klokje in ijzer gegoten.

tjəntjang; = (mə)'ntjəntjang, zijn hakken, instukken hakken.

tjəpar; I klanknabootsend woord voor het geluid van het weven; II e.s.v. varkenverschrikker; tjəpar 'ajiq (B), ['aj'āq (S)]; als boven.

tjəpat; vlug schielijk.

tjəpot; niet ver genoeg reikend.

tjərabong; (mə)'ntjərabong, zwanger zijn.

tjərabos; dik, opgezet van den buik.

tjəraj; (ook: tjəgraj); gescheiden, uit of van elkaar; bə'tjəraj; scheiden; ook: echtscheiden; tjəraj bəraj; (tjəgraj bəgraj)

(ook: tjəgraj məgraj), overal verspreid, verspreid en verstrooid, in alle richtingen verspreid; tjəraj (tjəgraj) bəkoendang; zie: koelē (B); tjəraj (tjəgraj) soesoē, gespeend; pəntjəraj'ān (ook: pəntjəgraj'ān), teeken van rouw; ook: zijdlinie (?).

tjəranē (B), tjəranaw (S); schotel of bak op voet voor de siribenoodigheden.

tjərediq (B), tjəred'āq (S); snugger, schrander, verstandig, slim.

tjəremaj; e.s.v. vrucht.

tjərmīn; spiegel.

tjəremot = tjəlangot.

tjəgri (ook: tjə'tjəgri); iets berispelijks, smet, gebrek; (mə)'ntjə'tjəgri, versmaden, afkeuren, blameeren.

tjəridam; iemand uitdagende blikken toewerpen (?).

tjəriding; (mə)'ntjəriding, iemand in het oog houden, nagaan.

tjərilop; (mə)'ntjərilop, tasten of steken in eene holte, gat of opening.

tjəriq (B), tjəri'āq (S); schreeuw, geschreeuw,

tjəgrit; steil van een heuvel.

tjəritē (B), tjəritaw (S); verhaal, vertelsel.

tjəriwit; veel praat hebben, opspelen, harrewarren.

tjərlang; (ook: tjəgr'lang), opengespalpt van de oogen.

tjəroetjoh (B), tjəroetjo'āh (S); uitgieten, uitstorten op of over iets.

tjəroetoe; sigaar.

tjəroh (B); de rijst zoo lang in het rijstblok stampen totdat ze een witte kleur krijgt.

tjətakan = djangkē (B).

tjetjaq; hagedis; tjə'tjaq gagaq (ook alleen: »gagaq") gekko.

tjə'tjagr; I een pad o. a. in kreupel-

hout uitkappen; II *tjəťjagr* *pəlang* sawah dijkjes schoonmaken.

tjəťji(j) 'əs; *tjəťji(j) 'əs* *tjəťji(j) 'əs*, luidkeels weenen.

tjəťjintě (*B*), *tjəťjintaw* (*S*); slingerplant van welks hout men heften maakt.

tjəťtoq (*B*), *tjəťto'ăq* (*S*); bijten van slangen, pikken van vogels.

tjib'ih (*B*) = kapot.

tjiboq (*B*), *tjibo'ăq* (*S*); het reinigen van de part. pud. na het urineeren, na het uitoefenen van den coitus; van de part. post. na het doen van zijn gevoeg; het reinigen en uitwasschen van het perineum na de bevalling.

tjidě (*B*), *tjidaw* (*S*); = *tjilakě* (*B*).

tjig'il; (*mě*)'ntjig'il, vooroverbukken; onderscheppen zooals een koe met de hoorns.

tj'ih (*B*), *tj'ăh* (*S*); waarmede jongelingen, jonge meisjes aanspreken.

tji(j) 'ăp; het piepen van kuikens.

tji(j) 'om; ruiken, ook in de plaats van ons »kussen”.

tji(j) 'os; (*mě*)'ntji(j)'os, snuiven van een karbouw (*J*).

tjikah; (*mě*)'ntjikah, oplichten van een been zooals door honden bij het urineeren.

tjikaj; een klein plantje bij vischvijvers groeiende.

tjikar; net, proper, bevallig, sierlijk; gezegd van iemand, die zich fatsoenlijk voordoet.

tjikoq; I (*B*), gebroken en breken van harde, lange betrekkelijk dunne ronde voorwerpen; II *tjiko'ăq* (*S*); e. s. v. »poe(w)'ăgr”, welks vrucht gegeten wordt.

tjině I (*B*), *tjinaw* (*S*), Chineesch; II *kěťjině'ăn* (*B*), *kěťjinaw'ăn* (*S*); gezien, zichtbaar, in het gezicht komen; III uiterlijk voorkomen, gedaante.

tjing; *ngěťjing*, werpen van de geld-

stukken, de ronde plaatjes bij dobbelspelen als: »*kěrapik*”, *dja'ih* (*B*).

tjingis; (*mě*)'ntjingis, de tanden laten zien van katten met grommend geluid (*J*).

tjingkěloe(w) 'ing; e. s. v. kinderspel.

tjingkok; e. s. v. aap.

tjingkoq (*B*); knobbel in het algemeen zoowel op achter als voorhoofd (*J*).

tjingot (*B*); *běťjingot*, piepen van eene deur (*J*).

tjinkik; tabakspruim in de bovenlip geplaatst.

tjintě (*B*), *tjintaw* (*S*); kommer, zorg, droefheid.

tjintjin; ring, schalm; soorten zijn: *tjintjin*: boelat; *boengaw 'anggor* (*S*); *kěrilap*; *pěrmatě* (*B*), *pěrmataw* (*S*); *těmbagě* *soe(w) 'asě* (*B*), *těmbagaw* *soe(w) 'asaw* (*S*).

tjintjing = *kěťjiq* (*B*).

tjintoq (*B*), *tjinto'ăq* (*S*); op het rijstblok kloppen ten teeken dat voorname gasten in aantocht zijn; *tjintoq* (*B*), *tjinto'ăq* (*S*) *laloe*, op het rijstblok kloppen bij sterfgevallen, bij brand, bij moord; *tjintoq* (*B*), [*tjinto'ăq* (*S*)] (*ě*)'nggandaj, op de maat op het rijstblok stampen door drie meisjes gew. bij maanlicht: *tjintoq* (*B*), *tjinto'ăq* (*S*): *padang*; *soerong* *dajong*; als boven.

tjipaj; lam van arm of been.

tjipak; voetbal voor het kaatsspel; *njipak*, het kaatsspel.

tjipaq; schoppen met de hiel.

tjip'ir; plat, ondiep van borden, schalen en derg.

tjipit; *tjipit* *goendang* e. s. v. *gěnees*-krachtige wortel.

tjiri; pand, verpanden.

tjiriq (*B*), *tjiri'ăq* (*S*); verscheurd, aan stukken gescheurd.

tjit; I verf; II tjät tjät klanknabootsend woord voor het piepen van muizen en jonge vogels.

tjita; sits, gebloemd katoen, gedrukt katoen.

tjitě (B), tjitauw (S); alleen voorkomende in samenstelling met doekě (B), doekaw (S).

tjitjät; I (mě)'ntjitjät, zich snel van een bepaald punt verwijderen; II iemand laten lachen door hem ongemerkt de vingers in de zijde te drukken.

tjobě (B), tjobaw (S); (mě)'ntjobě (B), (mě)'ntjobaw (S); iets beproeven, de proef nemen; trachten iets te doen.

tjoeban; netten breinaald van bamboe.

tjoebě (B) = tjobě (B).

tjoebih (B), tjoebi'äh (S); kopje.

tjoebiq (B), tjoebi'äq (S); kommetje, kopje inz. een kopje bij offermalen in gebruik en inhoudende »borih minjaq (B)», (zie borih) klapperolie en watten.

tjoebit; van iets een weinig nemen met de toppen van de vingers.

tjoebong; de doornappelplant,

tjoegong (B), tjoeko'äh (S); top van een heuvel; verhevenheid; ook: mierenhoop.

tjoegoq (B), tjoego'äq (S); zitten met opgetrokken beenen, de armen kruislings op de beenen en het hoofd op de armen rustend.

tjoekah (B) = tjoebě (B).

tjoekaj; belasting, inz. de hoofdelijke belasting.

tjoekě (B), tjoekaw (S); azijn.

tjoeki = tjoekaj.

tjoekoh (B), tjoeko'äh (S); bětjoekohan (B), bětjoeko'ahan (S); met elkander twisten, kraken.

tjoekor; (mě)'ntjoekor, scheren, (geschiedende met de »sěra'ot») (zie dit woord).

tjoekogr = badogr; doch alleen gezegd van wijfjes karbouwen; tjoekogr kalong; tjoekogr tari.

tjoekot; tjetjoekotan, kunnen, in staat zijn tot iets; gezegd van iemand, die veel wilskracht heeft (J).

tjoelě (B), tjoelaw (S); hoorn midden op het hoofd of voorhoofd; rhinoceroshoorn.

tjoeliiq (B), tjoeli'äq (S); (mě)'ntjoeliiq (B), (mě)'ntjoeli'äq (S); iets uit iets peuteren.

tjoelit; veeg uit eene weke substantie.

tjoeloq (B), tjoelo'äq (S); gew. verbonden met »bėrirang» (B), bėlirang (S); lucifer, zwavelstokje.

tjoemboe; grap, gekkernij.

tjoempol; eene uitgestrektheid grond, welke alleen door bouwvelden wordt ingenomen.

tjoempoq (B), tjoempo'äq (S) hoop, stapel.

tjoendiiq (B); e. s. v. »pėđang».

tjoengaq; (mě)'ntjoengaq, het gelaat of den bek naar boven keeren.

tjoengkil; (mě)'ntjoengkil, iets uitpeuteren; bijv. sprietjes gras.

tjoengkop; voldoende, genoegzaam, toereikend.

tjoenol (S); voorwerp in gebruik bij trouwplechtigheden van leden van de »soembaj'anaq boeloe tšlang».

tjoentanan; zooveel als bajan'ati(?).

tjoenting; moesje geplaatst inz. op voorhoofd en slapen van het kind na de eerste wassching, welke handeling na elke reiniging wordt herhaald totdat het kind voor het eerst geschoren wordt.

tjoentit (B), sėlėti'äq (S); gew. tjoentit (B), [sėlėti'äq (S)] kėlöengkongan; huig.

tjoepaq; e. s. v. inhoudsmaat voor

droge waren, inhoudende $\pm$ 5 tjaroq (B) (zie dit woord), tjoepeq (ě)'ntoe(w)'ät; knie.

tjoeping; tjoeping tĕlingě (B) [tĕlingaw (S)], lel, oorlel; tjoeping boengě (B) [boengaw (S)], kelkblad; schutblad.

tjoepoe; een doosje van geel koper, voor sirikalk en tabak.

tjoeraq; patroon van een ka'in, als: tjoeaq; 'idjang; kisam (S); moetong; poe(w)'ăgr masaq; rawah pantjing; sĕlajaq laloe.

tjoering; streep, schram, krab.

tjoeroh (B); (mě)'ntjoerohi, iets begieten.

tjoerop; e. s. v. gebak.

tjoegrop; I gezegd van een pootgat, waarin meer dan zes padiplantjes zijn uitgestoeld; II waterval.

tjoetar; (mě)'ntjoetar (?); gezegd van rijpe nog aan den boom hangende vruchten van de „langsat” (zie dit woord).

tjoetit (B) = kĕlĕntĕt.

tjoetji; zuiver, rein; wasschen, schoonmaken; tjoetji djoeraj (S); een offermaal aanrichten voor een ontijdig geboren kind.

tjoetjoh (B); (mě)'ntjoetjoh, met iets fijns en puntigs in of door iets steken, zooals een draad door het oog van een naald.

tjoetjong; kleinkind.

tjoetjop; I (mě)'ntjoetjop, slurpen, zuigen, inzuigen, opzuigen; II een kegelvormige korf als legplaats van kippen; tjoetjop hoerong, kooi inz. om kwartels te vangen.

tjoetjoq (B), tjoetjo'ăq (S); pen om in iets te steken, om iets vast te steken of aan te rijgen; (mě)'ntjoetjoq (B), (mě)'ntjoetjo'ăq (S); steken in iets, rijgen, aanrijgen bijv. van koralen; tjoetjoq (B), [tjoetjo'ăq (S)] karap, het rondhouten staafe,

waaraan wit katoenen lusjes zijn bevestigd en waardoor een gedeelte der draden van de scheering bij het weefgetouw heenloopt.

tjoetjor; e. s. v. gebak.

tjoetjogr; met een klein dun straaltje vlieten of nederstorten, gieten, schenken in iets.

tjoe(w)'ăr = tjoetjogr.

tjoe(w)'ăs; terugspringen, losspringen van veerkrachtige of gespannen dingen; opspringen.

tjoe(w)'il; (mě)'ntjoe(w)'il, schoppen met de teenen.

tjogoq (B); zitten, gezeten zijn.

tjokit; (mě)'ntjokit, een weinigje afnemen van iets dat men meent te veel te zijn.

tjondong; hellen, overhellen; schuin hellend; naar een kant overhellen.

tjong; waarmede de kleinkinderen door hunne grootouders worden aangesproken.

tjoq (B); (mě)'ntjoq, den vinger naar iemand uitsteken om hem in de zijde te stooten, zooals men bijv. spelend met de kinderen doet; tjoq bĕli'oq; iemand met een' vinger in de zijde stooten, kitelen enz.

tjorong; trechter, huis. pijp.

tobang (B); een holle bamboe, om daarin „bĕsi boegroq” (zie bĕsi), te bewaren.

tobat; berouw, bekeering, boetedoening; bĕtobat; offeren op een heilig graf of een' gewijden berg tot boetedoening.

toe; een voorvoegsel; zie: 'apĕ (B).

toebĕ (B), toebaw (S); e. s. v. plant met giftigen wortel; gebruikt om visch te bedwelmen, [„noebĕ (B) [noebaw (S)] 'ikan”] soorten zijn: toebe (B) toebaw (S); badĕ (B), badaw (S); djĕnoe; kapogr; koetong;

mēlilē (*B*), mēlilaw (*S*); mēgrabaj; 'oebi, sēlantjagr.

toeboh (*B*), toebo'āh (*S*); lichaam, lijf; in eigen persoon.

toebong; palingknip.

toedjah; noedjah, met een lang en dun voorwerp steken bijv. met een piek enz.

toedjoe; strekking, richting, koers; noedjoe, koersen op de richting nemen naar; sētoedjoe, het eens zijn.

toedjoh (*B*), toedjo'āh (*S*); zeven; toedjoh (*B*), toedjo'āh (*S*); bēlas, zeventien; poeloh (*B*), poelo'āh (*S*), zeventig; toedjoh (*B*), [toedjo'āh (*S*)] 'agri, den zevenden dag (na iemands dood) vierden; kētoedjoh (*B*), kētoedjo'āh (*S*); de zevende maand van het oogstjaar.

toedoh (*B*), toedo'āh (*S*); hētoedoh (*B*), hētoedo'āh (*S*), elkander bij den naam noemen; tutoijeeren; ook = sēbot.

toedong; alles wat tot bedekking en tevens tot beschutting dient; zonnehoe; toedong; bēngkoe(w)'āng, ronde hoed van de bladeren der bēngkoe(w)'āng (zie dit woord); sērindaq; ronde hoed van rottan.

toegal; pootstok, waarmee men op droge rijstvelden de gaten maakt, waarin de zaadpadi wordt gestrooid; noegal, met zulk een stok rijst planten.

toegang; e. s. v. boschfazant.

toegas; Ismeersel bereid uit fijn gewreven vleesch van de 'garap' (zie dit woord), de vetachtige zelfstandigheid in het merg van hertenbeenderen, waarmee de ledematen van kleine kinderen worden ingewreven, opdat zij sterk, stevig en vlug worden; II noegas, aan kinderen vleesch, visch enz. te eten geven opdat zij sterk worden (*J*).

toegoe; I toegoe toegoe; ook: tētoegoe (of: tanah toegoe-toegoe; tanah tētoegoe), terrein waar geesten inz. boschgeesten

huizen; II toegoe toegoe dēlapan; indertijd een verbod om o. m. pasirah's (marga-hoofden) proatin's (doesonhoofden), doekoen's tot pandelingen te maken.

toegoq (*B*), toego'āq (*S*); fez, kallotje.

toehan; de Heere; toehan 'allah, de Heere God.

toekal; pak garen, bestaande uit een aantal strengen; één 'toekal' = 40 kabigran (zie dit woord).

toekang; baas, werkman, bedrevene in eenig handwerk; ambachtsman; toekang pasah, degene die de besnijdenis verricht.

toekaq; I e. s. v. zweer, die voortwoekert; II toekaq bangsi(j)'ān, kuiltje in de wangen.

toekar (ook: toēkagr); noekar, ruilen, wisselen, verruilen, verwisselen, verdraaien van woorden, veranderen van vorm, van den wind; aflossen van eene wacht.

toekas; vallans om inz. olifanten te doden.

toekil; een 'sambang' (zie dit woord) van twee geledingen om het arensap op te vangen.

toekis; noekis, vellen van hoogstam-mig zwaar geboomte, waarbij gebruik gemaakt wordt van een ladder, bestaande uit bamboezen stijlen en sporten van de wortels van slingerplanten.

toekoe; I langwerpig vierkante doos met opschuivend deksel van de 'boeloh bēm-ban' (*B*) (zie boeloh) vervaardigd, bevattende drie bakjes 'soembol' (zie dit woord) van hetzelfde materiaal gemaakt, voor tabak, gambir en pinang; toekoe djērnang; waarbij de bamboereepen met drakenbloed zijn ge-verfd; toekoe maniq (*B*), [man'āq (*S*)], met koralen bewerkt; II toekoe takal, e. s. v. plant met geneeskrachtige bladen.

toekol; hamer.

toekong; mons veneris.

toekop; I bolvormige bedekking over

iets of op iets; noekop, sluiten; ook: bedekken met een deksel; toekop 'ambong; neergeslagen dauw op webben, welke door een klein spinnetje op gras of alang alang worden gespannen; pënoekop; houten deksel bij de »tjabor» (zie dit woord); pënoekop bakě (B); zijnde 1 moot »ikan sëmah», gelegd op de andere eetwaren enz., welke in de »bake» worden gedaan, die aan de »gadis 'antat» bij het huiswaarts gaan worden meegegeven (zie die woorden); II toekop 'ajiq (B), ['aj'äq (S)], e. s. v. plomp; III toekop bëlakang: een vierkant stuk gebloemde chits over den rug hangende en vastgeknoopt onder den hals; IV toekop gawi of toekop kěrdjě (B), [kěrdjaw (S)] = 'iring gawi, zie: 'iring.

toekoq (B), toeko'äq (S); I de nek; II toekoq (B), [toeko'äq (S)] bi(j)'äwaq, e. s. v. wilde ramboetan; III toekoq (B), toeko'äq (S) badjoe, het aan den hals uitgesneden van kleedingstukken.

toelahan; onheil, ongeluk, waardoor men getroffen wordt of kan worden, wanneer men iets zegt of uitspreekt; verboden, niet geoorloofd bijv. om de namen van zijne ouders uit te spreken.

toelang; I been, knook, hot; toelang: bangkahan; jukbeen; bëlakang; ruggestreng; boengkoq (B), [boengko'äq (S)], achterschoftbeen; kipas; voorschotbeen; tjěpak; heupbeen; kělintonq (ook: sělěbi), stuit; II toelang pëmatang, bergrug; III zie ook: groe(w)'äs.

toelaq; I noelaq, terugstooten, wegduwen, afduwen, afstooten, afwijzen; II toelaq barě kaba (B), scheer je weg.

toeli; doof.

toelis; noelis, schrijven, teekenen; noelis soerat, een brief schrijven, zie ook: »djoeroe».

toelongo; hulp; noelongo, helpen; noelongo 'api, brand blusschen.

toelos (B) = soekě (B).

toemah; roesten inz. van lansen.

toeman (ook: toman); inboeten; pënoeman (ook: pënoman); opslag; kweekplantjes voor het inboeten gebezigd.

toemang; treest van drie schuin in den grond (bijv. op het plein van de doeson) gestoken houten stokjes om daarop bij feestelijke gelegenheden het kooksel te zetten.

toembang; nakomelingen van dezelfde grootouders; toembang gělombang (ook toembang gělëmbang) = familie; aanverwanten.

toembaq; lans; toembaq: pandan lileh (B) [pandan lile'äh (S)]; pënoembaq; kleine lans als werpspiets gebezigd; pënoembaq pipit; een toestel om inz. rijst-diefjes te vangen.

toemboe; I een rond doosje van pandanbladeren of van de »boeloh bëmban» (zie »boeloh») vervaardigd tot bewaring van de voor het betelkauwen benodigde tabak; II vlechtpatroon voor rijstzakjes.

toemboek; toemboek doeson, al de verwanten van een persoon, die met hem in dezelfde doeson wonen; ook: de afstammelingen van overgrootvader in de rechte linie, die bij »'adat koelě (B); 'adat koelaw (S)» (zie 'adat) zijn gehuwd.

toembōh (B), toembo'äh (S); groeien, wassen, opkomen, uitkomen, uitspruiten, ontstaan; katoembōhan (B), katoembo'ahan (S); de pokken, (meer in gebruik is: kěně (B), [kěnaw (S)] pënjakit 'ograng bagos (of: kěně (B), [kěnaw (S)] tawar).

toembong; uitzakking van den uterus, van den endeldarm; toembong ni(j)'ogr (ook: gandos ni(j)'ogr); kiem van een kokosnoot.

toembog (*B*), toembo'āq (*S*); I tētoembog (*B*), [tētoembo'āq (*S*)] = tētēkot; zie: tēkot; II toembog'ān (*B*), toembo'āq'ān (*S*); gezegd van eene stroomversnelling die loodrecht tegen een steilen hoogen oever van de rivier slaat; III bētoembog (*B*), bētoembo'āq (*S*); vlak tegen iets aan.

toemē (*B*), toemaw (*S*); luis, onge-dierte.

toemit; hiel van den voet.

toempang; noempang, mededoen, medegaan, bijwonen, logeeren; pñoempangan, geschenk aan een margahoofd te geven indien men in eene andere marga ladangs wil aanleggen; geschenk te geven aan den eersten aanvrager van een terrein waarop hij nog de eerste ontginningsrechten kan doen gelden, indien men op dat terrein een ladang wil aanleggen.

toempoe; noempoe met velen iemand aanvallen om hem te berooven.

toempoh (*B*), toempo'āh (*S*); noempoh (*B*), noempo'āh (*S*); eene doeson overvallen, belegeren.

toempol; hot, stomp van snijdende werktuigen.

toenaj; contant.

toenang; noenang gadis; het geven van 5 rijksdaalders als pand en teeken door een jongeling aan het meisje, waarmee hij zich wil verloven.

toenaq; bij elkander zijn, bij elkander blijven; ook: vast, gestadig verblijven.

toenas; uitspruitsel, knop van planten; bētoenas; uitspruiten, knoppen.

toendaj; volgen, navolgen; meegaan; toendaj'ān, gids; spoor, voetspoor.

toendē (*B*), toendaw (*S*); I noendē (*B*), noendaw (*S*); iets laten zien, laten kijken, doen beschouwen; II sētoendē bimē (*B*), een meisje bij den elleboog aanvatten, welke handeling strafbaar is.

toendjang; I stut, schoor; noendjang, stutten; II pñoendjang, het dwarslatje bij de »pēsap» (zie dit woord); de schuin-loopende houten ribben bij een geitenhok; III stijf van het been.

toendjoq (*B*), toendjo'āq (*S*); wijs-vinger; toendjoq (*B*), [toendjo'āq (*S*)] kēting; toon.

toendong; I zie: pisoh (*B*); II = 'oendor.

toendoq I (*B*), toendo'āq (*S*); neergebogen; neerbuigen van het hoofd of het lichaam; bukken; II (*B*) = takot (?).

toengaw; I luis, die zich in de huid van dieren vastzet; II toengaw'ān = gidas.

toenggal = 'oendaq; sētoenggal, met elkander vermengd.

toenggang; I stroomversnelling in eene rivier; II noenggang'i pērahoe, varen; III toenggang (mē)'ntoe(w)'it, op en neer gaan zooals een vaartuig op de golven.

toenggē (*B*) = tēmoni.

toenggit; tētoenggit, met het hoofd naar beneden gevallen; opgewipt van de part. post.

toenggoe; I noenggoe, waken, be-waken, wachten, toeven, verbeiden; toeng-goe'i; zie: djēmē (*B*); toenggoe(w)'ān; zie: bangon II; toenggoe tidoq'ān (*B*); de teng-koeloq (*B*), (zie dit woord), die na in een »kain» gewikkeld te zijn door het geschaakte meisje bij het verlaten van de woning van hare a. s. schoonouders, boven hare slaappleats wordt gehangen, welke tēngkoeloq daar blijft hangen, totdat het meisje gehuwd is; bij 't verbreken van het engagement is het meisje tot terugvraag daarvan gerechtigd; II pñtoenggoe tēkoe tahon (*B*); een offermaal na het binnen-halen van den oogst.

toenggol; I = toelaq; II tronk, stronk, stam zonder kroon of takken.

toengkat; het leviraat gesloten bij een huwelijk volgens de »adat tambiq 'anaq'' (zie »adat).

toenoe; noenoe, branden, verbranden, in brand steken.

toenon = toenoe; kĕtoenon, verbrand.

toentom; I iets in een kain of blad wikkelen; II toentom badaq; e. s. v. kinderspel.

toenton; naar een schouwspel kijken.

toentong; holle bamboe, gew. van eene geleding om daarin iets te bewaren als zout en dergelijke; of toespijken te koken.

toentot; noentot, najagen, achtervolgen inz. van een geschaakt meisje; afgaan op; noentot groenot (roenot); voetstappen volgen, het spoor volgen.

toepaj; eekhoorn; soorten zijn: toepaj: 'abang; bĕsaq; dĕljong; pĕris.

toepang; I eene bamboegeleding ter lengte van den afstand van de duim tot den omgebogen wijsvinger langs eene rechte lijn gemeten, welke aan het open einde wordt afgesloten met een stuk »laboe'', (zie dit woord) dienende om daarin kruit te bewaren; II stut met vorksgewijze inkeping.

toepaq; e. s. v. vruchtboom.

toepik I (B); een door een gordijn of »kabong'' (zie dit woord) afgeschoten gedeelte bij deur of venster van de woning, dienende tot slaapvertrek van de »boenting'' (zie dit woord); II (B), kĕdĕpi'āh [ook: tapi'āh (S)]; schijf van de bloemscheede van den palmboom aan den voet van den speler bevestigd bij het kaatspel.

toeraj; = 'oeraj.

toeri; e. s. v. boom welks bladeren en bloemen als groenten worden genuttigd.

teegrĕh (B), teegrĭ'āh (S); gevlekt, gespikkeld zooals een kakkerlak.

toegron; dalen, afdalen. naar beneden gaan of komen, afstijgen, neerkomen, af-

slaan of dalen van den prijs; toegronan, afkomst, afstammeling; toegron-tĕmoegron, bij opvolging steeds afdalen; toegron: palaq, wanneer het kind in hoofdligging geboren wordt; lipat kadjang, wanneer het kind in dwarsligging (schouderligging) wordt geboren; soengsang; wanneer het kind in stuitligging geboren wordt.

toegrot; volgen, navolgen, meedoen; noegrot, iemand of iets volgen, navolgen, gehoorzamen; toegrotan; door de vrouw gebezigd wanneer zij over haren echtgenoot spreekt; sĕtoegrotan = kantin.

toesoq (B), toeso'āq (S); insteken bijv. een draad in eene naald.

toetoh (B), toeto'āh (S); noetoh (B), noeto'āh (S); knotten, snoeien.

toetol; I zie: boeloh (B) II; II = toentot.

toetop; wat ter bedekking of toedekking dient; deksel; noetop; bedekken, toedekken, dichtmaken, opsluiten; (meer in gebruik is: »katop'').

toetoq (B) (ook: toetok), toeto'āq (S); I zie »djandji''; II toetoq (B), [toeto'āq (S)] tapi, bij gedeelten beplanten van een ladang, nl. die gedeelten welke reeds na het »mandoq'' (B) met de »sĕngkoe(w)'ā'' zijn schoongemaakt (zie die woorden).

toetogr; bĕtoetogr. iemand aanspreken bij den familienaam; toetogran, aanspraakswoord; (ook: graad van bloed- of aanverwantschap).

Behalve de reeds in de woordenlijst vermelde aanspraaksworden heeft men nog de volgende:

A. (zoon)	B. (dochter)
C. (zoon)	D. (dochter)
E.	G.
	F.
	H.

Broeder en zuster zijn noemt men »bëdëngan sanaq”. A van B sprekende betitelt haar met »këlawaj”; omgekeerd met »mo’anaj”.

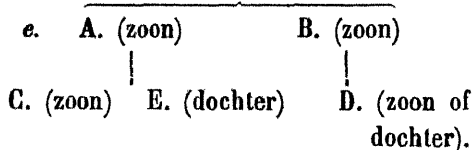
a. Indien B gehuwd is bij »adat koelë (B), »adat koelaw (S)”, dan worden hare kinderen C en D en de kinderen E en G van haar zoon C met betrekking tot A betiteld met »’anaq bëlaj pangkal”. Huwt D ook bij »adat koelë (B), [koelaw (S)]”, dan wordt zij met betrekking tot A betiteld met »’anaq bëlaj djoelatan” en hare kinderen F en H met »’anaq bëlaj doe(w)’ë (B), [doe(w)’aw (S)] kali.

b. Huwen C en D bij »adat tambiq (B), [tambiq (S)] »’anaq” dan worden B en D en hare kinderen met betrekking tot A betiteld met »’anaq bëlaj pangkal”, C en zijne kinderen respectievelijk met »’anaq bëlaj djoelatan” en »’anaq bëlaj doe(w)’ë (B), [doe(w)’aw (S)] kali.

c. A spreekt dan ook van zijn »’anaq bëlaj pangkal, »’anaq bëlaj djoelatan” enz. in geval sub a bedoeld.

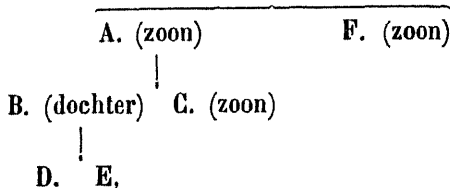
d. C en D van A sprekende betitelen hem met »mëradjë (B), [mëradjaw (S)] mandas; E en G van A sprekende betitelen hem met »mëradjë moelë (B), [mëradjaw moelaw (S)] »idop of: mëradjë moelë (B), [mëradjaw moelaw (S)] djadi; F en H. van A sprekende betitelen hem met »mëradjë (B), [mëradjaw (S)] lëboe poehon (B), [poe’on (S)].

Het tegenovergestelde heeft men in ’t geval sub b bedoeld.

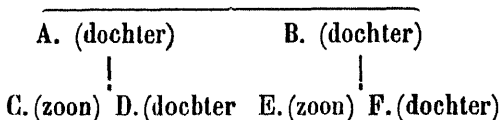
De echtgenoot van E die bij »adat koelë (B), [koelaw (S)] gehuwd is spreekt van

C van zijn »la’otan pasat” (of »la’otan mandas); van A van zijn »bëli(j)’aw banjaq”; van D van zijn »la’otan loe(w)’an groemah”.

De echtgenoot van B die bij »adat koelë (B), [koelaw (S)] gehuwd is spreekt van de doesongenooten van A, indien zij denzelfden »pojang” (zie dit woord) hebben van zijn »(ë)’ntoe(w)’ë (B), [(ë)’ntoe(w)’aw (S)]” la’otan.

D en E spreken van C zooals reeds sub c. werd aangeteekend van hun »mëradjë (B), [mëradjaw (S)]” mandas; van F van hun »mëradjë (B), [mëradjaw (S)]” loe(w)’an groemah; van de doesongenooten die met A denzelfden »pojang” hebben van hun »mëradjë (B), [mëradjaw (S)] dalam doeson.
f.

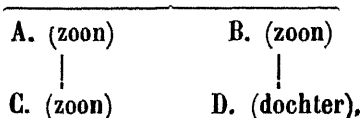

A is ouder in leeftijd dan B; beide zijn gehuwd bij »adat koelë” (B), [koelaw (S)]; C en D spreken B aan met »’ibong”; E en F spreken A aan met »waq”.

Zusters kinderen zijn noemt men »(ë)’ndog (B), [(ë)’ndo’aq (S)] bëdëngan sanaq”.

Broeders kinderen zijn noemt men: bapaq bëdëngan sanaq”.

g.

D betitelt C met: mo’anaj bapaq bë-

děngan sanaq. Wonen A en B niet bij elkander in dan spreekt D van C van haar »mo'anaj toe(w)'ān groemah bapaq bēdēngan sanaq''.

C betitelt D met: kēlawaj bapaq bēdēngan sanaq.

Zijn A en B zusters, dan betitelt D, C met mo'anaj (ě)'ndoq (B), [(ě)'ndo'āq (S)] bēdēngan sanaq; en omgekeerd met: kēlawaj (ě)'ndoq (B), [(ě)'nd.'āq (S)] bēdēngan sanaq.

A. (dochter)

B. (zoon)

|

|

D. (zoon)

C. (dochter).

D betitelt C met kēlawaj 'anaq mo'anaj (ě)'ndoq (B), [(ě)'ndo'āq (S)]; C betitelt D met: mo'anaj 'anaq kēlawaj bapaq.

toetos; noetos, stampen, met iets op iets slaan bijv. met een hamer op een' spijker.

toe(w)'āh; geluk, gelukkig en voorspoedig in zijne ondernemingen; bētoe(w)'āh, geluk hebben, door geen onheilen getroffen kunnen worden.

toe(w)'aj; oogstmesje.

toe(w)'ān; I heer, meester, eigenaar; mijnheer; toe(w)'ānnjē (B), toe(w)'ān'ò (S) = (ě)'mpoenjē (B), (ě)'mpoenjaw (S) (ook: (ě)'mpoe'ò); II, waarmede schoonmoeder door schoondochter wordt aangesproken; III noe(w)'ān of 'ograng noe(w)'ān, meester eigenaar van den slaaf.

toe(w)'āng; noe(w)'āng, gieten, schenken in iets bijv. in een glas, in een kopje; pēnoe(w)'āngan (ook: bada(h) pēnoe(w)'āngan), gietvorm.

toe(w)'āgr = grangkaj; bētoe(w)'āgr = bēgrangkaj toe(w)'ē (B), toe(w)'aw (S); oud; van vruchten: rijp, voldragen; van voorwerpen: oud, gebruikt, gesleten; van metalen: zuiver; van kleuren: donker.

toe(w)'ē (B), [toe(w)'aw (S) boedjang, jongeling, die bij feestelijke gelegenheden de dansen regelt; (ě)'ntoe(w)'ē (B), [(ě)'ntoe(w)'āw (S)], schoonvader, schoonmoeder; sētoe(w)'ē (B), sētoe(w)'āw (S), tijger; als: sētoe(w)'ē (B), sētoe(w)'āw (S): bēloekagr; koningstijger; koembang; de zwarte panter; ma'angin; 'oepih masaq (B), rēbang; si(j)'ām; soeroman; toetol, pantersoorten; taboe'ān, koningstijger; sētoe(w)'ē (B), [sētoe(w)'āw (S) lalat, springvogelspin; II toe(w)'ē boe(w)'āh (B), toebo'āh bo'āh (S); medeklinker.

toe(w)'it; zie: toegang.

tok; klanknabootsend woord voor een vol en zwaar geluid.

tolih (B), toli'āh (S); nolih (B), nolī'āh (S); omkijken.

toloq (B); wegen, afwegen.

tom; klanknabootsend woord voor een zwaar dreunend geluid.

tongkoe; treeft van steenen of hout

a
in den vorm van een driehoek; $b\triangle c$
a noemt men tongkoe lanang, b en c
tongkoe bētinē (B), [bētinaw (S)].

toros; de uiterste rechte punt van den stam van een' boom.

tos; klanknabootsend woord voor een scherp, ploffend geluid.

W.

wadaq (B), kēgring (S); onvruchtbaar zoowel van menschen als dieren; niet meer menstrueren van eene vrouw.

wadjib; plicht, verplicht.

wadjik; e. s. v. gebak.

wadon (B) = bētinē (B).

wagat; gezegd van jongens en meisjes die niet meer groeien.

wak il; gemachtigde, plaatsvervanger.
walang; walang 'ati, neerslachtig
wegens tegenspoed; wegens weigering van
het gevraagde.

walasan, gerechtskosten.

wali; I besnijdenis-gereedschap; mesje
om rottan te snijden; II voogd.

wan (ook: 'oewan); weg; kant; rich-
ting; welken weg moet ik volgen, welken
kant moet ik uit? dezen weg mijnheer,
enz. (..... wan'ini toe(w)'än).

wand ilan; de "amant" van eene ge-
huwde vrouw.

wang; geld in het algemeen, munt;
sëwang, 10 duiten; een goudgewicht van
 $\frac{1}{2}$, émas; wang boetë (B), [boetaw (S)];
makan wang boetë (B), [boetaw (S)], ge-
zegd van ambtenaren, beambten, die hun
tractement opsteken, zonder iets daarvoor
uit te voeren; wang: djagong; ronde mas-
sive gouden of zilveren muntstukken in
den vorm van djagongkorrels; 'ipangan;
e. s. v. geldstuk dat niet meer in de cir-
culatie is; wang palajan (B), [pëlajanan
(S)], boete te betalen door den jongeling
bij het schaken van een meisje; wang
pëlintasan; een bedrag ad f 20.—, f 25.—
door bruidegom te geven aan de oudere
ongehuwde zuster van zijne bruid, voor
de voltrekking van het huwelijk; wang
pëngindonan; kosten van verpleging en
opvoeding uit te keeren door den man

aan de gescheiden echtgenoot, wanneer
zij nog een zuigeling ten haren laste heeft;
wang pënjaraq, [pënjaraq'än]; scheidings-
geld; wang pënjinsingan; boete door den
vader van het meisje aan den jongeling
te voldoen indien het meisje zich door een
ander heeft laten schaken of hare bloed-
verwanten de trouwbeloften verbreken, een
en ander nadat de kennisgeving van het
huwelijk heeft plaats gehad; wang piraq;
zilvergeld; wang tëmbagë (B), [tëmbagaw
(S)], kopergeld. Zie verder: koelë (B).

waq; (ook: 'oewaq); waarmede neef of
nicht hun oom, die ouder is dan hun
vader of moeder aanspreekt; waq bëtinë
(B), [bëtinaw (S)], waarmede neef of nicht
hun tante, die ouder is dan hun vader
of moeder aanspreekt.

warang; waarmede vader of moeder
den schoonvader van hun kind aanspreekt.

waris; erfgenaam.

watang (B) = manjat.

watas; grens; grensscheiding.

wërnë (B); kleur.

wëwë (B), ('oewëwë), wawwaw ('oewaw-
waw) (S); e. s. v. aap.

widji (B) = bidji.

wingan; toestel van rottan om garen
te ontwarren.

woe'ăq; woe'ăq woe'ăq, klanknaboot-
send woord van het geluid dat iemand
maakt bij het vomeeren.

SCHETS VAN EENE GRAMATICA VAN HET MIDDEN-MALEISCH.

SCHETS VAN EENE GRAMATICA VAN HET MIDDEN-MALEISCH, (SĒRAWAJSCH EN BĒSĒMAHSCH).

Het »Sĕrawajsch» wordt gesproken in de Sĕrawajstreken van de »Residentie Bengkoelen», waartoe kunnen worden gerekend de districten »Mannaq», »Pinaw» en »Bĕngkĕnang» van de afdeeling Manna en Pasoemah Oeloe Manna (vulgo »Mannaq en Bĕsĕmah Oeloe Mannaq), de afdeeling Sĕloema, en het »Andĕlasche van de afdeeling Bengkoelen en Ommelanden, verder in de Landstreek Lintang ⁽¹⁾ in de (Residentie Palembang), terwijl het Bĕsĕmahsch overheerschend is in de districten Padang Goetji, Kĕdorang en Bĕsĕmah Oeloe Mannaq van eerstgenoemde afdeeling, het Sĕmĕndĕsche in de afdeeling Kauer (vulgo Ka'oer) [Residentie Bengkoelen], de Pasoemahlanden (Bĕsĕmah libagr) ⁽¹⁾ het Ampat Lawangsche en de Sĕmĕndĕ ⁽¹⁾ [in de Residentie Palembang].

Beide dialecten bevatten een groot aantal oorspronkelijke woorden vermengd met vele Maleische woorden en enkele Rĕdjangsche en Javaansche bestanddeelen. Verder wijs ik nog op enkele woorden die uit het Sanscritsch, Engelsch, Portugeesch, Arabisch en Perzisch zijn overgenomen, als o. m.:

pĕrtjajĕ (*B*), pĕrtjajaw (*S*); djĭl; pitor; ratĭb; sĕdĕgar.

Van vele oorspronkelijke woorden, welke in de oude verhalen worden aangetroffen, wist men mij de beteekenis niet meer op te geven. Terecht schrijft dan ook wijlen Pastoor »Van Meurs», dat die woorden gevaar loopen voor goed verloren te gaan, daar het zuiver Maleisch meer en meer de bovenhand begint te verkrijgen en het jongere geslacht al zeer weinig prijs stelt op de herkomstige litteratuur» ⁽²⁾.

Het onderscheid van die beide dialecten is niet bijzonder groot en bepaalt zich meest tot de uitgangen »ĕ» in het *B*, »'aw» of »o» in het *S*.

Ondervolgende tabel geeft eenige verschillen aan.

⁽¹⁾ Dit wordt mij te Tandjong Radja (Palembang) medegedeeld.

⁽²⁾ Pasĕmah Oeloe Manna op het eiland Sumatra door J. van Meurs, miss. apost.; opgenomen in de »Studien Nieuwe reeks, 23^e Jaargang, 36^e Deel» 1891.

Běšmahsch.	Sěrawajsch.	Sěrawajsch. inz. (Sěloema, Andělas).
bědi(j)ě.	bědi(j)' a w.	bědi(j)' ô.
magrě.	magra w.	mar o.
(ě)'ndiq.	(ě)'ndi'ăq.	—
boel o h.	boel o'ă h.	—
pa h at.	pa'ă t.	—
da h an.	da'ă n.	—
poh o n.	poe'on.	—
ma j at.	ma n j at.	—
ra raj.	la raj.	—
grěgas.	gěgas.	—
tjintong.	sintong.	—
rangka q.	rangka n g.	—
(ě)'ndig i.	(ě)'ndig i'ă q.	—
g oedigr.	gě loedigr.	—
k ěmigroh.	gěmi s o'ă h.	—
sě r imongan.	sě l imongan.	—
loen joh.	loe s o'ă h.	—
m ěroenggaj.	r ě m oenggaj.	—
roerah.	loerah,	—
n ěnang.	d ěnang.	—
ri ding.	bi ding.	—
s ambat.	t ambat.	—
k ěbor.	g ěbor.	—
bangko gr.	bangko n g.	—
soera k.	soera q.	—
gra n ang.	gra n j aug.	—
r ěgiq.	t ěgi'ăq.	—

SCHRIFT EN UITSPRAAK.

Het schrift is het zoogenaamde »Rěntjong''-schrift en wordt van de linker naar de rechterhand geschreven zonder dat de woorden tot een' volzin behoorende en de volzinnen zelve door leestekens van elkander worden gescheiden.

Als schrijfmateriaal worden bamboe en boomschors gebruikt; de letters worden in de bamboe met een scherp werktuig gegrift, terwijl die op boomschors geschreven

(¹) i'ă; o'ă; zeer kort uit te spreken.

MEDEKLINKERS			KLINKERS			
Figuur	Klank		Figuur	Naam	Waarde en Klank	
	Bese, maksch	Sera, wajsch				
	kě	ko				
	gě	go		djina(h)	'a klank	
	ngě	ngo		bitan	'oe klank	
	tě	to				
	dě	do		mintjaq	'o en 'o klank	
	ně	no		lawan	'i klank	
	pě	po				
	bě	bo		tiling	de 'aj klank	
	mě	mo		toelang	de keelneus klank ng.	
	tjě	tjo				
	djě	djo		djoengkaq	de zacht brauwende r klank	
	njě	njo		doe(w)ě(B)	de n klank	
	sě	so		doe(w)aw(S)	de 'aw klank	
	rě	ro				
	grě	gro		toelang	de 'aw klank	
	lě	lo				
	wě	wo				
	jě	jo				
	hě	ho				
	ẽ	o		(ẽ) 'mboengh	klinker- dooder	
	(ẽ) 'mbě	(ẽ) 'mbo		(ẽ) 'moenoh(B)		
	(ẽ) 'nggě	(ẽ) 'nggo		(ẽ) 'mboendāh		
	(ẽ) 'ndě	(ẽ) 'ndo		(ẽ) 'moenōāh(S)		
	(ẽ) 'ndjě	(ẽ) 'ndjo				
	(ẽ) 'mpě	(ẽ) 'mpo				
	(ẽ) 'ngkě	(ẽ) 'ngko				
	(ẽ) 'ntě	(ẽ) 'nto				
	(ẽ) 'ntjě	(ẽ) 'ntjo				

worden met eigen gemaakt inkt (roet met water vermengd), waarbij gewoonlijk de dunne stam van de »pakoe grěsam” als pen dient.

In den laatsten tijd worden de bamboematerialen echter meer en meer vervangen door papier en potlood, zelden door pen en iukt, terwijl het schrijven op boomschors vrij wel tot het verledene gaat behooren.

Reeds door K. F. Holle werd in zijne »Tabel van oud- en nieuw indische alphabetten” ⁽¹⁾ gewezen op het gemis aan secundaire leters van het alfabet en om dat gemis te vergoeden eenige letters voor samengestelde klanken zijn gevoegd; zooals o. m. de »(ě)’ngkě”, (ě)’nggě (*B*); (ě)’ngko, (ě)’nggo (*S*).

Het letterschrift vertoont vele afwijkingen. De meest gewone typen zijn in nevenstaande tabel aangegeven.

UITSPRAAK DER LETTERS ⁽²⁾.

Medeklinkers.

Kě, enz.; in waarde gelijk aan ons »K”; als sluitletter wordt ze vaak niet geschreven maar vervangen door den klinkerdrager niet den klinkerdooder en opgeslokt, al wordt zij gevolgd door een aanhechtsel, dat met een klinker begint; de combinatie (klinkerdrager met klinkerdooder) in waarde gelijk aan de maleische »kaf běsar” is getranscribeerd door »q”; als běsaq, doedoq.

Gě, enz.; gelijk aan de Fransche »G” voor »a”, »o” en »u” en aan de Engelsche »g” bijv. in het woord »gun”.

Ngě, enz.; neusklank zooals in ons »bang”, »zang”.

Tjě, enz.; wordt uitgesproken als »t” niet »j” sterk vereenigd, bijv. in ons »bootje”.

Djě, enz.; samenstelling van onze »d” en »j”, waarbij elke medeklinker zijne waarde behoudt.

Grě, enz.; de brauwende »re” enz.; aangeteekend zij dat in het gebruik van die medeklinkers dikwerf geen onderscheid wordt gemaakt, alhoewel ze aanleiding kunnen geven tot verschil in beteekenis als »děbar”, kloppen van het hart; »děbagr” »děděbagr”, rillen van heete koorts; »koerě (*B*), koeraw (*S*)”, »zeeschildpad”; »koegrě (*B*), koegrav (*S*)”, milt; »lajor”, e. s. v. huidziekte; »lajogr” »melajogr”, iets boven het vuur houden om het te blaken.

Hě, enz., zachter dan de arabische hh.

Njě, enz., uit te spreken als de »n” voor een »j” in ons »kastanje”.

E, als ons »e” in »de”; deze letter is tevens klinkerdrager, want vergezeld van

⁽¹⁾ »Tabel van oud- en nieuw indische alphabetten”; bijdrage tot de palaeographie van Ned.-Indië, 's Hage, M. Nijhoff, 1882.

⁽²⁾ Vgl. de aangehaalde bijdrage van »Van Meurs”. In het door hem medegedeelde letterschrift komt de »ě” niet voor; ook heeft hij een andere volgorde van het alfabet aangenomen.

den klinker i, of oe, enz., klinkt zij als i, of oe, enz., zonder meer; zie ook hierboven onder kě.

(ě)'ndě, enz.; gelijk aan onze »nd'', in wand, band.

(ě)'ugkě, enz.; een sterke samensmelting van »ng'' en »k''.

(ě)'ntjě, enz., een gemengde klank van onze »n'' met »tjě''.

De overige medeklinkers zijn gelijk aan onze »t'', »d'', »n'', »p'', »b'', »m'', enz.

Ten slotte zij aangestipt dat de medeklinkers in het Serawajsch ook uitgesproken worden als »kě'', »gě'', enz., dus »kěting'' en niet »koting''; »gědong'' en niet »godong''.

Klinkers.

De djinah, 'a-klank, klinkt in een open lettergreep als de »a'' in ons »adel'', in een gesloten lettergreep klinkt ze dof als de »a'' in ons »bak''.

De mintjaq, 'o en 'o klank, nl. de »o'' uit te spreken als »o'' in ons »door'', de »o'' klinkt dof ongeveer tusschen de »o'' in ons »door'' en »dor''.

De lawan, 'i-klank; lang in een open lettergreep als de »i'' in ons »kies''; overigens klinkt ze dof als de »i'' in ons »ik''; in dat geval is ze getranscribeerd door »'i''.

Aangeteekend zij nog dat de doffe »ě'' aan het einde van een woord klinkt tusschen de »e'' in ons »de'' en de »eu'' in het Soendaneesch en dat ze in voorvoegsels vaak samensmelt met de »i'', »a'', »oe'', »o'' en »ě'' van het grondwoord.

Men spelt als volgt:

kě (ko) djinah, ka;

kě (ko) bitan, koe;

kě (ko) mintjaq, ko;

kě (ko) lawan, ki;

kě (ko) tiling, kaj;

kě (ko) toelang, kang;

kě (ko) djoengkaq, kar;

kě (ko) doe(w)'ě (B), [doe(w)'aw (S)] di atas, kan;

kě (ko) toelong, kan;

kě, (ě)'mboenoh (moenoh) tě kětěkat lawan, kit; ko, (ě)'mboeno'äh (moeno'äh) to, kotokat lawan, kit.

Klemtoon.

De klemtoon is in tegenstelling met die in het Maleisch vrij sterk en valt op de voorlaatste lettergreep, zelfs in afgeleide woorden, welke door een aanhechtsel langer zijn geworden dan het stamwoord.

Heeft echter de voorlaatste lettergreep de doffe »ě'' en is die niet gesloten dan valt de klemtoon op de laatste lettergreep als:

poedji; kĕpoedji'ân; bĕsâq; bĕnâgr; koedĕnjĕ (B), koedâw'ô (S); kinâq'ân; (mĕ)'ndatângi; sĕbĕnâgr'ô; boengĕ boengĕ'ân (B), hoengaw hoengâw'ân di boekaqka(n)nĭĕlah (B). di boekaqka(n)nĭâwlah (S).

WOORDVORMING.

Grondwoorden en afgeleide woorden in het algemeen.

De woorden kunnen worden verdeeld in *grondwoorden* en *afgeleide* woorden.

De grondwoorden zijn meestal tweelettergrepig als: 'ati; bĕsâq; 'adiq (B), 'adi'âq (S) (wordt geschreven 'adiq), doedoq (B), doedo'âp (S) (wordt geschreven doedoq).

Eenlettergrepigen komen ook voor doch zijn zeldzaam bijv. loq (B), lo'âq (S) (geschreven loq); bĕ (B), baw (S); lom; los.

De drie en meerlettergrepige zijn vaak uit eene andere taal overgenomen en in het oorspronkelijke reeds afgeleid of samengesteld; als: pĕrtjajĕ (B), pĕrtjajaw (S); mĕdjĕlis; mĕlĕkat; sĕndjatĕ (B), sĕndjalaw (S); kĕndidaj; kĕmĕrĕnjit, welke laatste woorden aan het dialect eigen zijn.

Twee en meerlettergrepige woorden, zijn dikwerf gevormd, de eerste van éénlettergrepige woorden, de laatsten van tweelettergrepigen (welke dan nog meestal nevens den één en tweelettergrepigen vorm in gebruik zijn) hetzij (doch zelden) met verandering in de beteekenis of in dezelfde beteekenis; het grondwoord wordt echter meer in de spreektaal gebezigd.

Voorbeelden daarvan geven ons de volgende woorden:

- »ĕmas"; van »mas";
- »ĕnam"; van »nam";
- »ĕning"; van »ning";
- »'oewang"; van »wang";
- »'oewaq"; van »waq";
- »sĕmboeni"; van »boeni";
- »sĕndigri"; van »digri";
- »sĕmpĕrnĕ (B), sĕmpĕrnaw (S)"; van »pĕrnĕ (B), pĕrnaw (S)";
- »tĕlapaq"; van »tapaq";
- »gĕlĕmbong"; van »gĕmbong".

De grondvorm van enkele op die wijze gevormde woorden is niet meer in gebruik bijv. »pĕrnĕ (B), pĕrnaw (S)"; zoo is »gĕlintjigr" hoogstwaarschijnlijk gevormd van een thans ongebruikelijk woord »kintjigr" of »gintjigr" (vide »Prof. de Hollander, Handleiding bij de beoefening der Maleische taal en letterkunde" t. a. p.).

Evenals in het Maleisch worden zoowel door verandering van klinkers als van medeklinkers met of zonder verandering der klinkers, vele woorden, welke als grondwoorden te beschouwen zijn, van andere grondvormen afgeleid; de beteekenis is dan gewijzigd, het gronddenkbeeld echter behouden.

Wij wijzen slechts op:

»goelong'', opgerold, een rol en »goeling'', rollen voortrollen, wentelen;
 »'angkat''; optillen, opbeuren, en »'angkot; opnemen en verwijderen;
 »(mě)'mbasah''; nat maken en »(mě)'mbasoh (B), (mě)'mbaso'äh (S)''; wasschen;
 »dahan (B), da'än (S)''; boomtak en »da'on''; blad;
 »sagrang''; nest en »sarong''; scheede van steekwapenen;
 »rëbah; neerstorten, omvallen van zware voorwerpen en »groeboh (B), groebo'äh (S)''; instorten;

»tambah''; vermeederen, toenemen en »toemboh (B), toembo'äh (S)''; groeien, wassen, uitkomen; en:

»'oelat''; worm, rups en »'oelagr''; slang;
 »kabot''; nevel, mist en »kabogr''; duister, niet duidelijk zichtbaar;
 »'angos''; geschroeid, verzengd, gebrand en »'angat''; heet gloeiend.

Dat verwisseling van medeklinkers dikwerf geen invloed op de beteekenis heeft, leeren ons de woorden:

»tipis'' en »nipis'' dun; »djangkë (B), djangkaw (S) en sangkë (B), sangkaw (S)''; wanen, meenen; »'awan'' en »'aban'', wolk; »soetji en tjoetji''; zuiver, rein.

Dat verder een en ander tot aanduiding van het verschil in dialect leidt, zagen wij reeds boven.

De *afgeleide* woorden worden van de grondwoorden gevormd:

1°. door voor- en achtervoegsels, hetzij afzonderlijk, hetzij gelijktijdig aan het grondwoord toe te voegen. De voorvoegsels zijn: »kë'', »mě'', »bë'' (ook: bëgr; in het (S) ook: »boe''), »të'' [ook »tëgr'' en »toe'' (S)] di, sě; en de aanhechtsels: »ka(n)'', »i'', »një (B), njaw (S) [of ô (S)]; dus:

»këtoenon'' verbrand; van »toenon'', branden; verbranden; in brand steken;
 »pëlēgat'', kruk van het spinnewiel; van »ligat'', snel in de rondte draaien, wentelen om een as; »(mě)'mbësaqka(n)'' vergrooten; van »bësaq''; groot; bëgr'anaq'' bevallen van »'anaq'' kind; »bëkoepiq (B), bëkoepi'äq (S)'', bevallen van »koepiq (B), koepi'äq (S)'', kind; »hoe(w)'iring (S) achter elkander van »'iring'', volgen, begeleiden;
 »dikatop'', gesloten van »katop'', sluiten; tēgantong'' opgehangen van »gantong'' hangen; »sëbëñagr bënëgrnjë (B) sëbëñagr bënëgrnjaw (S)'' [of sëbëñagr bënëgr'ô (S)], waarlijk van »bënëgr'', waar; »këdapatan'', verkregen, gevonden worden van »dapat'', verkrijgen, vinden; »mëloekë'i (B). mëloekaw'i (S)'', verwonden van »loekë (B), loekaw (S)'', wond;

2°. door invoeging van de korte lettergreep »ël'' of »ëm'' als: »gëmëtagr'', bevend, sidderend; van »gëtagr'' beven, trillen; »tëlapaq'' van »tapaq'' zool.

Van vele dezer afgeleide woorden als: »gëmëřining'', »gëmëřintë (B)'' enz. is de grondvorm niet meer in gebruik.

Afleidingen door invoeging van de korte lettergreep »oem'' zijn schrijver dezes niet bekend.

3°. door verdubbeling van het grondwoord met of zonder voorvoegsel of aanhechtself; »boe(w)'äh boe(w)'äh'än'', fruit; van »boe(w)'äh'', vrucht; »laki laki''

mannelijk; van »laki'', man; »sěsoenggoh soenggohnjě (*B*), sěsoenggo'äh soenggo'äh'njaw (*S*'', inderdaad, ten stelligste; van »soengoh (*B*), soenggo'äh (*S*'', zeker.

Van enkelen is de grondvorm niet meer in gebruik als: »(mě)nggamaq gamaq, de hand aan het wapen slaan onder de zwaardendans (»měntjaq'') van het ongebruikelijke »gamaq'';

4^a. door reduplicatie als: »djědjěləntiq (*B*), djědjělənti'äq (*S*'') van »djěləntiq (*B*), djělənti'äq (*S*''), al hinkende loopen; »gěgadjah'', hertshoornkever; van »gadjah'', olifant; »kěkoedjor'' van »koedjor'', lans.

5^a. door samenvoeging van twee woorden, die eene verschillende beteekenis hebben als: »matě 'agri (*B*), mataw 'agri (*S*''). zon; van »matě (*B*''), [»mataw (*S*'')]; oog en »'agri'', dag.

Lidwoorden.

Lidwoorden (¹) bestaan in het Běsěmahsch en Sěrawajsch evenmin als in het Maleisch.

Ter vervanging van het bepalend lidwoord wordt het aanwijzend voornaamwoord »'itoe'', dikwerf ook het bezittelijk voornaamwoord »njě (*B*), njaw (*S*'') (of »đ'') gebruikt. »'Itoe'' komt altijd achter het zelfstandig naamwoord, dus: »groemah 'itoe'', het huis.

Voor het bepalend lidwoord in het meervoud bezigt men »galě (*B*), galaw (*S*'') [of »gěgalě (*B*), gěgalaw (*S*'') of »sěgalě (*B*), sěgalaw (*S*)] alle; galě (*B*), [galaw (*S*)] groemah, de huizen.

Om het onbepalend lidwoord aan te duiden bedient men zich van het voorvoegsel »sě (*B*''), [sě of soe (*S*)] ; waarover later meer.

Zelfstandige naamwoorden.

De *zelfstandige* naamwoorden zijn of grondwoorden of afgeleid.

Voor de géographische namen plaats men »tanah'' — land —; »něgěri'' — land —; »poelaw'' — eiland —; »doeson'' — dorp —; loendjor — streek, landstreek —; »pěmatang'' — bergrug —; »goenong'' — berg —; »boekit'' — heuvel —; »soengaj'', »batang 'agri'' — rivier — enz.

Voor de soortnamen van vogels plaatst men meestal »boerong'', voor die van visschen »'ikan'', voor die van slangen »'oelagr'', voor die van rupsen »'oelat'', voor die van boomen »kajoe'', voor die van bloemen »boengě (*B*), boengaw (*S*'') enz.; de namen der viervoetige dieren en van de meeste insecten worden gebruikt zonder zulk een voorgevoegd woord.

Onze zelfstandige naamwoorden die uitgaan op »man'', »er'', aan'' worden samen-

(¹) Vgl. »H. C. Klinkerts'', »Sprakleer van het Maleisch''.

gesteld met voorafgaand »*ograng*» of »*djěmě (B)*, *djěmaw (S)*», mensch, persoon, of »*toekang*», werkmán, dan wel »*djoeroe*», kundige; dus: »*toekang kajoe*», timmerman; »*djoeroe toelís*», schrijver; »*djěmě bědoesě (B)*, *djěmaw bědoesaw (S)*, zondaar enz.

Door achtervoeging van het bijv. naamwoord »*kětjiq (B)*, *kětji'ăq (S)*» worden verkleinde zelfstandige naamwoorden gevormd als: »*koedě kětjiq (B)*, *koedaw kětji'ăq (S)*», paardje.

Evenals in het Maleisch worden vormen voor naamvallen, geslacht en getal gemist.

Om het geslacht uit te drukken worden bijv. naamwoorden gebruikt, die mannelijk of vrouwelijk beteekenen.

Voor menschen bezigt men »*laki laki*», mannelijk en »*bětině (B)*, *hětinaw (S)*» vrouwelijk; voor dieren »*lanang*» en »*baj*» [ook wel »*bětině (B)*, *bětinaw (S)*]; voor het mannelijke van *groot*e viervoetige dieren wordt meestal: »*boe(w)'ăgr* of »*karaj*» gebruikt.

Wanneer het niet bepaald noodig is, wordt het geslacht niet uitgedrukt. Op getal, naamval en de samengestelde zelfstandige naamwoorden, komen wij later terug.

Wat verder ten aanzien van de soortverdeeling der woorden in het betreffende Hoofdstuk van Prof. De Hollander »Handleiding bij de beoefening der Maleische Taal en Letterkunde» wordt medegedeeld geldt ook voor het »Midden Maleisch».

Zoo kan dus hetzelfde woord somtijds zonder eenige verandering in den vorm als zelfstandig naamwoord, bijvoegelijk naamwoord en zegwoord of als voornaamwoord en zegwoord of als bijvoegelijk naamwoord en zegwoord voorkomen. Een voorbeeld daarvan geven ons de woorden:

»*panas*»; heet, ook: heet zijn en hitte;

»*salah*»; fout, ongelijk, verkeerd, ook: verkeerd zijn, ongelijk hebben;

»*'akoe*»; ik, ik zijn en ik ben het;

»*běsaq*»; groot en groot zijn;

»*njatě (B)*, *njataw (S)*»; openbaar, blijkbaar, blijken.

Verder kunnen dus nog zegwoorden zijn:

a. zelfstandige naamwoorden en voornaamwoorden als:

»*bapěnjě (B)*, [*bapawnjaw (S)*] *la'otankoe*», zijn vader is mijn zwager;

»*doeson 'itoe bada(h)ně (B)*, [*bada(h)'ô (S)*]», dat dorp is zijne woonplaats;

»*'akoelah Sapiroedin*», ik ben Sapiroedin;

»*Rěbanon daměnjě (B)* [*damawnjaw (S)*]».

b. bijvoegelijke naamwoorden, telwoorden en bijvoegelijke voornaamwoorden als:

»*djěmě (B)*, [*djěmaw (S)*] *sakit*, zieke menschen; en: »*djěmě (B)*, [*djěmaw (S)*] *'itoe sakit*», die menschen zijn ziek;

»*'ajiq (B)*, [*'aj'ăq (S)*] *'angat*», heet water; en »*'ajiq (B)*, [*'aj'ăq (S)*] *lom'angat*», het water is nog niet heet;

»*groemah běsaq*», een groot huis; en »*groemah 'itoe běsaq*», dat huis is groot;

»*goembăqně (B)*, [*goembăq'ô (S)*] *pandjang*», zijne lange haren en zijne haren zijn of worden lang;

•'anaqnjě tigě (*B*), [ˈanaqnjaw tigaw (*S*)]"; zijne drie kinderen en zijne kinderen zijn drie;

•'anaq matě (*B*), [ˈmataw (*S*)] gawi banjaq", veel heerendienstplichtigen; en •'anaq matě gawinjě banjaq (*B*), •anaq mataw gawi'ò banjaq (*S*); zijne heerendienstplichtigen zijn veel;

•'itoelah njě di(j)ě takot (*B*), •'itoelah njaw di(j)'aw takot (*S*)"; dat is het, wat hij vreest;

c. de benaming van eenig voorwerp met een voorzetsel bijv. •(ě)'ndi batoe"; zoowel van steen als van steen zijn;

d. sommige bijwoorden en voorzetsels; zoo beteekent: »dalam" en »di dalam" niet alleen; in, binnen; maar ook: ergens in zijn, binnen zijn; »kědalam"; naar binnen, en, naar binnen gaan;

•di loe(w)'ăgr"; buiten en buiten zijn;

•kěloe(w)'ăgr"; naar buiten, en, naar buiten gaan, of, naar buiten komen;

•di 'atas", op, boven en boven zijn, ergens op zijn; •kě'atas" ook »[koe(w)'atas (*S*)], of »katas"; naar boven, en, naar boven gaan;

•di bawah"; onder, beneden, en, onder zijn, beneden zijn; •kěbawah"; naar beneden, en, naar beneden gaan, of, komen enz.

Dat werkwoorden eventueel als zelfstandige naamwoorden kunnen worden gebruikt leert ons o. m. het volgende voorbeeld: »di(j)'ě (*B*), [di(j)'aw (*S*)] njěsal"; hij heeft berouw.

Later zullen wij zien, dat ook zelfstandige en bijvoegelijke naamwoorden, zegwoorden en werkwoorden gebruikt kunnen worden als bijwoorden, voorzetsels en voegwoorden.

Eenvoudige werkwoorden.

De *eenvoudige werkwoorden* worden gevormd door vóór het grondwoord een van de vier neusletters »ng", »m", »n" of »nj" — niet altijd daarvoor nog het voorvoegsel »mě" — te plaatsen.

De beginletter van het woord bepaalt welken neusklank het voor zich neemt. In sommige woorden verandert dan wel vervalt de beginletter bij het aannemen van den neusklank, als:

•'ăngkot"; vormt: »ngangkot", opnemen en wegdragen;

•ba'igr"; vormt: »(mě)'mba'igr" of wat meer in gebruik is: »ma'igr", betalen;

•damagr"; vormt: »(mě)'ndamagr", breeuwen;

•děngagr"; vormt: »něngagr", hooren (het eenige woord, waarin de »d" vervalt);

•djalin"; vormt: »(mě)'ndjalin", rijgen;

•(ě)'mbiq (*B*), (ě)'mbi'ăq (*S*)"; vormt: »ngěmbiq (*B*), ngěmbi'ăq (*S*)", blaten;

•(ě)'mping"; vormt: »ngěmping", het aanrichten van een gezamenlijk feestmaal na den oogst, waarbij »(ě)'mping" den hoofdschotel uitmaakt;

•(ě)'ndas"; vormt: »ngěndas", op eene onderlaag leggen om er kracht op uit te oefenen;

»(ě)'ndjoq (B). (ě)'ndjo'ăq (S)"; vormt: »ngěndjoq (B), ngěndjo'ăq (S)", geven, verleenen, toestaan.

»gagal"; vormt: »(mě)'nggagal", slaan;

»habis"; vormt: »ngabiska(n)", een einde met iets maken;

»'idar"; vormt: »ngidar", van plaats veranderen;

»katop"; vormt: »ngatop", dicht maken, sluiten;

»(koe(w)'at"; vormt: »(mě)'ngkoe(w)'atka(n)", een toorts heen en weer zwaaien om die te laten opvlammen (in dit woord vervalt dan de beginletter niet);

»lajogr"; vormt: »mělajogr", iets boven het vuur warmen;

»mibar"; vormt: »mēmibar", zich dwarrelend door elkander bewegen;

»ngajaw"; vormt: »měngajaw", maken van »doedol";

»'oendjoq (B), 'oendjo'ăq (S), vormt: »ngoendjoq (B), ngoendjo'ăq (S)", overreiken, aangeven;

»panggil"; vormt: »manggil", roepen, bij den naam roepen;

»pampě (B), pampaw (S)"; vormt: »(mě)'mpampě (B), (mě)'mpampaw (S)", op beide handen dragen;

»rampas"; vormt: »měrpampas", met geweld ontnemen, afnemen;

»sambot"; vormt: »njambot", beleefd aannemen, ontvangen;

»tapě (B), tapaw (S)"; vormt: »napě (B), napaw (S)", rooken van visch;

»tjadang"; vormt: »(mě)'ntjadang", iets klaar leggen.

In het dialect komen ook woorden voor, die, al geven zij eene werkzaamheid van het subject te kennen, nooit den vorm van het eenvoudig werkwoord aannemen als:

»pěgi", gaan; »datang", komen; »sampaj", aankomen; »masoq (B), maso'ăq (S)", binnengaan; »na'iq (B), na'ı'ăq (S)", opstijgen; »toegron, afdalen; »poelang", naar huis keeren; »doedoq (B), doedo'ăq (S)", zitten; »tidoq (B), tido'ăq (S), slapen; »lagri", wegllopen; »ma'oe", willen; »těgrbang", vliegen; »ta'oe", weten, enz.; in het algemeen dus die woorden, welke eene beweging of plaatsverandering te kennen geven of »die, zooals De Hollander het omschrijft" een accident uitdrukken, dat niet van den wil van een subject kan afhangen of waarbij het subject geene werkzaamheid verricht zooals gemoedsaandoeningen en dergelijke bijv. »kědjot", ontstellen, schrikken; »marah", vertoornd zijn.

De beteekenis van het eenvoudig werkwoord verschilt al naar gelang van het grondwoord; zoo beteekenen de werkwoorden gevormd van grondwoorden, die een werktuig of middel aanduiden, gewoonlijk: »zich van dat werktuig bedienen of daarmede de handeling verrichten" als: »pahat (B), pa'ăt (S)" beitel; »mahat (B), ma'ăt (S)", beitelen; »timbě (B), timbaw (S)", akker; »nimbě (B), nimbaw (S), water scheppen.

Is het grondwoord de benaming van een accident als objectief naamwoord gebruikt (vide »De Hollander"), dan beteekent het afgeleid werkwoord dat accident veroorzaken, teweegbrengen bijv.: »soerat", geschrift en »njoerat", schrijven; »tangis", gewezen; »nangis", weenen; »toelong", hulp en »noelong", helpen; »poedji", lof; »moedji", prijzen.

Duidt het grondwoord eene plaats of richting aan, dan beteekent het daarvan gevormde werkwoord naar die plaats of richting gaan bijv. »sěběgrang'', overzijde, overkant; »njěběgrang'', naar de overzijde gaan; »dagrat'', land; »(mě)'ndagrat, over land gaan''.

Transitieve werkwoorden.

De vorming van het *transitief werkwoord* geschiedt door achter het werkwoord de aanhechtsels »ka(n)'' of »i'' te plaatsen.

Die aanhechtsels geven eene verschillende beteekenis aan het woord [— het onderscheid daarin is echter over het algemeen niet bijzonder groot —]; bij sommige woorden hebben die vormen echter dezelfde beteekenis als: »ngandangka(n)'' en »ngandangi''; ergens mede omheinen.

In het Sërawajsch dialect verandert »ka(n)'' in »kě'', zoodra die transitieve vorm het aanhechtel »lah'' krijgt; dus »ngandangkělah'' en niet »ngandangka(n)lah''.

Verder zij aangeteekend, dat die vormen in de spreektaal vaak met elkander worden verward.

De beteekenis van den eersten transitieven vorm moge duidelijk worden uit de volgende voorbeelden:

»mëriqsěka(n) (B), mëriqsawka(n) (S)'', »iets onderzoeken'' of »naar'' of »omtrent iets onderzoek doen'';

»ngatěka(n) (B), ngatawka(n) (S)'', van iemand of iets zeggen;

»něnagarka(n)''; aanhooren, toehooren, toeluisteren;

»ngingatka(n)''; op iets opletten, ergens op bedacht zijn;

»mali'arěka(n) (B), mali'arawka(n) (S)''; voor iemand of iets zorgen;

»ngantatka(n)''; iemand ergens heen begeleiden of brengen;

»(mě)'mběnagarka(n)''; iemand gelijk geven, iemand in het gelijk stellen; van eene zaak zeggen, dat ze waar is;

»njaměka(n) (B), njamawka(n) (S)''; gelijkstellen, gelijk achten;

»(mě)'mběsaqka(n); groot achten; vergrooten;

»nikamka(n)''; ergens mede steken;

»ngandangka(n)''; iets omheinen;

»ngaděka(n) (B), ngadawka(n) (S)''; verwezenlijken, zorgen, dat iets er is;

»mělagrika(n)''; wegvoeren, schaken;

»ninggalka(n)''; doen achterblijven, doen blijven;

»něrangka(n)''; verlichten, iets ophelderen, duidelijk maken;

»masoqka(n) (B), maso'ąqka(n) (S)'', naar binnen brengen, doen ingaan;

»ngěloe(w)'ągrka(n)''; naar buiten brengen, voor den dag brengen, iets ergens uithalen of uitkrijgen;

»(mě)'mboeqa(n)''; voor iemand iets openen;

»(mě)'ntjakarka(n)''; voor of ten behoeve van iemand iets zoeken.

Het aanhechtel »i'' geeft, — zooals »Klinkert'' het uitdrukt, — aan het werk-

woord eene beteekenis, die meestal in onze taal door de voorzetsels »*op, om, tot, bij, van, over, in, aan*», tusschen het werkwoord en zijn object of door een voorvoegsel wordt aangeduid; bijv.: »(më)'ndjalani»; begaan, bewandelen;

»nangisi»; beweenen;

»(më)'mba'iq'i (B), (më)'mbai'äq'i (S)»; aan iets verbeteringen aanbrenge;

»ngandangi»; iets omheinen;

»ngëlahoe'i (B), ngëta'oe'i (S)»; kennis hebben van of aan iets;

»ngobati»; iemand van geneesmiddelen voorzien;

»marahi»; op iemand toornig zijn.

Woorden, die op »i' of »aj' uitgaan nemen nooit het aanhechtel »i' aan; de transitieve werkwoorden worden dan alleen gevormd door achtervoeging van het aanhechtel »ka(n)'.

Toestandswoord.

Het Midden Maleisch kent mede een voorvoegsel tot vorming van een werkwoord — het zoogenaamde *toestandswoord* — nl. het voorvoegsel »bë» dat voor het grondwoord wordt geplaatst.

Begint het grondwoord met een der medeklinkers: »(ë)'mbë (B), (ë)'mbo (S)»; (ë)'mpë (B); (ë)'mpo (S)» enz., dan smelten de »ë» van het voorvoegsel en van den medeklinker samen, dan wel verandert »bë» in »bëgr» bijv.:

»bëmbaw of bëgr'ëmbaw'l; en niet: bë'ëmbaw».

»bëmpoe»; en niet: »bë'ëmpoe»; enz.

De verandering van »bë» in »bëgr» heeft steeds plaats voor de woorden »'agili (B), 'ag'äh (S)» en »'anaq», dus: bëgr'agih (B), bëgr'agi'äh (S); bëgr'anaq.

Die verandering komt in het Bësemahsch dialect veel voor, wanneer het grondwoord met »a», »i» of »o» begint; dus: zoowel »bë'atap» als »bëgr'atap», »bë'itong» en »bëgr'itong»; »bë'oelang» en »bëgr'oelang»; »bë'obah» en »bëgr'obah».

In het Sërawajsch dialect verandert »bë» gewoonlijk in »boe(w)» wanneer het grondwoord met een »a» of »i» aanvangt bijv.:

»boe(w)'amat»; »boe(w)'itong», van »'amat» en »'itong».

Begint het grondwoord met »oe» of »o» dan heeft er samensmelting plaats met de »oe» van het voorvoegsel dus: »boelang'oelang» zelden »boe(w)'oelang'oelang; »bobah» zelden »boe(w)'obah.

Alleen bij het woord »'adjagr» wijzigt het voorvoegsel »bë» zich in het Midden Maleisch in »bël» als: »bëladjagr» en niet »bë'adjagr, badjagr of boe(w)'adjagr».

De beteekenis van het toestandswoord wordt door de volgende voorbeelden opgehelderd:

»bëgr'anaq»; een kind of kinderen hebben of krijgen; bevallen; van »'anaq»;

»bëpëdang», met een zwaard gewapend zijn; van »pëdang»;

»bëgroentong» (in het (S) ook »boentong»), geluk hebben, gelukkig zijn; van »'oentong»;

- »bë'oemě (B), boemaw (S)", een bouwgrond hebben; van »'oemě (B), 'oemaw (S)";
- »bëratos", honderd zijn, honderd in getal zijn; van »ratos";
- »bë'amboran (B), boe(w)'amboran (S)", verspreid, naar alle richtingen; van »'ambor";
- »bëpoekolan" slaan van velen, die elkander slaan; eene kloppartij hebben; van »poekol";
- »bëpëranġan"; eene vechtpartij hebben; van »përang";
- »bësësoekë'ăn (B), bësësoekaw'ăn (S)", zich met elkander vermaken; van »soekë (B), soekaw (S)";
- »bëboeroe", jagen, op de jacht gaan; van »boeroe";
- »bëgroesiq (B), bëgroes'ăq (S)", spelen; van »groesiq (B), groes'ăq (S)";
- »bëdġalan"; gaan, op weg zijn; van »dġalan";
- »bëtëġaq"; staan, in eene staande houding zijn; van »tëġaq";
- »bëġenti ġenti"; afwisselen, vervangen; van »ġenti";
- »bëġrimpon" [boe(w)'impon (S)], bij elkander zijn of komen, zich verzamelen.

Er komen in het dialect ook woorden voor, die nooit den vorm van het toestandswoord aannemen, daar zij het van zich zelf zijn als:

- »doedoq (B), doedo'ăq (S)", zitten; »tëġrang", vliegen; »pëġi", weggaan; »takot", vreezen; »toeġron", dalen; »datang", komen; »masoq (B), maso'ăq (S)", ingaan; »na'iq (B), na'ăq (S), opstijgen; tërbit, uitkomen; »poelang", naar huis keeren enz.

Passieve vormen.

Omtrent de *passieve* vormen van het werkwoord zij het volgende medegedeeld.

Het *zuiver* passief wordt gevormd door het voorvoegsel »di" aan de beginletter van het grondwoord te hechten als: »di katop" gesloten worden; van »katop", sluiten.

Bij dezen lijdenden vorm wordt het subject door middel van het voorzetsel »lih (B), li'ăh (S)" — door —, met het werkwoord verbonden, en kan het zoowel voor als achter het passief werkwoord staan, zelfs aan het einde van den zin, dus:

»mangkë lih djëmë kambangan di kinaq'i (of: mangkë di kinaq'i lih djëmë kambangan) sikoq sëtöe(w)'ě"; of: »mangkë di kinaq'i sikoq sëtöe(w)'ě lih djëmë kambangan (B)"; door de menigte werd een tijger gezien. (In 't (S) te lezen in plaats van: mangkë, lih, djëmë sikoq en sëtöe(w)'ě, respectievelijk: mangkaw, li'ăh, djëmaw, siko'ăq, sëtö(ew)'aw).

Voor zoover schrijver dezes bekend nemen toestandswoorden nooit het zuivere passief aan.

Terloops zij nog aangestipt dat wanneer het grondwoord met »'ě" begint, de »'ě" gewoonlijk samensmelt met de »i" van het voorvoegsel; dus: »diindjoq (B), dindjo'ăq (S)" voor: di'ëndjoq (B) en di'ëndjo'ăq (S).

Het *subjectief* passief wordt gevormd:

voor den eersten en tweeden persoon enkelvoud, door »koe" (verkorting van »'akoe") en de voornaamwoorden »kaba" of »koeti" voor het grondwoord te plaatsen;

voor den derden persoon, door het voorvoegsel »di'' en »njě (B), njaw (S) of ô (S)'' als achtervoegsel aan het grondwoord te hechten; bijv. van »'inaq'':

»koe'inaq'' [ook: koe(w)'inaq (S)], door mij gezien worden;

»koeti'inaq'' (of kaba'inaq), door u gezien worden;

»di kinaqně (B), dikinaqnjaw (S)'' [ook: dikinaq'ô (S)], door hem gezien worden.

De persoonlijke voornaamwoorden van den 1^{en} en 2^{en} persoon meervoud en alle woorden, die voor de persoonlijke voornaamwoorden van den 1^{en} en 2^{en} persoon enkel en meervoud en van den 3^{en} persoon enkel en meervoud in de plaats komen, worden de beide eersten vóór de laatsten achter het grondwoord geplaatst; dus:

»kitě (B) (ě)'ndjoq (B)''; »kitaw (S) (ě)'ndjo'ăq (S)'';

»kamoe (ě)'ndjoq (B) [(ě)'ndjo'ăq (S)]'';

»'awaq (ě)'ndjoq (B), [(ě)'ndjo'ăq (S)]'';

»dindjoq (B) [dindjo'ăq (S)] toe(w)'ăn''.

Indien het subject een bepaald persoon, dan wel een persoon is of personen zijn, die niet genoemd of op eenig andere wijze nader worden aangeduid dan wordt achter het passief in het eerste geval de naam of titel van den persoon in het tweede geval het woord »djěmě (B) djěmaw (S)'' (of: djěmě (B), [djěmaw (S)] kambangan) geplaatst bijv.:

»di kinaq si Běroedin'';

»di kinaq radjě (B) [radjaw (S)]'';

»di kinaq djěmě (djěmě kambangan (B) [djěmaw (djěmaw kambangan (S)]''.

Nevens evengemelde passieven worden in het Midden Maleisch nog twee vormen van het *accidenteel passief* aangetroffen, namelijk die van voorgevoegd »kě'' en achtergevoegd »'ăn'' en die van voorgevoegd »tě'' [toe(w) (S)], bijv.:

»kědatangan''; overvallen raken;

»kědapatan''; gevonden worden;

»kě'oedjanan'' (koedjanan); nat worden door den regen;

»(ě)'ndiq (B) [(ě)'ndi'ăq (S)] kěđəngagran, niet te hooren zijn;

»kěləngitan''; door een verlies getroffen worden; respectievelijk van de grondwoorden »datang'', »dapat'', »'oedjan'', »ləngit'', »dəngagr'';

»těboekaq''; open, opengeraakt;

»těləbīh (B), těləbī'ăh (S)''; vermeerderd, meer geworden; meer;

»tětoelis''; geschreven;

»těkinaq''; zichtbaar, vertoonde zich;

»(ě)'ndiq (B), [(ě)'ndi'ăq (S)] těbalas''; niet te vergelden;

»(ě)'ndiq'tě'itong (B), (ě)'ndi'ăqtoe(w)'itong (S); niet te tellen, ontelbaar.

»těkědjot''; verschrikt raken; respectievelijk van de grondwoorden: »boekaq'', »ləbīh (B), »ləbī'ăh (S)'', »toelis'', »kinaq'', »balas'', »'itong''.

Eveneens wordt het eerste *accidenteel passief* gevormd van telwoorden, zonder het aanhechtsel »'an'', en komt dan overeen met het rangschikkend of verzamelend telwoord als: »kělimě (B), kělimaw (S)'', de vijfde; de vijf, alle vijf.

Het accidenteel passief alleen met »kě” gevormd schijnt in het Midden Maleisch niet voor te komen.

Betreffende de verandering van »tě” in »těgr” of »toe(w)” raadplege men hetgeen dienaangaande omtrent het voorvoegsel »bě” is medegedeeld.

Zooals Prof. De Hollander 't omschrijft, drukt het accidenteel passief van voorgevoegd »kě” en achtergevoegd »’ân” in het algemeen uit »den toestand waarin het object geraakt of waartoe het komt toevallig van zelf of door omstandigheden” verder »de geschiktheid of vatbaarheid van het object om de door het werkwoord beteekende handeling te ondergaan of de mogelijkheid dat het die onderga”, terwijl de beteekenis van den anderen passieven vorm overeenkomt met die van het lijdend deelwoord in het Nederlandsch, doch dat daardoor wordt uitgedrukt »een accident, dat aan het object overkomt of overkomen is” of »de accidenteele toestand, waarin het object geraakt of geraakt is”.

Dat dit accidenteel passief ook de beteekenis van een met »baar” samengesteld bijvoegelijk naamwoord kan hebben, leert ons o. a. het woord »lě’itong” (zie boven).

De Voluntatief.

De *impératief* wordt uitgedrukt door het werkwoord zonder »mě” en den neusklank en gewoonlijk gevolgd door het nadrukaanhechtsel »lah”, welk aanhechtsel geplaatst achter het achtervoegsel »ka(n)” in het Běsěmahsch dialect in »nah” verandert.

Wij zagen reeds boven, dat in dat geval in het Sěrawajsch dialect »ka(n)” zich in »kě” wijzigt, bijv.:

- kěloe(w)’ăgrlah”; ga naar buiten;
- padjamka(n)nah (B), pědjapkělah (S)”: blusch uit;
- bědjalanlah”; ga;
- katopka(n)nah (B), [katopkělah (S)]” pintoe; sluit de deur.

De vorming van de *jussief* heeft vooreerst op dezelfde wijze plaats als die van de *impératief* en verschilt dan alleen door den toon waarop gesproken wordt; verder door den persoon, wien men iets beveelt, met het voorzetsel »di” (door) achter het werkwoord te plaatsen bijv. »makanlah di toe(w)’ân daging groesě (B), [groesaw (S)] itoe”, door mijnheer worde het vleesch van dat hert gegeten; of eet het vleesch van dat hert mijnheer; ten laatste wordt de *jussief* uitgedrukt door een van de hulpwoorden: »(ě)’ndaqlah, nangka(n)nah (B), [nangkělah (S)]”, »’iloqlah (B), [’ilo’ăqlah (S)]; bij het zegwoord te voegen, dat zoo het een werkwoord is den neusklank behoudt; bijv. »(ě)’ndaqlah kaba (mě)’ntjakagr”, gij moet zoeken of zoekt;

•nangka(n)nah di(j)ě (B), [nangkělah di(j)’ăw (S)]” mě(n)tjakagr; laat hem zoeken;
 •’iloqlah (B), [’ilo’ăqlah (S)] kaba pěgi gěgasib (gěgantjang)”; het zoude goed zijn, dat gij spoedig gaat of gij moet spoedig gaan.

De *concessieve* wijze van spreken verschilt mede alleen door den toon, waarop men spreekt van de *impératief* en wordt verder ook gevormd door de hulpwoorden

»nangka(n)nah (B), [nangkəlah (S)]”, of »'adjonglah”, (overeenkomende met het Maleische »bėrilah”) vóór aan den zin te plaatsen; bijv.:

»'adjonglah di(j)ě masoq (B), [di(j)ăw masoăq (S)], laat hem binnenkomen.

De *propositieve* wijze van spreken, wordt uitgedrukt door het plaatsen van het hulpwoord »ba'iqlah (B), [ba'ĩăqlah (S)]” vóór den zin; bijv.:

»ba'iqlah (B), [ba'ĩăqlah (S)] kami ngamponi di(j)ě (B), [di(j)ăw (S)]”, het zoude goed zijn, dat wij hem vergiffenis schonken.

De *vėlatief* wordt uitgedrukt door het hulpwoord »djangan” [of: djanah (B); djangah (B); doelah (S)] al dan niet met het nadruksaanhechtsel »lah”; bijv.: djangan (djanganlah) pėgi kėdoeson 'itoe”, ga niet naar die doesoen.

Tot vorming van de *jussief* in negatieve zinnen wordt »djangan” verbonden met »sėpajě (B), sėpajaw (S)””; sėpajě (B), [sėpajaw (S)] djangan 'anaq 'itoe nangis”; opdat het kind niet meer weenen.

Voor zoover schrijver dezes bekend komt de *optatief* niet voor.

Afgeleide naamwoordsvormen.

De *afgeleide naamwoordsvormen* worden gevormd:

1^e. door het voorvoegsel »kě” voor het grondwoord te plaatsen als: »kėkasih (B), kėkasiăh (S)”, beminde; van: »kasih (B), kasĩăh (S); kėndaq”; het gewilde wil, begeerte; van »(ě)'ndaq”; deze vormen worden in het Midden Maleisch echter weinig aangetroffen;

2^e. door het aanhechtsel »ăn” achter het grondwoord te voegen, bijv.: »minoman”, drank; van »minom”;

»kigriman”, geschenk; van »kigrim”;

»bėliăn”, koopwaren; van »bėli”;

»'ingonan”, huisdieren; van »'ingon”;

»toegronan”, afkomst, afstammeling; van »toegron”;

»koeningan”, geel koper; van »koening”;

3^e. door het voorvoegsel »kě” vóór en het aanhechtsel »ăn” achter het grondwoord te voegen, bijv.:

»kėdėngagran”, gehoord worden, te hooren zijn; van »dėngagr”;

»kėlėngitan”, door een verlies getroffen worden; van »lėngit”; (de dus gevormde woorden zijn eigenlijk slechts het accidenteel passief);

»kė'idopan (B), (kidopan), [koe(w)'idopan (S)], levensonderhoud; van »'idop”;

»kėbėnagran”, waarheid, oprechtheid; van »bėnagr”;

»kajangan”, godenverblijf (het grondwoord is niet in gebruik);

4^e. door het voorvoegsel »pě” voor het grondwoord te voegen als:

»pėngėndjoq (B), pėngėndjoăq (S), gave, gift; van »(ě)'ndjoq (B), (ě)'n-djoăq (S);

»pėnidoq (B), pėnidoăq (S)”, slaapkop; van »tidoq (B), tidoăq (S);

»pėngėriwit”, snoeper; van »gėriwit”;

5°. door het voorvoegsel »pě" en het achtervoegsel »'ăn" aan het grondwoord te hechten; bijv.:

»pěngadjagran", het onderwijs, van »'adjagr";

»pěgrěbaj'ăn", broedsel; van »baj";

»pěņjoenggotan', ankerplaats; van »soenggot';

»pěkajoe'ăn", geboomte; van »kajoe";

6°. door het voorvoegsel »bě" vóór het grondwoord en het aanhechtsel »'ăn" achter het grondwoord te plaatsen; deze woorden hebben eene collectieve beteekenis bijv.:

»běboewahan", fruit; van »boewah";

»běboeni'ăn", allerlei geluiden; van »boeni";

»běboengě'ăn (B), běboengaw'ăn (S), allerlei bloemen; van »boengě (B), boengaw (S);

7°. door het voorvoegsel »sě" (waarover later meer) en het achtervoegsel »'ăn" aan het grondwoord te hechten; deze woorden vormen reciproque werkwoorden bijv.:

»sělindjangan", met elkander verkeering hebben;

»sěsangkagran", met elkander een hok hebben (van daar ook gebezigd in de beteekenis van »kudde").

Het voorvoegsel »sě".

Het voorvoegsel »sě" wordt, onverschillig voor welke woordsoort het komt, onveranderd voor het grondwoord geplaatst, behoudens samensmelting en verandering van »sě" in »soe(w)" in de gevallen, waarin een en ander van toepassing is op de woorden »kě", »bě".

Uit de volgende voorbeelden moge blijken, dat het voorvoegsel dezelfde beteekenis heeft als het gelijksoortig voorvoegsel »sa" of »se" in het Maleisch:

»sagri", een geheele dag;

»sagri malam", een etmaal;

»soemogr 'idopkoe", mijn geheele leeftijd, al mijn leven;

»sěbanjaqnjě (B), sěbanjaqnjaw (S), de geheele menigte;

»sěpoeloh (B), sěpoelo'ăh (S), volle tien, geheel een tiental;

»sagri doe(w)ě (B), [doe(w)'aw (S)]", een dag of twee;

»sograng", een individu, een mensch;

»sěgoenong, als een berg. zoo hoog als een berg;

»sěbēnagrñjě (B), sěbēnagr'ô (S)", in waarheid, werkelijk;

»sěsoenggoh soenggohñjě (B), sěsoenggo'ăh soenggo'ăh'ô (S)", zekerlijk, inderdaad;

»sěkirēñjě (B), sěkirawnjaw (S)", naar gissing;

»sěkali", op eenmaal, op een keer, eens;

»sěpandjang djalan", langs den weg, al de lengte van den weg;

»sagri", op zekeren dag;

»sělēlamēñjě (B), sělēlamawnjaw, al den duur, altijd voortdurend;

»sěkētikě (B), sěkētikaw (S)", gedurende of op den tijd of het tijdstip;

»sěbēlom [ook: sěbēlomñjě (B), sěbēlomñjaw (S)]", terwijl nog niet, zoolang als nog niet;

- »sěpěninggal'', gedurende of bij het vertrek; ook na het vertrek, sedert;
 »sěmaně maně (B), sěmanaw manaw (S''), alwaar, overal, overal waar, waar
 het ook zij, overal;
 »sini'', hier, alhier;
 »sitoe''; daar, aldaar;
 »sěroepě (B), sěroepaw (S''), het gelaat gemeen hebben met, hetzelfde gelaat
 hebben, gelijken, van dezelfde gedaante;
 »sětahoe (B). sěta'oe (S) [gew. sětahoe (B) [sěta'oe (S)] sěrasan], medeweten;
 »sědoeson''; dorpsgenoot;
 »sěloendjor; landgenoot;
 »siboe sěbapě (B), [soe(w)'iboe sěbapaw (S)], volle broeders, broeders die den-
 zelfden vader en moeder hebben;
 »sěndoq (B) [sěndo'ăq (S)] sěbapaq, als boven;

Het aanhechtsel »lah''.

Het *aanhechtsel* »lah'' dient evenals in het Maleisch tot vermeerdering van den nadruk:

- »'akoelah 'anaqně (B), [anaqnjaw (S)], ik ben zijn zoon;
 »'inilah soerat (ě)'ndi měntěri''; dit is de brief van den mantri.

Dat het aanhechtsel gewoonlijk achter het zegwoord geplaatst wordt bij de voluntatief bijv.: »'iloqlah (B) [ilo'ăqlah (S)], kaba grěgradoe di doeson Toengkal. het ware goed, dat gij stil hieldt in de doeson Toengkal; leerden wij reeds boven kennen.

Voor zoover bekend komen de Maleische nadrukaanhechtsels »tah'' en »kah'' in het Midden Maleisch niet voor.

Hier zij echter gewezen op het nadrukvoorvoegsel »toe(w)'', hetgeen hijna uitsluitend voor het grondwoord »'apě (B), 'apaw (S)'' geplaatst wordt en overeenkomt met het laatstgenoemd aanhechtsel.

Over de verdubbeling der woorden en de reduplicatie.

Als regel moet worden vooropgesteld, dat, wat de afgeleide woorden betreft, de verdubbeling zich alleen bepaalt tot het grondwoord en dat de voor-, noch de achtervoegsels worden herhaald, bijv. »boewah-boewahan'', allerlei vruchten; van »boewah''.

Toestandswoordnemen bij de verdubbeling het voorvoegsel »bě [běgr, hoe(w)]'' alleen aan voor het eerste lid;

- »běnjale njale (B), běnjalow njalow'', sterk flikkeren; van »běnjale (B), běnjalow (S)'';
 »běkilat kilat'ăn; sterk doen flikkeren; van »běkilat'';
 »běgěnti gěnti'', steeds afwisselende; van »běgěnti'';
 »bělagri lagri, hard van loopen; van »bělagri'';

»bēdoe(w)ě doe(w)ě (B), [bēdoe(w)ʼaw doe(w)ʼaw (S)], telkens twee zijn; van »bēdoe(w)ě (B) [bēdoe(w)ʼaw (S)]”;

»bēriboe riboe, duizenden (met nadruk); van bēriboe”.

Wordt bij de verdubbeling van het eenvoudig werkwoord de neusklank voor het tweede lid geplaatst dan drukt die vorm, zooals Prof. De Hollander 't omschrijft, »eene wederzijdschheid of wederkeerigheid uit van het accident dat door het grondwoord wordt beteekend”, bijv.:

»poedji moedji”, elkander vleien; elkander prijzen;

»poekol moekol”, elkander slaan.

De toestandswoorden, welke door invoeging van »čm” gevormd zijn worden niet verdubbeld; wil men daaraan de beteekenis van de verdubbeling, welke in het algemeen die van »herhaling nadruk of versterking” is geven, dan wordt het grondwoord voor het toestandswoord geplaatst, bijv.:

»toegron lēmoegron”, steeds afdalen, bij opvolging, van »toegron”; »gilang gēmilang”, zeer schitteren, van »gilang”; »taram lēmagram”, zeer bewolkt zijn, van »taram”.

Wordt een zelfstandig naamwoord verdubbeld dan drukt dat een *onbepaald* meervoud uit als: »groemah groemah; huizen, verscheidene huizen, allerlei huizen; »boewah-boewahan”, allerlei vruchten; »bēli bēliʼan”, allerlei koopwaren; »boenji boenjiʼan, allerlei geluiden.

Wil men het *bepaald* meervoud uitdrukken dan plaatst men het woord »galě (B), galaw (S)” of: »gēgalě (B), gēgalaw (S)” of: »sēgēgalě (B), sēgēgalaw (S)”, voor het zelfstandig naamwoord als: »galě (B), [galaw (S)] groemah”, de huizen; wordt dan daarbij het naamwoord verdubbeld dus: »gēgalě (B) [gēgalaw (S)] groemah”. dan beteekent dat »de onderscheidene huizen”.

Voor zoover schrijver dezes bekend wordt alleen wat de bijwoorden betreft het vragend bijwoord van plaats »maně (B), manaw (S)” herhaald, om eene onbepaalde plaats aan te duiden als: »di maně maně (B), di manaw manaw (S)”, wáár ook, overal; »kēmaně maně (B), kēmanaw manaw (S)”, waarheen ook.

Van de herhaling van sommige bijwoordelijke uitdrukkingen, welke met het voorvoegsel »sě” zijn samengesteld gaven wij boven reeds een paar voorbeelden.

Dat sommige woorden alleen door de verdubbeling de beteekenis van bijwoorden krijgen of althans als zoodanig worden gebruikt leeren ons »moelě moelě (B), moelaw moelaw (S)”, van »moelě (B), moelaw (S)”, aanvankelijk; »kirě kirě (B), kiraw kiraw (S), naar gissing, ongeveer, van »kirě (B), kiraw (S)”; bēgēnti gēnti (of: bēsimbang simbang), bij afwisseling, beurtelings; van »bēgēnti” en »bēsimbang”.

Wordt een bijvoegelijk naamwoord, een bijwoord van hoedanigheid of eene bijwoordelijke uitdrukking door voorvoeging van »sě” van bijvoegelijke naamwoorden gevormd verdubbeld dan geeft die verdubbeling een hooger trap aan van de door bijvoegelijk naamwoord of bijwoord aangeduide hoedanigheid bijv.:

»bēsaq bēsaq”; zeer groot, te groot;

»iloq ʼiloq (B), ʼiloʼāq ʼiloʼāq (S)”, zeer mooi;

»sěsoenggoh soenggohnjě (B), [sěsoenggoh'äh soenggo'äh'ò (S)], zeer zekerlijk.

Hetzelfde wordt ook uitgedrukt door voor of achter het bijvoegelijk naamwoord of bijwoord een van de woorden »sangat'', »tělaloe'', »tělěbñh (B), tělěbñ'äh (S)'' te plaatsen, dan wel door reduplicatie (waarover later); bijv.:

»sangat sakit'' (ook: sakit sangat), zeer ziek, erg ziek zijn;

»tělaloe ringkih (B), [ringki'äh (S)], zeer schoon, zeer fraai;

»rěringkih (B) rěringki'äh (S), buitengewoon schoon, zeer fraai; van ringkih (B), ringki'äh (S);

»gěgantjang'', schielijk, zeer vlug; van »gantjang''.

Hierbij zij aangeteekend dat tot aanduiding van de excessief ook gebruikt worden de woorden »linsap (B), linsot (S)'' en »igě (B) 'igaw (S)''.

Evenals in het Maleisch wordt die hoge trap niet aangeduid, wanneer een bijvoegelijk naamwoord bij een zelfstandig naamwoord wordt gevoegd als »attribuut aan een voorwerp toegekend'', bijv. »pakaj'än 'ilq 'ilq (B), ['ilo'äq 'ilo'äq (S)]''; niet: »zeer mooie kleëren''; maar: »allerlei of onderscheidene fraaie kleëren''.

Voorbeelden, dat bij de verdubbeling van het woord de klinkers, somtijds ook de medeklinkers, kunnen veranderen geven ons de woorden:

»'iroe 'ara''; allerlei tumult;

»tali tēmali''; allerlei touwwerk;

»tjěgraj měgraj''; in allerlei richtingen verspreid.

Reduplicatie komt voor doch zelden. Somtijds heeft men in het dialect reduplicatie, waar in het Maleisch het grondwoord verdubbeld wordt, bijv. »těti(j)'äp'', elk, ieder: [zelden of nooit »ti(j)'äp ti(j)'äp]''; »lělangit'' verhemelte; en niet »langit langit''.

In het algemeen drukt een door reduplicatie gevormd naamwoord uit »overeenkomst of gelijken aard met het door het grondwoord aangeduide voorwerp'' bijv. »djědjoe(w)'it, kwikstaart; van »djoe(w)'it'', op en neer wippen.

Bij de meeste dier woorden als »djědjělěntiq (B), djědjělěnti'äq (S), djědjěloe(w)'iq (B), djědjěloe(w)'i'äq (S) enz. is het grondwoord echter niet meer bekend.

Reduplicatie van het voorvoegsel »sč'' wordt ook in het Midden Maleisch aangetroffen, bijv.:

»sěsagri'', elke dag, dagelijks;

»sčso'grang'', ieder mensch, iedereen.

Samengestelde woorden en uitdrukkingen.

Voorbeelden van *samengestelde* woorden, welke bijna uitsluitend gevormd zijn uit twee woorden van verschillende beteekenis en van samengestelde uitdrukkingen geven ons de volgende woorden als:

»matě (B) [mataw (S)] 'agri'', zon; van: »matě (B), mataw (S)'', oog en »'agri'', dag;

»doekě tjitě (B), doekaw tjitaw (S)'', droefheid, smart; van »doekě (B), doekaw (S)' en tjitě (B), tjitaw (S);

»(ě)'mbaq maně (B), (ě)'mbaq manaw (S)», hoe, op welke wijze; van »(ě)'mbaq» en »maně (B), manaw (S)»;

»(ě)'mbaq 'ini», aldus op deze wijze; van »(ě)'mbaq» en »'ini»;

»(ě)'mbaq 'itoe», alzo, op die wijze; van »(ě)'mbaq en »'itoe»;

»'anaq 'angkan», pleegkind; van »'anaq» en »'angkan»;

»bapaq 'angkan», pleegvader; van »bapaq» en »'angkan»;

»tangan kidaw», linkerhand; van »tangan» en »kidaw»;

»tangan kanan», rechterhand; van »tangan» en »kanan»;

»tělapaq kěting», voetzool; van »tělapaq» en »kěting»;

»badah tidoq (B), [tido'ăq (S)], slaappleats; van »bada(h)» en »tidoq (B), tido'ăq (S)»;

»bada(h) grěgradoe», rustplaats; van »bada(h)» en »gregradoe»;

»djoe groe toelis», schrijver; van »djoe groe» en »toelis»,

»matě 'ajiq (B), mataw 'aj'ăq (S)», bron; van »matě (B) mataw (S)» en »'ajiq (B), 'aj'ăq (S)»;

»(ě)'ndoq bapaq (B), (ě)'ndo'ăq bapaq (S)», vader en moeder, ouders; van »ěndoq (B), (ě)'ndo'ăq (S)» en »bapaq»;

»toekang kajoe», timmerman; van »toekang» en »kajoe»;

»baj tangan, duim; van »baj» en »tangan»;

»baj kěting», groote teen; van »baj» en »kěting»;

»'ajiq matě (B), 'aj'ăq mataw (S), tranen; van »'ajiq (B), 'aj'ăq (S)» en »matě (B), mataw (S)»;

»djěmě toe(w)'ě toe(w)'ě (B), djěmaw toe(w)'aw toe(w)'aw (S), de oudsten; van »djěmě (B), djěmaw (S)» en »toe(w)'ě (B), toe(w)'ăw (S)»;

»běkatě 'itoe (B), běkataw 'itoe (S)», die woorden spreken;

»nigě 'agri (B), noedjoh 'agri (B), mēratos 'agri (B) [nigaw 'agri, noedjo'ăh 'agri, mēratos 'agri (S)], den derden, zevenden en honderdsten dag (na iemands dood) vieren, respectievelijk van »katě (B), kataw (S)», »'itoe», »tigě (B), tigaw (S)», »toedjoh (B), toedjo'ăh (S)», »ratos» en »'agri».

Krijgen samengestelde uitdrukkingen, waarin tusschen de twee woorden een zeker nauw verband staat, het bezittelijk voornaamwoord achter zich, dan wordt dit achter het laatste woord gevoegd bijv.:

»baj tangannjě (B), baj tangan'ò (S)», zijn duim;

»'anaq 'angkannjě (B), 'anaq 'angkannjaw (S)», zijn pleegkind;

»'ajiq matěnjě (B), ['aj'ăq matawnjaw (S)], zijne tranen;

»(ě)'ndoq bapaqnjě (B), (ě)'ndo'ăq bapaqnjaw (S)», zijne ouders.

Telwoorden.

Getalmerken worden niet gebezigd; geteld wordt volgens het tientallig stelsel.

De telwoorden kunnen worden onderscheiden in:

a. hoofd- of geheele getallen;

- b. breuken ;
 c. rangschikkende telwoorden ;
 d. verzamelende telwoorden ;
 e. vermenigvuldigende telwoorden.
 De namen der hoofdgetallen zijn :

Nº.	Běsěmahsch.	Sěrawajsch.
1	sě;	saw (zelden : sě).
2	doe(w)ě;	doe(w)'aw.
3	tigě;	tigaw.
4	(ě)mpat;	(ě)mpat.
5	limě;	limaw.
6	(ě)nam; nam; nēm;	(ě)nam; nam; nēm.
7	toedjoh;	toedjo'äh.
8	děłapan;	děłapan.
9	sěmbilan	sěmbilan.
10	sěpoeloh;	sěpoelo'äh; (en niet sawpoelo'äh).
11	sěbēlas;	sěbēlas; (en niet sawbēlas).
12	doe(w)ě bēlas;	doe(w)'āw bēlas.
13 enz.	tigě bēlas; enz.	tigaw bēlas; enz.
20	doe(w)ě poeloh	doe(w)'aw poelo'äh
21, 22, 25	sě, doe(w)ě, tigě enz.	saw, doe(w)'āw, tigaw; enz.
21, 22, 23	sělikor, doe(w)ě likor, tigě likor enz.	sělikor, doe(w)'āw likor, tigaw likor; enz.
30	tigě poeloh	tigaw poelo'äh
31, 32, 33	sě, doe(w)ě, tigě enz.	saw, doe(w)'aw, tigaw, enz.
40	(ě)'mpat poeloh	(ě)'mpat poelo'äh
41, 42 enz.	sě, doe(w)ě enz.	saw, doe(w)'āw enz.
100	sěratos;	sěratos.
200	doe(w)ě ratos;	doe(w)'āw ratos.
1000	sěriboe;	sěriboe.
2000	doe(w)ě riboe;	doe(w)'āw riboe,
10000	sěłaksě;	sěłaksaw.
1899	sěriboe dėłapan ratos sěmbilan poeloh sěmbilan.	sěriboe dėłapan ratos sěmbilan poe- lo'äh sěmbilan.

Voor »25'' zegt men gewoonlijk »sělawi (B), sělawi'äh (S)'' , voor »60'' »sěwidak (B), soe(w)'idak (S)''.

Sěpoeloh (*B*), sěpoelo'äh (*S*), is samengesteld uit »sě'', een geheel en »poeloh (*B*), poelo'äh (*S*)'', tiental

Hulptelwoorden overeenkomende met onze woorden »stuks'', »man'' enz. komen in het Midden Maleisch ook voor. Om ons tot de voornaamste te bepalen:

voor groote voorwerpen van onbepaalde afmeting bezigt men het woord: »boe(w)'äh''; als »sěboe(w)'äh groemah'', een huis;

voor dieren gebruikt men o. m. het woord »'ikoq (*B*), 'iko'ăq (*S*)''; als: doe(w)'ě 'ikoq koedě (*B*), doe(w)'ăw 'iko'ăq koedaw (*S*), twee paarden;

voor boomen, wegen, stroocigaretten enz. bezigt men het woord »batang'' als: sěbatang djalan, een weg; tigě (*B*) [tigaw (*S*)], batang roekoq (*B*) [roeko'ăq (*S*)], drie strootjes;

voor gebogen voorwerpen als: ringen, armbanden enz., gebruikt men het woord »běntoq (*B*), běnto'ăq (*S*)''; tigě běntoq (*B*) [tiga běnto'ăq (*S*)] gělang, drie armbanden;

voor lange platte en scherpe voorwerpen bezigt men het woord »bilah''; als: doe(w)'ě (*B*), [doe(w)'ăw (*S*)] bilah kěgris, twee krissen;

voor tuinen, rijstvelden enz. gebruikt men het woord »bidang''; bijv. (ě)'mpat bidang talang, vier talang's; sěbidang 'oemě (*B*)]'oemaw (*S*)] dagrat, één ladang.

Verder tellt men vischnetten bij »rawan'', planken bij »kěping'', planten bij »groempon'' enz. enz.

De tel- en de hulptelwoorden kunnen zoowel vóór als achter het zelfstandig naamwoord worden geplaatst; men zegt dus zoowel groemah tigě (*B*) [tigaw (*S*)] boe(w)'äh als tigě (*B*) [tigaw (*S*)] boe(w)'äh groemah.

Breuken komen zelden voor. Voor »één half'' gebruikt men »sětěngah'' [of (ě)'mbělahan]; bijv. sětěngah 'agri (sětěng'agri) een halve dag; voor een derde »sěpěrtigě (*B*), sěpěrtigaw (*S*).

De overige breuken worden gevormd door de woorden »di bagi'' voor den noemer en het woord »bagi'' achter den teller te plaatsen dus:

$\frac{3}{4}$; di bagi (ě)'mpat, tigě (*B*) [tigaw (*S*)] bagi.

De rangschikkende telwoorden vormt men door vóór het hoofdgetal het voorvoegsel »kě'' te plaatsen, als: kěsě (*B*) kěsaw (*S*) [of pěrtamě (*B*) pěrtamaw (*S*)]; de tweede; kěsěpoeloh (*B*), kěsěpoelo'äh (*S*); de tiende; kěsěratos; de honderste; enz. of: met het woord »njě (*B*), njaw (*S*)'' njě kědoe(w)'ě (*B*), njaw kědoe(w)'ăw (*S*); de tweede; njě kěsěpoeloh (*B*), njaw kěsěpoelo'äh (*S*); de tiende enz.

De verzamelende telwoorden als: »alle twee, alle drie'' enz. worden op dezelfde wijze gevormd als de rangschikkende telwoorden, terwijl die als: »twee aan twee'', »drie aan drie'' enz. worden uitgedrukt door verdubbeling van de van de hoofdgetallen gevormde toestandswoorden als:

bědoe(w)'ě doe(w)'ě (*B*), bědoe(w)'aw doe(w)'ăw (*S*); bětigě tigě (*B*), bětigaw tigaw (*S*).

De vermenigvuldigende telwoorden worden uitgedrukt door bij het hoofdgetal het woord »kali'', »lapis'' of »gandě (*B*), gandaw (*S*)'' te voegen, als:

sčkali; één maal;

doe(w)ě (B) [doe(w)ăw (S)] kali; twee maal;

(ě)mpat lapis; vier dubbel;

tigě gandě (B), tigaw gandaw (S); drie maal zoo veel.

Voor »optellen en vermenigvuldigen» gebruikt men het woord »tambah», voor »afrekken» »koegrang» en voor »deelen» »bagi».

Voornaamwoorden.

De voornaamwoorden zijn:

a. persoonlijk;

b. bezittelijke;

c. wederkerige;

d. aanwijzende;

e. betrekkelijke;

f. vragende.

Als *persoonlijke* voornaamwoorden worden gebruikt:

1°. voor den eersten persoon enkelvoud:

»akoe»; »sajě (B), sawaw (S)»; »awaq»; en voor het meervoud »kitě (B), kitaw (S)» en »kami».

Alhoewel »akoe» oorspronkelijk slechts gebezigd werd door meerderen tegen hunne minderen, worden thans in de spreektaal »akoe» en »sajě (B), sawaw (S)», reeds door elkander gebruikt.

»Awaq» komt alleen in de spreektaal voor en behoort het gebruik daarvan niet tot den »bon ton».

Het verschil tussehen »kami» en »kitě (B), kitaw (S)» bestaat hierin, dat de aangesproken persoon bij »kami» niet-, en bij »kitě (B), kitaw (S)» ingesloten is.

2°. voor den tweeden persoon *enkel* en *meervoud*:

»kaba», »kaban», »koeti», »děngaw» en »kabah (B)»;

minder in gebruik zijn »toe(w)ăw digri» en »(ě)ndikě (B), (ě)ndikaw (S)».

3°. voor den derden persoon:

»di(j)ě (B), di(j)ăw (S).

De onbepaalde voornaamwoorden »het» en »er» bestaan niet; ze zijn in het zegwoord begrepen.

Het onbepaald voornaamwoord »men» wordt uitgedrukt door »ograng» of »djěmě (B), djěmaw (S)».

Voor »iemand», »de een of ander», »ieder of iedereen» zegt men respectievelijk: »sograng», en »barang sograng», spreekt men van zaken dan gebruikt men »těti(j)ăp», elk.

Omtrent de aanspraakwoorden wordt verwezen naar de woordenlijst o. m. sub »toetogran».

De *bezittelijke* voornaamwoorden, die aan het zelfstandig naamwoord, waarbij zij behooren worden vastgehecht, zijn:

voor den 1^{en} persoon enkel- en meervoud, respectievelijk »koe'', »kami'' en »kitě (B), kitaw (S)'';

voor den 2^{en} persoon: »moe'', »kaba'', »koeti'', »kaban'', »děngan'';

voor den 3^{en} persoon: »njě (B), njaw (S) of ó (S)''.

Eene andere manier om het bezittelijk voornaamwoord uit te drukken is door plaatsing van het persoonlijk voornaamwoord van den 1^{en} en 2^{en} persoon als bepaling of bezitter achter het voorwerp der bezitting bijv. »'anaq kitě (B) [kitaw (S)]'', ons kind; »koedě (B) [koedaw (S)] toe(w)'ăn'', het paard van mijnheer.

Bij samengestelde zelfstandige naamwoorden komen zij achter het laatste woord, uitgenomen wanneer het laatste woord der samenstelling bestaat uit »laki laki (lělaki)'' of »lanang''; »bětině (B), bėtinaw (S)'', of »baj''; dus »'anaq tigri koe'' maar »'anaq koe bėtině (B) [bėtinaw (S)]'' enz.

De zelfstandige bezittelijke voornaamwoorden »de of het mijne'', »de of het uwe'', »zijne'', »hunne'', »hare'' worden evenals in het Maleisch omschreven door het bezittelijk voornaamwoord of een persoonlijk voornaamwoord als bepaling te verbinden met het woord »(ě)'mpoenjě (B), (ě)'mpoenjaw'' of »(ě)mpoe'ò (S)'', dan wel »toe(w)-'ănnjě (B), toe(w)'ănnjaw (S)'', of »toe(w)'ăn'ò (S)'', bijv.:

»tjintjin 'ini 'akoe, (ě)'mpoenjě (B), [(ě)mpoe'ò (S)]''; deze ring is de mijne.

In den zin van bloedverwanten drukt men »de mijnen'', »de uwen'' enz. uit door bij het bezittelijk voornaamwoord »ka'om'' of »toembang gělěmbang'' te plaatsen, bijv.:

»di(j)'ě (B), [di(j)'aw (S)] bėdjalan ngan galě (B), [galaw (S) toembang gělěmbang [of (ka'om)njě (B), (ka'om)njaw (S)]''; hij vertrok met al de zijnen.

Het *wederkeerig* voornaamwoord »zich'' bestaat niet en wordt vervangen door de uitdrukking »digrinjě (B), digrinjaw of digri'ò (S)'' dan wel »sėndigrinjě (B), sėndigrinjaw of sėndigri'ò (S)''.
 Het woord »sėndigri'' wordt verder gebruikt:

a. in de beteekenis van ons »zelf'' als: »'akoe sėndigri'', ik zelf;

»kaba sėndigri'', gij zelf;

»di(j)'ě (B) [di(j)'aw (S)] sėndigri'', hij zelf;

b. voor »alleen'' bijv.: di(j)'ě (B) [di(j)'aw (S)] bėdjalan sėndigri (ook: »sograng''); hij gaat alleen op weg;

c. voor »eigen'' bijv.: »ngan tangannjě (B) [tangan'ò (S)] sėndigri'', met zijn eigen hand.

Hierbij zij aangeteekend dat bij de uitdrukkingen »door u zelve'', »van u zelve'' enz. in plaats van het woord »sėndigri'' het woord »digri'' wordt gebruikt, gevolgd door het bezittelijk of een persoonlijk voornaamwoord bijv. »di digri kaba'' enz.

De *aanwijzende* voornaamwoorden zijn:

»'ini'', deze, dit; »'itoe'', die, dat; welke geplaatst worden achter het woord of

den zin, dien zij moeten bepalen, bijv. »ograng 'ini'', deze mensch; »agri 'ini'', deze dag; »goenong 'itoe'', die berg, gindsche berg; »groemah 'itoe'', dat huis.

Evenals in het Maleisch bedient men zich in het Midden Maleisch van het persoonlijk voornaamwoord, wanneer in onze taal met »deze'' of »die'', als zelfstandig naamwoord gebruikt, op menschen gedoeld wordt bijv.: »radjě (B) [radjaw (S)] 'itoe bęgranaq sograńg lanang (lělaki) mangkě (B) [mangkaw (S)] di(j)ě (B) [di(j)'aw (S)] njimbangi bapaqńě (B) [bapaq'ô (S)]''; de vorst had een' zoon, en deze volgde zijn vader in diens waardigheid op.

Achter persoonlijke voornaamwoorden en de voegwoorden »sěbab'' en »kěr(ě)ně (B) kěr(ě)naw (S)'' geplaatst, dienen de aanwijzende voornaamwoorden om de aandacht daarop te vestigen bijv. »akoe 'ini''; ik (met nadruk); »kěr(ě)ně B, [kěr(ě)naw (S)] 'itoe; daarom (met nadruk).

Reeds boven deelden wij mede, dat »'itoe'' tot vervanging van ons bepalend lidwoord wordt gebruikt.

De Maleische uitdrukkingen »ija ini'', »ija itoe'' worden in het Midden Maleisch weergegeven door »njělah (B) [njawlah (S)] 'ini'', »njělah (B) [njawlah (S)] 'itoe''.

Het *betrekkelijk* voornaamwoord is »njě (B) njaw (S), welke, hetwelk, die, dat, degene, hetgeen, bijv.:

»radjě njě toe(w)'ě (B), radjaw njaw toe(w)'aw (S)''; een vorst die bejaard is; »groemah njě 'iloq (B), [njaw 'ilo'aq (S)]''; een huis, dat mooi is.

Tot de *betrekkelijke* voornaamwoorden moeten ook worden gerekend de uitdrukkingen »barang sapě (B), barang sapaw (S)'' , al wie, ieder die; »njě maně (B), di(j)'aw manaw (S)'' , al wat; bijv.:

»barang sapě (B), [sapaw (S)] datang, (ě)'nggi njě (B) [njaw (S)]'' , alwie tot hem komt; (ieder die tot hem komt);

»njě maně (B) [di(j)'aw manaw (S)] pėsan (B) [manat (S)] bapaq di kalě (B) [pagr'ini (S)] 'itoelah koe digrika(n) (B) [kěrdjawka(n) (S)]''; alwat (of wat ook) het bevel van wijlen mijn vader is, dat doe ik (dat bevel volg ik op).

Evenals in het Maleisch wordt wanneer de samenstelling van den volzin dit toelaat »van wien'', »waarvan'', »waarin'' enz. in de spreektaal vaak onthouden in »van hem'', »daarvan'' en »daarin'' enz., bijv. 'akoe toemban kědalam lobang 'itoe, di dalam lobang itoe 'adě (B) ['adaw (S)] sikoq (B) [siko'aq (S)] 'oelagr; ik viel in eene kuil, waarin eene slang was.

De *vragende* voornaamwoorden zijn twee in getal nl.:

»'apě (toe'apě) (B), 'apaw (toe(w)'apaw) (S)'' , welk, wat; en »sapě (B), sapaw (S)'' , wie, welke, bijv.:

»'apě (B) [apaw (S)] [toe'apě (B), toe(w)'apaw (S)] kěndaqmoe''; wat is uw verlangen?

»'apě sěbabńě (B) ['apaw sěbab'ô (S)]''; wat is daarvan de oorzaak?

»sapě djěmě (B) [sapaw djěmaw (S)] 'itoe''; wie is die man?

»sapě damě djěmě (B) [sapaw damaw djěmaw (S)] 'itoe''; hoe heet die man?

•toe'apě katěnjě (B) [toe(w)'apaw kataw'ò (S)]"; wat zeide hij;

•sapěnjě di kinaqñě (B) [sapawnjaw di kinaq'ò (S)]"; wie is het, die door hem gezien werd?

•'apě (B) ['apaw (S)] kaba lah nginaq di(j)ě (B) [di(j)'āw (S)]"; hebt gij hem gezien.

Bijwoorden en de uitdrukking van den tijd bij de zegwoorden.

Het *bijwoord van bevestiging* is: •'a'oe"; ja, jawel, bijv. •'a'oe toe(w)'ān"; ja mijnheer. Gewoonlijk treedt in de plaats van •'a'oe" het hoofdwoord van de vraag, terwijl verder om toestemming of bevestiging uit te drukken vaak gebruik gemaakt wordt van het persoonlijk voornaamwoord van den 1^{en} persoon enkelvoud •sajě (B), sajaw (S)".

Als *bijwoord van ontkenning* heeft men •(ě)'ndiq(dě) (B), (ě)'ndi'āq of (ě)'ndidaw (S)", neen, niet; en •boekan", geenszins, niet. De Maleische samengestelde uitdrukking •tidapat (of tadapat) tijada", het kan niet, het kan niet anders dan, het moet; wordt in het Midden Maleisch weergegeven door: •(ě)'ndiq tahoe (ě)'ndiqdě (B) [(ě)'ndi'āq ta'oe (ě)'ndi'āq (S)].

Het *vragend bijwoord* van hoeveelheid of hoegrootheid is •běgrapě (B). běgrapaw (S)"; hoe, hoeveel, hoe weinig, hoe groot bijv.:

•běgrapě laměnjě (B), běgrapaw lamaw'ò (S)", hoe lang duurt het? •běgrapě 'oemornjě (B), běgrapaw 'oemornjaw (S)", hoe oud is hij? běgrapě (B) [běgrapaw (S)] tinggi 'itoe"; hoe hoog is het.

Het *aanwijzend bijwoord* van hoeveelheid of hoegrootheid is •sěki(j)'ān", zoo, (zooveel, zoo weinig enz.); bijv. •sěki(j)'ān lamě (B) [lamaw (S)]", zoo lang (van tijd); [in het (S) ook: •sěmbaq 'itoe lamaw, (lah) soe(w)'andang 'andang lamaw'ò"]".

Het *vragend bijwoord* van hoedanigheid is •(ě)'mbaq maně (B), (ě)'mbaq manaw (S)", hoe, hoedanig, op welke wijze; bijv.: (ě)'mbaq maně (B) [manaw (S)] di makannjě (B) [njaw (S)] 'itoe, hoe heeft hij dat gegeten?

De *aanwijzende bijwoorden* van hoedanigheid zijn: •(ě)'mbaq 'ini", aldus, op deze wijze; •(ě)'mbaq 'itoe", alzo, op die wijze; •damiki(j)'ān", zoo, aldus, alzo, zoodang, dusdanig, zodoende (wordt echter zelden gebruikt); •sadjě (B), sadjaw (S)", slechts, alleen, maar; •poelě (B), poelaw (S)", wederom, opnieuw; •djoegě (B), djoegaw (S)", ook zelfs.

De *bijvoegelijke naamwoorden* worden onveranderd als bijwoorden van hoedanigheid gebezigd bijv. •těrhang tinggi", hoog vliegen.

Het *vragend bijwoord* van plaats is •maně (B), manaw (S)", waar?

De *aanwijzende bijwoorden* van plaats zijn: •sini", hier; •sitoe" daar; •saně (B), sanaw (S)", ginds; ze worden meestal voorafgegaan door het voorzetsel •di" dus: •di sini", •di sitoe", •di saně (B) [sanaw (S)]", di maně (B) [manaw (S)].

De uitdrukkingen •van waar", •van hier", •van daar", •van ginds", •waarheen", •hier heen", •daar heen", •ginder heen", •derwaarts" worden weergegeven door:

»djaq di [ook: (ë)'ndi (B)]: maně (B) [manaw (S)]; sini; sitoe; saně (B) [sanaw (S)]; en kě: maně (B) [manaw (S)]; sini; sitoe; saně (B) [sanaw (S)].

Het *vragend bijwoord* van tijd is »kěbilě (B) [kěbilaw (S)], wanneer.

Betrekkelijke woorden van tijd zijn: »kěbilě (B) [kěbilaw (S)], als, wanneer; »tekalě (B), tēkalaw (S)», toen, tijdens, ten tijde dat; »dami», toen, als; »'amon», mits, bijaldien.

De *aanwijzende bijwoorden* van tijd zijn: »kini», nu, thans; »sěkětikě (B), »sěkětikaw (S), op dit oogenblik, in dezen zelfden tijd; »lagi» [ook: »'agi» en »gi» (S)], juist, nog, nog steeds, nog langer; »'oedě (B), 'oedaw (S) [ook: soedaw (S)] en »'oedim», reeds, gedaan, afgelopen, gewoonlijk, (dikwijls versterkt met »lah»): »satě (B), sataw (S)» [ook: »sěrtě (B), sěrtaw (S)», tevens, tegelijk, zoodra.

Tot aanduiding van den toekomenden tijd der zegwoorden worden gebruikt: »(ë)'ndaq», »ma'oe», willen; »nanti», wachten; »ka(n)», te om, te, tot; en »batan» (het Jav. bakal).

Tot de *aanwijzende bijwoorden* van tijd kunnen voorts de volgende uitdrukkingen worden gerekend:

»doeloe»; eer, vroeger;

»sagr'ini»; heden, dezen dag;

»kěmagri»; gisteren;

»'isoq (B) ['iso'ăq (S)] 'agri» (of: »pagi 'agri») 's morgens;

»pětang 'agri»; 's avonds;

»tēkalě (B) [tēkalaw (S)] 'itoe», te dien tijde, toen.

Over de bijwoorden en bijwoordelijke uitdrukkingen, welke met het voorvoegsel »sě» en door verdubbeling zijn gevormd, raadplege men het ter zake aangeteekende sub »sě» enz.

Voorzetsels.

In het Midden Maleisch komen de navolgende voorzetsels voor:

1°. het plaatsbepalend voorzetsel »di», dat vertaald kan worden door »in, te, op of aan», als: »di groemah», in huis, te huis; »di la'ol», op zee; »bintang di langit», de sterren aan het uitspansel; »di sěbělāh kanan», aan de rechterzijde.

Verbonden met de bijwoorden van plaats drukt het uit »het», »in» of »op», die plaats zijn bijv.:

»di loe(w)'ăgr», buiten;

»di dalam», binnen;

»di 'atas», op, boven op;

»di bawah», beneden, aan den voet van.

Aangeteekend zij dat wáár in het Maleisch »tot aanduiding van een plaatselijke betrekking om de plaats te beteekenen, »waarop» of »waaraan» iets is of voorvalt» het voorzetsel »padě (B), padaw (S)» wordt gebruikt, in het Midden Maleisch het voorzetsel »di» wordt gebezigd, bijv. tēkalě di(j)ě (B), [tēkalaw di(j)'ăw (S)] sampaj di padangan 'itoe, toen hij op de vlakte kwam.

2°. *padě* (*B*), *padaw* (*S*), beteekenende „aan”, „voor”, „jegens”, „tot”, „bij”, „naar” bijv.: *padě* (*B*) [*padaw* (*S*)] *badannjě* (*B*) [*badan'ò* (*S*)], aan zijn lichaam; *padě* (*B*) [*padaw* (*S*)] *pikigrankoe*”, naar mijn gedachte enz.

In tijdsbepalingen wordt „*padě* (*B*), *padaw* (*S*)”, ook gebruikt in de beteekenis van „in” als: „*padě* (*B*) [*padaw* (*S*)] *malam 'itoe*”, in dien nacht;

3°. het voorzetsel „(ě)nggi” (ook „*di*”; vgl. ad 1°), dat de beteekenis heeft van „aan, voor, jegens, tot, bij” en meer in gebruik is als „*padě* (*B*), *padaw* (*S*)” bijv.: „*pakaj'an njě 'iloq di(j)ě* (*B*) [*njaw 'ilo'ăq di(j)'ăw* (*S*)], *ngěndjoqka(n)* (*B*) [*ngěndjo'ăqka(n)* (*S*)], (ě)nggi 'akoe [*di 'akoe*]”, de fraaie kleeren gaf hij mij;

4°. het voorzetsel „*kě*”, naar; eene richting naar iets te kennen gevende bijv.: „*kětěmpat 'itoe*”, naar die plaats;

„*di(j)ě* (*B*) [*di(j)'ăw* (*S*)] *pěgi kě Mannaq*”; hij ging naar Manna.

Ook wordt „*kě*” gevoegd voor bijwoorden van plaats bijv.:

„*kě'atas* (*katas*), [*koe(w)'atas* (*S*)]”, naar boven;

„*kěbawah*”, naar beneden;

„*kědalam*”, naar binnen;

„*kěloe(w)'ăgr*”, naar buiten.

Hoewel zelden bezigt men „*kě*” mede voor plaatsbenamingen achter het woord „*sampaj*” bijv. „*kěbilě* (*B*), [*kěbilaw* (*S*)] *kaba sampaj kěsitoe*, wanneer kwaamt ge daar aan?

„*mangkě* (*B*) [*mangkaw* (*S*)] *sampajlah djěmě kědoe(w)ě* (*B*) [*djěmaw kědoe(w)'ăw* (*S*)] 'itoe *kědoeson Boengin tambon*”; en zij beiden kwamen aan (of in) de *doeson Boengin tambon*;

5°. het voorvoegsel „*kěpadě* (*B*), *kěpadaw* (*S*)” overeenkomende met het Maleische „*kapada*”, dat echter zelden gebruikt wordt doch vervangen door „(ě)nggi” (ook „*di*”) of „*kě*”, wanneer „*kapada*” gebezigd wordt respectievelijk tot aanduiding van eene plaatselijke betrekking om eene richting of beweging naar of tot eenen persoon dan wel naar eene plaats te beteekenen;

6°. het voorzetsel „*djaq*” of „*djaq di*”, [ook: (ě)ndi (*B*)], dat de beteekenis heeft van „van, van uit, van af” bijv.:

„*di(j)ě* (*B*) [*di(j)'aw* (*S*)] *toegron djaq di groemahnjě* (*B*) [*groemah'ò* (*S*)]”, hij daalde af van zijn huis;

„*di(j)ě* (*B*) [*di(j)'ăw* (*S*)] *datang djaq di doeson Toengkal*”; hij kwam van Toengkal;

„*djaq di bawah*”; van beneden;

„*djaq diloe(w)'ăgr*”; van buiten.

De voorzetsels „uit”, „wegens”, „van wege” (in het Maleisch door „*dari*” weergegeven), worden in het Midden Maleisch uitgedrukt door „*sěbab lih* (*B*) [*sěbab li'ăh* (*S*)]” bijv.: „*sěbab lih* (*B*) [*li'ăh* (*S*)] *pěnakot njě* (*B*) [*njaw* (*S*)] [*dari takoetnja* (*Mal.*)] wegens zijne vrees.

De Maleische uitdrukkingen „*deri pada koe*”, van mij; „*deri pada moe*”, van u; „*deri padanja*”, van hem, haar enz. heeten in het Midden Maleisch: „*djaq di koe* [of

djaq di 'akoe]; (ě)'ndi koe of [(ě)'ndi 'akoe]; (ě)nggi 'akoe of [(ě)'nggi koe]; djaq di [(ě)'ndi; (ě)'nggi]; kaban [koeti; enz.]; djaq di [(ě)'ndi; (ě)'nggi] njě (B) [njaw (S)].

7^e. het voorzetsel »ningkah (ook: »ningkan») gebezigd in vergelijkingen om ons »dan» achter den vergelijkenden trap uit te drukken bijv.:

»koedě (B) [koedaw (S)] 'itoe běsaq ningkah koedě (B) [koedaw (S)] 'ini»; dat paard is grooter dan dit paard;

8^e. het oorzaak aanwijzend voorzetsel »lih (B), li'äh (S)» (ook: »di») — het dient ook zooals reeds gezegd is tot aanwijzing van het subject bij een passief werkwoord —; bijv.:

»di(j)ě (B) [di(j)'āw (S)] mati lih bisě (B) [li'äh bisaw (S)] 'oelagr»; hij stierf door het vergif van eene slang;

»basah lih (B) [li'äh (S)] (of: »di») 'oedjan»; nat worden door den regen;

»galě (B) [galaw (S)] batang kajoe 'itoe di makan lih (B) [li'äh (S)] pědang»; die boomen werden door het zwaard doorsneden.

Lih (B), [li'äh (S)] heeft ook de beteekenis van »uit, wegens, van wege» bijv. sangkan di(j)ě (B) [di(j)'āw (S)] (ě)'ndiq (B) [(ě)'ndi'āq (S)] bėrani pėgi di sitoe lih (B) [li'äh (S)] pėnakot»; de reden, dat hij niet daarheen durft te gaan is van wege zijne vrees;

9^e. het voorzetsel »ngan» (zelden »dėngan»), dat de beteekenis heeft:

a. van ons »met» bijv. »kėgrbaj 'itoe ngan 'anaq njě (B) ['ò (S)]»; die vrouw met hare kinderen; »ngan» is dan vaak verbonden met »sěrtě (B), sěrtaw (S)» [of: »satě (B) sataw (S)]» of: »bėsamě samě (B), bėsamaw samaw (S)» [ook »sėsamě samě (B) sėsamaw samaw (S)] bijv.: »'akoe sěrtě (B) [sěrtaw (S)]» [of »bėsamě samě (B) [bėsamaw bėsamaw (S)] ngan galě (B) [galaw (S)] kantın koe»; mijn persoon en al mijn makkers;

b. van »met» of »voor» in den zin van »door middel van», »met behulp van» bijv. »di tėbosnjě (B) [njaw (S)] ngan sėbėntoq (B) [sėbėnto'āq (S)] tjintjin»; vrijgekocht voor een ring;

»groesě (B) [groesaw (S)] 'itoe di tikam ngan koedjornjě (B) [koedjornjaw (S)]», dat hert is gestoken met zijne lans;

c. van »naar» of »in» als: »ngan sėpatotnjě (B) [sėpatotnjaw (S)]», naar behooren; »ngan sėbėnagrnjě (B) [ngan sėbėnagr'ò (S)]», in waarheid;

10^e het voorzetsel »kėr(ě)ně (B), kėr(ě)naw (S)» in de beteekenis van ons »om, wegens, ter zake van» bijv. »kėr(ě)ně (B) [kėr(ě)naw (S)] malasnjě (B) [njaw (S)]», om zijne luiheid;

11^e. het voorzetsel »dami», de beteekenis hebbende van »bij» bij aanroeping van goden bijv. »dami 'allah ta'alě (B) [ta'alaw (S)], bij God.

Voegwoorden en modale woorden.

Tot de voegwoorden moeten worden gerekend:

1^e. »ngan» ons »en» met dit onderscheid echter, dat het voegwoord »ngan» wordt herhaald bij de opnoeming van verschillende zaken achter elkander, doch

weggelaten bij de opnoeming van twee voorwerpen, welke als het ware bij elkander behooren (¹) bijv. »(ě)mas, dan piraq dan koeningan'', goud, zilver en geel koper; »si(j)''äng malam'', dag en nacht; »na'iq (B) [na'ĩ'äq (S)] toegron'', dalen en stijgen;

2°. »ataw'' ons »of'' waar het eene tegenstelling of een onderscheid aanduidt tusschen twee voorwerpen of accidenten, bijv. »běsaq 'ataw kětjiq (B) [kětj'ĩ'äq (S)], groot of klein.

Evenals »ngan'' wordt het niet gebruikt bij de opnoeming van gelijksoortige zaken, evenmin tusschen twee getallen, tenzij men daarop den nadruk wenscht te doen vallen bijv. »(ě)'ndiq tahoe di(j)ě (B) [(ě)'ndi'äq ta'oe di(j)'aw (S)] pęgi datang kěr(ě)ně (B) [ker(ě)naw (S)] 'oedjan dęgras''; van wege den hevigen regen kon hij niet gaan of komen;

»doe(w)ě tigě (B) [doe(w)'äw tigaw (S)] 'ograng'', twee of drie personen;

»ataw 'ini 'ataw 'itoe'', of dit of dat;

3°. »tapi''; hanjě (B), hanjaw (S)''; »měla'inka(n)'' beantwoorden respectievelijk aan ons: »maar, doch (Hoogduitsch »aber''), »slechts, alleen (Hoogduitsch »nur''), »maar, integendeel'' (Hoogduitsch »sondern'').

Het laatste woord is eigenlijk het Transitief werkwoord »uitzonderen, buitenstellen''; voorbeelden:

»di(j)ě (B) [di(j)'äw (S)] (ě)'ndaq datang tapi di larang lih (B) [li'äh (S)], bapaq njě (B) [ʔə (S)]; hij wilde wel komen maar werd het hem verboden door zijn vader;

»doeson laman datang hanjě (B) [hanjaw (S)] di(j)'ě (ě)'ndiq (B) [di(j)'äw (ě)'ndi'äq (S)] datang''; de doesongenooten kwamen maar hij niet (behalve hij);

»(ě)'ndiq tahoe gawaq galě galě (ě)'rtě njě 'adě didalam groemah 'itoe mēla'inka(n) di tinggalkannjě gęgalęnjě ngan groemah 'itoe (B), [(ě)'ndi'äq ta'oe (mę)'mbawaw sęgalaw (ě)'rtaw njaw 'adaw di dalam groemah 'itoe mēla'inka(n) di tinggalkannjaw gęgalaw'ə ngan groemah 'itoe (S)]''; hij kon de schatten, die in dat huis zijn, niet medenemen maar moest alles met het huis achterlaten.

Dat de tegenstelling wel eens niet door een afzonderlijk woord wordt uitgedrukt leert ons het volgende voorbeeld:

»di(j)'ě (B) [di(j)'äw (S)] ma'oe na'iq (B), [na'ĩ'äq (S)] kělœ(w)'ägr (ě)'ndiq tahoe (B) [(ě)'ndi'äq ta'oe (S)]''; hij wilde er uitklimmen, (maar) kon niet;

4°. »mangkě (B), mangkaw (S)'' dat zoowel aan het begin, als in het midden van een volzin gebezigd wordt om den overgang van het voorzindeel tot het nazindeel te vormen; in het eerste geval is het meestal onvertaalbaar, een enkele keer kan het worden weergegeven door »nu'' of »en''; in het laatste geval kan het gewoonlijk worden vertaald door »en'' (²).

In de plaats van »mangkě (B), mangkaw (S)'' wordt in het midden van een volzin vaak »njělah (B), njawlah (S)'' gebezigd, een enkele maal in het (S) ook »manaw'';

(¹) Vgl. Klinkert's »spraakeleer van het Maleisch''.

(²) In het midden van een volzin schrijft men ook wel »mangkęnjě (B), mangkawnjaw (S)''.

5°. »tëmbaj tëmbaj” en »bëmoelë (B), bëmoelaw (S)” aan het begin van een verhaal bloot als aanhef;

6°. »kër(ë)në (B), kër(ë)naw (S)” de beteekenis hebbende van »want, omdat” bijv. »salah koe mintaq dampom kër(ë)në (B) [kër(ë)naw (S)] ’akoe (ë)’ndiq (B) [ë)’nd’äq (S)] kënal, di hal itoe”; vergeef mij mijn misslag want ik weet het niet;

7°. »sëbab” overeenkomende en meer in gebruik dan het vorig voegwoord;

8°. »masë (B), masaw (S)”, dat de beteekenis heeft van »hoe zou het, het mocht wat”, een enkele keer ook van »immers niet” bijv.:

»masë (B) [masaw (S)] ’itoe ka(n) tjoekop”; hoe zou dat genoeg zijn;

»masë (B) [masaw (S)] si ’anoe sadjë (B) [sadjaw (S)] ka(n) noendjoq’i (B) [noendjo’äq’i (S)] djahatnjë (B) [dja’ät’ô (S)]; »si anoe” zal immers niet alleen van zijne kwade eigenschappen doen blijken;

9°. »sëpajë (B), sëpajaw (S)”, in den zin van »opdat”;

10°. »lagi”, dat de beteekenis heeft van »ook, nog, bovendien, en zelfs, en wel” en »lagi poelë (B) [poelaw (S)]”; bovendien, en ook;

11°. »djoegë (B), djoegaw (S)” in de beteekenis van »slechts, alleen maar, nog, ook of zelfs”.

Wijders worden nog de volgende uitdrukkingen als voegwoorden gebezigd:

»(ë)’ntah . . . . (ë)’ntah”, of . . . . of, hetzij . . . . of (in zinnen van twijfel);

»(ë)’mpoq . . . . (ë)’mpoq (B), [(ë)’mpo’äq . . . . (ë)’mpo’äq (S)]”, hetzij . . . . hetzij;

»’ataw . . . . ’ataw”, of . . . . of; bijv. »(ë)’ntah di(j)ë (B) [di(j)’äw (S)], di groemab (ë)’ntah di(j)ë (B) [di(j)’äw (S)] pëgi ’akoe (ë)’ndiq tahoe (B) (ë)’ndi’äq ta’oe (S)]”; of hij te huis is, of uitgegaan dat weet ik niet;

»(ë)’mpoq ’oemë dagrat (ë)’mpoq ’oemë sawah (B) [(ë)’mpo’äq ’oemaw dagrat (ë)’mpo’äq ’oemaw sawah (S)]”; hetzij droge, hetzij natte rijstvelden.

Tusschenwerpsels.

De tusschenwerpsels zijn weinig in getal. Hiervan zijn de voornaamsten: »aj”, ach, helaas; »’adoh”, ach; »haj”, he; »pajoe; tila (S)” of »marë (B) maraw (S)”, komaan, welaan, kom.

Ten slotte wenschen wij nog de aandacht te vestigen op de volgende eigenaardige afwijkingen, afleidingen, samenstellingen en wat dies meer zij; als:

»përsalahan”; van »salah”;

»bënjënjälë (B) [bënjënjälaw (S)]” van »njälë (B) [njälaw (S)];

»’ingkoq bëlingkoq (B) [’ingko’äq bëlingko’äq (S)];

»goelang galiq;”

»goelang galing;”

»gëroelang gëraliq;”

»përtandang” van »tandang”;

- »pëmakanan” van »makan”;
- »bësěsoekě”ān (B), [bësěsoekaw”ān (S)]” van »soekě (B), [soekaw (S)]”;
- »sěbēdandanān” van .....?
- »sěgēgalě (B), [sěgēgalaw (S)]” van »galě (B), [galaw (S)]”;
- »pěněpaq”ān ’agas [ook: pěněpoq (B) [pěněpo”āq (S)] ’agas]”, schouderblad; van »těpaq” en »těpoq (B), [těpo”āq (S)];
- »mērēnggot” (als bijwoord); van »rēnggot” en dezelfde beteekenis hebbende;
- »mēlandap” van »landap” (als boven) enz.

Littérature.

Reeds in de inleiding van onze »Bijdrage tot de Letterkunde van den Sěrawajer en Běsēmāher in de afdeeling Manna en Pasēmāh Oeloe Manna” (¹) deelden wij mede dat Běsēmāher noch Sěrawajer kan bogen op eene Littérature van waarde.

Ze bestaat, wat de proza betreft uit »goeritan’s (B), tjěritaw’s (S)” en »’andaj ’andaj’s”, en bepaalt de poëzie zich uitsluitend tot »rědjong’s” — minneliederen —.

Die prozastukken zijn. voor zoover schrijver dezes bekend, niet beschreven; de medegedeelde werden dan ook uit den mond van het volk opgeteekend.

Zoowel de poëzie als de prozastukken — vooral de *Běsēmāhschc* — zijn van weinig littérische waarde, aangezien ze voor het grootste gedeelte woorden bevatten, welke thans zelfs voor de ouden van dagen onverstaanbaar zijn, bovendien de zinsbouw veel te wenschen overlaat.

Op historische waarde kunnen de prozastukken ook al geen aanspraak maken.

Verder zou men wellicht nog tot de Littérature producten (proza) kunnen rekenen de »Sawi bardoendon’s”, »doeq’ō’s”, »’adjī”ān’s”, »’ilmoe’s”, »djampi’s”, nl. formuleren tot aanroeping der geesten die, opgedreund bij offermalen (doeq’ō), bij huwelijksfeesten (sawi bardoendon), bij sterfgevallen (’adjī”ān), dan wel gepreveld bij ziekten (djampi) enz., een mixtum compositum zijn van Maleische, Arabische en in de spreektaal meest onbekende en onverstaanbare woorden.

Deze o. i. voor de kennis der taal van nul en geener waarde zijnde prozastukken (²) zijn evenals de meeste »rědjong’s” op bamboe gegrift en wat niet te verwonderen is, zoo slordig en foutief mogelijk geschreven.

Het bovenstaande in aanmerking genomen behoeft het wel geen betoog dat het voor ons uiterst moeilijk was van het dialectisch Maleisch eene wetenschappelijke studie te maken voor zoover althans van een dergelijke studie op linguistisch gebied door een leek sprake kan zijn.

Wij achten het dan ook niet overbodig nogmaals hierop te wijzen, dat wat geleverd is enkel en alleen beschouwd moet worden als een proeve, waarvan de bedoeling is anderen den weg tot de kennis van het »Midden Maleisch” eenigszins te vergemakkelijken.

(¹) Vide »Tijdschrift van de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde”, deel XXXVII 1893.

(²) Op die producten wenscht schrijver dezes terugtekomen bij een »ethnographische beschrijving van de Residentie Bengkoelen”.

LITTÉRATUUR PRODUCTEN.

LITTÉRATUUR PRODUCTEN.

A. 'ANDAJ-'ANDAJ (B; S).

I. 'Andaj-'andaj panton mambang-sëgëttë (B).

Panton mambang-sëgëttë bédjangkar dalam sërëgë bëbatang dalam dëniyë bédahan di këmbang nadar bëranting këmbang noedjë mëmoentjaq dalam kajangan sangkan mëmoentjaq dalam kajangan di sanë mësigit pandjang doewë poeloh, toedjoh poentjaq sëlawi djëmpoq, sëriboe singkap katopnjë, bilang pangkat bëtoenggoe pënditë bilang panggong bëtoenggoe rëbijah di sanë pëpandin banjaq bëtoenggoe rëbijah 'ali miring sëkali miring këdëniyë sëkali miring kë sërëgë 'ndjënangi di 'alam boembang 'itoe poehon kajangan tinggi.

Panton mëngalih kajoe mindanan bédahan ganjë doewë dahan, dahan mantaj kësërëgë sadahan tjondong këdëniyë dititi mantaj kësërëgë katon tëlatang dalam sërëgë katon sëríp di mëgërip katon Mëkah di Mëdina katon 'adji di bëlakang bërát rëmëgom di 'alam këlam timbol tênggëlam sindang boemi tëbaris koetë panggor bësi roekoe-roekoe batoe koembang rami sëkali rëmboh djadi tinggi sëkali 'atas 'angin tégënding koetë gëriq papan tibë di 'olaq bëndoerijang di lëmbaq goenong mamboe raksë 'oedjong tandjong sërëgë toedjoh.

Di pitar 'alë bëlakang koetiti mantaj këdëniyë mëndësä di 'alam boembang sëroerot sëroendor 'oegon sëririt sëlipit pantaj rami nëngëri limpit pantaj bilang lëbaq bëtoenggoe talang bilang tëlôq bëtoenggoe doeson lobang moewarë pangkoe gëdong toedjoh gëdong di 'olaq kambang tjëtjani rëtë lawan bandë tjëntjam lih rëmas lawan pitis.

Mëndësit binti 'Ali koening mënggoengrong tanah tigë bingkah sëbingkah 'oemban ka Bëngkoeloe sëbingkah 'oemban ka Pëlimbang 'ntarë Pëlimbang dëngan Djambi tapaq bëtëri sandang didoq djënan-djënan tëlôq Pëlimbang,

Sëbingkah 'oemban di tandjong përdä tampaq nëgëri di sanë 'itoe tanah doeloe djadi sërëmpaq djadi dëngan Pëlimbang toenggal sëboetan dëngan Bëngkoeloe djëngoq natar tanahnjë tanah (më)nandjaq (më)nandjongan tëtandjaq dalam lajaran tëtandjong dalam sëgarë tanah di 'angkat radjë titah pintjiran tanah Madjëpahit, waris nijan mangkal goeritan lagi pënangan Ratoe doeloe sëdang roenda dalam negëri 'mpat larangan di gretjaqujë mënoetoh ranting pëlinggiran sëramë dindaq bëragë datang

késajaq sajé di boemi datang pënggoesar 'oeli sëmbaran pëmëndon diwë toedjoh njëlah Ratoe pandaq 'oemor njëlah Ratoe bëgintan Ratoe kini dijé mëngadaq Ratoe 'agong satoe dijé mënating namë loerah tëtäp boemi tërantam 'anaq boewah nëngarka(n) katë 'ndiqdë larang sangi dja'ohka(n) 'ndiqdë toembang sangi pëtité larang djadi simbaug mëndjadi sangi di 'araq sangi roedjong, sangi roedjong 'anaq boedjang sangi koe'araq 'anaq gadis, satë Ratoe mënating damë boedjang sidjon soedah lakoe gadis 'idjon sidjon tërdjénog toembang Ratoe 'agong pandjang sataq boekë sëratos malimang koepang pëtanggahan njëlah Ratoe bëdoelor soenting doewë sograng dijé toegron toemboh djantan.

II. 'Andaj-'andaj Koeboe lajarian (B).

Mangkë doewë sèkalawajan 'itam manis damë kalawajnjë 'antang dalam bëroegë, dalam bëroegë kambang wajang 'atap gënting përabong timah pëndjoering gangsë di tërawang, pëntjantjang poeding dilariq biraj sëlakë 'anjam katil, tindjaw karang sëlakaw, midar dinding katjé, selandjoran 'antang dalam bëroegë gadis lom bësaq 'igë sëboelan soedë bëdabong sëtahon mandjanka(n) groembaq sëdang ringkih pandaj mënjoengkë badjoe nërawang sampang ténon doedot djinggë wirë tapaq këlawajan Koeboe lajarian, Koeboe lajarian kërënë dijé lagi këljiq lagi makan timpaw 'itoe lagi 'nggiring kaki, lagi panaw rintiq 'oedjan rëmëmbiq 'oentjir di kiri rëmimbong 'oentjir di kanan njëlah ratoe mati rami sëmboelong dalam bëroegë, njëlah dijé bëroepog bëmantjé sograng njëlah mërilang loewan bëroegë 'adë nijan lawangan doewë poenjë damë Radin pansang dëngan Radin dalam mantaw loewan bëroegë 'ading malang ka'itam manis 'ndaq moenggah dalam bëroegë, moenggahlah kakaq ka bëroegë njëlah bëkatë Radin pansang dëngan Radin dalam 'ading malang ka'itam manis kër(ë)në Koeboe lajarian 'ndaq kitë boewang sëbab dijé diboewang pintaqka(n) djahat koendoe 'ali goegë batan pënggoegë 'ograng 'iloq batan përonda ograng 'agong bëkatë 'itam manis kakaq kamoe Radin pangsang kërënë 'ading 'ndiqdë ka(n) diboewang sëbab koempot sambong ratoe di boemi batan tëras batan djoendjongan mëgintan nating damë mëngoekohi dalam nëgëri karang disintong Radin pangsang kërënë 'ading boewang djoegë diboewang di rimbë ning di 'oendë lih boedag pindoekawan manë toenggangan dijé tëboewang noenggangi djong gangsë 'oedang pantasnjë boekan 'alang² pantas ditëdong mërampawan ka di'ibos tëlantjor tinggi 'mbaq koembang poetos tali 'itoe mangkë nëngah këlajarian dipandang djong 'ograng tëpasang ka'in lajarnjë lajar pëngëndjoq ngan pëngambiq lajar bërtikam jalah 'angin tigë pinggang tëbëngkong mëntjabot tandoq groesë bëtijop 'angin tëngah sëgarë mënépoq dinding djong bëgëraq loewan 'alih tëmpeowan tëlataq padoe 'mpat bëgëraq galangan tinggi ngoewaq galangan 'ndap djong bëpoetar bëkëliling këmëlirat ka'in lajarnjë nari nari 'atap sëgrdang 'oele 'oele mënoendjoq langit koehit koehit këmëlëtiran pandji 'alam rëmibang sadjé di djaoh 'intang melintang lah damping sajé nëngoh rëdjong tëmantjar di koewali satang 'mbon këmoedi 'angin djoeroe tinggi bëroewang toenggal, toenggal dagoq pënanggalan toengganan djin ngan sëmabaw njëlah dijé nëngah tëngah lajarian 'oembaq

bésaq mëtjah di têngah 'oembaq këtjiq mëtjah di tēpi 'oembaq Kërintji mēnoentoti (mē)nētaq gelombang doewē bēlas djong ngantjam kē poelaw Rēdajan, boekannjē Rēdajan badjoe ka'in rēdajan diwē ngan diwatē liwat sadjoendjong dilaloeka(n) djong mēngantjam la'ot ringit sangkan bēdjoeloq la'ot ringit 'oembaq 'oelaq kēmērēdawan 'oembaq 'oelē mēroendonan 'oekan tidīng bēlah 'ini tidīng baliq sanē bēlah 'itoe bandjaran 'oembaq bēlah 'ini bandjaran angin mēnēntang baliq sanē kērēringngiq rēdjong sawah 'ampong kēdjamong Toelang-bawang mērēna rēna Pinangkabaw rēdjong 'andaq rēdjong 'andong rēdjong kēloebaq boetol lēmbaq dēlapan boewah doeson toengkam koetē madjēpahit tindjaw tindjawan Pagoer-roejong loq pantjor Kēta'on nimpongi 'oeloe Rēdjang sawah djong ngantjam ka rimbē ning gi dja'oh di djalanka(n) di renggot di djalanka(n) sēnanding sampaj nijan 'antang Koeboe lajaran di grimbē ning pondog poewagr tigē batang dijē lagi sēdang tidoq bēdētās ranting 'oemban manē karang toetor ranting 'oemban njēlah dīng Koeboe lajaran bangonlah dīng digri tidor 'apē ditoendē tidoq lagi gi soerongan dēngan disini dijē lah bangon dari tidoq di kinaq sapē di rilang tjētjaq bēngkarong 'ndiqde bēdijē mandam 'oemat mandēsijē kērnē dijē lagi këtjiq mēnangis mērijang rijang nangis rijang mērandji panas poewas beroepoq ngan bēpikīr doh'ijoe badankoe 'ini lah kēndaq pēmēntinjē datanglah kēndaq soekat koenijan sēgalē 'asē 'ndaq di tanggong njēlah dijē toegron kē pantaj boengin njēlah mēnēntang tēngah lajaran 'adē nijan djong toedjoh djong toedjoh sētondan tondan, djong tadjah sētali tali 'asingkoe bidoeq 'asing wangkang 'asing pērahoē bēlah lēpang soeroq 'ambal 'ambalan kērikiq 'andoe bēpandoe 'mbataq sēndjatē bawaq bawaq'an balaw bangkē kēgris koedjor mēmboeloh bilah 'mbataq sēnapang 'anaq rijas 'mbataq mērijam djarang djarangan sajē lamē sajē damping laloe kēsēnanding sampaj nijan djong bēkapaq di Poelaw Pandjang dijē bētēdoh gradoe gradoe sapē 'ndiq ta'oe Koeboe lajaran koendoe gēga sēmatē matē 'inawan diwē kajangan tinggi diwē sēmbilan gambar sakti diwē toedjoh 'ilang boengsoenjē koendoe 'inawan kajangan tinggi patjaq bēsaliq ngalah rōepē mēnēntang di Poelaw Pandjang mēndjadi poedjot kēling, poedjot kēling bandan kēriting bēdjalan toendjang grajē dami dipandangi djong toedjoh tahoeka(n) djong pengiran tjili koetē 'Atjih 'ndaq mēmbator di tandjong Pēgrēda tapaq doeson Koeboe lajaran pengiran tjili 'ading bēgrading 'oelat la'ot nakan bēnakan boedjang lawangan tjoetjong bētjoetjong 'angkatan di koetē 'Atjih këtjiq bésaq mintar galē njēlah bētēmoe ngan Koeboe lajaran dijē mēndjadi poedjot kēling mangkē dijē bētanjē kēpadē Pēngiran Tjili, pondi manē moelē kisah, badah dimanē ka(n) di 'antjam, karang di sintong Pāngiran Tjili dapat kēbar ngan bēgrētē kēbar tandjong pēgrēda matjaw sikoq matjan diboenoh 'intan sograng 'intan di boewang 'apē kēnggar mēmbatornjē karang di sintong Koeboe lajaran bēnagr bitjarē panggong itoe soenggoh sēgalē katē 'itoe tandanglah kamoe kēlajaran batorlah di Tandjong Pēgrēda dijelah tandang kēlajaran tinggal panggong 'itoe ngoelang kērimbēning njēlah dijē bēroepoq bēmantjē sograng doh'ijē badan poelonan 'apē sēbab rijang mērandja panas 'ati 'ajaw darah kēmoentjang ribangka(n) loerah lom 'nggagrinjē ribangka(n) gadis lom nginaknjē bēroepoq mantjē sograng sampaj lajang sēkērētās tapaq kēgawē 'anaq wadon lajang 'ndap baliq tinggi loq lajang nanti katē dijē lajang nanti katē nijan, lajang laloe di

siwë'i 'ndilah lajang sêkërëtas lamon lajang toempaꝓ di badan koeboe lajangan njêlah ini sapë 'ndiq tahoe lajang sêkërëtas taning padë katë lajang mënarap baroe kini tjangking lawan tangan kanan lajang di babar di batjënja lingoꝓ seboeni basë rëdjong lingom sêboeni basë djawë kak bësëroe base dalam lingoꝓ lingom basë mëndoerë ngabisi basë di mantaram soerat soerat 'itam manis raw këpadë koeboe lajangan pantji këlawi tëringot ngan moanaj kaloe 'ndiq ta'oe 'nggi bëgrëtë kaloe 'ndiq tahoe di këbar dalam nêgëri sampon kawon loentjoꝓ sêgalë goedong nijogr laman mëndjadi padang titiran rap mëndëroe pipit 'oeban tëdong bësarang di loelonan këtawan boedjang këlawan gadis njêlah soesah dijë poenja hati ditoentotinjë njêlah dijë tandang këlajaran mapaq përang di koetë 'Atjih sampaj kalah koetë 'Atjih këlawainjë 'itoe di soerohnjë baliq bëgralh dijë nawan 'ograng poëlē dijë ngoelang dalam nêgëri dalam nêgëri 'adji sëmabajang koelagrawnjë 'igamë këntjang di tēgaqka(n).

III. 'Andaj-'andaj Pandji Rëmalon (B).

Di lombang niroe badahnjë dijë 'antang di balaj pandjang bëroepoꝓ ngan bëmantjë bëpikigr di dalam hati 'ndaq mënoenang bëtëri 'arap bintang gading njêlah bëkatë Pandji Rëmalon 'oemaꝓ kamoe toewan pënatë sajë 'ndaq tandang këlajaran karang di sintong toewan pënatë djanganlah tandang këlajaran 'aning tjëritë badankoe 'ini bësaꝓ bësaꝓ koedaj njawë soekagr djëmë tandang këlajaran këljiq koendoe madam di rantaw bësaꝓ koendoe tanggongan karang di sintong Pandji Rëmalon kamoe 'ndaq nêngë këntjëannjë boemi tërban kakoe 'ndonka(n) langin tərbarka(n) 'akoe sanggaꝓ ngoela një nijan tjarë 'anaꝓ lanang, sêgale 'asë 'ndaq di tanggong lah 'oekor pëmintë datang tandang lajangan 'ndiqka(n) 'oerong di tēgah 'oerë tēlēgah di tamban 'oerë tētamban soedah toendjal toendjalan di përambaꝓ 'angkatnjë silë di kiri 'angkat bësmi laloe linggar pisar toemit gandjoer bëdjalan dijë mandjing këparoe dalam titiq kēpëntas hëlah pëning laloe kēpëntas pëmidangan singkap këlamboe rintji këlīng dēgor mēm-boekaꝓ pëti karas bantan pëti besoerom giwang 'abang ngamboelan koedi ka'in ka'in kēlīng sēlambagr di babar lom di pakaj mënjoerom balabas pandaꝓ mënjoerom tjëlanë 'adjon bëlang tēgaꝓ'an tēlok'i koening pëndoꝓ 'andam sarong 'abang dasar kēmboedjë bēnang masaq përagi manis njëranjap pakan sërīboe sijap sijap mēnisir pinggir koenang koenang bintang sêkëbon bëtoempal bëpaloh 'alam bëkatīq bēnang banjoe mas, tjingan doedot di kiri sambot kanan katon kēlēndon, di bëlakang kantjah gēloombang doewë bëlas, 'oelaꝓ gēmoelang padoe limar toedjoh panggong goenong bërangkat 'oelang 'ali lēngkēnaj rēbah loebāt sēlēmbat tali datoe tali datoe sēngkar bëlimbing sirat bëloedoe tēmoe lambong galaqlah poetos ningkan lēgrāꝓ sistë goendjaj di kiri loꝓ lang ramboe tjēndinjë njēngkēlap doehong tatah radjap tatah di 'oedjong ngalīh djēngking tatah di pangkal naga sirat 'apit poetīng singë mēnoelë 'oelang 'ali përoewang djadi poetjoꝓ di rakam ngan pēmboetol gandji di rakam ngan përoewam tēlajaꝓ tēlajong moenoh toe'andjoe dēmam sāmalam sa'it bëlidang lah ngasilah tēlampaw bisë doehong 'mbaq 'itoe mēringinka(n) bësi karang kidjang ngoetjoꝓ'an bësi tandjong ladan loꝓ rami pëndoꝓ dipēnggang pëndok rēmas sēlawi soerom war soensang boengë dēgrijan pëndap

kara kembang nanas palaqnjê 'oeding boe'oeikiran mênjoerom badjoe 'oendan 'oesin badjoe têroewê pandaq tangan tada pêloh bêloedoe 'Atjih 'anam bêlas kantjîng di kiri kantjîng di lakoq digoendaqka(n) kantjîng di têngan tadoe lagê limê limê pênahan tikam nan toedjoh pêmoeantat bédêl rêmas gêraham doeloe djadi rêmas limê lom bê'oendaq 'ambiq sêpoekat kasa rêmboet bânang boekan sêlêrê boekan rêmas ditariq ditaritiq boekan ténonan 'ograng 'oeloe tégawin gawang 'atas 'angin tjoetjong mêngkêdom radjê njawê bintang kisiran bîdêdari tigê bêradîng 'ljê toewê toewan batannjê têngah njambankannjê njê boengsoe nêmonnjê sari sari sêlambagr bânang sêboelan sêmatê sêngkar sêlikor tahon mangkê 'oedê boekan bêtênôn lilambatan sêgalê rintiq 'ndaq di tiroe sêgalê rantaq 'ndaq di tamang koe tiroe rintiq boerong loepat koetambang rantaq ragi boengê, mangkê dijê madoe tēbit sêgalê tandjaq di tiroenjê di tēbit bēdîndîng tjarê dagang tanggoq rēmpān tjarê di Dēmaq katjang sētarōq di Mandoerē soenggoch sētarōq gi bēliwaj kalong sēdikî di poepotka(n), poepot 'ndiqdê 'oerongan kantja tēbētan lēkam tigê soedê bēsibê bardandan bēdētas pintoe doewagrê di kiri lawang bēdjēndila di kanan lawang singkap katop njoeraq'i rindê sinding lang dibawah tangkîl baraw di bawah 'awang-bintarê bēdēgor di garang pandaq dēgaq dēgor di garang pandjang rēmibang di toendan malîng mandjînga(n) garang timboq 'anjar dasagr nibong soedê di soendop, soendop kawat koenîngan tjoewit ditēkan pakoe lintang ngandjaq di tjēngkam pakoe pajong tēnggang di samap djalê rēmas soedê di sampang di gēloegê 'ntjēlingking djērîdji manis nēkanka(n) tanggê tēgras 'oelin tēgras gēmoelin tēgras tēmbēsoe kajoe djati di tarah di oelin oelin ditarah sagi dēlapan di 'oelin sagi 'anam bēlas kērtāq kēgēntîng rētaq oekan likan patah boekannjê rētaq lîh tatahan sangkannjê gēntîng lîh poelasan di toeron paroe laman mēniti 'oebin di pētoebin mēniti batoe di pērapat batoe kētjîq madjang di padoe djalan pērijop mēnjabong pajo, kēmēlēpat nariq 'oentaj lijoq 'mpat linggang dēlapan kēndjor sēroepê djambar tali 'oentaj 'mpat dipēgoeroe sampaj sēpoeloh di soedēka(n) 'idjaq soetan kibang kēranggê tidîng pēsîsir kēndjon mēlajoe 'atas 'angin soloq sigap djawê di bantan lēmbot mēnîrooe wadon tjinê tjoewaj di boentîng bēlambangan.

IV. 'Andaj andaj Radin Kasi'an (B).

Di tandjong Ringit tapaq 'anaq Ratoe 'Agong pēnakan Mangkoe Boemi mo'anaj dajang Karangraj goetikê hari pētang, pētang kēmaraw sindjê 'oeron besoerom migê potîh 'angkat bēpangkat migê koenîng panggong migê 'idjaw ribot tēmalon sēni dijê toegron midang paroe laman soeroh pindoekawan bai'q poekol bēndi larangan panggîl dalam roerong kētjîq tjēmēdiq toewê moedê ngadjong moenggah balaj pandjang Ratoe mēngēndaqka(n) pagi 'inilah gawi rēmban manê ka(n) dapat sērēmpaq tjarang bitê ninah sapê 'ndiq tahoe pindoekawan taning padê katê tēdēngar moeni bilangan loq 'ndiqdê sērantê lagi bindjatnjê bēndi larangan 'oendê mandjîng paroe laman masoq loerong kēloewagr kampung masoq sēlikoe pagar gadîng doewê kali 'mbēlah karang masoq loerong paq tintîng paq tēradjoe paq 'apong paq rēgajan loerong pērantjîs paq toegis loerong pētîmbon boewah kajoe kēmoening tigê sēgoendoq kēmbaloe tigê sēlan-

djaran djoendjongan boengë lëntiq koening sêrlë ngoenggang da'on 'ampajan tandan lom boearë masoq loerong djabë loerong djabaqka(n), loerong djëragan djoeroe basë Da'ing bëgroemah têngah padang 'anaq Tjinë bëgroemah kampong këmëndor bëgëdong tinggi Bëlada soeraw gëda rap koetikë 'agri pagi itoe pagian pandaq 'toe lah liwat pagian pandjang lom bolih 'agri bëdjoeloq kindang 'agri lah tinggi sëdang tëgaq tênggalang, Tjinë sëdang kawoelan bidoedari kaq mëndëkoe tijong tanah tibë di 'oelaq loewang dalam rami 'Adam di nëgëri sëgalë ma'in ma'in tërboekaq bërëntaq bandan boewajangan lingiq këlintang Djawë dipaloe gambang dëlapan rijaw këloemong doewë bëlas 'anaq 'mbëris 'anaq Këpitan 'anaq Mëlajoe tampil mëntjaq 'anaq dagang tampil bëkëdaj tëbëntang papan pandjang wadon Tjinë mënggëros ka'in sërdadoe ngintang sënampang Bëlada midang përoe laman bëmoeni 'oentjing gëdong tinggi timbali 'oentjing gëdong 'ndap bëdoq bëmoeni pasar libar sëtjëngong bëndi di paloe la'in di sambong ngan soewarë gigir gëning dalam nëgëri doewë tjingong bëndi di paloe lom di sambong ngan soewarë soewarë njaring 'agong 'araw soewarë lantas mënggilongan pëntjiran soewarë Nëhi Da'oed kabih kabih di loerong 'agong sapë lah tahoe rëti katë sapë lah pandaj ma'orikë ngadjong toegron këparoe laman 'ndaq bëdjantan wadon toegron sapë 'ndiq moenggah balaj pandjang 'anaq wadon toemot këbantan 'anaq boedjang 'ndjadi përkam, tjang groemah ka(n) di tjabot dasagr koening di lantjarka(n) bëgroemah pangkat di lajaran bëgroemah panggong dalam sëgarë taning padë katë tédëngagr di bilangan gigir gëning dalam nëgëri bëgëntë dipaloe tanah bëgëntar di 'oedjong tandjong bihiq sëmoei gadjah sikogr gëntë moeni gëmpë sëpagi tëgoe sëlöerong doewë roerong toegron kësë toegron doewë toegron sëpoeloh limë bëlas kadi sëmöt 'anaj'anaj moenggah kë balaj pandjang pënoh 'mpaq pënoh sërmpaq pënoh sër'imping kiri kanan 'ilöq tjandangan Ratoe 'Agoeng bëlom doedoq tëbëntang kasa kasor 'agong tëbëntang lampiq 'oelong Bantan kësë bërmas 'mpat pëndjoeroe toenggoe tjëngkong djaboe djaboe rijal 'ipangan di tëpi nganggoe kalëmidar têngah nganggoe boelam boelam tëkëmbang pajong 'intan lantor pajong lëmbot gagang pajong sëlöemar bëpëradë pajong sërindit gimba doewë doedoq sëlëpaq silë noempang doedoq tjarë dagang lëkap silë tëlantjar talam-baliq bësoeson gantal 'agong tjapaq tabor sirih lah 'ndjadi tjintjam lih roekoq lawan 'mbakoe 'idjang pënggilang dabong 'mbakoe 'abang pëmakanan, bëtoetor Ratoe 'Agong kabih kabih sëgalë kamoe banjaq soembaj 'mpat mërgë 'nam sograng 'ndiqdë di sakan sëkabih walar sëgalë kitjiq bësaq toempaq tjarë galë lih 'idop Radin Kasi'an këndaq diq bëlarang dijë 'ndaq mantjang gëlanggang rami 'apë tëtöedjoe 'apë 'ndiqdë karang di sintong djëmë banjaq mantjang gëlanggang di pëgika(n) njëlah dijë ka(n) ngoempol djoewarë sikat Djawë 'ambori soerat tikat damping lëpas koenkonan toenggal djoewarë lam-semëlam 'andon djoewarë bëkambangan sidëng lawangan tëpëroendaq sidang djoewarë tëpëtöenggal 'andon djoewarë rërijëan rë'rëjë 'anom rijë temitir tandjong karang rijë djekë di baraw-baraw, rijë soeboq soeban gëndang rijë tjëlëq dalam Bëlidë. rijë pandaq di Lëmatang. Datang djoewarë Roeradinan, Radin gandaq di soeraw pandaq Radin gandaq di soeraw pandjang Radin sërëq sërjiang nanti Radin Tinting pating boemi 'anaq Ratoe Rëmbon sipi 'itoc pangkat djoewarë raradinan manë djoewarë dalam sigigë Malim Koemat Malim Mohammad malim

panton boedjang hēdoeman Radin tēroewē tērawala Radin tjerēlang manis matē Malim 'ambaran toedjoh bēradīng manē djoewarē dalam sērēgē boedjang boeli bēlantan sakti pērnagē djinggē sērījat 'Ali djoendjongan kēgēlang wani tapaq lawangan batoe Koembang 'andon galē kē tandjong Ringit manē djoewarē bēkambangan Rindang papan koetē Bēngkoeloe 'anaq dalam 'ading bēgr'ading lēmang batoe nakan bēnakan 'andon galē di tandjong Ringit sidang djoewarē tēpēroendaq lah 'andon galē tandjong Ringit dipandang gēlanggan tinggi 'asing moekat 'asing bēoetjol 'asing bēpadan tampin taroh bēdēram soeraq di gēlanggan tinggi 'ograng mēnoetor toewah 'ajam bēdangking pēkiq 'oedjong tandjong 'ograng mēnoetor toewah pitis banjaq djoewarē tēkēntap kalah manē djoewarē kantap kalah Radin Kasi'an tandjong Ringit kēris di pinggang lah tēgaday pēdang di 'ambin lah tētjiri 'mbaq pindoe 'oetang ka(n) bēbaigr 'abis 'ndiq gēnap dalam loerong di soembaj ngan mērgē 'oetang masih goendjaj kinah gēlanggan lēbar sē'agri 'itoe djoewarē 'andon baliq galē.

V. 'Andaj 'andaj Radin Doendangan (B).

Di kisan tinggi 'anaq Ratoe di loerong 'agong nakan Bēngkong pēniwin dēngan Radin-bambajan bētoetor Ratoe-'agong 'anaq malang Radin Doendangan pēgilah tandang kēlajaran mēntjakagr gadis njawē lah toewē badan lah ringaj djangan ngēndaqka(n) gadis 'awang ngēndaqka(n) gadis djēroendjongan djangan 'ndiq mambangka(n) toenang 'ograng kaloe 'ndiq mambangka(n) toenang 'ograng djangan ngoelang kē nēgēri sapē 'ndiq ta'oe Radin Doendangan 'ati mēlawan dirīng katēkan 'ati poeriq 'adaq tēhēti 'oeloebalang dibēri maloe 'angkat silē di kiri 'angkat bēsēmi laloe linggar dijē mandjīng paroh dalam bēsēboh bardandan bēsikap bēnganggōe dijē toegron paroe laman dijē mandjīng bawa djangkar djawi 'angkang 'akagr njē 'angkang mēndjērangkan djoendjongan manaw soensong boekoe djalan pēnditē moenggah mimbar liwat sēdjoendjang dilaloeka(n) dijē mandjīng kēbon boengē, kēbon boengē dajang pandjang satak boekē sēratos, banjaq boengē ratē kēmbang kēmbang bēlantaq bēlantoran kēmbang rēmīlip boengē patjar kēmbang bētoempal boengē rajē kēmbang sētoeraq, kēmbang sētoeri, ranga dipē di 'ambat boedjang kēlawan gadis 'ndiqdē dijē mandap di sanē ngēngot bēroembong lawang di dja'oh 'antaw mēngantaw 'ndi lah rigol toenggōe lawang boekaq lawang gēlis gantjang djangan ta'amban, djangan lēnggēnē djangan tēsandjang pērasanan rasan kētjiq lom ka(n) ngoedē sērēmpaq tjarang bitē minah, sapē 'ndiq tahoe rigol toenggōe lawang, toegron soensang mēna'iq soensang dēkaq dēkor 'mboekaq koentji tēboekaq koentji koerē gēndom tēpētjat koekoe bēnawol rijōq sēgalē pēndjoe-wangnjē tēlēlaq rantaj ēnam djamban tējanggang 'adē loelos rambot di bētīl lawan tanggaj pandjang nēranang doewarē gangsē kēriq sēmoeni liman biring moenika(n) tjeriq lēngkar gadīng, moenika(n) tjamping migē koening doewarē tēboekaq di tēbahnjē sēpintjang kēting 'nggi di dalam lom bēdjēdjaq bētoenggoewan sēpintjang kēting lah di loewagr mangkē bēdjēdjaq bētoenggoewan noendoq 'ndamē'i boemi mēlēnga 'ndamē'i langit maq 'igom bēsaq namē boemi tjajē tēmoehong damē langit tartjiljiq tjang toenggal bertoebōh sēlēkan pinggang tētēgor toendjoq kē matē'agri

bëdëlap matë'agri tadjam mabor bintang panas 'agri rëmantjaq matë tahon 'antoe tjëlintjing 'agri 'oedjan djarang mangkoeraq pada toenggoewan mëngkandal 'nggi pëngënal di mandjing padang pëndjëmoran gëris tanah lipang 'mpat lompat makiraq maq 'irongan niliq djajë dëngan taloe manë një taloe di bënopka(n)një djajë ditoeng-gangi mangkë dijë toegron ka'andë dalam, mëngoekot dëndan manaw rijang, tjëpot di 'oempot ngan këloelot dijë sampaj ka'andë dalam. ka(n) tandang këlajaran noenggangi sampan sëlirang noenggangi djong binti këlam sangkan bëdjoeloq binti këlam këlam 'ikoq timbol këpalënjë dijë lah tandang këlajaran gëndang gëpoh têngah lajangan gantong gëpoh dalam sëgarë ngantjam tëlôq gënting batoe bëta'op mangkë 'adë radjê djin toedjoh bëradëng njëlah dijë bësëbot diwë mantaw doewatë diwë si'oënon doeloe toegron diwë si'aman doeloe djadi diwë tjëratjaq toenggoe rantaw diwë tjërintjing toenggoe loeboq Toe'an 'Ali miring dijam di pangkat migë koëning nining përtong potih sëmbajang mëngaki 'oembaq ngadëka(n) rëmbon sëdënijë njëbot diwë tëras tëndjam datangnjë këdoehoe bawoq këtjitji sangkor lantaran diwë ngijang ringkih diwë noenggoe padang sërasa diwë padang sërinsing 'andjat sëdikit di bësëbot njëbot diwë pëmatang pëmatangan, njëbot diwë pëmatang pandaq mënjëbot diwë pëmatang pandjang njëbot diwë Goenong goenongan, Goenong Sëminong 'oeloe Ranaw, Goenong Dëmpoe rambot bësëmah, Goenoeng Mërafi toengkoe tigë, Goenong Boengkoq 'Oeloe Bëngkoeloe, Goenong Soensang dalam sërëgë, Goenong potih di 'awang 'awang, Goenong Loemot dalam lajangan, Goenong Koembang dalam kajangan, 'andjat sëdikit lah bësëbot mënjëbot diwë boekit boekitan, boekit Sënanti di bajoran, Boekit Kaba 'oeloe Rëdjang, Boekit Sëgoentang di Pëlimbang, Boekit Sërilë di Lëmatang, datang koe kidjang bang rëmas lantaran diwë boekit boekitan, ngoenggoq tëkoekoe kalong lantaran diwë padang padangan bëmoëni titiran 'oelong lantaran diwë padang djadi mindidiq badaq badaq koembang ngindjongka(n) tjoelë këmbang-warong lantaran diwë Goenong-goenongan mëndësit binti 'Ali koëning tërband sëlöemboe doewë soenggoë sëtakin salah djoedoe sikoq 'oelong sikoq bëlantani lantaran diwë kajangan tinggi 'ograng mëngatiq manggimbari, soedë bësëbot bësësiwë hoërip badan koe 'ini lambat di 'oërong nanggong dëdasan, siwë një djong binti këlam djangan djoedjot djangan pënakot njimpang ka kiri koe roesaq njimpang ka kanan koe pëlëbor toempa q toedjoh kërijang badan toedjoh tërindoe 'ati djangan rëdjong salah toempa q dipandang dijong binti këlam tëdëngagr moëni bilangan loq 'ndiqdë sërantë lagi kadi 'ibos tëlantjar tinggi sapë 'ndiq tahoe Radin Doendangan 'intang tëropong pandaq di 'intang tëropong pandjang tiking ka tjintjin përmatë, përmate 'intan pëdoman 'oelong 'ali mëntikë boelan toemboq taring matë mantikë mëlihat dalam lajangan kaloe 'adë 'ograng mëntëntong têngah sëgarë 'adë nijan djong soewatöe mëntëntong di poelaw pandjang bëroepoq bëmantjê sograng hidop Radin Doendangan manëlah djong di rëntaska(n), manëlah djong di lëngkongka(n) baliq bëroepoq bëmantjê poelë 'ndiqde djong di lëngkongka(n) kaloe djong dilëngkongka(n) roesaq ganti roëboh toenggoewan 'ilang pëtiti di nëgëri ngit pëpakam noenggoe loërong liwat sëdjoendjang dilaloe(n) di dja'oh doëpi di rënggot doëpi sënandëng sampaj nian satë dilihat djong 'agong djong malam Koemat, malim Mohammad baliq di 'andon di pantaj rëmas kalah 'ndiq 'adë këbilangan 'oëpoq këpadë Radin Doendangan karang

toetor malim Koemat koendang lawas Radin Doendangan sēmbah padē hadan, dindaq pati koepadjami dindaq njawē koepēgatka(n) sapē 'ndiq tahoe Radin Doendangan rasan mēnjēmbah 'akoe 'awoe sēmbah kēpadē boelan bintang sajit kēpadē boemi langit, sapē 'ndiq tahoe malim Koemat loq 'ndiqdē sērante lagi gēmērintjīng bantong doehong tjabotnjē doehong dari pinggang tibēkannjē padē Radin Doendangan sapē 'ndiq tahoe Radin Doendangan koe 'oendor pandjang sēlawi djikē marē pandjang 'mpat poeloh sēsāt sēpintjang bēlangka(n) litir sēdikit padē toenggoe(w)'ān tibē kēpadē roesoq kiri kēmērintjīng moeni di loewāgr rantjaq sēkilan boengē badjē tētjoewīng, tētji'a pandjang lantaq sēgiriq doewē lagi lom 'adē gatal gatalnjē 'andjat sēdikit lēkiq gadis maraq 'api di dalam sipat, sapē 'ndiq tahoe malim Koemat manē sēndjatē banjaq ba'iq ginggang Radin Doendangan sapē 'ndiq tahoe Radin Doendangan koendoe gēgah sēmatē matē, toegron di ginggang, 'adaq tēginggang pērang koe'adē tigē boelan perang 'ndiqdē bēgralahan baris sēmoeni rēboe boeloh kadi tēlap sēlintjang djadi pēloeroe ngambang pēlajaran ka di poekat rēmbon kēmaraw 'asap sēnampang ngan sētēnggar, pērangkoe 'ndiqdē bēgralahan 'ilang sawaw malim Koemat 'ilang 'ndiqdē kēmati'an sapē 'ndiq tahoe Radin Doendangan dijē kan ngoelang kisam tinggi mēlagrika(n) bētēri 'arop bintang gadīng Kēlawaj Bintang kisiran dijē lah ngoelang roerong 'agong sintaq'i soeling ngan sērdam pētiq sērdam tangis tawan pētiq soeling djandē bēsēroe singkap kēlamboe rintji Kēlīng mēnggoeliq di lamang tinggi 'apit kē kēmbong kiri kanan bantal tērkam toetop 'intan ngabis ladas dalam dēnijē.

VI. 'Andaj 'andaj boerong mērakaw rakaw (S).

Boemi lom 'adaw djadi langit lom 'adaw djadi 'angin dan bapijon lom 'adaw djadi mangkaw 'adaw boerong mērakaw rakaw mangkaw 'adaw boerong mēriki riki mangkaw 'adaw boerong tjēndaraw tjandiloelah mangkaw 'adaw boerong sēlasi 'itam kaki, mangkaw 'adaw boerong sēlasi 'itam pagot, mangkaw 'adaw boerong sidjam djami mangkaw 'adaw boerong tangkē tinggalan Radjaw njawaw bētēlogr soewidji sēmbilan roewang di pandjoegrīng toehan paroman mandikaw njaw Allah di sambar Saroewaij ngator kēpadaw paroman mandikaw njaw Allah. Djatohka(n) kēbawaw kaki 'ambaw 'itoe mangkaw 'adaw tanah boemi, di sambar lagi sarowang, Djatohka(n) ka djēmalaw 'ambaw itoe mangkaw 'adaw langit, di sambar lagi sarowang, djatohka(n) kadaj 'ambaw 'itoe mangkaw 'adaw la'ot, di sambar lagi sarowang, djatohka(n) ka pēmoengkor (bēlakang) 'ambaw 'itoe mangkaw 'adaw boekit boekitan goenong goenongan, di sambar lagi sarowang djatohka(n) ka djēmalaw 'ambaw mangkaw 'adaw boelan bintang dan mataw'agri, di sambar lagi sarowang djatohka(n) ka moekaw 'ambaw 'ndjadi rēmbon 'aban kēramattonglah, di sambar lagi sarowang djatohka(n) ka pēmoengkor 'ambaw 'ndjadi karsi q batoe dan kēkarangan roempot rataj dan kakajoe'an, tinggal lagi sarowang di sambar 'adaq tēsambar ngator kēpadaw Toehan paroman mandikaw njaw 'Allah 'ndidaw tēsambar, djawab Toehan paroman mandikaw njaw 'Allah tētaq tigaw sētaq di 'ambongka(n) tit'āq ka bēringin kaloe waktōe njataw nangkoedaw sidang bēdamaw, sētaq di 'ambongka(n) tit'āq ka boekit

Mēsagi ngadawka(n) boerong tjit boentjît kapijon 'ograng dajaw, sētaq di 'ambongka(n) titi'āq ka poelaw Paksi sikoetani tanah koetjēntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw njataw nangkoedaw sēriq saridantaw kagroekaqnjaw tētaq tigaw sētaq 'ndjadi toenggangan bērat 'oelong 'ntjari 'ntjēnantingan, sētaq 'ndjadi toenggangan djin sēlam bēlajar niti 'angin, sētaq 'ndjadi toenggangan nangkoedaw sēriq saridantaw, bēdjoeloq djong gēntaw mara koejaw kēloemasnjaw tētaq tigaw sētaq 'ndjadi diwaw bēsaq, sētaq 'ndjadi dago'āq pēnanggalan, sētaq 'ndjadi kalēbah pandaq kalēbah pandjang 'ndjadi kitab 'ndjadi koera'ān 'abo'āqnjaw 'ndjadi 'ijāq sēlēmaw. 'ija 'Allah 'ija Toehankoe, paroman mandikaw njaw 'Allah, dēnijaw njēlah 'adaw djagatlah 'adaw 'akoe 'ndaq bēlajar ka tēlo'āq 'aman kalamīn tēlo'āq kapoendi koetaw Padang 'oedjong tandjong Padang kēmbolaw 'ndaq bētanam djagat 'ndjadika(n) nēnggēri di soeroh diwatan kētinggalan boli'āhnjaw Toehan paroman mandikaw njaw 'Allah djadi bēlajar, bētēmoe ngan djēmaw 'ograng doewaw bētanjaw 'ograng doewaw 'itoe, haj nangkoedaw Sēriq Saridantaw kisah di manaw nangkoedaw Sēriq Saridantaw nēnggēri, manaw ka(n) di 'antjam. Djawabnjaw kaba 'ndi'āq ta'oe nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi sikoetani tanah koetjēntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bēlajar kē tēlo'āq 'aman kalamīn 'oedjong tandjong padang kamboelaw 'ndaq bētanam djagat 'ndjadika(n) nēnggēri di soeroh diwatan katinggalan, kataw 'ograng doewaw kaloe 'mbaq 'itoe 'akoe 'ndaq miloe, kataw nangkoedaw Sēriq Saridantaw sijapaw damaw kaban toe(w)'apaw karap toe(w)'apaw bawaw'ān djawab 'ograng doewaw haj kaba 'ndi'āq ta'oe 'nggagri 'akoe, Sikiting sitoelong bawaw bataq'ān 'akoe silip sēriboe gampīl sēratos tjēmpalaw tigaw poelo'āh kataw nangkoedaw Sēriq saridantaw kaloe 'mbaq 'itoe boli'āh maso'āq kēpērahoe, bēlajar poelaw sētampor bētēmoe dēngan 'ograng doewaw lagi, bētanjaw poelaw 'ograng doewaw 'itoe haj nangkoedaw Sēriq Saridantaw ka(n) kēmanaw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw kisah di manaw 'ndaq kēmanaw nanggēri manaw ka(n) di 'antjam; djawabnjaw: haj 'ndi'āq ta'oe (ē)nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi sikoetani tanah koetjēntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bēlajar ka tēlo'āq 'aman kalamīn 'oedjong tandjong Padang kamboelaw 'ndaq bētanam djagat 'ndjadika(n) nēnggēri di soero'āh diwatan kētinggalan kataw 'ograng doewaw 'itoe kaloe 'mbaq 'itoe 'akoe 'ndaq miloe, djawab nangkoedaw Sēriq Sēridantaw si'apaw damaw kaban 'apaw karap 'apaw bawaw'ān djawab 'ograng doewaw haj kaba 'ndi'āq ta'oe (ē)nggi 'akoe namawkoe Sikandjang ngan Sikindjīng kami 'ograng doewaw 'ini 'amon kēkarapan ngan bawaw'ān 'amon pērahoe tēka'it di 'atas Sikandjang na'āq 'amon pērahoe tēka'it di bawah Sikindjīng soekaw njēlam djadi kataw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw kaloe 'mbaq 'itoe pajoe maso'āqlah kē pērahoe, bēlajar poelaw Sētampor bētēmoe 'ograng 'mpat, bētanjaw poelaw 'ograng 'mpat ka(n) kēmanaw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw kisah di manaw 'ndaq kēmanaw nanggēri manaw ka(n) di 'antjam, djawabnjaw haj kamoe 'ndi'āq ta'oe (ē)nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjēntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bēlajar kētēlo'āq 'aman kalamīn 'oedjong tandjong padang kēmbolaw 'ndaq bētanam djagat 'ndjadika(n) nēnggēri di soero'āh diwatan katinggalan kataw 'ograng 'mpat 'itoe kami 'ndaq miloe, djawab

nangkoedaw djadilah sapaw damaw kaban 'apaw karap 'apaw bawaw'an kataw 'ograng 'mpat damaw kami toekang kaboeke kabaka toekang ngoeko'ah toekang ngoekori, lamon bataq'an kami patjaq mēnggēdang boengko'āq sakilan patjaq mēnarah kajoe balimbangan djawab nangkoedaw pajoe bol'ah maso'āq, mangkaw bēlajar Sētampor bētēmoe 'ograng 'mpat bētanjaw poelaw 'ograng 'mpat ka(n) kēmanaw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw kisah di manaw 'ndaq kēmanaw nanggēri manaw ka(n) di 'antjam; djawabnjaw: haj kamoe 'ndi'āq ta'oe (ē)nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjēntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bēlajar kētēlo'āq 'aman kalamīn 'oedjong tandjong padang kamboelaw 'ndaq bētanam djagat 'ndjadika(n) nēnggēri di soero'āh diwatan katinggalan, kataw 'ograng 'mpat 'akoe 'ndaq miloe. Djawab nangkoedaw sapaw damaw kaban 'ograng 'mpat damaw kami biring 'mpat, biring sēmampaq biring sēmampor, biring 'adoewan, biring kēta'on, lamon bataq'an kami kaloe rasan 'ndi'āq kēdamaw'an kaloe rasan 'ndiaq kahoekoman sēbot kami pantaw kami di dalam tēnggang pēdoepaw'an bol'āh kami ngēndjo'āq gēdong pikiran, djawab nangkoedaw pajoe bol'āh kamoe maso'āq, mangkaw bēlajar Sētampor lagi bētēmoe ngan djēmaw sograng, mangkaw bēkataw djēmaw sograng 'itoe: haj 'akoe 'ndapat djēmaw sēpērahoe, djadi kataw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw djēmaw sēpērahoe 'ndēpat djēmaw sograng mangkaw bētēngkarlah 'itoe mangkaw 'mbabar soembaran djēmaw sograng tēkalaw tēlogr boerong mērakaw rakaw di tētaq tigaw sētaq di 'ambongka(n) djato'āh kēbēringin kaloe waqtoe njataw nangkoedaw Sidang bērdamaw njēlah 'akoe, sētaq di 'ambongka(n) titi'āq kētanah Paksi Sikoetani tanah koetjēntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw njēlah kaban, kataw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw toe(w)'apaw kērdjaw kaban disini djawabnjaw 'akoe disini 'mbatjaw kalēbah pandaq kalēbah pandjang 'mbatjaw kitab 'mbatjaw koera'an kini 'akoe 'ndaq miloe kamoe djawab nangkoedaw Sēriq Sēridantaw pajoe maso'aqlah kēpērahoe, mangkaw bēlajar Sētampor bētēmoe ngan djēmaw sograng, bētanjaw poelaw djēmaw sograng ka(n) kēmanaw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw kisah di manaw 'ndaq kēmanaw nēnggēri manaw ka(n) di 'antjam djawabnjaw haj kaba 'ndi'āq ta'oe 'nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjēntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bēlajar kētēlo'āq 'aman kalamīn 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bēlajar kētēlo'āq 'aman kalamīn 'oedjong tandjong padang kēmbolaw 'ndaq bētanam djagat 'ndjadika(n) nēnggēri disoero'āh diwatan kētinggalan, kataw djēmaw sograng 'akoe 'ndaq miloe, kataw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw sapaw damaw kaban toe(w)'apaw karap toewapaw bawaw'an. Djawab djēmaw sograng bibi'āq nanggēling nangkoe liman kisah dari bēnoewa Kēling disoero'āh diwatan katinggalan bataq'ankoe tēpo'āq tari sambaj gandaj 'ndjoegit galigoeh tētan-dangan Sēlangigran mēligat pinang, 'mbataq soeling ngan sērdam 'mbataq rēdap ngan kētjapi kini 'akoe 'ndaq miloe kamoe. Djawab nangkoedaw Sēriq Sēridantaw pajoe maso'aqlah kēpērahoe mangkaw bēlajar Sētampor bētēmoe ngan boedaq gadis sograng, bētanjaw poelaw boedaq gadis sograng ka(n) kēmanaw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw kisah di manaw 'ndaq kēmanaw nēnggēri manaw ka(n) di 'antjam djawabnjaw haj 'ndi'āq ta'oe 'nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjēntam

maoediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bëlajar kêtêlo'âq 'aman kalam in
'oedjong tandjong padang kêmboelaw 'ndaq bêtanam djagat 'ndjadika(n) nënggëri di
soero'âh diwatan kêtinggalan, kataw boedaq gadis *sograng* 'akoe 'ndaq miloe, djawab
nangkoedaw Sëriq Sëridantaw sapaw damaw kaban 'apaw karap 'apaw bawaw'ân
kataw boedaq gadis *sograng*, lamon damawkoelaw poelaw 'ini dëndam dëndaman, dën-
damon bidadari, bidadari 'oendan lalijon tapaq këlaway bintang nêratjaw njêlah 'akoe
'ini, 'amon bataq'an 'akoe 'mbataq njot dengan njit sir dengan rasaw bégaw bërahi
mantiq salikor 'angkiq 'angkiq koerang doewaw sawi kédjidjam doewaw bëlâs, djawab
nangkoedaw Sëriq Sëridantaw 'amon 'mbaq 'itoe maso'âqlah kě përahoe laloe bëlajar
poelaw mangkaw lanang sêpërahoe 'itoe mënjoebo'âq mënjêngal mênggoeso'âq mêng-
gasah mëlajong 'oetang galaw 'oekomnjaw kaloe mëlajong 'oetang lang mënarap
boewih damawnjaw 'oetangnjaw *sigri'âh* sësanggan kaloe mênggasah mêmégang
tangan di dëndaw doewaw bëlâs rijal, kaloe tido'âq mênggiri'âq koembang, koembang
mëliriq gëdong damawnjaw di dëndaw doewaw bëlâs rijal kaloe mëndjêngal bijawaq
nindjaw lëbong damawnjaw di dëndaw nam rijal mangkaw bédjalan poelaw sëtampor
përahoe tēka'it di 'atas, bēkataw nangkoedaw Sidang berdamaw 'ini përahoe tēka'it
di 'atas, 'akoe ta'oe kēpadaw përdjandji'ân kamoe 'mpo'âq bëlom 'akoe di përahoe,
kaloe përahoe tēka'it di 'atas sikandjang soekaw na'î'âq, mangkaw na'î'âq sikandjang
tēka'it di pëndjoegring Toehan paroman mandikawnjaw 'Allah talinjaw përahoe 'itoe,
di toenggoe boerong kêtj'âq 'mbaq baj tangan di pëndjoegring Toehan paroman
mandikawnjaw 'Allah, damawnjaw boerong sidjamdjami matawnjaw tigaw soeso'âhnjaw
toedjo'âh sajapnjaw doewaw bëlâs rambajnjaw dëlapan matawnjaw njêlah 'ndjadi
bintang mataw ta'on, soeso'âhnjaw 'ndjadi djēmahat toedjo'âh rambajnjaw 'ndjadi
ta'on dëlapan, sajapnjaw 'ndjadi boelan doewaw bëlâs mangkaw bédjalan poelaw
sëtampor tēka'it di bawah, sēgaqnjaw lagi di nangkoedaw Sidang berdamaw 'ini
përahoe tēka'it di bawah, 'akoe ta'oe djoegaw kēpadaw përdjandjian kamoë 'mpo'âq
bëlom 'akoe di përahoe kaloe përahoe tēka'it di bawah Sikindjing soekaw njêlam,
kataw Sikindjing pajoe tapi kitaw bédjandji 'mpat poelo'âh 'agri, laloe dijaw njêlam
di koetotnjaw tali 'itoe, laloe nimbol kě padang maasar, mangkaw di padang itoe
'adaw bêtēmoe bërœgaw sidjat, *groemah* êmas bërœgaw êmas, di toenggoe boedaq
gadis *sograng*, djadi kataw boedaq gadis 'itoe haj kakaq Sikindjing na'î'âqlah kě *groemah*,
djadi Sikindjing na'î'âq mangkaw bēkataw Sikindjing sapaw damaw dëngan 'anaq
sapaw dëngan, djawabnjaw kaloe 'ndi'âq ta'oe di 'akoe 'akoe 'ini 'anaq nagaw bēsaq,
damawkoelaw pētēri boendaw kapitoe kapitoe boendaw kēpoetin tēpakan 'anaq nagaw
bēsaq mangkaw bēkataw poelaw boedaq gadis itoe Sikindjing bërani di bapaqkoelaw,
djawab Sikindjing 'ndi'âq 'adaw mangkaw, Sikindjing di soero'âq kannjaw di bawah
pasoe bēsaq, bëlom lamaw bal'âq nagaw bēsaq, kataw nagaw bēsaq, haj pētēri manaw
Sikindjing, djawab njaw 'ndi'âq 'adaw, kataw nagaw bēsaq, djangan di kataw ka(n)
ndi'âq 'adaw 'ndidaw ka(n) koeboeno'âh mangkaw laloe di timbol kannjaw Sikindjing
'itoe di panggili di nagaw bēsaq mangkaw mati Sikindjing sēbab kētakotan, kataw
pētēri 'mbaq manaw bapaq Sikindjing mati, mangkaw kataw nagaw bēsaq moedah
'ambi'âq sēlasi toedjo'âh tangkaj kēpas kēpasi ngan 'aji'âq tjëndanaw bal'âq 'idop

Sikindjing mangkaw békataw nagaw bésaq Sikindjing kaban bëlom bol'äh bal'äq 'akoe 'ndaq përang ngan nagaw toedjo'äh nantian kaba inilah, nagaw bëlang nagaw bërani nagaw bësari, 'agri 'akoe bërpërang toedjo'ah 'agri lagi dalam pangkat poewidaran 'mbaq 'toe, sampaj toedjo'äh 'agri njëlah nagaw besaq bërpërang ngan nagaw toedjo'äh, Sikindjing di boelangka(n) di tjoelaw nagaw bésaq pakaj'än sëkin satoe, djadi sampaj përang kalah nagaw toedjo'äh, mangkaw bal'äq nagaw bésaq sampaj di groemahnjaw, Sikindjing pamit 'ndaq bal'äq mangkaw pëtëri 'anaq nagaw bésaq 'ndaq miloe mangkaw di 'adjongka(n) di nagaw bésaq sërtaw di 'ndjo'äq'i pangkat poewidaran, mangkaw Sikindjing bal'äq këpërahoe ngan pëtëri 'itoe, soedaw 'itoe mangkaw bëdjalan sëtampor sampaj këla'ot 'abang ngan 'idjoe, kataw biring 'mpat kami tinggal disini, kaloe 'adaw kasësaq'än kamoe sëbot 'akoe pantaw 'akoe di dalam tênggang pëdoepaw'an, bëdjalan poelaw sëtampor sampaj koedjong tandjong padang këmboelaw mangkaw bëtëgaq djagat 'ndjadikan nënggëri, bëlom djadi, mangkaw ngali'äh këpalaq poelaw bëlom djadi lah ngali'äh ka pinggang poelaw mangkaw djagat djadi nënggëri djadi, tëgaq balaj bëndar papan, mangkaw djadi poesi'äq'än sagëboq salinggang 'alam tapi 'adat bëlom mangkaw njëlah mantaw biring 'mpat, djadi datang biring 'mpat, kataw biring 'mpat toewapaw këndaq nangkoedaw Sëriq Sëridantaw djawab nangkoedaw Sëriq Sëridantaw 'akoe 'ndaq ngadjong mintaq 'adat di 'nggagri bikoe bira manaw dijam di Goenong Loemot têngah lajaran, djawal biring 'mpat pajoe bol'äh kami bëdjalan laloe bëdjalan sampaj di Goenong Loemot têngah lajaran mintaq kartaw dalam nanggëri bol'äh kartaw doewaw bëlas njëlah bal'äq biring 'mpat laloe di 'ndjo'äqka(n) di nangkoedaw Sëriq Sëridantaw, kataw nangkoedaw Sëriq Sëridantaw bëlom kartaw doewaw bëlas lagi kartaw minom makan ngoelang lagi kamoe mintaq kartaw radjaw radjaw nijan, laloe ngoelang lagi dijawab mintaq lagi 'nggagri bikoe bira manaw bol'äh kataw bikoe bira manaw kartaw dëlapan njëlah di bataq bal'äq poelaw di ndjo'äqka(n) di nangkoedaw Sëriq Sëridantaw, kataw nangkoedaw Sëriq Sëridantaw hëlom lagi kartaw radjaw radjaw ini, kartaw dëlapan kartaw pati damawnjaw ngoelang lagi kamoe mintaq 'nggagri bikoe bira manaw djawabnjaw bol'äh tapi pagi tanti 'anaq koe gadis toegron ka nënggëri bawaw soerat doewaw di kiri doewaw di kanan kartaw 'mpat kë nënggëri damawnjaw kartaw 'itoe kartaw bëlah rambot kartaw goeling tijang kartaw gadjah boewas kartaw bëlah boelo'äh, damawnjaw 'anaq koe gadis itoe bintang kasi'än tampa lindjang tapakan 'anaq bikoe bikoe bira manaw dijam di Goenong loemot têngah lajaran, 'abis 'itoe, lah 'adaw 'adat di nënggëri tètapi di'oeleoe bëlom boewadat djadi biring 'mpat di 'adjong ngantalka(n) 'adat pajoe katawnjaw bol'ah kami moediq 'oeleoe soengaj ngantalka(n) 'adat mangkaw bëdjalan dijawab sampaj di djalan bëtëmoe djëmaw sograng, kataw djëmaw sograng kan këmanaw kamoe 'ograng 'mpat dijawabnjaw kan ngantalka(n) kartaw koeloe soengaj, katawnjaw djadilah 'nggan 'akoe 'ini kijan 'amon 'itoelah kërđjaw, dijawab djëmaw 'ograng 'mpat, kami 'ndi'äq bol'äh mandaq di djalan kami 'adjongan 'ograng, katawnjaw djëmaw sograng djadilah 'nggan 'akoe 'ini, mangkaw kataw 'ograng 'mpat sapaw namaw kaban katawnjaw namawkoe Sërampoe toedam ma'oe toedim këloewagr dari rabang Sëmap doedo'äq di pangkalan poelaw

kartaw mandi'an la'ot gilang giri'ah sari sari mēmbēlah rambot, mangkaw 'ograng 'mpat 'itoe laloe ngēndjo'āqka(n) kartaw 'mpat itoe di djēmaw sograng 'itoe, mangkaw bal'āq 'ograng 'mpat 'itoe, lamon 'adat di nēnggēri Pinangkabaw, sēmētaq 'irang tanah Djawaw simboeran tjajaw kartaw di nēnggēri, titi'āq soewaraw kartaw 'anaq 'oeloe, djadi djagatlah 'ndjadi nēnggēri lah djadi, 'itoe mangkaw bēkataw nangkoedaw Sidang bērdamaw 'nggagri nangkoedaw Sēriq Sēridantaw na kini kēkaja'an kaban lah sampaj 'akoe sadjaw bēlom, na kini 'akoe kan ngoelang kē laot 'abang 'idjoe pajoe kataw nangkoedaw Sēriq Sēridantaw, djadi dijaw ngoelang kē laot 'abang 'idjoe titi'āq kērabol tjēndanaw kisah di rabol tjēndanaw titi'āq kērabol sēlasi, njataw santaraw goeroe lah 'adaw santaraw goeroe, mangkaw 'adaw pētaraw goeroe sakti, 'itoe mangkaw boe'anaq toedjo'āh, Sēmoesti, Siroemaw, Si roewanaw, Silēmban, Silēmbajong, Sētētaq pēmatang kapagr, Sēnaton sēnataq, dari Sēmoesti 'itoe 'anaq pētaraw goeroe Sakti, Sēnaton sēnataq 'itoe 'ilo'āq 'ndi'āq 'adaw bērsamaw ringki'āh 'ndi'āq 'adaw bēртоembo'āq bēdjoelo'āq boedjang boedjang mantjaw ginaw 'abis 'itoe kataw pētaraw goeroe sakti 'mbaq manaw 'ndaq noenaqka(n) Sēnaton sēnataq nēnggēri 'ini lagi sēboewah djadi pētaraw goeroe sakti tigaw kali mēmbiliq badan tigaw kali mēnjoensang 'alam katon nēnggēri bandong doewaw satoe nēnggēri pētaraw goeroe sakti doewaw nēnggēri Bēlitong bēkas 'anaq djagaw malingi tjoetjong bēgindaw paroe Soegih 'anaq sēpantjor lang sēpantjor ling tjoetjong pēnjakit pēlitjat koenjit 'itoelah 'anaq pētēri Sidang bērdamaw 'ilo'aqnjaw 'ndi'āq 'adaw bēртоembo'āq ringki'āh 'ndi'āq 'adaw bērsamaw, djadi kataw pētaraw goeroe sakti gila gagri gadis 'itoe ngadjong Sēnaton sēnataq, mangkaw laloe di gagrinjaw 'mbataq sērbaw saw kērdjaw lom timbali 'ograng, mangkaw dijaw bal'āq 'atorka(n) kēpadaw pētaraw goeroe sakti kērdjaw 'ndi'āq 'adaw di timbali 'ograng, djawab pētaraw goeroe sakti ngoelang bataq sērbaw doewaw kērdjaw bēlom djoegaw timbali 'ograng bal'āq dijaw ngator kēpadaw pētaraw goeroe sakti kērdjaw lom djoegaw timbali 'ograng, ngoelang kataw pētaraw goeroe sakti bataq sērbaw tigaw, kērdjaw lom djoegaw timbali 'ograng, bal'āq lagi ngator kēpadaw pētaraw goeroe sakti, djawab pētaraw goeroe sakti ngoelang bataq sērbaw 'mpat itoe mangkaw kērdjaw timbali 'ograng mangkaw rasan 'adaw tapi rawatan pintaq 'ndaq 'otaq sēmbilan goegoh, mangkaw ta'oe noembo'āqka(n) rasan, mangkaw dijaw bal'āq rasan lah 'adaw ngator di pētaraw goeroe sakti, rasan lah 'adaw tapi 'ograng 'ndaq 'otaq sēmbilan goegoh, mangkaw ta'oe noembo'āqka(n) rasan, pajoe kataw pētaraw goeroe sakti kitaw bēdandam, mēmasang boeboe mēmasang tindjaw, djērat, pēlobang, randjaw, rēban, djaring, lah tēloenggo'āq 'otaq dēlapan goegoh kari sagoegoh lagi 'itoe mangkaw bēmoeni kēlamawan di mēsigit kēlamawan pētaraw goeroe sakti boenjinjaw gēto'āq 'anang sēpēti nang kēloelos poenggal panggil kaloe 'ndi'āq ta'oe 'nggi kabagr toenang Sēnaton sēnataq di 'ambi'āq 'ograng, di 'ambi'āq Balitong bakas 'anaq djagaw malingi tjoetjong bēgindaw paroe Soegih, tētijang bingong pētaraw goeroe sakti, djadi katawnjaw kaloe 'mbaq 'itoe kitaw pērang, djadi bēdandan dandanan kē pērang mangkaw dijaw 'mboewat pērahoe di tēbang kajoe di tēntong njēlah 'ndjadi tētēntoengon di roewang njēlah 'ndjadi gawi simpaq roewangan di tari'āq njēlah 'ndjadi gawi sintaq tari'āq di tahan njēlah 'ndjadi gawi 'ndaq tahan,

soedaw itoe mangkaw bédjalan pëtaraw goeroe sakti dëngan 'anaqnjaw, sampaj kě nënggëri Balitong bakas 'itoe mangkaw koetaw nënggëri Balitong bakas koetaw bësi tëlantaq sampaj kě langit tërëndjam sampaj kě sërgaw bingong nïjan pëtaraw goeroe ka tawnjaw 'itoe koetaw bësi koetaw tëmbagaw, djadi bëkataw dari Sëmoesti, djangan bingong pëtaraw goeroe sakti 'ambaw di sanggawi panah randjoenaw bësi 'mbaq batang ni'ogr poejo'äh pandjang dëlapan di giling dari Sëmoesti babaq koetaw pandjang Sëlawi 'itoe mangkaw ngamo'äq 'ndi'äq 'adaw dilawani 'ograng mangkaw bërasan 'itoelah 'ograng 'itoe mëngakoe dari kësalah annjaw mangkaw di bangon toenggoewan dëngan kébaw siko'äq bangon toenggoewan Sënaton sënataq djadi bal'äq pëtaraw goeroe, tapi Sënaton sënataq 'ndaq tinggal dindaq bal'äq di 'adjaq 'ograng djadi koelagran Sënaton sënataq 'itoe bërëdjong bënjanji di balaj bësoeling bësërdam, djadi kataw pëtëri Sidang bërdamaw 'alangkah 'ilo'äq soewaraw Sënaton sënataq, djadi toegronlab pëtëri Sidang bërdamaw ka balaj laloe bëroesi'äq tëtawaw 'nggërawaw djadi Salindjangan bal'äq Balitong bakas djaq dintjakagr 'otaq sëmbilan goegoh, di kinaqnjaw pëtëri Sidang bërdamaw 'ndi'äq 'adaw di groemah laloe di gagrinnjaw kě balaj laloe di boeno'ähnnjaw Sënaton sënataq di tëmputkannjaw di padoe(w)'an balaj djadi bëmoeni lagi këlamawan pëtaraw goeroe Sakti di mësigit tadi katawnjaw gëto'äq 'anang sëpëti nangkaw loelos poenggal panggil, kaloe pëtaraw goeroe Sakti 'ndi'äq ta'oe gi kabagr ngan bëritaw Sënaton sënataq mati di boeno'äh Balitong bakas, 'anaq djagaw malingi, tjoetjong bëgindaw paroe Soegih, tëtijang bingong pëtaraw goeroe Sakti 'itoelah mangkaw pëtaraw goeroe Sakti ngoempolka(n) 'anaq 'anaqnjaw tadi, bingong tëboelat rasan ka(n) përang laloe lantasi di djalanka(n) djadi dami sampaj tëtijang bingong pëtaraw goeroe nginaq koetaw bësi koetaw tëmbagaw tëlantaq sampaj ka langit tërëndjam sampaj ka sërgaw, bëkataw poelaw (bëdoe)dari Sëmoesti, djangan bingong pëtaraw goeroe sakti 'ambaw di sanggawi panah randjoenaw, babaq koetaw pandjang Sëlawi 'itoe mangkaw ngoelang ngamo'äq 'ndi'äq 'adaw djogaw lawani 'ograng, kataw 'ograng 'ndidaw kami moeno'ähnnjaw Sënaton sënataq mangkaw kataw Dari Sëmoesti, 'ambaw di sanggawi panah randjoenaw di manaw badanjaw titi'äq këlauw di sitoelah tëmput Sënaton sënataq djadi di gilinginnjaw titoe bëkoeliling di dalam doeson titi'äq kapadoe(w)'an balaj 'itoe mangkaw di rëdjo'äh dapat bangkaj Sënaton sënataq ngamo'äq lagi, djadi mëngakoe 'ograng doeson 'itoe boekan Sënaton sënataq jang mati 'ini Sënaton sënataq 'adaw 'idop, tapi njaw di katawka(n) 'ograng 'itoe ëmas di gawin di boewat Sëroepaw Sënaton sënataq di bëri njawaw di djagaw malingi djadi di tampaqka(n) di pëtaraw goeroe sakti 'ini Sënaton sënataq djadi 'adjong bërëdjong bënjanji patjaq, di 'adjong bësoeling bësërdam patjaq djadilah kataw pëtaraw goeroe, mangkaw bëkataw (bëdoe)dari Sëmoesti haj bapaq 'ini boekannjaw Sënaton sënataq, 'ini ëmas di gawin, di bëri njawaw njëläh 'ini, djawab pëtaraw goeroe Sakti tjaq patjaq kabah njëläh 'ini tila kitaw bal'äq katawnjaw djadi bal'äq galaw 'ograng itoe, di djalan 'itoe masi'äh ngitji'äq përambaq bësoeling bësërdam masi'äh sampaj kě moekaw lawang katon ëmas njawawnjaw 'ndigi'äq, djadi ngambong pëtaraw goeroe sakti 'ndaq ngoelang di djawab (bëdoe)dari Sëmoesti kami 'nggop ngoelang sëbab bitjaraw 'oedaw 'inilah pëmbangonan Sënaton sënataq ëmas 'inilah

mangkaw 'itoe ĩmas di tĕgaqka(n) di moekaw lawang sĕgalaw 'ograng nakil 'oetang galaw.

VII. 'Andaj 'andaj Radin Boengsoe (S).

Tĕmbaj² 'adaw rimbaw sĕkampong di toenggoe simpang padoe ĕmpat, di toenggoe koembang banting rĕmas 'ndĕkaq 'ndĕkir bĕroegaw tjĕmpaw di toenggoe kidjang bangli rĕmas, ditoenggoe roesaw pandjang tigaw, ditoenggoe kantjil bĕlantān, di tĕbas mĕndjadi talang 'ndi talang mĕndjadi doeson pandjang sĕtaq boekaw sĕratos, lĕmang koepang pĕtanggawannjaw groemah kĕtj'āq mĕndjambat koetjing groemah bĕsaq 'inggang basinggang, 'anaq tjinaw begroemah kampong mĕlajoe bĕgroemah kambang, 'mbaq di siwar lĕpaw pandjang, dajing bĕgĕdong tĕngah padang, kĕmĕndor bĕgĕdong tinggi, tjĕtjal 'indjan bĕringin tanggaj noendo'āq'i lobang moewaraw 'idjang manis goedongnjaw nangkaw 'mbaq di bĕkal goedong ni'ogr 'mbaq di tjintjin di karang lĕkaw goedongan pinang ngan sandawar boengko'āq nbong di palaq tanah gajor sandawar di 'oedjong tandjong, 'ndĕrdaj djalan ka'andaw dalam lo'āq groemah tĕroentor pĕtang kadi pandji tĕroentor pagi tigaw badjor pĕlakat moenggah pĕlakat papan bĕtĕrawang, pĕlakat tando'āq bĕ'oekiran dĕndannjaw manaw rijang koening tjĕpot di'oempot ngan kĕloelot di sambong tanggĕriti, tĕlĕlaq datang 'andaw dalam ragaman di koetaw itoe gĕnap pĕmoenong dalam nĕnggĕri Sikat ringki'āh lajang boepandin sikat tjĕpat lah jang koengkongan paribi'āh pĕmadoe rasan pĕmboehong pĕmadoe koelaw tjoelaw tjalaw pĕngangat gawi boengko'āq tjabol pĕnoenggoe koetaw boedor bangaw dijam dijam di talang 'mpo'āq bĕsaq dijam di bangsal kaĕmasan ninting di bĕroegaw pandaq sĕkap 'intang pĕmoeras pandjang rikaw 'oesong sĕnapang sataw pĕnangan Ratoe kini roerah tĕtap boemi tĕrantam 'ograng sĕrĕpat 'mbaq di toengkat 'ograng sĕrantjong 'mbaq di tabong boedjang soe'ilon sĕlĕlakoe, gadisnjaw toenggal bĕr'indoewan, boedjangnjaw toenggal bĕgroes'āq'ān kĕrbaj toenggal bĕrajaq'an batinnjaw toenggal boetanan, panditaw toenggal sĕboetan, djoewaraw toenggal toewah 'ajam, 'itoe ragaman dalam nĕnggĕri tigaw koe 'andaw tĕrbandong saw koe'andaw ribang gajaw sangkan bĕdjoeloq 'andaw ribang gajaw di sanaw 'andaw boedjang ngan gadis, di sanaw boengaw kĕmbang banjaq, sĕtoeraq kembang sĕtoering ranggaw dipaw bĕgĕmbaw malam sangkan bĕdjoeloq bĕrĕmbaw malam takot di sĕroe kombang laloe boengaw di sĕroe kambang djoegaw noempangka(n) 'abang boengaw rajaw rĕmĕdji'āh kĕmbang boengaw rĕntjam koekoe tit'āq boewiring kĕmbang sĕta'on kĕmbang tĕtjangaq boengaw laboe, di sanaw 'andaw boedjang ngan gadis, 'asing gadis sanggol sĕlipat, 'asing boedjang dabong sawtĕkang mandjing galaw ka kĕbon boengaw gadis bĕtadjo'āq boengaw rajaw boedjang bĕtadjo'āq boengaw tandjong, banjaq bantjangan toembo'āh di sanaw, di sanawlah djĕling tĕpĕkarat, di sanawlah rĕbang tĕpĕkintang mandjing bĕroegaw ngoedaw 'injaw, li'āh ragam di kĕbon boengaw, soedaw di kandang moempaw gading, soedaw di siwar 'akan djalaw rĕmas, doewaw koe'andaw sĕrimongan sangkan bĕdjoeloq 'andaw sĕrimongan di sanawlah 'andaw kĕrbaj banjaq 'adaw kĕrbaj nanti goero'āh 'awaq pandaq bĕka'in 'apir djikaw 'oendjogr pĕlitas, bĕdĕgop goeroe di 'oeloe,

'aj'āq timbali tambaw di lajaraṇ, mangkaw tēragaq poentong 'ndi'āq 'adaw tēritong da'on lah koerang ngat bēdindang 'agri malam, 'adaw kērbaj 'oeloe 'andaw bēsaq tinggi goedaq gadika(n), *groembaqnjaw* koerang doewaw sawi sanggolān 'adaw 'mbaq bēgrēkoe bētadjo'āq goejang 'adaw 'mbaq limos soegi sēkilan maso'āq moelot kēnan mandjīng 'andaw dalam kēnan pēgi kēroentong bangkang, sikatnjaw dja'o'āh di 'oepatnjaw sikatnjaw damping dipoedjinjaw, mēngoepat 'anaq 'ograng boedjang, mēmoedji 'anaq digri gadis kēnan bali'āq kēroentong pēno'āh, kēnan bali'āq kēgroemah gēdi *groemah boero'āq* bintang² ngan boekan bintangān oli'āh 'agong, sangkan bintangān 'oli'āh langit, kēmpiq tēbandjar dari loewan itoe kēmpiq *ograng* menagi'āh *groemah* tanggaw loempo'āh parang njawaw bēsaq badan 'ndi'āq moela *dasagr* sabilah 'ndi'āq kēlangkahan, 'ading boedjang tandang lajaraṇ bēgrtaw 'ilo'āq 'ndi'āq 'adaw ngoelang, bēgrtaw djahat 'ndi'āq 'adaw poelaw 'ntēlamadam sapaw ta'oe 'oetang mamboeloe koetjīng koeros, tigaw koe'andaw tjetjap nīng sangkan bēdjoeloq 'andaw tjetjap nīng di sanaw 'andaw panditawan 'adji sambajang 'ndi'āq 'adaw rēbah, 'igamaw kēntjang di tēgaqkan, dalam Salibar djoeloqkannjaw 'itoe namaw nanggēri 'itoe, djēngo'āq toembang ratoe doeloe, 'agong tēloensor djoeraj majos, sēbab ratoe karot li'āh ngoekom larangan 'mpat lah dipakaj mēnoebaw 'oeloe pangkalan kēdalam timba kēloewāgr 'mbēkop gawi ngēngadang djadi, noeto'āh da'an pētinggiran, tēlaloe ratoe pandaq 'oemor damaw di simbang 'ograng la'in njēlah di simbang ratoe kini, lē lakoe ratoe kini bēlom mēngadaq ratoe 'agong masi'āh mēngadaq 'araw bintang bēsaq² dalam lajaraṇ toewaw dalam sēgaraw bēgroemah pangkat di lajaraṇ, bēgroemah pangkat di sēgaraw 'akap boelan ngadang di gēnting tērang bintang ngadang di pantaj kētj'āq nēnggēri di 'alahka(n) bēsaq nēnggēri di pēlēbor banjaqlah rēdjong di bansalka(n), rēti ratoe mangkaw kēnan mēngadaq ratoe nanti dijaw soemaban toedjo'āh lagi sograng di 'angkan koelaw loewāgr 'ndi 'itoe boli'āh 'mbēdot boli'āh nēkani, rēlaw dalam manggot piling pintaq pintawan toentong tjanaj lēlakoe ratoe 'agong, lagi sograng 'anaq wadon sangkan 'mbaq 'itoe bēlakoe kēnaw mantarang djēmaw 'idop kēnaw boemi langit lēlakoe ratoe 'agong, 'abis bēnang sēbakaw pangkal 'abis tjintjīn sētoembo'āq kiri li'āh bēsoenggot 'nggi rēbijah, soenting 'ndi'āq wani toegron lagi, ratoe 'awaq toewaw badanlah ringaj 'amon di dalam *groemah* ratoe dijaw 'ndi'āq adaw bēkoerang lagi toedjo'āh gēdong di kalang 'oeloe toedjo'āh gēdong di kambang 'iligr, manaw kēkoerang ratoe nījan ratoe 'ndidaw bēgranaq lanang bēgranaq sograng wadon, dijaw bēdamaw Sindjaraṇ boelan, ringki'āhnjaw mangoepalang tiros kēting tiros tangan 'awaq poti'āh magindaw soeli, toemūt kadi tēlogr soewidji bētis sēroepaw njarong goenting pinggang lo'āq lawajan bankang bakigr kadi timbangan pēno'āh kēning lo'āq titi'āq di 'arisan pakoe 'alis mēnjangkōr 'mbon, boeloe mataw mēlēntor tadjī sēngingan kadi nēroedjaw kēmbang djari 'alos mēnganaq roewan, di roebong tjintjīn parmataw sanggol kamintong lipat pandan sērtaw pandaj ma'oe gadis dijaw 'antang dalam bērocgaw dalam bēroegaw kambang wajang 'atap gēnting pērabong timah 'oendang² katjaw tēlandjor diinding sēlakaw sēlandjoran moebongan kadi tēdong njambērang di tēkan kasaw 'oelagr lidi pandjoegring gangsaw di tērawang, pēntjantjang gading sangka boengaw mangkaw dijaw mēragam tēnon 'mpat pelo'āh rāgi di

batangka(n), sëlawi ragi mënompang di tiroe tērinti'āq galaw maniroe rinti'āq boerong tērbang koenang² sakēbon boengaw sijap² nēloesor pinggir rēriboe mēnēka(n) poenggong, langkenaj na'ī'āq sēnggan 'ntoewat mangkaw dijaw bēragam pantaq, pantaq tjēpar mēmantaw koendang, koendang datang soendaraw liwat, mataw malibat libat loerong, pantaq samsam sambil tētawaw pantaq tēmandong 'amban poetos, pantaq, titi'āq tēnon kah soedaw pantaq djarang gadis lah toewaw, pantaq 'ndjam boenting 'mpaj sampaj, pantaq moelaj kērbaj djandaw 'agri toe sēdang pēpētangan njēlah ratoe mērintah mangiri nganan mintaq koewisi tēngah laman dijaw 'ndaq ngadjong 'ograng tjipaq mangkaw 'ograng tampil tjipaq lawangan banjaq toegron galaw, mangkaw lawangan banjaq tampil tjipaq, tjipaq di baraw mati 'akan tjipaq di djantong radjaw 'itam bēsarang di nijogr gadīng koerang 'adaq sēpanginang njigrī'āh galaw pēpandīn banjaq boe(w)'iring gadis dēlapan, ratoe 'agong kinaq'ān Sindjaran boelan di kinaq'i sindjaran boelan 'ndi'āq 'adaw njigrī'āh kataw ratoe 'agong Sindjaran boelan ngapaw dengan 'ndi'āq 'adaw njigrī'āh Sindjaran boelan nangis sadjaw kataw ratoe 'agong ngapaw dēngan nangis sadjaw sapaw 'ograng ngēndjo'āq kataw, kataw sindjaran boelan 'ndi'āq 'adaw djēmaw ngēndjo'āq kataw, sangkan badan 'ndi'āq 'adaw njigrī'āh maloe di 'mpaq ngan 'mbaw'ān maloe di rēmbaq mardjakaw, galaw 'ograng bēmo'anaj galaw badan 'ndi'āq 'adaw bēmo'anaj, 'ndi'āq 'adaw boebadah nantanka(n) 'ilīm, kataw ratoe 'agong kaloe 'mbaq 'itoe dēngan moenggablāh di balaj pandjang kitaw noenggalka(n) djēmaw banjaq 'mbaq manaw 'akal ngan pabikoe djēmaw banjaq, njēlah Sindjaran boelan moenggah balaj pandjang njēlah ratoe noenggalka(n) djēmaw banjaq, njēlah toenggal djēmaw banjaq, kataw Radīn diwaw kaloe 'mbaq 'itoe dapatka(n) toe'an rēbijah kēnan dijam di palaq tanah 'adjong tandang ka sērgaw pintaqlah koendoe dalam kajangan, njēlah 'ograng 'ndapatka(n) toe'an rēbijah, kataw toe'an rēbijah kaloe 'mbaq 'itoe nangkanah 'akoe tandang dalam sērgaw mintaq koendoe dalam kajangan, njēlah toe'an rēbijah moenggah kēbalaj pandjang toedong sarkop kain poti'āh, tangkaran tinggal di balaj pandjang, njawawlah lantas kē sērgaw njēlah toe'an rēbijah moenggah di kajangan 'ndap, laloe moenggah kajangan tinggi, 'nggagri Radīn ginggangan, kataw toe'an rēbijah, Radīn ginggangan sangkan 'akoe kēsini mintaq kōendoe dalam kajangan ngadjaq toegron ka'alam boembang batan djoeraj ratoe 'agong, kataw Radīn ginggangan pajoe kaloe 'mbaq 'itoe, kitaw 'adjong Radīn Boengsoe toegron ka'alam boembang batau djoeraj ratoe 'agong, kataw Radīn Boengsoe, pajoe 'akoe ka(n) toegron 'anjaw 'akoe 'mbataq sēsa'ot ngan sēsangi manaw sēsa'ot badankoe 'ini 'amon 'akoe toegron ka'alam boembang mintaq tēgaqka(n) doendangan tinggi pasangka(n) kēbong bararangsaj manaw pantjinaw 'akoe toegron agri sēdang tēngah 'agri 'akoe toegron 'ndi'āq 'adaw ngēlēboe lagi, kitaw bēdjandji dēlapan malam, 'akoe ka(n) toegron ka'alam boembang lagi poelaw 'amon badan sampaj toegron badan 'ndaq ngēltjap pērang rami badan 'ndi'āq maso'āq radjaq 'agong, kini ngoelanglah toe'an rēbijah ka'alam boembang, njēlah bali'āq toe'an rēbijah, djegromka(n) 'nggagri ratoe 'agong 'mbaq manaw kataw Radīn Boengsoe dijaw ka(n) toegron dēlapan malam lagi toeto'āq djandji dēlapan malam 'agri lah sēdang tēngah 'agri mangkaw bēdēbas bajang² Radīn Boengsoe njēlah sampaj lagi kitji'āq lagi 'abang laloe di sambot toe'an

pénatih di bataq kě bĕroegaw kambang wajang, njĕlah mĕrintah ratoe 'agong haj djĕmaw banjaq tangkaplah kĕbaw, tangkaplah kĕbaw lĕmboe 'araw 'oeloe padangan, tangkaplah kambing 'irang soelang, tangkaplah 'it'ĕ'āq lantjang rĕmas, tangkaplah boerong daraw djantan poetonglah kĕbaw pagi 'ini, kitaw nganggap Radin Boengsoe, 'amon di ragam Radin Boengsoe 'asing sagri 'asing sĕmalam dijawlah ngoendang kapandajan, ragam ratoe 'agong nginaq'i Radin Boengsoe sapaw 'ndi'ĕ'āq ta'oe Radin Boengsoe pĕgal pantji mĕngoeloe balang tandaw 'abang di loebang tangan, soerat tangan bĕringin na'f'ĕ'āq, lidah bĕlang gigi mĕlilaw pĕgat pantji mĕngoeloe balang toedjo'ĕh masaq pĕroewang djadi bĕbajang pandaj njĕroepaw djadi soero'ĕh 'adjong' ngan. diaw soemor bĕnjawaw batan 'oesisigran 'ograng bĕdoeson ringki'ĕhnjaw boekan mangoepalang, tĕrĕnggotlah dijaw patjaq ngoengkang dijaw mĕngoendang kapandajan, njĕlah 'adaw 'anaq radjaw 'itam, 'anaq pĕnĕkan ratoe 'agong, Radin Mas damawnjaw, Ranggoenang Sari, badjoeloq Radin Malilo bali'ĕ'āq kĕnau tandjang lajangan bali'ĕ'āq 'ndi 'andon poelaw boerong sampaj dalam nanggĕri dijaw toenggalka(n) djĕmaw banjaq, kataw Radin Mas, haj Radin Diwaw, mintaq boewangka(n) Radin Boengsoe, kataw Radin Diwaw 'apaw sĕbab 'apaw moelawnjaw mangkaw kaban mintaq boewangka(n) Radin Boengsoe, djawab Radin Mas sangkan Radin Boengsoe 'ndaq di boewang Radin Boengsoe karot pintaq'ĕn dijaw 'ndaq mangkal bĕpĕrang toedjo'ĕh kali, Radin Mas 'ndidaw koewawaw pĕrang rami, kataw ratoe 'agong, kaloe sĕrĕpat, doeson laman 'apaw boli'ĕh boewat boewangka(n) Radin Boengsoe, 'amon 'ndi'ĕ'āq koewawaw pĕrang rami dĕngagr Radin Boengsoe ka(n) tĕboewang njĕlah Sindjaran boelan nangis sadjav sĕbab mo'anaj kĕtji'ĕ'āq ka(n) tĕboewang, 'ograng banjaq bingung 'anjaw Radin Mas 'ndi'ĕ'āq 'adaw kĕtĕgahan di 'adang 'ndi'ĕ'āq katoewadang, njĕlah Radin Boengsoe di boewangka(n) di 'antat kĕdjoering karang mĕnganggoe simpang padoe 'mpat, njĕlah di 'antat kĕsanaw Radin Boengsoe li'ĕh ragaman di simpang padoe 'mpat di toenggoe matjan bĕlantan boewasnjaw boekan mangoepalang Radin Boengsoe di 'antat kĕsanaw tĕpi'ĕ'āqka(n) ka simpang padoe 'mpat dijaw toekini sĕdang tido'ĕ'āq, Radin Mas laloe bali'ĕ'āq, 'amon ragaman Radin Boengsoe, mangkaw dijaw tampil ngantawi mĕngoengkang di simpang padoe 'mpat Radin Boengsoe nginaq'i Sindjaran boelan, 'ndi'ĕ'āq 'adaw nginaqnjaw sindjaran boelan, njela Radin Boengsoe nangis, patjaq dijaw matjan bĕlantan 'nggoelot Radin Boengsoe, tigaw kali nĕngkabang kĕtjol tĕlĕbos Radin Boengsoe bĕkataw kataw Radin Boengsoe bĕlis binatang matjan bĕlantan djĕmaw soerang 'ndi'ĕ'āq 'adaw tĕboeno'ĕh 'oerip di boemi di maq lagi kaloe dĕngan 'ndi'ĕ'āq 'adaw tahoe 'nggagri 'akoe Radin Boengsoe njĕlah 'ini sĕrtaw tĕdĕngagr kataw 'itoe lĕlakoe matjan bĕlantan simbar tangannjaw Radin Boengsoe, kiparka(n) dijaw kĕbĕlakang, lĕpos takot Radin Boengsoe, dingin sĕroepaw batoe djalaw sasah sĕroepaw batang pisang njirap 'idjoe njirap koening, Radin Boengsoe sampon madam, tĕsĕpar di djoering karang di simpang padoe 'mpat njĕlah lakoe Radin Ginggangan dalam kajangan agri toe sĕdang pĕpĕtangan mĕtoe ribang 'ajaw 'ajawan tidĕngka(n) tjintjin kabangkoeloe toenaq dijaw kaja mantiring, tidĕngka(n) tjintjin ka Tandjong Sĕraj toenaq dijaw kĕ Radin gantjanaw, tidĕngka(n) tjintjin kĕ salibar 'ndi'ĕ'āq 'adaw mĕnginaq Radin Boengsoe, tidĕngka(n) tjintjin djoering karang 'adaw di sanaw Radin Boengsoe

dijaw toe sêdang sampon madam, kataw Radin Ginggangan toe'an Makdoem tila kitaw toegron kě 'alam boembang, Radin Boengsoe sampon madam, njêlah toegron Radin Ginggangan doewaw dêngan toe'an Makdoem, bataqka(n) minjaq poelang napas bataqka(n) sêlasi toedjo'âh tangkaj, njêlah sampaj kě djoering karang lélakoe Radin Ginggangan doewaw dêngan toe'an Makdoem, di 'oeraq di lèlanggoej pantaq ngan minjaq poelang napas kěpas selasi toedjo'âh tangkaj lélakoe Radin Boengsoe, sêrtaw tēkēnaw minjaq poelang napas bēringgot kēting bēringgot palaq mēroendjong diaw bangon, njêla bēkataw Radin Boengsoe nini'âq kamoe Radin Ginggangan doewaw dêngan nini'âq kamoe toe'an Makdoem tila ngoelang kajangan tinggi li'âh ragam Radin Ginggangan simbar tangan Radin Boengsoe kiparka(n) dijaw kě bēlakang toendaw ngoelang kajangan tinggi li'âh ragam Radin Boengsoe, sertaw sampaj kajangan tinggi 'asing sagri 'asing sēmalam dijaw la ngoendang kapandajan, tērēnggot dijaw boedjang kēti'âq, lélakoe Radin Boengsoe, bēgoeroe lawan bētanjaw di Radin Ginggangan, nanjawka(n) goeroe lanang sograng, di boemi tidang barlawan, bēlawan tidang bētēmoe, bētēmoe djoegaw mati 'ograng, nanjawka(n) 'oetjap pēlēbor rantaj, nanjawka(n) 'oetjap maso'âq limoenan, nanjawka(n) 'oetjap mataw goentingan, 'abis goeroe Radin Boengsoe 'agri toe sêdang pagi², kataw Radin Ginggangan haj Radin Boengsoe dêngan ngoelanglah di'alam boembang, sēbab dtandji lom toeto'âq sēmajaw lom sampaj, kataw Radin Boengsoe 'ndi'âq 'adaw koewawaw 'agi 'ndi'âq 'adaw tētahan badan li'âh 'ndi'âq 'adaw tētanggong 'oliḥ njawaw kataw Radin Ginggangan, djangan 'mbaq 'itoe alah kah pēnakot poelaw dengen, kataw Radin Boengsoe pajoe kaloe 'mbaq 'itoe 'akoe kah ngoelang di 'alam boembang li'âh ragam Radin Boengsoe bētēpo'âq bētangan doewaw njēroendaw 'angin doewaw bēlas njêlah sampaj kēdjoering karang, sampaj dijaw kēdjoering karang, lélakoe Radin Boengsoe bēroepo'âq boemantjaw sograng, sēbab bēlajar 'ndi'âq 'adaw bētoenggangan kērising bēsi 'ndi'âq 'adaw di awaq, njêlah dijaw bēlajar djoegaw noenggangi sampang salirang setaq koe sampang di toedongka(n) sētaq koe sampang di doedoq'i bēlajar 'ndigi di rēntika(n) 'agi 'ndi sijang 'ndi malam toedjo'âh 'agri dēlapan malam, kēnan sampaj kě poelaw pandjang, 'amon ragaman di poelaw pandjang 'ograng tēgaq gēlanggang rami, njêlah Radin Boengsoe moenggah gēlanggang tinggi nēngah 'nggi djēmaw banjaq laloe di rēdjong 'Anaq Dalam, njêlah di kawaj 'Anaq Dalam, njêlah Radin Boengsoe moenggah kērēdjong 'Anaq Dalam, kataw 'Anaq Dalam sapaw damaw kaban sapaw djoelo'âqka(n) kaban 'anaq sapaw pēnsakan sapaw lélakoe Radin Boengsoe, njêlah damaw di boenika(n), njêlah doeson di lindongkan, kataw Radin Boengsoe, rēti 'akoe 'ini 'anaq Koeboe 'alaw 'alawan 'anaq Koeboe 'alaw di grimbaw njêlah njērēmpaq nangkoedaw Dērdjin bēdagang 'oebi ngan kēladi, rēdjong pētjah nangkoedaw madam badan tēpēpas poelaw 'ini mandang tēsēpar djoelo'âqka(n)koe, kataw 'Anaq Dalam moewaraw Bangkoeloe djangan 'mbaq 'itoe li'âh pērambaq sēbab soedaw kami lihat di pandang di rilang soedaw lihat 'ndi'âq boelaq pēnēmōn badan, koepandang dalam, pēnggrasawkoe, kaban koetanggap Radin Boengsoe sēbab koepandang koeribang soedaw koewinaq dalam pēnggrasawkoe lo'âq kidjap Ratoe di Salibar ringki'âh maniroe Radin Diwaw tētoembo'âq bingong Radin Boengsoe njêlah ngako'âq laloe ngangkani 'itoe Ragam Radin Boengsoe, kataw

'Amaq Dalam kaloe kaban 'ndi'āq 'adaw patjaq gi bēgrētaw sēbab kaban tēboewang lagi kētji'āq rēti kaban 'anaq kēlawaj kami Bangkoeloe, kininjaw kalaw kaban 'ndi'āq 'adaw patjaq gi bēgrētaw dalam Sēlibar lah kalah di bator 'ograng koetaw Atji'āh Sindjaran boelan lah kētawan ratoe lah sēdang sampon madam ratoe ka(n) tētaq di 'alang balaj tēgantong moekaw lawang, doeson koe soero'āq tēngah malam pagi'an pandaq doeson kalah sērtaw ta'aning di bitjaraw lēlakoe Radin Boengsoe ngētjip 'ndidaw makan masam kētjip sēmboeni goenting patah maraq daj mērampang tjoeping 'awaq pot'āh niroe kēsoembaw sēbab djēmaw mēlawan dindjo'āq kataw 'oeloebalang di bēri maloe bērangkat 'ndi'āq 'adaw pamit lagi pisar toemit gandjor bēdjalan dijaw toegron kalimboengan sēbab dijaw ka(n) ngoelang bēlajar kapandjīng dalam Atji'āh kanoentoti Sindjaran boelan, njēlah dijaw ngoelang bēlajar, bēlajar 'ndigi'āq di rēntika(n) 'ndi sijang koe'al'āq malam, 'ndi malam koe'al'āq sijang poelaw toedjo'āh 'agri dēlapan malam dami marilang ka sēbēlah katon tēlatang nēnggēri satoe ringki'āhnjaw boekan mangoepalang tētjoego'āq kadi lo'āq tandjongan talintang kadi lo'āq tampa'ān boengko'āq nibong di palaq tanah gajor sandawar 'oedjong tandjong 'ndērēdaj djalan ka'āndaw dalam lo'āq roeni tēlēntor pētang kadi pandji tēlēntor pagi tigaw badjor pēlakat toegron pēlakat papan bēlērawang takot ka(n) rēmpa(n) bērgado'āh pēlakat tando'āq bē'oekiran dēdannjaw manaw rijang koening tjēpot di 'oempot ngan kēloelot toenoh di sambong tēnggērīti tēlēlaq datang 'andaw dalam li'āh ragam Radin Boengsoe mangkaw sampaj 'andaw dalam laloe moenggah mēndaratan sampaj kēpadang pandjēmoran, njēlah 'adaw boenting bēriboe Radin Boengsoe tampil bētanjaw kataw Radin Boengsoe 'adoeh 'ibong kērbaj boenting 'apaw djoelo'āqka(n) nēnggēri 'ini sapaw sintan sapaw pēnggawaw sapaw lawangan mangkoq koetaw sapaw mēnoenggōe loerong gēdang lāginjaw poelaw 'apaw moentjaw nēnggēri rami, 'amon timbal kērbaj boenting kaloe dēngan 'ndi'āq 'adaw ta'oe di djoelo'āqka(n) nēnggēri 'ini koetaw Atji'āh njēlah 'ini Pangēran Tjili di loerong gēdang Ratoe 'antang di balaj pandjang, bēringin Moedaw mangko'āq koetaw sangkan moentjaw nēnggēri rami 'ograng di 'oemaw bali'āq kē talang 'ograng di talang bali'āq ka doeson, sēbab 'ograng ka(n) nikah ka(n) sindjaran boelan ngan boedaq Bēringin moedaw pērolihan nawan dalam sēlibar tapaq kalawaj Radin Boengsoe, sērtaw tēhaning di bitjaraw li'āh ragam Radin Boengsoe bēsēbot bēsēsiban lamon soenggo'āh koendoe bētoegron kēlamkan tjajaw Radin Boengsoe badan 'ndaq djadi rēramaw koening li'āh ragam Radin Boengsoe njirap koe'abang njirap koening kēlam tjajaw Radin Boengsoe, timbol tjajaw rēramaw koening njēlah dijaw bēdjēdjaq bētoenggōe'an lēpaska(n) 'oetjap lanang sograng di boemi tidang bērlawan, bērlawan tidang bētēmoe, bētēmoe djoegaw mali 'ograng, lēpaska(n) 'oetjap mataw goentingan dijaw maso'āq limonan koetjīng koembang, 'agri koe sēdang tēngah malam dijaw maso'āq bēroegoe kambang wajang disitoe badah sindjaran boelan bēloenggōe'āh li'āh ragaman Sindjaran boelan sērtaw toewinaq Radin Boengsoe nērapnap banjoe mataw 'oemban, kataw Sindjaran boelan 'ading malang Radin Boengsoe djoewarip dēngan di dēnijaw dami gi 'idop gi 'ilo'āqlah 'anjaw 'mbaq 'ini ba'āqlah dēngan ngoelanglah kē Salibar djangan dēngan, mangkalka(n) pērang kaloe dēngau moenggahka(n) pērang 'ndi'āq 'adaw tētahan 'ol'āh badan 'ndi'āq 'adaw tētanggong

'oli'äh njawaw sěbab bėlawan 'ograng koetaw 'Atji'äh, pėrang tėgoendjaj kagoemboelan, djawab Radin Boengsoe kakaq kamoe Sindjaran boelan 'ndi'äq ta'oe kamoe gagri 'akoe rėti badan koendoe bėtoegron, toegron kadi kajangan tinggi, toegron 'adaq ngėlboe lagi badėndan bėnang sėlambagr ngoendang sėsa'ot ngan sėsang, manaw sėsa'ot badan koe 'ini 'ndaq mėnanggong pėrang rami 'anjaw kataw gagri kamoe bataq pesakaw dari Salibar, bataq pėdang roemaw gagas bataq dėhong rijaw tangis, pėsakaw dalam Salibar tėlajaq tėlajong moeno'äh toewandjoe dėmam sėmalam lambat pėlajon mati djoegaw lėlakoe Sindjaran boelan 'ndjo'äqka(n) pėdang roemaw gagas 'ndjo'äqka(n) dėhong rijaw tangis, 'agri koe sėdang tėngah malam kalaw Radin Boengsoe, Sindjaran boelan badan bėpėrang, sagri pagi pasangka(n) tėnggang pėdoepaw'än, sėbot diwaw pantaw diwataw sėbot diwaw kajangan tinggi, sėbot nini'äq Radin Gınggangan sėbot nini'äq toe'an Makdoem mintaq dinaq di gimbari sėbab groekol lah lawan kali ini, 'agri koe sedang tėngah malam tėngah malam tėlimpas poelaw 'agri lah 'imbaw pėrak sijang, lip gėmėning padjar mėtōe mantjoerong mataw 'agri toembo'äh li'äh ragam Radin Boengsoe moenggahi balaj pandjang nėdaw nėrataw sėdang tido'äq ratōe kėtėtaq di 'alang balaj tıgasnjaw gantongka(n) moekaw lawang tėgogr limbogr di dalam Atji'äh loelo'äq 'oelat bangon di moeloe soeraq samboeni biri q djadi rėngong samboeni mėdoe toendjol palaq kadi 'arang tėtōempah, 'ograng 'ngginggang Radin Boengsoe tigaw 'agri tigaw malam lah ganggang sėndjataw dalam 'Atji'äh, Bėringin Moedaw sampon madam, madam di boeno'äh Radin Boengsoe, lėlakoe Radin Boengsoe tėrasaw pajah lah 'adawlah dami marilang kė sėbėläh 'adaw nıjan pėrahoē toedjo'äh pėrahoē toedjo'äh sėtali² pėrahoē toedjo'äh sėtōendaw 'itoē rėdjong 'ograng Bėngkoeloe; tjawis dandanan kandi'äq pėrang dijaw noengkat pėrang Radin Boengsoe, njėläh sampaj 'ograng Bangkoeloe 'ograng Bangkoeloe ngamo'äq poelaw Lėmang baloe bėpoepo'äq padaw 'oelaq la'ot, Kaji mantiring bėpoepo'äq padaw Pangiran Tjili, Rindang papan bėpoepo'äq padaw Nantan tėlogr 'anaq Dalam bėpoepo'äq padaw Djalaq rambajan, Itam bėlaraw bėpoepo'äq padaw Salaq sėtandjong, itoelah 'ograng bėpėrang tigaw 'agri tigaw malam, njėläh kėnan Pangiran Tjili moetahka(n) darah sėbab bėpoepo'äq padaw Kaji mantiring, kataw Pangeran Tjili 'adıng malang boedjang lawangan, 'mpo'äq mamaq 'oelat la'ot, tila kitaw mėlėdjang pėrang 'ograng Bangkoeloe 'ndi'äq adaw tėlawan, njėläh 'Atji'äh laloe kalah dijaw mėlėdjang pėrang, laloe Radin Boengsoe djėngo'äq Sindjaran boelan, kakaq kamoe Sindjaran boelan toegronlah dėngan paroe-laman, tila kitaw bėlėnto'äq ngoelang balı'äq njėläh Sindjaran boelan toegron kėbawah, lėlakoe 'ograng Bangkoeloe, mangkaw dijaw tampil nawan mėnawan gadis 'oeloe sambaj, mėnawan boedjang 'oeloe gandaj, mėnawan batin 'oeloe groemah mėnawan kėrbaj 'oeloe 'andaw mėndjarah rėtaw lawan bandaw njėläh Radin Boengsoe bali'äq, Sindjaran boelan di bawawnjaw toedjo'äh 'agri dėlapan malam mangkaw sampaj dalam Salibar, di tėmoni dalam Salibar doesonlah sėgrot doesonlah djadi padang titiran, beroegaw nga'ıgr di tėpi laman poejo'äh moepogr di paroe-laman, lah li'äq Radin Boengsoe, mangkaw doeson di sijangi groemah balı'äq di tėgaqka(n) mangkaw dijaw mėnangkap kėbaw lėmbōe 'araw mėnangkap kambıng 'irang soelang, mėnangkap 'iti'äq lantjang rėmas, noenggalka(n) loerah batang 'agri dijaw tėgaq gėlanggung rami,

njêlah sampaj djoewaraw banjaq, njêlah gëlanggang di djadika(n) toedjo'äh 'agri dëläpan malam mangkaw lasong njambël'i'äh këbaw, lëmboe araw, mangkaw lëbar djoewaraw banjaq, 'itoelah Salibar bal'i'äq 'ilo'äq.

VIII. 'Andaj-'andaj Ringgan Sëdajoe (S).

Bëmoelaw 'adaw soe'atoe radjaw mënoenggoe 'adaw soe'atoe nëgri tjëritaw'an 'ogran toewaw toewaw kabar dalam 'andaj 'andaj 'itoe radjaw bëgranaq boedjang bëgranaq gadis namawnjaw boedjang Ringgan sëdajoe, namawnjaw gadis, Sindjaran boelan, këdoewaw sipanaw djarang mangkawnjaw gadis doewaw 'itoe 'akap 'akap toegron kaji'äq bëlimaw, sëtampor dijaw bëlimaw 'itoe datang lang limaw 'iko'äq njambor palaq Sindjaran boelan dapatlah groembaq tigaw lambagr, lang limaw 'iko'äq 'itoe lëngit, Sindjaran boelan 'itoe dapat 'idapan djadi Sindjaran boelan dijaw doewaw bëgrading 'itoe bal'i'äq këgroemah, 'abis bëkatawlah sipamaw djarang këpadaw 'ndo'äq'ò, Sindjaran boelan dapat 'idapan di simbar lang limaw 'iko'äq, 'ndo'äq'ò dëngagr kataw 'itoe dijaw panggillah Ratoe ngadjong toegron di balaj pandjang ngadjong 'ndikaw di dalam bëroegaw Sindjaran boelan dapat 'idapan toegronlah Ratoe djaq di balaj pandjang, di dalam bëroegaw di kinaqnjaw Sindjaran boelan 'itoe boewidapan soedaw 'itoe Ratoe dëngan 'ogran banjaq mintaq panggilha doekon peli'araw mintaq pangilha rëbijah patjaq mandang sampajlah doekon pëli 'araw sampajlah doekon patjaq mandang, mangkaw njilap këmënjaw 'itoe matilah 'itoe pënditaw mëgat gantong mangkaw sampajlah poelaw rëbijah patjaq mandang njoekaw'i Radjaw mangko'äq poti'äh, mëmandang 'mpat pëndjoegroe boemi 'ndidaw dijaw laloe wan 'itoe, mëmandang 'mpat pindjoegroe langit 'ndidaw dijaw laloe wan 'itoe mangkaw di pandang Sërijan pndaq di pandang Sërijan pandjang 'ndidaw dijaw laloe wan 'itoe, mangkaw di pandang poelaw poesaran tasik 'ndidaw djoegaw dijaw laloe wan 'itoe, mangkaw di pandang poelaw bëringin Soengsang 'ntagraw sërgaw ngan dënijaw 'ndidaw laloe wan 'itoe, mangkaw bal'i'äq di pandang dalam nëgri mangkaw njawaw lah sah di nëgri, rëbijah lah banjaq bëloepot, panditawlah banjaq bëlëpas, mangkaw bal'i'äqlah doekon pëli'araw mangkaw bal'i'äqlah doekon mëgat gantong, mangkaw bal'i'äqlah rëbijah patjaq mandang mangkaw matelah Sindjaran boelan mangkaw mërintahlah ratoe këpadaw 'ogran banjaq mintaq kadja(h)ka mëkam padoe'än balaj mintaq tëbangka nijogr ngan pinang, mangkaw mintaq tangkapka poelaw këbaw lëmboe'araw batan mpol Sindjaran boelan, mangkaw dandanan soedaw tëpëroempoe Sindjaran boelan di maso'äqka mëkam padoe'än balaj moengkirlah mo'anaj Sindjaran boelan namawnjaw Ringgan Sidajoe 'ndaq noentot Sindjaran boelan, mangkaw dijaw pamit ngan Ratoe 'agong bapaq 'akoe 'ndaq noentot Sindjaran boelan, mangkaw timbol Ratoe 'agong maraw, kaloe bëlom dapat djangan bal'i'äq mangkaw Ringgan Sidajoe mënjikap laloe mëmakaj bëbadjoe poko'äq sëroewal pëtaq gitar këtoepang gëtang Kasam njëngkëlang këgris timaw koepang njandangka pëdang djambat 'angin mangkaw toegronlah dijaw mërjtjaq laman libagaw boebos dijaw këmoekaw lawang mangkaw 'adawnjaw pisang

sěbatang mangkaw bėkataw Ringgan Sėdajoe kėpadaw batang pisang 'itoe, batang pisang 'aningka řėdjongkoe, pisang tėmbatoe loewagr kandang tanaman 'ograng moewaraw palı'ăq 'oemang pi'atoe mėrtandang bėsaqlah toewah mangkaw balı'ăq, mangkaw sahlah Ringgan Sėdajoe moekaw lawang laloe kėpadang pėndjėmogran mėnėngah padang maso'ăq grimbaw mangkaw bėtėmoelah ngan padang libagr tjėpot tjėpot mataw nginaq tjėpot ngan tėpijaw bėtoenggoe ngan kajoe sėbatang bėsaq'ô boekan salı'ăq 'alaw kaloe bėda'aw lagi sėda'aw kaloe bėtjangka lagi sėtjangka 'itoe bėnamaw bėringin soengsang palı'ăq 'antagraw sėrėgaw ngan dėnijaw mangkaw di kinaq di pangkal kajoe 'itoe bėtoenggoe mandoesijaw sograng bėnamaw Radjaw sėmpornaw ngėroewanka 'ograng balı'ăq pigi 'ograng 'ndaq balı'ăq kasėrėgaw 'ograng 'ndaq balı'ăq kėdėnijaw mangkaw bėkataw Radjaw sėmpornaw 'ndaq kėmanaw kaba Ringgan Sėdajoe mangkaw, djawab timbal Ringgan Sėdajoe akoe 'ndaq tandang kėsėrėgaw 'ndaq noentot Sindjaran boelan mangkaw kataw Radjaw sėmpornaw maraw mangkaw Ringgan Sėdajoe bėdjalan nėngah padang 'nggijang djadi sah di padang nggijang djadi laloe kėpadang djagrom pėnjoelam sah di padang djagrom pėnjoelam laloe kėpadang groempot manis, sah di padang groempot manis laloe kėpadang groempot sėmat sah di padang groempot sėmat sampaj kėpadang ma'asar sah di padang ma'asar sampaj di padang ma'alibagr 'angatnjaw boekan salı'ăq 'alaj mataw'agri mėnoengkat kėning mangkaw dijaw mėngantjam djambat goentong 'allah hoerabi banjaq 'ograng mangkaw di sitoelah bėtoenggoe Radjaw badjang dami di kinaq Radjaw badjang poenggongnjaw 'oepaw 'oembi nijogr sėdėpaw lėngkaraw dadawnjaw palaq'ô 'adaw 'mbaq kėmilıng pinggang'ô 'adaw 'mbaq palaq siwar mangkaw bėkatawlah Ringgan Sidajoe kėpadaw Radjaw badjang 'apaw sėbab djėmaw tėlaloe banjaq sėbab 'akoe bėtanjaw kėpadaw Radjaw badjang 'apaw sėbab 'ograng banjaq 'mbaq 'ini kėnangkoeraw sėbab mangkaw koetanjawka banjaq 'ograng mėnjoerong 'iko'ăq banjaq 'ograng bėboeloe 'ajam banjaq bėtinaw ngambın poentong banjaq bėtinaw toendjang grajı'ăh, banjaq 'ograng mataw tė kėlibi'ăq banjaq djėmaw bėkoedaw djėmaw mangkaw timbal Radjaw badjang haj Ringgan Sėdajoe 'akoe 'ini mėnoenggoe djambot goentong ninggo'ăqka 'api nėrėkaw njanjı'ăh kawah sėboewah ngėroewan ka 'ograng salah ngan bėnagr sėbab dijaw njoerong iko'ăq dijaw galaq maling kėbaw sėbab dijaw bėboeloe 'ajam dijaw galaq maling 'ajam, sėbab bėtinaw ngambın poentong dijaw galaq maling poentong sėbab bėtinaw toendjang grajı'ăh dijaw galaq ngėntamka laki sėbab banjaq djėmaw bėkoedaw djėmaw sėbab dijaw lindjang ngan bini djėmaw sėbab dijaw mataw tėkėlibi'ăq sėbab itoe lanang galaq nginaq 'anap bini djėmaw 'idang 'idang nginaq salah 'itoelah, kaloe 'oekoman 'ograng moeno'ăh djėmaw di panggang dalam 'api nėrėkaw soedaw di panggang dalam 'api nėrėkaw sampaj dijaw mėndjadi 'aboe mangkaw 'itoe 'ograng balı'ăq di 'idop'i mangkaw balı'ăq lagi di maso'ăq kėdalam kawah 'ndidaj sampaj 'antjor djadi 'ajı'ăq mangkaw balı'ăq di 'idopi lagi ngan Radjaw badjang lėpaslah dijaw dari pėrsalahan mangkaw soedaw dijaw ngitjı'ăq ngan Radjaw badjang mangkaw bėdjalanlah Ringgan Sidajoe sėnampor dijaw bėdjalan mangkaw sampaj kėkoetaw roetji, mangkaw dami di kinaq'i koetaw roetji bėkoetaw bėsi bėkoetaw tėmbagaw soewitaw 'ndjam di boemi soewitaw 'ndjam di

langit, mangkaw bingonglah Ringgan Sidajoe 'mbaq manaw maso'āq kēdalam nēgēri 'ini mangkaw dapatlah pikiran Ringgan Sidajoe laloe dijaw bēsali'āqlah mēndjadi landaq mangkaw di gigrī'āq'ō di pangkal koetaw mangkaw tēmaso'āqlah dijaw di dalam nēgri 'itoe mangkaw dijawlah maso'āq dalam nēgri 'itoe, mangkaw bēsali'āqlah dijaw mēndjadi pinaw kawan kēti'āq mangkaw nginaqlah dijaw dalam nēgri 'adaw nijan bētēri Sindjaran boelan bētēnon di 'atas Mēligaj mangkaw naji'āq Ringgan Sidajoe di 'atas Mēligaj 'itoe mangkaw bēkatawlah Ringgan Sidajoe kakaq digri boenting dēnijaw 'akoe tadi nginaq pērahoe njoenggot 'mbataq dagangan sēgalaw 'adaw mangkaw bēkatawlah Sindjaran boelan di kēlawaj 'imam soehor namawnjaw Dajang Rantajaw 'angin lēnggok lēnggah mangkaw kataw gadis doewaw 'itoe maraw mangkaw dami tēdēngagr kataw maraw dijaw toegron kēpagroe laman laloe toegron kajī'āq mangkaw sampaj pinawkawan 'itoe kajī'āq siwawlah dijaw mintaq toegronka dagangan sēgalaw 'adaw mangkaw soedaw 'itoe dijaw bēkataw sampajlah pērahoe sēboewah ngan dagangan sēgalaw 'adaw mangkaw na'i'āqlah pinawkawan 'itoe kēdalam pērahoe noenggoe'i dagangan banjaq mangkaw nginaqlah dijaw kēdagranan 'adaw nijan gadis tigaw mangkaw gadis tigaw 'itoe na'i'āqlah kēdalam pērahoe 'itoe mangkaw 'itoe gadis mēnawa mani'āq mas mangkaw di dalam gadis tigaw 'itoe mēnawa mani'āq mas pērahoe 'itoe laloe bēlajagr mangkaw 'itoe gadis nginaq kēlēpijan dijaw soedaw di tēngah la'ot libagr laloe nangislah Dajang Rantajaw 'angin lēnggok lēnggah mangkaw bēkatawlah Sindjaran boelan haj 'ading kamoe doewaw ngapawlah nangis 'aloni 'akoe kēnaw tawaw 'ini kaba koetawaw poelaw mangkaw pērahoe nēngah la'ot libagr ngamtjam kēla'ot batang sah di la'ot batang ngantjam kēla'ot toenggol sah di la'ot tonggol ngantjam la'ot kijambang boedaq, sah di la'ot kijambang boedaq nēngah la'ot bēkoe sah di la'ot bēkoe nēngah la'ot 'api sah di la'ot 'api mangkaw maso'āq la'ot poesaran tasik 'akap 'a'op kēlēman pētjah mangkaw nampaqlah nēgri 'ini mangkaw pērahoe sampaj kēpoelaw Ranggas mangkaw 'adaw dēngagr pēki'āq djēmaw 'ograng sērēgaw lah bētoentot 'Imam Soehor toedjo'āh bēgrading mangkaw bēlajagr di sampang sēlambagr sograng 'oembanlah kēpoelaw Ranggas mangkaw bēkataw 'Imam Soehor kēpadaw Ringgan Sidajoe 'alangkah kaba soenggot ka pērahoe kēpoelaw Ranggas kitaw bēpērang sagrini mangkaw kataw Ringgan Sidajoe maraw mangkaw toegronlah Ringgas Sēdajoe bēka'in pot'āh bēbadjoe pot'āh 'ikat 'ikat kēlambi pot'āh toedongnjaw pot'āh poelaw mangkaw Ringgan Sidajoe toegron moedjahlah 'Imam Soehor mangkaw kēnawlah 'ampar dadaw Ringgan Sidajoe bēdētās mēndēnting 'oeri nanaw di pangaw bēsi 'ndidaw di pangaw bēsi lagi manti'āq sēkilan boengaw badjaw mangkaw 'mbalas poelaw Ringgan Sidajoe noedjah 'Iman Soehor kēnaw poelaw 'ampar dadaw 'ndidaw poelaw di makannjaw sampajlah bēlagaw 'ndidaw bēmati'ān mangkaw bēkatawlah 'Imam Soehor kēpadaw Ringgan Sidajoe lēbarlah kitaw bēlagaw 'ini, kitaw bēlagaw 'ndidaw bēmati'ān kēlawaj kitaw sēkalijan mangkaw timbal Ringgan Sidajoe maraw mangkaw sēkalijanlah kēlawajnjaw mangkaw 'Imam Soehor bali'āq kēkoetaw roetji Ringgan Sidajoe bali'āq kēkoetaw 'abong mangkaw dami bali'āq kēkoetaw 'abong doeson sēgrot laman soeni nēgēri di bator 'ograng 'atji'āh.

B. GOERITAN (B); TJĚRITAW OOK TJĚRITAWAN (S).

Goeritan Koetě Koepang.

Lamon 'akoe noerotka(n) panton panton, koepaj di rawang bėsirap kětikě pasang moenggah koempaj kēmambang bēgroeloe'an hėrap kětikě pasang njintaq koempaj kēmambang bēgriliran 'ndiq koempaj kijan kēmambang hati rindoe kēmambang poelě habis panton, 'simbang goeritan, goeritan maně di goeritka(n), di koetě Koepang di goeritka(n) sangkan di saně di goeritka(n) rěti di saně tanah toewě sērěmpaq djadi ngan Pėlimbang, toenggal sėbotan ngan Bėngkoeloe 'Ogan 'Inim lagi gēmawa moesi lagi rintjong lading ngan Bėsėmah lagi poendoq pandjang lamon badan noerotka(n) dijě 'ndiq 'adě habis, karang goeritan mandjıng kėnėgėri maně di dalam di nėgėri doeson mēnandjaq mēnandjongan doeson tėtandjaq kě sėgarě doeson tėtandjong kėlajaran palaq tanah pėmatang gėntıng 'oedjong tandjong pėmatang poetos doeson moengot kėrtě diwě doeson tinggi nagě diwatě tigě moewarě mangkoe doeson tigě koewalě ngėtare bangan sėkoeha sėrimongan doewě koehandě tjětjap hėning tigě koehandě ribang gajaw maně di handě sėrimongan hitoe handě kėrbaj banjaq 'mpat poeloh boentıng 'mpat poeloh kėrbaj moedě maně di handě tjětjap hėning 'itoe handandě 'ograng pėnditě hėrap kětikě pagi pagi loq sėmantong tijap ribot tėllassan pėnditě mandi, doedoq di batoe soembajang, soembajang kėlimě limě soembajang kėlimě waqtoe lah waqtoe soembajang poelě 'igamėnjě kėntjang di tėjaqka(n) tinggalka(n) koedaj di saně di toelor handě ribang gajaw maně di handě ribang gajaw harap kětikě pėtang pėtang tigě badjor pėlakat moenggah tigě badjor pėlakat toegron pėlakat, gangsě bėtėrawang, loq bintang patıng sėlakě, sėlai sėlawang patıng rėmas dėdannjě manaw koening boekan manaw tadoq tadoran kėnan noembokka(n) sėndirinjě kėnan toemboh di lawang tėlėlaq sampaj handě dalam tjėpot di'oempot ngan kėloelot pėtjah di gėrdom ngan tėmbagě rėmoq di lantjıq ngan koeningan bilang roewang groewas nganggoe 'oekiran kėgawın boedjang poerisě napal kėloq tambonan kalong kėrėtě ka'itan tampong rantıng koening ka'itan gitar kėmoeroe 'ampajan ka'in tanah tėbing sandaran doedong bėtoenggoe tėras pandjang toedjoh. badah gadis mēmbiroe sanggol, badah boedjang mēmbiroe gitar di saně tjintjin tępėsinoq di saně rindoe tėmoe roendoq di saně djėlıng tępėbawor sapě djēmě toegron kě handě tėdingan lamě baliq 'mpaj sėdingan 'mpaj sėdijėnjě tėragaq tėroegaj galě baliq 'mbaq tadi ngan kėmari roewaq roewaj bėringin tanggaj toegoe sijamang polih 'itam tangan, nantoeka(n) soentıng baliq pėgi tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe goeritan mandjıng kėnėgėri maně di dalam nėgėri 'mpat toembang 'mpat gėlombang 'mpat pėtoelaj simbang djadi 'ndiq toembang parang djawoeaka(n) 'ndiq roerong sangi pėtitě sėtě pėnangan Ratoe 'agong roerah tėtap boemi tėrantam kėnan banjaq nėgarka(n) katě kėrbaj toenggal pėhoetanan djowearě toenggal toewah a'ım, pėnditě toenggal sėbotan boedjang mēnjoerong roepě 'iloq gadis mēnjoeroh ratě ringkih ratě bėtagaj pandjang roepě ratoe matıng damě dapat di gėlam dındıng papan dapat dipadoe pėrigijan 'mbaq di kantjě lambong 'atap manaw 'idop ki Ratoe 'agong Ratoe 'agong bėtoenas doewě bėtoenas doewě noerot

'ati *sograng* koewadon *sograng* djantan lamon wadon dijē bēdamē Sindjaran boelan, djantan bēdjoeloq Radin soewanē manaw 'idop kē Ratoe 'agong Ratoe doedoq di balaj pandjang doedoq di 'oelaq sakē goeroe doedoq di bawah pajong 'agong, doedoq di lapiq 'oelong bantan lapiq 'ograng kēsijoe rēmas di lēngah nganggoe boelan boelan, djaboe djaboe rijal 'ipangan 'impat pēndjoeroe ragē tjoegong, manē sirih makanan Ratoe sirih kadi mēngaki poenaj na'iq landjaran kaboe kaboe na'iq landjaran kaboe tinggi di na'iq boedjang pētalangan di rēndam dalam goetji koembang poelan gētah mangkē di makan manē gojang makanan Ratoe 'itoe gojang tigē warnē gojang 'idjang pēnggēsīq gigi gojang 'abang makan makanan gojang rēdjang batan 'oedotan manē gambigr makanan Ratoe gambigr lah di grēbos poelang ditoemboq boenting bēriboe didjēmogr di lambong poelaw kēgring 'ndiq kēgring sagri toelah manē pinang makanan Ratoe pinang lakē pinang balotan di balot lawan 'idjoq moedē di bēkal lawan tikar pandan dina'iq boedjang pētalangan di bēlah lawan di'ambiq sēsijong miloe galē manē kapogr makanan Ratoe kapogr karang masaq dipoesin dipot 'anaq kēpiri di 'antjogr banjoe lēbagr dalam, 'alos di 'otaq kambing 'oelong potih di rēboq kērēbaj djandē tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe manē 'idop Sindjaran boelan doedoq dijam dalam bēroegē dalam bēroegē lēkar gadīng sangkan bēdjoeloq lēkar gadīng 'atap gēnting pērabong timah dindīngnjē katjē sēladjoran pētjantjang poedīng di lariq pēnjirāt sēlakē manē bada(h) boedjang niroe gitar bada(h) gadis 'mbiroe sanggol sanggol 'ipāt sanggol bēgēlong manē 'idop Sindjaran boelan tēgēntar kēdjagat djaoh tērimping bēnoewē rēdjang ngambol lan datang 'atas 'angin 'itoe gadis tēkatē ringkih 'itoe gadis tēkalē 'iloq sēdang ringkih Sindjaran boelan daj 'adē takap 'alap matē tjērlang patjaq nginaq boeloe matē mēlēntor tadji pakoe 'alis mēnjanggor rēmbon sēngingan kadi pantjīng ringkih lom tētawē katōn dabong lah tētawē katōn pangga dabong 'oelong bēpangga rēmas bēkinjaw bēkalēmēntang kēnē tēroesi di kajangan panaw tēgoeraq tēkērandong panaw titiran bērdjadi panaw di koening djadi tampong panaw di lijagr djēkalong panaw di lēngan tabor boengē lijagr kadi mēngēdi djawē bētis kadi timbangan pēnoh tēros kēting tēros tangan pinggang 'alit lawajan bēnang bētis kadi mēnjarong goenting, toemit kadi tēlogr sēwidji 'mbaq talahidaw sēmipawnjē doedoq dijam dalam bēroegē patjaq mēnjoengkīt nērawang njoengkīt ka'in nērawang badjoe di 'araq 'inang 'inang toedjoh manē inang 'inang Sindjaran boelan ranggitka(n) dajang rawitan noeralam dajang noeralam tjintē pandaq sēkap pēmbabang rindoe sēgraj sēgroempon dijē sē'inggoq sēpanggaran 'oela sē'idjon sēlalakoe pakaj pēnganggoe samē 'iloq samē ringkih njē samē 'oekot sēnintīng bakē ba'iq tinggalka(n) pangkat panggong 'itoe manē 'idop Sindjaran boelan 'iloq ringkih djēmē bēgoerē manē pēnggoenē boedjang ringkih 'ndaq lēmaq bēpandang matē sēnampor lagi tēpēroendaq lamon kadjadi sakar galē manē pēnggoerē boedjang tjalētjaq bada(h) bēgoeroe ngan bēladjar tinggalkan koedaj panggong 'itoe manē pēngēnē boedjang dja'oh batan bērtē rintjang badan tēgēntar kēdjagat dja'oh tēpērimping bēnoewē Rēdjang ngambolan datang 'atas 'angin tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe 'amon koebroedjang djahat sograng 'ndi sigrih lēntiq koening 'ndiq sēlēgan dijē di 'adjong mena'iq sigrih 'agri 'oedjan mēna'iq pinang pēnjāngatan, tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe kadi taroq

koedaj bĕmoedĕ tĕbĕtan boedjang martandang 'asing koebaliq 'asing pĕgi sograng lom adĕ di lawani sangkan lom 'adĕ di lawani rati gadis hannjĕ tinggal kĕpangkat panggong 'itoe badan 'mbilang Radin soewanĕ manĕ 'idop Radin soewanĕ sĕrtĕ tĕpandaj makhoerikĕ ka'il ka'il gĕrindĕ tadjĭ ka'il ka'il mĕnoewang pitis 'abis pandahan toedjoh batang di tĕmpĕ digawin tadjĭ mĕndjadi toedjoh boembong 'abis moendam toedjoh boewah di toewang mĕndjadi pitis kĕmambang 'ajam 'mpat poeloh toedjoh taroe hanjaq poewas bĕroepoq ngan bĕpikir rĕti 'idop Radin Soewanĕ mĕroenggoe dalam bĕroegĕ koepĕtiq 'oedĕ di bilang angkaw koedjina 'oedĕ koeboe-boenka(n) tĕkĕnĕ tigĕ 'agri tigĕ malam migoq 'adaq miring 'ndiq 'adĕ sĕwidji 'ndiq 'adĕ makan nasi dijĕ 'ndiq tĕgaq gĕlanggang rami 'ndiq 'adĕ di katĕ tikan mati 'ndiq 'adĕ mati 'ndi 'ati dijĕ toelah doedoq toewĕ mĕrgam kĕnjang 'mbaq pijaling 'nggĕtap bĕsi patjaq nĭjan Sindjaran boelan ngapĕ boewat Radin soewanĕ baliq nĭjan Sindjaran boelan dalam bĕroegĕ lĕngkar gadĭng mĕnoendjoq mĕnangan doewĕ mĕrintah kiri kanan rawitan ramohan talam baliq rĕdang laloe mandjing dalam bĕroegĕ kambang wajang pandjang tigĕ bĕdjalan doedoq mĕdjoendjong djagri sĕpoeloh sĕmbah soedjot sĕmbah lintang sĕmbah sepoelah kali 'ampon ngapĕ boewat sangkan 'mbaq 'ini tĕpĕtiq soedĕ bilang angkaw tĕkĕnan tigĕ 'agri tigĕ malam mĕroenggoe dalam bĕroegĕ diwĕ di manĕ gĕrang 'mbĕndon pĕnjakĭ di manĕ gĕrang sajoe rĕti 'idop kĕnjawĕ dĕngan batan tĕgras batan djoendjongan batan 'intan di paroe laman batan pĕlimban libat roedjong batan pĕlindaw kirĕ kirĕ batan pajong dalam nĕgĕri batan gintan naling damĕ 'amon dĕngan 'ndaq bĕgadis pilĭh pilĭh baring pĕnoedjoe pĕnoedjoe baring kĕdĕman padĕ matĕ 'amon dapat rasĕ 'iloq rasĕnjĕ 'iloq di 'anjami bataqka(n) rijal bĕrapĕ soekĕ 'ndiq dapat rasanjĕ 'iloq tanah di kirong di 'alihka(n) di tandor dalam koepang tinggi 'amon koelajang kini sampaj 'ndiq batjĕ 'ndiq di goenaka(n) badan 'mbatjĕ dijĕ 'ndiqdĕ koelajang kini sampaj 'amon koedongan 'ndaq djoewarĕ gĕdong di 'oelaq kambang gĕdong di 'oelaq doeson gĕdong di pinggang doeson soekĕ tĕtoenggang roerong 'agong djadi pantjor loewagr bĕroegĕ djadi koebangan bawah groemah 'olĭh mĕngarap simah mandaq nimbal nĭjan Radin soewanĕ sangkan sibadan 'mbaq 'ini badan 'ndaq moenggah balaj pandjang mandaq kĕpadĕ ramĕ koe 'ndaq tĕgaq gĕlanggang rami rĕti di dalam koepang tinggi boeroq poewagr gĕti djĕloepong mati 'aim, simbang koerongan lah pĕnangan baja koeni manggil djoewarĕ dja'oh damping baring dja'oh 'ambari lajang baring damping di koengkĕn 'adaq tĕkatĕ kalah banjaq 'adaq tĕkatĕ mĕnang banjaq mĕnimbal nĭjan Sindjaran boelan 'amon 'mbaq 'itoe katĕ tila baliq kĕgroemah gĕdi kitĕ bĕsibĕ dĕngannjĕ lah baliq kĕgroemah 'mboekaq pĕti pĕnjinpanan ngambiq koedoedat sĕsarongan njoerom sĕroewal Ginggang 'abang riboe riboe manĕka(n) 'ntoewat moentjaq rĕbong manĕka(n) poenggong sijap sijap bintang sĕkĕbon koenang koenang sĕpandang rajĕ ngan ka'in koedi koedi kĕling 'ampaj 'ampaj djagri sepoeloh 'antja gĕlombang doewĕ bĕlas katon kĕlĕndang di bĕlakang njoerom koe badjoe 'oendan 'oendan 'oesin 'oendan 'oesin mĕlihoe 'angkatjing di toekoq diron 'ndaqka(n) kantjing lĕngan 'ntadoe lagĕ rĕmas boeboq sĕtango badjoe rĕmas bĕkarong belintangan mĕnĕbil gitar kasa rĕbon sangkan 'oedji kasa rĕbon bĕnang boekan sĕtĕgrĕ boekan rĕmas di tariq hanjĕ mĕtigĕ tĕnonan boedoedari rĕbon

gadis tigě toeran lönönannjě toewě toewan tǝgaq hanjě tǝngah toewan sambanan njěbon samě nǝnon dijě sari sari sǝlambagr bǝnang sǝboelan sǝmatǝ sangkar sǝtahon sǝgoelong 'apit pantaq sǝpantaq toegron mandi boekan lambatan, lidi tahoe 'oelidaq nigroe rintiq koewaw lanang nigroe matjam 'mbang boengǝ tǝrbǝt bǝdinding tjarǝ dagang, ditar tanggoq tjarǝ mandoeron pisar toemǝt gandjor bedjalan boekaqa(n) pintoe doewarǝ dǝgaq dǝgor di garang pandaq sampaj kǝ garang tindjaq matjan sangkan bǝdjoeleq tindjaq matjan 'iloq bada(h) bǝkoelaq bidjan nijan 'ndiq rǝbon kǝnan di sangaw loewagr nijan Sindjaran boelan noerotka(n) Radin soewanǝ di 'iring 'inang 'inang toedjoh manaw 'inang-'inang Sindjaran boelan ranggitan dajang ranggitan noeralam dajang noerdjintǝ pandaq sǝkap pǝmbalang rindoe sǝgraj sǝgroempon pǝngoeloenjǝ 'iloq samě ringkihijǝ samě pakaj pǝnganggoe 'ndiq 'isanjǝ 'ndiq 'isanjǝ djangkǝ sǝnidjon selakoe djangkǝ sǝbidoq sepanggar damǝnjǝ mintjang 'mbaq bǝdjandji noerotka(n) Sindjaran boelan tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe badan 'mbilang Radin soewanǝ manǝ hidop Radin soewanǝ dijǝ ka(n) toegron paroe laman ka(n) noenggah kǝ balaj pandjang nǝkan kǝ tanggǝ tǝrsoeling tǝrsoeling tǝras gǝnoenglin tǝras tǝbǝsǝoe kajoe djati ditarah sǝgi dǝlapan dijoelin sǝginambǝlas kǝrataq kagǝting gǝnting boekannjǝ rǝtaq likan patah boekannjǝ gǝnting likan poetos sangkannjǝ rǝtaq sangkan tahan sangkannjǝ gǝnting si wajangan 'apit pijat poelasan lǝboq di 'atas rǝmang tǝgantong di hawah 'imǝ 'imǝ kawang soedǝ ditatah ranggǝ lawi kalǝ galǝ tǝlahan 'adǝ galǝ ragǝ lawi mǝnoenggǝoe toenang toenang 'oerong rǝtǝ 'ndiq baliq toenang di simbangan kǝrbaj ragǝ lawi di boembang 'oegrang tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe laloe kǝ pantas gǝrǝbongan di kiri rimaw mǝnǝka(n) di kanan gadjah sǝnggǝram ngindjongka(n) gadǝng boengǝ 'ndiq rǝton kǝnan di sanǝ boekaqa(n) pintoe gǝrǝbongan tjǝlǝking djǝridji manis nalǝngka(n) tanggaj kaloepatah 'amon tǝgǝpoq patah nijan tǝtjagang 'adǝ loelos rambot di tǝkit radi tanggaj pandjang naranang doewagrǝ gangsǝ di tǝba kǝting 'mbaw bǝkǝpoq 'ajam 'mpat lǝboeka(n) bǝkǝpoq 'ndaq bǝkoekoq 'ndaq ngambat lindong dabong sǝdjaran hoelan mǝlikoe loewan bǝroegǝ nitǝh pǝkajoe mandang bintang titi 'oedjong gǝligor pangkal 'ndiq 'mban kǝnan di sanǝ laloeka(n) paroe laman kǝrsiq boelan kǝrsiq boelan boengin 'mpǝ njǝranjap rǝmas bǝkarong di tǝpor kaki barloemban lijoq 'mpat linggang dǝlapan 'mbot niroe boenting bǝlambangan kimbang mǝniroe wadon tjinǝ 'oentaj di kiri batang padi 'oentaj di kanan batang pisang oentaj di kiri ngandjor ti'oentai di kanan mǝribang kamasoq loerong kǝ loewagr loerong masoq sǝlikoe panggar gadǝng sampaj kǝ boengǝ tandjong rajaq liwat di boengǝ tandjong rajaq sampaj kǝboengǝ tandjong rajǝ njǝranjap boengǝ rǝtjǝ koekoe 'ndiq rǝmbon kǝnan di sanǝ kǝmoeroe di litjaq 'oenggong sampaj nijan kǝ balaj pandjang toedjoh bǝdjalan doedoq mǝndjoedjong djagri sǝpoeloh sǝmbah koesoesoq sǝmbah lintang sǝmbah sepoeloh kali 'ampon lom doedoq tǝbǝntang lapiq, tǝbǝntang lapiq 'oelong boentan lapiq 'oelong kǝsijoe rǝmas di tǝngah nganggoe boelan djaboe djaboe rijal 'ipangan bilang djoengot menganggǝoe tjǝngkong lah doedoq tǝkǝmbang pajong moentjaq 'intan bǝkatǝ nijan Ratoe 'agong naq koe malang Sindjaran boelan 'apǝ sǝhab moenggah kǝbalaj pǝtjah rǝmanǝ dengan koendang katǝ di manǝ dǝngan hawǝ nimbal nijan Sindjaran boelan manǝ katǝ Sindjaran boelan ramǝ 'ingson mǝndikǝ Ratoe kǝrdjǝ

moenggah balaj pandjang rēti 'idop Radin soewanē 'ndaq tēgaq gēlanggang rami noenggal djoewarē dja'oh damping baring dja'oh 'ambori lajang baring damping lēpas koengkongan 'adaq tēkatē kalah banjaq kalah 'adaq tēkēbar moelang moerah soekē tētoenggang roetong 'agong djadi pantjor loewan bēroegē djadi koebangan bawah groemah 'olih mēngaraq sima(h) moedah nimbal nijan Ratoe 'agong 'amon 'mbaq 'itoe moeni katē kitē noenggalka(n) banjaq bēkatē nijan nggi Ratoe 'agong mēmanggil pindoekawan kēntjang 'ampong poenggong kēting kantjilan bintjat lah bēndi larangan 'ini katē di dalam bēndi toegron nijan nggi pindoekawan loq kintjir kēting bēlagri masoq loerong kēloewagr loerong sēkali bēndi bēmoeni bēlom di 'iring ngan soewarē rēngong sēmoeni moede toedjol soewarē pangkiq 'agong 'arē soewarē pantas nēgilongan moeni soewarē nēbi da'od 'akoe di koengkon Ratoe 'agong kampaw rijē ngan dēpati 'anom, 'anom tjajē pēnditē tēmapi kajoe tēmēnggong 'mpoq poelē Radjē 'itam kampong paq roegajan 'mpoq tintin 'mpoq tēradjoe 'akoe di koengkon Ratoe 'agong ngadjong moenggah kē balaj pandjang sapē la tahoe 'ndjindjing taming sapē lah patjaq rēti katē 'agri 'oedjan pakaj toedong 'agri panas pandjangka(n) pajong djangan tamban djangan lēnggēnē lēnggēnē 'djoegē djangan lamē 'igē dami tamban dami lēnggēnē 'anaq gadis poengot kē bantan 'anaq boedjang pērikan dalam dasagr koening di lantjarka(n) di pandang dalam dēgēri loq koe sēmōt 'anaj 'anaj dijē ka(n) moenggah balaj pandjang di pandang di balaj pandjang (pēnoh 'mpaq pēnoh sērimpāq) pēnoh sērimping kiri kanan kēpijah 'mbēboengē patjing tamsir mēnggoedong 'isē 'isē ('isisē) sampaj dijē nggi Radjē 'itam manē katē ki Radjē 'itam gēlombang manē kini maboe panggongan manē kini miring gadis di manē sēbambangan lamon toegadis sēbambangan nangkan nabadan noerotinjē nimbal nijan ki Ratoe 'agong gadis 'ndiq 'adē sēbambangan panggongan 'ndiq 'adē kini miring gēlombang 'ndiq 'adē kini maboe rēti 'idop Radin soewanē doewē kēlawan Sindjaran boelan sangkan moenggah kē balaj pandjang 'ndaq tēgaq gēlanggang rami noenggal djoewarē dja'oh damping baring dja'oh 'ambor lajang baring damping lēpas koengkongan toedjoh djēlapang tērbēntang tigē bēlabar tērbandong 'asing moekat 'asing bē'oetjol 'asing bēpadan tampin taroh 'adaq tēkoedjat mēnang banjaq 'adaq tēkoedjat kalah lajaw dīngkoe malang ka Radjē 'itam 'apē sērēpat 'apē 'ndiqdē Radin soewanē 'ndaq tēgaq gēlanggang rami nimbal nijan kērdjē 'itam toewapē 'isanjē 'akoe ngan kaba rēti 'akoe 'ading Ratoe toelah sērēpat ngan Ratoe sērēpat poelē dēngan 'akoe, nimbal nijan tēmēngong 'ndiqdē sērēpat dongan sajē tēgaq gēlanggang rami 'amonka(n) tēgaq gēlanggang rami 'akoe ka(n) 'mboerot koeloe 'ajiq sangkan 'ndaq 'mboerot koeloe 'ajiq rēti di dalam koepang tinggi boeroq poewagr ganti djēloepong mati q 'ajam simbang koerongan mati matjan bēgintan matjan 'intan bēgintan nating damē 'ndiqdē tēgaq gēlanggang rami lah kēnangan Radin soewanē 'ndaq tēgaq gēlanggang rami 'ndiqdē bolih tēgaq gēlanggang rami batan pērtjē dalam roerong batan pēroesaq di nēgēri rēti di dalam doeson 'ini dijē di 'adom sēmēndēhan nimbal nijan Radin soewanē kaloe 'ndiqdē sampaj tēgaq gēlanggang rami 'iloq lah badanmoe titoelang kini badankoe matē tēras satoe mērēdam lamē tēras, kalapē lagi nimbol 'amon bētoewah djadi boewah 'ndiqdē bētoewah djadi boengē sēdijē badan boengē nijan 'amon 'mbaq 'itoe rēmbagēnjē nimbal nijan kē Ratoe 'agong 'ndika(n)

moewang djëmë banjaq 'iloq 'iloq mëmboewang djëmë sograng boewangka(n) Radin soewanë 'ntarë toedjoh 'agri tangkaplah kēbaw lēmbowarë 'oeloe padangan 'ikob boeling tēmbagë koekotnjë 'intan bēsoewasë pantji lawangan kan di boewang di boewang di djoering karang boewang boewang mēloekot boewang dēdaq di lambong niroe roentonka(n) siri bēdjoendjongan tēbangka(n) nijagr lawan pinang pantjilawangan kan di boewang toetoq koe 'agri toedjoh 'agri sampaj nijan pindoekawan 'mbataq dandanan 'ndiq tēboewang 'mbataq koedjor landajan manaw 'mbataq doedong tilan 'oepih mandjüng nijan dalam beroegë di koengkon lih Ratoe 'agong bēkatë nijan pindoekawan manë katë pindoekawan poelë Radin soewanë 'ini dandanan 'ndiq tēboewang di pandang Radin soewanë sēlampong ka(n) gitar di palaq gantingan sampang kēlam ngan 'indang 'ndang sēbagi barot kēlam doehong tilam 'oepih goerah gandjē gantong mēlawan toetoq ka 'agri sagri 'itoe di toendong nijan Radin soewanë di toendong tēngah lajaran 'angkat mēsëmi Radin soewanë ngator pamit 'nggi Sindjaran boelan dingkoe malang Sindjaran badan ka(n) tandang lajaran 'araqlah sima(h) lawan mēnda 'mpoq koe koelë pēsanganan laman sēgrot pantjong dami sijang tabori boengë badanka(n) tandang kē sēgarë lamon bētoewah djadi boewah 'ndiqdë bētoewah lēbas 'mbaq majang koesoekorka(n) 'andon mēngadoe rētaq tangan 'andon 'mhoebong soerat palaq nimbal nijan Sindjaran boelan lamon 'mbaq 'itoe rēmbagēnjë sapēka(n) toewan rētë bandë sapë ka(n) toewan rēmas pitis batan 'anggoman djëmë sadjē nēkanka(n) tanggë tēgras 'oelin tēgras 'oelin tēgras gēroelin tēgras 'mbasoe kajoe djati di tarah sēgi dēlapan ka(n) rētaq kēganting kēganting boekannjē rētaq lih tētahan boekannjē gēnting likan poetos 'apit tijat poelasan lēboq di 'atas rēmang bēgantong soedë di tagrah gēlawi rēgë lawi mēnoenggoe toenang 'oerong rētë 'ndiq, toenang di simbang ngan kērbaj bērgë lawi 'ograng tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe laloe kē pantas gērēbongan di kiri rimaw mēndēkaw di kanan gadjah sēnggērām gindjongka(n) gading 'mboekaqa(n) pintoe doewarë tjangang 'adë loelos rambot di tēba kēting bērloembaw mēlikoe loewan bēroegë niti pēkajoe mēdang bingkang titi 'oedjong gēligor pangkal laloe kēpantas tēngah laman paroe laman kērsiq boelan kērsik boelan boengin 'ampë njēranjap rēmas bēngkarong di tēmpor kaki bērdjalan 'mbaw masoq roerong kēloewagr kampung njoeroq kēmoening tigë sēladjor kēmbaw loeti tjēmpakë tigë sēladjor kēnan rēnggot 'andë dalam sampaj kēnan ka 'andë dalam mangkë bēdjēdjaq bētoenggoewan njēbot diwë goenong goenongan, goenong pitis koembang dalam sērgë njēbot diwë goenong soensang dalam sērgë goenong boengkoq 'oeloe bangkoeloe goenong dēmpoe rēbot bēsamë goenong mērapi tigë goenong loemot dalam lajaran njēbot diwë boekit boekitan boekit kaboe di 'oeloe Rēdjang boekit sēgoentang padang pandjang boekit sērilaw di lēmatang mangkë bēdjēdjaq bētoenggoewan tētagar toendjoq kē langit bēdēlap matë 'agri padjan tētanggoq boelan sanggaw kapar tēmbor bintang panas 'agri njēbot kakaq Radin ginggangan mintaq toegronka(n) sampang bēlantan toenggangan tandang lajaran sēwitë gindjong di pēngiri sēwitë gindjong di panganan sēwitë gindjong di toenggangi bēlajar sēdinë dinë sēdinēnjë 'oembëq bēlajar sēdinë 'angin 'oembaq kētjiq mētjah di tēngah 'oembaq bēsaq mētjah di tēpi 'oembaq padi tinggang ngēmë di tinggang di tantang tēbit pēmarap tēlantang

'atas 'angin loq *groenih* tēlantor pētang loq pandji tēloentor pagi tēngah djalan kē-
 'andē dalam di djaoh di rēgot rēgot lah damping parak djadinjē dami sampaj katas
 'angin 'ograng tēgaq gēlanggang rami noenggal djoewarē djaoh damping basing djaoh
 'ambori lajang basing damping lēpas koengkongan dami sampaj katas 'angin sampaj
 dijē kē paroe laman datang nijan lawangan doewē iloq njē samē ringkihijē samē
 pakaj pēnganggoe di kisanjē bētanjē lawangan doewē haj koendang lawangan *sograng*
 kisah 'ndi manē moelē kaban 'anaq Ratoe nēnggēri manē rijaw di manē 'mpoe
 tjoetjong manē timbal lawangan *sograng* 'akoe 'ndiq tahoe di djoeloqka(n) kamoe
 nanjēka(n) rintjang badan badan kisah di rantjong sawah 'ambē dagang hoebingan
 kēladi bēdagang djēbaq ngan kēmangi kampaw sētoempar bēnang 'abang datang kēsajoe
 boemi langit datang 'mbadon diwē toedjoh djong pētjab nēngkoedē madam badan
 tēsampaj kēsini *sograng* 'ndiq 'oesah kaba bēmoeni kaba kisah 'ndiq koepang tinggi
 sangkan kaba mandjīng kēsini rēti kaba di boewang 'ograng lih kaba 'ndaq tēgaq
 gēlanggang rami rēti disini tēgaq gēlanggang rami toewapē maqsod kaba kēsini koesoq
 palaq tēboq bēlakang tēlaloe 'ati sēboelongi kini 'ndaq bilang rērih hanjē rētika(n)
 kisah di bangkoeloe 'ndiq tahoe kaba 'nggi kami rindang papan njēlah 'ini djidjaqnjē
 tangan bataqnjē kē bēroegē di soeroh makan 'nggi sari 'angin hilawangan *sograng*
 manē katē sari 'angin hadoe mamaq si rindang papan nakan dijē di bēroegē lamon
 'ndaq *toegron* mēndjoewarē *toegron*lah kamoe ka bawah *toegron* nijan si rindang
 papan lawangan tinggal di bēroegē mangkē sari 'angin bētanjē 'nggi lawangan *sograng*
 haj lawangan *sograng* 'adē dēngan tahoe(n) Radin soewanē 'itoelah djoedoeke di
 bēringin dijē *toegron* kē koepang tinggi 'akoe *toegron* katas 'angin 'ndaq sebandong
 di dēnijē nimbal nijan lawangan *sograng* lamon 'mbaq 'itoe katē dēngan badan
 bētandang kēsini badan 'ndaq djoewarē di koeti dikit minta tarohi 'nggari dēngan
 ninah mane djawab kē sari 'angin kaloe koedēngan 'ndiqdē tahoe rēti 'idop kirintjang
 badan di toendong 'ograng dinding 'alam pintaq pintē'an soedē galē rēti kē dalam
 'oedē ngandjoq 'ograng bēdoeson soedē djērīh sangkan badan bēlom bēdjalan lagi 'ndaq
 bēlēnon ka'in pēmoentjē'an sagri sagri sēlambagr bēnang sēboelan sēgoelong 'apit 'ndaq
 nanti Radin soewanē Radin soewanē lamon koedēngan 'ndaq djoewarē toedjoh gēdong
 di 'oelaq kambang bēsēmi laloe linggar ngambiq rijal di *groemah* gēdang baliq dijē
 'ndi ngambiq rijal dēndjoqka(n) Radin soewanē *toegron* nijan Radin soewanē mangkē
 koedijan doedoq di tantang lih 'ilang roempas pasanglah kaba 'nggi 'akoe pasang
 nijan Radin soewanē, pitis ti'ambor 'mpat mēnang nijan Radin soewanē pitis tē'idar
 'nggari kēnan pasang lagi rēlang roempas poeriq 'ati rēlang roempas pasang banjaq
 pitis tē'ambor matē doewē pasang lagi kēbahi 'akoe 'ndiq tahoe kēbahi 'akoe Radin
 soewanē njēlah 'ini ngisahka(n) koepang tinggi boekan sēngadjē doewē tigē 'ndaq
 ngambiq ki sari 'angin 'ndaq moembangka(n) toenangan 'ograng dinding 'alam sērtē
 tēdēngagr padē katē pasang lagi rēlang roempas rēmas boeboq sētangan badjoe rēmas
 hēngkarong toedjoh 'ikoq bēdaq bēkoenjūt toedjoh poeloh 'amon rijal ngan sēpērtinjē
 pitis 'oedē di 'amborka(n) bēmatē doewē lēbar dijē 'ndi dja'ih baliq dijē ka *groemah*
 gēdi bēdjērom 'nggi sari 'angin rēlang roempas 'oedē kalabka(n) kalah sēpēti sēpēti
 'oewang kalah boeboq sēbērandē nimbal nijan sari 'angin 'mbaq manē kēkarapan

děngan manč timbal Radin soewanč noenggoe djandji di kajangan tinggi sěrtě tēdēngagr padě katě baliq dijě kagroemah gēdi dijě bēsimbōe 'oedě bēsimbōe bērdēngan sintaqnjě rēbang 'angin toenggangan tandang lajaran pasirin dijě di kajangan toegron dijě di groemah gēdi ngikotka(n) Radin soewanč ka(n) baliq kě koepang ting gi toenggangan Radin soewanč sampang bēlantan toenggangan sari angin rēbang 'angin, 'angin patjaq bēlajar garas boengin pětjah bēlajar niti 'angin pětjah bēlajar gasar langit.

II. Tjěritaw Koetaw Běngkoeloe (S).

'Angkat tēkalaw lagi doeloe 'adaw Ratoc di Koetaw dēmaq bēbini toedjo'āh 'ograng, dalam toedjo'āh 'itoe lasograng ngadawka(n) 'anaq, njēlah njaw boengsoe bēgranaq sograng lanang, bēnamaw Bintang roewanaw 'amon lamaw ngan lamaw'ō lah bēsaq Bintang-roewanaw, mangkaw padaw satoe 'agri bēkataw Bintang-roewanaw padaw bapaq'ō kataw'ō haj bapaq sapaw Ratoc di Koetaw dēmaq timbal bapaq'ō, 'akoelah Ratoc Koetaw dēmaq 'amon bapaqkoe Ratoc di Koetaw dēmak 'akoe 'ini 'ndaq bēdjalan 'ndaq 'ndalaq tanah lom bētoenggoe nēgēri lom bēradjaw mangkaw kataw Ratoc dēmaq 'ndidaw bali'āh kaba bēdjalan kērēnaw kabalah batan gēnti simbangankoe mangkaw bēkataw lagi Bintang roewanaw haj bapaq lah sēsa'ot sēsangkoe nijan sēsa'ot lagi di bēringin sēsangi lagi di kērojah maraw timbal Ratoc dēmaq 'amon 'anaqkoe 'ndidaw ka(n) 'orong. bēdjalan pēgilah koedaj kě Tandjongpasaj sēmbah 'imam 'ograng disitoe kaba bēgoeroe betētanjaw mangkaw pēgilah Bintang-roewanaw 'ndjēngō'āq 'imam Tandjongpasaj lah saw 'agri doewaw 'agri lah sēmalam doewaw malam, lah sēboelan doewaw boelan 'abislah galaw digoeroe'i, mangkaw Bintang roewanaw laloe pamit 'ndaq bali'āq kě Koetaw dēmaq 'amon lah sampaj di Koetaw dēmak laloe pēgi 'ndjēngō'āq Ratoc kataw'ō haj bapaq ramaw Ratoc 'akoe lah bali'āq di Tandjongpasaj, lah poetos kēdijat ngan 'isarat kini 'akoe 'ndaq bēdjalan maraw timbal Ratoc dēmaq djadilah 'anaqkoe 'ndaq bēdjalan koerilaka(n) mangkaw Bintang roewanaw bēdjalanlah noenggang'i pērahoe sēboewah, timpaw ka(n) bēdjalan 'mbataq sēgēnggam tanah laman Koetaw dēmaq lamaw ngan lamaw'ō di lajaran tēpēpaslah pērahoe kě la'ot sanding doewaw mangkaw bēkataw Bintang roewanaw 'inilah loebo'āq maraw pandjonan disinilah tapan 'akoe nimbang kataw sēsa'ot ngan sēsangi inilah tanah lom bēmpoe nēgēri lom bēradjaw mangkaw Bintang roewanaw soenggotlah disitoe laloe njaw moenggah taraq kēmagrah sēmbilan boelan sēmbilan ta'on njēlah 'agri kēmagrah pandaq kēmagrah pandjang sēmbilan boelan sēmbilan ta'on kērīnglah loebo'āq kērīng soengaj kērīng sēgalaw batang 'agri loebo'āq maraw pandjonan 'ndidaw 'ndaq kērīng 'oesahka(n) soegrot mingkin dalam pētang-pētang mēragam 'ombaq pagi-pagi mēragam tagar lo'āq sēsa'ot oelagr bidaj 'ndaq mēndjadi nagaw bēlang manaw di 'atas loebo'āq maraw pandjonan toembo'āh sēbatang kētapang sangkor bētoenggoe tijong djěroedjoe djantan manaw sēsa'ot tijong djěroedjoe djantan 'ndaq mēndjadi boerong gēroedaw mangkaw poerik 'ati Bintang roewanaw bali'āq lagi moenggah taraq nēdaw 'agri pēgrēba pandaq pēgrēba pandjang,

mangkaw *pěgrěba* sěmbilan hoelan sěmbilan ta'on, mangkaw patahlah goenong sědoelila sětaq mēndjadi boekit kandis sětaq mēndjadi goenong boengko'āq sětaq toemban kěloe'āq maraw pandjonan kěgringlah loebo'āq maraw pandjonan 'imbaq sēmimbor boengin pasir toembo'āh *groempot* kajoe di hoetan gělagar da'an 'mban boerong sělat sělawang ngan sēmboegraw njělah mēndjadi grimbaw larangan sangkan ngadaq grimbaw larangan bilang kajoe bētoenggoe mēdoe bilang boekol bētoenggoe pēnjēgat 'ampong bēkampong roepaw gadjah 'oegon bēdjoegon roepaw matjan njělah grimbaw 'itoe ditēbas dibali'āq Bintang roewanaw dilēpaska(n) 'oetjap sěmbilan roepaw doe'o kisah djin dēngan pēnjakit mangkaw Bintang roewanaw bēkataw manaw kataw'o kaloe 'ilo'āq rēsijaw tanah tanah koeboewat pē'oemawan 'amon 'ilo'āq rēsijaw 'oemaw 'oemaw diboewat pētalangan 'amon 'ilo'āq rēsijaw talang talang dibēna pēdoesonan doeson djadi nēgēri rami mangkaw Bintang roewanaw bērajaq kě bawah kētapang sangkor gi 'adaw tēlo'āq jang tēlagaw bangsi tjērēminan diwaw di kajangan mangkaw katon djēmaw *sograng* njělah dinamawka(n) 'Anaq dalam, laloe di'angkan dēngan sanaq li'āh Bintang roewanaw mangkaw Bintang roewanaw toegron kaji'āq bētēmoe ngan sēboewah batoe bēsaq laloe dibēlah batoe 'itoe 'adaw djēmaw *sograng* di dalam'o njělah dinamaw'i Lēmang batoe di'angkan poelaw dēngan sanaq batoe 'itoe tadi kisah di kēban batoe mērapi soedaw 'itoe mangkaw 'ograng tigaw bēdēngan sanaq 'ndaq bētagrah nēgaq *groemah* bētēmoe poelaw ngan djēmaw *sograng* 'ndidaw kēroewan kēdatanggannjaw djēmaw itoe di'angkan djoegaw dēngan sanaq dinamaw'i Rindang papau 'amon lah soedaw bētagrah kajoe mangkaw *grěbaw* batan 'oemaw laloe disilap 'asap berēnti 'api padam katon poelaw djēmaw *sograng* di'angkan poelaw dēngan sanaq dinamawi Riboet panas 'amon lah soedaw kērdjaw njilap tanah di toegali dēngan padi dalam 'ograng noegal datang poelaw djēmaw *sograng* di'angkan poelaw dēngan sanaq dinamaw'i Nantoe kēsoemaw 'amon 'oemaw lah soedaw ditoegali lah sampaj poelaw soedaw ngētam tanah 'oemaw diboewat talang soedaw talang diboewat doeson soedaw doeson djadi nēgēri nēgēri lom dinamaw'i soedaw 'itoe Bintang roewanaw noenang gadis 'anaq Ratoe Koetaw kēgėlang bēnamaw Bētēri lantjang kēgēdong laloe bimbang di kēgėlang 'amon lah soedaw dijaw bimbang Bētēri lantjang kēgēdong dibataq bali'āq 'amon lah sampaj di nēgēri Bintang roewanaw tēgaq koempol ngamborka(n) lajang sanaw sini 'mbēri ta'oe 'ograng djao'āh 'amon lah toenggal djēmaw banjaq bēkataw Bintang roewanaw kini sikat kamoe banjaq 'ini nēgērikoe ini lom bēnamaw kini 'akoe mintaq namaw'i lagi poelaw sapaw patot djadi Ratoe manaw timbal 'Anak dalam sērtaw rapat djēmaw banjaq nēgēri ini kami namaw'i Koetaw bēngkoeloe sapaw 'ograng di toewawka(n), Bintang roewanaw djadi Ratoe 'itoe kērapatan kami banjaq 'agri 'itoelah Ratoe di'angkat 'amon Ratoe soedaw di'angkat mangkaw himbang toedjo'āh 'agri toedjo'āh malam 'amon lah sampaj toedjo'āh malam mangkaw himbang dilēbarka(n), mēnda dja'o'āh bali'āq kě dja'o'āh mēnda damping bali'āq kě damping Sēdjaq Bintang roewanaw djadi Ratoe banjaqlah djēmaw toenaq kēsitoe datang kēsaw datang doewaw datang sēpoelo'āh limaw bēlas sēdjaq sagri laloe sēmalam sēdjaq laloe doewaw sēdjaq sēboelan nambang ta'on kērēnaw 'ibawka(n) hoekom ba'āq Ratoe 'ndidaw 'mboewang

djëlémaw sadaq toendjang pënoenggoe lawang basing ka'it pënoenggoe dapogr boetaw toeli penoenggoe djëmogr 'ajam 'ndi'āq 'ajam disijoe'āhka(n) basing sēsāq dibëri loembar basing tēkēdan bëri gawang tēsēsāq di tantji soekoe sētali singgan sēpoelo'āh limaw bëlas 'ambi'āq dalam tangan ratoe 'ndidaw 'ndaq lipat ngan tēkalaw 'amon lamaw ngan lamaw'ō 'adawlah 'anaq'ō sograng lamang bñnamaw Bëntiring sakti 'amon lah bësaq poelaw 'itoe 'anaq lah pandaj njëramaw tēngah laman Ratoe bëngkoeloe sakit tēkēdjot di groeso'āq kidaw tēgros sampaj di groeso'āq kanan mangkaw bëkataw Ratoe bëngkoeloe nakan malang sēlarang sēmoe panggil 'ading Lantjang kēgēdong 'mpo'āq 'anaq Bëntiring sakti ngadjong datang kē balaj pandjang kalaw gi 'ndaq samboetan moelot sapaw 'ndi'āq ta'oe sēlarang sēmoe tjēpat kaki ringan tangan pēgi manggil Bëtëri lantjang kēgēdong 'amon toe'aning boeni kēbar lantjang kēgēdong laloe toegron Bëntiring sakti di'ambin'ō dijaw sampaj di paroe laman 'ndidaw dijaw mandaq disitoe laloe na'i'āq kē balaj pandjang 'amon lah sampaj kē balaj pandjang laloe mērintas Lantjang kēgēdong panggil doekon 'mpat poelo'āh 'mpat mintaq datang di balaj pandjang Ratoe dapat sakit tēkēdjot 'amon doekon soedaw sampaj laloe bëkataw Lantjang kēgēdong mintaq toelong 'idoe ngan djampi 'obat përobatan sapaw 'ndi'āq ta'oe 'mpat poelo'āh 'mpat 'idoe djampi didjampeka(n) 'obat përobatan dilēkatka(n) 'adaw poelaw njilap kēmēnjan njēbot diwaw manggil doewataw njēbot mēlikat nin'i'āq pojang 'mpo'āq poelaw Radin gēnggangan djadi 'obat gamat sēkinaw toendong 'idoe djampi sēkinaw dawaj mangkaw doekon 'mpat poelo'āh 'mpat ngoe-langka(n) kataw kēpadaw Lantjang kēgēdong Ratoe 'ndidaw ka(n)gradoe lagi lah pintaq djandji'ō nijan soedaw 'itoe Ratoe bëkataw padaw 'Anaq dalam 'ading malang ki 'Anaq dalam 'mpo'āq 'ading ki Lēmang batoe sēmapi Kërindang papan 'akoe 'ndidaw ka(n) gradoe lagi tapi manatkoe padaw 'ading tigaw nēgëri djangan dimantjawka(n) saw Dēmaq kēdoewaw Pasaj kētigaw doeson Koetaw 'atji'āh pēsankoe djangan diloeprawka(n) manaw kataw 'ograng banjaq 'itoe djadilah lagi kataw Ratoe bëngkoeloe 'amon 'akoe sampon madam Koetaw bëngkoeloe djangan 'ndidaw bëratoe 'amon Ratoe soedaw bëmanat dijaw laloe sampon madam mangkaw Ratoe dikoeboerka(n), tamhaq tinggi hēkoebor dalam, bëkoebor dalam sēmbilan bëkēpan ka'n katji alos bëlapi'āq rijal sēpëti sēdjaq pëninggal Ratoe mati rat gēdang 'ndidaw dipakaj timbang rapat 'agri lah tinggi sēnajan 'ndidaw ditēmoni mangkaw bëkataw Bëntiring sakti kēpadaw Bëtëri Lantjang kēgēdong haj maq toewan pēnati'āh sapaw Ratoe di Bëngkoeloe, 'apaw sēbab rat gēdang 'ndidaw diboekaq timbang rapat 'agri lah tinggi sēnajan 'ndidaw ditēmoni manaw timbal toewan pēnati'āh dalam Bëngkoeloe lom bëradjaw manaw timbal Bëntiring sakti minta tjap dēngan pijagam soerat kētēmbaw 'oendang-'oendang toego'āq kēpijah nating namaw Ratoe toengkat sēmamboe 'oelong bingkis sapaw 'ndi'āq ta'oe toewan pēnati'āh laloe dindjoqka(n) pakajan Ratoe kēpadaw Bëntiring sakti dibataq'ō toegron kē paroe laman dibawaw naji'āq pēsiban gēdang 'nggagri mamaq 'Anaq dalam 'amon sampaj dijaw disitoe laloe bëkataw Bëntiring sakti haj mamaq ki 'Anaq dalam sēbab 'apaw rat gēdang 'ndidaw dipakaj timbang rapat 'agri lah tinggi sēnajan 'ndidaw ditēmoni rasan bësaq 'ndidaw boewabis rasan kēti'āq 'ndidaw bëpoetos manaw timbal ki 'Anaq dalam nakan malang Bëntiring

sakti lom bératoe di Běngkoeloe pikiran 'ati kami banjaq 'ndidaw la'in 'ndidaw boekan Běntiring sakti batan Ratoe boero'āq poewar salin djěloepong mati 'ajam simbang bėroegaw mati ratoe bėgěnti ratoe, nakanlah 'anaq Ratoe Běngkoeloe, kataw didjawab Běntiring sakti: haj mamaq ki 'Anaq dalam lom toe'ikar pasar pandjang lom toe'itjaw di nėgėri badan ka'owelaw lagi kětji'āq djěmaw 'ndidaw kanėgogr ngadjagri manaw kataw 'Anaqdalam kitaw panggıl ki Lěmang batoe 'mpo'āq 'ading ki Rindang papan sěrtaw 'ading Nantoe kěsoemaw 'amon lah sampaj 'ograng banjaq toe laloe bėkataw 'Anaq dalam haj 'ading Lěmang batoe kabalah djadi Ratoe Běngkoeloe manaw timbal Lěmang batoe, 'amon 'mbaq 'itoe djadilah kakaq tapi 'adaw tjatjalkoe dikit boelan těrang ngaki barisan 'oedjan kělěman ngaki pantaj sijoq'an ngintaj rědjong laloe makanan nanti sampan liwat pikirka(n) 'oli'āh kakaq toedjo'āh gědong di likoe kambang sis'āq ngan ringgit ngan rěpijah tětjantjang koedi ka'in kěling boekan poelihan kintang dagang poelihan njamon di lajaran poelihan njindang di sėgaraw kataw didjawab 'Anaq dalam kataw 'ading toe 'akoelah ta'oe lom boli'āh 'ading djadi Ratoe dalam Běngkoeloe 'ndi'āq ka(n) tětap kitaw 'adjong sadjaw Rindang papan, manaw timbal Rindang papan djadilah kakaq tapi tjatjalkoe 'adaw dikit basaw 'akoe djěmaw 'ndjoewaraw kěbilaw 'ndjoewaraw tětap měnang boli'āhlah hoekom 'akoe 'ilo'āq 'amon 'ndjoewaraw tětapka(n)lah tali djadi soekoe lěmaq di titi mantaj di graji'āh 'oedjong sėkali di djambati djadi hoekomkoe sěrat gěntingan manaw timbal 'Anaq-dalam 'amon 'mbaq 'itoe kataw 'ading lom boli'āh kaba djadi Ratoe kitaw 'adjong Nantoe kěsoemaw manaw timbal Nantoe kěsoemaw tjatjalkoe 'adaw poelaw dikit basaw 'akoe 'anaq pandinan 'asi'āq ngan soeling ngan sěrědam 'asi'āq ngan ginggong ngan kětjawan malam 'mpat bėlas mangkaw toegron ringgit sěboewah pėnoentonan mangkaw kataw 'Anaq-dalam 'amon 'mbaq 'itoe kataw 'ading kitaw panggıl radjaw moedaw 'amon lah sampaj Radjaw moedaw laloe bėkataw 'Anaq-dalam 'ading malang ki Radjaw moedaw manaw kěsěrěpatan kami banjaq 'adinglah djadi Ratoe di Běngkoeloe manaw timbal ki Radjaw moedaw 'akoe sanggop djadi Ratoe takot kěbėndon ngan 'Iman kajangan kěrěnaw 'anaq Ratoe lagi 'adaw bėnamaw Běntiring sakti manaw timbal ki 'Anaq-dalam 'amon 'mbaq 'itoe kataw 'ading boekan 'ading djadi Ratoe 'adinglah djadi radjaw Běngkoeloe ngipaq nakan Běntiring sakti sěmantaraw dijaw lom bėsaq Radjaw moedaw moetoska(n) hoekom Běntiring sakti ngambi'āq děndaw ngoebati kataw toelaq manoe'āh manaw timbal Radjaw moedaw 'amon kerāpātan kamoe banjaq 'akoe 'ndidaw poelaw ka(n) noelaq mangkaw 'agri 'itoelah Běngkoeloe hali'āq bėradjaw tětaplah radjaw di Běngkoeloe 'atoeran 'mbaq manaw Ratoe doeloe 'adaw sěboelan doewaw boelan Běngkoeloe lah tětap tjaraw doeloe mangkaw bėmimpi Nantoe kěsoemaw manaw dalam kataw datang nini'āq 'Imam kajangan ka'in poti'āh bėbadjoe 'ikat-ikat poti'āh sědantan toedong těrkom ka'in poti'āh ngoegaq palaq ngoendjonka(n) kěting ngoeso'āq bėlakang nėboq poenggong tjoetjong malang Nantoe kěsoemaw djangan tido'āq těkėlap 'igaw 'amon ringki'āh maraw rajaqa(n) 'amon djoembang maraw djalanka(n) 'amon 'ndaq ngantjap rasan toenaq toenanglah Bětėri tjinaw 'anaq Ratoe di koetaw 'Atji'āh kělawaj Kėnantan tėlur 'itoelah djoedoe tjoetjong nijan djoedoe lagi di bėringin sograng toegron koetaw

Běngkoeloe *sograng* toegron di koetaw 'Atji'äh laloe bangon Nantoe kěsoemaw toem-bo'ählah ribang 'ajaw-'ajawan ribangka(n) boedjang 'ndi'äq bėkoendang gajaw ngan gadis 'ndidaw ngi'äq mėribangka(n) boerong těrbang mēnggajawka(n) 'angin bėtijop, laloe bėsoeling bėsėrdam sėrtaw bėginggong bėkėtjawan, ginggong 'itoelah noendaw poerik sėrdam 'itoelah noendaw roensing, rijang 'ndaq tandang koetaw 'Atji'äh diboekaq djėndila tindjaw karang laloe nėntang tēngah lajaran 'adawlah 'ombaq tigaw soe'iring bėpako'äq di Běngkoeloe goelorawaw sampaj koetaw 'Atji'äh, lah soedaw mandang tēngah lajaran dijaw bal'äq kėloewan tēngah sampaj di pėntas pėnidoran diboekaq pėti pėnjumlahan ngambi'äq sėrėkaj sėpėmanting laloe bėsijog toekar pakaj soerom sėroewal 'idjaw pandji riboe-riboe lēng kėnaj naj'äq lipan lipan mēngėpong poenggong bėkėbat tjėndaj rantaj lanang, soerom badjoe 'oendan 'oesin tada pėloh bėloedoe bantan lėkat gitar sėpoekat pakoe 'alam disandang ka'in sėrasa kėling nisihka(n) dēhong tata rintjong war soensang boengaw dēgrijan lo'äq bintang palaq landijan soedaw mēnganggoe ngan memakaj laloe toegron kė paroe laman dijaw mērėnggot balaj pandjang 'amon sampaj di balaj pandjang kėbot loewan kėbot tēmpoewan kėbot sėrimping balaj pandjang kėbot li'äh 'oemat mandoesijaw 'ograng sėdang timbang rapat 'amon lah sampaj balaj pandjang doedo'äq ngadapi 'Anaq-dalam laloe bėkataw 'Anaq-dalam 'ading malang Nantoe kěsoemaw, ngapaw midang 'agri panas sėla'ot sėlamaw 'ini malam 'mpat bėlas mangkaw toegron ringgit sėboewah pėnoentonan manaw timbal Nantoe kěsoemaw 'adoeh kakaq ki 'Anaq-dalam 'akoe dapat mimpi panggaran sėrtaw pėnėmon pasat datang nini'äq 'Imam-kajangan ngoegaq palaq ngoendjonka(n) kėting nėbo'äq bėlakang ngoeso'äq poenggong manaw kataw nini'äq 'Imam-kajangan haj tjoetjong Nantoe kěsoemaw djangan tido'äq tėkėlap 'igaw 'amon ringki'äh maraw djalanka(n) 'amon djoembang maraw rajaqa(n) 'amon 'ndaq ngantjam rasan toenaq toenanglah Bėtėri tjinaw 'anaq Ratoe koetaw 'Atji'äh kėlawaj Kėnantan tėlər 'itoelah dalam kataw mimpi manaw timbal 'Anaq-dalam 'ading malang Nantoe kěsoemaw, djangan didoegaw koetaw 'Atji'äh Běngkoeloe 'ndidaw kėtoenggoewan, timpaw pėsan Ratoe ka(n) mati tigaw nėgėri djangan dimantjawka(n) saw Dėmaq kėdoewaw Pasaj kėtigaw doeson koetaw 'Atji'äh Dėmaqlah moelaw Ratoe doeloe, Pasaj tapan njėmbah goeroe toewaw, koetaw 'Atji'äh kėban sėndjataw 'agang gėgah 'ndidaw kėniringan ěrti 'Atji'äh ngan Běngkoeloe lo'äq sėmot ngan sėlawang 'Atji'äh 'ndi'äq boli'äh mandjing Běngkoeloe Běngkoeloe 'ndi'äq boli'äh mandjing 'Atji'äh gawi mērangkap 'ndi'äq boe'abis gawi mēranggong 'ndi'äq bėpoetos, basaw Ratoe Koetaw 'Atji'äh 'nggan pinggang tambonan soerat 'nggan kėning tambonan lajang njoeratka(n) 'ograng 'Atji'äh mati noelis 'ograng 'Atji'äh loekaw li'äh sėndjataw 'ograng Běngkoeloe tapaq tangan ki Lėmang batoe manaw timbal Nantoe kěsoemaw lah sėsoehot badan nijan 'ndaq 'nggėdang kajoe boengko'äq sėkilan, mērapatka(n) kajoe bėlimbingan 'mbandongka(n) 'Atji'äh ngan Běngkoeloe Běngkoeloe koeboewat palaq tanah 'Atji'äh koeboewat 'oedjong tandjong sadaq mati boli'äh koebangon sadaq loekaw boli'äh koetėpong manaw timbal 'Anaq-dalam 'ilo'äq 'ading 'ntjakagr gadis la'in banjaq gadis ringki'äh mēlėbi'äh, kataw disintong Nantoe kěsoemaw 'amon 'adaw toedjoean kakaq boli'äh koe'ambi'äq gadis la'in manaw kataw 'Anaq-

dalam panggilk(a)n 'akoe midang di rantaw 'amon sampaj midang di Rantaw haj nakan midang di rantaw kaba koe'adjong 'ndalag gadis batan djoedoe Nantoe kesoemaw 'apaw lah dapat 'apaw lom batan toedjoewan Nantoe kesoemaw manaw timbal midang di Rantaw haj mamaq ki 'Anaq dalam 'idar nēgēri koedjalani 'idarlal la'ot koelajaw bēlah 'itoe bandjaran 'omba bēlah 'ini bandjaran 'angin negeri 'ndidaw tēkēlēlap loerah 'ndidaw tēkēlipm 'ndidaw dapat gadis ringkī'āh mēlēbī'āh 'akoe djalan ngidar balī'āq laloe singgah di pantaj rēmas 'adaw nijan gadis ringkī'āh mēlēbī'āh 'anaq pēnakan lilaw doekon bēnamaw Tēriang 'ati kēlawaj Rēmbon mēlajang lah 'aros djoedoe Nantoe kesoemaw mara 'ndidaw 'ndjahatka(n) daj noempa naboh 'ndidaw pēmētjah kataw disintong Nantoe kesoemaw 'adaw nijan gadis disitoe 'mpaj tigaw malam 'akoe balī'āq 'akoe bēdjalan dalam kēlam boedaq 'itoe tjēlakaw poetos noeto'āq sijang mēngindang malam ngambi'āq 'ajī'āq mandi groemah pantji djēmaw pēngoemoh 'akoe 'ndī'āq 'ndaq 'aram goembaq djadi padang soenoran pantji djēmaw mērandaw moedaw kesoemaw 'ndī'āq 'ndaq mati doeloe kēbilaw bēsanggol gindjong kanan 'amon bēka'in gindjong kidaw pantji mētjah djēmaw bēgroemah Kesoemaw bēdēngan sanaq banjaq pētandajan 'itoe 'adaw galaw; 'amon nīng kataw 'itoe poerī'āq 'ati ki 'Anaq dalam ringkī'āh djēmaw ngoendang tjatjat 'ilo'āq djēmaw ngoendang tjēlakaw 'amon 'ading 'ndaq 'ndoegaw koetaw 'Atjī'āh tjoebaw bēgoeroe bētētanjaw manaw timbal Nantoe kesoemaw haj kakak ki 'Anaq dalam 'akoe 'ndidaw bēgoeroe kasar 'akoe bēgoeroe dalam kēlam 'akoe ngandjak kajangan tinggi 'akoe njēmbah 'Imam-kajangan lah poetos kēdijat ngan 'isarat dirēndam 'ndidaw 'ndaq basah dipanggang 'ndidaw 'ndaq moetong mangkaw bēdjēdjaq banding toenggoewan 'Anaq dalam ngan Nantoe kesoemaw lebi'āh nijan toenggoewan Kesoemaw tigaw patah mangkaw bēkataw 'Anaq dalam 'amon 'mbaq 'itoe toenggoewan 'ading 'ilo'āqlah doegaw koetaw Atjī'āh toenanglah Bētēri tjinaw bataq pērēpat banjaq sapaw 'ndī'āq ta'oe Nantoe kesoemaw 'amon tēdēngagr kataw 'itoe tēgandjaq rasaw di 'ati tēgindjong rasaw pikiran bēpingkas laloe 'ndaq toegron tinggal kakaq sēsēgalaw badan katjandang kēlajaran dijaw toegron di balaj pandjang 'ndaq bēlēngkap bēsēdijaw dibataq rijal sēpēti pandaq sēpēti pandjang ēmas 'oeraj sēdjantong pandan ēmas bēngkagrong toedjo'āh iko'āq 'intan sēkoelag goegor majang lēngkap sērtaw ngan dandanan ditoeegronka(n) rēdjong groenī'āh pandjang moewat mērijam sapoe rantaw 'oempan soedaw pēnggalaq soedaw bēdīl tatingan bilang tangan 'ndjēgdjaq lēndajan koedjor lo'āq dinding roepaw pērisaj 'amon lah lēngkap sēdijaw rēdjong mēngoembang di lajaran djong pantas mēlawan 'angin tjēpat di tēdong mērampawan 'adaq mandaq mandong di djalan 'agri sijang lajarka(n) sijang 'agri malam lajarka(n) malam djong sampaj kē la'ot 'alingan sangkan ngadaq la'ot 'alingan 'Atjī'āh ngan Bēngkoeloe disitoe bētoenggoe boerong sawi sētjantjam bēkataw boerong sawi sētjantjam sapaw toekang sapaw pijawang sapaw nangkoedaw rēdjong 'agong, njēlah nimbal Nantoe kesoemaw 'akoe toekang 'akoe pijawang 'akoe nangkoedaw rēdjong 'agong bēkataw lagi sawi sētjantjam kaloe 'ndī'āq ta'oe pēri namaw kantap rēdjong koerēndamka(n) laloe dijawab Nantoe kesoemaw 'akoe ta'oe pēri namaw kamoe 'ngkaw boerong sawi sētjantjam 'antoe pēndikar boelos mēntjaq 'antoe doekon sēdang mēnjampaj mati lom

ditërimaw boemi njëlah mëroenggoe di la'ot 'alingan, kisit boerong sawi sëtjantjam rëdjong laloe di la'ot 'alingan sampaj kë la'ot toenggang rëhaw 'adaq mandaq dijaw disitoe djong sampaj kë poelaw ranggas boekannjaw ranggas boelo'äh bila ranggas ngan toelang mandoesijaw 'adaq mandaq di poelaw ranggas djong sampaj kë poelaw pandjang tidingka(n) tjintjin paroe mataw paroe mataw 'intan pëdoeman toembo'äh taring balaw mëntikaw tampaqlah doeson koetaw 'Atji'äh laloe dirënggot koetaw 'Atji'äh djong sampaj 'andaw larangan di Bëtëri tjinaw; mangkaw bëkataw Ratoe 'Atji'äh 'oeloe balang nung kataw koe silap mërijam sapoe rantaw sëlimbang mëtoe sëdjoejang sëboedjang 'abang sapaw 'ndi'äq ta'oe 'oeloebalang disilap mërijam laloe mëlëtos këlam këbot di lajaraan toedjo'äh 'agri toedjo'äh malam 'ndidaw këroewan rëti sijang 'ndidaw këroewan rëti malam poetos-poetos lidah 'ombaq kënaw ditawan lidah 'api mangkaw bëkataw Nantoe kësoemaw haj mamaq djoeragan dalam silap mërijam ringgong 'oetang, laloe disilap djoeragan dalam mëntjitji pëngëloe rantaj-rantaj nëpong pëngëloe goeling galing tøkëlälaq koetaw pandjang 'mpat poelo'äh; laloe bëkataw Ratoe 'Atji'äh 'inang-'inang djagaw di 'atas përisaw rëdjong 'andaw larangan laloe bëdjalan ka'andaw dalam 'amon sampaj dijaw kë'andaw, bëkataw 'inang djagaw di 'atas sapaw toekang sapaw pijawang sapaw nangkoedaw rëdjong 'agong 'apaw bali'äh 'apaw 'ndidaw didatangi manaw timbal djoeragan dalam 'ndaq tandang marawlah tandang rëdjong 'ndidaw bëlarangan 'inang-'inang naji'äq kë rëdjong 'agong bëkataw 'inang djagaw di 'atas 'apaw kërdjaw (kërdjaw) mamaq tandang koetaw 'Atji'äh, manaw timbal djoeragan dalam manaw kërdjaw kami tandang 'ndaq 'mbangon 'ograng 'Atji'äh mati 'ndaq mënëpong baring loekaw 'ndjawab 'inang djagaw di 'atas 'amon 'mbaq 'itoe kërdjaw mamaq tila 'ndagrät kë koetaw 'Atji'äh; 'ograng Bëngkoeloe laloe 'ndagrät 'amou sampaj di koetaw 'Atji'äh, ratoe di 'Atji'äh 'mbatjaw soerat itongan 'ograng mati loekaw, baring mati laloe dibangon baring loekaw laloe ditëpong 'amon lah 'oedaw përasanan toembo'ählah bantjangan Nantoe kësoemaw 'ndaq noenang Bëtëri tjinaw rasan itoe di ta'oe ngan Ratoe koetaw 'Atji'äh tapi 'ijaw Ratoe mintaq djandi 'ndaq mintaq toenggoe kënantan tëlör bali'äq dijaw pëgi di gëlanggang timboq 'anjar manaw timbal 'ograng Bëngkoeloe djandji 'itoe kami toenggoe 'ograng Bëngkoeloe bali'äq kë 'andaw larangan dinanti sagri doewaw 'agri nanti sëmalam doewaw malam kënantan tëlör 'ndidaw bali'äq poeri'äq 'ati Nantoe kësoemaw 'abis bëlandjaw sigri'äh pinang koerang bëlandjaw roeko'äq 'mbakoe laloe bëkataw Nantoe kësoemaw 'adoe'äh mamaq djoeragan dalam kitaw 'andon kë gëlanggang timboq 'anjar laloe bëdjalan kë timboq 'anjar laloe dijaw doedo'äq 'ndjoewaraw 'amon 'ndjoewaraw tëtäq kala poeri'äq 'ati Nantoe kësoemaw tëgringatlah 'akal 'mpat poelo'äh 'mpat mangkaw dijaw mëroeman 'ajam mëroeman kë'atas mata palaq mëroeman kë bawah mata këting rambot pëngoeloe rambaj pandjang patjol kalah laloe mënang mëngikar dijaw ngali'äh 'adat ngan lëmbagaw nasi soewibat rëgaw sërënggit djoewada sëboewah rëgaw soekoe bësaq djoewaraw këtëkanan këtji'äq djoewaraw këbantinan panglimaw di tëpo'äq palaq 'oeloe balang ditjoetjo'äq moelot nandawka(n) digri lanang sograng gëgir gëlanggaug timboq 'anjar poeri'äq 'ati kënantan tëlör di 'andoeninjaw rëdjong di 'andaw larangan laloe di boeno'äh 'ograng dalam rëdjong mati galaw 'ograng

Běngkoeloe djoeragan dalam mati poelaw tinggal lagi Sělarang sěmoe laloe di tjoekor tigaw kěloegraj roempong 'idong roempong tělingaw 'oedaw bęgrětaq bilang sěndi 'amon bėdjalan toendjang graj'ăh 'ndaqlah maraw kěbėlakang kadi maraw kě hadapan mangkaw bėkataw djėmaw banjaq dalam gėlanggung timboq 'anjar haj Nantoe kěsoemaw ngapaw lo'ăq pinoekawan 'ograng Běngkoeloe těba bėdjalan toendjang graj'ăh 'amon těkinaq ngan Nantoe kěsoemaw laloenjau bėkataw sėtaw pěrěla 'oela 'alim dapat maloe sekali 'ini 'itoe pinoekawankoe laloe digagri ngan Nantoe kěsoemaw haj nakan Sělarang sěmoe ngapaw bėtjoekor tigaw kěloewaj, manaw timbal Sělarang sěmoe djoeragan dalam soedaw mati 'ograng dalam 'rėdjong mati galaw badan ka'oelaw 'inilah roepaw l'ăh ragam Kėnantan tėlōr sapaw 'ndi'ăq ta'oe Nantoe kěsoemaw ditjabot doe'ong di pinggang laloe bėkataw Nantoe kěsoemaw manaw djantanaw koetaw 'Atji'ăh kataw disintong kėnantan tėlōr haj koendang Nantoe kěsoemaw 'inilah djantanaw koetaw 'Atji'ăh 'ograng doewaw samaw 'ndatangka(n) tikam samaw kėnaw djėridji manis kěsoemaw roeho'ăh ngago'ăq koeloe Kėnantan tėlōr 'ago'ăq kiligr lawangan doewaw toe mati galaw, manaw pikiran pangiran Tjili 'akoe 'ndaq kirim soerat kě Běngkoeloe manaw di dalam kataw soerat 'ini soerat pangiran Tjili rawas kėpadaw 'Anaq-dalam 'amon 'ndi'ăq ta'oe padaw kėbar Nantoe kěsoemaw sampon madam dalam gėlanggung timboq 'anjar, 'amon gi 'adaw roego'ăq kampo'ăh sėrtaw sanaq ngan soedaraw lagi bėdjantan di Běngkoeloe toentot maloe kě koetaw 'Atji'ăh koe 'ndjo'ăq djandji tigaw boelan 'amon 'ndi'ăq datang dalam djandji, kantap Běngkoeloe koegandjoeri 'amon soerat soedaw diboewat soerat laloe di lajangka(n) bėkirim di rėmbon 'angin 'amon lamaw ngan lamaw'ō soerat sampaj koetaw Běngkoeloe 'nggap di tangan 'Anaq dalam soerat diboekaq 'ndaq dibatjaw 'ndidaw tėbatjaw ngan 'Anaq-dalam laloe dipanggıl Bėntiring sakti 'amon lah datang Bėntiring sakti soerat tadi laloe dibatjaw manaw di dalam kataw soerat 'mbaq manaw lo'ăq kabagr doeloe djoegaw 'amon toe'angin boeni kėbar sapaw 'ndi'ăq ta'oe Lėmang-batōe bėdoewing laloe mēmėki'ăq panglimaw dibėri maloe 'oeloe balang di 'ati'ati manaw kataw Lėmang haj kakaq ki 'Anaq-dalam 'mpo'ăq nakan Bėntiring sakti 'akoe 'ndaq doeloe koetaw 'Atji'ăh manaw timbal Bėntiring sakti 'ado'ăh mamaq ki Lėmang nantika(n) sėnaj 'alon-alon 'mpo'ăq lambat 'asal sėlamat kitaw boewidjaw bėdandan koedaj, mangkaw boe'idjaw bėdandanlah laloe bėdjalan koetaw 'Atji'ăh sapaw lawangan pėgi kě koetaw 'Atji'ăh saw Bėntiring sakti kėdoewaw ki 'Anaq-dalam kėtigaw Lėmang batōe ke'mpat Kėrindang papan 'mbataq 'oeloe balang 'mpat poelo'ăh 'mpat sėrtaw 'ograng banjaq noenggangi djong 'agong 'atap taming dinding pėrisaj 'ndjė-grėdjaq lėndajan koedjor 'amon lah lėngkap sėdijawan djong mēngoembang kėlajaran sampaj djong kě la'ot 'alėngan 'ndidaw mandaq dijaw disitoe sampaj poelaw kě la'ot toenggang rėbaw 'adaq mandaq dijaw disitoe, sampaj poelaw kě poelaw ranggas 'adaq mandaq djong disitoe sampaj poelaw kě poelaw pandjang 'adaq mandaq djong disitoe djong sampaj kě koetaw 'Atji'ăh djong bėlabo'ăh 'andaw larangan bėdėntom batōe pėndoegaw tėranggoq bėringin tinggi lėkat sawoh tando'ăq roesaw 'ograng Běngkoeloe 'ndagrat kě koetaw 'Atji'ăh tėgaq radjaq di 'oedjong tandjong, pasang binting di palaq tanah pėrang djadi sagri itoe mati Ratōe koetaw 'Atji'ăh mati poelaw

pangiran Tjili mati 'oeloebalang 'mpat poelo'äh 'mpat 'oelat la'ot mëlëdjang përang Mas tërindjan ngandjaq kajangan tinggi, mintaq toelong ngan 'Imam-kajangan lom bol'äh lom bal'äq manaw lakoe dalam pëpëranan roepaw darah mënganaq soengaj singgan këning tambonan bangkaj kalah nëgëri Koetaw 'Atji'äh laloe mënawan boedjang ngan gadis soedaw 'itoe doeson disilap 'aboe'ò ditoentom bataq bal'äq laloe ngoelang kě Bëngkoeloe 'amon 'ograng Bëngkoeloe lah mintar bal'äq manaw 'oelah ëmas tërindjam dijawab mintaq ngan 'Imam kajangan sikat 'ograng 'Atji'äh mati mintaq di'idopka(n) pintaq'an 'itoe di bol'ähi bal'äq 'idop 'mbaq manaw doeloe 'amon lah 'idop galaw 'ograng 'itoe nëgëri bal'äq diba'iqi' lëbih 'ilo'äq djaq di doeloe 'adaw 'mpat boelan 'ntagraw'ò 'ograng 'Atji'äh datang poelaw kě Bëngkoeloe 'ndaq noentot maloe dijawab bëpërang poelaw di Bëngkoeloe sapaw kěpalaw 'ograng 'Atji'äh saw 'Oelat la'ot këdoewaw Pangiran Tjili këtigaw 'Imam soeraw kěmpat Mas tërindjam sërta'w 'oeloe balang banjaq lo'äq sëmot 'anaj-'anaj përang rami di Bëngkoeloe singgan këning tamboenan bangkaj roepaw dagrah mënganaq soengaj bangkaj 'ograng koetaw 'Atji'äh lamaw ngan lamaw'ò bëpërang Bëngkoeloe kalangan bangkaj Bëntiring sakti dijawab silam *gra'ib* silam poelaw ki 'Anaq dalam 'mpo'äq poelaw ki Lëmang batoe 'mpo'äq poelaw Kërindang papan timbaw 'itoelah Bëngkoeloe 'ndidaw ngadaq Ratoe boe'adaq sadjaw radjaw Bëngkoeloe laloe sampaj sëkarang kini 'itoelah 'adaw'ò.

C. RĒDJONG.

(B).

'Inilah soegrat boedjang kësijän rajas 'oedji kësijän bëdoeson bëlaman tidaq toembang gëloembang tidaq bëdijë 'ndaq badan bërëdjong koedaj satang gëmoeroe toegang sëlalong têngah djalan 'ograng këdajë di soeroh sangkan di 'adjong nangkanah nëlajang bëljëritë.

'Inilah poelë rëdjong sëbatang; sëkëbit tëgrbang tinggi 'iram sëgirim rantaw moesi djangan sëbit sëmbiloe hapat nanggap kiriman 'ndiq bëgr'isi mëdëtas rantikan mëdirë ngan masilajë kitë pësan bëbitë këliling sëding ngan mësiloe kinah mënëtaq manaw təkëlëndong nantaq toegron kě nanti di nanti toegron këlëmatang 'aj 'anoe dëngan ni 'anoe sangkan rindoe koe lagi mandaq sangkan rindoe koe lagi mëndong dagangan banjaq limar kati 'awaj bëgoenë koedi sampang sawi hoendan bëtënon rambot laloe bëtënon sapoe tangan këndang mëlajang kërantaw moesi pësan këmëndan têngah la'ot ra'oh këmëndor di Bëngkoeloe 'mpoq 'indah di gëdong tinggi tjintë djoegë di goemaj talang.

Bëkoedaj njawë ngoelang kësërëgë napë saj ngëbëtjëlakë sëhërang rangkang pagang 'alahkan njapaj poelë soekë tësang lëmaloengë haj tagang hagan badan

mětanggong ngan sěrětě roengsě batang mantaj poelě pětě sěgalě kaloe dēhaj mangkě 'oetangkoe koerang badan tanggong tēkan koedaj toepětě djarang boedjang toelah dandanan 'ilang lah mati'ān bēhadong koewatjam 'ndaq toenaq bingong pětě 'antjam djoewarě koerang toegron 'ajam mangsod kaloe 'ilang bawě bawě'ān badan bingong tětanggong badan koeni 'antjam bēdjalan sangoe koegrang 'antjam bēdagang sakoe bangkang dēngan lēlaman roegi ngan kēpong dang toembang gēlēmbang sajě dja'oh gradoe soegrat boedjang bigang grasanka boedjang noempang.

(S).

'Adaw poelaw rēdjong sēbatang; pērēkan radjaw pēng'oeloe tēgaqkan pantjaw, djadi bētongngan kēmoeroe 'ampajan ka'in, pēsan 'akagr padaw kajoe 'amon soekaw, djadi djoendjong ngan djangan tēmiring tijop 'angin.

'Amon padi toembo'āh di boengin, 'akagr mēlilit kajoe 'agraw, 'amon 'ati samaw ngan 'angin, nangis rēmbon ngaraw soelaw.

Mēndēgor goero'āh di laman batang sigri'āh 'oendan sēkoendan batang sigri'āh 'oendan di tētās sēhalaj 'a'ogr doegri tjēpakaw di loebo'āq bijaw 'anjot tērēndam batang padi haj badan lo'āq soekor nijan badan kēpoelaw sēgalawnjaw.

'Ambi'āq djagrom pēdīman 'alos kalangan batang'agri toedjo'āh 'ndidaw noembo'āq 'mbaq di 'ading ngapaw kē rēndah 'ading lagi dari 'nggi 'ading lagi maq djoembang 'ading lah djoembang 'mbaq djagrom pēdīman 'alos 'ndi'āq mēnidjisaw dajang padaw poti'āh di manaw kini di pētjah pēr'oentongan saj ninjan 'andjong tinggi bēgr'atap lalang bēdinding djērēdjaq 'alos tēboedi bawah bēdjoendjong tēgrbang tēkoekoe ēnam 'inggap

'Ini rēdjong sēbatang; bēlakoe di roepaw patsaw 'allah kēmbang lah boengaw mataw 'agri 'antjor toeto'āq kēpalaw akoe nangkan nijan 'oentong kami bēbatōe poti'āh di tanggaw tinggi tēpi'āq 'ograng soegrat pētjakaw lah pinggaw di gēdong pētjaw ngan sēra'ot noekaw lah boengaw poetjo'āq goenong tjagri la'in kan tēngah la'ot pisaq bēpētaq kamipa.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

WOORDENLIJST.

Pag. 4 sub: 'adjang; bij te voegen tusschen de woorden: »kasang matah" en »bij": »(zie die woorden)".

Pag. 5 sub: 'ajiq; achter het woord: »tēboe" een komma te plaatsen.

Pag. 6 sub: 'akagr; achter het woord »sēbasaw" een kommapunt te plaatsen.

Pag. 6 sub: 'alam; achter het woord »voorkomende" het teeken »)" te plaatsen.

Pag. 6 sub: 'aloe; staat: »gesbenk"; moet zijn: »geschenk".

Pag. 6 sub: 'aloj; staat: »tusschen de"; moet zijn: »tusschen den".

Pag. 6 sub: 'amban III; staat: »poe(w)'agr"; moet zijn: »poe(w)'āgr".

Pag. 7 sub: 'ambin; staat: »bakē"; moet zijn: »landjong".

Pag. 8 sub: 'andjang" staat: »poewagr"; moet zijn: »poe(w)'āgr.

Pag. 8 sub: 'andjat; staat: »'idjock"; moet zijn: »idjock".

Pag. 9 staat: »'angor"; moet zijn: »'anggor".

Pag. 9 bij te voegen tusschen de woorden: »'anggor" en »angin": »'anggo(w)'ān (dialect Bēsēmah libagr — Palembang) = (ē)'mboelo(w)'ān".

Pag. 10 sub: 'antjal II; bij te voegen

tusschen de woorden: »de" en »van": »bladscheede".

Pag. 12 sub: 'agri; staat: »'agri na'ās; moet zijn: »'agri nahas (B) [na'ās (S)]"; bij te voegen achter het woord: »pagi'ān pandaq": »(v.g.l. goedong pēkajoe'ān)"; staat: sēndjaw; moet zijn: »sindjaw".

Pag. 15 sub: balaj; staat: »rēdjong"; moet zijn: »rēdjong".

Pag. 18 sub: barang; staat: si(j)'apē (B); moet zijn: »si(j)'āpē (B)".

Pag. 18 en 19 sub: batang en batin; de woorden: »roeko'āq (S); toebo'āh (S); »mērandaw (S)"; te plaatsen tusschen: »[ ]".

Pag. 20 bij te voegen tusschen de woorden: »bēgaw" en »bēkataq": »bēgil; tēbēgil, opengespalkt van de oogen".

Pag. 20 sub: bēlah; staat: [Sanaw (S)]; moet zijn: »[sanaw (S)]".

Pag. 21 staat: bēlagr = bēgil: moet zijn: »bēlagr I = bēgil; II tēbēlagr, gebroken van de oogen van een stervende".

Pag. 22 bij te voegen tusschen de woorden: »bēloelangan" en bēloembong: »bēloeloq (B), bēloelo'āq (S); bloemtros van den arenpalm, die niet meer kan worden getapt".

Pag. 23 staat: *běnop* (?); moet zijn: »*běnop*; *těběnop*, bij ongeluk in het water vallen”.

Pag. 27 de woorden: »*kělj’ăq* (S); *pěr-djakaw* (S); *rěni’ăq* (S); *ringki’ăh* (S); *boelo’ăh* (S)”; te plaatsen tusschen: »[ ]”.

Pag. 27 sub: *boedjiq* II; staat: »enz”; moet zijn: »inz.”.

Pag. 27 sub: *boekoe*; bij te voegen achter het woord: »*pols*”: »(de beenuitsteeksels ter weerszijde van het polsgewricht”.

Pag. 28 de woorden: »*bal’ăq* (S); *boelo’ăh* (S)”; te plaatsen tusschen: »[ ]”.

Pag. 28 sub: *boelagr*; bij te voegen tusschen de kommapunt en het woord »licht”: »I” en achter het woord »oogen”: »II *těboelagr*”, gezegd van het oog, wanneer het hoornvlies tengevolge van eene ontsteking zijne doorschijnenheid heeft verloren (oogtering)”.

Pag. 28 sub: *boeloh*; bij te voegen tusschen de woorden: »(ook *ă’or*)” en »*batoe*” een dubbele punt en achter het woord: »*tjinaw* (S)” een kommapunt.

Pag. 28 sub: *boeloh*; staat: *geledeng*; moet zijn: »*geleding*”.

Pag. 29 sub: *boengkol* I; staat: »de onderste bloemtros van den arenpalm”; moet zijn: »de bloemtros van den arenpalm geschikt om getapt te worden.

Pag. 29 sub: *boeni* II; staat: »geluid”; moet zijn: »geluid”.

Pag. 31 sub: *boe(w)ăng*; de zinsnede: »zie ook: »*aram*” te doen vervallen.

Pag. 31 sub: *dabor*; staat: »klank, nabootsend”; moet zijn: »klanknabootsend”.

Pag. 32 sub: »*daham*”; staat: »iemand’s” moet zijn: »iemand’s”.

Pag. 33 sub: *daqsě*; staat: »*dagsě*”; en »*dagsaw*”; moet zijn: »*daqsě*” en »*daqsaw*”.

Pag. 34 sub: *děngar*; staat: »de kin”; moet zijn: »het oor”; verder »het vraagteeken” laten vervallen,

Pag. 35 sub: *děpě*; bij te voegen: *děpě* (B) [*děpaw* (S)] *si(j)’amang*; de afstand van den toon van den linkervoet tot aan den middenvinger van de rechterhand gemeten langs eene rechte lijnen waarbij de meest schuinsche stand wordt aangenomen.

Pag. 35 sub: *děrit*; bij te voegen: »II, klanknabootsend woord voor het geluid van het scheuren van kleedingstukken”.

Pag. 35 sub: *děsir*; staat: »*děsir*; (ook: *děsigr*)”; moet zijn: »*děsir* (ook: *děsigr*)”.

Pag. 36 sub: *dingin*; staat: »(ě)’*ndingin*”; moet zijn: »(mě)’*ndingin*”.

Pag. 37 sub: *djadjě*; staat: »*djadah*”; moet zijn: »*djadjah*”.

Pag. 37 sub: *djagong*; staat: »*bělandě* (B) *měngalaw* (S); moet zijn: »*bělandě* (B); *běngalaw* (S)”; de »kommapunt” voor het woord »*boelan*” te doen vervallen.

Pag. 39 sub: *djagri*; staat: »*lilipan*”; moet zijn: »*lilipan*”; de zinsnede: »*djagri* *lilipan*; zie *pinggan*”; te doen vervallen.

Pag. 39 sub: *djaring*; bij te voegen: »II (mě)’*ndjaringi* = »*aring* II”.

Pag. 42 sub: *djirat*; staat: »*djirat*”; moet zijn: »*djirat* (ook: *djigrat*)”.

Pag. 42 sub: *djoegit*; bij te voegen achter het woord: »*gawi(j)’ăn*”: »(zie dit woord)”.

Pag. 43 sub: *doekě*; staat: »*nijdig*”; moet zijn: »*nijd*”.

Pag. 44 bij te voegen tusschen de woorden: »*doepě’ăn*” en »*doegri*”: »*doeq’ô* = *doe’ô*”.

Pag. 44 sub: *doe(w)’il*; staat: »= *oempil*”; moet zijn: »= »*oewit*”.

Pag. 44 sub: (ě)’*mboelo(w)’ăn*; bij te voegen: II eene waterleiding in het midden van een bouwveld (*Běsěmah libagr* — Palembang).

Pag. 45 staat: »(ě)'ndali(j)'ān''; moet zijn: »(ě)'ndalihan''.

Pag. 46 staat: »(ě)'ndigi''; moet zijn: »(ě)'ndigi''.

Pag. 47 sub: (ě)'rtě; bij te voegen achter het woord: »pěmbawaw (S)'': »[ook: pěmbataq'ān; vgl. kěkas]''.

Pag. 47 sub: gabol; te laten vervallen: »pl. CXXXVI n°. 9 v. H''.

Pag. 48 sub: gamal; de zinsnede: »zie die woorden'' te plaatsen tusschen »sělimot'' en »den''.

Pag. 49 sub: gantaj; staat: »waarin kleefrijst wordt gaar gekookt (lěmang) boven het houtvuur staat''; moet zijn: »waarin kleefrijst wordt gaar gekookt, boven het houtvuur staat.

Pag. 49 sub: gantong; bij te voegen achter het woord »bakě''; »(zie dit woord)''.
Pag. 49 staat: gatjol = gandjor''; moet zijn: »gatjol; de nog niet besneden part. pud. masc''.

Pag. 51 sub: gěloegor III; bij te voegen achter het woord »běbasan''; »(zie die woorden)''.
Pag. 51 sub: gěmoeloemot; bij te voegen achter »goembol''; »II''.

Pag. 52 sub: gěmėrining; bij te voegen achter het woord »gong''; »(zie dit woord)''.
Pag. 52 sub: gěndang; bij te voegen: »II gěndang 'a'osan = děndang 'a'osan; zie: děndang''.

Pag. 52 achter het woord »gěnėmbong'' een vraagteken te plaatsen.

Pag. 52 sub: gěnti; staat: »ook =''; moet zijn: »v.g.l.''.
Pag. 52 sub: gěrawě; staat: »flirteeren''; moet zijn: »flirten''.

Pag. 53 sub: gětang; bij te voegen achter het woord »lěmang''; »(zie dit woord)''; III een doek losjes om het hoofd binden.
Pag. 53 sub: gěriwāt; bij te voegen het

woord »ook'' tusschen de woorden: »snoepen'' en »stelen''.

Pag. 53 sub: gětāl; bij te voegen achter het woord »gambigr''; »(zie dit woord)''.
Pag. 53 sub: gětok; bij te voegen achter het woord »dadaw (S)'': »(zie die woorden)''.
Pag. 54 sub: giling; bij te voegen: II = biling.

Pag. 54 sub: gingsir; staat: »=''; moet zijn: »v.g.l.''.
Pag. 55 sub: goedong; bij te voegen achter het woord: »pěkajoe'ān''; »(ook: samar goedong pěkajoe'ān)''.
Pag. 55 staat: »goegoman; bėgoegoman''; moet zijn: »goegoman (ook: goemgo-

man); bėgoegoman (ook: bėgoemgoman)''.
Pag. 55 bij te voegen achter het woord »tėrap''; »(zie dit woord)''.
Pag. 55 staat: »goejoe = 'adjok''; moet zijn: »goejoe; (mė)'nggoejoe = ngėngoenjě (B)''.
Pag. 57 sub: 'idang III; staat: »kalė''; moet zijn: »kali''.

Pag. 58 bij te voegen tusschen de woorden: »'(i)'joe'' en »'ikal''; »'(i)'ot (B); ngi(j)'ot, wat niet te breken is; ook gezegd van iemand die een zeer hoogen ouderdom bereikt ('alang kėngi(j)'ot njawě djėmė'ini)''.
Pag. 59 sub: 'indon; de zinsnede: »schade vergoeding . . . . ontberen kan'' te doen vervallen en bij te voegen achter het woord: »pěngindonan''; »(zie: »wang'')''.
Pag. 60 sub: 'intar; het woord »voor'' te doen vervallen en achter het woord »meel'' bij te voegen de woorden: »te zeven''.

Pag. 60 sub: 'ipang; bij te voegen achter het woord: »'ipoq''; »(zie dit woord)''.
Pag. 60 bij te voegen tusschen de woorden: »'ipon'' en »'ipoq''; »'ipong = lipong I''.

Pag. 61 sub: kadjang; staat: »boebong»; moet zijn: »moebongan».

Pag. 61 sub: kagol; bij te voegen; II = 'oerong (doch tengevolge van eene plotseling bijkomende omstandigheid).

Pag. 61 sub: ka'in; staat: »pëngantin»; moet zijn: »pëngantinan»; bij te voegen achter het woord: »pëmbataq'an»: »((ë)-'rtaw pëmbawaw) (S)»;

de woorden: »(ë)'rtë (B)» en »boenting» in de plaats te stellen van de woorden: »bataq» en »pëngantin».

Pag. 62 sub: ka'it; bij te voegen het woord: »een» tusschen de woorden: »uit» en »kromgegroeiden».

Pag. 62 sub: kajaw; bij te voegen achter het woord: »doedol»: »(zie dit woord)».

Pag. 64 sub: kampiq; bij te voegen achter het woord: »groembaj»: »(zie dit woord)».

Pag. 64 sub: kan; staat: »aanspraakwoord»; moet zijn: »aanspraakwoord».

Pag. 64 sub: kandjat; bij te voegen achter het woord: »këlandjagr»: »I».

Pag. 66 sub: kasah; staat: (zie dit woord)»; moet zijn: »(zie: groemah)».

Pag. 67 sub: këbaw; de woorden: »pingas (B) tingas (S)» te doen vervallen; staat verder: »tëboq (B) [tëbo'äq (S)], koembang»; moet zijn: »tëboq (B) [tëbo'äq (S)]: kanan, kiri, koembang; tjawir».

Pag. 67 staat: këbor (B), gëbor (S); tëkëbor (B), tëgëbor (S); moet zijn: »këbol (B), gëbol (B); tëkëbol (B), tëgëbol (S)».

Pag. 67 bij te voegen tusschen de woorden: »këbol» en »këbot»: »këbor; zie: 'omong».

Pag. 68 sub: këdan; staat: »ook = tëkëkot; zie: »këkot»; moet zijn: »v.g.l.» tëtëkot; zie: »tëkot».

Pag. 68 sub: këdji; bij te voegen: »II = grëpat III; sëkëdji = sëgrëpat».

Pag. 68 staat: »këkalab»; moet zijn: »këkalah.»

Pag. 68 sub: këkando'äq; bij te voegen achter het woord: »tëlang»; »[district Bëngkënanq — Mannaq —]».

Pag. 69 sub: këkëdoq; het woord: »zie:» te doen vervallen; staat: »bi(j)asë (B)»; moet zijn: »bi(j)äsë (B)».

Pag. 69 bij te voegen tusschen de woorden: »këkogr» en »këlaboe»: »këkot = këkagr».

Pag. 70 staat: »këläbi (ook: sëläbi), stuitbeen»; moet zijn: »këläbi = sëläbi».

Pag. 70 bij te voegen tusschen de woorden: »këländjagr» en »këläntong: »këläntit»; clitoris».

Pag. 70 sub: këläntong; staat: »I = këläbi (?)»; moet zijn: »zie toelang».

Pag. 71 bij te voegen tusschen de woorden: »këmalong» en »këmang»; »këmam (?); zich geheel inwikkelen bijv. in een deken».

Pag. 71 sub: këmindom; staat: »en nagë»; moet zijn: »en nage».

Pag. 73 sub: këpoq; staat: »bëkoeko'äq (S)»; moet zijn: »[bëkoeko'äq (S)]».

Pag. 74 staat: »këgrnaj»; moet zijn: »kërnaj, (ook: këgrnaj)».

Pag. 75 sub: këgroengkang; staat: »zie: palaq»; moet zijn: »zie: tëmpoerong».

Pag. 77 te doen vervallen: »kilah = kinah».

Pag. 78 staat: »kinah [ook: kinah (B)], kila (S) = djoegë (B)»; moet zijn: »kina, [ook: kinah] (B), kila, [ook: kilah] (S) = djoegë (B)».

Pag. 78 sub: kindon; staat: »heen on weer»; moet zijn: »heen en weer».

Pag. 78 sub: kipat III; staat: »tëpoe-
lih»; moet zijn: »tëpoeliq».

Pag. 80 sub: koedoq; te doen vervallen het vraagteken achter het woord: »nek»

en bij te voegen: »(inz. het doornvormig uitsteeksel van den zevenden halswervel); II, e. s. v. goloq (Běšmah Libagr — Palembang)».

Pag. 80 sub: koelat II; te doen vervallen de komma tusschen de woorden: »zijn» en »buiten».

Pag. 80 sub: koelě; staat: »bilit ti(j)'op»; moet zijn: »bibit ti(j)'op».

tē doen vervallen het woord: »pěngantin» achter het woord: »bruidegom».

Pag. 81 sub: koelě; staat 5 keer: »(zie: toetogran)»; moet zijn: »(v.g.l.: toetogran)»; bij te voegen voor de woorden: »siwar» en »koedjor» het woord: »zie»; staat: »(bruidschat) »koelě»; moet zijn: »bruidschat (»koelě»).

Pag. 82 sub: koendang; staat: »koendang'ě»; moet zijn: »koendang'ě (B) [koendang'ô (S); koendangnjaw (S)]»; staat: »vergezejd van»; moet zijn: »vergezeld van».

Pag. 82 sub: koepong; staat: »hoofd» moet zijn: »hoofd».

Pag. 83 staat: »koerong»; moet zijn: »koerongan».

Pag. 83 staat: »kaesian»; moet zijn: »koesikan».

Pag. 85 sub: lakap; bij te voegen achter het woord: »mandoq (B)»: »(zie die woorden)».

Pag. 86 sub: landap II; staat: »těmboq»; moet zijn: »timboq».

Pag. 86 sub: langaj; bij te voegen: »II (Běšmah libagr — Palembang) = karoh».

Pag. 87 sub: larě II; staat: »= sapih (B)»; moet zijn: »= sapih (B) I».

Pag. 89 sub: lěladıng; staat: »schep-lepel»; moet zijn: »schep-lepel».

Pag. 89 sub: lělajoe'ăn; staat: »tagrok» moet zijn: »tagrok (B)».

Pag. 90 sub: lěnjıng; staat: »tinten»; moet zijn: »tuiten».

Pag. 90 sub: lěntaq; staat: »zie»; moet zijn: »=».

Pag. 91 sub: lěpat; bij te voegen: »pělēpatan»; »knieholte, vouw onder het kniegewricht».

Pag. 93 sub: lipih; staat: »landjongan»; moet zijn: »oemě».

Pag. 93 sub: lipong II; te doen vervallen het woord: »lipıng».

Pag. 95 staat: »lobong (B); tēlobong, op eene plaats blijven liggen, staan van water (J)»; moet zijn: »lobong (B); op eene plaats blijven liggen, staan van water (J)»; v.g.l. lēlobong.

Pag. 95 sub: loe(w)'ăn; bij te voegen: »II zie: groemah».

Pag. 96 bij te voegen tusschen de woorden: »maboq» en »madaq»: »madam; mevrouw».

Pag. 97 sub: mantjik; staat: »lalik»; moet zijn: »laliq».

Pag. 97 sub: maq II; staat: [ook: 'oengkoq (B)]»; moet zijn: »[ook: maq 'oengkoq (B)]».

Pag. 99 sub: mēri(j)'ăn; staat: »het bloed. . . . . vagina vloeit»; lees: »kraamzuivering, kraamvloed».

Pag. 100 sub: mēsang; bij te voegen tusschen de woorden: »pěrahoe»; en »těnggalong»; »těmbělētaw».

Pag. 101 sub: moehol; staat: »van»; moet zijn: »voor»;

Pag. 102 staat: moe(w)'arě (B) moe(w)'araw (S); moet zijn: »moe(w)'arě (B), moe(w)'araw (S).

Pag. 102 sub: napal; staat: »wergel»; moet zijn: »mergel».

Pag. 103 sub: naw; staat: »bagrě'ăn»; moet zijn: »bagro(w)'ăn».

Pag. 103 sub: nēgēri; bij te voegen

achter het woord: »heerschen”: »zie ook: sěrgě (B)”.

Pag. 104 het woord: »ngi(j)ot” te plaatsen tusschen de woorden: »ngigoq” en »ngikaq”.

Pag. 105 sub: ngoekoeq; bij te voegen achter het woord: »kakaq”; »II”.

Pag. 105 sub: niniq; staat: »groot-moeder van vaderszijde”; moet zijn: »groot-moeder (gewoonlijk van vaderszijde)”.

Pag. 106 sub: njě; »di(j)awmanaw (S) te plaatsen tusschen: »[ ]”.

Pag. 107 sub: ’oedot; bij te voegen: »poedotan; opiumpijp”.

Pag. 107 sub: ’oejon; bij te voegen tusschen de woorden: »’oejon” en »boe(w)-’oejon”: het woord: »boejon”.

Pag. 108 sub: ’oemě; bij te voegen tusschen de woorden: »vlakke gronden” en »aangelegd”: »aan of nabij de oevers der rivieren”.

Pag. 109 sub: ’oentjang II; staat: »’oentjang ’antjil (?)”; moet zijn: »’oentjang ’antjil, geklets, gewauwel”.

Pag. 109 sub: ’oentot; bij te voegen: »elephantiasis”.

Pag. 109 sub: ’oerat kambas; bij te voegen: »ook: spataderen”.

Pag. 110 bij te voegen tusschen de woorden: »’oegron” en »’oerop”; »’oerong = ’orong”.

Pag. 110 bij te voegen tusschen de woorden: »’oewi” en »’oloq”: »’oewit; met een stuk hout of koevoet iets oplichten om het te verplaatsen (inz. van één zwaar voorwerp)”.

Pag. 111 sub: ’omong; bij te voegen: »’omongan tēkěbor”; grootspraak”.

Pag. 112 sub: padi; de zinsnede: »padi: ’oesang; zie: ’oesang; padi” op een nieuwen regel te plaatsen.

Pag. 112. sub: padoe; bij te voegen: »IV zie: groemah”.

Pag. 113 sub: pagar; bij te voegen: »pagaran; gehucht”.

Pag. 114 sub: pali’arě; staat: »waarzegger”; moet zijn: »waarzeggen”.

Pag. 114 sub: panah; staat: »II slinger van touw”; moet zijn: »II panah ’oemban; slinger van touw”.

Pag. 116 sub: pantit; te doen vervallen: »kělěntit (S)”.

Pag. 117 sub: pasaq; staat: »parit”; moet zijn: »pirit”.

Pag. 117 sub: pasigr; staat: »sepa-sigran = sanding”; moet zijn: »sěpasi-gran, ook = sanding”.

Pag. 118 sub: patar; te doen vervallen: »III”.

Pag. 118 sub: pating; staat: »labah”; moet zijn: »lēbah”.

Pag. 119 staat: »pěgoh”; moet zijn: »pěgoq”.

Pag. 119 Het woord: »pělēpatan” te doen vervallen.

Pag. 120 bij te voegen tusschen de woorden: »pěnding” en »pěndjarě”: »pěnditě (B) = panditě (B)”.

Pag. 121 te doen vervallen het woord: »pěnigrisan”.

Pag. 121 sub: pěntjang; staat: »die met water gevuld wordt, doorgestoken”; moet zijn: »doorgestoken en met water gevuld”.

Pag. 122 sub: pěragě; staat: (bantjang)” moet zijn: »bantjang”.

Pag. 122 sub: pěgrah III; staat: »pě-grah pegrabon”; »moet zijn: pěgrah, in druppelen; pěgrah pěgrabon, het....”.

Pag. 122 sub: pěřęang; staat: »tēm-běrang”; moet zijn: »těmbirang”.

Pag. 123 te doen vervallen het woord: »pěgroęrong”.

Pag. 123 sub: pěgrot; bij te voegen: »II een streng garen; ook gebruikt als hulp. telw.”.

Pag. 124 sub: pi(j)äs; staat: »pi(j)äs (B) [(ë)mpi(j)äs (S)] tēgaq" e.s.v. haar-versiersel;" moet zijn: »pi(j)äs (B) [(ë)mpi(j)äs (S)]: djēdjaboe, tēgaq; s.v. haar-versiersel".

Pag. 125 sub: pingas; bij te voegen tusschen de woorden: »bēlah goenting"; en »rantjong tabong"; het woord »rantjong"; staat: »tjawir; sēping; ti(j)āng"; moet zijn: »sēping; ti(j)āng; tjawir".

Pag. 126 sub: pisoh; bij te voegen tusschen de woorden: »miso'āh (S) en »schelden"; »[gewoonlijk verbonden met »toendong"; toendong misoh (B) [miso'āh (S)]".

Pag. 127 te doen vervallen het woord: »poedotan".

Pag. 128 sub: poegroq; staat: »(zie dit woord)"; moet zijn: »(zie: groemah)".

Pag. 150 bij te voegen tusschen de woorden: »grabal" en »grabē": »rabaq; robust".

Pag. 150 sub: ragaq; achter het woord: »hoeveelheden" een vraagteeken te plaatsen.

Pag. 150 bij te voegen tusschen de woorden: »rambang" en »ramboe": »rambaq = bantjang I".

Pag. 151 sub: randaw; bij te voegen achter het woord: »gadoeng": »(zie die woorden)".

Pag. 151 sub: randjaw; staat: »doorgaan"; moet zijn: »doorgaans".

Pag. 151 sub: grangaj; staat: »zitten"; moet zijn: »zitten".

Pag. 152; Het woord »grangos" te plaatsen tusschen de woorden »grangkil" en »granjang".

Pag. 152 sub: grap; bij te voegen: »II gelijkmatig afgesneden".

Pag. 152 staat: »grapot"; moet zijn: »grapoh".

Pag. 152 te doen vervallen: »rat = rapas.

Pag. 152 sub: ratap; bij te voegen achter het woord: »klaaglied"; het woord »gebed".

Pag. 153 sub: grēbong; staat: »man-san; moet zijn: »manjan".

Pag. 154 sub: rēgē; staat: »rēgēdjēmē"; moet zijn: »rēgē djēmē".

Pag. 155 sub: rēpat; staat: »sēgrēpat ngan kēning; sēgrēpat ngan palaq, afstand van de kruin van het hoofd tot den voet"; moet zijn: »sēgrēpat ngan kēning, afstand van het voorhoofd tot den voet; sēgrēpat ngan palaq, afstand van de kruin tot den voet".

Pag. 157 het woord »rimbang" op een anderen regel te plaatsen.

Pag. 157 sub: grimbē; staat: »woord" en »een" moet zijn: »woud" en »een".

Pag. 157 bij te voegen achter het woord: »ringaj": »(mēringaj)".

Pag. 158 sub: rīs; staat: »koesikkan; moet zijn: »koesikan".

Pag. 158 sub: gristē; staat: »ontm eting"; moet zijn: »ontmoeting".

Pag. 158 sub: groeijong; staat: »lont"; moet zijn: »hout".

Pag. 158/148 sub: groemah; staat: »koppen"; moet zijn: »kappen"; »doe(w)agrē (B)"; moet zijn: »doe(w)āgrē (B)";

»de vloer"; moet zijn: »den vloer"; »dit noemt men tandang tidoq (B), tido'āq (S)"; moet zijn: »dit noemt men tandang tidoq (B) [tido'āq (S)]"; doewagraw (S); moet zijn: doe(w)āgraw (S).

Pag. 149 sub: roemē; te doen vervallen het vraagteeken achter het woord »soengsang";

bij te voegen achter het woord: »soengsang": »haartjes tegen het beloop in".

Pag. 150 staat: »groerong = goelong";

moet zijn: »groerong; (ook: groegrong) I = goelong; II pëgroerong, een matje of ander vlechtwerk tegen de opening van het rijstblok geplaatst om te beletten dat bij het stampen de padi eruit gestooten wordt”.

Pag. 152 sub: sampang; bij te voegen tusschen »pandjang (S)” en »përsëman;”: »djarang”.

Pag. 153 bij te voegen tusschen de woorden: »sandě” en »sandjě”: »sanding; wat ter vergelijking naast of tegen over elkander is gesteld”.

Pag. 155 sub: sarat; staat: »gepakt” moet zijn: »gepakt”; staat: »(ě)ndělëman;”: moet zijn: »dělëman”.

Pag. 156 het woord »sëbitoe (B)” te doen vervallen.

Pag. 156. sub: sěděkah; staat: oppermaal;”: moet zijn: »offermaal”.

Pag. 157 sub: sělampang I; bij te voegen tusschen de woorden: »waarvan” en »banden” het woord: »de;”;

sub: sělampang II; bij te voegen achter het woord: »hoofddecksel” de woorden: »inz. door den wind”.

Pag. 157 sub: sělampang II; staat: »hengeltug”; moet zijn: »hengeltuig”.

Pag. 157 sub: sělisi;h; staat: »geschild”; en »geschi;”: moet zijn: »geschild”.

Pag. 158 sub: sěloepat; staat: »schilletje”; moet zijn: »schilletje”.

Pag. 158 sub: sěmap; staat: »kěsěně (B);”: moet zijn: »kěsěně matě (B)”.

Pag. 158 sub: sěmbajaw”an; staat: »bedwelend”; moet zijn: »bedwelmd”;

Pag. 159 sub: sěmbitoe; bij te voegen achter het woord: »dikalě (B);”: »zie di VI”.

Pag. 159 bij te voegen tusschen de woorden: »sěmëgi” en »sěmëntarě”: »sěmëlang;”: zie mëlang”.

Pag. 159 sub: sěmpal; staat: »ook”; moet zijn: »v.g.l.”.

Pag. 159 staat: sěmpi’ongan;”: moet zijn: »sěmpi(j)’ongan”.

Pag. 160 sub: sěngkělang; staat: »dit”; moet zijn: »die”.

Pag. 160 sub: sěngkělaw; bij te voegen achter »kěroliq (B);”: »(zie die woorden)”.

Pag. 161 sub: sěgrap; staat: »sajě (B);”: moet zijn: »sajě (B) II”.

Pag. 162 bij te voegen tusschen de woorden: »sěsělē” en »sěsěnjom;”: »sěsěnaj; zie sěnaj”.

Pag. 162 sub: sěsěnjom; staat: »sěsěnjom; glimlachen;”: moet zijn: »sěsěnjom (g.r.w.d; sěnjom, dat weinig in gebruik is); glimlachen”.

Pag. 163 bij te voegen tusschen de woorden: »silě” en »silip;”: »sili;h (B) = simbang”.

Pag. 163 sub: simah; te doen vervallen het woord »sěsimah” voor »II”.

Pag. 164 sub: sindjaran; bij te voegen achter het woord: »soegoe;”: »(zie dit woord)”.

Pag. 164 sub: singkil; bij te voegen achter de woorden: »samban batang;”: »(zie: samban II)”.

Pag. 165 sub: siring; bij te voegen achter het woord: »afvoergoot;”: het woord: »waterleiding”.

Pag. 165 sub: soegoe; te doen vervallen het vraagteken achter het woord: »schaaf”.

Pag. 166 sub: soeling; staat: »acolumsharp;”: moet zijn: »aeolumsharp”.

Pag. 166 sub: soemahan; staat: »kědi(j)aw;”: moet zijn: »kědi(j)’an”.

Pag. 166 sub: soembang I; bij te voegen achter het woord: »gěrgoq;”: »(zie dit woord)”.

Pag. 167 sub: soepaq; bij te voegen: »II = sěmpal”.

Pag. 167 sub: soerong; »(zie dit woord)” te plaatsen tusschen de woorden: »sanggan” en »den”.

Pag. 167 sub: soeroq; staat: »dit”; moet zijn: »dat”.

Pag. 168 sub: tabir; staat: »(zie dit woord)””; moet zijn: »(zie: kajoe)”.

Pag. 168 sub: taboh; bij te voegen achter het woord: »gong”; »(zie dit woord)”.

Pag. 168 sub: tabor; bij te voegen achter het woord: »si(j)’alang”: »(zie dit woord)”.

Pag. 169 sub: tali; bij te voegen tusschen de woorden: »buffel” en »oelogr”; »koelě (B), [koelaw (S)], het bedrag, dat niet betaald wordt van den gevorderden bruidschat”.

Pag. 170 sub: tali; staat: »pasoq”; moet zijn: »pasaq”.

Pag. 170 sub: taming; staat: »schied”; moet zijn: »schild”.

Pag. 171 sub: tang; staat: »kleinkind”; moet zijn: »klinkend”.

Pag. 171 sub: tanggě, staat: »lintjap”; moet zijn: »lintjaq”.

Pag. 171 sub: tangi; staat: »na een sterfgeval, (zie dit woord)””; moet zijn: »(zie dit woord) na een sterfgeval”.

Pag. 171 sub: tangkai; staat: »tagroq (B), sětangkaj, tagro’ăq (S)””; moet zijn: »tagroq (B) [tagro’ăq (S)] sětangkaj”.

Pag. 172 sub: taqkětaraw; staat: »pě-tjat”; moet zijn: »pětjot”.

Pag. 173 sub: těbal; staat: »deug”; moet zijn: »derg”.

Pag. 174 sub: tělětang; staat achter het woord »leggen” een komma; moet zijn een kommapunt.

Pag. 174 sub: tělobong; staat: »stilstand”; moet zijn: »stilstaand”.

Pag. 175 sub: těmbaj III; staat: [ook: těmbajnjě (B), (těmbaj’o of těmbajnjaw

(S))”]; moet zijn: [ook: těmbajtěmbajnjě (B) (těmbajtěmbaj’o of těmbajtěmbajnjaw (S))”].

Pag. 175 sub: těmbos; staat: »nachtmerrie; moet zijn: »zie: mimpj”.

Pag. 175 staat: »temekah”; moet zijn: »těmėkah”.

Pag. 176 sub: těnong; een komma te plaatsen tusschen de woorden: »padi” en »pinang”.

Pag. 178 staat: »těgrot”; moet zijn: »těgrot (?)”.

Pag. 178 sub: tětap; bij te voegen: »III = pěgrah II”.

Pag. 178 sub: tětaran; staat: »zand”; moet zijn: »rand”; staat: »ti(j)ěp; běti(j)ěp”; moet zijn: »ti(j)op; běti(j)op”.

Pag. 179 sub: tikagr; bij te voegen tusschen de woorden: »boentaq,” en »pandan”; het woord: »kětji’ăq (S),”.

Pag. 180 sub: tiq; staat: sproeten”; moet zijn: »sproeten”.

Pag. 182 sub: tjantol; staat: »horsten”; moet zijn: »borsten”.

Pag. 184 sub: tjěntjang; het teeken: »=”; te doen vervallen.

Pag. 185 sub: tijdě; staat: »tjilakě”; moet zijn: »tjělakě”.

Pag. 186 sub: tjintě; bij te voegen: »II, voorbeeld”.

Pag. 186 staat: »tjoebong”; moet zijn: »tjoebong (kětjoebong);”.

Pag. 186 bij te voegen tusschen de woorden: »tjoentă” en »tjoepaq”: »tjoento; voorbeeld”;

Pag. 187 staat: »tjoering”; moet zijn: »tjoegring (ook: tjoering)”.

Pag. 187 sub: tobang; bij te voegen tusschen de woorden: »daarin” en »běsi boegroq”, het woord: »inz”.

Pag. 188 sub: toekang; bij te voegen tusschen de woorden: »ambachtsman;”

en »toekang pasah»; »toekang lěbah =
djoegroetinggi; zie: djoegroetinggi.

Pag. 188 sub: toekoe; te doen ver-
vallen: »(zie dit woord)».

Pag. 188 sub: toekong; staat: »mons
veneris»; moet zijn: »mons veneris; (v.
g.l.: boekong)».

Pag. 189 sub: toelang I; staat: »kělin-
tong»; moet zijn: »kělěntong».

Pag. 191 sub: toepik I; staat: »ka-
bong»; moet zijn: »kěbong».

Pag. 191 sub: toepik II; staat: »kaat-
spel»; moet zijn: kaatsspel».

Pag. 192 sub: toetogr; bij te voegen
achter het woord: »mandas»; »(ook:
pangkal)».

Pag. 193 sub: toetogr; staat: »b paq»;
moet zijn: »bapaq».

SCHETS VAN DE GRAMATICA.

Pag. 198 staat:	Běšmahsch; tjintong; riding;	Sěrawajsch. sintong; granjaug. tjintong;
	moet zijn: sintong; griding;	granjang; tjintong;
Pag. 200	staat; getranscribeerd door »i»;	moet zijn: getranscribeerd door »i»;
» 201	(mě)ndatangi; sěbēnagr'ô; boengaw'ân; boekaqka(n)njawlah; mēlěkat;	(mě)ndatangi; sěbēnagr'ô; boengaw'ân; boekaqka(n)njawlah; mēlikat.
» 204 bij te voegen	achter: [damanjaw (S)]»: »Rěbanon is haar naam»;	
	staat;	moet zijn:
	lomangat;	lom'angat;
» 209	sěto(ew)'aw;	sětoe(w)aw;
» 212	hot aanhechtsel;	het aanhechtsel.
» 217	gregradoe; woordon;	grěgradoe; woorden.
» 221	»ó(S)»;	»ô(S)»;
» 223	(ě)'ndiaq;	(ě)'ndi'ăq.
» 224	tekalě;	těkalě;
» 229 Als noot bij te voegen:		

(S) Vermoedelijk zijn ook dwerghert- en uilenspiegelverhalen bij het
volk bekend.

Te lezen in plaats van »littérature»; doe(w)'ăw» »di(j)'ăw»; »litteratuur»; »doe-
(w)'aw»; »di(j)'aw».

8
N.C.

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

E. N. 148. N. DELHI.
